

THE COMMENTARY ON THE DHAMMAPADA

Vol. III.

1 PURCHA

Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BENARES

VOL. III

London

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY

BY

LUZAC & COMPANY, LTD.

46 GREAT RUSSELL STREET, W.C.1

1970

P
294.3823
T 595 n.d.n
v. 3

First published - 1906

Reprinted - 1970

SBN 7189 0483 4

COMPUTERISED
C 6628

This reprint of
The Commentary on the Dhammapada
and the Index volume
has been made possible by the generosity
of the
Well-Wisher
who sponsored the reprint
in 1969 of
Buddhist Legends
by E. W. Burlingame

THE ASIATIC SOCIETY
CALCUTTA 700016

Acc 493/8

Date... 7.11.88

SL.M. 081232

All rights reserved

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY STEPHEN AUSTIN AND SONS, LTD.,
CAXTON HILL, HERTFORD.

LIST OF VATTHUS

IX. PĀPAVAGGO.

	PAGE
1. Cūḷekasāṭṭakabrāhmaṇa	1
8. Lājadēvadhīta	5
2. Seyyasakatthera	6
4. Anāthapiṇḍikaseṭṭhi	9
5. Asaṇṇataparikkhārabhikkhu	15
6. Bīḷalapāḍakaseṭṭhi	17
7. Mahādhanaṇṇija	21
8. Kukkuṭamitta	24
9. Kokasunakhaluddaka	31
10. Maṇikāraḷulūpagatissatthera	34
11. Tayojana	38
12. Suppabuddhasakka	44

X. DAṆḌAVAGGO.

1. Chabbaggiyāṇaṇ	48
2. Chabbaggiyāṇaṇ	49
3. Sambahulakumāra	50
4. Kuṇḍadhānatthera	52
5. Viśākhāḍīṇaṇ Upāsikāṇaṇ Uposathakamma	58
6. Ajagarapeta	60
7. Mahāmoggallānatthera	65
8. Bahubhaṇḍikabhikkhu	72
9. Santatīmahāmatta	78
10. Pīlotikatthera	84
11. Sukhasāmaṇera	87

XI. JARĀVAGGO.

1. Viśākhāya Sahāyikāṇaṇ	100
2. Sīrimā	104
3. Uttarittheri	110
4. Sambahulaadhimāṇikabhikkhūṇaṇ	111

	PAGE
5. Janapadakalyāṇīrīpanandattheri	118
6. Mallikādevī	119
7. Laḷudāyitthera	128
8. Ānandattherassa Udānagāthā	127
9. Mahādhanaseṭṭhiputta	129

XII. ATTAVAGGO.

1. Bodhirājakumāra	184
2. Upanandasakyaputtatthera	189
3. Padhānikatissatthera	142
4. Kumārakassapamātuttheri	144
5. Mahākālaupāsaka	149
6. Devadatta	152
7. Saṅghabhedaparisakkana	154
8. Kālatthera	155
9. Cūḷakālaupāsaka	157
10. Attadatthatthera	158

XIII. LOKAVAGGO.

1. Aññataradaharabhikkhu	161
2. Suddhodana	168
3. Pañcasatavipassakabhikkhu	165
4. Abhayarājakumāra	166
5. Sammuñjanitthera	168
6. Aṅgulimālatthera	169
7. Pesakārādhītā	170
8. Tīṇṣabhikkhu	176
9. Ciñcamāṇavikā	178
10. Asadisadāna	188
11. Anāthapiṇḍikaputtakāla	189

XIV. BUDDHAVAGGO.

1. Māgandiya	198
2. Yamakappāṭihāriya	199
3. Erakapattanāgarāja	280
4. Ānandattherauposathapañha	286
5. Anabhiratabhikkhu	288
6. Aggidattabrāhmaṇa	241
7. Ānandattherapucchitapañha	247
8. Sambahulabhikkhu	249
9. Kassapadasabalassa Suvannacetiya	250

XV. SUKHAVAGGO.

	PAGE
1. Nāṭikalahavūpasamana	254
2. Māra	257
3. Kosalarañño Parājaya	259
4. Aññatarakuladārīkā	260
5. Aññataraupāsaka	261
6. Pasenadikosala	264
7. Tissatthera	267
8. Sakkupaṭṭhāna	269

XVI. PIYAVAGGO.

1. Tīṇṇaṃ Bhikkhūnaṃ	278
2. Aññatarakuṇṭumbika	276
3. Viśākhā	278
4. Līochavī	279
5. Anitthigandhakumāra	281
6. Aññatarabrāhmaṇa	284
7. Pañcasatadāraka	286
8. Anāgāmitthera	288
9. Nandīya	290

XVII. KODHAVAGGO.

1. Rohiṇīkhattiyakaññā	295
2. Aññatarabhikkhu	299
3. Uttarāupāsikā	302
4. Mahāmoggallānattherapañha	314
5. Sāketabrāhmaṇa	317
6. Puṇṇāya	321
7. Atulaupāsaka	325
8. Chabbaggiya	330

XVIII. MALAVAGGO.

1. Goghātakaputta	332
2. Aññatarabrāhmaṇa	338
3. Tissatthera	341
4. Lāḷudāyitthera	344
5. Aññatarakulaputta	348
6. Cullasāri	351
7. Pañcasataupāsaka	355
8. Tissadahara	357
9. Pañcaupāsaka	360
10. Meṇḍakasatṭhi	363
11. Ujjhānasaññitthera	376
12. Subhaddaparibbājaka	377

XIX. DHAMMATTHAVAGGO..

PAGE

1. Vinicchayamahāmatta	-	-	-	-	880
2. Chabbaggiya	-	-	-	-	882
3. Ekuddānatthera	-	-	-	-	884
4. Lakunṭakabhaddiyatthera	-	-	-	-	887
5. Sambahulabbhikkhu	-	-	-	-	888
6. Hatthaka	-	-	-	-	890
7. Aññatarabrāhmaṇa	-	-	-	-	892
8. Tittiya	-	-	-	-	898
9. Ariyabālisika	-	-	-	-	896
10. Sambahulasīlādīsampannabhikkhu	-	-	-	-	898

XX. MAGGAVAGGO.

1. Pañcasatabhikkhu	-	-	-	-	401
2. Aniccakakkhāṇa	-	-	-	-	405
3. Dukkhalakkhāṇa	-	-	-	-	406
4. Anattalakkhāṇa	-	-	-	-	406
5. Padhānakammikatisatthera	-	-	-	-	407
6. Sūkarapeta	-	-	-	-	410
7. Poṭṭhatthera	-	-	-	-	417
8. Sambahulamahallakabhikkhu	-	-	-	-	421
9. Suvāṇṇakārattthera	-	-	-	-	425
10. Mahādhanaṇḍīya	-	-	-	-	429
11. Kisaṅgotamī	-	-	-	-	482
12. Paṭṭacārā	-	-	-	-	484

XXI. PAKIṆṆAKAVAGGO.

1. Gaṇḍārohaṇa	-	-	-	-	486
2. Kukkuṭaṇḍakhaḍḍikā	-	-	-	-	449
3. Bhaddiyabhikkhu	-	-	-	-	451
4. Lakunṭakabhaddiyatthera	-	-	-	-	458
5. Dārusākaṭikaputta	-	-	-	-	455
6. Vajjiputtakabhikkhu	-	-	-	-	460
7. Cittagahapati	-	-	-	-	468
8. Cūḷasubhaddā	-	-	-	-	465
9. Ekavihāritthera	-	-	-	-	471

XXII. NIRAYAVAGGO.

1. Sundariparibbājikā	-	-	-	-	474
2. Duccaritaṭṭhalānubhāvasatta	-	-	-	-	479
3. Vaggumudātīriyabhikkhu	-	-	-	-	480
4. Khema	-	-	-	-	481
5. Dubbacabhikkhu	-	-	-	-	488
6. Issāpakataitthi	-	-	-	-	486
7. Sambahulabhikkhu	-	-	-	-	487
8. Nigaṇṭhāṇa	-	-	-	-	489
9. Tittiyasāvaka	-	-	-	-	492

IX. PĀPAVAGGO.

1. CŪLEKASĀṬAKABRĀHMAṆAVATTHU.

ABHITTHARETHA kalyāṇe¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Cūlekasāṭakabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi.

Vipassidasabalakālasmiṃ hi Mahāekasāṭakabrāhmaṇo nāma ahosi, ayaṃ pana etarahi Sāvattthiyaṃ Cūlekasāṭako nāma. Tassa hi eko nivāsanasāṭako² ahosi brāhmaṇiyāpi eko, ubhinnam pi ekam eva pāpuraṇaṃ,³ bahigamanakāle brāhmaṇo vā brāhmaṇī vā taṃ pārupati.⁴ Ath' ekadivasaṃ vihāre dhammasavane ghosite brāhmaṇo āha: 'bhoti dhammasavanaṃ ghositaṃ, kiṃ divā dhammasavanaṃ gacchasi⁵ udāhu rattiṃ, pāpuraṇassa hi abhāvena na sakkā amhehi ekato gantun' ti. Brāhmaṇī 'sāmi ahaṃ divā gamissāmi' ti sāṭakaṃ pārupitvā⁶ agamāsi. Brāhmaṇo divasabbhāgaṃ gehe vitināmetvā rattiṃ gantvā Satthu purato nisinnō⁷ dhammaṃ assosi. Ath' assa sarīraṃ pharamānā pañcavaṇṇā pīti uppajji. So Satthāraṃ pūjitukāmo⁸ hutvā 'sace imaṃ sāṭakaṃ dassāmi n' eva brāhmaṇiyā na mayhaṃ pāpuraṇaṃ bhavissatī' ti cintesi. Ath' assa macchera-cittānaṃ sahasaṃ uppajji pun' ekaṃ saddhācittaṃ uppajji,

¹ F. a. pāpā.

² B. pārup°. B¹. pārup°.

³ F. B. B¹. gamissasi.

⁴ B. a. va:

⁵ B. a. nāma..

⁶ B¹. pārupi.

⁷ B¹. °etvā.

⁸ F. B¹. °etu°.

taṇ abhibhavantaṇ¹ puna maccheracittaṇ² uppajji. Iti 'ssa balavamaccherāṇ bandhitvā gaṇhantaṇ³ viya saddhācittaṇ paṭibāhati yeva. Tassa 'dassāmi na dassāmi' ti cintentass' eva paṭhamayāmo gato, majjhimayāmo sampatto. Tasmiṇ pi dātuṇ nāsakkhi, pacchimayāmo sampatto.⁴ So cintesi: 'mama saddhācittena maccheracittena ca⁵ saddhiṇ yujjhantass' eva dve⁶ yāmā vītivattā, imaṇ⁷ mama ettakaṇ maccheracittaṇ vaḍḍhamānaṇ catūhi apāyehi sīsaṇ ukkhipituṇ na dassati, dassāmi dānaṇ '⁸ ti so maccherasahassaṇ abhibhavitvā saddhācittaṇ purecārikaṇ katvā sātakaṇ ādāya Satthu pādamūle ṭhapetvā 'jitam me jitam me' ti⁹ tikkhattuṇ mahāsaddaṇ akāsi. Rājā Pase-nadi Kosalo dhammaṇ supanta taṇ saddaṇ sutvā 'pucchatha naṇ¹⁰ kiñci kira tena jitan' ti āha. So rāja-purisehi pucchito tam atthaṇ ārocesi. Taṇ sutvā rājā 'dukkaṇaṇ kataṇ brāhmaṇena, saṅgaham¹¹ assa karissāmi' ti ekaṇ¹² sātakayugaṇ dāpesi.¹³ Tam pi Tathāgatass' eva adāsi. Puna rājā dve cattāri aṭṭha soḷasā ti dviguṇaṇ katvā¹⁴ dāpesi. So tāni pi Tathāgatass' eva adāsi. Ath' assa rājā dvattiṇsa yugāni dāpesi, 'brāhmaṇo attano agahetvā¹⁵ laddhaṇ laddhaṇ vissajjesi¹⁶ yevā' ti vatvā vādamocanatthaṇ tato ekaṇ yugaṇ attano ekaṇ brāhmaṇiyā ti dve yugāni gahetvā tiṇsa yugāni Tathāgatass' eva adāsi. Rājā pana tasmiṇ satakkhattum¹⁷ pi¹⁸ dadante puna dātukāmo va¹⁹ ahosi. Pubbe Mahāekasā-tako catusaṭṭhiyā sātakayugesu dve aggahesi, ayaṇ pana

¹ S. °amānaṇ. B. °itvā.

² F. B. B¹. maccherasahassaṇ.

⁴ S. °yāme °patte.

⁶ B. dvi.

⁸ B. nan.

¹⁰ F. puccha nanu. S. a. yaṇ.

¹² B. eka°.

¹⁴ C. om.

¹⁶ F. a. ti. C. corr. S. °eti.

¹⁸ B¹. paṭi°.

³ B¹. gaṇhi.

⁵ B. om.

⁷ B. idaṇ.

⁹ B¹. a. āpoṭetvā.

¹¹ C^a. sahassam.

¹³ B. a. so.

¹⁵ B. ga°.

¹⁷ B¹. om.

¹⁹ B. yeva.

dvattiṅsāya¹ laddhakāle dve aggahesi. Rājā purise ānāpesi: 'dukkaṇaṇ bhāṇe brāhmaṇena kataṇ, antepure² mama dve kambalāni āharāpeyyāthā'³ ti. Te tathā kariṇsu. Rājā sataṣaḥṣaṣṣagghanake dve kambale dāpesi, brāhmaṇo 'na⁴ ime mama sarire upayogaṇ arahanti,⁵ Buddhasāsanassa v' ete⁶ anucchavikā' ti ekaṇ kambalaṇ antogandhakuṭiyaṇ Satthu sayanassa⁷ upari vitānaṇ katvā bandhi,⁸ ekaṇ attano ghare nibaddhaṇ bhuñjantassa bhikkhuno bhattakiccatthāne vitānaṇ katvā bandhi. Rājā sāyaṇhasamaye Satthu santikaṇ gantvā⁹ kambalaṇ sañjānitvā 'bhante kena pūjā katā' ti pucchitvā, 'Ekaśātakenā' ti vutte, 'brāhmaṇo mama¹⁰ pasādanatthāne¹¹ yeva paṣīdati' ti¹² cattāro hatthi cattāro asse cattāri kahāpaṇasahasāni catasso itthiyo¹³ catasso dāsiyo¹⁴ cattāro gāṃavare ti¹⁵ evaṇ yāvata¹⁶ cattāri cattāri katvā sabbacatukkaṇ nāma¹⁷ assa dāpesi.

Dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ: 'aho acchariyaṇ Cūlekasātakassa kammaṇ, taṇ¹⁸ muhuttam eva sabbacatukkaṇ labhi, tthāne¹⁹ katena kalyāṇakammena ajj' eva²⁰ vipāko dinno' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāma' ti vutte, 'bhikkhave sacāyaṇ Ekaśātakapaṭhamayāme mayhaṇ dātuṇ asakkhissa,²¹ sabbasoḷasakaṇ alabhissa; sace majjhimayāme asakkhissa, sabbatthakaṇ

¹ B. °sayugaṇ.² F. antopure. B¹. °purato.³ B¹. haratha. F. C. C^a. S. maṇ har°.⁴ F. °ne na.⁵ B¹. āharissāmi.⁶ F. dve te. B. om. v'.⁷ B¹. āsanassa.⁸ B. anub°.⁹ B. a. taṇ.¹⁰ C. om.¹¹ B¹. paṣīdana°. F. B. °datth°. C. °tthe.¹² F. a. vatvā.¹³ C. om. ca° i°.¹⁴ B. a. cattāro purise.¹⁵ S. cattāri gāṃavarāni ti. B. caturo.¹⁶ F. yāva satā. B¹. sabbāni. B. yāva satta.¹⁷ B. nāma.¹⁸ B. kataṇ.¹⁹ B. idāni.²⁰ B. ajja me.²¹ B¹. sakkhissasi.

alabhissa, balavapacchimayāme¹ dinnattā pan' esa sabba-
catukkaṇ labhi, kalyāṇakammaṇ karontena hi uppanna-
cittaṇ ahāpetvā² taṇ khaṇaṇ yeva kātappaṇ, dandhaṇ³
kataṇ kusalaṇ hi sampattiṇ dadamāṇaṇ dandham eva
dadāti, tasmā cittuppādasamanantaram eva kalyāṇa-
kammaṇ kātappaṇ' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dham-
maṇ desento imaṇ gātham āha :

116. 'Abhittharetha kalyāṇe, pāpā cittaṇ nivāraye,
dandhaṇ hi karoto puññaṇ pāpasmiṇ ramatī⁴
mano' ti.

Tattha abhittharethā ti turitaturitaṇ sīghasīghaṇ
kareyyā ti attho, gihinā vā hi⁵ 'salākabhattadānādisu
kiñcid eva kusalaṇ karissāmi' ti citte uppanne yathā
aññe okasaṇ na labhanti, evaṇ 'ahaṇ pure ahaṇ pure'⁶ ti
turitaturitam⁷ eva kātappaṇ, pabbajitena vā upajjhāya-
vattādini karontena aññassa okāsaṇ adatvā 'ahaṇ pure
ahaṇ pure' ti turitaturitam eva kātappaṇ. Pāpā cittaṇ
ti kāyaduccaritādito pana pāpakammato⁸ akusalacittup-
pādato vā sabbathāmena⁹ cittaṇ nivāraye. Dandhaṇ hi
karoto ti yo pana 'dassāmi karissāmi sampajjissati'¹⁰
nu kho no'¹¹ ti evaṇ picchilamaggena¹² gacchanto viya
dandhaṇ puññaṇ karoti tassa Ekasāṭṭakassa viya macchera-
sahassaṇ pāpaṇ okāsaṇ labhati, ath' assa pāpasmiṇ
ramatī mano, kusalakammakaraṇakāle yeva hi cittaṇ
kusale ramati, tato muccitvā pāpaninam¹³ eva hoti.¹⁴

¹ C^a. sace for balava.

² C. C^a. āh^o.

³ B. dandaṇ. B¹. dantaṇ.

⁴ B¹. rammati.

⁵ S. om.

⁶ B. C. om. two.

⁷ S. C. °ten'.

⁸ B. kāyaduccaritādipāpakammato vā.

⁹ B. sabbatthakam evā.

¹⁰ C. āpa^o.

¹¹ B. me no. F. mano.

¹² F. pi capala^o. B. pi cikkhalla^o.

¹³ F. °cittam. B. pāpā ni^o.

¹⁴ B. a. ti.

Gāthāvasāne¹ bahū bhikkhū² sotāpattiṭṭhalādini pāpu-
piṇṣū ti.

Cūlekasātakabrāhmaṇassa vatthu.³

2. SEYYASAKATATHERAVATTHU.

Pāpañ ce puriso ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Seyyasakattheraṇ⁴ ārabha kathesi.

So hi⁵ Lāludāyittherassa⁶ saddhivihāriko attano ana-
bhiratiṇ tassa ārocetvā tena paṭhamasaṅghādisesakamme
samādapito uppannuppannāya anabhiratiyā taṇ kammam
akāsi. Satthā tassa⁷ kiriyaṇ sutvā taṇ pakkosāpetvā
'evaṇ kira tvaṇ karosī' ti pucchitvā, 'āma bhante' ti
vutte, 'kasmā bhāriyaṇ kammam akāsi ananucchavikaṇ
moghapurisā' ti nānappakārato garahitvā sikkhāpadaṇ
paññāpetvā, 'evarūpaṇ hi⁸ kammaṇ diṭṭhadhamme pi
sampaṇāye pi dukkhasaṇvattaniyam⁹ eva hotī' ti vatvā
anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

117. 'Pāpañ ce puriso kayirā na naṇ kayirā punap-
punaṇ,
na tamhi chandaṇ¹⁰ kayirātha, dukkho pāpassa
uccayo' ti.

Tass' attho : sace puriso sakiṇ pāpakammaṇ kareyya
taṇ khaṇam¹¹ eva paccavekkhitvā idaṇ appaṭirūpaṇ olāri-
kan ti na naṇ kayirā punappunaṇ, yo pi¹² tamhi

¹ B. °pariyosāne.

² B. om.

³ B. °navatthu, and a. paṭhamāṇ.

⁴ Cf. Saṅghādisesa. i. 1, C. i. 9. C^a. Seyyaṇsaka°.

F. Seyyaka°.

⁵ B. pana.

⁶ B¹. Kāl°.

⁷ B. a. taṇ.

⁸ B. pi.

⁹ B. °antikam.

¹⁰ C. C^a. cch°.

¹¹ B. °ne.

¹² B. hi.

chando vā ruci¹ vā uppajjeyya tam pi vinodetvā na kayi-rāth'² eva, kiṅkāraṇā? dukkho pāpassa uccayo pāpassa hi uccayo vadḍhi idhaloke pi paraloke³ pi dukkham eva āvahaṭi ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādini pāpuṇṇisū ti.
Seyyasakattherassa vatthu.⁴

3. LĀJADEVADHĪTĀVATTHU.

Puññaṇ ce ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Lājadevadhītaṇ ārabba kathesi.

Vatthuṇ Rājagahe samuṭṭhitaṇ.

Āyasmā hi Mahākassapo Pippaliguhāyaṇ viharanto jhānaṇ samāpajjitvā sattame divase utthāya⁵ dibbena cakkhunā bhikkhācāraṭṭhānaṇ olokento ekaṇ sālikkhetta-pālikaṇ itthiṇ sālisīsā⁶ gahetvā lāje kurumānaṇ disvā 'saddhā nu kho assaddhā' ti vīmaṇsitvā, 'saddhā ti ñatvā, 'sakkhissati nu kho me saṅgahaṇ kātuṇ'⁷ no' ti upadhārento, 'visārada kuladhītā mama saṅgahaṇ karissati, katvā ca pana mahāsampattiṇ labhissati' ti ñatvā cīvaraṇ pārūpitvā⁸ pattam ādāya sālikkhettaṇ samāpe⁹ aṭṭhāsi. Kuladhītā therāṇ disvā va pasannacittā pañca-vaṇṇāya pītiyā phuṭṭasārīrā¹⁰ 'tiṭṭhatha¹¹ bhante' ti vatvā lāje ādāya vegena gantvā therassa patte ākiritvā pañca-paṭiṭṭhitena vanditvā 'bhante tumhehi diṭṭhadhammassa bhāgini¹² assan' ti patthanaṇ akāsi. Thero 'evaṇ hotū' ti anumodanaṇ akāsi. Sāpi therāṇ vanditvā attanā dinna-dānaṇ āvajjamānā nivatti. Tāya ca pana kedāramariyā-

¹ B. chandaṇ ruciṇ.

² B. samparāye.

³ B. °ravatthu, and a. dutiyaṇ.

⁴ S. °āni. B¹. °ānaṇ. B. °e.

⁵ B¹. °etvā.

⁶ B. phuṭṭha°.

⁷ B. B¹. bhāgi.

⁸ B. kayiram.

⁹ B. B¹. vu°.

¹⁰ B¹. karitūṇ.

¹¹ B. a. yeva.

¹² C. C°. tiṭṭha.

dāya gamanamagge ekasmiṃ bile ghoraviso sappo¹ nipajji. So² therassa kāsāyapaṭicchannaṃ jaṅghaṃ dasiṭṭhaṃ nāsakhi. Itarā dānaṃ āvajjamānā nivattantī taṃ padesaṃ pāpuni. Sappo bilā nikkhamitvā taṃ dasitvā tatth'³ eva pātesi. Sā pasannena⁴ cittaena kālaṃ katvā Tāvatiṃsa-bhavane tiṃsayojanike kanakavimāne suttappabuddhā viya sabbālaṅkārena patimaṇḍitena⁵ tigāvutena attabhāvena nibbatti. Sā⁶ dvādasayojanaṃ ekaṃ dībhavattāṃ nivāsetvā ekaṃ⁷ pārupitvā accharāsahassaparivutā pubba-kammaṃ pakāsanattāṃ⁸ suvaṇṇalājabharitena⁹ olambantena¹⁰ suvaṇṇasarakena patimaṇḍite vimānadvāre ṭhitā attano sampattin oloketvā¹¹ 'kin nu kho me katvā ayaṃ sampatti laddhā' ti dibbena cakkhunā upadhārentī 'ayyassa me Mahākassapaṭtherassa dinnalājanissanden' esā¹² laddhā' ti aññāsi, 'mayā¹³ evaṃ parittakkena kammena evarūpaṃ sampattin labhitvā na dāni mayā pamajjitun vaṭṭatī' ti 'ayyassa vattapaṭivattaṃ¹⁴ pi¹⁵ katvā imaṃ sampattin thāvaraṃ¹⁶ karissāmi' ti cintetvā pāto va kanakamayaṃ sammajjaniṃ¹⁷ c' eva kacavarachaddaniṃ¹⁸ ca ādāya gantvā¹⁹ therassa parivenaṃ sammajjitvā pāniyaṃ paribhojanīyaṃ upatthāpeti.²⁰ Thero taṃ disvā 'kenaci daharena vā sāmaṇerena vā vattaṃ kataṃ bhavissati' ti sallakkhesi.²¹ Sā dutiyadivase pi tathā²² akāsi, thero pi taṃ²³ tath' eva sallakkhesi. Tatiyadivase pi²⁴ thero tassā

¹ C. C^a. ghorāsivisasappo.

² B. tath'.

³ B. a. sarīrena.

⁴ B. om.

⁵ B¹. °pūritena.

⁶ B¹. °entī.

⁷ B. sā.

⁸ B. om.

⁹ S. sammunjanin.

¹⁰ B. kacavarapacchichaddanakañ.

¹¹ B¹. āg°.

¹² B. °etvā vasi.

¹³ B. om.

¹ C. C^a. nipajjito.

² B. °nna°.

³ B. om.

⁴ B. °tthāya.

⁵ B. °kena.

⁶ C. eva sā. B. om.

⁷ C. vattaṃ.

⁸ B¹. dhirāṃ.

¹⁹ B¹. °esi.

²⁰ B. tath' eva.

²¹ B. pana.

sammajjanīyasaddaṇ¹ sutvā tālacchiddādīhi² pavitṭhasarī-
robhāsaṇ disvā dvāraṇ vivaritvā 'ko eso sammajjati' ti
pucchi. 'Ahaṇ bhante tumhākaṇ upatṭhāyikā Lājadeva-
dhītā' ti. 'Nanu mayhaṇ evaṇṇāmikā upatṭhāyikā nāma
natthi' ti.³ 'Ahaṇ bhante sālikkhettaṇ rakkhamānā lāje
datvā pasannacittā nivattanti sappaṇa datṭhā kālaṇ katvā
Tāvatiṇsadevaloke⁴ uppannā, mayā ayyaṇ nissāya ayaṇ
sappatti laddhā, idāni pi "tumhākaṇ vattapaṭivattaṇ
katvā sappattiṇ thāvaraṇ⁵ karissāmī" ti āgaṭ' amhi
bhante' ti. 'Hiyyo pi pare pi tayā v' etaṇ thānaṇ sam-
majjantiyā⁶ va pāṇiyaṇ paribhojanīyaṇ upatṭhāpitaṇ' ti.
'Āma bhante' ti. 'Apehi⁷ devadhīte tayā kataṇ vattaṇ
kataṇ⁸ hotu, ito patṭhāya imaṇ thānaṇ mā āgami⁹ ti.
'Bhante mā maṇ nāsetha, tumhākaṇ vattaṇ katvā sam-
pattiṇ me thiraṇ kātuṇ dethā' ti. 'Apehi devadhīte mā
me anāgate cittavijāṇiṇ gahetvā nisinnehi dhammakathī-
kehi "Mahākassapaṭṭherassa kira ekā devadhītā āgantvā
vattapaṭivattaṇ katvā pāṇiyaṇ paribhojanīyaṇ upatṭhā-
peti" ti vattabbaṇ kari, ito patṭhāya idha māgami¹⁰
paṭikkami' ti. Sā 'mā maṇ bhante nāsethā' ti puna-
puna yāci yeva. Thero 'nāyaṇ mama vacanaṇ suṇāti' ti
cintetvā 'tava¹¹ pamāṇaṇ na jānāsi' ti accharaṇ¹² pahari.
Sā tattha saṇṭhātuṇ¹³ asakkonti ākāse uppatitvā añjaliṇ
paggayaṇa thitā¹⁴ 'bhante mayā laddhaṇ sampadaṇ¹⁵ mā
nāsetha thāvaraṇ kātuṇ dethā' ti rodanti paridevanti¹⁶
ākāse aṭṭhāsi. Satthā Jetavane¹⁷ gandhakuṭiyaṇ nisinno

¹ B. °isaddaṇ.² B. °chiddehi ca.³ B¹. a. pucchi.⁴ B¹. °tiṇsabhavane.⁵ B¹. dhīraṇ.⁶ S. sammattṭhan ti tayā. B. sammajjitaṇ tayā.⁷ B. appehi, so *infra*.⁸ B. ā. va.⁹ B. māg°.¹⁰ B¹. mā āgaccha. C. C^a. S. om.¹¹ B. tuvaṇ.¹² C. C^a. °riyaṇ, *corr.* °riṇ.¹³ B¹. sandhāretuṇ.¹⁴ B. om¹⁵ S. laddhasa°. B¹. sappatti. B. laddhasappattiṇ.¹⁶ B. om.¹⁷ B. om.

va tassā roditasaddaṃ sutvā obhāsaṃ pharitvā devadhītāya sammukhe nisīditvā kathento viya 'devadhīte mama puttassa Kassapassa saṃvarakaraṇam¹ eva bhāro, puñña-tthikānaṃ pana "ayaṃ² attho" ti sallakkhetvā puñña-karaṇam eva bhāro, puññakaraṇaṃ hi idha c'³ eva samparāye ca sukham evā' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

118. 'Puññañ ce puriso kayirā kayirāth' enaṃ⁴ puna-punaṃ,
tamhi chandaṃ kayirātha, sukho puññaassa ucca-
yo' ti.

Tass' attho : sace puriso puññaṃ kareyya 'ekavāraṃ⁵ puññaṃ kataṃ alaṃ ettāvatā' ti anoramitvā punappunaṃ karoth'⁶ eva, tassa akaraṇakhane⁷ pi tamhi puññe chandaṃ ruciṃ ussāhaṃ karoth' eva, kiṃkāraṇā? sukho puññaassa uccayo puññaassa hi uccayo vaḍḍhi idhalo-kaparalokasukhāvahanato⁸ sukho⁹ ti.

Desanāvasāne devadhītā pañcacattālīsayojanamattake¹⁰ tthitā va sotāpatti-phalaṃ pāpuṇi ti.

Lājadevadhītāya vatthu.¹¹

4. ANĀTHAPIṆḌIKASEṬṬHIVATTHU.

Pāpo pi passati bhadraṃ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikaṃ¹² ārabha kathesi.

¹ B¹. savaṇa.

² K. B. a. no. S. rep.

³ B. m.

⁴ B. kayirā taṇ.

⁵ K. a. pi. B. a. me.

⁶ B. karot', *so infra*.

⁷ K. B. ka°.

⁸ K. °ke °ke su°. C. C°. S. °sukhav°.

⁹ C. C°. S. sukhā.

¹⁰ B. °mattake.

¹¹ K. B. °tāv°. B. a. tatīyaṃ.

¹² Cf. F. J. I. 226, Aṅguttara iv. 392 ff.

Anāthapiṇḍiko hi vihāram eva uddissa catupaññāsako-
 tidhanaṇ buddhasāsane vikiritvā Satthari Jetavane viha-
 rante devasikaṇ tiṇi mahāupaṭṭhānāni¹ gacchati,² gac-
 chanto ca³ “kin nu kho ādāya āgato” ti⁴ sāmaṇerā vā
 daharā vā hattham pi me olokeyyun’ ti tucchahattho
 nāma na gatapubbo, pāto va gacchanto yāguṇ gāhāpetvā
 va gacchati, katapātārāso sappinavanitādini bhesajjāni⁵
 sāyaṇhasamaye mālāgandhavilepanavattādinī gāhāpetvā⁶
 gacchati.⁷ Vohārūpajivino pi ‘ssa hatthato aṭṭhārasako-
 tidhanaṇ iṇaṇ gaṇhinsu, kulasantakāpi ‘ssa aṭṭhārasa-
 hiraññiakoṭiyo naditīre nidahitvā ṭhapitā udakena kule
 bhinne mahāsamuddaṇ pavisinsu,⁸ evam assa⁹ anupul-
 bona parikkhayaṇ agamāsi. So evaṇbhūto pi saṅghassa
 dānaṇ deti yeva, paṇiṭaṇ pana katvā dātun na sakkoti.
 So ekadivasaṇ Satthārā ‘diyati pana no gahapatikule
 dānaṇ’ ti vutte ‘diyati¹⁰ bhante¹¹ tañ ca kho kaṇḍjakaṇ¹²
 bilaṇḍadutiyaṇ’¹³ ti āha. Atha naṇ Satthā ‘gahapati
 “lūkhaṇ dānaṇ demī” ti mā cintayi, cittaṣmiṇ hi paṇiṭe¹⁴
 buddhādinaṇ¹⁵ dinnadānaṇ lūkhaṇ nāma natthi, api ca
 taṇ¹⁶ aṭṭhannaṇ ariyapuggalaṇaṇ¹⁷ desi,¹⁸ ahaṇ pana
 Velāmakāle¹⁹ sakala-Jambudīpaṇ unnaṇḍalaṇ katvā mahā-

¹ C^a. upa°.² C^a. om.³ B. va. K. om.⁴ B¹. gacchāmi.⁵ K. a. gāh° vihāraṇ gacchati.⁶ K. B. a. vihāraṇ.⁷ K. B. B¹. a. evaṇ niccakālam (B¹. niccam) eva divase
 divase (B. om. one, B¹. om. both) dānaṇ datvā sīlaṇ rak-
 khati (B¹. °itvā), aparabhāge dhanakkhayaṇ gacchati.⁸ K. pāv°.⁹ K. om.¹⁰ K. a. me.¹¹ K. a. kule dānaṇ.¹² B¹. om.¹³ B¹. pilaṇḍadutiyaṇ. K. vil°.¹⁴ C. C^a. S. a. na (atthi *infra*).¹⁵ B¹. godhumādini.¹⁶ K. B. B¹. tvaṇ. S. naṇ. K. a. gahapati.¹⁷ K. B. a. dānaṇ.¹⁸ B. adāsi.¹⁹ K. Velāmaabrāhmaṇa°.

dānaṃ¹ pavattayamāno² pi tisaṇaṇagamanam³ pi kiñci nālatthaṇ,⁴ dakkhiṇeyyā nāma evaṇ dullabhā, tasmā “lūkhaṇ me⁵ dānaṇ” ti mā cintayī’ ti vatvā Velāma-suttam assa kathesi.

Ath’ assa dvārakoṭṭhake adhivatthā devatā Satthari o’ eva Satthu sāvakesu ca gehaṇ pavisantesu tesāṇ tejena saṇṭhātuṇ⁶ asakkonti ‘yathā ime imaṇ gehaṇ na pavisanti⁷ tathā gahapatiṇ paribhindissāmi’ ti taṇ⁸ vattukāmāpi issarakāle kiñci vattuṇ nāsakkhi, ‘idāni paṇāyaṇ⁹ duggato, gaṇhissati me vacanan’ ti¹⁰ rattibhāge seṭṭhiassa sirigabbhaṇ pavisitvā ākāse aṭṭhāsi. Atha naṇ seṭṭhī¹¹ disvā ‘ko eso’ ti āha.¹² ‘Ahaṇ te mahāseṭṭhi catuttha-dvārakoṭṭhake adhivatthā devatā¹³ tuyhaṇ¹⁴ ovādadā-natthāya¹⁵ āgatā’ ti. ‘Tena hi vadehi’¹⁶ ti. ‘Mahāseṭṭhi tayā pacchimakālaṇ anoloketvā va samaṇassa¹⁷ Gotamassa sāsane bahuṇ dhaṇaṇ vippakiṇṇaṇ,¹⁸ duggato hutvāpi taṇ¹⁹ na muñcesi²⁰ yeva, evaṇ vattamāno katipāhen’ eva ghāsacchādanam pi na labhissasi, kin te samaṇena Gota-mena, atipariccāgato²¹ oramitvā kammante payojento kuṭumbaṇ saṇṭhapehī’ ti. ‘Ayam me tayā dinnaovādo’²² ti. ‘Āma seṭṭhī’²³ ti. ‘Gaccha nāhaṇ tādīsinaṇ²⁴ sata-

¹ B¹. a. datvā.

² B¹. °gataṇ. B. sar°.

³ Ca. evaṇ dhamme. B. me lū°.

⁴ K. sandhāretuṇ. B¹. santār°.

⁵ S. pavisanti.

⁶ K. pana a°.

⁷ B. om.

⁸ K. devadhītā.

⁹ B¹. ovādanatthāya. B. ovādatth°.

¹⁰ S. ovad°. K. a. devate.

¹¹ B¹. vikirāṇaṇ. B. B¹. S. a. idāni.

¹² K. a. samaṇaṇ Gotamaṇ.

¹³ B¹. aticcā°.

¹⁴ K. mahās°.

¹⁵ S. tādīsena. B. a. satena pi sahasena pi.

¹⁶ K. °ttamāno.

¹⁷ B¹. alabhivā.

¹⁸ C. C°. om.

¹⁹ K. a. sā.

²⁰ K. pucchi.

²¹ B¹. tumhe.

²² B¹. °ṇa°.

²³ K. B. B¹. °asi.

²⁴ B. dinno ov°.

sahassena pi sakkā harāpetuṇ,¹ ayuttaṇ te vuttaṇ, kiṇ
 tayā mama gehe vasamānāya,² sīghaṇ³ me gharā nik-
 khamā⁴ ti.⁵ Sā sotāpannassa ariyasāvakassa vacanaṇ
 sutvā ṭhātuṇ asakkonti dārake ādāya nikkhami. Nikkha-
 mitvā ca pana aññatra⁶ vasanaṭṭhānaṇ alabhamānā⁷
 'seṭṭhiṇ khamāpetvā va⁸ tath'⁹ eva vasissāmī¹⁰ ti naga-
 rapariggāhakadevaputtaṇ¹¹ upasaṅkamitvā attanā katā-
 parādhaṇ ācikkhitvā 'ehi maṇ seṭṭhissa santikaṇ netvā
 khamāpetvā vasanaṭṭhānaṇ dāpehi¹² ti āha. So 'ayuttaṇ
 tayā vuttaṇ, nāhaṇ tassa santikaṇ gantuṇ¹³ ussahissāmī¹⁴ ti
 taṇ paṭikkhipi.¹⁵ Sā catunnaṇ mahārājānaṇ¹⁶ santikaṇ
 gantvā tehi pi¹⁷ paṭikkhittā¹⁸ Sakkaṇ devarājānaṇ upa-
 saṅkamitvā taṇ pavattiṇ ācikkhitvā 'ahaṇ deva vasana-
 ṭṭhānaṇ alabhamānā¹⁹ dārake hatthe²⁰ gahetvā anāthā
 vicarāmi,²¹ vasanaṭṭhānaṇ me dāpehi²² ti suṭṭhutaṇ yāci.
 Atha naṇ so²³ 'aham pana²⁴ tava kāraṇā²⁵ seṭṭhiṇ vattuṇ
 na²⁶ sakkhissāmī, ekaṇ pana te upāyaṇ kathessāmī²⁷ ti
 āha.²⁸ 'Sādhu deva kathehi²⁹ ti. 'Gaccha seṭṭhino
 āyuttakavesaṇ gahetvā seṭṭhissa hatthato paṇṇaṇ āro-
 petvā³⁰ vohārūpajīvihi gahitaṇ²⁷ aṭṭhārasakoṭidhanaṇ
 attano ānubhāvena sādhetvā²⁸ tucchagabbhaṇ²⁹ pūretvā³⁰

¹ B¹. gāhāpetuṇ. B. kampetuṇ. K. saññā ka°.

² B¹. vuttamā°. B. a. pi.

³ B. rep.

⁴ B. °āhī.

⁵ B¹. a. paṇāmesi.

⁶ K. B. B¹. °ttha.

⁷ B¹. alambha°.

⁸ S. B. om.

⁹ B. tath'.

¹⁰ K. a. cintetvā.

¹¹ S. B. °kaṇ de°.

¹² C. C°. °tvā. B¹. gandhuṇ.

¹³ B. °hāmi.

¹⁴ K. a. tassa.

¹⁵ B. B¹. °ikānaṇ.

¹⁶ B. om.

¹⁷ B. °pitvā.

¹⁸ B¹. °nāya.

¹⁹ B. °ena.

²⁰ B¹. vacchāmi.

²¹ K. B. S. a. āha.

²² K. B. S. pi.

²³ B¹. a. taṇ.

²⁴ C. om.

²⁵ K. B. sā.

²⁶ B. a. te.

²⁷ K. āharāp°.

²⁸ K. corr. pasādh°. B¹. āharitvā. B. sodhetvā.

²⁹ B. °gabbhe. K. °kocce.

³⁰ K. purāp°.

—mahāsamuddaṇ pavitṭhaṇ aṭṭhārasakoṭidhanaṇ atthi, aññaṃ pi asukaṭṭhāne nāma assāmikaṇ aṭṭhārasakoṭidhanaṇ atthi¹—sabbaṇ āharitvā² tassa tucchagabbhe pūretvā³ daṇḍakammaṇ katvā⁴ khamāpehī' ti. Sā 'sādhu devā' ti vuttanayen' eva taṇ⁵ sabbaṇ katvā puna tassa sirigabbhaṇ obhāsayamānā⁶ ākāse ṭhatvā, 'ko eso' ti vutte, 'ahaṇ te catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā andhabāla-devatā,⁷ andhabālatāya yaṇ tumhākaṇ santike kathitaṇ tam⁸ me khamatha, Sakkassa hi me vacanena catupañña-sakoṭidhanaṇ saṇharitvā tucchagabbhapūraṇaṇ⁹ daṇḍakammaṇ kataṇ, vasanaṭṭhānaṇ alabhamānā kilamāmi' ti.¹⁰ Anāthapiṇḍiko cintesi: 'ayaṇ devatā "daṇḍakammaṇ ca¹¹ me katan" ti vadati attano ca dosaṇ paṭijānāti, Sammā-sambuddhassa naṇ dassessāmi' ti. So taṇ Satthu santikaṇ netvā 'tayā¹² katakammaṇ sabbaṇ ārocehi' ti.¹³ Devatā Satthu pādesu¹⁴ sirasā nipatitvā 'bhante¹⁵ mayā bālāya¹⁶ tumhākaṇ guṇe ajānitvā pāpakaṇ¹⁷ vacanaṇ vuttaṇ, tam me khamathā' ti Satthāraṇ khamāpetvā mahāsetṭhiṇ khamāpesi. Satthā kalyāṇapāpakammānaṇ¹⁸ vipākavassena¹⁹ setthiṇ c' eva²⁰ devataṇ ca ovaḍanto 'idha gahapati pāpappuggalo pi yāva pāpaṇ na paccati tāva bhadrāni passati, yadā paṇ' assa pāpaṇ paccati tadā pāpam eva passati, bhadrapuggalo pi yāva bhadrāṇ na paccati tāva pāpāni passati, yadā paṇ' assa²¹ bhadrāṇ paccati tadā

¹ S. B. a. taṇ.³ K. a. idan nāma.⁶ K. B. om.⁷ K. bālade°. S. B. a. mayā.⁸ B. rep.¹⁰ K. a. āha.¹² K. B. tāya.¹⁴ B. pāde.¹⁶ K. B¹. bālatāya. B. andhabālatāya. B¹. a. yaṇ.¹⁷ B. pāpakammaṇ.¹⁸ K. B. B¹. S. °pāpakānaṇ ka°.¹⁹ K. °en' eva.²¹ B. pana, om. assa.² K. har°.⁴ K. a. taṇ.⁶ B. obhāsamānā.⁹ K. °ṇena.¹¹ K. om.¹³ K. B. ārocesi.¹⁵ B. a. yaṇ.²⁰ K. ca.

bhadram eva passatī' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi:

119. 'Pāpo pi passatī bhadraṇ yāva pāpaṇ na paccati,
yadā ca paccatī pāpaṇ atha pāpo¹ pāpāni passatī.
120. Bhadro pi passatī pāpaṇ yāva bhadraṇ na paccati,
yadā ca paccatī bhadraṇ atha bhadro bhadraṇi
passatī' ti.

Tattha pāpo ti kāyaduccaritādinā² pāpakammaena yuttapuggalo, so pi hi purimasucaritānubhāvena nibbattaṇ sukhaṇ anubhavamāno bhadram pi³ passati, yāva pāpaṇ na paccatī ti yāv' assa⁴ taṇ pāpakammaṇ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ na deti, yadā paṇ' assa taṇ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ deti⁵ atha diṭṭhadhamme vividhā kammakaraṇā⁶ samparāye ca apāya-dukkhaṇ anubhonto so pāpo pāpāni⁷ passati.

Dutiya-gāthāya pi⁸ kāyasucaritā dibhedabhadrakammayutto⁹ bhadro, so pi¹⁰ purimaduccaritānubhāvanibbattaṇ dukkhaṇ anubhavamāno pāpaṇ passati, yāva bhadraṇ na paccatī ti yāv' assa¹¹ taṇ bhadrakammaṇ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṇ na deti, yadā¹² pana taṇ¹³ vipākaṇ deti atha diṭṭhadhamme vā¹⁴ lābhasaṅkārādisukhaṇ samparāye vā dibbasampattisukhaṇ anubhavamāno¹⁵ so bhadro bhadraṇi yeva passatī ti.

¹ K. *first om.*, *corr. a.*

² F. °dīni.

³ B. *om.*

⁴ K. yāva tassa.

⁵ C. C. S. *om.* yadā . . . deti.

⁶ F. K. °kār°.

⁷ F. B. *a.* yeva.

⁸ K. *a.* yo.

⁹ C. *om.* °bheda°. K. B. °ādinā bhadrakammaena yutto.

¹⁰ K. pi so. B. *a.* hi.

¹¹ K. yāva tassa.

¹² B. *a.* ca.

¹³ B. *om.*

¹⁴ K. B. *om.*

¹⁵ B. *a.* va.

Desanāvasāne sā¹ sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampatta-
parisāyāpi² sātthikā dhammadesanā ahoṣi ti.

Anāthapiṇḍikasetṭhiassa vatthu.³

5. ASAÑÑATAPARIKKHĀRABHIKKHUVATTHU.

Māppamaññetha⁴ pāpassā ti imaṃ dhammadesanaṃ
Satthā Jetavane viharanto ekaṃ asaññataparikkhāraṃ⁵
bhikkhuṃ ārabha kathesi.

So kira yaṃ kiñci mañcapīṭhādibhedan paṛikkhāraṃ bahi
paribhuñjitvā tatth' eva⁶ chaḍḍeti,⁷ paṛikkhāro vassena
pi ātapena⁸ pi upacikādīhi⁹ pi vinassati.¹⁰ So bhikkhūhi
'nanu āvuso paṛikkhāro paṭisāmetabbo'¹¹ ti vutte¹²
'appakaṃ mayā kataṃ āvuso na etassa¹³ cittaṃ atthi na
pittan'¹⁴ ti vatvā¹⁵ tath' eva¹⁶ karoti. Bhikkhū tassa
kiriyaṃ Satthu ārocesuṃ. Satthā taṃ pakkosāpetvā 'saccaṃ
kira tvaṃ bhikkhu evaṃ karosī' ti pucchi. So Satthārā
pucchito pi 'kiṃ evaṃ¹⁷ bhagavā appakaṃ¹⁸ mayā kataṃ,
nāssa¹⁹ cittaṃ atthi na pittan'²⁰ ti tath' eva avamaññanto
āha. Atha naṃ Satthā 'bhikkhūhi evaṃ kātuṃ na vaṭṭati,
pāpakammaṃ nāma "appakan" ti na avamaññitabbaṃ,
ajjhokāse ṭhapitaṃ hi²¹ vivaṭamukhaṃ bhājanaṃ deve

¹ K. devatā. B. a. devatā.

² K. om. pi.

³ K. B. °kavatthu. B. a. catutthaṃ.

⁴ K. B. māva°, al.

⁵ B¹. apayutta°.

⁶ B¹. a. karoti kira.

⁷ B¹. a. kira.

⁸ K. corr. ātapp°.

⁹ B¹. a. dādanā.

¹⁰ B¹. °anti.

¹¹ B. °itabbo.

¹² K. vutto, a. pana.

¹³ K. B. etaṃ na tassa. C. C°. ekassa.

¹⁴ B¹. vittī. B. nimittan.

¹⁵ K. a. puna.

¹⁶ K. a. taṃ.

¹⁷ K. B. etaṃ.

¹⁸ K. a. ca.

¹⁹ B. n' assa.

²⁰ B¹. vittan. B. nimittan.

²¹ B. om.

vassante kiñcāpi ekabindunā va¹ na pūراتي, punappuna vassante pana pūrat' eva, evam evaṇ pāpaṇ karonto puggalo anupubbena mahantaṇ pāparāsiṇ karotī' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

121. 'Māppamaññetha pāpassa "na man taṇ² āgamissati,"
udabindunipātena udakumbho pi pūراتي,
pūراتي bālo pāpassa thokathokam³ pi āciṇaṇ '
ti.

Tattha māppamaññethā ti na avajāneyya⁴ pāpassā ti pāpaṇ, na man tam āgamissatī ti "appamattakaṇ me pāpaṇ⁵ kataṇ, kadā etaṇ vipaccissatī" ti evaṇ pāpaṇ nāvajāneyyā⁶ ti attho. Udakumbho pi ti deve vassante mukhaṇ vivaritvā ṭhapitaṇ yaṇ kiñci kulālabhājanaṇ yaṇ ca⁷ taṇ ekekassa pi udabindussa⁸ nipātena anupubbena pūراتي evaṇ bālapuggalo thokathokam⁹ pi pāpaṇ āciṇanto karonto vaḍḍhento¹⁰ pāpassa pūراتي yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti. Satthāpi 'ajjhokāse seyyaṇ¹¹ santharitvā paṭipākatikaṇ akaronto¹² idaṇ nāma āpajjati' ti sikkhāpadaṇ paññāpesī ti.

Asaññataparikkhārabhikkhussa vatthu.

¹ B. °n' eva.

² K. mattaṇ. B. mandaṇ; al.

³ B. °aṇ °aṇ.

⁴ K. avapamaññeyya.

⁵ B. pāpakammaṇ.

⁶ F. ava°.

⁷ B. yathā for yaṇ ca.

⁸ B. udakabinduno.

⁹ B. °aṇ °aṇ. K. thokam pi.

¹⁰ B. °anto.

¹¹ K. aseyyavatthuṇ.

¹² B. akaroto.

6. *Biḷālapādakaseṭṭhivatthu*.

Māppamaññetha¹ puññassā ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Jetavane viharanto Biḷālapādakaseṭṭhiṇ² ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye Sāvattvivāsino vaggabandhanena³ Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa dānaṇ denti. Ath' ekadivasaṇ Satthā anumodanaṇ karonto evaṃ āha :⁴ 'upāsakā idh' ekacco attanā dānaṇ deti, paraṇ na samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne⁵ bhogasampadaṇ⁶ labhati no parivārasampadaṇ. Ekacco attanā⁷ na deti paraṇ samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaṇ labhati no bhogasampadaṇ. Ekacco attanā ca⁸ na deti paraṇ ca na samādapeti, so⁹ nibbattanibbattaṭṭhāne¹⁰ na bhogasampadaṇ labhati no parivārasampadaṇ.¹¹ Ekacco attanā ca¹² deti paraṇ ca samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaṇ c'eva¹³ labhati parivārasampadaṇ cā¹⁴ ti.

Ath' eko paṇḍitapuriso taṇ dhammadešanaṇ sutvā 'aho acchariyam idaṇ kāraṇaṇ, ahaṇ dāni ubhayasampattisaṇvattanikaṇ¹⁵ kammaṇ karissāmī' ti cintetvā Satthāraṇ utṭhāya gamanakāle¹⁶ āha : 'bhante sve va¹⁷ amhākaṇ bhikkhaṇ gaṇhathā' ti. 'Kittakehi pana te¹⁸ bhikkhūhi attho' ti. 'Sabbehi¹⁹ bhikkhūhi bhante' ti. Satthā

¹ K. B. māva°, *ut supra*.² K. vilāra°.³ K. bandhena.⁴ Cf. I. 78.⁵ K. nibbattaṭṭh°.⁶ B¹. sampatti.⁷ K. B. a. dānaṇ.⁸ K. dānaṇ.⁹ K. a. pi.¹⁰ K. a. kañjikamattam pi kucipuraṇ na labhati parivāraṇ ca na labhati.¹¹ B. B¹. a. vighāsādo (B¹. vikh°) hutvā vicarati.¹² K. a. dānaṇ.¹³ B. ca.¹⁴ K. a. labhati.¹⁵ B¹. saṇvattaniyā°.¹⁶ B¹. a. vanditvā.¹⁷ B. om.¹⁸ K. om.¹⁹ B. sabba°.

adhivāsesi. So pi¹ gāmaṇ pavisitvā 'amma tāta² mayā svātanāya Buddhapamukho bhikkhusangho nimantito, yo yattakānaṇ bhikkhūnaṇ sakkoti so tattakānaṇ bhikkhūnaṇ yāguādīnaṇ³ atthāya⁴ taṇḍulādīni detu, ekasmiṇ ṭhāne pacāpetvā dānaṇ dassāmā⁵ ti ugghosanto⁶ vicarati.⁶ Atha naṇ eko seṭṭhi attano āpanadvāraṇ⁷ sampattaṇ disvā 'ayaṇ attano pahonake bhikkhū animantetvā pana⁸ sakalagāmaṇ samādapento vicarati⁹ ti⁹ kujjhitvā 'tayā¹⁰ gahitabhājanaṇ¹¹ āharā¹² ti tīhi aṅgulehi gahetvā thokeye taṇḍule adāsi, tathā mugge tathā māse¹³ ti. So tato paṭṭhāya Bilālapādakaseṭṭhi nāma jāto, sappiphāṇitādīni dento pi karaṇḍaṇ¹⁴ kuṭṭe¹⁴ pakkhipitvā ekato koṇaṇ¹⁵ katvā bindu-binduṇ¹⁶ paggharāyanto thokam¹⁷ eva adāsi. Upāsako¹⁸ avasesehi dinnāṇ ekato katvā iminā dinnāṇ visuṇ yeva aggahesi. So seṭṭhi tassa kiriyaṇ disvā 'kin nu kho esa mayā dinnāṇ visuṇ gaṇhātī¹⁹ ti cintetvā tassa pacchato pacchato¹⁹ ekaṇ cūlūpaṭṭhākaṇ pahipi 'gaccha yaṇ esa karoti taṇ jānāpehi²⁰ ti. So gantvā 'seṭṭhissa mahapphalaṇ hotū²¹ ti yāgubhattapūpānaṇ²¹ atthāya ekadve²² taṇḍule pakkhipitvā muggamāse pi²³ telaphāṇitabindūni²⁴ pi sabbabhājanesu pakkhipi. Cūlūpaṭṭhāko gantvā seṭṭhissa

¹ K. om.² S. B. amma tāta.³ B¹. °ādī°.⁴ B. a. ca.⁵ K. °ento. B. ghosanto.⁶ K. vicari.⁷ K. āpanna°. B¹. gharadvāra°.⁸ K. kiṇ puna. ° B a. vatvā.¹⁰ B¹. tena.¹¹ B¹. gahitaṇ gahitaṇ bh°.¹² B¹. tathā tele mugge tathā adāsi. B. om. second tathā.¹³ K. °akaṇ.¹⁴ B. karaṇḍakannikaṭe.¹⁵ B. ekakoṇaṇ. B¹. dhokaṇ pacchato. K. haḍ koṇaṇ,

corr. naṇ.

¹⁶ B. binduṇ binduṇ. K. binduṇ.¹⁷ B. thokathokam.¹⁸ K. a. pi.¹⁹ K. om. on°.²⁰ K. B. B¹. jānāhi.²¹ K. B. B¹. °pūvānaṇ.²² B. ekaṇ dve. C. C°. dve.²³ C. C°. muggamāsa°.²⁴ B. °phāṇitādī°.

ārocesi. Taṇ sutvā seṭṭhī cintesi: 'sace me so parisa-
majjhe avaṇṇaṇ bhāssissati, mama nāme gahitamatte yeva
naṇ paharitvā māressāmi' ti nivāsanantare churikaṇ¹
bandhitvā punadivase² gantvā bhattagge aṭṭhāsi. So
puriso Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ parivisitvā
Bhagavantaṇ āha: 'bhante mayā mahājanaṇ samāda-
petvā³ imaṇ dānaṇ dinnāṇ, tattha samādapitamanussā
attano balena bahūni pi thokāni pi taṇḍulādini⁴ adaṇsu,
tesaṇ sabbesaṇ mahapphalaṇ hotū' ti āha.⁵ Taṇ sutvā
so⁶ seṭṭhī cintesi: 'ahaṇ "“asukena nāma accharāya⁷
gaṇhitvā taṇḍulādini dinnāni”" ti mama nāme gahita-
matte imaṇ māressāmi" ti āgato, ayaṇ pana sabbasaṅgā-
hikaṇ⁸ katvā yehi pi nāliādīhi⁹ minitvā¹⁰ dinnāṇ, yehi pi
accharāya gahetvā dinnāṇ "sabbesaṇ mahapphalaṇ hotū" ti
vadeti;¹¹ sacāhaṇ¹² evarūpaṇ na khamāpessāmi, deva-
daṇḍo¹³ mama¹⁴ matthake patissati' ti. So tassa pāda-
mūle nipajjitvā 'khamāhi me sāmī'¹⁵ ti āha.¹⁶ 'Kiṇ
idan' ti¹⁷ vutte¹⁸ sabbāṇ taṇ pavattiṇ ārocesi. Taṇ
kiriyaṇ disvā Satthā 'kiṇ idan' ti dānaveyyāvaṭikaṇ pucchi.
So¹⁹ atītadivasato paṭṭhāya taṇ pavattiṇ ārocesi. Atha
naṇ Satthā 'evaṇ²⁰ kira seṭṭhī' ti pucchitvā, 'āma bhante'
ti vutte, 'upāsaka puññaṇ nāma "appakan" ti na avajā-
nitabbā,²¹ mādisassa hi²² buddhassa vā²³ buddhapamu-

¹ B¹. chādikaṇ.² B¹. parivāsanatṭhānaṇ. K. a. tattha.³ B. samādetvā.⁴ K. om.⁵ K. B. S. om.⁶ B. om.⁷ B¹. aṅgulīhi.⁸ B¹. °saṅgahitaṇ.⁹ K. nālikād°. B¹. aṅgulīhi.¹⁰ B¹. haritvā.¹¹ K. B. vadati. C. vadehī ti.¹² B¹. sace a°.¹³ B. a. nāma.¹⁴ K. me.¹⁵ K. dosan.¹⁶ K. a. so.¹⁷ K. S. a. tena. B. a. ca tena.¹⁸ K. puṭṭho.¹⁹ K. a. tassa.²⁰ B¹. saccāṇ.²¹ K. B¹. avamaññitabbāṇ. B. ma°; so *infra*.²² B. om.²³ K. B. om. bu° vā. S. om. vā.

khassa vā saṅghassa¹ dānaṃ datvā “appakaṃ” ti na avajānitaḥ, paṇḍitamanussā² hi puññaṃ karonto³ viva-
ṭṭabhājanā⁴ viya udakena anukkamena puñña⁵ pari-
pūranti⁶ yevā’ ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ
desento imaṃ gātham āha :

122. ‘Māppamaññetha puñña⁷ssa “na man taṃ āga-
missati,”
udabindunipātena udakumbho pi pūراتي,
pūراتي dhīro puñña⁸ssa thokathokaṃ pi ācinan’
ti.

Tass’⁹ attho : paṇḍitamanussā puññaṃ katvā ‘appakaṃ’
mayā puññaṃ katan, na man taṃ vipākavasena¹⁰ āgami-
sati’ ti,¹¹ ‘evaṃ parittakaṃ kammaṃ kahaṃ¹² maṃ dakkhi-
sati’¹³ ti¹⁴ ‘ahaṃ vā taṃ kahaṃ dakkhissāmi,¹⁵ kadā¹⁶
evaṃ¹⁷ vipaccissati’ ti evaṃ puññaṃ māppamaññetha na
avajāneyya, yathā hi nirantaṃ udabindunipātena¹⁸ viva-
ritvā¹⁹ ṭṭapitaṃ kulālabhājanāṃ pūراتي, evaṃ dhīro paṇ-
ḍitapuriso thokathokaṃ pi puññaṃ ācinanto puñña²⁰ssa
pūراتي ti.

Desanāvasāne so²¹ setṭhī sotāpattiphalāṃ pāpunī, sam-
pattaparisaṃ sātthikā desanā aho²²si ti.

Bilālapādakasetṭhissa²³ vatthu.

¹ B. bhikkhu°.

² B¹. °purissā. K. °purisā.

⁴ K. vivatamukha°.

⁶ B. pūrenti.

⁸ K. appamattakaṃ.

¹⁰ K. B. om.

¹² B. rakkh°.

¹⁴ B. kammaṃ ra°.

¹⁶ K. etaṃ.

¹⁸ K. a. va.

²⁰ K. Vilārapadikasetṭhi°. B. °ivatthu, and a. chaṭṭhaṃ.

³ K. °ntā.

⁵ C. C^a. S. °āni.

⁷ K. tatth’.

⁹ B. pāka°.

¹¹ B. rep.

¹³ B. om.

¹⁵ B. tadā.

¹⁷ B. udaka°.

¹⁹ K. B. om.

7. MAHĀDHANAVĀṆIJAVATTHU.

Vāṇijo vā¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Mahādhanavāṇijaṇ ārabba kathesi.

Tassa kira vāṇijassa gehe pañcasatā² corā otāraṇ³ gave-samānā otāraṇ na labhiṇsu. Aparena samayena⁴ vāṇijo pañca sakaṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā bhikkhūnaṇ ārocā-pesi:⁵ ‘aham asukaṭṭhānaṇ nāma vāṇijjāya⁶ gacchāmi, ye ayyā taṇ ṭhānaṇ⁷ gantukāmā te nikkhamantu,⁸ magge bhikkhāya na kilamissanti’ ti. Taṇ sutvā pañcasatā bhikkhū tena saddhiṇ maggaṇ patipajjiṇsu. Te pi corā⁹ ‘so kira¹⁰ vāṇijjāya¹¹ nikkhanto’¹² ti¹³ gantvā aṭaviyaṇ aṭṭhaṇsu. Vāṇijo pi gantvā¹⁴ aṭavimukhe ekasmiṇ gāme nivāsaṇ gahetvā¹⁵ tayo divase goṇasakaṭāḍini saṇvidahi,¹⁶ tesāṇ pana bhikkhūnaṇ nibaddhaṇ bhikkhaṇ deti yeva. Corā tasmiṇ aticirāyante ‘gaccha tassa nikkhamanadivasaṇ ṇatvā ehi’ ti ekaṇ purisaṇ¹⁷ pahiṇiṇsu. So taṇ gāmaṇ¹⁸ gantvā¹⁹ ekaṇ saḥāyakaṇ pucchi: ‘kadā vāṇijo nikkhamissati’ ti. So ‘dvīhatihaccayena²⁰ ti vatvā, ‘kim atthaṇ pana pucchasi’ ti āha. Ath’ assa so ‘mayaṇ pañcasatā²¹ corā etassa²² atthāya aṭaviyaṇ ṭhitā’ ti ācikkhi. Itaro ‘tena hi gaccha, siḥhaṇ nikkhamissati’ ti taṇ uyyojetvā,²³

¹ K. bāṇijo va bhayaṇ maggan.

² B. °ta°.

³ B¹. okāraṇ, B okāsaṇ *al.*

⁴ K. *a.* so.

⁵ K. ārocesi.

⁶ B. °jjatthāya.

⁷ B. tattha.

⁸ K. °ntā.

⁹ K. *corr. a.* gavesamānā.

¹⁰ K. kiṇ *for* so kira.

¹¹ B. °ijo.

¹² K. nikkhamanto.

¹³ B. *om.*

¹⁴ B¹. *a.* taṇ sutvā.

¹⁵ B. vāsaṇ katvā. B. B¹. *a.* dve.

¹⁶ K. °itvā.

¹⁷ B. B¹. coraṇ.

¹⁸ K. nagaraṇ.

¹⁹ K. *a.* va.

²⁰ B¹. katipāhaccayena. B. dvīhacc°.

²¹ B. °ta°.

²² B. etass’.

²³ B¹. āyyo°.

khūṇaṃ santeṭṭha gantvā āha:¹ ‘bhante corā kira maṃ²
vilumpitukāmā magge tathā³ “puna nivattissati” ti
sutvā itarasmiṃ⁴ magge tithā, ahaṃ etto⁵ vā ito vā agantvā⁶
thokaṃ idh’ eva⁷ bhavissāmi, bhadanta⁸ idh’ eva⁹ vasitu-
kāmā¹⁰ attano ruciṃ karontū¹¹ ti. Bhikkhū ‘evaṃ sante
mayaṃ nivattissamā’ ti vāṇijaṃ āpucchitvā punad eva¹²
Sāvattiyaṃ gantvā¹³ Sattaharaṃ vanditvā nisidimsu.¹⁴ Sattā
‘kiṃ bhikkhave mahādhanavāṇijena saddhiṃ na gamit-
thā’¹⁵ ti pucchitvā, ‘āma bhante mahādhanavāṇijassa
vilumpanatthāya dvisu¹⁶ pi maggesu corā pariyutthimsu,¹⁷
tena¹⁸ so tattha va¹⁹ titho mayaṃ pana āgatā’ ti vutte,
‘bhikkhave mahādhanavāṇijo corānaṃ atthitāya maggaṃ
parivajjeti, jīvītukāmo ti²⁰ pi puriso halāhalaṃ²¹ viṣaṃ
parivajjeti, bhikkhunāpi “tayo bhavā corehi pariyutthita-
maggasadisā” ti ñatvā pāpaṃ parivajjetun vaṭṭati’ ti
vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ
gātham āha :

129. 'Vāṇijo va bhayaṇ maggaṇ appasattho mahad-
dhano

visaṇ jīvitukāmo va pāpāni parivajjaye' ti.

**Tattha bhayan ti bhāyitabbaṃ corehi pariyuṭṭhitattā
sappatibhayan ti attho, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā mahā-**

¹ B. ahan.

2 B. om.

³ B. thitā. B¹. thitā kira. K. a. idāni.

⁴ C. C². a. hi.

⁵ C. atto. B¹. ettho.

⁶ K. vâg°. C. C^a. B¹. âg°.

⁷ K. idha tāva.

* B. bhadd°.

• K. B. idhs.

¹⁰ K. B. *a. vasantu gantukāmā.*

¹¹ K. ruciya ga'chantū.

¹² K. B¹. punadivase.

¹⁸ B¹. a. Satthu santikaṃ gantvā.

¹⁴ K. a. atha.

¹⁵ K. gamissathā.

16 B¹. t̄isu.

17 B¹. °yuddhitā kira.

¹⁸ K. ten' eva.

¹⁹ K. B. S. tatth' eva.

²⁰ K. *om.* B. *viya for ti pi.*

21 C. C. 180.

dhano vāṇijo appasattho sappatibhayaṇ maggaṇ, yathā ca jīvitukāmo halāhalaṇ viṣaṇ parivajjeti, evaṇ paṇḍito bhikkhu appamattakāni pi¹ pāpāni parivajjeyyā ti.

Desanāvasāne te bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṇ pāpuṇṇsu, sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣi ti.

Mahādhanavāṇijassa vatthu.²

8. KUKKUṬAMITTAVATTHU.

Pāṇimhi ce³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto. Kukkuṭamittaṇ nāma nesādaṇ ārabha kathesi.

Rājagahe⁴ ekā setṭhidhītā vayappattā sattabhūmakassa⁵ pāsādassa upari sirigabbhe ārakkhatthāya⁶ ekaṇ paricārikaṇ datvā mātāpitūhi vāsiyamānā⁷ ekadivasaṇ sāyaṇhasamaye vātapānena antaravithiṇ olokonti pañca pāsasatāni pañca ca⁸ sūlasatāni ādāya mige vadhitvā jīvamānaṇ ekaṇ Kukkuṭamittaṇ nāma nesādaṇ pañca miga-satāni vadhitvā tesāṇ maṇsena sakataṇ⁹ pūretvā sakata-dhure nisīditvā maṇsaṇ vikkiṇanattāya¹⁰ nagaraṇ pavisaṇtaṇ disvā taamiṇ paṭibaddhacittā paricārīkāya hatthe paṇṇākāraṇ datvā 'gaccha etassa¹¹ gamanakālaṇ¹² űatvā ehi' ti pesesi. Sā gantvā tassa paṇṇākāraṇ datvā pucchitvā,¹³ 'ajja maṇsaṇ vikkiṇitvā pāto va asukadvārena

¹ B. *om.*

² K. 'ijjavatthuṇ. B. 'java°, and a. sattamaṇ.

³ K. a. vaṇṇo nāsā.

⁴ K. a. kir'.

⁵ B¹. °bhummi°. K. B. °bhūmi°.

⁶ K. B. B¹. ārakkhaṇ°.

⁷ B¹. pāliya°. B. posiyamānā for mā° va°.

⁸ K. B. *om.*

⁹ K. B. mahās°.

¹⁰ B. vikkiṇattāya.

¹¹ K. a. paṇṇākāraṇ datvā.

¹² B¹. °kāraṇaṇ.

¹³ B. pucchi.

nāma nikkhamitvā gamissāmi¹ ti sā tena kathitakathaṃ sutvā gantvā tassā ārocesi. Setṭhidhitā attanā gahetabbayuttakaṃ vatthābharanajātaṃ² saṃvidahitvā pāto va malina-vatthanivattā³ kuṭaṃ ādāya dāsīhi saddhiṃ udakatitthaṃ gacchanti viya nikkhamitvā taṃ ṭhānaṃ gantvā tassa gamanamaggaṃ⁴ olokonti aṭṭhāsi. So pi pāto va sakataṃ pājento nikkhami, sā tassa pacchato pāyāsi. So taṃ disvā⁵ 'ahaṃ taṃ "asukassa nāma dhītā" ti na jānāmi, mā maṃ anubandhi ammā' ti āha. 'Na maṃ tvaṃ pakkosasi,⁶ ahaṃ attano dhammatāya āgacchāmi, tvaṃ tuṇhī hutvā attano sakataṃ pājehi' ti. So punappuna⁷ nivāreti yeva. Aṭṭha naṃ sā āha: 'Siriṃ⁸ nāma attano⁹ santikaṃ āgacchantiṃ vāretuṃ na vaṭṭatī' ti. So tassā nissāṇsayena¹⁰ āgamaṇaṃ¹¹ ṇatvā taṃ¹² sakataṃ āropetvā agamāsi. Tassāpi mātāpitaro ito cito ca¹³ pariyesāpetvā¹⁴ apassantā 'matā bhavissatī' ti matakabhattaṃ¹⁵ kariṃsu. Sāpi tena saddhiṃ saṃvāsam anvāya paṭipāṭiyā satta putte vijāyitvā te vayappatte gharabandhanena bandhi.

Ath' ekadivasaṃ Satthā paccūsasamaye lokaṃ olokonto¹⁶ Kukkūṭamittaṃ saputtaṃ sasunisaṃ¹⁷ attano nāṇajālassa anto pavitṭhaṃ disvā, 'kin nu kho etan' ti upadhārento tesāṃ paṇṇarasānaṃ¹⁸ pi sotāpattimaggassa upanissayaṃ disvā pāto va pattacivaraṃ ādāya tassa pāsattṭhānaṃ¹⁹ agamāsi. Taṃ divasaṃ pāse baddho²⁰ ekamigo pi²¹ nāhosi,

¹ K. āg°.² B¹. °jātarūpaṃ.³ K. B. B¹. °vatthaṃ nivāsetvā.⁴ B¹. āgamaṇaṃ. K. B. tassāgamaṇaṃ.⁵ B. a. bhadde tvaṃ kassa dhītā ti pucchi.⁶ B. °ati. K. °esi, and a. sā.⁷ K. B. °naṃ. B. a. taṃ.⁸ B. siri . . . āgacchantī.⁹ S. rep.¹⁰ K. corr. a. attano.¹¹ B. °nakāraṇaṃ.¹² K. ādito pucchitvā.¹³ K. va.¹⁴ B¹. °sitvā.¹⁵ B¹. matabhattakiccaṃ.¹⁶ K. B. B¹. vo°.¹⁷ K. a. sabbaṃ.¹⁸ B. paṇṇarasannaṃ. K. om.¹⁹ B¹. vasana°.²⁰ B. °bandho.²¹ K. a. nāma.

Satthā tassa pāsamūle padavalañjaṇ¹ dassetvā parato² ekassa gumbassa heṭṭhā chāyāyaṇ³ nisīdi. Kukkuṭamitto pāto⁴ va dhanuṇ ādāya pāsattḥānaṇ gantvā ādito paṭṭhāya pāse olokayamāno⁵ pāse baddhaṇ ekam pi migayaṇ adisvā Satthu padavalañjaṇ addasa. Ath' assa etad ahosi: 'koci mayā⁶ baddhamige mocento vicarati'⁷ ti. So Satthari āghātaṇ bandhitvā gacchanto gumbamūle⁸ nisinnaṇ Satthāraṇ disvā 'iminā mama migā mocitā,⁹ māressāmi¹⁰ nan' ti dhanuṇ ākaḍḍhi.¹¹ Satthā dhanuṇ ākaḍḍhituṇ datvā vissajjetuṇ nādasi. So saraṇ vissajjetum pi oropetum pi¹² asakkonto phāsukāhi bhijjantīhi viya mukhato khelena paggharantena¹³ kilantarūpo aṭṭhāsi. Ath' assa¹⁴ puttā geḥaṇ gantvā 'pitā no cirāyati, kin nu kho'¹⁵ ti vatvā 'gacchatha tātā¹⁶ pitu santikan' ti mātaraṇ pesitā¹⁷ dhanūni ādāya gantvā pitarayaṇ tathā ṭṭhitaṇ disvā 'ayaṇ no pitu paccāmitto bhavissati' ti satta pi janā dhanūni¹⁸ ākaḍḍhitvā buddhānubhāvena yathā tesayaṇ¹⁹ pitā ṭṭhito tath' eva aṭṭhaṇsu. Atha nesayaṇ mātā 'kin nu kho me²⁰ puttā pi²¹ cirāyanti' ti sattahi sunisāhi saddhiṇ gantvā te tathā ṭṭhite disvā,²² 'kassa nu kho ime dhanūni ākaḍḍhitvā ṭṭhita' ti olokonti Satthāraṇ disvā bāhā paggayha 'mā me pitarayaṇ nāsetha, mā me pitarayaṇ nāsethā' ti mahāsaddaṇ akāsi. Kukkuṭamitto taṇ saddaṇ sutvā cintesi: 'naṭṭho vat' amhi, sasuro kira me esa, aho mayā

¹ K. °balañjaṇ.³ B. sāyaṇ.⁵ B. B¹. °iya°.⁷ B¹. bhavissati.⁹ B¹. °ito, a. bhavissati. B. a. bhavissanti.¹⁰ B. °iss°. B¹. hanāmi.¹² B. om. or° pi.¹⁴ K. atha.¹⁶ B. tātā.¹⁸ B¹. dhanuṇ ādāya.²⁰ K. pitā.²² K. a. va.² B¹. pūrato. K. B. pur°.⁴ K. om.⁶ K. mayhaṇ.⁸ K. rukkha°.¹¹ B¹. āghati.¹³ B. °laṇ °nto.¹⁵ B. a. etan.¹⁷ B. a. te.¹⁹ B. nesayaṇ.²¹ B¹. pitā.

bhāriyaṃ kammaṃ katan' ti. Puttāpi 'ssa¹ 'ayyako kira no esa, aho bhāriyaṃ kamman' ti cintayaṃsu. Kukkuṭamitto 'ayaṃ sasuro me' ti mettacittaṃ upaṭṭhapesi, puttāpi 'ssa 'ayyako no' ti mettacittaṃ upaṭṭhapesuṃ. Atha te² nesaṃ mātā seṭṭhidhītā 'khippaṃ dhanūni chaḍḍetvā pitaṃ me³ khamāpethā'⁴ ti āha. Satthā tesāṃ muducittaṃ ñatvā⁵ dhanuṃ otāretuṃ adāsi. Te sabbe Satthāraṃ vanditvā 'khamatha no bhante' ti khamāpetvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. Atha nesaṃ Satthā ānupubbikathaṃ kathesi, desanāvasāne Kukkuṭamitto saddhiṃ puttehi c'eva suni-sāhi ca attapañcadasamo sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi.⁶ Satthā piṇḍāya caritvā pacchābhattaṃ vihāraṃ agamāsi. Atha naṃ Ānandatthero pucchi:⁷ 'bhante kahaṃ gamitthā' ti. 'Kukkuṭamittassa santikaṃ Ānandā' ti. 'Pāṇātipātakammasa vo bhante akārako kato'⁸ ti. 'Āma Ānanda,⁹ so attapañcadasamo acalasaddhāya paṭiṭṭhāya¹⁰ tīsu ratanesu¹¹ nikkaṅkho hutvā pāṇātipātakammasa akārako jāto' ti. Bhikkhū āhaṃsu: 'nanu bhante bhariyāpi 'ssa atthi' ti. 'Āma bhikkhave, sā kulagehe kumārikā¹² hutvā sotāpatti-phalaṃ pattā' ti. Bhikkhū kathaṃ samutṭhāpesuṃ: 'Kukkuṭamittassa kira¹³ bhariyā kumārikākāle eva¹⁴ sotāpatti-phalaṃ patvā tassa gehaṃ gantvā satta putte labhi, sā ettakaṃ kālaṃ sāmikena "dhanuṃ āhara, sare¹⁵ āhara, sattiṃ āhara,¹⁶ jālaṃ āharā" ti vuccamānā tāni adāsi. So pi¹⁷ tāya dinnāni ādāya gantvā pāṇātipātaṃ karoti, kin nu kho sotāpannā¹⁸ pāṇātipātaṃ karonti' ti.

¹ K. 'ssā, and a. mātuyā saddaṃ sutvā.

² K. B. om. C. C^a. taṃ.

⁴ B¹. khamatha.

⁶ K. atṭhāsi.

⁸ B¹. akāraṇā gatatta.

¹⁰ B¹. oīto.

¹² K. a. pi.

¹⁴ K. yeva.

¹⁵ S. oṃraṃ. K. sattiṃ, sare after.

¹⁶ K. a. sūlaṃ āhara.

¹⁸ S. B. a. pi.

³ K. me pi^o.

⁵ K. a. tesāṃ.

⁷ K. a. ajja.

⁹ B. ām' Ān^o.

¹¹ B¹. saranesu.

¹³ K. om.

¹⁷ K. B. om.

Satthā āgantvā 'kāya nu' ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave sotāpannā pānātipātāṇ karonti, sā pana "sāmi-kassa vacanaṇ karomī" ti tathā akāsi, "idaṇ gahetvā esa idha¹ gantvā pānātipātāṇ karotū' ti tassā cittaṇ natthi, pāṇitalasmiṇ hi vaṇe asati visaṇ gaṇhantassa taṇ visaṇ anuḍahituṇ² na sakkoti, evam evaṇ akusalacetanāya abhāvena pāpaṇ akarontassa³ dhanuādīni nīharitvā dadato⁴ pi pāpaṇ nāma na hotī' ti⁵ anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

124. 'Pāṇimhi ce vaṇo nāssa,⁶ hareyya pāṇinā visaṇ,
nābbaṇaṇ⁷ visaṇ anveti, natthi pāpaṇ akub-
bato' ti.

'Tattha nāssa ti na bhaveyya, hareyyā ti atiharituṇ⁸ sakkuṇeyya, kiṇkāraṇā? yasmā nābbaṇaṇ visaṇ anveti, abbaṇaṇ⁹ hi pāṇiṇ visaṇ anvetuṇ na sakkoti, evam evaṇ dhanuādīni nīharitvā¹⁰ dentassāpi akusala-cetanāya abhāvena pāpaṇ akubbato pāpaṇ nāma natthi, abbaṇaṇ¹¹ pāṇiṇ visaṇ viya nāssa cittaṇ pāpaṇ anu-gacchatī ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuniṇsū ti.

Aparena samayena bhikkhū kathaṇ samutthāpesuṇ :
'ko nu kho Kukkuṭamittassa saputtasuniṇassa¹² sotāpatti-maggassa upanissayo,¹³ kena kāraṇena nesādakule nib-batto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu' ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā'

¹ K. B. om.

² S. anuoh°. K. °d°. B. °ḍayhituṇ.

³ B¹. kar°.

⁴ B¹. dadamānāya.

⁵ S. B. a. vatvā.

⁶ B. n' assa.

⁷ K. nāvaṇaṇ.

⁸ F. K. B. ha°.

⁹ K. B. avaṇaṇ.

¹⁰ K. āhar°.

¹¹ K. a. hi.

¹² K. B. saputtassa sasu°.

¹³ B. °maggassuṇ°.

ti vutte, 'bhikkhave atīte Kassapadasabalassa dhātu-cetiyaṃ saṃvidahantā evaṃ āhaṃsu: "kin¹ nu kho imassa cetiyassa² mattikā bhavissati, kiṃ udakan" ti. Atha nesaṃ etad ahosi: "haritālamānosilā mattikā bhavissati, tilatelaṃ udakan" ti te haritālamānosilā koṭṭetvā tilatelena sannetvā³ iṭṭhakā chinditvā⁴ suvaṇṇena khacitvā⁵ anto ciṇṇiṃsu, bahimukhe⁶ ekagghanā⁷ suvaṇṇiṭṭhakā⁸ va ahesuṃ, ekekā iṭṭhakā⁹ satasahassagghanikā ahosi. Te yāva dhātunidhānā¹⁰ cetiye niṭṭhite cintayīṃsu:¹¹ "dhātunidhānakāle bahukadhanena¹² attho, kin nu kho jeṭṭhakaṃ karomā" ti. Ath'eko gāmaṃvāsiko seṭṭhī "ahaṃ jeṭṭhako bhavissāmī" ti¹³ dhātunidhāne ekaṃ hiraṇṇakoṭiṃ pakkhipi. Taṃ disvā raṭṭhavāsino "ayaṃ nagare¹⁴ seṭṭhī dhanam eva saṃharati,¹⁵ evarūpe cetiye jeṭṭhako bhavituṃ na sakkoti, gāmaṃvāsī pana koṭidhanaṃ pakkhipitvā jeṭṭhako jāto" ti ujjhāyīṃsu. So tesāṃ vacanaṃ¹⁶ sutvā "ahaṃ dve koṭiyo datvā jeṭṭhako bhavissāmī" ti dve koṭiyo adāsi. Itaro "aham eva jeṭṭhako bhavissāmī" ti tisso koṭiyo adāsi. Evaṃ vaḍḍhetvā¹⁷ vaḍḍhetvā nagaraṃvāsī¹⁸ atṭha koṭiyo adāsi. Gāmaṃvāsino pana gehe¹⁹ navakoṭidhanam eva atthi, nagaraṃvāsino pana²⁰ cattālīsakoṭidhanaṃ,²¹ tasmā gāmaṃvāsī cintesi: "sacāhaṃ nava koṭiyo dassāmī ayaṃ

¹ K. kā.² K. om.³ B¹. matṭetvā. K. B. saṃsanditvā.⁴ B¹. cinitvā. K. ghaṭetvā. B. iṭṭhakāya ghaṭetvā.⁵ ¹. saṇḥetvā.⁶ K. B. a. pana.⁷ S. °na°. B. ekagghana°.⁸ B. °ṇṇa i°.⁹ B. om.¹⁰ K. B¹. °niṭṭhānā.¹¹ B¹. manta°. C. C°. S. om. dhātu° . . . cintayīṃsu (S. tāva).¹² B¹. bahu°. K. B. bahunā dha°.¹³ K. corr. a. cintetvā.¹⁴ K. B. °ra°.¹⁵ B¹. saṅgaṇhāti. C. C°. S. saṃharī ti.¹⁶ B. kathaṃ.¹⁷ K. °itvā. K. B. om. one.¹⁸ K. a. seṭṭhī.¹⁹ K. before atthi.²⁰ B. om.²¹ K. a. eva atthi. B. a. atthi.

‘dasa koṭiyo¹ dassāmi’ ti vakkhati, atha me niddhana-bhāvo paññāyissatī” ti. So evam āha: “ahaṇ ettakaṇ ca² dhaṇaṇ dassāmi, saputtadāro ca cetiyassa dāso bhavissāmi” ti satta putte satta suṇisāyo bhariyaṇ ca gahetvā attanā saddhiṇ cetiyassa niyyādesi.³ Raṭṭhavāsino “dhaṇaṇ nāma⁴ sakkā uppādetuṇ, ayaṇ pana saputtadāro attānaṇ niyyādesi,⁵ ayam eva jeṭṭhako hotū” ti taṇ jeṭṭhakaṇ kariṇsu. Iti te soḷasa pi janā cetiyassa dāsā ahesuṇ, raṭṭhavāsino pana te bhujisse⁶ akaṇsu.⁷ Evaṇ sante pi cetiyam eva paṭijaggitvā yāvatāyukaṇ thatvā tato cutā devaloke nibbattiṇsu. Tesu ekaṇ buddhantaraṇ devaloke⁸ vasantesu imasmiṇ buddhuppāde bhariyā tato⁹ cavitvā Rājagahe seṭṭhino dhītā hutvā nibbatti.¹⁰ Sā kumārīkā¹¹ sotāpattiphalāṇ pāpuṇi. “Adiṭṭhasaccassa pana¹² paṭisandhi nāma bhāriyā” ti tassā sāmiko samparivattamāno gantvā nesādakule nibbatti, tassa saha dasanen’ eva seṭṭhidhītaraṇ pubbasineho ajjhotthari. Vuttaṇ pi c’ etaṇ :

‘Pubbe va sannivāsena paccuppannahitena vā
evaṇ taṇ jāyate pemaṇ uppalāṇ va yathodake’ ti.

Sā pubbasinehen’ eva¹³ nesādakulaṇ agamāsi. Puttāpi tassā¹⁴ devalokā cavitvā tassā¹⁵ kucchismiṇ paṭisandhiṇ ganiṇsu. Suṇisāyo pi ’ssā tattha tattha¹⁶ nibbattā¹⁷

¹ K. koṭidhanaṇ.

² K. B. om.

³ C. nīyādeti.

⁴ K. na.

⁵ S. °eti.

⁶ C. bhujj°. B. bhūj°. K. bhujj°.

⁷ K. kariṇsu.

⁸ B. °esu.

⁹ K. tassa sagгато.

¹⁰ K. a. mama dhammadesanaṇ sutvā.

¹¹ K. S. a. hutvā. B. a. ca hutvā.

¹² B. nāma, om. later.

¹³ K. °havasena.

¹⁴ K. B. pan’ assā.

¹⁵ K. a. evaṇ. B. a. eva.

¹⁶ K. om. one.

¹⁷ B. B¹. °itvā.

vayappattā tesam eva¹ gehaṇṇaṃ agamaṇṇsu. Evaṇ te sabbe pi tadā cetiyaṇ paṭijaggitvā tassa kammassānubhāvena² sotāpattiphalāṇ patta ti.

Kukkuṭamittassa vatthu.³

9. KOKASUNAKHALUDDAKAVATTHU.

Yo appaduṭṭhassā⁴ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kokaṇ⁵ nāma sunakhaluddakaṇ ārabha kathesi.

So kira ekadivasaṇ pubbaṇhasamaye dhanuṇ ādāya sunakhaparivuto araṇṇaṇ gacchanto antarāmagge ekaṇ piṇḍāya pavisaṇtaṇ bhikkhuṇ disvā kujjhivā 'kālakappaṇi me diṭṭho, ajja kiñci na labhissāmi' ti cintento⁶ pakkāmi. Thero pi gāme⁷ piṇḍāya caritvā katabhattakicco puna vihāraṇ pāvisi.⁸ Itaro pi araṇṇaṇ⁹ caritvā¹⁰ kiñci ala-bhitvā pacchāgacchanto puna therāṇ¹¹ disvā 'ajjāhaṇ imaṇ kālakappaṇiṇ disvā araṇṇaṇ gato kiñci na labhiṇ, idāni me puna pi abhimukho jāto, sunakhehi naṇ khādāpessāmi' ti saṇṇaṇ datvā sunakhe vissajjesi. Thero pi¹² 'evaṇ mā¹³ kari upāsakā' ti yāci. 'Ajjāhaṇ tava sammukhibhūtaṇ kiñci nālatthaṇ, puna pi me sammukhibhāvaṇ āgato 'si, khādāpessāmi' eva tan¹⁴ ti vatvā sunakhe¹⁵ uyyojesi. Evaṇ¹⁶ thero vegena ekaṇ¹⁷ rukkhaṇ abhirūhitvā¹⁸ purisappamāne ṭhāne¹⁹ nisīdi, sunakhā

¹ K. B. S. yeva.

² K. tassānu°.

³ K. Pubbasuparittakukkuṭavatthuṇ. B. Kukkuṭamittanesādavatthu, and a. aṭṭhamaṇ.

⁴ K. °assa narassa dussati.

⁵ K. °an.

⁶ K. B. °etvā.

⁷ K. om.

⁸ K. B. pāyāsi.

⁹ K. B¹. °āññe.

¹⁰ B. B¹. vi°. K. om.

¹¹ K. a. maggantare.

¹² K. om.

¹³ K. B. mā evaṇ.

¹⁴ K. °m' etan. B. °mi tan.

¹⁵ K. a. va.

¹⁶ B. eva.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. °yhi°.

¹⁹ B¹. porisa°.

rukkaṇ paṇivāresuṇ.¹ Koko² gantvā 'rukkaṇ abhiru-
hitvā³ pi te makkho natthi' ti⁴ saratundena pādātaḷe
vijjhi. Thero 'mā evaṇ karohi' ti yāci yeva, itaro tassa
yācanaṇ anādiyitvā punappuna vijjhi⁵ yeva. Thero
ekasmiṇ pādātaḷe vijjhiyamāne taṇ ukkhipitvā dutiyaṇ
pādaṇ⁶ olambati,⁷ tasmiṇ vijjhiyamāne taṇ pi⁸ ukkhipati.
Evam assa so⁹ yācanaṇ anādiyitvā dve pi pādātālāni
vijjhi yeva,¹⁰ therassa sarīraṇ ukkāhi ādipitaṇ¹¹ viya ahoṣi.
So vedanānuvatti¹² hutvā satīṇ paccupatṭhāpetuṇ nāsak-
khi, pārutaṇ¹³ cīvaraṇ bhassantam pi na sallakkhesi.
Taṇ patamānaṇ Kokaṇ sīsato patṭhāya parikkhipantaṇ
eva pati. Sunakhā 'thero patito' ¹⁴ti saññāya cīvaran-
taraṇ pavisitvā attano sāmikaṇ luñcitvā¹⁵ khādantā atṭhi-
mattāvasesaṇ kariṇsu. Sunakhā cīvarantarato¹⁶ nikkha-
mitvā bahi atṭhaṇsu. Atha nesaṇ thero ekaṇ sukkha-
daṇḍakaṇ bhañjitvā¹⁷ khipi. Sunakhā therayaṇ disvā
'sāmiko va' ¹⁸amhehi khādito' ti¹⁹ araññaṇ pavisiṇsu.
Thero kukkucçaṇ uppādesi, 'mama cīvarantaṇ pav-
isitvā v' ²⁰esa nattho, arogaṇ²¹ nu kho me sīlan' ti²²
rukkhā²³ otaritvā Satthu santikaṇ gantvā ādito patṭhāya
sabbāṇ²⁴ taṇ pavattiṇ ārocetvā²⁵ 'bhante mama cīvaraṇ

¹ K. °ayinṣu.² B¹. luddhako.³ B. °anto.⁴ B. a. taṇ.⁵ K. puna vijjhiti.⁶ K. pi.⁷ B¹. olumpati. K. S. °eti. B. °itvā.⁸ K. B. om.⁹ C. C°. om. B. a. ca.¹⁰ C. C°. vijjhiyamāno. K. B. om. yeva.¹¹ B. B¹. ādittaṇ.¹² B. B¹. °ttiko.¹³ B¹. pārupita°. K. °pitaṇ.¹⁴ K. om.¹⁵ B. bhuñjitvā.¹⁶ K. °antato.¹⁷ K. a. va.¹⁸ C. C°. om.¹⁹ K. B. a. ñatvā.²⁰ B. om.²¹ B. S. ār°.²² S. B. a. so.²³ K. °ato.²⁴ B. om.²⁵ K. °āpetvā.

nissāya so upāsako nattho,¹ kacci² me arogaṇ³ sīlaṇ,⁴ atthi⁵ me samaṇabhāvo⁶ 'ti pucchi Satthā tassa vacanaṇ sutvā 'bhikkhu arogaṇ te⁶ sīlaṇ, atthi te samaṇabhāvo, so appaduṭṭhassa padussitvā vināsaṇ patto⁷ 'ti,⁷ 'na kevalaṇ⁸ ca idān' eva atīte pi appaduṭṭhānaṇ padussitvā vināsaṇ patto yevā⁹ 'ti vatvā taṇ atthaṇ pakāsento atītaṇ⁹ āhari :

'Atīte kir' eko vejjo vejjakammattthāya gāmaṇ vicaritvā kiñci kammaṇ alabhitvā¹⁰ chātajjhatto nikkhamitvā gāma-dvāre sambahule kumārake¹¹ kīlante disvā "ime sappena ḍasāpetvā¹² tikicchitvā¹³ āhāraṇ labhissāmi" ti ekasmiṇ rukkhabile¹⁴ sīsaṇ niharitvā nipannasappaṇ¹⁵ dassetvā "ambho kumārakā eso sālīkapotako, gaṇhatha¹⁶ nan" ti āha. Ath' eko kumārako sappāṇ gīvāya dālhaṇ gahetvā niharitvā¹⁷ tassa sappabhāvaṇ ūtvā viravanto avidūre ttitassa vejassa matthake khipi. Sappo vejassa khandhatthikaṇ parikkhipitvā dālhaṇ ḍasitvā tatth' eva jīvita-kkhaṇaṇ pāpesi. Evam esa Koko¹⁸ sunakhaluddako pubbe pi¹⁹ appaduṭṭhassa padussitvā vināsaṇ patto²⁰ ti.

Satthā imaṇ atītaṇ āharitvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

125. 'Yo appaduṭṭhassa narassa dussati²¹
suddhassa posassa anaṇgaṇassa
tam eva bālaṇ pacceti pāpaṇ
sukhumo rajo paṭivātaṇ va khitto²¹ 'ti.

¹ B. a. ti.

² B¹. kicci. B. kacci me natthi samaṇabh^o.

³ B¹. ārogaṇ.

⁴ K. kacci.

⁵ K. C. C^a. me atthi.

⁶ K. B. tava.

⁷ K. va. B. om. C^a. pappoti.

⁸ K. keb^o.

⁹ Cf. F. J. III. 202.

¹⁰ K. a. va.

¹¹ K. °re.

¹² B. ḍaṇṇs^o. K. daṇṇs^o.

¹³ K. a. kiñci.

¹⁴ B. °e bi^o.

¹⁵ K. S. °aṇ sa^o.

¹⁶ K. °itha.

¹⁷ B. om.

¹⁸ B. Koka^o.

¹⁹ K. va.

²⁰ B. a. yevā.

²¹ K. padu^o.

Tattha appaduṭṭhassā ti attano vā sabbasattānaṃ vā aduṭṭhassa¹ narassā ti sattassa dussatī ti aparajjhati suddhassā ti niraparādhass' eva posassā ti idam pi aparenākārena sattādhivacanam eva. Anaṅgaṇassā ti nikkilesassa,² paccetī ti paṭietī. Paṭivātan ti yathā ekena purisena paṭivāte ṭhitāṃ paharitukāmatāya khitto sukhumo rajo tam eva purisaṃ pacceti, tass' eva upari patati, evam eva yo puggalo appaduṭṭhassa purisassa paṇippahārādini dadanto³ padussati tam eva balaṃ diṭṭhe va⁴ dhamme nirayādisu vā⁵ vipaccamānaṃ taṃ pāpaṃ vipākadukkhavasena paccetī ti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu arahatte patitṭhahi, sampatta-parisāya pi sātthikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Kokasunakhaluddassa vatthu.⁶

10. MAṆIKĀRAKULŪPAGATISSATṬHERAVATTHU.

Gabbham eke⁷ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Maṇikāraikulūpagatissatṭheraṃ⁸ ārabha kathesi.

So kira thero ekassa maṇikārassa kule dvādasavassāni bhuñji, tasmiṃ kule jayampatikā⁹ mātīpititṭhāne¹⁰ ṭhatvā therāṃ paṭijaggiṃsu. Ath' ekadivasaṃ so¹¹ maṇikārako¹² therassa purato maṃsaṃ chindanto nisinno hoti. Tasmiṃ khaṇe rājā Pasenadikosalo ekaṃ maṇiratanāṃ 'imaṃ dhovitvā vijjhītvā paṇiṇatū'¹³ ti pesesi. Maṇikāro salohiten' eva hatthena taṃ paṭiggahetvā peḷāya¹⁴ upari

¹ K. B. appadu°.

² B. °paharādinaṃ daṇḍena.

³ B. diṭṭha-m-eva.

⁴ K. B. °akava°. B. a. navamaṃ.

⁵ K. a. uppajjanti.

⁶ K. B. °kulūpakaṃ Ti°.

⁷ B. B¹. mātāpitu°.

⁸ K. °kāro.

⁹ C. C°. °ntū. S. °nātu.

¹⁰ K. nikkh°.

¹¹ K. om.

¹² B¹. jāya°.

¹³ K. om.

¹⁴ K. °yaṃ.

thapetvā hatthadhovanatthaya anto¹ pāvīsi. Tasmiṇ pana gehe posāvanīyakofficasakuno atthi, so lohitāgandhena maṇṣaṇ² saññāya taṇ maṇiṇ therassa passantass' eva³ gili. Maṇikāro āgantvā maṇiṇ apassanto 'maṇi vo⁴ gahito' ti bhariyañ⁵ ca puttake ca paṭipāṭiyā pucchitvā, tehi 'na gaṇhāmā' ti vutte, 'therena gahito bhavissatī' ti cintetvā bhariyāya saddhiṇ mantesi: 'therena maṇi⁶ gahito bhavissatī' ti. Sā⁷ 'sāmi mā evaṇ avaca, ettakaṇ kālaṇ mayā therassa na kiñci vajjaṇ dīṭṭhapubbaṇ, na so maṇiṇ gaṇhātī' ti. Maṇikāro⁸ theraya pucchi: 'bhante imasmiṇ thāne maṇiratanaya tumhehi gahitan' ti. 'Na gaṇhāmi upāsakā' ti. 'Bhante na idha añño atthi,⁹ tumheh'¹⁰ eva gahito bhavissati, detha me maṇiratanan' ti. So tasmiṇ asampaṭicchante¹¹ puna bhariyaya āha: 'theren' eva¹² maṇi¹³ gahito, piḷetvāpi¹⁴ naṇ pucchissāmi' ti.¹⁵ 'Sāmi mā no nāsaya,¹⁶ varaṇ amhehi dāsavyaya¹⁷ upagantaṇ¹⁸ na ca theraya¹⁹ evarūpaṇ vattun'²⁰ ti. So 'sabbe va²¹ mayaṇ dāsattaṇ upagacchantaṇ maṇiṇ²² nāgghāmā'²³ ti rajjuṇ gahetvā therassa sīsaṇ veṭhetvā²⁴

¹ K. *om.*

³ K. °ssa va.

⁵ K. a. dhītaraya.

⁷ B. C. C^a. *om.*

⁸ K. a. bhiriyaṇ vacanaṇ agahetvā.

⁹ K. idha pana a° natthi.

¹⁰ B¹. °hākam. K. B. °hehi yeva.

¹¹ B¹. °ike.

¹³ K. *om.*

¹⁵ S. a. sā.

¹⁶ B. nassayi. K. *rep.* mā no nās°.

¹⁷ K. B. °byaṇ. B¹. °bbaṇ.

¹⁸ B¹. °ntāpi. K. a. vaṭṭati.

¹⁹ B¹. °rassa. B. ev° ther°.

²⁰ B¹. kammaṇ kātun sakkā.

²² B. maṇimūlaṇ.

²³ K. na a°. B. n' aggh°.

² K. °sa°.

⁴ K. B. B¹. kena.

⁶ B. *om.*

¹² B. *om.*

¹⁴ K. °lit°.

²¹ K. pi.

²⁴ K. vedh°.

daṇḍakena¹ ghaṭṭesi,² therassa sīsato ca kaṇṇanāsāhi
ca lohitaṇ pagghari³ akkhīni nikkhamanākārappattāni
aheṣuṇ. So vedanāpatto⁴ bhūmiyaṇ pati. Koṇco
lohitaḡandhenāḡantvā⁵ lohitaṇ pivi.⁶ Atha naṇ maṇikāro
therassa⁷ uppannakopavegena⁸ 'tvaṇ kiṇ karosī' ti
pādena⁹ paharitvā khipi, so ekappahāren' eva maritvā
uttāno¹⁰ pati.¹¹ Thero taṇ disvā 'upāsaka sīse¹² veṭṭhanaṇ
tāva me sithilaṇ katvā imaṇ koṇcaṇ olokehi mato vā no
vā'¹³ ti. Atha naṇ so āha: 'eso viya tvam pi marāhī'¹⁴
ti. 'Upāsaka iminā so maṇi gilito, sace ayaṇ na marissa,¹⁵
na¹⁶ ahaṇ maranto pi maṇiṇ¹⁷ ācikkhissan'¹⁸ ti. So tassa
udaraṇ phāletvā maṇiṇ disvā pavēdhento¹⁹ saṇviggā-
mānaso therassa pādamūle nipajjitvā 'khamatha me²⁰
bhante' ti,²¹ 'ajānantena mayā katan' ti.²² 'Upāsaka
n' eva tuyhaṇ doso atthi na mayhaṇ, vaṭṭass' ev' esa²³
doso, khamāmi te' ti. 'Bhante sace me²⁴ khamatha
pakatiniyāmen' eva me gehe nisīditvā bhikkhaṇ gaṇhathā'
ti. 'Upāsaka na dāni²⁵ ito paṭṭhāya ahaṇ paresaṇ gehassa
antochedanaṇ²⁶ pavisissāmi, anto gehappavesanass'²⁷ eva

¹ B. daṇḍena.

² S. yantesi. C. C^a. dhante.

³ K. °ati.

⁴ B. vedanākāra°. S. °pamatto.

⁵ K. a. taṇ.

⁶ B. °ati.

⁷ K. thera°. B. there. B¹. therena.

⁸ B. °kodha°. B¹. °vassena.

⁹ K. a. koṇcaṇ.

¹⁰ B¹. parivattamāno. K. pavattamāno.

¹¹ B. ahosi.

¹² K. B. sīsa°.

¹³ B. om.

¹⁴ C. C^a. mārehī. B¹. mārissati. K. marissati. B. °ssasī.

¹⁵ K. B. °ssati.

¹⁶ B. a. te. K. om. S. nāhaṇ.

¹⁷ K. a. te na.

¹⁸ B. °ssāmi.

¹⁹ B¹. kampanto.

²⁰ K. om.

²¹ B. om.

²² K. B. S. a. āha.

²³ B. eva.

²⁴ K. om.

²⁵ B. dānāhaṇ.

²⁶ B¹. °chād°.

²⁷ B¹. °santassa.

hi ayaṇ¹ doso, ito paṭṭhāya pādesu vahantesu² gehadvāre
ṭhito va³ bhikkhaṇ gaṇhissāmi⁴ ti vatvā dhūtangaṇ samā-
dāya⁴ imaṇ gātham āha :

‘ Paccati munino bhattaṇ thokathokaṇ⁵ kule kule,
piṇḍikāya carissāmi, atthi janghābalaṇ maman⁶ ti.

Idaṇ⁶ pana vatvā thero⁷ ten⁸ eva vyādhinā na cirass⁹
eva parinibbāyi. Koṇco maṇikārakassa⁸ bhariyāya⁹ kuc-
chismiṇ paṭisandhiṇ gaṇhi, maṇikāro kālaṇ katvā niraye¹⁰
nibbatti, maṇikārassa bhariyā there muducittatāya kālaṇ
katvā devaloke nibbatti.

Bhikkhū Satthāraṇ tesā abhisamparāyaṇ pucchisū.
Satthā ‘ bhikkhave idh¹¹ ekacce gabbhe nibbattanti,¹¹ ekacce
pāpakārino niraye,¹² ekacce katakalyāṇā devaloke¹² anā-
savā¹³ parinibbāyanti¹³ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dham-
maṇ desento imaṇ gātham āha :

126. ‘ Gabbham eke uppajjanti,¹⁴ nirayaṇ pāpakammīno
saggaṇ sugatino yanti, parinibbanti anāsavā¹⁵ ti.

Tattha gabbhan¹ ti idha manussagabbho va adhippeto,
sesam ettha uttānattham eva.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.
Maṇikāraikulūpagatissattheravatthu.¹⁶

¹ B¹. mayhaṇ, om. eva hi.

² K. carantesu. B¹. om. pā^o vah^o.

³ K. om.

⁴ B¹. °ñkhasamādānatthāya.

⁵ K. B. °aṇ °aṇ.

⁶ B. idaṇ ca. K. imaṇ ca.

⁷ K. a. vasanaṭṭhānaṇ gato, gaten⁸ eva.

⁸ B. °rassa.

⁹ K. bhiriya^o.

¹⁰ K. al. niriye.

¹¹ K. °ttiṇṣu:

¹² K. B. a. nibbattanti.

¹³ K. B. a. pana.

¹⁴ F. upapa^o.

¹⁵ K. evā ti.

¹⁶ K. Maṇikāravatthūṇ. B. a. dasamaṇ.

11. TAYOJANAVATTHU.

Na antalikkhe¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto tayo jane ārabba kathesi.

Satthari kira Jetavane viharante² sambahulā bhikkhū³ Satthu dassanattthāya gacchantā⁴ ekaṇ gāmaṇ piṇḍāya pāvisiṇsu. Gāmaवासिनो tesaṇ patte ādāya āsanasaḷāyaṇ nisīdāpetvā yāgukhajjakaṇ datvā piṇḍapātavelaṇ⁵ āgama-yamānā dhammaṇ sunantā nisīdiṇsu. Tasmiṇ khaṇe bhattaṇ pacitvā sūpavyañjanaṇ dhūpayamānāya⁶ ekissā itthiyā bhājanato⁷ aggijālā utṭhahitvā chadanaṇ⁸ gaṇhi, tato ekaṇ tiṇakaraṇaṇ⁹ utṭhahitvā jalamānaṇ¹⁰ ākāsaṇ¹¹ pakkhandi. Tasmiṇ khaṇe eko kāko ākāseṇa¹² gacchantaṇ tattha gīvaṇ pavesetvā tiṇavethito¹³ jhāyitvā gāmaṇmajjhe pati. Bhikkhū taṇ disvā 'aho bhāriyaṇ kammaṇ, passa-thāvuso kākena pattaṇ vippakāraṇ, iminā katakammaṇ aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāram assa kammaṇ pucchissāmā' ti cintayitvā¹⁴ pakkamiṇsu.

Aparesaṇ pi bhikkhūnaṇ Satthu dassanattthāya nāvaṇ abhiruyha gacchantānaṇ nāvā samudde¹⁵ niccalā atṭhāsi. Manussā 'kālakaniyā¹⁶ ettha bhavitabban'¹⁷ ti salākaṇ vāresuṇ.¹⁸ Nāvikaṇsa bhariyā pathamavaye tṭhitā dassa-niyā pāsādikā¹⁹—salākā tassā pāpuṇi, 'puna salākaṇ²⁰ vārethā' ti vatvā yāvataṭṭiyaṇ vārayiṇsu,²¹ tikkhattum pi

¹ K. a. na samuddamajjhe.

² K. a. yeva.

³ K. a. paccantato.

⁴ K. āg°.

⁵ C. C^a. °velāyaṇ.

⁶ B¹. vūpasamānāya. K. corr. pacca°, had dhuma°.

⁷ K. B¹. uddhanato.

⁸ B¹. chā°.

⁹ B¹. tiṇnakāraṇaṇ. B. °lay.

¹⁰ K. jhāya°.

¹¹ B. °se.

¹² K. B. °se.

¹³ B. B¹. tiṇavalli°. K. tiṇakarale palivethito.

¹⁴ B. B¹. °etvā.

¹⁵ K. corr. a. majjhe.

¹⁶ C. C^a. S. °ṇṇī.

¹⁷ S. °bbo.

¹⁸ K. B. vicār°, al.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. B. sa° puna.

²¹ B. vicāresuṇ.

tassā evaṇ¹ pāpuṇi. Manussā 'kiṇ sāmī'² ti nāvikkassa mukhaṇ olokesuṇ. Nāviko 'na sakkā ekissā atthāya mahājanaṇ nāsetuṇ, udake naṇ³ khipathā' ti āha. Sā gahetvā udake khipamānā⁴ maraṇabhayaatajjitā viṣṣaraṇ⁵ akāsi. Taṇ sutvā nāviko 'na⁶ attho imissā ābharaṇehi naṭṭhehi, sabbābharaṇāni omuñcitvā⁷ ekam pilotikaṇ nivā-sāpetvā chaḍḍetha naṇ,⁸ ahaṇ pan' etaṇ udakapitṭhe mara-mānaṇ⁹ datṭhuṇ na sakkhissāmi, tasmā yathā naṇ ahaṇ na passāmi evaṇ vālukkakuṭaṇ gīvāya bandhitvā samudde khipathā' ti. Te tathā kariṇsu, tam pi¹⁰ patitaṭṭhāne yeva macchakacchapā vilumpiṇsu. Bhikkhū taṇ pavattiṇ ñatvā¹¹ 'ṭhapetvā Satthāraṇ¹² ko añño etissā itthiyā kata-kammaṇ jānissati, Satthāram assā¹³ kammaṇ pucchis-sāmā' ti icchitaṭṭhānaṇ¹⁴ pattā¹⁵ nāvāto oruyha pakka-miṇsu.

Apāre pi satta bhikkhū¹⁶ Satthāraṇ¹⁷ dassanattāya¹⁸ gacchantā¹⁹ sāyaṇ ekaṇ vihāraṇ pavisitvā vasaṇattānaṇ pucchīṇsu. Ekasmiṇ ca lene²⁰ satta mañcā honti, tesāṇ tad eva labhitvā tattha nipannānaṇ rattibhāge kūtāgāra-matto pāsāṇo pavattamāno āgantvā lenadvāraṇ pidahi. Nevāsikā²¹ bhikkhū²² 'imaṇ lenaṇ āgantukabhikkhūnaṇ²³ pāpayimha, ayaṇ ca mahāpāsāṇo lenadvāraṇ pidahanto

¹ B¹. S. yeva. B. eva.

² K. karissāmā.

³ K. om.

⁴ K. khipaya°. S. khipiya°.

⁵ K. B. viravam.

⁶ B. ko. S. anatto.

⁷ K. a. va.

⁸ B. nan ti.

⁹ K. rodamānaṇ. B. plavamānaṇ.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. sutvā.

¹² K. Sa°. ṭha°.

¹³ B. tassā.

¹⁴ C. B¹. °ne.

¹⁵ Ca. pavattā. K. B. patvā.

¹⁶ K. a. paccantato.

¹⁷ B. °ra°.

¹⁸ B. °nāya.

¹⁹ B¹. āgacchanto.

²⁰ B¹. pabbatalaṇe.

²¹ K. °ika°.

²² B. a. mayaṇ.

²³ K. a. na.

pati,¹ apanessāma nan ' ti samantāpi² pādagāmehi³ manusse⁴ sannipātetvā vāyamantā⁵ ṭhānā⁶ cāletuṇ⁷ pi⁸ nāsakkhinsu,⁹ anto pavitṭhabbhikkhū¹⁰ pi vāyamiṇsu yeva. Evaṇ sante pi sattāhaṇ pāsāṇaṇ cāletuṇ nāsakkhinsu, āgantukā¹¹ sattāhaṇ chātajjhattā¹² mahādukkhaṇ anubhaviṇsu, sattame divase pāsāṇo sayam eva pavatṭhitvā apagato. Bhikkhū nikkhamitvā ' amhākaṇ imaṇ pāpaṇ¹³ aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāraṇ pucchissāmā ' ti cintetvā pakkamiṇsu.

Te¹⁴ purimehi saddhiṇ antarāmagge samāgantvā sabbe ekato va Satthāraṇ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṇ nisinnā¹⁵ Satthāraṇ¹⁶ attanā¹⁷ diṭṭhānubhūṭāni¹⁸ kāraṇāni paṭipāṭiyā pucchiṇsu. Satthāpi nesaṇ¹⁹ paṭipāṭiyā²⁰ vyākāsi: ' bhikkhave so tāva kāko attanā katakamman eva anubhosi,²¹ atīte²² kāle hi²³ Bārāṇasiyaṇ eko kassako attano goṇaṇ damento dametuṇ nāsakkhī. So hi 'ssa goṇo thokaṇ gantvā va²⁴ nipajjati,²⁵ pothetvā utṭhāpito pi²⁶ thokaṇ gantvā puna pi tath' eva²⁷ nipajji.²⁸ So vāyamevāpi²⁹ taṇ dametuṇ asakkonto kodhābhibhūto hutvā³⁰

¹ B. aṭṭhāsi.² B. om. pi K. hi.³ K. B. sattahi gāmehi. C. C^a. °gāme.⁴ B. °ssā.⁵ K. B. a. pi.⁶ C. C^a. °ne.⁷ B¹. cāv°.⁸ K. B. om.⁹ K. na sa°.¹⁰ K. pavitṭhā. B. °ṭṭhā bhi°.¹¹ K. °kabbhikkhū.¹² B. °ajjhattā.¹³ B¹. idaṇ pāpakammaṇ.¹⁴ K. tehi.¹⁵ K. a. va.¹⁶ K. B¹. katapaṭisanthārā. B. °rā °ndhārā. C. C^a. °rā.¹⁷ S. rep.¹⁸ B¹. diṭṭhabhū°.¹⁹ K. B. tesāṇ.²⁰ B. a. evaṇ.²¹ K. °ti.²² B. °ta°.²³ K. kira.²⁴ B. om.²⁵ B. °jji.²⁶ K. after po°.²⁷ K. va for puna pi tath' eva.²⁸ K. °ati.²⁹ K. B. °itvā (K. rep.), om. pi.³⁰ K. a. gantvā.

“ito dāni paṭṭhāya sukhaṇ¹ nipajjissasī”² ti taṇ³ palāla-piṇḍaṇ viya karonto palālena⁴ pariveṭhetvā⁵ aggiṇ adāsi,⁶ gona tatth’ eva jhāyitvā mato. Tadā bhikkhave tena kākena⁷ taṇ pāpakammaṇ kataṇ, so tassa vipākena digha-rattaṇ niraye pacitvā vipākāvasesena sattakkhattuṇ⁸ kāka-yoniyaṇ nibbattitvā evam evaṇ ākāse jhāyitvā⁹ mato’ ti.¹⁰

‘Sāpi bhikkhave itthī attanā katakammam¹¹ eva anubhosi. Sā hi atīte Bārāṇasiyaṇ ekassa gahapatikassu¹² bhariyā udakāharaṇakoṭṭanapacanaḍḍini¹³ sabbakiccāni sahatthen’ eva akāsi. Tassā eko sunakho taṇ gehe sabbakiccāni¹⁴ kurumāṇaṇ oloketvā¹⁵ va nisīdati,¹⁶ khethe bhattaṇ harantiyā dārupaṇḍāḍiṇaṇ vā¹⁷ atthāya araṇṇaṇ gacchantiyā tāya saddhiṇ yeva gacchati. Taṇ disvā daharamanussā “hambho¹⁸ nikkhanto sunakhaluddako, ajja¹⁹ maṇsena²⁰ bhuñjissāmā” ti uppaṇḍenti. Sā tesāṇ kathāya mañku²¹ hutvā sunakhaṇ leḍḍudaṇḍāḍihi²² paharitvā palāpesi, sunakho nivattitvā puna²³ anubandhati. So kir’ assā²⁴ tatiye attabhāve bhattā²⁵ ahosi, tasmiṇ sinehaṇ chindituṇ na sakkoti. Kiñcāpi hi taṇ²⁶ anamatagge saṇsāre jāyā vā pati vā abhūtapubbo²⁷ nāma natthi, avidūre pana²⁸ attabhāve ñātakesu adhimatto sineho hoti,

¹ K. a. pi.² B. °ti.³ B. om.⁴ K. a. tassa gīvāyaṇ. B. a. tassa gīvaṇ.⁵ K. paṭi°. B. pali°. S. paṭi°.⁶ K. dāpesi.⁷ B. kāraṇena.⁸ C. sakkhattuṇ.⁹ S. B. a. va.¹⁰ K. a. atha Satthā.¹¹ K. kataṇ ka°.¹² K. °tissa.¹³ K. udakarahākoṭṭhapa°.¹⁴ B¹. katabba°.¹⁵ B. °nto.¹⁶ K. B. °di.¹⁷ K. °ñ ca.¹⁸ B. ambho.¹⁹ B. a. mayaṇ.²⁰ B¹. °āni.²¹ K. a. °bhūtā.²² K. leḍḍu°.²³ B. om.²⁴ K. kira tassā.²⁵ K. corr. sāmiko.²⁶ K. B. om.²⁷ B. °bbā.²⁸ K. paṇ’ assa.

tasmā so sunakho taṇ¹ vijahitūṇa na sakkoti.² Sā tassa kujjhitvā khettaṇ³ sāmikassa yāguṇa haramānā⁴ rajjuṇa uccaṅge ṭhapetvā agamāsi, sunakho tāy'eva saddhiṇa gato. Sā sāmikassa yāguṇa datvā tucchakuṭaṇa ādāya ekaṇa udakatthānaṇa gantvā kuṭaṇa vālukāya⁵ pūretvā samīpe oloketvā ṭhitassa sunakhassa saddaṇa akāsi. Sunakho "cirasasay⁶ me ajja madhurakathā laddhā" ti naṅguṭṭhaṇa cālento taṇa upasaṅkami. Sā taṇa gīvāya daḥhaṇa gahetvā ekāya rajjukotiyaṇa kuṭaṇa bandhitvā ekaṇa rajjukotiṇa sunakhassa gīvāya bandhitvā kuṭaṇa udakābhimukhaṇa pavattesi, sunakho kuṭaṇa anubandhanto patitvā tatth'eva kālam akāsi. Sā tassa kammassa vipākena dīgharattaṇa niraye paccitvā vipākāvasesena attabhāvasate vālukakuṭaṇa⁷ gīvāya bandhitvā udake pakkhittā kālam akāsi⁸ ti.

'Tumhehi pi bhikkhave attanā katakammam eva anubhūtaṇa. Atītasmiṇa hi Bārāṇasivāsino satta gopālādārakā⁹ ekasmiṇa ātavippadese sattāhaṇa¹⁰ vārena gāviyo cāretvā¹¹ ekadivasaṇa gāvo¹² cāretvā¹³ āgacchantā¹⁴ ekaṇa mahāgodhaṇa disvā anubandhiṇsu, godhā palāyitvā ekaṇa vammikaṇa pāvisi. Tassa pana vammikassa satta chiddāni;¹⁵ dārakā "mayaya idāni¹⁶ gahetuṇa na sakkhissāma, sve āgantvā gaṇhissāmā" ti ekeko ekekaṇa¹⁷ sākhabhaṅga-muṭṭhiya ādāya satta pi janā¹⁸ satta chiddāni pidahitvā

¹ K. sinehaṇa.

² S. °si.

³ B. C^a. *first* khetto. C. C^a. K. khetta°. B¹. khetta-kassakassa.

⁴ K. āh°.

⁵ K. bālu°.

⁶ K. °ss' eva.

⁷ B. °kāya ku°.

⁸ K. a. atha.

⁹ K. gopālakā.

¹⁰ B. °ha°.

¹¹ B¹. vicaranto. B. vicarantā. K. vicārento, *and* a. ekasmiṇa gāviyo vicārentā.

¹² K. B¹. gāviyo.

¹³ B¹. vicaritvā. K. B. vicāretvā.

¹⁴ K. ga°.

¹⁵ K. a. honti.

¹⁶ B. dāni.

¹⁷ K. ekaṇa.

¹⁸ K. om. satta pi janā.

pakkamiṇsu. Te punadivase taṇ godhaṇ amanasikatvā aññasmiṇ padese gāviyo cāretvā¹ sattame divase gāvo ādāya āgacchantā taṇ vammikaṇ disvā satiṇ paṭilabbhivā, “ko² nu kho tassā godhāya pavattī” ti attanā attanā pihitachiddāni vivariṇsu. Godhā jīvite nirālayā hutvā atṭhicammāvasesā pavedhamānā nikkhami. Te taṇ disvā anukampaṇ katvā “mā taṇ³ māretha, sattāhaṇ chinna-bhiattā jātā”⁴ ti tassā piṭṭhiṇ parimajjitvā ‘sukhena gacchā’⁵ ti vissajjesuṇ. Te godhāya amāritattā niraye tāva na pacciṇsu,⁶ te pana satta⁷ ekato hutvā cuddasasu⁸ attabhāvesu satta⁹ divasāni chinnabhattā ahesuṇ, tadā bhikkhave tumhehi¹⁰ gopālakehi¹¹ hutvā taṇ kammaṇ katan’ ti evaṇ vatvā¹² tehi puṭṭhapañhe¹³ vyākāsi.

Ath’ eko bhikkhu Satthāraṇ āha:¹⁴ ‘kiṇ pana bhante¹⁵ pāpakammaṇ katvā ākāse uppatitassāpi samuddaṇ¹⁶ pak-kantassāpi¹⁷ pabbatantaraṇ¹⁸ pavisantassāpi¹⁹ mokkho natthī’ ti. Satthā ‘evam etaṇ²⁰ bhikkhave,²¹ ākāśādisu hi²² ekappadeso pi²³ natthi yatra²⁴ ṭhito pāpakammato²⁵ mucceyyā’²⁶ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

¹ B¹. caranto. K. vicār°.

² K. kiṇ.

³ B. naṇ.

⁴ B¹. chinnāhārapatto.

⁵ K. B. °āhi.

⁶ B¹. paṭṭhesuṇ.

⁷ S. dve pana sattāhe. C. C^a. sattake. K. B¹. a. pi janā. B. a. janā.

⁸ K. cudda°.

⁹ B. B¹. rep.

¹⁰ K. a. satta. B. a. sattahi.

¹¹ C. C^a. °ke. S. °kā.

¹² B. Satthā.

¹³ B. puṭṭho pañhaṇ.

¹⁴ K. pucchi.

¹⁵ S. a. tesā. C. C^a. a. te.

¹⁶ K. °dda°.

¹⁷ B. pakkhandassāpi.

¹⁸ K. pabbaraṇ.

¹⁹ K. B. pavitṭhassāpi. B¹. °ṭṭhāpi.

²⁰ K. B. B¹. eva.

²¹ K. om.

²² B. pi.

²³ K. ca.

²⁴ B. yattha.

²⁵ K. B. a. na.

²⁶ K. S. muñc°. K. °yyan.

127. 'Na antalikkhe¹ na samuddamajjhe
na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa
na vijjati² so jagatippadeso
yatthaṭṭhito³ muñceyya pāpakammā' ti.

Tass' attho: sace hi koci 'iminā upāyena pāpakammato
muccissāmī'⁴ ti antalikkhe vā nisīdeyya caturāsīti-
yojanasahassagambhīraṃ mahāsamuddaṃ vā paviseyya
pabbatantare vā nisīdeyya n' eva pāpakammato muc-
ceyya 1. ratthimādisu jagatippadesesu pathavibhāgesu
na so vālaggamatto⁵ pi okāso⁶ atthi yattha ṭhito pāpa-
kammato muccituṃ sakkuneyyā ti attho.⁷

Desanāvasāne te⁸ bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpunīṃsu,
sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣī ti.

Tinnaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.⁹

12. SUPPABUDDHASAKKAVATTHU.

Na antalikkhe¹⁰ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Nigrodhārāme viharanto Suppabuddhasakkaṃ¹¹ ārabha
kathesi.

So kira 'ayaṃ¹² mama dhītarāṃ chaḍḍetvā nikkhanto'¹³
ti ca 'mama puttaṃ pabbājetvā tassa veritṭhāne ṭhito cā'

¹ C. C^a. nānta°.

² K. °ate.

³ K. yatra°.

⁴ K. S. muñc°.

⁵ B. vāḷ°.

⁶ K. pan' eso for pi. ok°.

⁷ K. B. om.

⁸ K. a. sabbe.

⁹ K. tayo jane pubbakamme kate vatthuṃ samattaṃ. B.
Tayojanavatthu, and a. ekādasamaṃ.

¹⁰ K. a. na sa°.

¹¹ K. °sākyaṃ. Cf. Hardy, 'Manual,' pp. 351-2.

¹² K. ayaṃ kira.

¹³ K. °manto.

ti imehi¹ dvīhi kārāṇehi Satthari āghātaṇ bandhitvā ekadivasaṇ 'na² dāni³ 'ssa nimantitattḥānaṇ⁴ gantvā bhuñjituṇ⁵ dassāmi' ti gamanamaggaṇ pidahitvā antara-vīthiyaṇ suraṇ pivanto nisīdi. Ath' assa Satthari bhikkhusaṅghaparivute taṇ ṭhānaṇ āgate 'Satthā āgato' ti ārocesuṇ. So āha : "parato⁶ gacchā" ti⁷ tassa vadetha, nāyaṇ mama⁸ mahallakataro,⁹ nāssa maggaṇ dassāmi' ti punappuna vuccamāno pi tath' eva vatvā nisīdi. Satthā mātulassa¹⁰ santikā maggaṇ alabhitvā tato va¹¹ nivatti. So pi¹² carapurisaṇ pesesi : 'gacch' assa¹³ kathaṇ sutvā ehi' ti. Satthāpi nivattento sitaṇ katvā Ānandattherena 'ko nu kho bhante sitapātukamme¹⁴ paccayo' ti puṭṭho āha :¹⁵ 'passasi Ānanda Suppabuddhaṇ' ti. 'Passāmi bhante' ti. 'Bhāriyaṇ tena kammaṇ kataṇ mādisassa Buddhassa maggaṇ adentena, ito sattame divase heṭṭhāpāsāde sopānapādamūle paṭhaviṇ pavississatī' ti.¹⁶ Carapuriso taṇ¹⁷ kathaṇ sutvā Suppabuddhassa santikaṇ gantvā 'kiya¹⁸ mama¹⁹ bhāgineyyena nivattantena vuttan' ti puṭṭho yathāsutaṇ ārocesi. So tassa vacanaṇ sutvā 'na dāni mama bhāgineyyassa kathādosso²⁰ atthi, addhā yaṇ so vadati taṇ tath' eva hoti,²¹ evaṇ sante pi naṇ²²

¹ B. *om.*² K. B. *om.*³ K. *idāni*. B. *om.*⁴ B. *tassa nimantana°*. B¹. *nimantana°*.⁵ K. B. *a. na.*⁶ K. B. *purato.*⁷ K. °*hi*.⁸ B. *mayā*, S. *om.*⁹ K. B. *a. ti.*¹⁰ B. °*la°*.¹¹ B. *om.*¹² B¹. *a. eka°*. B. *a. ca ekaṇ*.¹³ K. *gacchato tassa*. B. *gaccha tassa*.¹⁴ B. B¹. *sitassa pā°*. K. B. B¹ °*kammassa*.¹⁵ B. *om.*¹⁶ K. *a. so pi*.¹⁷ C. C^a. *om.*¹⁸ C. C^a. *om.* S. *before vu°*.¹⁹ K. *me*.²⁰ S. B. *kathāya do°*.²¹ K. B. *hotu*.²² K. *taṇ*.

dāni¹ musāvādena niggaṇhissāmi,² so hi maṇṇ³ “sattame divase paṭhaviṇ pavississatī” ti aniyamena avatvā “heṭṭhā-pāsāde⁴ sopānapādamūle paṭhaviṇ pavississatī” ti āha,⁵ ito dāni paṭṭhāya ahaṇ⁶ taṇ ṭhānaṇ na gamissāmi,⁷ atha naṇ tasmiṇ ṭhāne paṭhaviṇ apavisitvā musāvādena niggaṇhissāmi⁸ ti so attano upabhogajātaṇ sabbaṇ satta-bhūmakassa⁹ pāsādassa upari āropetvā sopānaṇ harāpetvā¹⁰ dvāraṇ pidahāpetvā ekekaṣmiṇ dvāre dve dve malle ṭhapāpetvā¹¹ ‘sacāhaṇ pamādena heṭṭhā oropitukāmo homi nivāreyyātha man’ ti vatvā sattame pāsādātale sirigabbhe nisīdi. Satthā tāṇ pavattiṇ sutvā ‘bhikkhave Suppabuddho na¹² kevalaṇ pāsādātalaṇ¹³ vehāsaṇ uppatitvā¹⁴ ākāse¹⁵ nisīdatu, nāvāya vā samuddaṇ pakkhandatu pabbatantaraṇ¹⁶ vā pavisatu, buddhānaṇ kathāya dvidhā-bhāvo¹⁷ nāma natthi, mayā vuttaṭṭhāne yeva so paṭhaviṇ pavississatī,’ ti vatvā¹⁸ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

128. ‘Na antalikkhe¹⁹ na samuddamajjhe
na pabbatānaṇ vivaraṇ pavissa
na vijjati so jagatippadeso
yatthaṭṭhitaṇ²⁰ nappasahetha²¹ maccū’ ti.

Tattha²² nappasahetha maccū ti yasmiṇ padese
ṭhitaṇ maranaṇ nappasahēyya nābhībhavēyya kesagga-

¹ K. B. S. idāni.

³ K. om.

⁵ B. so.

⁷ B. a. ti.

⁸ K. B. °ik°. B¹. °bhummik°.

⁹ B¹. āropetvā.

¹¹ C. C°. K. S. °ddhena. B. om.

¹² K. B. °tale.

¹⁴ K. S. a. vā.

¹⁶ B¹. dvedhābhāvena.

¹⁷ K. a. anusandhiṇ ghaṭetvā.

¹⁸ C. nānta°.

²⁰ K. °eyya. B. °eya.

² K. niggah°. B. a. ti.

⁴ B. a. va.

⁶ B. °yāhaṇ.

¹⁰ B. ṭhapetvā.

¹³ K. a. va.

¹⁵ K. °re.

¹⁹ C. C°. °to.

²¹ B. a. yattha ṭhitaṇ.

matto pi so paṭhavippadeso natthi. Sesaṇ purimanayam¹ evā ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpupiṇṣu² ti.³
 Sattame pana⁴ divase Satthu⁵ bhikkhācāramaggassa⁶
 niruddhavelāya⁷ heṭṭhāpāsāde Suppabuddhasa maṅga-
 lasso uddāmo hutvā taṇ taṇ bhittiṇ pahari.⁸ So upari-
 nisinno va saddaṇ⁹ sutvā 'kiṇ etan' ti pucchi. 'Maṅga-
 lasso uddāmo'¹⁰ ti.¹¹ So pan' asso Suppabuddhaṇ disvā
 va sannisīdati.¹² Atha naṇ so gaṇhitukāmo hutvā nisinna-
 tṭhānā utṭhāya dvārābhimukho ahosi, dvārāni sayam eva
 vivatāni, sopānaṇ sakatṭhāne yeva thitaṇ, dvāre ṭhita-
 mallā taṇ gīvāya gahetvā heṭṭhābhimukhaṇ khipiṇsu.
 Ten¹³ upāyena sattaṣu pi talesu dvārāni sayam eva viva-
 tāni, sopānāni yathāṭṭhānesu¹⁴ ṭhitāni, tattha ṭhitamallā¹⁵
 taṇ gīvāyam eva gahetvā heṭṭhābhimukham eva¹⁶ khipiṇsu.
 Atha naṇ heṭṭhāpāsāde¹⁷ sopānapādamūle¹⁸ sampattam
 eva mahāpaṭhavi vivaramānā bhijjitvā sampatiṇchi,¹⁹ so
 gantvā²⁰ Avicimhi nibbatti.²¹

Suppabuddhasakkassa vatthu.²²

Pāpavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Navamo vago.

¹ K. B. S. °sadisam.

² K. sampā°.

³ K. a. atha.

⁴ B. om. K. after di°.

⁵ B. om.

⁶ B¹. °rato.

⁷ B¹. nivattakāle.

⁸ K. °ati.

⁹ B. gadrabhasaddaṇ. B¹. Supabuddho gadrabhasa°
 for heṭṭhāpāsāde . . . saddaṇ.

¹⁰ B¹. utrāso.

¹¹ B. hoti.

¹² K. disvā ni°. B. ni°.

¹³ S. B. eten'.

¹⁴ B. °ṭṭhāne. B¹. yattha yattha ṭh°.

¹⁵ B¹. tattha ṭhitan' eva ahesuṇ, mallakādayo. B. tattha
 for ṭhita.

¹⁶ B. om.

¹⁷ C. C°. °da.

¹⁸ B. °namūle.

¹⁹ B¹. om.

²⁰ B¹. paṭhavi pavisetvā. K. a. tattha.

²¹ B. a. ti S. a. desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini
 pāpupiṇsu.

²² K. Suppabuddhavatthun. B. °sakyavatthu, and u.
 dvādasamaṇ.

X. DAṄḌAVAGGO.

1. CHABBAGGIYĀNAṆ VATTHU.

SABBE TASANTI¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-vane viharanto Chabbaggiye bhikkhū ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi² samaye Sattarasavaggiyehi bhikkhūhi³ senāsane paṭijaggite Chabbaggiyā bhikkhū⁴ 'mayaṇ mahallakatarā, amhākaṇ etaṇ pāpuṇātī' ti vatvā, tehi 'na mayaṇ dassāma, amhehi paṭhamaṇ paṭijaggitaṇ' ti vutte⁵ bhikkhū pahariṇsu. Sattarasavaggiyā maraṇabhayaatajjitā mahāviraṇ viraviṇsu.⁶ Satthā tesā saddaṇ sutvā 'kiṇ idan' ti pucchitvā, 'idaṇ nāma' ti ārocite. 'na bhikkhave ito paṭthāya bhikkhunā'⁷ evaṃ kātappaṇ, yo karoti⁸ idaṇ nāma āpajjati' ti pahāradānasikkhāpadaṇ⁹ paññāpeṭvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma "yathā ahaṇ⁹ tath" eva aññe¹⁰ pi daṇḍassa¹¹ tasanti maccuno bhāyanti" ti ñatvā paro na paharitaṇ na ghāṭetaṇ' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetva dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

129. 'Sabbe tasanti daṇḍassa sabbe bhāyanti maccuno,
attānaṇ upamaṇ katvā na haneyya na ghātaye' ti.

¹ K. a. daṇḍassā.

² K. B. om.

³ K. B. a. te.

⁴ B. a. nāma.

⁵ Pācittiya, 74.

⁶ K. sabbe.

⁷ K. om.

⁸ K. a. nikkhamantā.

⁹ C. vivaraṇ vivariṇsu.

¹⁰ B. a. so.

¹¹ K. yathāhaṇ.

¹² C. akassa.

Tattha sabbe tasantī ti sabbe pi¹ sattā attani daṇḍe nipatante² tassa³ daṇḍassa tasanti. Maccuno ti maraṇassa pi bhāyanti yeva. Imissā ca⁴ desanāya byañjanāṇ niravasesaṇ, attho⁵ sāvaseso: 'yathā⁶ raññā "sabbe sannipatantū" ti bheriyā carāpitāya⁷ pi⁸ rājamaḥāmatte ṭhapetvā sesā sannipatanti, evam evaṇ⁹ sabbe tasantī' ti vutte pi, hatthājāneyyo¹⁰ assājāneyyo usabhājāneyyo khīṇāsavo ti ime cattāro ṭhapetvā avasesā¹¹ va¹² tasantī ti veditabbā,¹³ imesu hi khīṇāsavo sakkāyaditṭhiyā pahīnattā maraṇakasattaṇ¹⁴ apassanto na bhāyati, itare tayo sakkāyaditṭhiyā balavattā¹⁵ attano paṭipakkhabhūtasattaṇ¹⁶ apassantā na bhāyanti. Na haneyya na ghātaye ti 'yathā ahaṇ evaṇ aññe pi sattā' ti¹⁷ n' eva paraṇ pahareyya na paharāpeyyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Chabbaggiyanāṇ vatthu.¹⁸

2. CHABBAGGIYĀNĀṆ VATTHU.*

Sabbe tasanti¹⁹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Chabbaggiye bhikkhū yeva²⁰ ārabha kathesi.

¹ B. om.

³ K. a. va.

⁴ F. imissāya. K. des° ca.

⁶ F. K. B. a. hi.

⁸ B. om.

¹⁰ K. a. ca, °yyā al.

¹² F. B. om.

¹⁴ K. amar°. B. amaraṇasattaṇ.

¹⁵ F. vattā.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. °iyava°. B. °iyabhikkhuva°, and a. paṭhamāṇ.

* Cf. Cullavagga, Old., p. 166.

¹⁹ K. a. daṇḍassā.

² F. K. B. S. pa°.

⁶ K. B. a. pana.

⁷ K. pacār°.

⁹ B. idha.

¹¹ B. sesā.

¹³ C°. first, F. B. °bbo.

¹⁶ K. B. °bhūtaṇ sa°.

²⁰ K. B. S. om.

Te yeva¹ ekasmiṃ hi samaye ten' eva kāraṇena purima-sikkhāpade² Sattarasavaggiye pahariṃsu, ten' eva kāraṇena tesāṃ talasattikaṃ uggiriṃsu.* Idhāpi Satthā tesāṃ saddaṃ sutvā 'kiṃ idan'³ ti pucchitvā, 'idaṃ nāma' ti ārocite, 'na bhikkhave ito paṭṭhāya bhikkhunā nāma evaṃ kātabbaṃ : yo karoti⁴ imaṃ⁵ nāma āpajjati' ti talasattikaṃ⁶ sikkhāpadaṃ paññāpetvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma "yathā ahaṃ tath' eva aññe pi'⁷ daṇḍassa tasanti,⁸ yathā ca mayhaṃ tath' eva tesāṃ jīvitaṃ piyaṃ" ti ñatvā paro na hanitabbo⁹ na ghātetabbo' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

130. 'Sabbe tasanti daṇḍassa, sabbesaṃ jīvitaṃ piyaṃ,
attānaṃ upamaṃ katvā na haneyya na ghātaye' ti.

Tattha sabbesaṃ jīvitaṃ piyaṃ ti khīṇāsava ṭhapetvā sesasattānaṃ jīvitaṃ piyaṃ madhuraṃ,¹⁰ khīṇāsavo pana jīvite vā maraṇe vā upekkhako va hoti. Sesāṃ purimasadisam evā ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.
Chabbaggiyānaṃ yeva vatthu.¹¹

3. SAMBAHULAKUMĀRAKAVATTHU.

Sukhakāmāni bhūtāni ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto sambahule kumārake¹² ārabha kathesi.

¹ K. B. om. te yeva.

² B¹. a. pañatte ten' eva kāraṇena.

* See *Vinaya Texts*, I. 51.

³ B¹. etaṃ.

⁴ B. a. tassa.

⁵ K. B. B¹. idaṃ (K. °n).

⁶ B. °ika°.

⁷ K. ca.

⁸ K. tass°, al.

⁹ B¹. paraharitaḥ. B. pahari°.

¹⁰ K. piyatarāṇaṃ.

¹¹ S. om. yeva. K. B. °iyava°. B. a. dutiyaṃ.

¹² K. kumārasake.

Ekasmiṃ hi divase¹ Satthā Sāvattiyaṃ piṇḍāya pavisaṃto antarāmagge sambahule kumārake² ekaṃ ghara-sappajātikaṃ ahiṃ daṇḍakena hanante³ disvā, 'kumārakā⁴ kiṃ karoṭhā' ti pucchitvā, 'ahiṃ⁵ daṇḍena hanāmā,⁶ ti vutte, 'kiṃkāraṇā' ti puna⁷ pucchitvā 'ḍasanabhayaena bhante' ti vutte, 'tumhe "attano sukhaṃ karissāmā"⁸ ti imaṃ hanantā nibbattanibbattaṭṭhāne⁹ sukhālābhino na bhavissatha, attano¹⁰ sukhaṃ patthentena hi paraṃ¹¹ hanituṃ¹² na vaṭṭati' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi:

131. 'Sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena vihiṃsati
attano sukham esāno pecca so na labhate
sukhaṃ.

132. Sukhakāmāni bhūtāni yo daṇḍena na hiṃsati¹³
attano sukham esāno pecca so labhate sukhaṃ' ti.

Tattha yo daṇḍenā ti yo puggalo daṇḍena vā leḍḍu-ādihi¹⁴ vā viheṭheti. Pecca so na labhate¹⁵ ti so puggalo paraloke manussasukhaṃ vā dibbasukhaṃ¹⁶ vā paramatthabhūtaṃ nibbānasukhaṃ vā¹⁷ na labhati. Pecca so labhate ti so puggalo paraloke vuttappakāraṃ tividhaṃ pi¹⁸ sukhaṃ labhati ti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi te kumārakā sotāpatti-phale patiṭṭhahimsū ti.

Sambahulānaṃ kumārakānaṃ vatthu.¹⁹

¹ B. samaye.

² K. dārake.

³ B¹. pahatante. B. pahar°. K. har°.

⁴ K. a. bho.

⁵ B. a. bhante.

⁶ K. B. B¹. paharāmā.

⁷ K. B. om.

⁸ B. °mī.

⁹ B. nibbattaṭṭh°.

¹⁰ C. C°. om.

¹¹ K. a. sattaṃ.

¹² K. pahan°. B. B¹. pahar°.

¹³ K. vih°.

¹⁴ K. leḍḍu°.

¹⁵ K. B. a. sukhaṃ.

¹⁶ C. C°. om. di° vā.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. kumārakāvattḥuṃ. B. °lakumārakava°, and a. tatīyaṃ.

4. KUṆḌADHĀNATATHERAVATTHU.

Mā voca pharusañ kiñcī ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kuṇḍadhānattheraṇ¹ ārabbha kathesi.

Tassa kira pabbajitadivasato paṭṭhāya ekaṇ itthirūpaṇ therena saddhiṇ yeva vicarati, taṇ thero na passati, mahājano² passati. Antogāmaṇ piṇḍāya carato³ pi 'ssa manussā ekaṇ bhikkhaṇ datvā 'bhante ayaṇ tumhākaṇ, ayaṇ pana amhākaṇ sahāyikāyā'⁴ ti vatvā dutiyam pi dadanti.⁵ Kassapabuddhakāle kira dve sahāyakā bhikkhū ekamātukucchito nikkhantasadisā⁶ ativiya samaggā ahesuṇ.⁷ Dīghāyukabuddhakāle⁸ ca⁹ anusaṇvaccharaṇ vā anucchamāsaṇ¹⁰ vā bhikkhū uposathatthāya¹¹ sannipātanti, tasmā te pi 'uposathaggaṇ gamissāmā'¹² ti vasana-tṭhānā nikkhamiṇsu. Te¹³ ekā Tāvatiṇsabhavane nibbatta-devatā disvā 'ime¹⁴ bhikkhū ativiya samaggā, sakkā¹⁵ nu kho ime bhinditun' ti cintetvā attano bālatāya cintitamattam eva katvā¹⁶ tesu ekena¹⁷ 'āvuso muhuttaṇ āgamehi sarīrakiccen' amhi atthiko' ti vutte sā devatā ekaṇ

¹ K. B. C. C°. Kuṇḍa° (C°. corr. F. S. Kuṇḍa°).

² B. a. pana.

³ B. °nto. B¹. °ntaseā.

⁴ K. ayaṇ pana tumhākaṇ hotu sa° hotū. B¹. om. ay° tu°. B. tu° hotu. B¹. tumh° for amh°.

⁵ K. denti. B¹. a. evaṇ tassa pubbakammaṇ anuyāti. K. a. kiṇ tassā pubbakammaṇ ssā ti. B. a. kiṇ tassa pu° ti. B. °sammāsambuddha°.

⁶ B¹. nikkhamana°. K. °manta°.

⁷ B. a. aññesu.

⁸ B. °kālesu.

⁹ C. C°. om.

¹⁰ B¹. anucchatṭha°. K. anumāsaṇ.

¹¹ K. °sathāya. B¹. °saṭhāya. ¹² B¹. karissāma.

¹³ K. a. there. B. tesāṇ kammaṇ.

¹⁴ K. a. dve.

¹⁵ B¹. ko sakkhissati.

¹⁶ B. cintitasamanantaram eva āgantvā. C. C°. ak°.

¹⁷ B. a. pan'.

manussitthivaṇṇaṇ¹ māpetvā therassa gacchantaṇṇaṇ pavisitvā nikkhamanakāle ekena hatthena kesakalāpaṇ ekena nivāsanaṇ saṇṭhāpayamānā tassa piṭṭhito piṭṭhito nikkhami. So² taṇ na passati, taṇ āgamayamāno³ purato ṭhitabhikkhu nivattitvā olokayamāno taṇ tathā katvā nikkhamantaṇ passi. Sā tena diṭṭhabhāvaṇ ñatvā antarahāyi. Itaro taṇ bhikkhuṇ attano santikaṇ āgatakāle āha : 'āvuso sīlaṇ te bhinnan' ti. 'Natth' āvuso mayhaṇ evarūpan' ti.⁴ 'Idān' eva te mayā pacchato nikkhamamānā taruṇitthi⁵ idaṇ nāma karonti diṭṭhā, tvaṇ "natthi mayhaṇ evarūpan" ti vadesi' ti. So asaniyā matthake patthaṇ⁶ viya 'mā maṇ āvuso nāsehi, natthi⁷ mayhaṇ evarūpan' ti. Itaro 'mayā sāmaṇ akkhīhi diṭṭhaṇ, kiṇ tava⁸ saddahissāmī' ti daṇḍakoṭiyaṇ bhijjitvā pakkāmi, uposathagge pi 'nāhaṇ⁹ iminā saddhiṇ uposathaṇ karissāmī' ti nisīdi. Itaro 'mayhaṇ bhante sīle anumattam¹⁰ pi kalaṇkaṇ¹¹ natthi' ti bhikkhūnaṇ kathesi. So pi¹² 'mayā sāmaṇ diṭṭhan' ti āha. Devatā taṇ¹³ tena saddhiṇ uposathaṇ¹⁴ kātuṇ aniechantaṇ¹⁵ disvā 'bhāriyaṇ mayā¹⁶ kammaṇ katan' ti cintetvā 'bhante mayhaṇ ayyassa sīlabhedo natthi, mayā pana vīmaṇsanavasen' etaṇ¹⁷ katan, karotha¹⁸ tena saddhiṇ uposathan' ti āha. So tassā ākāse ṭhatvā¹⁹ kathentiyā²⁰ saddahitvā uposathaṇ²¹

¹ B. °rūpaṇ. B¹. °rūpavaṇṇaṇ.

² K. a. pi.

³ S. B. a. pana.

⁴ K. a. nanu.

⁵ B. °natthi.

⁶ B¹. āvattaranto. K. avattharanto. S. B. avatthaṇṇo.

⁷ K. natth' eva.

⁸ K. tavaṇ.

⁹ S. na pa°.

¹⁰ K. B¹. tila°.

¹¹ K. kāl°. B¹. kālakaṇ. B. kālāṇ.

¹² K. om.

¹³ B¹. om. C. C°. S. om. devatā . . . uposathan ti āha.

¹⁴ B¹. °dhaṇ.

¹⁵ B¹. °itaṇ.

¹⁶ B¹. mayā bh°.

¹⁷ K. eva. B¹. °na.

¹⁸ B¹. tena up° kar°.

¹⁹ K. ṭhapetvā.

²⁰ K. a. saddaṇ sutvā.

²¹ K. °thakammaṇ.

akāsi, na pana there¹ pubbe viya muducitto ahosi. Ettakaṇ devatāya pubbakammaṇ.²

Āyupariyosāne pana therā yathāsukhena³ nibbattisū, devatā Avicimhi nibbattitvā ekaṇ buddhantaraṇ tattha paccitvā imasmiṇ buddhuppāde Sāvattiyaṇ nibbattitvā vuddhim anvāya sāsane pabbajitvā upasampadaṇ labhi,⁴ pabbajitadivasato paṭṭhāya taṇ itthirūpaṇ tathā paññāyi,⁵ ten' ev' assa 'Kuṇḍadhāno' ti nāmaṇ kariṇsu. Taṇ tathā vicarantaṇ disvā bhikkhū Anāthapiṇḍikaṇ āhaṇsu : 'seṭṭhi' imaṇ dussilaṇ tava viharā nīhara, imaṇ hi nissāya sesa-bhikkhūnaṇ ayaso uppajjati' ti. 'Kiṇ pana bhante Satthā viharē natthi' ti. 'Atthi upāsakā' ti. 'Tena hi⁶ Satthā va jānissati' ti. Bhikkhū gantvā Visākhāya pi tath' eva⁷ kathesun, sāpi nesaṇ⁸ tath' eva paṭivacanaṇ adāsi. Bhikkhū⁹ tehi asampaṭicchitavacanā rañño ārocesun :¹⁰ 'mahārāja "Kuṇḍadhāno"¹¹ ekaṇ itthiṇ gahetvā vicaranto sabbesaṇ ayasaṇ uppādesi'¹² ti¹³ taṇ tumhakaṇ vijitā nīharathā' ti. 'Kahaṇ pana so¹⁴ bhante' ti. 'Viharē mahārājā' ti. 'Katarasmiṇ senāsane viharati' ti. 'Asukasmiṇ nāmā' ti 'Tena hi gacchatha,¹⁵ ahaṇ taṇ gaṇhāpessāmī'¹⁶ ti. So sāyaṇhasamaye viharāṇ gantvā taṇ senāsaṇaṇ purisehi parikkhipāpetvā therassa vasaṇatṭhānābhimukho ahosi.¹⁷ Thero mahāsaddaṇ sutvā¹⁸ nikkhamitvā pamukhe¹⁹ atthāsi, tam pi 'ssa itthipati-

¹ K. thero.

² K. a. kataṇ.

³ K. °sukhaṇ. B¹. a. devaloke.

⁴ K. °ati. K. B. a. tassa.

⁵ C. °āpayi.

⁶ B. mahās°.

⁷ K. °issati.

⁸ B. a. bhante.

⁹ B. om. tath' eva.

¹⁰ K. tesāṇ.

¹¹ K. B. a. pi.

¹² K. °ayiṇsu.

¹³ B. °atthero. K. a. bhikkhu,

¹⁴ K. °deti.

¹⁵ K. B. S. om.

¹⁶ K. C. C°, om.

¹⁷ K. a. bhante.

¹⁸ B. gaṇhissāmī.

¹⁹ B. agamāsi.

²⁰ K. B. B¹. a. viharā.

²¹ B¹. viharābhimukho.

rūpakāṇ¹ piṭṭhipasse² ṭhitaṇ rājā addasa. Thero rañño āgamanāṇ ṇatvā va³ abhiruhitvā nisīdi, rājā therāṇ na⁴ vandi.⁵ Tam pi itthiṇ⁶ nāddasa,⁷ dvārantare pi heṭṭhāmañce⁸ pi olokento adisvā va⁹ therāṇ āha: ‘bhante imasmiṇ ṭhāne ekaṇ itthiṇ addasaṇ, kahaṇ¹⁰ sā’ ti. ‘Na passāmi mahārājā’ ti.¹¹ ‘Idāni mayā tumhākaṇ piṭṭhipasse¹² diṭṭhā’ ti vutte pi, ‘ahaṇ na passāmi’ cc evāha.¹³ Rājā ‘kin nu kho etan’ ti cintetvā, ‘bhante ito tāva tiṭṭhathā’¹⁴ ti āha.¹⁵ Thero nikkhamitvā¹⁶ heṭṭhā pamukhe¹⁷ ṭhito, puna sā therassa piṭṭhipasse aṭṭhāsi. Rājā taṇ¹⁸ disvā¹⁹ puna uparitalaṇ abhirūhi.²⁰ Tassa²¹ gatabhāvaṇ ṇatvā thero nisīdi, puna rājā²² sabbatṭhānesu olokento pi adisvā ‘bhante kahaṇ sā itthi’ ti puna²³ therāṇ pucchi. ‘Nāhaṇ passāmi’²⁴ ti.²⁵ ‘Kathetha bhante, mayā idān’ eva tumhākaṇ piṭṭhipasse ṭhitā²⁶ diṭṭhā’ ti. ‘Āma²⁷ mahārāja, mahājano pi me “pacchato pacchato itthi vicarati” ti vadeti,²⁸ ahaṇ pana na passāmi’

¹ B. itthirūpaṇ.

³ K. B. B¹. vihāraṇ.

⁵ B¹. vandanto.

⁷ K. B. a. so.

⁹ K. om.

¹¹ K. a. vatvā.

¹³ K. mahārāja iti. B. mahārājā ti.

¹⁴ K. utthathā. B. nikkhamathā.

¹⁵ K. only. Others vatvā.

¹⁶ K. tato utthahitvā.

¹⁷ K. abhipamukhe, om. he°.

¹⁸ K. a. itthirūpakāṇ.

¹⁹ K. a. ‘kahaṇ sā’ ti. ‘Mahārāja ahaṇ taṇ na passāmi’

ti. ‘Tena hi bhante ito tāva nikkhamathā’ ti. Thero tato nikkhamitvā pamukhe ṭhito. Puna sā therassa piṭṭhipasse aṭṭhāsi. Rājā taṇ disvā.

²⁰ K. °yhi.

²² S. B. a. taṇ.

²⁴ B. a. mahārājā.

²⁶ K. B. om.

²⁷ B. om.

² B¹. piṭṭhito.

⁴ B¹. om.

⁶ K. itthirūpaṇ.

⁸ B¹. °ake.

¹⁰ B¹. kattha.

¹² K. B. a. ṭhitā.

²¹ B. tassā.

²³ K. corr. a. pi,

²⁵ B. a. kiṇ.

²⁸ B. B¹. °ati.

ti. Rājā 'paṭirūpakena bhavitabban' ti sallakkhetvā¹ puna theray² 'bhante ito tāva hothā'³ ti vatvā there⁴ otaritvā⁵ pamukhe ṭhite puna taṇ tassa piṭṭhipasse⁶ ṭhitay disvā upari⁷ abhiruhitvā⁸ puna nāddasa. So puna theray pucchitvā tena 'na passāmi' ce eva⁹ vutte, 'paṭirūpakam¹⁰ eva etan' ti niṭṭhaṇ gantvā theray āha : 'bhante evarūpe saykilese tumhākaṇ piṭṭhito vicarante añño koci tumhākaṇ bhikkham pi na dassati, nibaddhaṇ¹¹ mama gehaṇ pavisaṭha, aham eva catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmi' ti¹² nimantetvā pakkāmi. Bhikkhū 'passathāvuso pāparaañño¹³ pāpakiriyaṇ¹⁴ etaṇ "vihārato nīharā" ti vutto āgantvā¹⁵ paccayehi nimantetvā gato' ti ujjhāyinsu. Taṇ pi theray āhaṇsu : 'hambho¹⁶ dussīla idāni 'si rājakuṇḍo jāto' ti. So pi pubbe bhikkhū¹⁷ kiñci vattuṇ asakkonto¹⁸ 'tumhe dussīlā, tumhe kuṇḍā, tumhe itthiṇ gahetvā vicarathā' ti āha. Te gantvā Satthu ārocesuṇ : 'bhante Kuṇḍadhāno¹⁹ amhehi vutto amhe²⁰ dussīlā ti-ādini vatvā akkosati' ti. Satthā taṇ pakkosāpetvā pucchi : 'saccaṇ kira tvaṇ bhikkhū evaṇ vadesi'²¹ ti. 'Saccaṇ bhante' ti. 'Kiṇkāraṇā' ti. 'Mayā saddhiṇ kathitakāraṇā' ti. 'Tumhe²² bhikkhave iminā saddhiṇ kasmā kathetha' ti. 'Imassa pacchato itthiṇ vicarantiṇ disvā'²³ ti. 'Ime kira tayā saddhiṇ itthiṇ vicarantiṇ disvā kathenti,²⁴ tvaṇ²⁵ kasmā

¹ B. °esi.

³ K. otarathā. B. utthahathā.

⁵ B¹. nādassa.

⁷ K. corr. B. B¹. a. talay.

⁹ B. devā ti. K. °mī ti.

¹¹ K. niv°.

¹³ S. rañño.

¹⁵ B. B¹. a. catūhi. K. a. catū°.

¹⁶ K. B. ambho.

¹⁸ K. a. idāni.

²⁰ K. tumhe.

²² B. a. hi.

²⁴ B. vadanti. K. a. bhikkhuy.

²⁵ B. goes on to adisvā va.

² K. om. puna th°.

⁴ B. thero. B¹. °ena.

⁶ K. a. pi.

⁸ B. °rūhi.

¹⁰ C. °rūpam.

¹² K. B. a. theray.

¹⁴ K. B. kiriyaṇ.

¹⁷ K. °ūnaṇ.

¹⁹ B. °natthero.

²¹ B¹. °asi.

²³ B. a. bhante.

kathesi, ete tāva¹ disvā² kathenti, taṇ³ adisvā va imehi saddhiṇ kasmā kathesi, nanu pubbe⁴ pāpikaṇ⁵ diṭṭhiṇ nissāya idaṇ jātaṇ,⁶ idāni kasmā puna⁷ pāpikaṇ diṭṭhiṇ gaṇhāsī' ti. Bhikkhū 'kiṇ pana bhante iminā pubbe katan' ti pucchisū. Atha nesaṇ Satthā⁸ tassa pubba-kammaṇ kathetvā 'bhikkhu idaṇ⁹ pāpakammaṇ nissāya tvaṇ¹⁰ imaṇ vippakkāraṇ patto, idāni te puna tathārūpaṇ pāpikaṇ¹¹ diṭṭhiṇ gahetūṇ ayuttaṇ,¹² mā puna bhikkhūhi saddhiṇ kiñci kathehi, nissaddo mukhavaṭṭiyaṇ chinna-kaysathālasadiso hohi,¹³ evaṇ karonto nibbānappatto nāma bhavissatī¹⁴ ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā taṇ ovaḍanto¹⁵ imā gāthā¹⁶ abhāsi :

133. 'Mā voca pharusāṇ kañci¹⁷ vuttā paṭivadeyyu¹⁸ taṇ, dukkhā hi sārāmbhakathā paṭidaṇḍā phuseyyu taṇ.

134. Sace neresi¹⁹ attānaṇ kayso upahato yathā esa patto 'si nibbānaṇ sārāmbho te na vijjati' ti.

Tattha kañci ti kañci²⁰ ekapuggalam pi pharusāṇ mā avoca.²¹ Vuttā ti tayā pare "dussilā" ti vuttā tam pi²² tath' eva paṭivadeyyuṇ.²³ Sārāmbhakathā ti esā kāraṇuttarā yugaggāhakathā²⁴ nāma dukkhā, paṭidaṇḍā ti

¹ C^a. etth' eva.

³ K. tvaṇ.

⁵ B. °ak°.

⁷ B. om.

⁹ B¹. imaṇ.

¹¹ K. pāpakammaṇ.

¹³ B¹. ahosi.

¹⁵ K. dha° des°.

¹⁷ K. B. kiñci, al.

¹⁹ C. C^a. nerehi.

²¹ F. B. K. voca. S. avaca.

²³ K. a. dukkhā hi.

²⁴ K. kāraṇuttariyuggatāgahikathā.

² K. a. va.

⁴ B. a. tav' eva.

⁶ B. jāyati.

⁸ K. Sa° ne°.

¹⁰ K. om.

¹² B. na yu°.

¹⁴ K. °asī.

¹⁶ K. imaṇ gātham.

¹⁸ B. °yyuṇ.

²⁰ K. om.

²² B. om.

kāyadaṇḍādihi paraṇ paharantassa¹ tādisā² paṭidaṇḍā ca tava matthake pateyyuṇ. Sace neresi³ ti sace⁴ attānaṇ niccalaṇ kātuṇ sakkhissasi kaṇso upahato yathā ti mukhavatṭiyaṇ⁵ chinditvā talamattaṇ⁶ katvā ṭhapitakaṇ-sathālaṇ viya, tādisaṇ hi hatthapādehi⁷ vā daṇḍakena⁸ vā pahataṃ⁹ pi saddaṇ na karoti. Esa patto 'si ti sace evarūpo bhavituṇ sakkhissasi imaṇ¹⁰ paṭipadaṇ pūrayamāno¹¹ idāni appatto pi esa¹² nibbānappatto nāma sārāmbho te na vijjati ti evaṇ sante ca pana "tvaṇ dussilo,¹³ tumhe dussilā"¹⁴ ti evamādikō uttarakāraṇa-vācālakkaṇo¹⁵ sārāmbho¹⁶ na vijjati na bhavissati yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpupiṇṣū ti. Kuṇḍadhānatthero pi Satthārā dinnaovāde¹⁷ ṭhatvā¹⁸ arahattaṇ pāpuni. Na cirass' eva ca¹⁹ ākāse²⁰ uppatitvā paṭhamāṇ salākaṇ gaṇhī ti.

Kuṇḍadhānattherassa vatthu.²¹

5. VISĀKHĀDĪNAṆ UPĀSIKĀNAṆ UPOSATHAKAMMAVATTHU.

Yathā daṇḍenā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Pubbārāme viharanto Visākhādīnaṇ upāsikānaṇ uposathakammaṇ ārabba kathesi.

¹ F. C. C^a. °ntaṇ. S. hanataṇ.

² K. a. ca.

³ C. nērehisi.

⁴ K. a. na.

⁵ K. °viva°.

⁶ F. thāla°.

⁷ C. C^a. S. tattha pā°. K. om.

⁸ K. daṇḍena.

⁹ B. paharantaṇ.

¹⁰ B. idaṇ.

¹¹ K. °ri°.

¹² F. K. B. eso. F. a. pi.

¹³ K. a. ti. B. a. 'si.

¹⁴ So K. B. ; F. C. C^a. S. ahaṇ dussilo. F. corr. S. (ed. 1.)

ahaṇ sūsiḷo.

¹⁵ S. °kar°.

¹⁶ B. a. pi.

¹⁷ K. B. °nne ov°.

¹⁸ K. a. na cirass' eva.

¹⁹ K. B. om.

²⁰ K. °en' eva.

²¹ K. °ravatthug samattaṇ. B. °rava°, and a. catutthaṇ.

Sāvattiyaṃ kir' ekasmiṃ mahāuposathadivase pañca-satamattā itthiyo uposathikā hutvā vihāraṃ āgamaṃsu.¹ Visākhā tāsu mahallikā² upasaṅkamitvā pucchi: 'ammā³ kīṃ atthaṃ uposathikā jāt' atthā' ti. Tāhi 'dibbasam-pattiṃ patthetvā'⁴ ti vutte, majjhimitthiyo pucchi;⁵ 'sa-pattiyaṃ⁶ muccanattāyā'⁷ ti vutte, taruṇitthiyo pucchi; tāhi 'paṭhamagabbhe puttapaṭilābhatthāyā' ti vutte kumārikāyo pucchi, tāhi 'taruṇabhāve⁸ yeva patikulaṃ gamanattāyā' ti vutte taṃ sabbaṃ pi tāsaṃ kathaṃ sutvā tā⁹ ādāya Satthu santikaṃ gantvā paṭipāṭiyā¹⁰ ārocesi. Taṃ sutvā Satthā 'Visākhe imesaṃ sattānaṃ jātīādāyo nāma¹¹ daṇḍahatthakagopālakasadiśā,¹² jāti jarāya¹³ santikaṃ jarā vyādhino santikaṃ vyādhi maraṇassa santikaṃ pesetvā kuṭhāriyā chindantā viya¹⁴ jīvitaṃ chindanti, evaṃ sante pi¹⁵ vivaṭṭaṃ patthentā nāma natthi, vaṭṭam eva¹⁶ patthenti' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha:

185. 'Yathā daṇḍena gopālo gāvo pāceti¹⁷ gocaraṃ evaṃ jarā ca maccu ca āyuṃ pācenti paṇṇinaṃ' ti.

Tattha pāceti¹⁸ ti cheko gopālako kedārantaṃ pavi-santiyo gāvo daṇḍena vāretvā¹⁹ ten' eva pothento sula-

¹ B. °iṃsu.

² K. °kaṭṭhiyo. B. °kitthiyo.

³ K. amma.

⁴ B¹. ṭhapetvā.

⁵ B. a. tāhi.

⁶ C^a. corr. °tthi°. B¹. sapati°.

⁷ B. muñc°.

⁸ B¹. °kāle.

⁹ K. sabbā nāriyo. C. C^a. om.

¹⁰ K. a. sabbā Satthu.

¹¹ C. om.

¹² K. daṇḍakahatthakagopālaka°. B. °hatthagopālaka-sadiśo.

¹³ C. °jarāsantikaṃ byādhī maraṇā. C^a. jarā byādhino, om. mar°.

¹⁴ C. om.

¹⁵ S. om. a. nibbānaṃ.

¹⁶ K. a. pana.

¹⁷ S. °nti. C. C^a. pacenti. B. pāj°, al. (but cf. pācana).

¹⁸ C. C^a. S. °nti.

¹⁹ K. niv°.

bhatinodakaṇ gocaṇaṇ neti. Āyuṇ pācenti ti jīvitindriyaṇ chindanti khepenti; gopālako viya hi jarā ca maccu ca, goṇo viya jīvitindriyaṇ, gocarabhūmi viya maraṇaṇ, tattha jāti tāva sattānaṇ jīvitindriyaṇ jarāsantikaṇ¹ peseti,² jarā³ byādhino santikaṇ, byādhi maraṇassa santikaṇ, tam eva maraṇaṇ kuṭhāriyā⁴ chinditvā⁵ viya⁶ gacchatī ti,⁷ idam ettha opammasampaṭipādanaṇ.⁸

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni⁹ pāpuṇisū ti.

Visākhādīnaṇ upāsikānaṇ uposathakamassa vatthu.¹⁰

6. AJAGARAPETAVATTHU.

Atha pāpāni kammāni ti imaṇ¹¹ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto ajagarapetaṇ¹² ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi¹³ samaye Mohāmogallānatthero Lakkhaṇattherena saddhiṇ Gijjhakūtato otaranto dibbena cak-khunā pañcavīsatiyojanikaṇ ajagarapetaṇ nāma addasa, tassa sīsato aggijālā utthahitvā pariyaṇtaṇ gacchati¹⁴ pariyaṇtato utthahitvā sīsaṇ gacchati, ubhayato utthahitvā majjhe otaranti.¹⁵ Thero taṇ disvā sitaṇ katvā¹⁶ Lakkhaṇattherena sitakāraṇaṇ puttḥo 'akālo āvuso imassa pañhassa¹⁷ vyākaraṇāya,¹⁸ Satthu santike maṇ pucchey-

¹ B. jarāya sa°.

² K. °si.

³ K. a. pi.

⁴ C. C°. °riṇ. K. B. a. chedaṇ. S. °ricchedaṇ chi°.

⁵ K. om.

⁶ C. C°. S. om.

⁷ B. gacchanti.

⁸ K. upamappati.° B. opammapaṭi°.

⁹ B. °nnādīni.

¹⁰ K. Visākhāvatthuy. B. °nimava°, and a. pañcamaṇ.

¹¹ K. idaṇ.

¹² B¹. °guru°.

¹³ K. om.

¹⁴ B. °nti, so *infra*.

¹⁵ K. osar°, a. Moggalāna°.

¹⁶ B. patvākāsi.

¹⁷ K. panh°.

¹⁸ B. vissajjanaṇ.

yāsi¹ ti vatvā Rājagahe piṇḍāya caritvā Satthu santikaṇ gatakāle Lakkhaṇattherena puṭṭho āha: 'tatrāhaṇ² āvuso ekaṇ petaṇ addasaṇ tassa evarūpo nāma attabhāvo, ahaṇ taṇ disvā "na³ vata me evarūpo attabhāvo diṭṭhapubbo" ti sitaṇ pātvakāsin⁴ ti. Satthā 'cakkhubhūtā va⁵ bhikkhave me⁶ sāvaka viharanti⁷ ti-ādini⁷ vadanto therassa kathaṇ⁸ patitṭhāpetvā 'mayā⁹ esa bhikkhave peto bodhi-maṇḍe yeva diṭṭho, "ye ca pana me vacanaṇ na sadda-heyyuṇ tesāṇ taṇ¹⁰ ahitāya assā" ti na kathesiṇ, idāni Moggallānaṇ sakkhiṇ labhitvā kathamī¹ ti vatvā bhikkhūhi tassa pubbakammaṇ puṭṭho vyākāsi.

'Kassapabuddhakāle kira Sumaṅgalasetṭhi nāma suvaṇ-
niṭṭhikāhi¹¹ bhūmiṇ pattharivā¹² vīsati-sabhaṭṭhāne
tattaken¹ eva dhanena vihāraṇ kāretvā tāvataken¹³ eva
vihāramahaṇ kāresi, So ekadivasaṇ pāto va Satthu
santikaṇ gacchanto nagaradvāre ekissā sālāya kāsavaṇ¹⁴
sasisaṇ¹⁵ pārupitvā¹⁶ kalalamakkhitehi pādehi nipannaṇ
ekaṇ coraṇ disvā, 'ayaṇ kalalamakkhitapādo rattiṇ vica-
ritvā¹⁷ nipannamanusso bhavissati¹ ti āha. Coro mukhaṇ
vivaritvā seṭṭhiṇ disvā 'hotu jānissāmi¹⁸ te kattaḥban¹⁹
ti āghātaṇ bandhitvā sattakkhattuṇ khettaṇ j. āpesi,²⁰
sattakkhattuṇ vaje²¹ guṇṇaṇ pāde chindi, sattakkhattuṇ
gehaṇ jhāpesi. So ettakenāpi kopāṇ nibbāpetuṇ asakkonto
tassa²² cūlūpaṭṭhākena saddhiṇ mittasanthavaṇ katvā²³

¹ K. a. man.³ B. a. ca.⁴ B¹. pātum°. B. patv°.⁶ S. om. K. me bhi°.⁸ B¹. guṇaka°.¹⁰ B. om.¹² B. santh°.¹⁴ K. B¹. °vena.¹⁶ B¹. pārumpetvā.¹⁷ C C°. °rantaṇ. S. vicaraṇ, and a. divā.¹⁸ B. a. ti.²⁰ K. °etvā.²² K. a. seṭṭhissa.² K. tatth°.⁵ K. S. vata.⁷ B. °inā.⁹ K. a. c°. B. a. pi.¹¹ B. °ak°.¹³ K. B. °tt°.¹⁵ K. sīsaṇ.¹⁹ °bbaṇ kiccaṇ.²¹ K. vijje.²³ K. karitvā.

'kin te setthino piyan'¹ ti pucchitvā,² 'gandhakuṭito aññaṇ tassa piyatarāṇ natthi'³ ti sutvā, 'hotu gandhakuṭiṇ jhāpetvā⁴ kopāṇ nibbāpessāmi' ti Satthari piṇḍāya pavitṭhe pāṇiyaparibhojanīyaghaṭe bhinditvā gandhakuṭiyaṇ aggiṇ adāsi.⁵ Setthi⁶ 'gandhakuṭi'⁷ jhāyati' ti sutvā āgacchanto jhāmakāle āgantvā gandhakuṭiṇ jhāmaṇ olovento vālaggamattam⁸ pi domanassaṇ akatvā vāma-bāhaṇ⁹ sammiñjitvā¹⁰ dakkhinena hatthena mahāapphotitaṇ¹¹ apphotayi.¹² Atha naṇ samipe ṭhitā pucchisū : 'kasmā sāmi ettakaṇ dhanāṇ vissajjetvā katagandhakuṭiyā¹³ jhāmakāle apphotesi' ti. So āha : 'ettakaṇ me¹⁴ tāta¹⁵ aggiādihi¹⁶ asādhāraṇe ṭhāne¹⁷ buddhasāsane dhanāṇ¹⁸ nidahitūy laddhaṇ, "puna pi ettakaṇ dhanāṇ-vissajjetvā Satthu gandhakuṭiṇ kātuṇ labhissāmi" ti tuṭṭhamānaso apphotesin'¹⁹ ti. So²⁰ puna tattakaṇ dhanāṇ vissajjetvā gandhakuṭiṇ kāretvā vīsatisahassabhikkhuparivārassa²¹ Satthuno dānaṇ adāsi. Taṇ disvā coro cintesi :²² 'ahaṇ imam amāretvā²³ maṇkukātuṇ na sakkhissāmi, hotu māressāmi nan' ti nivāsantare churikaṇ bandhitvā satta-haṇ vihāre vicaranto pi okāsaṇ na labhi. Mahāsetthi pi satta divasāni Buddhapamukhasa²⁴ saṅghassa dānaṇ datvā Satthāraṇ vanditvā āha : 'bhante "mama ekena purisena

¹ B¹. piyāyati.

² K. paṭipu°. B. paṭiputṭho.

³ B. a. taṇ.

⁴ K. a. me.

⁵ B¹. °kuṭiṇ agginā jhāpesi.

⁶ K. a. pi.

⁷ S. B. a. kira.

⁸ K. bāl°.

⁹ B. °huṇ.

¹⁰ C. C°. °etvā.

¹¹ B. °appothanaṇ. C°. S. apphoti°.

¹² C°. °ṭhayi. K. °tesi. B. appothi, so al.

¹³ K. B. katāya ga°.

¹⁴ K. a. dhanāṇ. B. a. kammaṇ katvā.

¹⁵ B. tāta.

¹⁶ K. °īnaṇ.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. apphotemi.

²⁰ K. a. setthi.

²¹ K. °bhikkhusaṇ°.

²² K. °etvā.

²³ C. mār°.

²⁴ K. a. bhikkhu°.

sattakkhattuṇṇa khettaṇṇa jhāpitaṇṇa, sattakkhattuṇṇa¹ gunṇaṇṇa pādā chinnā,² sattakkhattuṇṇa gehaṇṇa jhāpitaṇṇa, idāni gandha-kuṭṭi pi tena³ jhāpitā bhavissatī” ti,⁴ ahaṇṇa imasmiṇṇa dāne⁵ paṭhamāṇṇa pattiṇṇa tassa dammī”⁶ ti.⁷ Tay sutvā coro ‘bhāriyaṇṇa vata me kammaṇṇa kataṇṇa, evaṇṇa apakārake⁸ mayi imassa⁹ kopamattam pi natthi, imasmiṇṇa¹⁰ dāne’ mayham eva paṭhamāṇṇa pattiṇṇa deti, ahaṇṇa¹¹ imasmiṇṇa dubbhāmi, evarūpaṇṇa me¹² purisaṇṇa akhamāpentassa devadaṇḍo pi me matthake pateyyā’ ti gantvā setṭhissa pādamūle nipajjitvā ‘khamāhi me sāmī’ ti vatvā¹³ ‘kiyaṇṇa idan’ ti vutte ‘evaṇṇa ettakaṇṇa¹⁴ kammaṇṇa mayā kataṇṇa, tassa me khamāhī’ ti āha. Atha naṇṇa setṭhī ‘tayā me idaṇṇa c’ idaṇṇa ca¹⁵ katan’ ti sabbaṇṇa pucchitvā ‘āma mayā’¹⁶ ti vutte, ‘tvaṇṇa mayā na¹⁷ diṭṭhapubbo’ ti¹⁸ ‘kasmā me kujjhitvā evam akāsī’ ti pucchi. So ekadivasaṇṇa nagarā¹⁹ nikkhamantena²⁰ vuttavacanaṇṇa sāretvā²¹ ‘iminā²² kāraṇena kopo uppādito’ ti āha.²³ Setṭhī attanā vuttabhāvaṇṇa saritvā²⁴ ‘āma tāta, vuttaṇṇa mayā, tay me khamāhī’ ti coraṇṇa khamāpetvā ‘utṭhehi tāta, khamāmi te, gaccha²⁵ tātā’ ti āha: ‘Sace me sāmī khamasi, saputtadāraṇṇa maṇṇa²⁶ gehe dāsaṇṇa karohī’ ti. ‘Tāta tvaṇṇa mayā ettake kathite evarūpaṇṇa chedam²⁷ akāsī,

¹ B. a. vaje. K. a. vajje.

² B. chindi. K. pādāni chinditvā.

³ C. C^a. te. K. B. ten’ eva.

⁴ K. B. om.

⁵ B. ṭhāne. C. C^a. jhāmena.

⁶ K. dimmī.

⁷ B. a. so.

⁸ K. B. B¹. aparādhakār°.

⁹ K. imasmiṇṇa kho.

¹⁰ B. a. pi.

¹¹ C. om.

¹² K. om.

¹³ K. a. taṇṇa sutvā.

¹⁴ C. first atta°. C^a. anattakaṇṇa. S. ayuttakaṇṇa.

¹⁵ K. B. a. ettakaṇṇa.

¹⁶ K. B. a. katan.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. nakkharā.

²⁰ K. B. a. tena.

²¹ C. C^a. saritvā.

²² K. B. a. me.

²³ C. C^a. om.

²⁴ B. sāretvā.

²⁵ B¹. gacchāhi. K. gacchāhī ti āha.

²⁶ K. a. tava.

²⁷ K. B. chedanam.

gehe vasantena pana saddhiṃ na sakkā kañci¹ na² kathetuṃ, na me tayā gehe vasanakiccaṃ³ atthi, khamāmi te, gaccha tātā' ti. Coro taṃ kammaṃ katvā āyupariyosāne Avicimhi nibbatto dīgharattaṃ tattha paccitvā vipākavasesena idāni Gijjhakūṭe pabbate paccatī⁴ ti.

Evay Satthā tassa⁵ pubbakammaṃ kathetvā 'bhikkhave bālā nāma pāpāni⁶ karontā na bujjhanti, pacchā pana attanā katakammehi dayhantā attanā va attano dāvaggisa-disā⁷ hontī' ti vatvā anusandhiṃ ghaṭetvā dhammaṃ desento imaṃ gātham aha :

186. 'Atha pāpāni kammāni karaṇṇaṃ bālo na bujjhati
sehi⁸ kammehi dummedho aggidaḍḍho va
tappatī' ti.

Tattha pāpāni ti na kevalaṃ bālo kodhavasena pāpāni karoti⁹ karonto¹⁰ pana na bujjhatī ti attho, pāpaṃ karonto ca¹¹ 'pāpaṃ karomī' ti abujjhanako nāma natthi, 'imassa kammassa evarūpo nāma vipāko' ti ajānanto¹² na bujjhatī ti vuttaṃ.¹³ Sehi ti so tehi attano santakehi kammehi dummedho ti duppañño¹⁴ puggalo niraye nibbattitvā aggidaḍḍho va paccatī¹⁵ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū¹⁶ ti.

Ajagarapetassa vatthu.¹⁷

¹ K. B. kiñci.

² K. B. S. om.

³ B. vasantena ki°.

⁴ K. dukkhaṃ anubhavatī, corr. pacatī. B. a. du° anu°.

⁵ B. om.

⁶ B. a. kammāni.

⁷ K. dāvaggi va sa°.

⁸ C. C°. so hi.

⁹ K. om.

¹⁰ B. a. pi. K. pi for pana.

¹¹ K. va.

¹² K. ajānatāya. B. ajānanatāya.

¹³ B. vutto.

¹⁴ B. nippa°, om. ti.

¹⁵ S. B. tappatī.

¹⁶ K. a. sampattaparisaṃsā sā dhammadeśanā sātthikā

ahosi.

¹⁷ K. Sumaṅgalasetthivatthuṃ. B¹. °tava°, and a. chaṭṭhaṃ.

7. MAHĀMOGGALLĀNATATHERAVATTHU.

Yo daṇḍeṇā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto Mahāmoggallānattheraṇ¹ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye titthiyā sannipatitvā cintesuṇ : 'jānāthāvuso² kena kāraṇena samaṇassa Gotamassa lābhasakkāro mahā hutvā nibbatto' ti. 'Mayaṇ na jānāma tumhe pana jānāthā' ti. 'Āma jānāma,³ Mahāmoggallānaṇ nāma ekaṇ nissāya uppanno, so hi devalokaṇ gantvā devatāhi katakammaṇ pucchitvā āgantvā manussānaṇ katheti : "idaṇ nāma katvā evarūpaṇ sampattiṇ labhanti" ti⁴ niraye nibbattānaṇ pi kammaṇ pucchitvā āgantvā manussānaṇ katheti :⁵ "idaṇ nāma katvā evarūpaṇ dukkhaṇ anubhavanti" ti, manussā tassa kathaṇ sutvā mahantaṇ lābhasakkāraṇ abhiharanti,⁶ sace taṇ māretuṇ sakkhissāma so lābhasakkāro amhākaṇ nibbattissati' ti. Te 'atth' eso upāyo' ti sabbe ekacchandā hutvā 'yaṇ kiñci katvā taṇ māressāmā'⁷ ti attano upatṭhāke samādapetvā kahāpaṇasahassaṇ⁸ labhitvā purisaghātakammaṇ⁹ katvā carante core pakkosāpetvā, 'Mahāmoggallānatthero nāma Kālasilāyaṇ vasati,¹⁰ tattha gantvā taṇ mārethā' ti tesāṇ kahāpaṇe adaṇsu. Corā dhanalobhena sampati-cchitvā 'theraṇ māressāmā' ti gantvā tassa vasaṇatṭhānaṇ parivāresuṇ.¹¹ Thero tehi parikkhittabhāvaṇ ṇatvā kuñcika-cchiddena¹² nikkhamitvā pakkāmi. Te¹³ taṇ divasaṇ therāṇ adisvā pun' ekadivasaṇ¹⁴ gantvā parikkhipiṇsu.

¹ Cf. F. J. v. 125. ff. Hardy, 'Manual,' p. 349. Warren, p. 222.

² K. °tha āv°.

³ K. °mi.

⁴ K. a. niriyaṇ pi gantvā.

⁵ K. °si.

⁶ B¹. °rūhanti.

⁷ B¹. mārapessāmī. B. harāp°.

⁸ B. pana sa°.

⁹ K. °ghātakakammaṇ.

¹⁰ K. a. taṇ. C. C^a. a. ti.

¹¹ K. a. atha.

¹² B¹. kuccikasandhena.

¹³ B. a. corā.

¹⁴ B¹. punadi°.

Thero ñatvā kaṇṇikāmaṇḍalaṇ¹ bhinditvā² ākāsaṇ pakkhandi. Evan te paṭhamamāse pi majjhimamāse pi³ therāṇ gahetuṇ nāsakkhinsu.⁴ Pacchimamāse pana sampatte thero attanā katakammassa ākaḍḍhanabhāvaṇ⁵ ñatvā na apagañchi.⁶ Corā⁷ gahetvā therāṇ taṇḍulakaṇamatāni⁸ 'ssa⁹ atṭhīni karontā bhindinsu. Atha naṇ "mato" ti saññāya ekasmiṇ gumbapitṭhe khipitvā pakkaminsu. Thero 'Satthāraṇ passitvā va parinibbāyissāmī' ti attabhāvaṇ¹⁰ jhānaveṭhanena¹¹ veṭhetvā thiraṇ katvā ākāseṇa Satthu santikaṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā 'bhante parinibbāyissāmī' ti āha. 'Parinibbāyissasi¹² Moggallānā' ti. 'Āma bhante' ti. 'Kattha gantvā' ti. 'Kālasilāpadesaṇ bhante' ti. 'Tena hi Moggallāna mayhaṇ dhammaṇ kathetvā yāhi, tādissassa hi me sāvakassa idāni dassanaṇ natthi' ti. So 'evaṇ karissāmī bhante' ti Satthāraṇ vanditvā ākāse uppatitvā parinibbānadvase Sāriputtatthero viya¹³ nānappakkārā iddhiyo katvā dhammaṇ kathetvā Satthāraṇ vanditvā Kālasilāṭaviṇ¹⁴ gantvā parinibbāyi. 'Theraṇ kira corā māresun'¹⁵ ti ayam pi kathā sakala-Jambudīpaṇ¹⁶ patthari; rājā Ajātasattu core pariyesana-tthāya carapurise payojesi. Tesu pi coresu surāpāne suraṇ pivantesu eko ekassa vitthaṇ¹⁷ paharitvā pātesi. So taṇ santajjetvā¹⁸ 'hambho¹⁹ dubbhita²⁰ kasmā²¹ me vitthaṇ²²

¹ B. °ika°. B¹. °daṇḍakaṇ.

² B¹. chi°.

³ C. C^a. S. om. ma° pi.

⁴ K. na sa°.

⁵ B. B¹. °ḍḍhita°.

⁶ K. uppa°.

⁷ K. B. a. gantvā therāṇ.

⁸ K. °kaṇṇaka°. F. °kaṇḍa°. B¹. °kanājaka°. C. C^a. °kana°.

⁹ B. viya.

¹⁰ K. attānaṇ.

¹¹ K. °vedh°.

¹² C. C^a. ti.

¹³ B. a. so.

¹⁴ C. °lāviṇ. B. °lāya a°.

¹⁵ K. mārentī.

¹⁶ B¹. °pe.

¹⁷ K. B¹. piṭṭhi. B. piṭṭhiṇ.

¹⁸ B. °tejjitvā.

¹⁹ C. K. B. ambho. B¹. hare.

²⁰ K. C. C^a. dubbhi°. B. a. tvaṇ.

²¹ B. a. pana.

²² K. piṭṭhi. B¹. piṭṭha paharitvā

pātesī¹ ti āha. 'Kiṇṇa pana are² dutṭhacora³ tayā Mahāmoggallāno⁴ paṭhamañṇa paṭaṭo' ti. 'Kiṇṇa pana mayā paṭaṭabhāvaṇṇa tvaṇṇa na jānāsī' ti. Iti nesaṇṇa 'mayā paṭaṭo mayā paṭaṭo' ti vadantānaṇṇa⁵ vacanaṇṇa⁶ sutvā te carapurisā⁷ sabbe core gahetvā rañño ārocesuṇṇa. Rājā core pakkosāpetvā pucchi: 'tumahēhi⁸ thero mārīto' ti. 'Āma devā' ti. 'Kena tumhe uyyojitā'⁹ ti. 'Naggasamaṇakehi devā' ti. Rājā pañcasate naggasamaṇake gāhāpetvā pañcasatehi corehi saddhiṇṇa rājāṇṇaṇṇa nābhīppamaṇṇesū āvātesū khaṇāpetvā¹⁰ palālehi paṭicchādāpetvā¹¹ aggīṇṇa dāpesī. Atha nesaṇṇa jhāmabhāvaṇṇa¹² ūtvā ayaṇaṇṇalehi kasāpetvā sabbe khaṇḍākhandaṇṇa¹³ kārapesi.

Dhammasabhāyaṇṇa¹⁴ kathaṇṇa samutṭhāpesuṇṇa:¹⁵ 'Mahāmoggallānatthero attano ananurūpaṇṇa maraṇṇa patto' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinṇā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte,¹⁶ 'bhikkhave Mahāmoggallānena¹⁷ imass' eva¹⁸ attabhāvassa¹⁹ ananurūpaṇṇa maraṇṇa²⁰ pattanṇa,²¹ pubbe pana tena katassa kammassa²² anurūpam²³ eva maraṇṇa pattanṇa²⁴ ti vatvā, 'kiṇṇa pan' assa²⁵ bhante pubbakamman' ti puttḥo vitthāretvā kathesi:

¹ K. pothesī.³ B¹. dubbhi°.⁵ K. vivad°.⁶ B¹ saddaṇṇa. B. om.⁷ B¹. rāja°. K. pu°.⁹ K. pa°.¹¹ C. C^a. S. °cchādetvā.¹³ B. °ikaṇṇa.¹⁵ K. a. passathāvuso.¹⁷ C. C^a. S. °no. K. a. idān' eva.¹⁸ F. °ssa. S. °ssa eva.¹⁹ K. a. na. B. a. attano.²⁰ C. C^a. om.²² K. om.²⁴ C. C^a. vattan.² K. B. B¹. hare.⁴ B. °natthero.⁸ K. a. so.¹⁰ B. S. nikhaṇṇa°.¹² K. jhāna°.¹⁴ K. B. a. bhikkhū.¹⁶ K. a. na.²¹ S. patto.²³ C. ananu°.²⁵ K. om.

‘Atīte kira¹ Bārāṇasīvāsi eko kulaputto sayam eva koṭṭanapacānādini karonto mātāpitaro paṭijaggi. Ath’ assa mātāpitaro² “tāta tvaṇ ekako va³ gehe ca araṇṇie ca kammaṇ karonto kilamasi, ekaṇ⁴ te kumārikaṇ ānemā”⁵ ti vatvā⁶ “amma tāta na mayham evarūpen’ attho, ahaṇ yāva tumhe jīvittha⁷ tāva vo sahaṭṭhā upa-ṭṭhahissāmi” ti tena paṭikkhittā punappuna taṇ⁸ yācivā kumārikaṇ ānayaṇsu. Sā katipāham⁹ eva te upaṭṭha-hitvā¹⁰ pacchā tesaṇ dassanam pi anicchantī “na sakkā tava mātāpitūhi saddhiṇ ekaṭṭhāne vasitun” ti ujjhāyitvā tasmī¹¹ attano kathaṇ agāṇhante tassa bahigatakāle¹² makacivākakhaṇḍāni¹³ ca yāguphenaṇ¹⁴ ca gahetvā tattha tattha ākiritvā tenāgantvā “kiṇ idan” ti puttṭhe,¹⁵ “imesaṇ andhamahallakāṇaṇ etaṇ kammaṇ, sabbagehaṇ¹⁶ kiliṭṭhaṇ karontā caranti,¹⁷ na sakkā etehi saddhiṇ eka-ṭṭhāne vasitun” ti evaṇ tāya taṇ¹⁸ punappuna kathiya-mānāya¹⁹ evarūpo pi pūritapārami²⁰ satto mātāpitūhi saddhiṇ²¹ bhijji.²² So²³ “hotu jānissāmi nesaṇ kattabban”²⁴ ti te bhojetvā,²⁵ “amma tāta asukaṭṭhāne nāma

¹ K. bhikkhave.

² K. a. naṇ. B. a. pi naṇ āhaṇsu.

³ C. C^a. om.

⁴ B¹. etha kaṇ.

⁵ K. B. B¹. ānessāma.

⁶ B. a. kulaputto.

⁷ S. B. jīvatha. C. jīvit’ attha. B¹. yāvajivaṇ.

⁸ C. C^a. K. om.

⁹ K. °accayena va.

¹⁰ B. °āpetvā.

¹¹ C. C^a. tasmā.

¹² K. a. sā.

¹³ F. keci avāhakaccāni. B¹. makasippalivākādini. C. C^a. makacirāga°. Cf. Abh. 1006.

¹⁴ F. °nāpi. B¹. om. ca yā° ca.

¹⁵ K. puttā. K. B. S. a. āha.

¹⁶ K. S. sabbaṇ ge°.

¹⁷ F. K. B. B¹. vic°.

¹⁸ C. C^a. tan tāya. B. naṇ. F. K. om.

¹⁹ K. B. katha°.

²⁰ B¹. °iyo.

²¹ B. a. mittabhāvaṇ.

²² F. °itvā.

²³ F. om.

²⁴ F. °bbakiccan.

²⁵ C. C^a. S. bhojāp°.

tumhākaṇ ṇātakā āgamaṇaṇ¹ paccāsiṇsanti, tattha gamis-sāmā² ti te³ yānaṇ⁴ āropetvā ādāya gacchanto aṭavi-majjhaṇ⁵ pattakāle “tāta rasmiyo gaṇhatha gonā pada-saññāya⁶ gamissanti, imasmim ṭhāne corā vasanti, ahaṇ otarāmi⁷ ti pitu hatthe rasmiyo datvā otaritvā gacchanto saddaṇ parivattetvā corānaṇ⁸ utthitasaddam⁹ akāsi. Mātāpitaro saddaṇ sutvā “corā utthitā¹⁰ ti saññāya, “tāta mayaṇ mahallakā, tvaṇ attānam eva rakkhā¹¹”¹² ti āhaṇsu So mātāpitaro tathā viravante¹³ pi¹⁴ corasaddaṇ karonto kottetvā¹⁵ māretvā aṭaviyaṇ khipitvā paccāgami.’

Satthā idaṇ¹⁶ tassa¹⁷ pubbakammaṇ¹⁸ kathetvā ‘bhik-khave Moggallāno ettakaṇ kammaṇ katvā anekavassa-satasahassāni niraye paccitvā vipākāvasesena attabhāva-sate evam evaṇ kottetvā saṇcunnito¹⁹ maraṇaṇ patto,²⁰ evaṇ Moggallānena attano kaminānurūpam eva maraṇaṇ laddhaṇ, pañcahi corasatehi saddhiṇ pancatitthiyasatāni pi²¹ mama putte²² appadutṭhe²³ padussitvā anurūpam eva maraṇaṇ labhiṇsu, appadutṭhe²⁴ hi padussanto dasahi kāraṇehi anayavyasanaṇ²⁵ pāpunāti²⁶ yevā²⁷ ti vatvā anu-sandhiṇ ghaṭetva dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi:

¹ K. ga°.² B¹. tesañ.³ B. °ke. K. yānaṇ.⁴ K. °jjha°.⁵ B. gāvo patodasa°.⁶ K. a. viya.⁷ K. C. C^a. utṭhahita°. B¹. ukkuṭṭhi°.⁸ K. B. °āhī.⁹ F. B. °nto. S. vicaranto. K. C. C^a. vicarante.¹⁰ K. om.¹¹ F. koddh°.¹² C^a. imaṇ.¹³ K. om.¹⁴ K. pubbakaka°.¹⁵ F. saṇmuttito. B¹. sañcinitvā. K. a. hariyamāno.¹⁶ K. °nappatto.¹⁷ K. B. om.¹⁸ K. puttassa.¹⁹ K. °assa and a. niraparādhassa.²⁰ F. B. K. °assa.²¹ K. anubyasanaṇ.²² B. °ni.

187. 'Yo daṇḍena adaṇḍesu appaduṭṭhesu dussati
dasannam aññatarajañ ṭhānañ khippam eva
nigacchati :
138. Vedanañ pharusañ jāniñ sarīrassa ca¹ bhedanañ
garukañ² vāpi ābādhañ cittakkhepañ va³ pāpuṇe,
139. Rājato va⁴ upassaggañ abbhakkhānañ⁵ va⁶
dārunaṇ
parikkhayañ va ñātīnañ bhogaṇaṇ va⁷ pab-
haṇḡunaṇ,
140. Athav' assa agārāni aggī⁸ ḍahati pāvako,
kāyassa bhedaḍḍappañño nirayaṇ so upapaj-
jati' ⁹ ti.

Tattha¹⁰ adaṇḍesū ti kāyadaṇḍādirahitesu khīṇāsavesu
appaduṭṭhesū ti paresu vā¹¹ attani vā¹² niraparādhesu.
Aññatarajañ ṭhānaṇ ti dasasu dukkhakāraṇesu añña-
taraṇ¹³ kāraṇaṇ. Vedanaṇ ti sisarogādhedhañ pharusa-
vedanaṇ.¹⁴ Jāniṇ ti kicchādhigatassa dhanassa¹⁵ jāniṇ.¹⁶
Bhedanaṇ ti hatthacchedādikaṇ sarīrabhedanaṇ. Garu-
kaṇ ti pakkhahataekacakkhulapīṭhasappikunībhāvakuṭṭha-
rogādhedhañ¹⁷ garukābādhañ vā. Cittakkhepaṇ ti
ummādaṇ. Upassaggaṇ ti yasavilopaṇ senāpatitṭhānādi-
acchindanādikaṇ¹⁸ rājato¹⁹ upassaggaṇ vā. Abbhakkhā-

¹ S. va.² K. gur°.³ B. ca.⁴ K. vā.⁵ B. abha°.⁶ K. B. ca.⁷ K. vā.⁸ C. °iṇ.⁹ B¹. S. uppajjati. S. sopa°.¹⁰ K. a. attha.¹¹ C. C°. S. om.¹² S. ca.¹³ K. dasannaṇ.¹⁴ B. °saṇ ve°.¹⁵ C. C°. S. om.¹⁶ K. hāniṇ.¹⁷ K. °ekacakkhupī°. B. °ekacakkhukapī°. F. °paṇḡ-
kūlapāṭhasappi°. K. °bhedanaṇ.¹⁸ C. C°. °ṭṭhādi°. K. C°. °acchinnādi°.¹⁹ F. a. va.

nan ti “aditthaassutaacintitapubbaṇ idañ sandhiccheda-
 kammaṇ¹ idañ² vā rājāparādhita-kammaṇ³ tayā katan ”
 ti evarūpaṇ dāruṇaṇ abbhakkhānaṇ vā.⁴ Nātīnaṇ ti
 attano avassayo bhavituṇ samatthānaṇ ñātīnaṇ parikkha-
 yaṇ⁵ Pabhaṇṇaṇ ti pabhaṇṇubhāvaṇ⁶ pūtibhāvaṇ,
 yaṇ hi 'ssa gehe dhaññaṇ taṇ⁷ pūtibhāvaṇ āpajjati suvaṇ-
 naṇ aṅgārabbhāvaṇ muttā kappāsattṭhibhāvaṇ,⁸ kahāpaṇaṇ⁹
 kapālakhaṇḍabbhāvaṇ,¹⁰ dipadacatuppaḍaṇ¹¹ kānakunādi-
 bhāvaṇ¹² ti attho. Aggī¹³ dāhati ti ekasaṇvacchare
 dvattikkhattuṇ¹⁴ aññaṣmiṇ¹⁵ dāhake avijjamāne¹⁶ pi
 asaniaggi¹⁷ vā¹⁸ pativā dāhati attano va¹⁹ dhammatāya
 utthito pāvako vā dāhati yeva. Nirayaṇ ti ditthe va²⁰
 dhamme imesaṇ dasannaṇ ṭhānānaṇ aññatarāṇ patvā pi²¹
 ekaṇsena samparāye vattabbaṇ²² dassetuṇ nirayaṇ so
 upapajjati ti vuttaṇ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Mahāmoggallānattherassa vatthu.²³

¹ K. B. °chedādi°.

² F. imaṇ. C. C°. ayaṇ. B. aññaṇ.

³ F. B. °rādha°.

⁴ B. a. parikkhayaṇ ca. K. a. pari° vā.

⁵ F. B. a. vā.

⁶ K. °uṇa°.

⁷ K. om.

⁸ K. °atṭhika°.

⁹ K. °nā.

¹⁰ F. °kaṇḍa°. B. °khaṇḍādi°.

¹¹ B. dvi°, °ānaṇ.

¹² K. kāṇādi°.

¹³ F. C. C°. °iṇ.

¹⁴ B. dviti°.

¹⁵ K. aññatarasmiṇ.

¹⁶ F. vi°.

¹⁷ C. C°. °ādini. K. B. assani.

¹⁸ C. C°. S. om.

¹⁹ K. ca.

²⁰ K. ca.

²¹ C. C°. S. om. K. pakkhipi.

²² K. corr. a. vacanaṇ. F. pa°.

²³ K. °navatthū. B. °rava°, and a. sattamaṇ.

8. BAHUBHAṆḌIKABHIKKHUVATTHU.*

Na naggacariyā¹ ti imaṇḍ dhammadesanaṇḍ Satthā Jetavane viharanto bahubhaṇḍikabhikkhuṇḍ² ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṇḍ³ kir' eko kuṭimbiko bhariyāya kālakatāya pabbaji. So pabbajanto attano parivenaṇḍ ca aggissālaṇḍ ca bhaṇḍagabbhaṇḍ ca⁴ kāretvā sabbaṇḍ ca⁵ bhaṇḍagabbhaṇḍ⁶ sappimadhutelādīhi⁷ pūretvā⁸ pabbajitvā⁹ pana attano dāse¹⁰ pakkosāpetvā yathāruciṇḍ¹¹ āhāraṇḍ pacāpetvā bhuñjati.¹² Bahuparikkhāro ca ahosi, rattiṇḍ aññaṇḍ nivāsanapāpuraṇḍ¹³ hoti, divā aññaṇḍ,¹⁴ viharapaccante va¹⁵ vasati.¹⁶ Tass' ekadivasaya cīvarapaccattharaṇāni¹⁷ sukkhāpentassa ṣeṇāsanaacārikaṇḍ āhiṇḍantā bhikkhū passitvā 'kass' imāni¹⁸ āvuso' ti pucchitvā, 'mayhan' ti vutte, 'āvuso Bhagavatā tīni cīvarāni anuññātāni, tvaṇḍ ca¹⁹ evaṇḍ²⁰ appicchassa Buddhassa sāsane pabbajitvā²¹ evaṇḍ²² bahuparikkhāro jāto' ²³ ti taṇḍ Satthu santikaṇḍ netvā

* Cf. F. J. I. 126.

¹ K. a. na ja° na pa°.

² K. B. °aṇ bhi°.

³ S. B. °tthivāsī.

⁴ K. om. bha° ca.

⁵ F. B. pi. C. om. bha° . . . sabbaṇḍ ca. S. om. kār° . . . bha°.

⁶ B¹. gabbhe.

⁷ B. telasappiādīhi. K. sappitelādīhi.

⁸ K. B. a. pabbaji.

⁹ K. B. a. ca.

¹⁰ K. dāsīdāse.

¹¹ F. a. taṇḍ. B. B¹. °rucitaṇḍ. K. °cirutaṇḍ (!).

¹² K. B. a. bahubhaṇḍo ca.

¹³ F. K. B. B¹. pārupo.

¹⁴ K. a. ca. B. a. niv° hoti.

¹⁵ F. K. B. om.

¹⁶ B¹. sayati.

¹⁷ K. °ādīni. C. C^a. °patth°.

¹⁸ B¹. a. santakāni.

¹⁹ F. pana. S. a. pana.

²⁰ B. om.

²¹ B. °ājetvā.

²² F. a. tava.

²³ K. a. 'sī.

‘bhante ayaṇ bhikkhu atibahubhaṇḍo’ ti ārocesuṇ. Satthā¹ ‘saccaṇ kira tvaṇ² bhikkhū’ ti pucchitvā ‘saccaṇ bhante’ ti vutte, āha :³ ‘kasmā⁴ pana tvaṇ bhikkhu⁵ mayā appicchatāya dhamme desite⁶ evaṇ bahubhaṇḍo jāto’ ti. So ettaken⁷ eva kupito ‘iminā dāni nīhārena carissāmī’ ti pārupanaṇ chaḍḍetvā parisamajjhe ekacīvaro atthāsi. Atha naṇ Satthā upatthambhayamāno ‘nanu tvaṇ bhikkhu pubbe hirottappagavesako, dakarakkhasakāle pi hirottappaṇ gavesamāno dvādasavassāni vihāsi, kasmā idāni evaṇ⁸ garuke Buddhasāsane pabbajitvā catuparisa-majjhe pārupanaṇ chaḍḍetvā hirottapaṇ pahāya ʔhito ‘sī’ ti. So Satthu vacanaṇ sutvā hirottappaṇ paccupaṭṭhāpetvā taṇ cīvaraṇ pārupitvā Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ nisīdi. Bhikkhū tass’ atthassāvibhāvanatthaṇ⁹ Bhagavantaṇ yāciṇsu,¹⁰ Bhagavā atītaṇ¹¹ āharitvā kathesi :

‘Atīte kira¹² Bārānasirañño aggamaheṣiyyā kucchismiṇ Bodhisatto paṭisandhiṇ gaṇhi, tassa nāmakaraṇadivase¹³ Mahiṇsāsakakumāro¹⁴ ti¹⁵ nāmaṇ kariṇsu, tassa kaniṭṭhabhātā¹⁶ Candakumāro¹⁷ nāma¹⁸ ahosi.¹⁹ Tesāṇ mātari kālakatāya rājā aññaṇ aggamaheṣiṭṭhāne ʔhapesi, sāpi puttaṇ vijāyi, Suriyakumāro ti ‘ssa nāmaṇ kariṇsu. Taṇ disvā rājā tuṭṭho “puttassa te varaṇ dammī” ti āha. Sā²⁰ “icchitakāle gaṇhissāmī” ti vatvā puttassa vayap-

¹ K. om.² F. om.³ B. om.⁴ F. rep.⁵ C. C^a. om.⁶ B. °mmo °to. B¹. °aṇ dessento va.⁷ F. tāvataken’. K. B¹. tāvatt°.⁸ B. om.⁹ B. °ssaṇ pi vi°. B. °ssa āvi°. K. C. C^a. °ssa vi°.¹⁰ K. a. atha.¹¹ F. J. I. 126. Devadhammajātaka.¹² K. a. bhikkhave.¹³ K. °gahana°.¹⁴ C. C^a. °sāsu°. B. Mahiṇsa°. B¹. Mahissa°.¹⁵ K. a. ’ssa.¹⁶ K. kaniṭṭho.¹⁷ B. a. ti.¹⁸ B. nāmaṇ.¹⁹ K. hosi.²⁰ F. C. om. K. a. pi kho devī. B. a. pi kho °deva.

pattakāle rājānaṃ āha : “devena¹ mayhaṃ puttassa jātakāle varo dinno, puttassa me² rajjaṃ debi” ti. Rājā ‘mama dve putta aggikkhandhā viya jalantā caranti,³ na sakkā tassa rajjaṃ dātun’ ti paṭikkhipitvā pi⁴ punappuna yācamānam⁵ eva disvā ‘ayaṃ me puttānaṃ anattam pi kareyyā’ ti putte⁶ pakkosāpetvā āha : ‘tātā ahaṃ Suriyakumārassa jātakāle varaṃ adāsiṃ, idāni ’ssa mātā rajjaṃ yācati, ahaṃ tassa na⁷ dātukāmo, tassa mātā tumhākaṃ anattam pi kareyya, gacchatha tumhe araṇṇe vasitvā⁸ mam’⁹ accayena āgantvā¹⁰ rajjaṃ gaṇhathā’¹¹ ti uyyojesi. Te pitarāṃ vanditvā pāsādā orohante¹² rājaṅgaṇe kīlāmāno¹³ Suriyakumāro disvā taṃ kārāṇaṃ ūatvā tehi saddhiṃ¹⁴ nikkhami. Tesāṃ Himavantaṃ pavitṭhakāle Bodhisatto maggā okkamma¹⁵ rukkhamaṇe nisīditvā Suriyakumāraṃ āha : ‘tāta¹⁶ ekaṃ¹⁷ saraṃ gantvā nahātvā ca pivitvā ca amhākaṃ paduminipaṇṇehi¹⁸ udakaṃ¹⁹ āharā’ ti. So pana saro Vessavaṇassa²⁰ santikā ekena udakarakkhasena laddho hoti, Vessavaṇo ca naṃ²¹ āha : “ṭhapetvā devadhammajānanake²² ye²³ añṇe imaṃ saraṃ otaranti te khādituṃ labhasi” ti. Tato paṭṭhāya taṃ saraṃ otiṇṇe²⁴ devadhamme²⁵ pucchitvā ajānante²⁶ khādati.

¹ B. deva. K. deva nanu.

³ K. B. F. vic°.

⁴ K. B. taṃ. F. a. taṃ.

⁶ C. C°. vutte.

⁸ B¹. °ñṇaṃ pavissetvā.

¹⁰ K. °nāg°.

¹² K. otarante. B. otaranto.

¹⁴ F. K. B. a. yeva.

¹⁵ B. B¹. a. añṇatarasmiṃ.

¹⁷ B. etaṃ.

¹⁹ F. om.

²¹ K. B. taṃ.

²² K. B. °mmaṃ jā°.

²³ K. B. a. va. S. a. ca. F. om.

²⁴ B. otiṇṇotiṇṇe.

²⁵ B¹. °aṇ. C. C°. °esu.

² B. idāni me puttaṃ.

⁵ F. C. C°. yāciya°.

⁷ B¹. a°.

⁹ K. mama.

¹¹ K. °eyyāthā.

¹³ K. kiliya°.

¹⁶ B¹. bhātu.

¹⁸ C. pi dāni pa°.

²⁰ K. °ṇṇ°.

²⁶ B. °nto.

Suriyakumāro pi taṇ saraṇ avimaṇsitvā va otari,¹ tena ca² “devadhamme jānāsī” ti pucchito “devadhammā nāma candasuriyā”³ ti āha. Atha naṇ ‘tvaṇ devadhamme na jānāsī’ ti udakaṇ pavesetvā attano bhavane ṭhapesi. Bodhisatto pi taṇ cirāyantaṇ disvā Candakumāraṇ pesesi. So pi tena devadhamme pucchito “devadhammā nāma catasso disā” ti āha. Uda karakkhaso⁴ tam pi⁵ udakaṇ pavesetvā tatth’⁶ eva ṭhapesi. Bodhisatto⁷ tasmim pi⁸ cirāyante “antarāyena bhavitabban” ti sayāṇ⁹ gantvā dvinnāṇ otaraṇapadaṇ disvā “ayaṇ saro rakkhasapariggahito”¹⁰ ti ñatvā khaggaṇ sannayhitvā¹¹ dhanuṇ gahetvā¹² atṭhāsī. Rakkhaso taṇ anotarantaṇ disvā vanakammika-purisavesenāgantvā¹³ āha: “bho purisa, tvaṇ maggakilanto, kasmā imaṇ saraṇ¹⁴ otaritvā nahātvā ca pivitvā ca¹⁵ bhisamuḷālaṇ¹⁶ khāditvā pupphāni pilandhitvā na gacchasī” ti. Bodhisatto taṇ disvā va “eso¹⁷ yakkho” ti ñatvā, “tayā me bhātaro¹⁸ gahitā” ti āha. “Āma mayā”¹⁹ ti. “Kiṇkāraṇā” ti. “Ahaṇ imaṇ saraṇ otiṇṇe²⁰ lalbhāmī” ti. “Kiṇ pana sabbe va labhasī” ti. “Devadhamme jānanake ṭhapetvā avasese labbhāmī” ti. “Atthi pana te devadhammehi attho” ti. “Āma atthī”²¹ ti. “Ahaṇ kathessāmī” ti. “Tena hi kathehī” ti. “Na sakkā kiliṭṭhagattena²² kathetun” ti. Yakkho Bodhi-

¹ K. tad eva otaritvā.² K. pi.³ F. B. candima°. B¹. candimā°.⁴ F. K. B. S. daka°.⁵ B. pi taṇ.⁶ B. tath’.⁷ B. a. pi.⁸ K. B. om.⁹ K. a. saraṇ.¹⁰ K. udakarakkhasena pa°.¹¹ B¹. sañhayi°. B. sannāhi°.¹² B. om. dha° ga°.¹³ B. nava°. K. vanarava°. B¹. °puriso viya āg°.¹⁴ C. C°. S. om.¹⁵ C. om. pi° ca.¹⁶ K. °mūlāni.¹⁷ B. esa so.¹⁸ K. kanitṭhabh°.¹⁹ B. a. gahitā.²⁰ K. B. otiṇṇotiṇṇe.²¹ B. attho.²² B. °ena ga°.

sattaṇṇaṃ nahāpetvā¹ paṇīyaṇṇaṃ pāyetaṃ alaṅkaritvā² alaṅkātamaṇḍapamajjhe³ pallaṅkaṇṇaṃ āropetvā sayamaṃ assa paḍamūle nisīdi. Atha naṃ Bodhisatto “sakkaccaṇṇaṃ suṇāhi”⁴ ti vatvā imaṇṇaṃ gāthamaṃ āha :

“Hiriottappasampannā sukkadhammasamāhitā
santo sappurisā loke ‘devadhammā’ ti vuccare” ti.

Yakkho imaṇṇaṃ dhammadeśanaṇṇaṃ sutvā pasannaṃ Bodhisattaṇṇaṃ āha : “paṇḍita ahaṇṇaṃ te pasannaṃ ekaṇṇaṃ bhātaraṇṇaṃ dammi, katarāṇṇaṃ ānemi” ti. “Kaṇiṭṭhaṇṇaṃ ānehi” ti. “Paṇḍita tvaṇṇaṃ kevalaṇṇaṃ devadhamme jānāsi yeva, na pana tesu vattasī”⁵ ti. “Kiṇkārāṇā” ti. “Yasmā⁶ jeṭṭhakaṇṇaṃ ṭhapetvā kaṇiṭṭhaṇṇaṃ ānāpento⁷ jeṭṭhāpacāyikakammaṇṇaṃ na karosī” ti. “Devadhamme cāhaṇṇaṃ⁸ yakkha jānāmi, tesu ca vattāmi,⁹ mayaṇṇaṃ hi etaṇṇaṃ nissāya imaṇṇaṃ araṇṇiṇṇaṃ pavitṭhā,¹⁰ etassa hi atthāya amhākaṇṇaṃ pitarāṇṇaṃ etassa¹¹ mātā rajjaṇṇaṃ yāci, amhākaṇṇaṃ pana pitā¹² taṇṇaṃ varaṇṇaṃ adatvā¹³ amhākaṇṇaṃ anurakkhanatthāya araṇṇiṇṇavāsaṇṇaṃ anujāni,¹⁴ so kumāro anuvattitvā¹⁵ amhehi saddhiṇṇaṃ āgato, “taṇṇaṃ araṇṇiṇṇe eko yakkho khādī” ti vutte pi na koci saddahissati, tenāhaṇṇaṃ garaḥabhaṇṇaṃ abhito taṃ eva ānāpemi”¹⁶ ti. Yakkho Bodhisattassa paśīditvā “sādhū paṇḍita tvamaṃ eva devadhamme jānāsi” ti dve pi bhātaro ānetvā adāsi. Atha naṃ Bodhisatto yakkhabhāve ādīnavaṇṇaṃ kathetvā pañcasu sīlesu paṭiṭṭhāpesi. So tena susaṇṇavihitārakkho¹⁷ tasmiṇṇaṃ araṇṇiṇṇe vasitvā pitari kālakate yakkhaṇṇaṃ ādāya Bārāṇasiṇṇaṃ¹⁸

¹ K. nhātvā.

³ B. °pe ma°.

⁵ B. tvaṇṇaṃ pana na tesu vattissasī.

⁶ B. om.

⁷ K. °tvā. B. āharāpento.

⁹ B. a. ti.

¹¹ C. C°. taṇṇaṃ.

¹³ K. adatthā. F. datvā.

¹⁵ B. °etvā.

¹⁷ K. °dahit°. B. saṇṇaṃ.

² B. °etvā.

⁴ K. suṇohi.

⁸ B. ahaṇṇaṃ.

¹⁰ K. pavisitvā.

¹² B. pi for pana pi°.

¹⁴ K. °nāti.

¹⁶ B. evāharāpemi.

¹⁸ C. C°. °iyaṇṇaṃ.

gantvā rajjaṇ gahetvā Candakumārassa uparajjaṇ¹ Suriyakumārassa senāpatitṭhānaṇ datvā² yakkhassa ramaṇiye³ ṭhāne āyatanāṇ kārāpetvā⁴ yathā so lābhaggappatto hoti tathā akāsi.

Satthā imaṇ dhammadeśanaṇ āharitvā⁵ jātaṇ samo-dhānesi: 'tādā rakkhaso⁶ bahubhaṇḍikabhikkhu ahoṣi, Suriyakumāro Ānando, Candakumāro Sāriputto, Mahiṇsāsakumāro⁷ aham evā' ti.

Evaṇ Satthā⁸ jātaṇ kathetvā 'evaṇ tvaṇ⁹ bhikkhu¹⁰ pubbe devadhamme gavesamāno hirottappasampanno vicaritvā idāni catuparisamajjhe iminā nihārena ṭhatvā mama purato "appiccho 'mhi" ti vadanto¹¹ ayuttaṇ akāsi, na hi sātākapaṛikkhepādīmattena¹² samaṇo nāma hoti' ti vatvā anusandhiṇ ghaṭetvā¹³ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

141. 'Na naggacariyā na jāta na paṇkā
nānāsakā¹⁴ thaṇḍilasāyikā¹⁵ vā
rajo vajallaṇ¹⁶ ukkuṭikappadhānaṇ
sodhenti¹⁷ maccaṇ avitinnakāṇkhaṇ' ti.

Tattha nānāsakā ti na anāsakā bhattapaṭikkhepo¹⁸ ti attho. Thaṇḍilasāyikā ti bhūmisayanaṇ.¹⁹ Rajo-vajallaṇ²⁰ ti kaddamalimpanākāreṇa sarīre sannicita-

¹ F. opa°. K. a. datvā.

³ F. °niyya°.

⁵ B. °āpetvā.

⁷ B. Mahiṇsa°, a. pana. S. Mahiṇsaka°.

⁸ K. Bhaggavā.

¹⁰ S. bhikkhave.

¹² F. sāvaka°. S. B. °paṭi°.

¹⁴ K. n' an°. F. na nā°.

¹⁶ S. rajo ca jallaṇ. K. rajojalaṇ. B. rajojallaṇ.

¹⁷ K. na so°.

¹⁸ K. B. °pā. S. °pakā.

²⁰ C. C°. S. rajojallaṇ (S. °aṇ). K. B. ut supra.

² C. C°. ka°.

⁴ F. K. kārētvā.

⁶ K. udakara°.

⁹ C. C°. S. om.

¹¹ K. vatvā.

¹³ K. a. imaṇ.

¹⁵ B. ta°, so infra.

¹⁹ B. a. sayikā vā.

rajo.¹ Ukkuṭikappadhānan ti ukkuṭikabhāvena āradhaviṇṇaṇ. Iday vuttan hoti: yo hi macco 'evaṇ ahaṇ lokanissaraṇasaṅkhātaṇ² suddhiṇ pāpuṇissāmi' ti imesu naggacariyādisu yaṇ kiñci samādāya vatteyya so kevaṇ micchādassanaṇ c' eva vaḍḍheyya³ kilamathassa ca bhāgi assa, na hi⁴ etāni susamādināni pi aṭṭhavatthukāya kaṅkhāya⁵ avitinnabhāvena avitinnakaṅkhaṇ maccaṇ sodhenti ti.⁶

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādiṇi pāpuṇisū ti.
Bahubhaṇḍikattherassa vatthu.⁷

9. SANTATIMAHĀMATTAVATTHU.

Alaṅkato ce pi⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-vane viharanto Santatimahāmatay ārabba kathesi.

So hi ekasmiṇ kāle raṇṇo Pasenadissa⁹ paccantaṇ kupi-taṇ vūpasametvā āgato. Ath' assa rājā tuṭṭho satta divasāni rajjaṇ datvā ekaṇ naccagītakusalaṇ itthiṇ adāsi. So satta divasāni surāmadamatto¹⁰ hutvā sattame divase sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthikkhandhavaragato hutvā¹¹ nahānatitthaṇ gacchanto Satthāraṇ piṇḍāya pavisantaṇ dvārantare disvā hatthikkhandhagato¹² va¹³ sīsaṇ cāletvā vanditvā¹⁴ pakkāmi. Satthā sitaṇ katvā 'ko nu kho bhante

¹ F. sannissita°.

² F. °ta°.

³ K. B. vatt°.

⁴ C. C°. assan ti. S. assā ti, na after ma°.

⁵ B. om.

⁶ B. om.

⁷ K. Bahubhaṇḍabhikkhuvatthuṇ. B. Bahubhaṇḍika-bhikkhuvatthu, and a. aṭṭhamaṇ.

⁸ B. om. K. a. samaṇ careyya.

⁹ K. Passenadikossallassa. B. Pasenadikosallassa.

¹⁰ K. surāmadatto.

¹¹ B. om.

¹² F. K. B. °varagato.

¹³ B. om.

¹⁴ B. om. F. K. vandi, om. pa°.

sitapātukaraṇaheṭū¹ ti Ānandattherena puṭṭho sitakāraṇaṇ ἄvikaronto² āha : ' passathānanda Santatimahāmatṭaṇ,³ ajj' eva sabbābharapaṭimaṇḍito va⁴ mama santikaṇ āgantvā catuppadikagāthāvasāne arahattaṇ patvā sattatālamatte ākāse nisīditvā parinibbāyissati⁵ ' ti. Mahājano Satthu⁶ therena saddhiṇ kathentassa vacanaṇ assosi. Tattha micchādittikā cintesuṇ :⁷ ' passatha samaṇassa Gotamassa kiriyaṇ, mukhappattam⁸ eva bhāsati, ajja kira⁹ esa¹⁰ evaṇ surāmadamatto yathālaṇkato¹¹ na etassa¹² santike dhammaṇ sutvā parinibbāyissati, ajj' eva¹³ naṇ¹⁴ musāvādena niggaṇhissāmā¹⁵ ' ti. Sammādittikā cintesuṇ :¹⁶ ' aho buddhānaṇ mahānubhāvātā,¹⁷ ajja Buddhalīhaṇ c'¹⁸ eva Santatimahāmatṭalīhaṇ ca daṭṭhuṇ labhisāmā¹⁹ ' ti. Santatimahāmatto pi nahānatitthe divasabhāgaṇ udakakīlaṇ kīlitvā²⁰ uyyānaṇ²¹ gantvā āpānabhūmiyaṇ²² nisīdi.²³ Sāpi itthi raṇḍamaṇṇaṇ²⁴ otarivā naccagītaṇ dassetuṇ ārabhi. Tassā sarīralīlaṇ dassanattāṇaṇ sattāṇaṇ appāhāratāya taṇ divasaṇ naccagītaṇ dassamānāya²⁵ antokucchiyaṇ satthakavātā samuṭṭhāya hadayamaṇsaṇ kantitvā²⁶ agamaṇsu.²⁷ Sā taṇ khaṇaṇ yeva mukhena c' eva²⁸ akkhihi ca vivatēhi kālam akāsi. Santatimahāmatto ' upadhāretha nan²⁹ ' ti vatvā ' niruddhā sāmī³⁰ ' ti vuttamatte

¹ K. °pātukaka°.² K. B. B¹. ācikkhanto.³ K. °tto.⁴ K. B. om.⁵ K. after ka°.⁶ B. °ayaṇsu.⁷ B. matṭam.⁸ K. kir'.⁹ F. om. C. eva sa.¹⁰ B. yathā a°.¹¹ B. tassa.¹² K. om.¹³ B. taṇ.¹⁴ B. °mī.¹⁵ K. °ayaṇsu.¹⁶ K. B. °vo.¹⁷ K. lilaṇ ca.¹⁸ C. C^a. kīlitvā.¹⁹ B¹. udakato.²⁰ K. apāṇa°.²¹ K. °ati.²² K. °jjhe.²³ K. dassiyamānāya. F. dassaya°.²⁴ B¹. gaheṭvā. K. kaḍhitvā.²⁵ B¹. āg°. B. agamāsi.²⁶ F. om. mu° c'eva.

ti ca sallakkhetvā 'tena hi tayā katakamman mayhaṇ
kathēhi,¹ kathento ca² bhūmiyaṇ ṭhito akathetvā³ satta-
tālappamānamatte⁴ ākāse ṭhito kathēhī' ti āha. So
'sādhū bhante' ti⁵ Satthāraṇ vanditvā ekatālappammā-
ṇaṇ uggamma orohi.vā puna Satthāraṇ vanditvā uggac-
hanto paṭipāṭiyā sattatālappamāne ākāse pallaṅkena⁶
nisīditvā 'suṇātha me bhante pubbakamman' ti vatvā⁷
āha :

'Ito ekanavutikappe Vipassibuddhakāle⁸ ahaṇ Bandhu-
matināmanagare ekasmiṇ kule nibbattitvā⁹ cintayiy :¹⁰
"kin nu kho paresaṇ chedaṇ¹¹ vā pīlaṇ¹² vā akaraṇa-
kamman" ti upadhārento dhammaghosakakammaṇ¹³ disvā
tato paṭṭhāya taṇ¹⁴ karonto mahājanaṇ samādapetvā
puññāni karomi,¹⁵ uposathadivasesu uposathaṇ samādi-
yāmi,¹⁶ dānaṇ dadāmi¹⁷ dhammaṇ suṇāmi,¹⁸ "buddharata-
nādihi sadisaratanāṇ¹⁹ nāma²⁰ natthi²¹ tiṇṇaṇ ratanānaṇ
sakkāraṇ karoṭhā" ti ugghosento carāmi.²² Tassa mayhaṇ
saddaṇ sutvā Buddhapitā Bandhumatimahārājā maṇ
pakkosāpetvā "tāta kiṇ karonto vicarasi" ti pucchitvā
"deva tiṇṇaṇ ratanānaṇ guṇaṇ pakāsetvā²³ mahājanaṇ
puññakammesu samādapento vicarāmi" ti vutte "kattha
nisinno vicarasi" ti maṇ²⁴ pucchitvā "padasā va devā"

¹ B. a. ti.³ K. °itvā.⁶ K. a. utthāya.⁷ B. om.⁸ B. B¹. °sammāsambuddha°.¹⁰ B. cintesi.¹² B. pīlaṇaṇ.¹³ B¹. °ghosana°. K. puññaghosana°.¹⁴ F. K. B. a. kamman.¹⁶ K. B. samādayitha.¹⁸ K. B. sunātha.²⁰ K. a. aññaṇ.²² K. vic°.²⁴ K. om.² K. va.⁴ K. B. °tālamatte.⁶ F. °ke.⁹ K. °etvā.¹¹ K. chedaṇaṇ.¹⁵ K. karoṭha.¹⁷ K. B. detha.¹⁹ F. B. °saṇ ra°.²¹ C. C°. a. ti.²³ K. °āpetvā.

ti mayā vutte¹ “tāta na² tvaṇ evaṇ vicarituṇ arahasi,³ imaṇ pupphadāmaṇ pilandhitvā assapiṭṭhe nisinno⁴ vicarā”⁵ ti mayhaṇ muttadāmasadisaṇ⁶ pupphadāmaṇ datvā⁷ assaṇ⁸ adāsi. Atha maṇ⁹ raññā¹⁰ dinnaparihārena tath’ eva¹¹ ugghosetvā puna pi¹² rājā pakkosāpetvā “tāta kiṇ karonto vicarasī” ti pucchitvā “tad eva devā” ti vutte, “tāta asso pi te nānucchaviko, idha¹³ nisīditvā vicarā”¹⁴ ti catusindhavayuttaṇ rathaṇ dāpesi.¹⁵ Tatiyavāre pi me rājā saddaṇ sutvā¹⁶ pakkosāpetvā “tāta kiṇ karonto vicarasī” ti pucchitvā¹⁷ “tad¹⁸ eva devā” ti vutte “tāta ratho pi te nānucchaviko” ti mayhaṇ mahantaṇ bhogaṇ mahāpasādhanaṇ ca datvā ekaṇ¹⁹ hatthiṇ adāsi, svāhaṇ sabbābharaṇapaṭimaṇḍito hatthikkhandhe nisīditvā²⁰ asītivassasahassāni dhammaghosakakammaṇ²¹ akāsiṇ, tassa me ettakaṇ kālaṇ kāyato candanagandho vāyati mukhato uppalagandho vāyati, idaṇ mayā katakammaṇ’ ti.

Evaṇ so attano pubbakammaṇ kathetvā ākāse nisinno va²² tejodhātuṇ samāpajjitvā parinibbāyi, sarīre jālā²³ utthahitvā maṇsalohitaṇ jhāpesi, sumanapupphāni²⁴ viya dhātuyo avasissīsu.²⁵ Satthā suddhavatthaṇ pasāresi,

¹ B. vutto.

³ K. pi harasi.

⁵ K. °asī.

⁷ K. a. vatvā ca pana. B. a. dantaṇ.

⁸ K. a. tassa.

¹⁰ F. K. rañño.

¹² B. om.

¹⁴ K. °asī.

¹⁶ K. a. maṇ.

¹⁸ K. tath’.

²⁰ B. nisinno.

²¹ B¹. °savapaughosana°. K. °ghosita°.

²² K. om.

²⁴ B. suvaṇṇa°.

²⁵ F. K. avassīsu. B. avasesīsu.

² B. na tāta.

⁴ B. a. va.

⁶ K. S. muttā°.

⁹ K. naṇ.

¹¹ K. c’ eva.

¹³ K. a. rathe.

¹⁵ B. adāsi.

¹⁷ K. pucchi.

¹⁹ B. a. ca.

²³ S. aggijālā.

dhātuyo tattha paṭiṇṇu,¹ tā² pakkhipitvā catumahāpathe thūpaṇ kāresi,³ 'mahājano vanditvā puññabhāgi⁴ bhavissatī' ti.⁵

Dhammasabhāyaṇ kathaya samutthāpesuṇ:⁶ 'Santatimahāmatto gāthāvasāne arahattaṇ patvā alaṅkatapaṭiyatto va⁷ ākāse nisīditvā parinibbuto, kin nu kho etaṇ "samaṇo" ti vattuṇ⁸ vaṭṭati udāhu "brāhmaṇo" ' ti.⁹ Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave mama puttaṇ 'samaṇo' ti vattuṇ vaṭṭati 'brāhmaṇo' ti pi vattuṇ¹⁰ vaṭṭati yevā' ti vatvā¹¹ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

142. 'Alaṅkato ce pi samaṇaṇ careyya
santo danto niyato brahmacārī
sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṇ
so brāhmaṇo so samaṇo sa bhikkhū' ti.

Tattha alaṅkato ti vatthābharaṇapaṭimaṇḍito.¹² Tass' attho: vatthālaṅkāradīhi alaṅkato ce pi puggalo kāyādīhi samaṇaṇ careyya, rāgādivūpasamanena santo indriyadamanena¹³ danto, catumagganiyamena¹⁴ niyato, setṭhacariyāya brahmacārī, kāyadaṇḍādīnaṇ¹⁵ oropitāyā¹⁶ sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṇ, so evarūpo

¹ K. nipa°.

³ K. kārapesi.

⁴ B¹. mahājanena vandite puññarāsi.

⁵ C. C^a. S. om. K. B. a. bhikkhū.

⁷ B. yeva. K. om.

⁹ F. a. vattuṇ va°.

¹¹ K. a. anus° gha°. B. a. imaṇ.

¹² B. °ṇehi pa°.

¹⁴ C. F. K. °niyāmena.

¹⁵ B. °dīhi. S. °dīni.

¹⁶ S. oropitāni.

² B. a. patte.

⁶ K. a. āvuso.

⁸ K. vuttaṇ.

¹⁰ K. om.

¹³ F. °damena.

bāhitapāpattā brāhmaṇo ti pi samitapāpattā samano
ti pi bhinnakilesattā bhikkhū ti pi vattabbo yevā ti.¹

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇesū ti.

Santatimahāmattassa vatthu.²

10. PILOTIKATATHERAVATTHU.

Hirīnisedho³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-
vane viharanto Pilotikattheraṇ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi divase Ānandatthero ekaṇ pilotikakhaṇḍa-
nivatthaṇ⁴ kapālaṇ ādāya⁵ carantaṇ dārakaṇ disvā 'kin
te evaṇ vicaritvā jīvitato, kiṇ⁶ pabbajjā na⁷ uttaritarā' ti
vatvā,⁸ 'bhante ko maṇ pabbājessatī' ti vutte, 'ahaṇ
pabbājessāmi' ti taṇ ādāya⁹ gantvā sahatthā nahāpetvā¹⁰
kammaṭṭhānaṇ datvā pabbājesi. Tena¹¹ ca pana nivattha-
pilotikakkhaṇḍaṇ pasāretvā olokeno parissāvanakaranam-
attam¹² pi gayhūpakaṇ kiñci padesaṇ adisvā kapālena
saddhiṇ ekissā rukkhasākhāya ṭhapesi. So pi¹³ pabba-
jitvā laddhūpasampado buddhānaṇ uppannasakkāraṇ¹⁴
paribhuñjamāno mahagghāni cīvarāni acchādetvā vicaranto
thūlasarīro hutvā ukkaṇṭhitvā 'kiṇ me janassa saddhā-
deyyaṇ nivāsetvā vibbhamantena,¹⁵ attano pilotikam eva
nivāsessāmi'¹⁶ ti taṇ ṭhānaṇ gantvā pilotikaṇ gahetvā

¹ B. om.

² K. B. °ttava°. B. a. navamaṇ.

³ K. a. puriso.

⁴ K. °khaṇḍavatthayaṇ.

⁵ B. a. bhikkhā. K. a. bhikkhāya.

⁶ B. om.

⁷ K. nanu.

⁸ B. om.

⁹ K. a. vihāraṇ.

¹⁰ B¹. Satthāraṇ dassetvā.

¹¹ B. tañ.

¹² B. °karamattam.

¹³ B. om.

¹⁴ B¹. °lābhasa°.

¹⁵ K. vidhavantena. B. vicarantena.

¹⁶ B. °iss°.

‘ahirika nillajja evarūpānaṃ vatthānaṃ acchādanatthānaṃ pahāya imaṃ¹ pilotikakhaṇḍaṃ nivāsetvā kapālahattho bhikkhāya carituṃ gacchasi’ ti taṃ ārammaṇaṃ katvā attanā va² attānaṃ ovadi, ovaḍantass’ eva³ paṇ’ assa⁴ cittaṃ sannisīdi.⁵ So taṃ pilotikaṃ tatth’ eva paṭisaṃmetvā nivattitvā vihāraṃ eva gato. So katipāhaccayena puna pi⁶ ukkaṇṭhitvā⁷ tath’ eva vatvā⁸ nivatti, puna pi tath’ eva ti. Taṃ evaṃ aparāparaṃ vicaraṇaṃ disvā bhikkhū ‘kahaṃ āvuso gacchasi’ ti pucchanti. So ‘ācariyassa santikaṃ gacchāmi⁹ āvuso’ ti vatvā eten’ eva nīhārena attano pilotikakhaṇḍaṃ eva ārammaṇaṃ katvā attānaṃ nisedhetvā¹⁰ katipāheṇ’ eva arahattaṃ pāpuṇi.

Bhikkhū āhaṃsu: ‘kiṃ āvuso na dāni¹¹ ācariyassa santikaṃ gacchasi, nanu ayaṃ tava¹² vicaraṇaṃ maggo’ ti. ‘Āvuso ācariyena saddhiṃ saṃsagge sati gat’ amhi,¹³ idāni pana me pacchinno¹⁴ saṃsaggo, ten’ assa santikaṃ na gacchāmi’ ti. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṃ: ‘bhante Pilotikatthero aññaṃ vyākaroṭi’ ti. ‘Kim āha bhikkhave’ ti. ‘Idaṃ bhante’ ti. Taṃ sutvā Satthā ‘āma bhikkhave mama putto saṃsagge sati ācariyassa santikaṃ gato, idāni pana¹⁵ saṃsaggo chinno, attanā va attānaṃ nisedhetvā arahattaṃ patto’ ti vatvā imā gāthā abhāsi:

143. ‘Hirīnisedho puriso koci lokasmiṃ vijjati
yo nindaṃ appabodhati¹⁶ asso bhadro
kasāṃ iva.

¹ K. a. evarūpaṃ.

² K. om.

³ C. C^a. °ssa ca.

⁴ B. om. paṇ’ assa.

⁵ C. °itvā. B. °ati.

⁶ K. om. puna pi.

⁷ K. a. puna.

⁸ B¹. katvā. K. gantvā.

⁹ C. C^a. S. °ma. K. °mā.

¹⁰ B¹. nivāretvā.

¹¹ K. idāni.

¹² B. te.

¹³ K. gato. C. C^a. gatuṃ hi.

¹⁴ B. chinno.

¹⁵ S. B. paṇ’ assa.

¹⁶ K. B. °eti.

144. 'Asso yathā bhadro kasāniviṭṭho
 ātāpino saṇvegino bhavātha.¹
 Saddhāya sīlena ca² viriyena ca
 samādhinā dhammavinicchayena ca
 sampannavijjācaraṇā³ patissatā
 pahassatha⁴ dukkham idaṇ anappakan' ti.
-

Tattha attano⁵ uppannaṇ akusalavitakkaṇ hiriyā nised-
 hetī ti⁶ hirinisedho, koci lokasmin ti evarūpo⁷ dul-
 labho kocid eva lokasmiṇ vijjati, yo nindan ti, yo⁸
 appamatto samaṇadhammaṇ karonto attano uppannaṇ
 nindaṇ apaharanto⁹ bujjhatī¹⁰ ti appabodhati,¹¹ kasā-
 m ivā ti yathā bhadro asso attani patamānaṇ kasaṇ apaharati
 attani patituṇ na deti yo¹² evaṇ¹³ nindaṇ appabodhati so
 dullabho ti attho.

Dutiyagāthāya¹⁴ saṅkhepattho : bhikkhave yathā bhadro
 asso pamādaṇ āgama kasāya nivīṭṭho 'aham pi nāma
 kasāya paḥaṭo' ti aparabhāge ātappaṇ¹⁵ karoti, evaṇ tumhe
 pi ātāpino saṇvegino hotha,¹⁶ evaṇbhūtā lokiya lokutta-
 rāya duvidhāya saddhāya¹⁷ catupārisuddhi-sīlena¹⁸ ca
 kāyikacetasika-viriyena ca aṭṭhasamāpattisamādhinā ca
 kāraṇākāraṇajānanalakkhaṇena dhammavinicchayena
 ca sammannāgatā hutvā tisannaṇ vā aṭṭhannaṇ vā vijjānaṇ
 pañcadasannaṇ ca¹⁹ caraṇānaṇ sampattiyaṇ sampanna-

¹ K. B. °atha.

² B. °nnā°.

³ B. anto.

⁴ K. a. puggalo.

⁵ K. ava°, al.

⁶ K. B. °eti, al.

⁷ K. evarūpaṇ.

⁸ B. ātappaṇ.

⁹ K. B. a. ca.

¹⁰ F. om. B. vā.

¹¹ K. B. om.

¹² K. B. jahi°.

¹³ B. nisedho ti.

¹⁴ C. C°. S. om.

¹⁵ K. pabu°.

¹⁶ K. C. C°. F. so.

¹⁷ K. B. a. ayaṇ.

¹⁸ K. bhavatha.

¹⁹ F. pāri°.

vijjācaraṇā upaṭṭhitasatitāya patissatā¹ hutvā idañ anappakaṇ vaṭṭadukkhāṇ pajahissathā ti.²

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.

Pilotikattherassa vatthu.³

11. SUKHASĀMAṆERAVATTHU.

Udakaṇ hi nayantī⁴ ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane viharanto Sukhasāmaṇeraṇ ārabba kathesi.

Atītasmiṇ hi Bārāṇasiseṭṭhino Gandhakumāro nāma putto ahosi. Rājā tassa pitari kālakate taṇ pakkosāpetvā samassāsetvā⁵ mahantena sakkārena tass' eva seṭṭhiṭṭhānaṇ adāsi. So tato paṭṭhāya 'Gandhasēṭṭhī' ti paññāyi.⁶ Ath' assa bhaṇḍāgāriko dhanagabbhe⁷ dvāraṇ vivaritvā 'sāmi idan te ettakaṇ pitu dhanāṇ, ettakaṇ pitāmahādīnan'⁸ ti nīharitvā nīharitvā⁹ dassesi. So taṇ¹⁰ dhana-rāsiṇ oloketvā¹¹ āha : 'kiṇ pana te imaṇ dhanāṇ gahetvā va¹² na gamiṇsū' ti. 'Sāmi dhanāṇ gahetvā va¹³ gatā nāma natthi, attanā kataṇ¹⁴ kusalākusalam eva hi ādāya sattā gacchanti'¹⁵ ti. So¹⁶ cintesi:¹⁷ 'te bālatāya dhanāṇ saṇṭhāpetvā¹⁸ pahāya gatā, ahaṇ pana taṇ¹⁹ gahetvā va²⁰ gamissāmi' ti evaṇ cintoṇto pana²¹ 'dānaṇ vā dassāmi,

¹ K. °utā.

² B. a. attho.

³ K. °ravatthuṇ. B. Pilotikatissatheravatthu, and a. dasamaṇ.

⁴ K. a. nettikā. B. idaṇ hi for u° hi.

⁵ B. om.

⁶ B. °ati.

⁷ B. °gabbha°. B¹. °sāragabbha°.

⁸ C. C°. pitipitāma°. K. B. pitāmahadhaṇaṇ.

⁹ S. B. om. one.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. °ento.

¹² K. B. om.

¹³ B. om.

¹⁴ B. °no kata°.

¹⁵ B. āg°.

¹⁶ K. a. sutvā.

¹⁷ K. a. mama pitādayo.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ C. C°. S. te. K. B. pan' etaṇ. B¹. a. dhaṇaṇ.

²⁰ K. B. om.

²¹ B. pana ci°.

pūjaṇ vā karissāmī' ti acintetvā, 'imaṇ¹ sabbaṇ khāditvā va² gamissāmī' ti cintesi. So satasahassaṇ viṣṣajjetvā phalikamayaṇ³ nahānakotṭhakaṇ kāresi, satasahassaṇ datvā phalikamayaṇ eva nahānaphalakaṇ, satasahassaṇ datvā nisīdanapallaṇkaṇ,⁴ satasahassaṇ datvā bhojanapātiṇ, satasahassam eva datvā bhojanatṭhāne maṇḍapaṇ kārāpesi,⁵ satasahassaṇ datvā bhojanapātiyā āsittakūpadhāṇaṇ⁶ kārāpesi,⁷ sattasahassen' eva gehe sīhapañjaraṇ gaṇhāpesi.⁸ Attano pātārasatthāya sahaṣsaṇ adāsi, sāyamāsatthāya pi⁹ sahaṣsam eva,¹⁰ puṇṇamadivase¹¹ pana¹² bhojanatthāya satasahassaṇ dāpesi. Taṇ bhattaṇ bhuñjanadivase sata-sahassaṇ viṣṣajjetvā 'nagaraṇ alaṅkaritvā bheriṇ carāpesi: 'Gandhasetṭhiṣsa kira bhattaṇ¹³ bhuñjanākāraṇ olo-kentū'¹⁴ ti. Mahājano mañcātimañce¹⁵ bandhitvā sannipati. So pi satasahassagghanake¹⁶ nahānakotṭhake sata-sahassagghanake pallaṅke nisīditvā soḷasaḥi gandhodaka-ghaṭṭehi nahātvā¹⁷ sīhapañjaraṇ vivaritvā tasmiṇ pallaṅke nisīdi. Ath' assa tasmiṇ āsittakūpadhāne¹⁸ taṇ¹⁹ pātiṇ ṭhapetvā²⁰ bhojanaṇ vaddhesuṇ. So nāṭakaparivuto²¹ evarūpāya sampattiyā taṇ bhojanaṇ bhuñjati.

Aparena samayena eko gāmikamanusso attano paribbaya-haraṇatthāya²² dāruādini yānake pakkhipitvā nagaraṇ gantvā saḥāyakassa²³ gehe nivāsaṇ gaṇhi. Tadā pana

¹ B. idaṇ.

² B. om.

³ K. phalikaṇ.

⁴ K. nisinna°.

⁵ K. kāresi.

⁶ B¹. avasittakuppatṭhā°.

⁷ K. B. kāresi.

⁸ B¹. kārāp°. B. saṇṭhāp°.

⁹ K. om.

¹⁰ K. adāsi evaṇ.

¹¹ K. punṇami°.

¹² K. om.

¹³ S. B. °tta°.

¹⁴ K. B. °etū

¹⁵ K. °aṇ.

¹⁶ K. °ike.

¹⁷ K. S. a. taṇ. B. a. taṇ pi.

¹⁸ B¹. °kuppatṭh°.

¹⁹ K. suvaṇṇa°.

²⁰ K. B. a. satasahassagghanikaṇ.

²¹ K. nāṭakitthiḥi pa°.

²² K. B. °yāh°. K. °tthaṇ.

²³ K. nagarasahāyassa.

puṇṇamadivaso hoti,¹ 'Gandhasettṭhino bhuñjanalīhaṇ² olokontū³ ti nagare bheriṇ carāpesuṇ. Atha naṇ so⁴ saḥāyako āha: 'Gandhasettṭhino⁵ bhuñjanalīhā diṭṭhapubbā⁶ ti. 'Na diṭṭhapubbā⁷ sammā' ti. 'Tena hi⁸ ehi gacchāma,⁹ ayaṇ nagare bheri carati,¹⁰ mahāsampattiṇ passissāmā¹¹ ti nagaravāsī janapadavāsīṇ gahetvā agamāsi. Mahājano¹² mañcātimañce abhirūhitvā passati.¹³ Gāma-vāsī bhattagandhaṇ ghāyitvā va nagaravāsīṇ āha: 'mayhaṇ etāya pātiyā bhattapiṇḍe pipāsā jātā' ti. 'Sammā mā etaṇ patthayi, na sakkā laddhun' ti. 'Sammā alabhanto na jīvissāmi' ti. So¹⁴ paṭibāhituṇ asakkonto parisa-pariyante tṭatvā¹⁵ 'paṇamāmi¹⁶ te sāmī' ti tikkhattuṇ mahāsaddaṇ nicchāretvā, 'ko eso' ti vutte, 'ahaṇ sāmī' ti. 'Kiṇ etan' ti.¹⁷ 'Eko gāma-vāsī tumhākaṇ pātiyaṇ bhattapiṇḍe pipāsaṇ uppādesi,¹⁸ ekaṇ bhattapiṇḍaṇ dāpethā' ti. 'Na sakkā laddhun' ti. 'Kiṇ sammā sutāṇ te' ti.¹⁹ 'Sutaṇ me, api ca labhanto jīvissāmi, alabhantassa me maraṇaṇ²⁰ bhavissatī' ti. So puna pi²¹ viravi:²² 'ayaṇ kira sāmī alabhanto marissati, jīvitam assa dethā' ti. 'Hambho²³ bhattapiṇḍo nāma satam pi²⁴ agghati, sata-dvayam²⁵ pi agghati, yo yo yāceti tassa tassa²⁶ dadamāno

¹ K. ahosi.² B¹. °kilā.³ K. B. °etū.⁴ B. om.⁵ B. a. te.⁶ S. B. °aṇ °pubban. K. a. sammā.⁷ S. B. °aṇ.⁸ K. a. samma.⁹ K. °m'.¹⁰ B. °iṇ carāpeti. B¹. carāpesuṇ.¹¹ B. pāssāmā.¹² B. a. pi.¹³ K. abhiruyhi.¹⁴ B. a. taṇ.¹⁵ K. a. va.¹⁶ K. nam°.¹⁷ S. B. a. ayaṇ.¹⁸ K. °ayi.¹⁹ K. a. samma.²⁰ C. C^a. mataṇ.²¹ K. om.²² B¹. vivarati.²³ K. B. ambho, ut semper.²⁴ K. om.²⁵ B¹. saḥassam.²⁶ K. taṇ.

ahaṇ kiṇ bhujjissāmi' ti. 'Sāmi ayaṇ alabhanto maris-
sati, jīvitam assa dethā' ti. 'Na sakkā va¹ laddhuṇ,
yadi pana alabhanto na jīvati² tīṇi saṇvaccharāṇi mama
gehe bhaṭṭiṇ karotu, evam assa bhaṭṭapāṭiṇ dāpessāmā'³ ti.
Gāmaṇvāsī taṇ sutvā 'evaṇ hotu sammā' ti sahāyakaṇ
vatvā puttadāraṇ pahāya 'bhaṭṭapāṭiatthāya tīṇi saṇ-
vaccharāṇi bhaṭṭiṇ karissāmi' ti seṭṭhissa geḥaṇ pāvīsi.
So bhaṭṭiṇ karonto sabbakiccāni⁴ sakkaccam akāsi, gehe
vā araṇṇhe vā divāratthiṇ⁵ sabbāni kattabbakammāni katān'
eva⁶ paññāyaṇsu, 'Bhaṭṭabhaṭṭiko' ti⁷ vutte sakalanagare⁸
paññāyi. Ath' assa divase punṇe⁹ bhaṭṭaveyyāvaṭṭiko¹⁰
'Bhaṭṭabhaṭṭikassa¹¹ divaso punṇo,¹² dukkaraṇ tena kataṇ
tīṇi saṇvaccharāṇi bhaṭṭiṇ karontena, ekam pi kammaṇ
na kopitapubban'¹³ ti. Ath' assa seṭṭhī attano sāya-
pātarāsattthāya¹⁴ dve sahaṇṇāni tassa¹⁵ pātarāsattthāya
sahaṇṇan ti tīṇi sahaṇṇāni dāpetvā āha: 'ajja mayhaṇ
kattabbāṇ pariḥāraṇ tass' eva karoṭhā' ti vatvā ca pana¹⁶
ṭhapetvā ekaṇ Cintāmaṇiṇ¹⁷ nāma piyabhariyaṇ avasesa-
janam¹⁸ pi 'ajja tam eva¹⁹ parivārethā' ti vatvā sabbaṇ²⁰
sampaṭṭiṇ²¹ niyyādesi. So seṭṭhino nahānodake²² tass'
eva koṭṭhake tasmiṇ phalake nisinno nahātvā tass' eva²³

¹ K. mudā. B. mudhā.

² B. naṇ jīviṇṇatī ti.

³ B. °mī.

⁴ K. °kammāni.

⁵ K. a. vā. B. ratti vā divā vā. S. divā vā rattiṇ vā.

⁶ K. katāni-m-eva.

⁷ B. a. ca.

⁸ B. a. pi.

⁹ B¹. punṇo. B. paripunṇe. K. °esu paripunṇesu.

¹⁰ B¹. a. sāmi.

¹¹ B. a. sāmi.

¹² K. paripu°.

¹³ B¹. kuppita°. K. saṇkopita°.

¹⁴ K. sāyamāsapa°.

¹⁵ K. a. ca.

¹⁶ C. paṇaṇ.

¹⁷ B¹. Candamaṇi.

¹⁸ B. °aṇ ja°.

¹⁹ K. m' eva taṇ.

²⁰ S. B. °bba°.

²¹ K. a. tassa.

²² S. B. °ena. K. ṇhānaudaken' eva.

²³ B. tassa.

nivāsanasātake¹ nivāsetvā tass' eva pallaṅke nisīdi. Setthi pi nagare bheriṇ carāpesi: 'Bhattabhatiko Gandha-seṭṭhissa² gehe tīni saṅvaccharāni bhaṭiṇ katvā bhattapātiṇ³ labhi, tassa bhujjanasampattiṇ olokontū' ti. Mahājano mañcātimañce abhirūhitvā passati,⁴ olokita-olokitatṭhānaṇ⁵ kampanākārappattaṇ ahoṣi, nātakā naṇ⁶ parivāretvā aṭṭhaṇsu, tassa purato bhattapātiṇ vaḍḍhetvā⁷ ṭhapayaṇsu.⁸

Ath' assa hatthadhovanavelāya Gandhamādanena⁹ eko paccekabuddho sattame¹⁰ divase samāpattito vuṭṭhāya¹¹ 'kaṭṭha nu kho ajja bhikkhācārattāya gacchāmi' ti upadhārento Bhattabhatikaṇ addasa. Ath' assa etad ahoṣi: 'ayaṇ tīni saṅvaccharāni bhaṭiṇ katvā bhattapātiṇ labhi,¹² atthi nu kho etassa saddhā natthi' ti upadhārento, 'atthi' ti ca ñatvā, 'saddhāpi ekaccā¹³ saṅgahaṇ kātun na sakkonti, sakkhissati nu kho me saṅgahaṇ kātun'¹⁴ ti. Atha naṇ 'sakkhissati eva, mama ca¹⁵ pana saṅgahakaraṇaṇ nissāya mahāsampattiṇ labhissati'¹⁶ ti ñatvā cīvaraṇ pārupitvā pattam ādāya vehāsaṇ abbhuggantvā parisantarena āgantvā¹⁷ tassa purato ṭhitam eva attānaṇ dassesi. So paccekabuddhaṇ disvā cintesi: 'ahaṇ pubbe adinnabhāvena¹⁸ ekissā bhattapātiyā atthāya tīni saṅvaccharāni paragehe¹⁹ bhaṭiṇ akāsiṇ, idāni me idaṇ bhattaṇ ekaṇ rattindivaṇ²⁰ rakkheyya, sace pana taṇ²¹ ayyassa dassāmi anekāni maṇ²² kappakoṭṭisahassāni rak-

¹ B¹. °kaṇ.² B. pātiṇ.³ K. B. olokitol°.⁴ B. om. C. C°. S. °kāni.⁵ B¹. °esun.⁶ S. °ma°. C. C°. satta.⁷ K. corr. labhati.⁸ K. a. na sakkhissati.⁹ C. C°. °sī.¹⁰ B. °renāg°. K. °re ga°.¹¹ K. parassa gehe.¹² B. naṇ.¹³ K. a. me.¹⁴ K. a. gāmaṇāsissa.¹⁵ B¹. °itvā.¹⁶ K. B. °ne.¹⁷ B¹. u°.¹⁸ K. °aṇ. S. B. °e.¹⁹ K. om.²⁰ K. adinnadāna°.²¹ B. ekarattidivaṇ.²² B. om.

khissati,¹ ayyass' eva naṇ dassāmi' ti. So tīṇi saṇ-
vaccharāṇi bhaṭṭiṇ katvā laddhabhattapātito ekapiṇḍam
pi mukhe aṭhapetvā va² tanhaṇ vinodetvā sayam eva
pāṭiṇ ukkhipitvā paccekabuddhassa santikaṇ gantvā pāṭiṇ
aññassa hatthe datvā pañcapatitṭhitena vanditvā pāṭiṇ
vāmahaṭṭhena gahetvā dakkhiṇahaṭṭhena tassa patte
bhattaṇ ākiri. Paccekabuddho bhattassa upaḍḍhasesakāle
pattaṇ haṭṭhena pidahi. Atha naṇ so āha : 'bhante eko³
paṭivijso⁴ na sakkā dvidhā⁵ kātuṇ, mā maṇ⁶ idhalokena⁷
saṇḡahetha,⁸ paralokena⁹ saṇḡaham eva¹⁰ karoṭha, sāva-
sesaṇ¹¹ akatvā niravasesam eva dassāmi' ti. Attano hi
thokaṇ pi anavasesetvā dinnāṇ niravasesaṇ¹² nāma, taṇ¹³
mahapphalaṇ hoti. So tathā karonto sabbāṇ datvā puna
vanditvā āha :¹⁴ 'bhante ekaṇ bhattapāṭiṇ nissāya tīṇi
saṇvaccharāṇi me paragehe bhaṭṭiṇ karontena dukkhaṇ
anubhūtaṇ, idāṇi me¹⁵ nibbattaṭṭhāṇe sukham eva hotu,
tumhehi ditṭhadhammass' eva bhāgī bhaveyyaṇ¹⁶ ti āha
Paccekabuddho 'evaṇ hotū' ti 'cintāmaṇi viya te sabbakāme
dadamāṇā saṇkappā puṇṇacando viya paripūrentū' ti anu-
modanaṇ karonto :¹⁷

'Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ khippam eva samijjhatu
sabbe pūrentu saṇkappā cando paṇṇarasī¹⁸ yathā.
Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ sabbam¹⁹ eva samijjhatu
sabbe pūrentu saṇkappā maṇi jotiraso yathā' ti²⁰

¹ B. a. ti.

² S. B. om.

³ B. a. va.

⁴ K. °viso.

⁵ B¹. dvedhā.

⁶ K. om.

⁷ C. B¹. °ke.

⁸ B¹. saṇḡahetha. B. °gaṇhatha.

⁹ B¹. °ka°. K. B. °ke.

¹⁰ K. me.

¹¹ S. yāva se°. C. a. yeva se°. B. ava°.

¹² B. °sadāṇaṇ.

¹³ B. om.

¹⁴ K. om.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B¹. assaṇ. S. B. assan.

¹⁷ K. a. gātham āha.

¹⁸ K. B. S. °so.

¹⁹ K. khippam.

²⁰ Cf. i. 198. K. a. iti.

vatvā, 'ayaṇ jano¹ yāva Gandhamādanapabbatagamanā maṇ passanto² tiṭṭhatū' ti adhiṭṭhāya ākāseṇa Gandhamādanā³ agamāsi, mahājano pi naṇ passanto va aṭṭhāsi. So tattha gantvā taṇ piṇḍapātaṇ pañcasatānaṇ paccekabuddhānaṇ⁴ vibhajitvā adāsi, sabbe attano pahonakaṇ gaṇhiysu. 'Appo⁵ piṇḍapāto kathaṇ pahosi' ti na⁶ cintetabbaṇ, cattāri hi acinteyyāni ti⁷ vūttāni tatrāyaṇ paccekabuddhavisayo ti. Mahājano⁸ paccekabuddhānaṇ piṇḍapātaṇ vibhajitvā diyyamānaṇ⁹ disvā sādhu-kārasahassāni pavattesi, asani-sannipātasaddo¹⁰ viya ahosi. Taṇ sutvā Gandhasēṭṭhi cintesi: ¹¹ 'Bhattabhatiko mayā dinnasampattiṇ dhāretuṇ nāsakkhi,¹² tenāyaṇ mahājano parihāsaṇ karonto sannipatito nadati' ti so taṇ¹³ pavattiṇ jānanatthaṇ manusse pesesi. Te āgantvā 'sampattiṇ dhārakā¹⁴ nāma sāmi evaṇ hontū'¹⁵ ti vatvā taṇ pavattiṇ ārocesuṇ. Setṭhī taṇ sutvā va pañcavaṇṇāya pitiyā phuṭasarīro¹⁶ hutvā 'aho dukkaran tena kathaṇ, ahaṇ ettakaṇ kālaṇ evarūpāya sampattiyaṇ ṭhito kiñci¹⁷ dātuṇ nāsakkhin'¹⁸ ti taṇ pakkosāpetvā 'saccaṇ kira tayā idaṇ nāma katan' ti pucchitvā, 'āma sāmi' ti vutte, 'handā sahaṇsaṇ gaḥetvā tava dāne mayham pi pattiṇ dehī' ti āha. So tathā akāsi, seṭṭhī pi 'ssa¹⁹ sabbaṇ attano santakaṇ majjhe bhinditvā adāsi. Catasso hi sampadā nāma: vatthu-sampadā paccaya-sampadā cetanā - sampadā guṇātireka - sampadā ti. Tattha

¹ K. B¹. mahā°.² K. a. va.³ K. °napabbataṇ.⁴ B. a. piṇḍapātaṇ.⁵ C. C^a. aho.⁶ K. om.⁷ K. B. om.⁸ B. a. pana.⁹ B¹. adayyamānaṇ.¹⁰ K. asanipāta°. B. asanisannipātana°. S. °satanipāta°.¹¹ K. a. ayaṇ.¹² B¹. a. maññe.¹³ B. om.¹⁴ K. B¹. dhāraṇako. B. °ttihaṇakā.¹⁵ B¹. hoti. K. evarūpo hotū. B. evarūpā eva hontū.¹⁶ K. phuṭṭha°. B. puṭṭha°.¹⁷ K. a. dānaṇ.¹⁸ K. °ī.¹⁹ C. C^a. a. taṇ.

nirodhasamāpattito¹ vuṭṭhito² arahā vā anāgāmī vā dakkhiṇeyyo vatthu-sampadā nāma; paccayānaṃ dhammena samena³ uppatti⁴ paccaya-sampadā nāma; dānato pubbe dānakāle pacchābhāge⁵ tīsu kālesu cetanāya somanassa-sahagatañānasampayuttabhāvo cetanā-sampadā nāma; dakkhiṇeyyassa samāpattito vuṭṭhitabhavo guṇātireka-sampadā nāma ti.—Imassa ca khīṇāsavo paccekabuddho dakkhiṇeyyo, bhaṭṭi katvā laddhabhāvena⁶ paccayo dhammato⁷ uppanno, tīsu kālesu parisuddhacetanāya⁸ cetanā-sampadā, samāpattito vuṭṭhitamatto paccekabuddho guṇātirekasampadā nāmā⁹ ti¹⁰ catasso pi sampadā nipphannā, etāsaṃ ānubhāvena diṭṭhe va¹¹ dhamme mahāsampattiṃ pāpunanti.¹² Tasmā h' esa¹³ seṭṭhino santikā sampattiṃ labhi.¹⁴ Aparabhāge ca rājāpi¹⁵ iminā katakammaṃ sutvā¹⁶ pakkosāpetvā sahasaṃ datvā pattiṃ¹⁷ gahetvā tuṭṭhamānaso mahantaṃ bhogakkhandhaṃ¹⁸ datvā seṭṭhiṭṭhānaṃ adāsi,¹⁹ 'Bhattabhatikaseṭṭhī' ti 'ssa nāmaṃ ahosi.

So Gandhasēṭṭhinā saddhiṃ sahāyo hutvā ekato khādanto pivanto sayanto²⁰ yāvatāyukaṃ tathā tato cuto devaloke nibbattitvā²¹ buddhantaṃ dībbasampattiṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde Sāvattiyaṃ Sāriputtattherassa

¹ K. B¹. °tti°.

² B¹. °samāpanno. K. °raho.

³ K. sammena.

⁴ C. C^a. °ttiṃ.

⁵ S. B. a. ti.

⁶ K. labhana°. B. laddhapaccaya°.

⁷ B¹. dhammena.

⁸ S. °āya ce°. C. C^a. om. cetanāsampadā.

⁹ K. B. guṇātireko.

¹⁰ C. C^a. a. imassa ca khīṇāsavo paccekabuddho guṇātireko ti.

¹¹ K. .om.

¹² K. B. °āti.

¹³ B. so.

¹⁴ B. °ati.

¹⁵ K. om. pi.

¹⁶ K. a. taṃ.

¹⁷ K. pavattiṃ koṭṭhāsaṃ.

¹⁸ K. B. bhogaṃ.

¹⁹ B¹. akāsi.

²⁰ B. om. K. a. sampattiṃ bhuñjanto.

²¹ B. a. ekaṃ. K. a. eka°.

upaṭṭhākakule¹ paṭisandhiṃ gaṇhi. Ath' assa mātā laddhagabbhapariharā katipāhaccayena 'aho vatāhaṃ pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṃ Sāriputtattherassa rasa-bhojanaṃ² datvā kāsāyavatthanivatthā³ suvaṇṇasarakaṃ ādāya āsanapariyante nisinnā tesāṃ bhikkhūnaṃ ucchiṭṭhāvasesakaṃ⁴ bhuñjeyya⁵ 'ti dohaḷini hutvā tath' eva katvā dohaḷaṃ paṭivinesi.⁶ Sā sesamaṅgalesu⁷ tathārūpam eva dānaṃ datvā puttaṃ vijāyitvā nānagahaṇadivase 'puttassa me bhante sikkhāpadāni dethā' ti therāṃ āha. Thero 'kiyaṃ assa nāmaṃ' ti pucchi.⁸ 'Bhante puttassa me paṭisandhi-gahaṇato paṭṭhāya imasmiṃ gehe kassaci dukkhaṃ nāma'⁹ na bhūtapubbaṃ, ten' esa¹⁰ Sukhakumāro¹¹ nāmaṃ bhavissati' ti vutte tad ev' assa nāmaṃ gahe tvā sikkhāpadāni adāsi. Tadā evaṃ¹² assa mātū¹³ 'nāhaṃ mama puttassa ajjhāsayaṃ bhindissāmi' ti cittaṃ uppajji. Sā tassa kaṇṇa-vijjhanamaṅgalādisu pi tath' eva dānaṃ adāsi. Kumāro pi sattavassikakāle 'icchāmi' ahaṃ amma therassa santike pabbajitū' ti āha.¹⁴ 'Sādhu tāta, nāhaṃ tava ajjhāsayaṃ bhindissāmi' ti therāṃ nimantetvā,¹⁵ 'bhante putto me pabbajitū icchati, imāhaṃ sāyaṇhasamaye vihāraṃ ānessāmi'¹⁶ therāṃ uyyojetvā nātake¹⁷ sannipātetvā 'puttassa me gihikāle kātābbakiccaṃ¹⁸ ajj' eva karissāmi' ti vatvā puttaṃ alaṅkaritvā mahantena sirisobhaggena vihāraṃ netvā therassa¹⁹ niyyādesi. Thero pi taṃ 'tāta pabbajjā nāma

¹ K. Sāriputtassūpa°.² S. B. satarasa°.³ K. kāsāva°.⁴ K. °ṭṭhasasesakaṃ.⁵ B. paribh°. B¹. aho vata bhuñceyya.⁶ K. B. °vinodesi.⁷ K. B. a. pi.⁸ K. °itvā.⁹ K. nāma du°.¹⁰ K. assa. B. ten' ev' assa.¹¹ K. a. tv eva. B. a. ti. S. a. yevā ti.¹² B. evañ c'.¹³ B. mātā.¹⁴ B. S. a. sā.¹⁵ B. °itvā. K. a. bhojetvā.¹⁶ K. ness°.¹⁷ B. a. hi.¹⁸ K. B. katt°. B. °aṇ ki°.¹⁹ K. Sāriputtatth°.

dukkarā, sakkhissasi abhiramitun' ti vatvā, 'karissāmi vo bhante ovādan'¹ ti vutte, kammaṭṭhānaṃ datvā pabbājesi. Mātāpitāro pi 'ssa pabbajjāya'² sakkāraṃ karonto anto-vihāre yeva sattāhaṃ Buddhapamukhassa bhikkhusaṃghassa satarasabhojanaṃ³ datvā sāyaṃ attano gehaṃ agamaṃsu. Aṭṭhame divase Sāriputtatthero⁴ bhikkhusaṃghe gāmaṃ pavitṭhe vihāre kattabbakiccaṃ⁵ katvā sāmaṇeraṃ pattacīvaraṃ gāhāpetvā gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi. Sāmaṇero antarāmagge mātikādīni disvā Paṇḍitasāmaṇero viya pucchi, thero pi 'ssa⁶ tath' eva vyākāsi.⁷ Sāmaṇero⁸ kāraṇāni sutvā 'sace tumhe attano pattacīvaraṃ⁹ gaṇhey-yātha ahaṃ nivatteyyan' ti vatvā therena tassa ajjhāsaṃsaṃ abhinitvā 'āhara¹⁰ pattacīvaraṃ' ti pattacīvare gaṇhite therāṃ vanditvā nivattamāno 'bhante mayhaṃ āhāraṃ āharamāno¹¹ satarasabhojanaṃ¹² āhareyyātha' ti āha. 'Kuto taṃ labhissāmā'¹³ ti. 'Attano puññaṃ alabhanto¹⁴ mama puññaṃ labhissatha bhante' ti. Ath' asse thero kuñcikaṃ datvā gāmaṃ piṇḍāya pāvīsi. So¹⁵ vihaṃsaṃ āgantvā therassa gabbhaṃ vivaritvā¹⁶ dvāraṃ pidhāya attano kāye nāṇaṃ otāretvā nisīdi, tassa guṇatejasa Sak-kassa āsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi, Sakko 'kin nu kho etaṃ' ti olokento sāmaṇeraṃ disvā 'Sukhasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṇi¹⁷ datvā "samaṇadhammaṃ karissāmi" ti nivatto, mayā tattha gantaṃ vaṭṭati' ti cintitvā caṭṭāro Mahārāja¹⁸ pakkosāpetvā 'gacchantā¹⁹ vihaṃsaṃ upavane²⁰

¹ B¹. vacanaṃ.

² K. satta°.

³ K. a. pacchā.

⁴ K. ācikkhi.

⁵ K. cīvaraṃ.

⁶ K. a. me. B. sāmaṇera dehi mama.

⁷ C. C^a. °naṃ. K. āharayamāno.

⁸ K. B¹. satta°.

⁹ B. °ntā.

¹⁰ K. B. a. pavisitvā.

¹¹ K. B¹. °rājāno.

¹² S. °nto. K. B. gacchatha tāta.

¹³ K. °jjā°.

¹⁴ K. after pavitṭhe.

¹⁵ K. B. tassa.

¹⁶ K. B. a. tāni.

¹⁷ K. B. °mī.

¹⁸ B. a. pi.

¹⁹ B. °raṇ.

²⁰ B. °ssūpa°.

dussaddake¹ sakune palāpethā² ti uyyojesi. Te tathā katvā samantā rakkhaṇ³ gaṇhiṇsu. Candimasuriyā⁴ ‘attano vimānāni gaṇhitvā⁵ tiṭṭhathā’ ti āṇāpesi, te pi tathā kariṇsu. Sayam pi āviñjanaṭṭhāne rakkhaṇ⁶ gaṇhi, vihāre sannisinno niravo⁷ ahosi. Sāmaṇero ekaggena⁸ cittena vipassanaṇ vaddhetvā tiṇi maggaphalāni⁹ pāpuṇi. Thero ‘sāmaṇerena “satarasabhojanaṇ¹⁰ āhareyyāthā” ti vuttaṇ,¹¹ kassa nu kho ghare sakkā laddhun’ ti olokento ekaṇ ajjhāsayasampannaṇ upaṭṭhākakulaṇ disvā tattha gantvā ‘bhante sādhu vo kataṇ ajja idhāgacchantehi’ ti tehi tuṭṭhamānasehi pattaṇ gaṇetvā nisīdāpetvā yāgu-khajjakaṇ datvā¹² yāva bhattakālā¹³ dhammakathaṇ yācito tesāṇ sārāṇiyadhammakathaṇ¹⁴ kathetvā kālaṇ sallakkhetvā desanaṇ ṭhapesi.¹⁵ Ath’ assa satarasabhojanaṇ datvā taṇ ādāya gantukāmaṇ therāṇ ‘bhuñjatha bhante aparam pi dassāmā’ ti therāṇ bhojetvā puna pattapūraṇ¹⁶ adaṇsu. Thero taṇ ādāya ‘sāmaṇero chāto’ ti turita-turito¹⁷ vihāraṇ pāyāsi.

Taṇ divasaṇ Satthā pāto va nikkhamitvā gandha-kuṭiyaṇ nisinno va¹⁸ āvajjesi: ‘ajja Sukhasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṇ datvā “samaṇadhammaṇ karissāmī” ti¹⁹ nivatto, nipphannaṇ nu kho tassa kiccaṇ’ ti so tiṇṇaṇ yeva maggaphalānaṇ pattabhāvaṇ disvā uttarim²⁰ pi upadhārento, ‘sakkhissat’ ayaṇ ajja arahattaṇ

¹ B. dusadde.² K. °eyyāthā.³ B. B¹. ār°.⁴ B. °ye.⁵ B. gaṇetvā.⁶ K. dvārarakkhaṇ. B. ār°.⁷ B¹. nisaddho.⁸ B. °gga°.⁹ B. phalāni.¹⁰ K. B¹. satta°, *al.*¹¹ K. *a.* vutto.¹² B. *a.* so.¹³ B. °aṇ.¹⁴ K. °yaṇ dha°.¹⁵ K. B¹. nitthāp°. B. nitṭhap°.¹⁶ K. °rūpaṇ.¹⁷ K. turito.¹⁸ B. *om.*¹⁹ K. *corr. a.* vatvā.²⁰ B. °ri.

pāpunituṇ, Sāriputto pana “sāmaṇero me¹ chāto” ti vegena bhattaṇ ādāya nikkhamati,² sace imasmiṇ arahattaṇ appatte bhattaṇ āharissati, imassa antarāyo bhavissati, mayā gantvā dvāraakoṭṭhake ārakkhaṇ gaṇhituṇ vaṭṭati’ ti cintetvā gandhakuṭito nikkhamma³ dvāraakoṭṭhake thatvā ārakkhaṇ gaṇhi. Thero pi bhattaṇ āhari. Atha naṇ hetthāvuttanayen’ eva cattāro paṇhe pucchi,⁴ vissajjanāvasāne sāmaṇero arahattaṇ pāpuṇi. Satthā therāṇ āmantetvā ‘gaccha Sāriputta sāmaṇerassa⁵ bhattaṇ dehi’ ti āha. Thero gantvā⁶ dvāraṇ ākoṭesi, sāmaṇero nikkhamitvā upajjhāyassa vattaṇ katvā⁷ ‘bhattakiccaṇ karohi’ ti vutte therassa bhattena anattikabhāvaṇ⁸ ñatvā sattavassiko kumāro⁹ taṇ khaṇaṇ yeva arahattaṇ patto nibbānatthānaṇ¹⁰ paccavekkhanto bhattakiccaṇ katvā pattaṇ¹¹ dhovi. Tasmiṇ kāle cattāro Mahārājāno¹² ārakkhaṇ vissajjesuṇ, candimasuriyā¹³ vimānāni muñciṇsu, Sakko pi āviñjanatthāne ārakkhaṇ vissajjesi, suriyo nabhamajjhaṇ¹⁴ atikkanto yeva paññāyi. Bhikkhū ‘sāyaṇho paññāyati, sāmaṇerena ca¹⁵ idān’ eva bhattakiccaṇ katan, kin nu kho ajja pubbaṇho balavā jāto sāyaṇho mando¹⁶ jāto¹⁷ ti.¹⁸ Satthā āgantvā ‘kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā’ ti pucchitvā,¹⁹ ‘bhante ajja pubbaṇho balavā jāto sāyaṇho mando,

¹ K. om.² B. °mi.³ B. °itvā.⁴ C. C^a. S. om. S. catunnaṇ pañhānaṇ. B¹. a. pañha°, B. a. pañhā°, K. a. pañhaṇ.⁵ B. a. te.⁶ B. āg°.⁷ K. a. therena.⁸ B¹. ān°. K. C. C^a. anattibh⁹ B¹. °rako.¹⁰ K. niddhāsana°.¹¹ B¹. mukhaṇ.¹² K. rājāno.¹³ B¹. candama°. B. a. pi.¹⁴ K°. majjhattaṇ.¹⁵ K. om.¹⁶ C. C^a. mandā.¹⁷ K. S. om.¹⁸ B. S. a. vadiṇsu. B¹. a. kathaṇ samuṭṭhapesuṇ.¹⁹ K. corr. B. a. imāya nāmā ti vutte.

sāmaṇerena ca idān' eva¹ bhuttaṇ, atha ca² pana suriyo majjhā³ nikkhanto yeva⁴ paññāyatī' ti vutte 'bhikkhave evam etaṇ⁵ hoti⁶ puñṇavantānaṇ samaṇadhammakaraṇa-kāle,⁷ ajja hi cattāro Mahārājāno samantā⁸ rakkaṇ⁹ gaṇhiṇsu, candimasuriyā vimānāni gahetvā atthaṇsu, Sakko āviñjane¹⁰ ārakkhaṇ gaṇhi, aham pi dvārakoṭṭhake ārakkhaṇ gaṇhi,¹¹ ajja Sukhasāmaṇero mātikāya udakaṇ harante¹² [tacchake ca dārūni tacchante¹³] usukāre ca¹⁴ usuj ujuj karonte tacchake¹⁵ cakkādini karonte disvā attānaṇ dametvā arahattaṇ patto' ti vatvā imaṇ gātham āha :

145. 'Udakaṇ hi nayanti nettikā
Usukārā namayanti¹⁶ tejanaṇ
dāruṇ namayanti¹⁶ tacchakā
attānaṇ damayanti subbatā' ti.

Tattha subbatā ti suvadā¹⁷ sukhena ovaditabbā anu-sāsitaṇ ti¹⁸ attho, sesaṇ hetthāvuttanayam¹⁹ eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Sukhasāmaṇerassa vatthu.²⁰

Daṇḍavaggaṇṇanā niṭṭhitā.

Dasamo vaggo.

¹ K. a. bhattaṇ.

² K. om.

³ K. nabhama°. B. majjhātikkanto.

⁴ K. om.

⁵ B. evaṇ. K. eva.

⁶ K. hotu.

⁷ B. °aṇ ka°.

⁸ B. sām°.

⁹ B¹. ārakkhaṭṭaṇ. K. ār°.

¹⁰ K. B. °nake.

¹¹ B. om. aham pi . . . gaṇhiṇ.

¹² B¹. dhāranto ca.

¹³ B. om. ta° ca dā° ta°.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. °ante.

¹⁶ B. B¹. dama°.

¹⁷ B. suvatā. K. sabbadā suvatā. Buddh. seems to be explaining subbacā.

¹⁸ K. ty.

¹⁹ K. °nayan'.

²⁰ K. B. °rava°. (K. °ṇ). B. a. ekādasamaṇ.

XI. JARĀVAGGO.

1. VISĀKHĀYA SAHĀYIKĀNAṆ VATTHU.*

Ko nu hāso kim ānando ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Visākhāya sahāyikāyo¹ ārabba kathesi.

Sāvatthiyaṇ kira pañcasatā kulaputtā 'evaṇ ima appamādavihāriṇiyo bhavissanti' ti attano² bhariyāyo Visākhaṇ mahāupāsikaṇ paṭicchāpesuṇ,³ tā uyyānaṇ vā vihāraṇ vā gacchantiyo tāya saddhiṇ yeva gacchanti. Tā ekasmiṇ kāle 'sattāhaṇ surāchaṇo bhavissati' ti chaṇe ghuṭṭhe⁴ attano⁵ sāmikānaṇ suraṇ paṭiyādesuṇ. Te sattāhaṇ surāchaṇaṇ kīlitvā atṭhame divase kammantabheriyā⁶ nikkhantāya⁷ kammante agamaṇsu.⁸ Tāpi itthiyo 'mayaṇ sāmikānaṇ sammukhā suraṇ pātuṇ na labhimhā, avasesa-surā ca atthi, idaṇ⁹ yathā te na jānanti tathā pivissāmā' ti Visākhāya santikaṇ gantvā 'icchāma ayye¹⁰ uyyānaṇ datṭhun' ti vatvā,¹¹ 'sādhu amma tena hi kattabba-kiccāni katvā nikkhamathā' ti vutte tāya saddhiṇ gantvā

* Cf. F. J. V., II. ff.

¹ K. °ikā.

² S. B. rep.

³ B. sampa°.

⁴ B¹. saṅkutṭhe. K. B. saṅghū°.

⁵ K. rep.

⁶ K. bhiriya. B. bhariya.

⁷ B¹. nikkhamante. K. nikkhantvā. B. nikkhantā.

⁸ B¹. āg°.

⁹ B¹. imaṇ. K. mayaṇ.

¹⁰ C^a. om. C. yaṇ ye. S. °he.

¹¹ C. C^a. om.

paṭicchannākāreṇa suraṇaṃ nīharāpetvā uyyāne pivitvā mattā vicariṇsu. Visākhā 'ayuttaṇaṃ imāhi kataṇaṃ, idāni maṇ¹ "samaṇassa Gotamassa sāvika² suraṇaṃ pivitvā³ vicaranti"⁴ ti titthiyāpi garahissanti' ti cintetvā tā itthiyo āha: 'ammā ayuttaṇaṃ vo kataṇaṃ, mama⁵ pi ayaso uppādito, sāmikāpi vo kujjhissanti, idāni kiṇaṃ karissathā' ti. 'Gilānālayaṇaṃ dassayissāma ayye'⁶ ti. 'Tena hi paññāyissatha sakena kammenā' ti. Tā gehaṇaṃ gantvā gilānālayaṇaṃ kariṇsu. Atha tāsaṇaṃ sāmikā 'itthannāmā ca itthannāmā ca' kahaṇaṃ' ti pucchitvā, 'gilānā' ti sutvā, 'addhā etāhi avasesasurā pītā bhavissati'⁸ ti sallakkhetvā tā pothetvā anayavyasanaṇaṃ pāpesuṇaṃ. Tā aparasmaṇiṇi pi chaṇavāre tathā' eva suraṇaṃ pātukāmā⁹ Visākhāṇaṃ upasaṅkamitvā, 'ayye uyyānaṇaṃ no nehi' ti vatvā, 'pubbe pi me tumhehi ayaso uppādito, gacchatha, na vo ahaṇaṃ nessāmi' ti tāya paṭikkhittā 'idāni evaṇaṃ na karissāmā' ti sammantayitvā¹⁰ puna taṇaṃ upasaṅkamitvā āhaṇsu: 'ayye Buddhapūjaṇaṃ kātukāmā' amhaṃ, vihāraṇaṃ no nehi' ti. 'Idāni amma¹¹ yujjati,¹² gacchatha¹³ parivacchaṇaṃ¹⁴ karoṭhā' ti. Tā caṇḍogakehi¹⁵ gandhamālā¹⁶ gāhāpetvā surāpunaṇe muṭṭhivārake hatthehi olambetvā¹⁷ mahāpaṭhe¹⁸ pārupitvā¹⁹ Visākhāṇaṃ upasaṅkamitvā tāya saddhiṇaṃ vihāraṇaṃ pavisa-mānā²⁰ ekamantaṇaṃ²¹ gantvā muṭṭhivārakehā' eva suraṇaṃ pivitvā vārake chaddetvā dhammasabhāyaṇaṃ Satthu purato

¹ B. om.

³ K. °nti. B¹. °ntā.

⁵ B. mayham.

⁷ C^a. K. B. once.

⁹ B. pivitu°.

¹¹ K. amhākaṇaṃ. B¹. tumhākaṇaṃ.

¹² B¹. yuttaṇaṃ.

¹⁴ C. C^a. S. °jjaṇaṃ. B¹. °ccaṇaṃ.

¹⁶ K. B. B¹. °lādini.

¹⁸ C. C^a. °pathe. C. corr. °patthe. K. °pattena.

¹⁹ K. pārump°.

²⁰ B. °nāya. K. pavisiya°.

²¹ K. a. thatvā. B. nisīditvā for ga°.

² S. B. a. Visākhā.

⁴ C. C^a. S. °ratī.

⁶ C. C^a. S. ayyā.

⁸ K. °ntī.

¹⁰ B. samassāsetva.

¹³ B¹. gaṇa°.

¹⁵ B. caṇko°.

¹⁷ K. B¹. °itvā.

nisidinsu. Visākhā 'imāsaṃ bhante dhammaṃ¹ kathethā' ti āha. Tāpi madavegena² kampamānasarirā 'nacciṣṣāma gāyissāmā'³ ti cittaṃ uppādesuṃ. Ath' ekā Mārakāyikā devatā 'imāsaṃ sarire⁴ adhimuccitvā⁵ samanassa Gota-massa purato vippakāraṃ dassessāmi'⁶ ti cintetvā tāsāṃ sarire⁷ adhimucci, tāsū ekaccā Satthu purato paṇiṃ paharitvā⁸ hasituṃ,⁹ ekaccā naccituṃ ārabhiṃsu. Satthā 'kiṃ idan' ti āvajjento¹⁰ taṃ kārāṇaṃ ſatvā, 'na dāni¹¹ Mārakāyikānaṃ otāraṃ¹² labhituṃ dassāmi, na hi mayā ettakaṃ kālaṃ pāramiyo pūrentena Mārakāyikānaṃ otārālābhatthāya¹³ pūritā' ti tā¹⁴ saṃvejetuṃ¹⁵ bhamukalomato rasmiṃ¹⁶ vissajjesi, tāvad eva andhakāratimisā¹⁷ ahosi. Tā¹⁸ bhītā ahesuṃ maraṇabhayaṭṭajjitā, tena tāsāṃ kucchiyaṃ surā jiri.¹⁹ Satthā nisinnapallaṅke antarahito Sinerumuddhani thatvā unṇalomato²⁰ rasmiṃ vissajjesi, taṃ khaṇaṃ yeva candasahassuggamaṇaṃ viya ahosi. Atha²¹ tā itthiyo āmantetvā 'tumhehi mama santikaṃ āgacchamānāhi²² pamattāhi āgantūṃ na vaṭṭati, tumhākaṃ hi²³ pamāder' eva Mārakāyikā devatā otāraṃ labhitvā tumhehi²⁴ hassādiakaraṇaṭṭhāne²⁵ hassādini kārāpesi, idāni tumhehi

¹ K. dhammakathaṃ.² B¹. sūrā°. K. matta°.³ B. naccāma gāyāmā.⁴ B. °esu.⁵ K. °ñc°.⁶ B. °iss°.⁷ K. B. °esu.⁸ K. °ituṃ, and a. ekaccā.⁹ B. hasiṃsu.¹⁰ B. °anto.¹¹ C°. K. B. idāni.¹² B¹. okāraṃ. B. okāsaṃ.¹³ B. okāsaṃ lābh°. B¹. okāraṇasatthāya.¹⁴ C. C°. S. om. K. tāsāṃ.¹⁵ B. a. hetthā.¹⁶ B. °iyo.¹⁷ K. °raṃ. B¹. antakāraṃ, om. ti°. K. B. timirā.¹⁸ C. C°. sā.¹⁹ B¹. jiyaṃ.²⁰ K. unā°.²¹ K. a. Satthā.²² K. āgamānāhi.²³ K. om.²⁴ C. C°. B. tumhe.²⁵ K. B. hasādinaṃ a°. B¹. hassādini a°.

rāgādīnaṃ aggīnaṃ nibbāpanatthāya ussāhaṃ kātuṃ vaṭṭatī' ti vatvā imaṃ gātham āha :

146. 'Ko nu hāso kim ānando, niccaṃ pajjalite sati,
andhakārena onaddhā padīpaṃ na gavessathā' ti.

Tattha ānando ti tuṭṭhi, idaṃ vuttaṃ hoti: imasmiṃ lokasannivāse¹ rāgādihi ekādasahi aggīhi niccaṃ pajjalite sati ko nu tumhākaṃ hāso vā tuṭṭhi vā, nanu esa² akattabbarūpo yeva, atthavatthukena hi avijjandhakārena onaddhā tumhe tass' andhakārassa³ vidhaman-atthāya kiṅkaraṇā ñānapadīpaṃ na gavessatha na karoṭhā ti.

Desanāvasāne pañcasatāpi tā⁴ itthiyo sotāpattiphale patitṭhahinsu. Satthā tāsaṃ acalasaddhāya patitṭhita-bhāvaṃ ñatvā Sinerumatthakā⁵ oṭarivā buddhasane nisīdi. Atha naṃ Visākhā āha: 'surā nām' esā pāpikā, evarūpā hi nāma⁶ imā itthiyo tumhādisassa Buddhassa purato nisīditvā iriyāpathamattam pi saṇṭhāpetuṃ⁷ asakkontiyo utthāya paṇiṃ paharivā hasitagītanaccādīni⁸ ārabhiṃsū' ti. Satthā 'āma Visākkhe pāpikā va⁹ esā surā nāma, etaṃ hi nissāya aneke¹⁰ sattā¹¹ anayavyasanaṃ pattā' ti vatvā, 'kadā paṇ' esā bhante uppannā' ti vutte, tassā uppatṭiṃ vitthārena kathetuṃ atītaṃ āharitvā Kumbhajātakaṃ¹² kathesi ti.

Visākhāya sahāyikānaṃ vatthu.¹³

¹ F. oka°.

² K. a. hāso.

³ K. tassa a°. B. tass' eva a°.

⁴ K. B. om. pi tā.

⁵ B¹. °pappatā.

⁶ K. om.

⁷ B¹. sandhāretuṃ.

⁸ B. B¹. hasana°. B¹. C^a. C. first. S. °naccāni. K. corr. a. kātuṃ.

⁹ B. eva.

¹⁰ K. B¹. °ka°.

¹¹ B¹. °satā.

¹² F. J. v. 12 ff.

¹³ B. a. paṭhamāṃ. K. no title.

2. SIRIMĀVATTHU.*

Passa cittakatan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto Sirimaṇ ārabba kathesi.

Sā kira Rājagahe abhirūpā gaṇikā ekasmiṇ antovasse Sumanasetthiputtassa bhariyāya Punṇakasetthidhītari² Uttarāya³ nāma upāsikāya aparajjhivā taṇ pasādetukāmā tassā gehe bhikkhusaṅghena saddhiṇ katabhattakiccaṇ Satthāraṇ khamāpetvā taṇ divasaṇ Dasabalassa bhattānumodanaṇ sutvā

(223.) 'Akkodhena⁴ jine kodhaṇ asādhun sādhunā jine jine kadariyaṇ dānena saccena alikavādinan⁵ ti

gāthāpariyosāne sotāpattiphalāṇ pāpuṇi. Ayam ettha saṅkhepo, vitthārakathā pana Kodhavagge⁶ anumodanagāthāvaṇṇanāyama eva āvibhavissati.

Evaṇ sotāpattiphalāṇ patvā pana Sirimā Dasabalaṇ nimantetvā punadivase mahādānaṇ datvā saṅghassa aṭṭhasalākabhataṇ⁷ nibaddhaṇ dāpesi,⁸ ādito paṭṭhāya nibaddhaṇ aṭṭha bhikkhū gehaṇ gacchanṭi,⁹ 'sappiṇ gaṇhatha khīraṇ gaṇhathā' ti-ādini vatvā tesāṇ patte pūrenti,¹⁰ ekena laddhaṇ tiṇṇaṇ pi catunnaṇ pi pahoti,¹¹ devasikaṇ soḷasakahāpanaparibbayena¹² piṇḍapāto diyyati. Ath' ekadivasaṇ eko bhikkhu tassā gehe aṭṭhakabhataṇ bhuñjetvā tiyojanamatthake ekaṇ vihāraṇ agamāsi. Atha naṇ sāyaṇ therūpaṭṭhāne¹³ nisinnaṇ pucchinsu : 'āvuso kahaṇ¹⁴

* Cf. Vimānav. Cy., pp. 74 ff.

¹ K. a. bimbana.

² B¹. °setthiassa dhītāya.

³ C. C^a. °rā. B. Uttarānāmāya.

⁴ B. ako°.

⁵ K. saccenāli°.

⁶ Uttarāya Vatthu.

⁷ K. B. aṭṭhakabha°. V. °āni.

⁸ K. ṭhapesi.

⁹ V. āg°.

¹⁰ K. V. °eti.

¹¹ C. C^a. °si. K. pahonakaṇ hoti.

¹² K. °ccāgena. C. C^a. °ccayena.

¹³ B. evarūpaṭṭhāne.

¹⁴ B¹. kuto, om. bhi° ga°.

bhikkhaṃ gahetvā āgato 'sī' ti.¹ 'Sirimāya² aṭṭhakabhaddhaṃ me bhuttaṃ '³ ti.⁴ 'Manāpaṃ katvā deti āvuso' ti. 'Na sakkā tassā bhaddhaṃ vaṇṇetuṃ, ativiya paṇitaṃ⁵ katvā deti, ekena laddhaṃ tinnāṃ pi catunnaṃ pi pahoti,⁶ tassā pana deyyadhammato pi dassanam eva uttaritarāṃ, sā hi itthi evarūpā ca evarūpā cā '⁷ ti tassā guṇe kathesi.⁸ Ath' eko bhikkhu tassā guṇakathaṃ sutvā adassanen'⁹ eva sinehaṃ uppādetvā 'mayā gantvā taṃ datṭhuṃ vattati' ti attano vassaggaṃ kathetvā taṃ bhikkhuṃ tṭhikaṃ¹⁰ pucchitvā 'sve āvuso tasmīṃ gehe tṭhātvā¹¹ saṃghatthero hutvā aṭṭhakabhaddhaṃ labhissasī '¹² ti¹³ sutvā taṃ khaṇaṃ yeva pattacīvaraṃ ādāya pakkanto¹⁴ pi¹⁵ pāto va aruṇe uggacchante¹⁶ salākaṃ¹⁷ pavisitvā tṭhito saṃghatthero hutvā tassā gehe aṭṭhakabhaddhaṃ labhi,¹⁸ yo pana¹⁹ bhikkhu hiyo bhuñjitvā pakkāmi²⁰ tassa gatavelāyam ev' assā sarīre²¹ rogo uppajji, tasmā ābharanāni omuñcivā²² nipajji. Ath' assā dāsiyo aṭṭhakabhaddhaṃ labhitvā²³ āgate bhikkhū disvā ārocesuṃ. Sā sahatthe²⁴ patte gahetvā²⁵ nisīdāpetuṃ vā parivisitūṃ vā²⁶ asakkonti dāsiyo ānāpesi : 'ammā²⁷ patte gahetvā ayye nisīdāpetvā yāguṃ pāyetvā khajjakaṃ datvā

¹ B¹. a. Sāvattṭhito.² V. om. K. a. gehe.³ B¹. bhuñjitvā āgato amhi. S. bhu° me.⁴ V. a. taṃ.⁵ B¹. manāpaṃ. V. atipa°.⁶ K. B¹. pahonakaṃ hoti. V. pahosī ti.⁷ K. °pī.⁸ B. vaṇṇesi.⁹ V. adisvā va savanen'.¹⁰ B¹. tṭhikaṃ.¹¹ S. B. tvaṃ. V. taṃ.¹² B. °ti.¹³ B. a. taṃ.¹⁴ V. pakkamanto.¹⁵ K. B. V. om.¹⁶ B. uggate.¹⁷ K. °bhaddhaṃ.¹⁸ C. C^a. S. om.¹⁹ K. pan' eso. V. a. so.²⁰ V. °ami.²¹ B. a. ca.²² C. C^a. mu°.²³ V. °itūṃ (but labhi supra).²⁴ V. B. S. °hatthā.²⁵ V. °etūṃ vā.²⁶ V. om. pa° vā.²⁷ B¹. appamattā.

bhattavelāya¹ patte pūretvā dethā² 'ti. Tā² 'sādhu ayye³ ti bhikkhū pavesetvā³ yāguṇ pāyetvā khajjakaṇ datvā⁴ velāya bhattassa⁵ patte pūretvā tassā⁶ ārocesuṇ.⁷ Sā 'maṇ pariggahetvā netha, ayye vandissāmi⁸ ti vatvā tāhi pariggahetvā bhikkhūnaṇ santikaṇ nītā pavedhamāna-sarīrena⁹ bhikkhū vandi. So⁹ bhikkhu taṇ oloketvā cintesi: 'gilānāya¹⁰ tāva ayaṇ etissā rūpasobhā,¹¹ arogakāle pana sabbābharanapatiṇṇāyā imissā¹² kīdisi rūpa-sampatti¹³ ti. Ath' assa anekavassakoṭṭisannicito kilesa samudācari. So aññānī¹⁴ hutvā bhattaṇ bhuñjituṇ asak-konto pattam ādāya vihāraṇ gantvā pattaṇ pidhāya ekam-ante ṭhapetvā cīvarakaṇṇaṇ¹⁵ pattharitvā¹⁶ nipajji. Atha naṇ eko sahāyako bhikkhu yācanto pi bhojetuṇ nāsakkhi, so chinnabhatto¹⁷ ahosi. Taṇ divasam eva sāyaṇha-samaye Sirimā kālam akāsi. Rājā Satthu sāsanaṇ pesesi:¹⁸ 'bhante Jīvakassa kaniṭṭhabhaginī Sirimā kālam akāsī' ti. Satthā taṇ sutvā¹⁹ rañño sāsanaṇ pahīni: 'Sirimāya jhāpanakiccaṇ²⁰ natthi, āmakasusāne taṇ yathā kākādayo²¹ na khādanti, tathā nipajjāpetvā rakkhāpethā' ti. Rājā²² tathā akāsi. Paṭipāṭiyā tayo divasā atikkantā,²³ catutthe divase sarīraṇ uddhumāyi, navahi vaṇamukhehi²⁴ puḷavā²⁵

¹ K. °ttassa ve°.

² C. C^a. S. om.

³ B¹. parivisitvā. V. pavis°.

⁴ K. B. a. tattha.

⁵ V. bhattavelāya.

⁶ C^a. assā.

⁷ V. K. B. °ayisṇu.

⁸ K. °nena sa°. V. B. vedhamānena sa°.

⁹ C. C^a. om. bhikkhu . . . aneka°. S. om. bhi° . . . assa.

¹⁰ B¹. kilānassa e° tā° ayaṇ.

¹¹ B¹. a. hoti.

¹² B¹. om.

¹³ B¹. rū° °sā.

¹⁴ B¹. vi°. K. aññamano.

¹⁵ B¹. °nne.

¹⁶ K. atth°.

¹⁷ B¹. bhinna°.

¹⁸ K. pesi.

¹⁹ B. a. va.

²⁰ V. sarīrajhāp°.

²¹ K. kākasunakhā.

²² B. a. pi.

²³ V. abhi°.

²⁴ V. dvārehi.

²⁵ K. puluvā. B. puluvā. V. puḷuvakā.

pagghariṇsu, sakalasarīraṇ bhinnasālibhattacāṭī¹ viya
 ahosi. Rājā nagare bheriṇ carāpesi 'ṭhapetvā geha-
 rakkhake² dārake Sirimāya dassanattāya³ anāgacchantā-
 naṇ aṭṭhakahāpaṇo⁴ daṇḍo' ti. Satthu santikaṇ⁵ pesesi:
 'Buddhapamukho kira⁶ bhikkhusaṅgho Sirimāya dassa-
 natthaṇ āgacchatū'⁷ ti. Satthā bhikkhūnaṇ ārocāpesi:⁸
 'Sirimāya dassanattāṇ gamissāmā' ti. So pi dahara-
 bhikkhu cattāro divase kassaci vacanaṇ agahetvā chinna-
 bhatto va⁹ nipajji, patte bhattaṇ pūtikaṇ jātaṇ, patte
 malaṇ utṭhahi.¹⁰ Atha naṇ sesasahāyakā bhikkhū¹¹ upa-
 saṅkamitvā 'āvuso Satthā Sirimāya dassanattāṇ gacchati'
 ti āhaṇsu.¹² So¹³ tathā nipajjanto¹⁴ pi 'Sirimā' ti vutta-
 pade¹⁵ yeva sahasā utṭhahitvā,¹⁶ 'Satthā Sirimaṇ'¹⁷ daṭṭhuṇ
 gacchati, tvam pi gamissasī' ti vutto¹⁸ 'āgamissāmī'¹⁹ ti
 bhattaṇ chaḍḍetvā pattaṇ dhovitvā thavikāya pakkhipitvā²⁰
 bhikkhusaṅghena²¹ saddhiṇ agamāsi. Satthā bhikkhu-
 saṅghaparivuto ekapasse aṭṭhāsi, bhikkhunisaṅgho²² pi
 rājaparisāpi²³ upāsakaparisāpi upāsikāparisāpi²⁴ ekeka-

¹ B. °ay sā°.² V. °ike.³ K. °tthaṇ.⁴ S. °āni.⁵ V. B. a. ca.⁶ C. C°. om.⁷ C. C°. °ntū.⁸ K. B. °cesi.⁹ C. C°. S. om.¹⁰ V. jātaṇ malaṇ pi na utṭhahi.¹¹ V. atha so saḥāyakena bhikkhunā. B atha naṇ so saḥāyako bhikkhu.¹² B. āha. V. vuccamāno. B. S. °sī ti āh°. ¹³ V. om.¹⁴ V. chātaṭṭo. B. chātajjhatto. K. chātaṇjjhitto. C. jjhatto.¹⁵ B¹. °matte. V. °sadde.¹⁶ B. B¹. K. a. kiṇ (B¹. kī) bhaṇasī ti (B¹. °i iti) āha.¹⁷ V. Si° Sa°.¹⁸ C°. B. B¹. vutte. K. vute.¹⁹ K. S. āma ga°.²⁰ V. om. tha° pa°.²¹ V. sa°.²² B. bhikkhusa°.²³ C. C°. S. °pur°.²⁴ V. B. om.

passē¹ atthaṇṇsu. Satthā rājānaṇ pucchi: 'kā esā mahārājā' ti. 'Bhante Jīvakkassa bhagini Sirimā nāmā' ti. 'Esā Sirimā'² ti. 'Āma bhante' ti. 'Tena hi nagare bheriṇ carāpehi, sahaṣṣaṇ datvāna³ Sirimaṇ gaṇhantū'⁴ ti. Rājā tathā kāresi. Eko pi 'han' ti vā 'hun' ti vā⁵ vadanto⁶ nāhosi. Rājā Satthu ārocesi:⁷ 'na gaṇhanti bhante' ti. 'Tena hi mahārāja agghaṇ osāpehi'⁸ ti. Rājā 'pañca satāni datvā gaṇhantū' ti bheriṇ carāpetvā⁹ kañci gaṇhanakaṇ¹⁰ adisvā 'addhateyyāni¹¹ satāni dve satāni sataṇ paṇṇāsaṇ¹² pañcaviṣati kahāpaṇe dasa kahāpaṇe pañca kahāpaṇe ekaṇ kahāpaṇaṇ addhaṇ pādaṇ¹³ māsakaṇ kākaṇikaṇ¹⁴ datvā¹⁵ Sirimaṇ gaṇhantū' ti bheriṇ carāpetvā,¹⁶ 'mudhāpi¹⁷ gaṇhantū' ti bheriṇ carāpesi, 'han' ti vā 'hun' ti vā vattā¹⁸ nāma nāhosi.¹⁹ Rājā 'mudhāpi bhante gaṇhanto²⁰ natthi' ti āha. Satthā 'passatha bhikkhave mahājanassa piyaṇ mātugāmaṇ, imasmiṇ yeva nagare sahaṣṣaṇ datvā pubbe ekadivasaṇ labhiṇsu, idāni mudhā²¹ gaṇhanto pi natthi, evarūpaṇ

¹ V. ek' ekena passena. K. ekapasse.

² V. B. Si° esā. K. Si° nāma esā.

³ B. datvā.

⁴ K. °atū, al.

⁵ K. ahan ti vā ahan ti vā. B. B¹. hon for hun. 'So *infra*.

⁶ K. B. a. nāma.

⁷ K. °āpesi.

⁸ B. osārehī.

⁹ K. °esi.

¹⁰ C. C^a. °ntakaṇ. S. gaṇhakaṇ.

¹¹ V. °yya°. B. °tiyāni.

¹² V. paññ°.

¹³ B¹. addhapaṭaṇ, for a° pā°.

¹⁴ C^a. kaṇi°. C. kahāpaṇi°.

¹⁵ B¹. katvā.

¹⁶ B. a. koci taṇ na icchi.

¹⁷ B¹. amūlakam pi.

¹⁸ K. V. B. B¹. vadanto.

¹⁹ B. na hoti.

²⁰ K. a. nāma.

²¹ V. a. pi, om. after.

nāma rūpaṃ khayaṃ vayaṃ pattaṃ,¹ passatha bhikkhave āturaṃ attabhāvaṃ ' ti² imaṃ gātham āha :

147. ' Passa cittakataṃ bimaṃ arukāyaṃ³ samussitaṃ
āturaṃ bahusaṅkappaṃ yassa natthi dhuvaṃ
thitī ' ti.

Tattha cittakataṃ ti katacittaṃ⁴ vatthābharaṇamālā-
latta-kādihi⁵ vicittaṃ⁶ ti attho, bimaṃ ti dīghādiyutta-
tthānesu⁷ dīghādihi aṅgapaccaṅgehi saṇṭhitaṃ attabhāvaṃ,
arukāyaṃ ti navannaṃ vaṇamukhānaṃ vasena arubhū-
taṃ kāyaṃ, samussitaṃ ti tīhi aṭṭhisatehi samussitaṃ,
āturaṃ ti sabbakālaṃ⁸ iriyāpathādihi pariharitabbatāya
niccagilānaṃ,⁹ bahusaṅkappaṃ ti mahājanena bahudhā
saṅkappitaṃ, yassa natthi dhuvaṃ thitī ti yassa
dhuvaḥbhāvo vā thitibhāvo vā natthi, ekantena bhedana-
vikiraṇavidhānaṃ sanadhammam¹⁰ eva taṃ idaṃ passathā
ti attho.

Desanāvasāne caturāsītiyā paṇasahassānaṃ dhammā-
bhisamayo ahosi, so pi bhikkhu sotāpattiphale patiṭ-
ṭhahī ti.¹¹

Sirimāya vatthu.¹²

¹ V. khayavayappattaṃ. K. khayavayattaṃ. V. a. .
āharimehi alaṅkārehi vicittakataṃ navannaṃ vaṇamukhā-
naṃ vasena arubhūtaṃ tīhi aṭṭhisatehi samussitaṃ niccā-
turaṃ kevalaṃ bālamahājanena bahudhā saṅkappitatāya
bahusaṅkappaṃ adhuvaṃ, then attabhāvaṃ ti.

² K. a. vatvā.

³ K. āru°.

⁴ K. °cittakayaṃ.

⁵ B. °ālaṅkārad°.

⁶ K. cittaṃ. B. cittakataṃ.

⁷ F. °vutta°.

⁸ K. °le.

⁹ B. niccatā°. C. C°. °gilānānaṃ.

¹⁰ F. B. bhedena vi°.

¹¹ V. arahattaṃ pāpuni.

¹² K. no title. B. °māva°, and a. dutiyaṃ.

8. UTTARITHTHERIVATTTHU.

Parijīṇṇaṇ idan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Uttaritttheriṇ² nāma arabbha kathesi.

Therī kira viṣaṇvassasatikā³ jātiyā piṇḍāya caritvā laddhapīṇḍapātā antaravīthiyaṇ ekaṇ bhikkhuṇ disvā⁴ piṇḍapātena āpucchitvā tassa apaṭikkhipitvā⁵ gaṇhantassa sabbaṇ datvā nirāhārā ahosi, evaṇ dutiye pi tatiye pi divase tassa eva bhikkhuno tasmiṇ yeva ṭhāne bhattaṇ datvā nirāhārā ahosi. Catutthe pana divase⁶ piṇḍāya caranti ekasmiṇ sambādhatṭhāne Satthāraṇ disvā⁷ paṭikkamanti olambantaṇ⁸ attano cīvarakaṇṇaṇ⁹ akkamitvā saṇṭhātuṇ¹⁰ asakkonti parivattitvā papati.¹¹ Satthā tassā santikaṇ gantvā 'bhagini parijīṇṇo te attabhāvo, na cirass' eva hi bhijjissatī' ti vatvā imaṇ gātham āha :

148. 'Parijīṇṇaṇ idan rūpaṇ rogaṇidḍhaṇ¹² pabhaṇ-
gūṇaṇ¹³

bhijjati pūtisandeho maraṇantaṇ hi jīvitan' ti.

Tass' attho: bhagini idan tava sarīrasaṇkhātaṇ rūpaṇ mahallakabhāvena¹⁴ parijīṇṇaṇ tañ ca kho sabbarogaṇaṇ nivāsanaṭṭhānaṭṭhena¹⁵ rogaṇidḍhaṇ, yathā kho pana taruṇo pi sigālo¹⁶ "jarasigālo" ti¹⁷ taruṇā pi galocilatā¹⁸

¹ K. a. rūpan.

³ B. viṣati°.

⁵ B. °etvā.

⁷ C. C^a. om.

⁹ B¹. °rassa ka°.

¹¹ K. B. patitā. S. B. pati. C. C^a. papātā.

¹² B. °niḷaṇ, so *infra*.

¹⁴ B. °ika°.

¹⁵ C. C^a. S. °ṭṭhānena.

¹⁷ K. B. a. vuccatī.

¹⁸ F. taruṇapiṇḍagalo cīlatā.

² B. Uttara°, *al*.

⁴ K. passitvā.

⁶ B. S. di° pana.

⁸ B¹. °ntassa.

¹⁰ B. saṇṭhāretuṇ.

¹³ S. °raṇ.

¹⁶ F. B. K. siṅg°.

“pūtilatā” ti¹ vuccati, evaṃ tadahu jātaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ pi samānaṃ² niccaṃ paggharaṇaṭṭhena pūtikāyaṃ³ pabhaṇṇaṃ, so esa⁴ pūtika samāno tad’⁵ eva deho bhijjati⁶ na cirass’ eva bhijjissati⁷ ti veditabbo, kiṇkāraṇā :⁸ maraṇantaṃ hi jīvitaṃ⁹ yasmā¹⁰ sabbasattānaṃ jīvitaṃ maraṇapariyosānam evā ti vuttaṃ hoti.

Desanāvasāne sā¹¹ therī sotāpattiphalāṃ pattā, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahoṣi ti.

Uttarittheriyā vatthu.¹²

4. SAMBAHULAADHIMĀNIKABHIKKHŪNAṃ VATTHU.

Yān’imānī¹³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-vane viharanto sambahule adhimānike¹⁴ bhikkhū ārabha kathesi.

Pañcasatā kira bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇaṃ pavisitvā ghaṭentā vāyamantā jhānaṃ nibbattetvā ‘kilesānaṃ asamudācārena pabbajitakiccaṃ no nipphannaṃ,¹⁵ attanā¹⁶ paṭiladdhagunaṃ Satthu āroces-sāmā’ ti āgamaṃsu.¹⁷ Satthā tesāṃ bahidvārakoṭṭhakaṃ pattakāle¹⁸ yeva Ānandattheraṃ āha : ‘Ānanda etesaṃ bhikkhūnaṃ pavisitvā mayā¹⁹ diṭṭhena kammaṃ natthi,

¹ C. C^a. S. pūti.

³ B. pūtitāya.

⁵ K. tavad. B. tava for tad eva.

⁶ B. a. ti.

⁸ F. a. maranā.

¹⁰ B. tasmā.

¹² Title scratched in later in K. Uttaritherivatthu. B. a. taṭiṃ.

¹³ K. a. avatthāni (av^o al.).

¹⁵ K. corr. a. ti maññamānā.

¹⁷ K. āgañchisu.

¹⁹ B. maṃ.

² K. a. rūpaṃ.

⁴ K. eso.

⁷ B. °jjati.

⁹ B. a. ti.

¹¹ K. B. om.

¹⁴ K. °ake.

¹⁶ B. °no.

¹⁸ K. sampa°.

āmakasusānaṃ gantvā tato āgantvā¹ maṃ passantū' ti. Thero gantvā tesāṃ tam atthaṃ ārocesi. Te 'kiṃ ambhākaṃ āmakasusānenā' ti avatvā va,² 'dighadassinā Buddhena kāraṇaṃ diṭṭhaṃ bhavissatī' ti āmakasusānaṃ gantvā tattha kuṇapāni passantā ekadvīhapatitesu³ kuṇapesu āghātaṃ⁴ paṇilabhitvā taṃ khaṇaṃ patitesu allasarīresu rāgaṃ uppādayiṃsu. Tasmiṃ khaṇe attano saṅkilesabhāvaṃ jāniṃsu. Satthā gandhakuṭiyaṃ nisinno va obhāsaṃ pharitvā tesāṃ⁵ sammukhe kathento viya 'patirūpaṃ⁶ nu kho bhikkhave tumhākaṃ evarūpaṃ atṭhisanghātaṃ disvā rāgaratiṃ uppādetun' ti vatvā imaṃ gātham āha :

149. 'Yān' imāni apatthāni⁷ alāpūn'⁸ eva sārade
kāpotakāni atṭhīni tāni disvāna kā ratī' ti.

Tattha apatthāni ti chaḍḍitāni, sārade ti saradakāle⁹ vātātapahatāni¹⁰ tattha tattha¹¹ vippakiṇṇaalāpūni¹² viya kāpotakāni ti kāpotakavaṇṇāni,¹³ tāni disvānā ti tāni evarūpāni atṭhīni disvā tumhākaṃ kā ratī¹⁴ nanu appamattikam¹⁵ pi kāmaratiṃ kātuṃ na vaṭṭati¹⁶ yevā ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū yathāṭṭhitā va arahattaṃ patvā Bhagavantaṃ abhithavamaṇā¹⁷ āgantvā vandiṃsū ti.

Adhimānakabhikkhūnaṃ¹⁸ vatthu.¹⁹

¹ K. pacchāg°.

² K. om.

³ K. B¹. ekāhadvīha°.

⁴ K. B. atṭhisanghātaṃ (B. °taṃ). B¹. atṭhikasāṇaṃ.

⁵ B. a. bhikkhūnaṃ.

⁶ S. nappati°.

⁷ B. apattāni.

⁸ B. alābun'. K. alābhūn'.

⁹ B. sārada°.

¹⁰ B. °papahatāni.

¹¹ C. C^a. S. om. one.

¹² B. °ṇṇāni alābūni.

¹³ K. B. ka°.

¹⁴ K. C. C^a. kāmarati.

¹⁵ K. B. °akam.

¹⁶ K. C. C^a. a. ti.

¹⁷ K. abhithavasamaṇā.

¹⁸ K. no tittle. B. sambahulaadhimānaka°.

¹⁹ B. a. catutthaṃ.

ghosa-ppamāṇikāpi anekāni¹ jātisatāni² nissāya pavattaṇ³ Satthu guṇaghosakaṇ c' eva⁴ aṭṭhaṅgasamannāgataṇ dhammadeśanāghosakaṇ⁵ ca sutvā pasīdanti;⁶ lūkha-⁷ ppamāṇikāpi 'ssa eivarādilūkhataṇ⁸ paṭicca pasīdanti; dhamma-ppamāṇikāpi 'evarūpaṇ Dasabalassa sīlay, evarūpo⁹ samādhi, evarūpā¹⁰ paññā, Bhagavā sīlādihi guṇehi asamo¹¹ apaṭipuggalo' ti pasīdanti, tesāṇ Tathāgatassa guṇaṇ¹² kathentānaṇ mukhaṇ nappahoti.

Rūpanandā bhikkhunīnaṇ c' eva upāsikānaṇ ca santikā Tathāgatassa guṇakathaṇ sutvā cintesi : 'ativiya me bhātikassa vaṇṇaṇ¹³ kathenti,¹⁴ ekadivasam pi¹⁵ me rūpe dosaṇ kathento kittakaṇ kathessati, yannūnāhaṇ bhikkhunīhi saddhiṇ gantvā attānaṇ adassetvā¹⁶ va Tathāgataṇ pasitvā¹⁷ dhammam assa¹⁸ suṇitvā āgaccheyyan' ti, sā 'aham p'¹⁹ ajja dhammasavanaṇ gamissāmī' ti bhikkhunī-

¹ S. a. pi.

² F. jātakā. B. B¹. jātakasa°.

³ F. pañcavattaṇ. B¹. a. disvā. C. a. guṇā.

⁴ F. B. °ghosaṇ c' eva. C. C°. °kam eva.

⁵ F. B. °ghosaṇ ca.

⁶ B¹. a.

visatṭho ca suviñeyyo suviniyo mudu pi ca
vindavisārigabbhiro ninnādito munisaro :

munisaro visatṭho hoti gabbhiyo ca hoti suviñeyyo ca hoti
suvaniyo ca hoti mudu pi ca hoti bindhu ca hoti assari ca
hoti gabbhiyo ca hoti ninnadito ca hoti. Cf. Abh. 129.

⁷ F. lakkha°.

⁸ K. °ttaṇ. F. °lakkhaṇaṇ.

⁹ K. °pā.

¹⁰ C. C°. °pa°. B¹. °po.

¹¹ K. a. apaṭisamo asamasamo.

¹² B¹. guṇakathaṇ.

¹³ B¹. cintesuṇ.

¹⁴ B¹. a. yeva. K. a. eva so.

¹⁵ K. a. hi.

¹⁶ B. °itvā.

¹⁷ S. a. va.

¹⁸ F. K. om.

¹⁹ F. B. om. K. ayā for aham p'.

naṃ ārocesi. Bhikkhuniyo 'ciraṣṣaṇ vata¹ Rūpanandāya² Satthu upaṭṭhānaṃ gantukāmatā uppannā, ajja Satthā imaṃ nissāya vicitrādharmadesanaṃ³ desissatī'⁴ ti⁵ tuṭṭha-mānasā taṃ adāya nikkhamiṃsu. Sā nikkhantakālato paṭṭhāya 'ahaṃ attānaṃ n' eva dassessāmī' ti cintesi. Satthāpi⁶ 'ajja⁷ Rūpanandā mayhaṃ upaṭṭhānaṃ āgamis-sati, kīdisi nu kho tassā dhammadesanā sappāyā' ti cintetvā 'rūpagarukā esā attabhāve balavasinehā, kaṇṭa-kena⁸ kaṇṭakuddharaṇaṃ viya rūpen' ev' assā rūpa-madanimmaddanaṃ⁹ sappāyaṇ' ti sannipṭṭhānaṃ katvā, tassā vihāraṃ pavisanasamaye¹⁰ ekaṃ¹¹ abhirūpaṃ itthiṃ soḷasavassuddesikaṃ rattavattthanivatthayaṃ sabbābharaṇa-paṭimaṇḍitaṃ vijāniṃ gahe tvā attano santike ṭhatvā¹² vijamānaṃ¹³ iddhibalena abhinimmi.¹⁴ Taṃ kho pana itthiṃ Satthā c' eva passati Rūpanandā ca. Sā bhikkhu-nihi saddhiṃ¹⁵ pavisitvā¹⁶ bhikkhunīnaṃ¹⁷ piṭṭhipasse ṭhatvā pañcapaṭiṭṭhitena Satthāraṃ vanditvā bhikkhunīnaṃ antare nisinnā pādantato¹⁸ paṭṭhāya Satthāraṃ olokeṇti lakkhaṇavicittaṃ anubyañjanasamujjalaṃ byāmapabbhā-parikkhittaṃ¹⁹ Satthu²⁰ sarīraṃ disvā punṇacanda-sassirikaṃ mukhaṃ olokeṇti samīpe ṭhitaṃ itthirūpaṃ

¹ B. te.

² K. °dā.

³ C. C^a. dha°. K. vicittaṃ dha°. S. kīdisaṃ nu kho dhammaṃ. B. a. nānānaṃ.

⁴ K. °essatī. S. desetī.

⁵ C. a. cintesuṃ. C. C^a. S. om. tuṭṭha° . . . cintesi.

⁶ B. om. pi.

⁷ C. C^a. S. om. ajja . . . āg°.

⁸ B¹. daṇḍakena.

⁹ C. C^a. °madaṇ ma°. F. °madaṇ nima°.

¹⁰ B¹. °kāle.

¹¹ B. a. pana.

¹² C. C^a. ṭhapetvā.

¹³ K. vijijamānaṃ.

¹⁴ B. °itaṃ. S. °nimmini.

¹⁵ B. B¹. a. vihāraṃ.

¹⁶ K. °antī.

¹⁷ B¹. bhikkhūnaṃ.

¹⁸ F. °antarato. K. B¹. pādato.

¹⁹ B. °āya pari°. B¹. °ppabhāraṃ pari°.

²⁰ C. C^a. om.

addasa. Sā taṃ oloketvā attabhāvaṃ oloketi suvaṇṇa-
rājahaṃsiyā¹ purato kākiasadisaṃ attānaṃ amaṇṇi,² iddhi-
mayarūpaṃ diṭṭhakālaṭo paṭṭhāy' eva³ hi 'ssā akkhini
bhamiṃsu. Sā 'aho imissā kesā sobhā⁴ aho nalātā⁵
sobhā' ti sabbesaṃ sarirappadesānaṃ rūpasiriyā samā-
kaḍḍhitacittatāya⁷ tasmiṃ rūpe balavasinehā ahosi. Satthā
tassā tattha abhiratiṃ ṇatvā dhammaṃ desento va⁸ taṃ
rūpaṃ soḷasavassuddesikabhāvaṃ atikkamitvā vīsativas-
suddesikaṃ katvā dassesi. Rūpanandā oloketvā 'na vat'⁹
idaṃ rūpaṃ purimasadisaṃ' ti thokaṃ virattacittā ahosi.
Satthā anukkamen' eva tassā itthiyā sakiṃvijātavaṇṇaṃ¹⁰
majjhimittthivaṇṇaṃ¹¹ jarājiṇṇamahallikitthivaṇṇaṃ¹² ti
dassesi.¹³ Sāpi anupubben' eva 'idaṃ¹⁴ antarahitaṃ idaṃ
pi¹⁵ antarahitaṃ' ti¹⁶ jarājiṇṇakāle taṃ virajjamānā¹⁷
khaṇḍadantaṃ phalitasiraṃ¹⁸ obhaggaṃ¹⁹ gopāṇasivaṅkaṃ
daṇḍaparāyaṇaṃ pavedhamānaṃ disvā ativiya virajji.
Atha²⁰ Satthā taṃ vyādhinā abhibhūtaṃ katvā dassesi, sā
taṃ khaṇaṃ yeva daṇḍaṃ ca tālavaṇṇaṃ²¹ ca chaḍḍetvā
mahāviraṇaṃ viravamānā bhūmiyaṃ patitvā²² sake mutta-
karise nimuggā aparāparaṃ pavatti.²³ Rūpanandā tam

¹ B. °haṃsarājīyā.² B. avamaṇṇi.³ K. °ya evaṃ.⁴ F. sobhanā.⁵ K. lal°.⁶ F. sobhanā.⁷ F. K. B. B¹. °cittā. B¹. °kathika°.⁸ K. om.⁹ B¹. n' ev.¹⁰ B¹. vi°.¹¹ B¹. a. mahittthivaṇṇaṃ K. a. mahallakitthivaṇṇaṃ.¹² K. jajjarajinna°.¹³ F. C. C^a. B. S. om.¹⁴ B. a. pi.¹⁵ C. C^a. om.¹⁶ C. C^a. pi.¹⁷ B¹. F. virujj°.¹⁸ C^a. °sisaṃ. S. palita°. K. palitakesasiraṃ¹⁹ B¹. °ggavibhaggaṃ.²⁰ B. ath' assā.²¹ K. °paṇṇaṃ. F. °vanthaṇ. B. °vantaṇ.²² B. pātetvā.²³ F. vaddhi. C^a. apa°. B¹. pavatti. B. parivatti. K. parivattati.

pi¹ disvā ativiya virajji. Satthāpi² tassā itthiyā maraṇaṇ dassesi, sā taṇ khaṇaṇ yeva uddhumātakabhāvaṇ āpajji, navahi vaṇamukhehi pubbavaṭṭiyo³ c' eva puḷavā⁴ ca pagghariṇsu, kākādaye sannipatitvā vilumpiṇsu. Rūpanandā⁵ oloketvā 'ayaṇ itthī imasmiṇ yeva thāne jaraṇ pattā⁶ vyādhiṇ pattā maraṇaṇ pattā, imassapi⁷ attabhāvassa evaṇ⁸ jarāvyādhimaraṇāni āgamissanti' ti attabhāvaṇ aniccato passi, aniccato diṭṭhattā evaṇ⁹ pana¹⁰ dukkhato anattato diṭṭho¹¹ yeva hoti. Ath' assā tayo bhavā ādittā viya gehā¹² gīvāya baddhakupaṇaṇ viya¹³ ca upaṭṭhahiṇsu,¹⁴ kammaṭṭhānābhimukhaṇ cittaṇ pak-khandi.¹⁵ Satthā tāya aniccato diṭṭhabhāvaṇ nātvā 'sakkhissati nu kho sayam eva attano patiṭṭhaṇ kātun' ti olokeno 'na¹⁶ sakkhissati, bahiddhā paccayaṇ laddhuṇ vattati' ti cintetvā tassā sappāyavasena dhammaṇ de-sento¹⁷ āha :

'Āturaṇ asuciṇ pūtiṇ passa Nande samussayaṇ
uggharantaṇ paggharantaṇ bālānaṇ abhipatthitaṇ.
'Yathā idaṇ¹⁸ tathā etaṇ, yathā etaṇ tathā idaṇ,
dhātuyo¹⁹ suññato²⁰ passa, mā lokaṇ punar āgami
bhava chandaṇ virājetvā²¹ upasanta²² carissasi'²³

¹ K. om.

² C. C^a. om. S. om. pi.

³ F. °bandhiyo.

⁴ K. puluvā. B. puḷuvā.

⁵ B. a. pi taṇ.

⁶ C^a. °tvā. K. jarapattā.

⁷ B¹. me imassa. B. a. me. F. °iss°. C. C^a. imissā.

⁸ K. evaṇ me.

⁹ S. B. eva.

¹⁰ S. om. ¹¹ F. C. C^a. diṭṭhā.

¹² K. B. om.

¹³ B. B¹. bandha°. C. C^a. bandhana°.

¹⁴ B¹. upaṭṭhayisun.

¹⁵ K. a. tamhi ca samaye.

¹⁶ B. nā.

¹⁷ K. a. imaṇ gātham āha.

¹⁸ K. reverses idaṇ and etaṇ.

¹⁹ B. °uto.

²⁰ B¹. dukkhato.

²¹ K. virajjitvā.

²² B. B¹. S. °nto. K. B. B¹. C^a. S. °ū (B¹. °ti).

²³ F. itthī. B. idaṇ.

itthaṇ¹ sudan² Bhagavā Nandābhikkhuniṇi ārabba imā gāthāyo abhāsittā ti. Nandā desanānusārena ñāṇaṇi pesetvā sotāpatti phalaṇi pāpuṇi. Ath' assā upari³ tiṇṇaṇi maggaphalaṇaṇi vipassanāparivāsathāya⁴ suññatākamma-tṭhānaṇi⁵ kathetuṇi 'Nande⁶ "imasmiṇi sarīre sāro⁷ atthi" ti saññaṇi mā kari, appamattako pi hi ettha sāro natthi,⁸ tiṇi atṭhisatāni ussāpetvā kataṇi atṭhinagaram⁹ ev' etan' ti vatvā imaṇi gātham āha:

150. 'Atṭhinaṇi nagaṇaṇi kataṇi¹⁰ maṇsalohitalepanaṇi yattha jarā ca maccu ca māno makkho ca ohito' ti.

Tass' attho: yath' eva hi pubbanaparannādināṇi¹¹ odahanatthāya kaṭṭhāni ussāpetvā vallihi bandhitvā mattikāya limpivā¹² nagarasankhātāṇi bahiddhā gehaṇi karonti, evam idaṇi ajjhattikam pi tiṇi atṭhisatāni ussāpetvā nabāruvinaddhaṇi¹³ maṇsalohitalepanaṇi tacapaṭicchanaṇi jīraṇalakkhaṇāya jarāya, maraṇalakkhaṇassa maccuno, māno makkho ca ohito ti tassa¹⁴ ārohasampadādinī¹⁵ paṭicca maññaṇalakkhaṇassa¹⁶ mānassa sukatakāraṇavināsanalakkhaṇassa¹⁷ makkhassa ca oda-

¹ F. itthi. B. idaṇi.

² B. suttaṇi. B¹. suttaṇi.

³ K. uttariṇi.

⁴ F. vipassanā parivārā satthāya. C. C^a. °paripākā-satth°. K. a. Satthā.

⁵ B¹. suññatachandaṇi vatvā ka°.

⁶ B. here mā.

⁷ K. a. na.

⁸ K. C. C^a. a. ti.

⁹ K. atṭhinaṇi na°.

¹⁰ C. C^a. katvā.

¹¹ K. B. pubbanā°.

¹² B. vilimpetvā.

¹³ K. ṇhāru°. B. nhāru°.

¹⁴ K. B. om. māno . . . tassa.

¹⁵ K. ārohana°. B. ārohasampadādimānāni.

¹⁶ F. B. majjana°. K. majjina°.

¹⁷ F. °passa vi°.

hanatthāya nagaṇaṇ kataṇ, evarūpo eva hi ettha kāyika-cetasiko ābādho ohito, ito uddhaṇ kiñci¹ gayhūpaṇaṇ natthī ti.

Desanāvasāne² therī arahattaṇ pāpuṇi, mahājanassāpi sātthikā dhammdesanā ahosi ti.

Janapadakalyāṇirūpanandattheriyā vatthu.³

6. MALLIKĀDEVĪVATTHU.

Jīranti ve⁴ ti imaṇ dhammdesanaṇ Satthā Jetavana viharanto Mallikādeviṇ⁵ ārabha kathesi.

Sā kira ekadivasaṇ nahānakotṭhaṇ pavitṭhā mukhaṇ dhovivā onatasarīrā jaṅghaṇ⁶ dhovituṇ ārabhi. Tāya⁷ saddhiṇ yeva pavitṭho eko vallabhasunakho atthi, so taṇ tathā onataṇ disvā asaddhammasanthavaṇ kātuṇ ārabhi. Sā⁸ phassaṇ sādiyaṇtī⁹ atṭhāsi. Rājā uparipasāde vātapānena olokento taṇ disvā tato āgatakāle 'nassa vasali'¹⁰ kasmā evarūpam akāsi' ti āha.¹¹ 'Kiṇ mayā kataṇ devā' ti.¹² 'Sunakhena saddhiṇ santhavo'¹³ ti. 'Natth' etaṇ devā' ti. 'Mayā sāmaṇ diṭṭhaṇ, nāhaṇ tava saddahissāmi, nassa'¹⁴ vasali' ti. 'Mahārāja yo koci imaṇ kotṭhakaṇ¹⁵ pavitṭho iminā vātapānena olokentassa eko va dvidhā¹⁶ paññāyati' ti. 'Abhūtaṇ kathesi'¹⁷ ti.¹⁸ 'Sace me na saddahasi etaṇ kotṭhakaṇ pavisa, ahaṇ¹⁹ iminā vāta-

¹ K. ki° u°.

² K. B. a. sā.

³ K. no title. B. a. pañcamāṇ.

⁴ K. a. rājarathā sucittā.

⁵ K. Malikaṇ de°.

⁶ K. °ā.

⁷ K. a. ca. B. a. ca pana.

⁸ K. a. tassa.

⁹ C^a. sadi°.

¹⁰ K. a. vinassa vasali.

¹¹ K. a. sutvā devī.

¹² K. a. rājā.

¹³ B. saṇsatṭhāvo.

¹⁴ K. vinassa.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B¹. dvedhā.

¹⁷ K. a. pāpe.

¹⁸ B. C. C^a. S. om. K. a. deva.

¹⁹ B. B¹. a. taṇ.

pānena olokessāmī' ti. Rājā muddhadhātuko¹ tassā vacanaṃ saddahitvā koṭṭhakaṃ pāvisi. Sā² vātapāne thatvā olokontī 'andhabāla mahārāja kin nām' etaṃ,³ ajikāya saddhiṃ santhavaṃ karosī' ti āha.⁴ 'Nāhaṃ bhadde evarūpaṃ karomī' ti ca⁵ vutte pi 'mayā samaṃ diṭṭho' nāhaṃ tava saddahissāmī' ti āha.⁷ Taṃ sutvā rājā 'addhā imaṃ koṭṭhakaṃ pavīṭṭho eko va dvidhā⁸ paññāyatī'⁹ ti saddahi. Mallikā cintesi: 'ayaṃ rājā andhabālatāya mayā¹⁰ vañcito, pāpaṃ me kataṃ, ayaṃ ca me¹¹ abhūtena abbhācikkhito, idaṃ me¹² kammaṃ¹³ Satthāpi jānissati, dve aggasāvaka¹⁴pi¹⁵ asīti mahāsāvaka¹⁶pi, aho vata me bhāriyaṃ kammaṃ katan' ti. 'Ayaṃ kira rañño asadisadāne sahāyikā¹⁷ ahosi' ti,¹⁷ tattha¹⁸ ca ekadivaṃ¹⁹ katapariccāgo dhanassa cuddasakoṭṭiagghanako²⁰ ahosi, Tathāgatassa setacchattaṃ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapiṭhan ti imāni²¹ pana cattāri anagghān' eva ahesuṃ. Sā maraṇakāle evarūpaṃ mahāpariccāgaṃ ananussaritvā²² tad²³ eva pāpakammaṃ anussarantī kālāṃ katvā Avīcimhi nibbatti. Rañño pana²⁴ ativiya piyā ahosi, so balavasokābhībhūto tassā sarīra-kiccaṃ kāretvā 'nibbattaṭṭhānam assā pucchissāmī' ti Satthu santikaṃ agamāsi. Satthā yathā so āgatakāraṇaṃ na sarati tathā akāsi. So Satthu santike sārāṇiya-

¹ B¹. danta°. B. mūla°.

² K. B. a. pi kho devī. B¹. a. devī pi kho vātapānena olokessāmī iti (vā°, etc.).

³ B¹. nāma tvaṃ.

⁵ K. om. ca and pi.

⁷ C. C°. om.

⁹ B. ñāyatī.

¹¹ B. om.

¹³ K. om.

¹⁵ K. B. a. jānissanti.

¹⁷ K. om.

¹⁹ B. ekaṃ di°.

²¹ B. a. ca.

²³ B. tath'.

²⁴ B. pan' assā. B¹. a. sā.

⁴ B. a. rājāpi.

⁶ B. a. 'si.

⁸ B¹. dvedhā.

¹⁰ C. C°. om.

¹² K. idaṃ ca.

¹⁴ K. a. jānissati.

¹⁶ B. °aṇ.

¹⁸ B¹. tadā.

²⁰ K. °iko.

²² B. nānu°. S. anu°.

dhammakathaṃ sutvā¹ gehaṃ pavitṭhakāle saritvā 'ahaṃ bhane "Mallikāya nibbattaṭṭhānaṃ pucchissāmi" ti Sattbu santikaṃ gantvā pamuṭṭho,² sve dāni³ pucchissāmi' ti punadivase pi⁴ agamāsi. Satthāpi paṭipāṭiyā satta divasāni yathā so na sarati tathā akāsi. Sāpi⁵ sattāham eva niraye paccitvā aṭṭhame divase taṇo cutā Tusitabhavane nibbatti. Kasmā pan' assa Satthā sattāhaṃ⁶ asaraṇabhāvaṃ akāsi?⁷ Sā⁸ kira tassa⁹ ativiya piyā¹⁰ ahosi manāpā, tasmā tassā niraye nibbattabhāvaṃ sutvā 'sace evarūpā saddhāsampannā niraye nibbattā dānaṃ datvā kiṃ karissāmi' ti micchādīṭṭhiṃ gahetvā pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ gehe pavattaṃ niccabhattaṃ harāpetvā niraye nibbatteyya. Ten' assa Satthā¹¹ sattāhaṃ asaraṇabhāvaṃ katvā aṭṭhame divase piṇḍāya caranto sayam eva rājagehadvāraṃ¹² agamāsi. Rājā 'Satthā āgato' ti sutvā nikkhamitvā¹³ pattaṃ ādāya pāsādaṃ abhirūhitaṃ¹⁴ ārabhi. Satthā pana rathasālāya nisīditaṃ ākāraṃ dassesi. Rājā Satthāraṃ tatth' eva nisīdāpetvā yāgukhajjakena patimānetvā¹⁵ vanditvā nisinno,¹⁶ 'ahaṃ bhante¹⁷ "Mallikāya deviyā nibbattaṭṭhānaṃ pucchissāmi" ti āgantvā pamuṭṭho,¹⁸ kattha nu kho sā bhante nibbattā' ti. 'Tusitabhavane mahārājā' ti. 'Bhante tāya Tusitabhavane anibbattantiyā¹⁹ ko añño nibbattissati, bhante²⁰ natthi tāya²¹ sadisā itthi, tassā²² nisīdanaṭṭhānādisu²³ "sve

¹ K. corr. a. pamussi rājā.³ B. puna. K. om.⁵ K. om. sāpi . . . paccitvā.⁷ B. a. ti.⁹ K. kir' assa. B. tassā°.¹¹ B. om.¹² K. corr. B. B¹. rājakula°.¹⁴ K. °yhi°.¹⁶ K. B. a. va.¹⁷ K. B. bhante ahaṃ.¹⁹ K. B. °ttiya.²¹ C. C^a. S. tāsaṃ.²³ B. nisinna°.² C. C^a. a. yeva.⁴ K. om.⁶ B. om.⁸ B. so.¹⁰ K. a. ca.¹³ B. om.¹⁵ B¹. °māpetvā.¹⁸ S. pammu°, al.²⁰ K. a. lokanāyaka²² K. B. a. hi.

Tathāgatassa idaṃ dassāmi idaṃ kariseāmi” ti¹ dānaṣaṇ-
vidhānaṃ ṭhapetvā aññaṃ kiccaṃ eva natthi, bhante tassā
paralokaṃ gatakāla² paṭṭhāya sarīraṃ me³ na bhavati⁴
ti. Atha naṃ Satthā ‘mā cintayi mahārāja, sabbesaṃ
dhuvadhammo ayaṃ’ ti vatvā, ‘ayaṃ mahārāja ratho⁵
kassā’⁶ ti pucchi.⁷ ‘Pitāmahassa me bhante’ ti. ‘Ayaṃ
kassā’ ti. ‘Pitu me bhante’ ti. ‘Ayaṃ pana ratho
kassā’ ti. ‘Mama bhante’ ti. Evaṃ vutte Satthā
‘mahārāja tava⁸ pitāmahassa⁹ ratho ten’¹⁰ evākārena¹¹
tava pitu rathaṃ na pāpuṇi¹² tava pitu ratho tava rathaṃ
na pāpuṇi,¹³ evarūpassa nāma kaṭṭhakaliṅgarassāpi jarā¹⁴
āgacchati, kim aṅga pana¹⁵ attabhāvassa, mahārāja sappu-
risadhammass’ eva hi jarā¹⁶ natthi, sattā¹⁷ pana ajīrakā¹⁸
nāma natthi’ ti vatvā imaṃ gātham āha :

151. ‘Jīranti ve rājarathā sucittā
atho sarīram pi jaram upeti,
sataṇ ca dhammo na jaraṃ upeti
santo have sabbhi pavedayanti’ ti.

Tattha ve ti nipāto,¹⁹ sucittā ti sattahi ratanehi
aparehi²⁰ rathālaṅkārehi²¹ suṭṭhu cittitā²² rājūnaṃ rathapi
jīranti, sarīram pi ti na kevalaṃ rathā eva, idaṃ suppaṭi-

¹ B. a. idaṃ.

² B. °loka°.

³ S. °ram eva.

⁴ B. vāhati.

⁵ C^a. om.

⁶ C. C^a. lokassā.

⁷ B. a. taṃ sutvā rājā sirasmiṃ añjaliṃ paṭiṭṭhapetvā.

⁸ K. om.

⁹ C^a. °mahā.

¹⁰ K. ken’. B. kena.

¹¹ K. B¹. eva kāraṇena. B. kāraṇena.

¹² B¹. °nāti. B. a. ti.

¹³ B¹. °nāti. K. a. ti.

¹⁴ B. jaraṃ.

¹⁵ B. pan’ assa.

¹⁶ C^a. (C. *first*) rājā.

¹⁷ B. °ānaṃ.

¹⁸ K. ajīraṇakā.

¹⁹ B. nipātamattā.

²⁰ B. a. ca.

²¹ K. a. sucittā.

²² B. cittakā. K. cittā.

jaggitaṃ sarīraṃ pi khaṇḍiccādīni pāpuṇantaṃ¹ jaraṃ upeti,
satañ cā ti buddhādīnaṃ² pana santānaṃ navavidha-
lokuttaradhammo³ ca kiñci upaghātaṃ⁴ na karotī ti na⁵
jaraṃ⁶ upeti nāma, pavedayaṃti ti evaṃ⁷ santo⁸ buddhā-
dayo sabbhi paṇḍitehi saddhiṃ kathenti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

Mallikādeviyā vatthu.⁹

7. LĀLUDĀYITHTHERAVATTHU.¹⁰

Appassutāyaṃ¹¹ ti¹² imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto Lāludāyittheraṃ ārabba kathesi.

So kira maṅgalaṃ karontānaṃ gehaṃ gantvā 'tiro-
kuḍḍesu tiṭṭhanti' ti-ādinā¹³ nayena avamaṅgalaṃ¹⁴
katheti, avamaṅgalaṃ karontānaṃ gehaṃ gantvā tirokuḍḍā-
disu kathetabbesu 'dānañ ca dhammacariyā cā' ti-ādinā¹⁵
nayena maṅgalagāthā¹⁶ vā 'yaṃ kiñci vittaṃ idha vā
huraṃ vā' ti Ratanasuttaṃ¹⁷ vā¹⁸ katheti, evaṃ tesu tesu
ṭhānesu 'aññaṃ kathessāmī' ti aññaṃ kathento pi 'aññaṃ¹⁹
kathemi' ti na jānāti. Bhikkhū tassa kathaṃ sutvā
Satthu ārocesuṃ: 'bhante kiṃ²⁰ Lāludāyissa maṅgalā-
maṅgalaṭṭhānesu gamanena,²¹ aññasmiṃ kathetabbe aññaṃ

¹ K. B. °pāti.

³ K. B. °vidho lo°.

⁵ K. B. om. ti na.

⁷ F. a. buddhā.

⁹ B. a. chaṭṭhaṃ.

¹⁰ Cf. F. J., II. 164. K. starts Leludāyittherava (Le° al.).

¹¹ K. a. puriso.

¹³ Kh. 11.

¹⁴ K. appava°, correct later.

¹⁶ B. °lā kathā.

¹⁸ K. C. C°. om.

²⁰ B. kiṃ bhante. K. om.

² B. buddhānaṃ.

⁴ K. °taṃ.

⁶ B. a. na.

⁸ K. C. C°. S. sante.

¹² C. C°. a. ti.

¹⁵ Kh. 5.

¹⁷ Kh. 7.

¹⁹ B. ahaṃ.

²¹ B. °ne. K. om.

eva kathetī' ti. Satthā 'na hi bhikkhave idān' ev' esa evaṇ katheti,¹ pubbe pi aññasmiṇ kathetabbe aññaṃ eva kathesī'² ti vatvā³ atītaṇ āhari.⁴

'Atīte kira Bārāṇasīyaṇ Aggidattassa nāma brāhmaṇassa putto Somadattakumāro nāma rājānaṇ upatṭhahi, so tassa⁵ piyo ahosi manāpo. Brāhmaṇo pana kasikammaṇ nissāya jīvati. Tassa dve yeva⁶ goṇā ahesuṇ, tesu eko mato. Brāhmaṇo puttaṇ āha: 'tāta Somadatta rājānaṇ me⁷ yācitvā ekaṇ goṇaṇ āharā' ti. Somadatto 'sacāhaṇ rājānaṇ yācissāmi⁸ lahubhāvo me paññāyissatī' ti cintetvā 'tumhe yeva tāta rājānaṇ yācathā' ti vatvā 'tena hi tāta maṇ gahetvā yāhi' ti vutte cintesi: 'ayaṇ brāhmaṇo dandhapañño,⁹ abhikkamapaṭikkamādivacanamattam¹⁰ pi na jānāti, aññasmiṇ¹¹ vattabbe aññaṃ eva vadati, sikkhāpetvā¹² naṇ¹³ nessāmī' ti. So taṇ ādāya Virapaṭṭhambhakan¹⁴ nāma susānaṇ gantvā tinakalāpe bandhitvā 'ayaṇ rājā, ayaṇ uparājā, ayaṇ senāpati nāmā'¹⁵ ti katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā 'tumhehi rājakulaṇ gantvā evaṇ abhikkamitabbaṇ,¹⁶ evaṇ paṭikkamitabbaṇ, evaṇ nāma rājā vattabbo, evaṇ¹⁷ uparājā,¹⁸ rājānaṇ¹⁹ upasaṇkamitvā "jayatu bhavaṇ²⁰ mahārājā" ti²¹ vatvā evaṇ ṭhatvā²²

¹ C. C^a. kathesī' ti.

² F. K. B. C. C^a. °ti.

³ K. a. tuṇhi ahosi; tehi yācito.

⁴ Somadattajātaka.

⁵ B. raññā.

⁶ B. om.

⁷ K. om.

⁸ K. yācāmi.

⁹ K. manda°.

¹⁰ B. abhikkamādi°. C. C^a. °vacanam. K. °paṭikka-māti°. B¹. °ma iti.

¹¹ B. aññatarasmiṇ.

¹² B. a. pana.

¹³ K. taṇ.

¹⁴ Skt. vīraṇastambaka.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. ati°.

¹⁷ S. a. nāma.

¹⁸ K. om.

¹⁹ B. a. pana.

²⁰ K. B. om.

²¹ B. a. evaṇ.

²² K. kathetvā. B. om. e° ṭha°.

imaṇ gāthaṇ vatvā goṇaṇ yāceyyāthā¹ ti gāthaṇ uggaṇhāpesi :

‘Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṇ kasāmase,
tesu eko mato deva dutiyaṇ dehi khattiyā’ ti.

So saṇvaccharamattena taṇ gāthaṇ² paṇuṇaṇ katvā paṇṇākāraṇ ādāya āgacchatha, ahaṇ purimataṇaṇ gantvā rañño santike ṭhassāmī³ ti vutte ‘sādhū tātā’ ti paṇṇākāraṇ gahetvā Somadattassa rañño santike ṭhitakāle ussāhappatto rājakulaṇ gantvā raññā tuṭṭhacittena katapaṭisammodano⁴ ‘tātā cirassaṇ viya⁵ āgat’ attha idaṇ āsanaṇ⁶ nisīditvā vadatha yen’ attho’ ti vutto imaṇ gātham āha :

‘Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṇ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṇ gaṇha⁷ khattiyā’ ti.

Rañña⁸ ‘kiṇ vadesi⁹ tātā, puna vadāhī’¹⁰ ti vutte¹¹ tath¹² eva gātham āha. Rājā tena virajjhivā kathitabhāvaṇ ṇatvā sitaṇ katvā ‘Somadatta tumhākaṇ gehe bahū maññe goṇā’ ti vatvā, ‘tumhehi dinnā bhavissanti devā’ ti vutte Bodhisattassa tussitvā brāhmaṇassa soḷasa goṇe alaṇkārābhaṇḍakaṇ¹³ nivāsagāmaṇ¹⁴ c’ assa brahmadeyyaṇ datvā mahantena yasena brāhmaṇaṇ uyyojesi.’

Satthā imaṇ desanaṇ¹⁵ āharitvā ‘tadā rājā Ānando ahosi, brāhmaṇo Lāludāyī, Somadatto¹⁶ aham evā ti

¹ B¹. yācetha.

² K. a. sutvā.

³ B. vasāmī. B¹. vassāmī.

⁴ K. B. °damāno.

⁵ K. B. vata.

⁶ B. idhās°.

⁷ K. corr. gaṇhāsi.

⁸ C^a. rājā. F. °ñño.

⁹ C^a. °etha.

¹⁰ C. C^a. °esī. B¹. °ehi. K. °ehī. S. °āsī.

¹¹ B. a. pi. K. a. so pi.

¹² K. B. B¹. tam. F. tām.

¹³ K. °akaṇ ca. B¹. °bhauḍaṇ ca.

¹⁴ B¹. °sana°.

¹⁵ K. B. B¹. dhamma°.

¹⁶ B¹. a. pana.

jātakaṃ samodhānetvā, 'na bhikkhave idān 'eva pubbe p' esa attano appassutatāya aññasmiṃ vattabbe aññaṃ eva vadati, appassutapuriso hi¹ balivaddasadiso va² nāma hoti' ti vatvā imaṃ gātham āha :

152. 'Appassutāyaṃ³ puriso balivaddo va jīrati,
maṃsāni tassa vaḍḍhanti pañña tassa na
vaḍḍhatī' ti.

Tattha appassutāyaṃ ti ekassa vā dvinnāṃ vā paññā-sakānaṃ vā athavā pana⁴ vaggānaṃ⁵ sabbantimena paricchena ekassa vā dvinnāṃ vā suttantānaṃ⁶ vāpi abhāvena appassuto ayaṃ, kammaṭṭhānaṃ pana uggahetvā anuyuñjanto bahussuto va. Balivaddo va jīrati ti yathā⁷ balivaddo jīramāno vaḍḍhamāno n' eva mātu na pitu⁸ na sesañātakānaṃ atthāya vaḍḍhati atha kho niratthakam eva jīrati, evam evaṃ ayaṃ pi na upajjhāya-vattaṃ karoti, na ācariyavattaṃ na āgantukavattādini, na bhāvanārāmatāṃ⁹ anuyuñjati¹⁰ ti, niratthakam eva jīrati. Maṃsāni tassa vaḍḍhanti ti yathā balivaddassa 'yuganaṅgalādini vahetuṃ¹¹ asamattho eso' ti arañhe viassaṭṭhassa tatth¹² eva vasantassāpi¹³ maṃsāni vaḍḍhanti, evam evaṃ imassāpi¹⁴ upajjhāyādhi viassaṭṭhassa saṅghaṃ¹⁵ nissāya cattāro paccaye labhitvā uddhavirecanādini katvā kāyaṃ

¹ K. om.

² B. om.

³ B. appasu°.

⁴ B. pannarasa°.

⁵ K. suttava°.

⁶ C. °taṃ. C°. suttāṃ.

⁷ B. a. hi.

⁸ K. mātāpitūnaṃ for mā° na pi°.

⁹ K. B. °bhāvanāmaggaṃ. K. a. pi.

¹⁰ C. C°. °nti.

¹¹ B. °ituṃ.

¹² B. tath'.

¹³ F. carantassa pi. B. vicarantassa khādantassa pivan-tassa. K. car° pi khād° tassa.

¹⁴ F. C. C°. imi°.

¹⁵ B. ja°.

posentassa¹ maṇṣāni vaḍḍhanti, thūlasarīro hutvā vicarati.² Paññā³ ti⁴ lokiya lokuttarā paṇ' assa paññā ekaṅgula-mattāpi⁵ na vaḍḍhati, araññe pana gacchalatādīni viya tassa⁶ cha dvārāni⁷ nissāya taṇhā c'eva navavidhamāno ca vaḍḍhati ti attho.

Desanāvasāne mahājano sotāpattiphalan⁸ pāpunī⁹ ti.
Lāḷudāyittherassa vatthu.¹⁰

8. ĀNANDATTHERASSA UDĀNAGĀTHĀVATTHU.

Anekajātisaṅsāraṇ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā bodhirukkhamūle nisinno udānavasena udānetvā aparabhāge Ānandattherena puttho kathesi.

So hi¹¹ bodhirukkhamūle nisinno suriye anattamite¹² yeva Mārabalaṇ vidhamitvā¹³ paṭhamayāme pubbenivāsa-paṭicchādakaṇ¹⁴ tamaṇ¹⁵ padāletvā, majjhimayāme dibba-cakkhuṇ visodhetvā, pacchimayāme sattesu kāruṇṇīataṇ paṭicca paccayākāre ñāṇaṇ otāretvā taṇ anulomapaṭiloma-vasena sammāsanto aruṇuggamanavelāya¹⁶ sammāsam-bodhiṇ abhisambujjhivā anekehi buddhasatasahasseehi avijahitaṇ¹⁷ udānaṇ udānento imā gāthā abhāsi:

153. 'Anekajātisaṅsāraṇ sandhāvissaṇ anibbisaṇ
gahakāraṇ¹⁸ gavesanto, dukkhā jāti punap-
punaṇ.

¹ B. posa°.

² B. a. ti.

³ K. a. tassā.

⁴ B. paññāyi for pa° ti.

⁵ K. °li°.

⁶ B. om. S. viy' assa.

⁷ C. C°. °ādīni.

⁸ S. B. °lādīni.

⁹ C. C°. °ṇsū. S. bahū . . . °ṇsū.

¹⁰ K. no title. B. a. sattamaṇ.

¹¹ K. om.

¹² B. °aṅgamite. B¹. atthaṅkamite.

¹³ B. vidhaṇsetvā. ¹⁴ K. °saṇ pa°.

¹⁵ F. taṇ.

¹⁶ K. a. saha acchariyehi.

¹⁷ C. °tu. C°. first °tuṇ. F. °ta°.

¹⁸ K. °kāraṇ. B. °kāra, so in C°.

154. Gahakāraka diṭṭho 'si, puna gehaṇ na kāhasi,
sabbā te phāsukā bhaggā, gahakūṭaṇ visaṇ-
khitaṇ,¹
visaṇkhāragataṇ cittaṇ tanhānaṇ khayaṇ ajj-
hagā' ti.

Tattha gahakārakaṇ gavesanto ti ahaṇ imassa attabhāvagehassa kārakaṇ tanhāvaḍḍhakiṇ gavesanto yena kāraṇena² sakkā so³ daṭṭhuṇ tassa bodhiñānaṇ⁴ atthāya Dīpaṇkarapādamūle katābhinihāro ettakaṇ kālaṇ aneka-jātisaṇsāraṇ aneka-jātisatasahassasaṇkhātāṇ⁵ imaṇ saṇsāravatṭaṇ anibbisaṇ taṇ⁶ ñānaṇ avindanto alabhanto yeva sandhāvissaṇ saṇsariṇ⁷ aparāparaṇ anuvicarin ti attho; dukkhā jāti punappunan ti—idaṇ gahakāraka-gavesanassa⁸ kāraṇavacanāṇ⁹—yasmā jarāvyādhimarana-missitāya¹⁰ jāti nām' esā punappuna upagantaṇ dukkhā na¹¹ ca sū¹² tāsmiṇ aditṭhe¹³ nivattati, tasmā taṇ gavesanto sandhāvissaṇ ti attho. Diṭṭho 'sī ti sabbaññutañānaṇ paṭivijjhantena¹⁴ mayā idāni diṭṭho asi.¹⁵ Punā gehaṇ ti puna¹⁶ imasmiṇ saṇsāravatṭe attabhāvasaṇkhātāṇ mama gehaṇ na kāhasi, sabbā te phāsukā¹⁷ ti tava sabbā avasesakilesaphāsukā mayā bhaggā, gahakūṭaṇ visaṇkhitaṇ¹⁷ ti imassa tayā katassa attabhāvagehassa avijjā-

¹ B. °ataṇ.

² F. B. S. ñānena.

³ S. taṇ.

⁴ B. °saṇkhyāṇ.

⁵ C. C^a. S. om.

⁶ F. saṇca°.

⁷ K. C. C^a. F. S. °rakaṇ (K. °raṇ) gavesantassa.

⁸ C. C^a. °ṇaṇ va°. S. punappuna jananaṇ cavanaṇ dukkhaṇ.

⁹ C. nissattāya. F. °yaṇ. S. missattā.

¹⁰ C. C^a. S. om.

¹¹ K. a. jāti.

¹² S. adhiṭṭhe, a. na.

¹³ K. paṭibujjhanten' eva.

¹⁴ K. B. 'si.

¹⁵ C. C^a. S. om.

¹⁶ K. B. a. bhaggā.

¹⁷ B. °atan. K. °attan.

saṅkhātaṃ kaṇṇikamaṇḍalaṃ pi mayā viddhāyetaṃ,
visaṅkhāragataṃ cittaṃ ti idāni mama cittaṃ visaṅ-
khāraṃ nibbānaṃ ārammanakaraṇavasena gataṃ anupa-
viṭṭhaṃ, tanhānaṃ¹ khayam ajjhagā ti tanhānaṃ
khayaṣaṅkhātaṃ arahattaṃ adhigato 'smī ti.²

Ānandattherassa udānagāthāvattu.³

9. MAHĀDHANAṢEṬṬHIPUTTAVATTU.

Acaritvā⁴ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Isipatane
viharanto Mahādhanaṣeṭṭhiputtaṃ ārabba kathesi.

So kira Bārāṇasīyaṃ asītikoṭivibhave kule nibbatti. Ath'
assa mātāpitaro cintesuṃ: 'amhākaṃ kule mahābhoga-
kkhandho,⁵ puttassa no⁶ ṭhapetvā yathāsukhaṃ paribhogaṃ
aññena kammena kiccaṃ natthī' ti taṃ gitavāditamattam⁷
eva sikkhāpesuṃ. Tasmiṃ yeva nagare⁸ asītikoṭivibhave⁹
kule¹⁰ dhītāpi nibbatti, tassāpi¹¹ mātāpitaro tath' eva
cintetvā taṃ naccagītamattam¹² eva sikkhāpesuṃ. Tesu
vayappattānaṃ āvāhavivāho ahosi. Atha nesāṃ apara-
bhāge mātāpitaro kalam akāyso, dveasītikoṭidhanaṃ eka-
miṃ yeva gehe ahosi. Seṭṭhiputto divasassa tikkhattuṃ
rañño upatthānaṃ gacchati. Atha tasmiṃ nagare dhuttā
cintesuṃ: 'sacāyaṃ seṭṭhiputto surāsoṇḍo¹³ bhavissati,
amhākaṃ phāsukaṃ bhavissati, uggaṇhāpema naṃ surā-
soṇḍabbhāvan' ti te suraṃ ādāya bhajjitamaṃse¹⁴ c' eva

¹ K. tanhā°.

² K. a. attho.

³ K. no title. B. om. Ān°, and a. aṭṭhamāṇaṃ.

⁴ K. a. bra°.

⁵ B. a. taṃ.

⁶ B. a. hatthe.

⁷ K. B. B¹. naccagī°

⁸ K. a. aññasmiṃ.

⁹ B¹. °vassa°.

¹⁰ K. B. a. ekā.

¹¹ K. om. pi.

¹² K. B. °gitavādita°.

¹³ B¹. °suṇḍo.

¹⁴ K. khajjaka°.

loṇasakkharā ca dasante¹ bandhitvā mūlakandaṇ² gahetvā tassa rājakulato āgacchantassa maggaṇ olokayamānā³ nisīditvā taṇ āgacchantāṇ disvā suraṇ pivitvā loṇasakkharaṇ mukhe khipitvā mūlakandaṇ⁴ dasitvā⁵ 'vassasataṇ jīva sāmī⁶ seṭṭhiputta, taṇ⁷ nissāya mayaṇ khādana-pivanasamatthā bhavēyyāmā' ti āhaṇsu. So tesāṇ vacanaṇ sutvā pacchato āgacchantāṇ cūlūpaṭṭhākaṇ pucchi: 'kim ete pivantī' ti. 'Ekaṇ pānakaṇ sāmī' ti. 'Manāpa-jātikaṇ⁸ etan' ti. 'Sāmī imasmiṇ jīvaloke iminā sadisaṇ pātabbayuttakaṇ nāma natthī' ti. So 'evaṇ sante mayāpi pātuṇ vattatī' ti thokathokaṇ⁹ āharāpetvā pivati. Ath' assa na ciren¹⁰ eva te dhuttā pivanabhāvaṇ ſiavā taṇ parivārayiṇsu. Gacchante¹¹ kāle parivāro mahā ahosi, so satena pi satadvayena pi suraṇ āharāpetva pivanto anukkamena nisinnatṭhānādisu kahāpaṇarāsiṇ ṭhapetvā suraṇ pivanto 'iminā mālā¹² āharatha¹³ iminā gandhe¹⁴ āharatha,¹⁵ ayaṇ¹⁶ jūte cheko ayaṇ nacce¹⁷ ayaṇ gīte¹⁸ ayaṇ vādite,¹⁹ imassa sahaṣsaṇ detha imassa dve sahas-sānī' ti evaṇ vikiranto²⁰ na cirass' eva attano santakaṇ asītikotiḍhanaṇ khepetvā, 'khīṇan te sāmī dhanan' ti vutte, 'kiṇ bhariyāya me santakaṇ²¹ natthī' ti. 'Atthi

¹ B. B¹. dussante. K. dusante.

² K. mūlakakanda. B. °kande. B¹. °kante.

³ K. °iya°.

⁴ K. °lakakandaṇ.

⁵ K. °etvā.

⁶ B. jīvissāmi.

⁷ B. kaṇ.

⁸ K. kiṇ nāma.

⁹ B. thokaṇ.

¹⁰ B. cirass'.

¹¹ K. B. rep.

¹² R. mālaṇ.

¹³ B. āhara. K. āhatā.

¹⁴ C. C^a. °dho. K. B. B¹. °dhaṇ.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ S. a. jano.

¹⁷ C. C^a. S. naccehi. B. a. cheko. B. om. ayaṇ jū° che°, and K. B. gīte before nacce.

¹⁸ C. C^a. gītehi.

¹⁹ S. °ehi. B. a. cheko.

²⁰ C. C^a. kirante.

²¹ C. C^a. °ikaṇ.

sāmi' ti. 'Tena hi taṇ āharathā' ti tam pi¹ tath' eva
 khepetvā anupubbena khettaṇ² āramuyyānayoggādikaṃ³
 pi antamaso bhojanabhaṇḍakam⁴ pi attharanapāpurana-
 nisīdanam pi sabbaṇ attano santakaṇ vikkīṇitvā khādi.
 Atha naṇ⁵ mahallakakāle yehi⁶ 'ssa kulasantakaṇ gehaṇ
 vikkīṇitvā gahitaṇ te⁷ taṇ gehā nīhariṇsu. So bhariyaṇ
 ādāya janassa⁸ gehabhittin nissāya vasanto kapālakhaṇḍaṇ
 ādāya bhikkhāya caritvā janassa ucchiṭṭhaṇ⁹ bhuñjituṇ
 ārabhi. Atha naṇ ekadivasaṇ āsanāsālāya dvāre ṭhatvā
 daharasāmaṇerehi diyamānaṇ ucchiṭṭhabhojanaṇ¹⁰ paṭi-
 gaṇhantaṇ¹¹ disvā Satthā sitaṇ pātvakāsi. Atha naṇ
 Ānandatthero¹² sitakāraṇaṇ pucchi. Satthā sitakāraṇaṇ
 kathento 'passānanda imaṇ mahādhanakasetthiputtaṇ,¹³
 imasmiṇ yeva nagare dveasītikoṭidhanaṇ khepetvā bhari-
 yaṇ ādāya bhikkhāya carantaṇ, sace hi ayaṇ paṭhama-
 vaye¹⁴ bhoge akhepetvā¹⁵ kammante payojayissa imasmiṇ
 yeva¹⁶ nagare aggasetthī abhavissa; sace pana nikkha-
 mitvā pabbajissa arahattaṇ pāpuṇissa, bhariyāpi 'ssa
 anāgāmiphale patitṭhahissa; sace majjhimavaye bhoge
 akhepetvā kammante payojayissa¹⁷ dutiyasetthī abhavissa
 nikkhamitvā pabbajanto anāgāmī¹⁸ abhavissa bhariyāpi
 'ssa sakadāgāmiphale patitṭhahissa; sace pacchimavaye
 bhoge akhepetvā kammante payojayissa tatiyakasetthī¹⁹
 abhavissa, nikkhamitvā pabbajanto pi sakadāgāmī abha-

¹ B. *om.*² B. °tta°.³ B¹. °mayāna°.⁴ K. B. bhāj°. B. °ik°.⁵ K. ath' assa.⁶ K. yeva parihīnassa attano gehaṇ vikiṇitvā gahitagehā
 te nīhariṇsu. So.⁷ B¹. a. gehabhattinakā. B. tena te.⁸ K. B. B¹. paraja°.⁹ B. S. °akaṇ.¹⁰ S. °aka°. B. °akaṇ bho°.¹¹ B¹. pari°.¹² B. a. pi.¹³ K. B. °nase°.¹⁴ K. a. ca.¹⁵ K. khep°.¹⁶ K. *om.*¹⁷ K. °jissa.¹⁸ B. °miphale.¹⁹ B. °yase°.

vissa, bhariyāpi 'ssa sotāpattiphale patitṭhahissa, idāni pan' esa gihibhogato¹ pi paribhino sāmāññato pi parihāyitvā² ca pana³ sukkhapallale⁴ koñcasakuṇo viya jāto ' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

155. 'Acaritvā brahmacariyaṃ aladdhā yobbane dhanam
jīṇakoñcā va jhāyanti⁵ khīṇamacche va
pallale.

156. Acaritvā brahmacariyaṃ aladdhā yobbane dhanam
senti cāpātikhīṇā va purāṇāni anutthunan ' ti.

Tattha acaritvā ti brahmacariyavāsaṃ avasitvā, yobbane ti anuppanne vā bhoge uppādetuṃ uppanne vā⁶ anurakkhituṃ samatthakāle dhanam pi alabhitvā. Khīṇamacche ti te evarūpā bālā udakassa abhāvā khīṇamacche⁷ pallale parikhīṇapattā jīṇakoñcā viya avajjhāyanti, idaṃ vuttaṃ hoti: pallale udakassa abhāvo viya hi imesaṃ vasaṇaṭṭhānassa abhāvo, macchānaṃ khīṇabhāvo viya imesaṃ bhogānaṃ abhāvo, khīṇapattānaṃ koñcānaṃ uppatitvā gamanabhāvo viya imesaṃ idāni jalathalapatthādīhi⁸ bhoge saṇṭhāpetuṃ asamatthabhāvo, tasmā te ete⁹ khīṇapattā koñcā viya¹⁰ etth'¹¹ eva bajjhितvā avajjhāyanti ti. Cāpātikhīṇā vā ti cāpāto atikhīṇā cāpā¹² vinimuttā ti attho, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā cāpā vinimuttā sarā yathāvegaṃ¹³ gantvā patitā gahetvā

¹ K. B. °gā. B¹. °bhāvato.

² C. C^a. pah°.

³ B. panam.

⁴ B. °pallake.

⁵ K. jjh°.

⁶ K. a. bhoge.

⁷ C. C^a. a. va.

⁸ F. jalakaṭṭhala°.

⁹ C. C^a. S. om.

¹⁰ B. idha.

¹¹ K. tatth'. B. tath'.

¹² K. cāpa°, so infra.

¹³ K. °vegana. C. C^a. S. yathā.

ukkipante asati tatth' eva upacikābhattaṇ¹ honti,² evaṇ
ime pi tayo vaye atikkantā idāni attānaṇ uddharituṇ
asamatthatāya maraṇaṇ upagamissanti,³ tena vuttaṇ :
senti cāpātikhīṇā va,⁴ purānāni⁵ anutthunan ti 'iti
amhehi khāditāṇ iti pītan'⁶ ti pubbe katāni khāditapīta-
naccagītavāditādīni⁷ anutthunantā socantā anusocanīā⁸
senti' ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.

Mahādhanaseṭṭhiputtassa vatthu.⁹

Jarāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekādasamo vaggo.

¹ B. °ikānaṇ bha°. K. °ikānaṇ bhuttā.

² F. C. C°. K. S. hoti.

³ B. a. ti.

⁴ K. B. a. ti.

⁵ K. por.

⁶ B. idan for iti pī°.

⁷ B. °pivita°, °naṇ.

⁸ B. om.

⁹ K. corr. Setṭhiputtavattu. B. a. navamaṇ. End
of B¹.

XII. ATTAVAGGO.

1. BODHIRĀJAKUMĀRAVATTHU.*

Attānañ ce¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Bhesa-
kalāvane² viharanto Bodhirājakumaṃ ārabbha kathesi.

So kira paṭhavitale aññehi pāsādehi asadisarūpaṃ ākāse
uppatamānaṃ viya Kokanadaṃ³ nāma pāsādaṃ kārāpetvā⁴
vaḍḍhakiyaṃ pucchi: 'kiyaṃ tayā aññatthāpi evarūpo pāsādo
katapubbo, udāhu paṭhamasippam eva te idan' ti,
'paṭhamasippam eva devā' ti ca⁵ vutte⁶ cintesi: 'sace
ayaṃ aññassa pi evarūpaṃ pāsādaṃ karissati, ayaṃ pāsādo
anacchariyo bhavissati, imaṃ mayā māretuṃ vā hatthapāde
vassa chindituṃ akkhini vā uppādetuṃ⁷ vaṭṭati, evaṃ
aññassa pāsādaṃ na karissati' ti. So taṃ atthaṃ attano
piyasahāyakassa Saṅjikāputtassa⁸ nāma mānavakassa
kathesi. So cintesi: 'nissayaṃ ayaṃ esa vaḍḍhakiyaṃ nāses-
sati, anaggho sippiyo mayi passante⁹ mā nassatu, saññaṃ
assa dassāmī' ti. So taṃ upasaṅkamitvā 'pāsāde te¹⁰
kammaṃ niṭṭhitaṃ no' ti pucchitvā¹¹ 'niṭṭhitan' ti vutte
'rājakumāro taṃ nāsetukāmo,¹² attānaṃ rakkheyyāsi' ti

* Cf. F. J. III. 157. Majjhima II. 91.

¹ K. a. piyaṃ jañña.

² B. °kalā°.

³ B. °nudaṃ. K. °nūdaṃ.

⁴ F. K. B. kārētvā.

⁵ K. om.

⁶ B. a. so. K. a. so pi.

⁷ B. °detuṃ.

⁸ K. Saṅjivaka°.

⁹ K. sante.

¹⁰ C. C^a. S. om.

¹¹ K. a. āma.

¹² K. a. tasmā.

āha.¹ Vaddhakī² 'bhaddan te sāmi kataṇ mama ārocentena,³ aham ettha kattabbaṇ⁴ jānissāmi' ti vatvā, 'kiṇ samma amhākaṇ pāsāde kammaṇ niṭṭhitan' ti rājakumārena puṭṭho 'na tāva deva niṭṭhāti,⁵ bahuṇ⁶ avasiṭṭhan' ti āha. 'Kiṇ kammaṇ nāma avasiṭṭhan' ti pucchi.⁷ 'Pacchā deva ācikkhissāmi, dārūni tāva āharāpethā' ti. 'Kiṇdārūni nāmā' ti. 'Nissārāni⁸ sukkhadārūni devā' ti. So āharāpetvā adāsi. Atha naṇ āha: 'deva ito paṭṭhāya mama santikaṇ na āgantabbaṇ,⁹ sukhumakammaṇ karon-tassa hi aṇṇena¹⁰ saddhiṇ kathāsallāpantassa¹¹ me¹² vikkhepo hoti, āhāraṇelāya pana me bhariyā va āhāraṇ āharissati'¹³ ti. Rājakumāro¹⁴ ca¹⁵ 'sādhū' ti paṭisunī. So pi ekasmiṇ gabbhe nisīditvā tāni dārūni tacchetvā attano puttadārassa antonisīdanayoggaṇ Garuḷasakunaṇ katvā āhāraṇelāya pana bhariyaṇ āha: 'gehe vijjamānakaṇ sabbaṇ vikkiṇitvā¹⁶ hiraṇṇasuvannaṇ gaṇhāhī' ti. Rājakumāro pi vaddhakissa anikkhamanattāya¹⁷ gehaṇ parikkhipitvā¹⁸ rakkaṇ¹⁹ ṭhapesi. Vaddhakī pi sakunassa niṭṭhitakāle 'ajja sabbe pi dārake gahetvā āgaccheyyāsi' ti bhariyaṇ vatvā bhuttaṭātarāso puttadāraṇ sakunassa kucchiyaṇ nisīdāpetvā vātapānena nikkhamitvā palāyi. So tesāṇ 'deva vaddhakī palāyati' ti²⁰ kandantānaṇ yeva gantvā Himavante otaritvā ekaṇ nagaraṇ māpetvā²¹ Katṭhavāhanarājā nāma jāto.²²

¹ K. a. sutvā.² B. a. pi.³ F. C. C^a. B. °antena.⁴ K. B. °akaṇ.⁵ B. niṭṭhitan.⁶ F. B. bahu. K. bahū.⁷ F. K. B. om.⁸ B. nisār°.⁹ K. B. nāg°. B. a. kiṇkāraṇā.¹⁰ F. K. B. aṇṇehi.¹¹ K. B. sallāpe sati.¹² K. om. B. kamma°.¹³ S. °tū. C. C^a. °ti, om. ti.¹⁴ C. C^a. S. kumāro.¹⁵ S. pi. K. om.¹⁶ B. °etvā.¹⁷ C^a. corr. abhi°.¹⁸ B. °etvā.¹⁹ B. ār°.²⁰ F. a. na.²¹ K. a. tattha.²² B. a. ti.

Rajakumāro pi 'pāsādamahaṇ karissāmī' ti Satthāraṇ nimantetvā pāsādaṇ¹ catujātikagandhehi² paribhaṇḍaṇ³ katvā paṭhamaṇ ummārato paṭṭhāya celapattikaṇ⁴ patthari. So kira aputtako, tasmā 'sacāhaṇ puttaṇ vā dhītarāṇ vā lacchāmi Satthā imaṇ akkamissatī' ti cintetvā patthari. So Satthari āgate Satthāraṇ⁵ pañcapatitṭhitena vanditvā pattaṇ gahetvā 'pavisatha bhante' ti āha. Satthā na pāvisi. So dutiyam pi tatiyam pi yāci. Satthā apavisitvā va Ānandattheraṇ olokesi. Thero olokitasaññāy' eva vatthānaṇ⁶ anakkaṃaṇabhāvaṇ⁷ ṇatvā, 'saṇharantu⁸ rājakumāra dussāni, na Bhagavā celapattikaṇ akkamissati pacchimajanaṇaṇ. Tathāgato oloketi' ti dussāni saṇharāpesi. So dussāni saṇharitvā Satthāraṇ anto⁹ pavesetvā yāgukhajjakena sammānetvā¹⁰ ekamantaṇ nisinna¹¹ vanditvā āha: 'bhante ahaṇ¹² tumbhākaṇ upakārako tikkhattuṇ saraṇaṇ gato, kucchigato¹³ kir' amhi ekavāraṇ¹⁴ saraṇaṇ gato, dutiyaṇ tarunadārakāle, tatiyaṇ¹⁵ viññubhāvaṇ¹⁶ pattakāle, tassa me kasmā celapattikaṇ na akkamitthā' ti. 'Kiṇ pana tvaṇ kumāra cintetvā celāni atthari¹⁷ ti. "Sace puttaṇ vā dhītarāṇ vā lacchāmi Satthā me¹⁸ akkamissatī" ti idaṇ cintetvā bhante¹⁹ ti. 'Ten' evāhaṇ²⁰ na akkamin' ti.²¹ 'Kiṇ panāhaṇ bhante

¹ K. B. °de.² S. catujj°. F. °tiga°. B. °iya°.³ B. °ikaṇ.⁴ B. °paṭikaṇ.⁵ C. C°. om.⁶ B. Satthāraṇ.⁷ B. anakkaṃabhāvaṇ.⁸ B. taṇ saṇharatu. K. saṇhara.⁹ B. a. °nivesanaṇ.¹⁰ K. santapetvā.¹¹ B. a. va.¹² F. om. K. ahaṇ bhante.¹³ K. B. a. ca. F. S. a. va.¹⁴ B. °vāre.¹⁵ K. a. pi.¹⁶ F. viññāta°. F. K. °bhāva°.¹⁷ K. °rasī.¹⁸ K. a. celāni. B. a. celapaṭikaṇ.¹⁹ K. a. attharāmī.²⁰ K. tenāhaṇ kumāra. B. a. taṇ.²¹ K. a. āha.

puttaṃ vā dhītaṃ vā n' eva¹ lacchāmī' ti. 'Āma kumārā' ti. 'Kiṅkaraṇā' ti. 'Purimakaattabhāve² jāyāya saddhiṃ pamādaṃ āpannattā'³ ti. 'Kasmiṃ kāle bhante' ti. Ath' assa Satthā atītaṃ āhuritvā dassesi:⁴

'Atīte kira anekasatamanussā⁵ mahatiyā nāvāya samuddaṃ pakkhandiṃsu, nāvā samuddamajjhe bhijji, dve jayampatikā ekaṃ phalakaṃ gahetvā antaraḍḍipakaṃ⁶ pavasiṃsu, sesā sabbe tatth' eva mariṃsu. Tasmiṃ kho pana ḍipake mahāsakuṇasaṅgho vasati, te aññaṃ khādītabbakaṃ adisvā chātajjhattā sakuṇaḍḍakāni⁷ aṅgāresu pacitvā khādiṃsu, tesu appahontesu sakuṇacchāpe gahetvā⁸ khādiṃsu, evaṃ paṭhamavaye pi majjhimavaye pi pacchima-vaye pi⁹ khādiṃsu yeva, ekasmiṃ pi¹⁰ vaye appamādaṃ nāpajjiṃsu, eko pi ca nesāṃ appamādaṃ nāpajji.'¹¹

Satthā idaṃ tassa pubbakammaṃ dassetvā 'sace hi tvaṃ rājakumāra¹² ekasmiṃ pi vaye bhariyāya saddhiṃ appamādaṃ āpajjissa ekasmiṃ pi¹³ vaye putto vā dhītā vā uppajjeyya,¹⁴ sace vā¹⁵ pana vo eko pi appamatto abhavissa, taṃ paṭicca putto vā dhītā vā¹⁶ uppajjissa; kumāra, attānaṃ hi¹⁷ piyaṃ maññaṃānena tīsu¹⁸ vayesu appamattena attā¹⁹ rakkhitabbo, evaṃ asakkontena ekavaye²⁰ pi rakkhitabbo yevā' ti vatvā imaṃ gātham āha:

157. 'Attānañ ce piyaṃ jañña rakkheyya naṃ surak-khitaṃ,

tiṇṇam aññataraṃ²¹ yāmaṃ paṭijaggeyya paṇḍito' ti.

¹ K. C. C^a. na.

² K. purimaatta°.

³ C. C^a. corr. °nnā (C. °nnā).

⁴ B. desesi.

⁵ F. K. °satā ma°.

⁶ K. C. C^a. anantara°.

⁷ B. °aṇḍāni.

⁸ K. a. paccitvā.

⁹ K. om.

¹⁰ K. a. te.

¹¹ K. a. ti.

¹² K. kumāra.

¹³ C. C^a. vo.

¹⁴ C. C^a. °yyaṃ.

¹⁵ B. om.

¹⁶ F. C. C^a. a. na.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ F. B. a. pi.

¹⁹ F. C. C^a. attānaṃ.

²⁰ K. ekasmiṃ vaye ca. C. C^a. °vāre. F. om. evaṃ . . . ra°.

²¹ K. mañña°.

Tattha yāman ti Sattbā attano dhammissaratāya¹ desanākusalatāya² idha tīṇaṇ vayanāṇ aññatarāṇ vayaṇ 'yāman' ti katvā dassesi,³ tasmā evam ettha attho veditabbo: sace atlānaṇ piyaṇ jāneyya rakkheyya naṇ surakkhitaṇ yathā so surakkhito hoti evaṇ naṇ⁴ rakkheyya, tattha sace gihī samāno 'attānaṇ rakkhissāmī' ti uparipāsādatale susaṇvutaṇ gabbhaṇ pavisitvā sampannā-rakkho hutvā nivasanto⁵ pi, pabbajito hutvā susaṇvutapihitadvāravātapānalene⁶ viharanto pi attānaṇ na⁷ rakkhati yeva, gihī pana samāno⁸ yathābalaṇ dānasilādīni puññāni karonto pabbajito vā pana vattapaṭivattapariyattimanasikāresu ussukaṇ⁹ āpajjanto attānaṇ rakkhati nāma. Evaṇ tīsu vayesu asakkonto pi¹⁰ aññatarasmiṇ pi vaye paṇḍitapuriso attānaṇ paṭijaggat' eva,¹¹ sace¹² gihibhūto paṭhamavaye khiddāpasutatāya¹³ kusalaṇ¹⁴ kātuṇ na sakkoti majjhimavaye appamattena hutvā kusalaṇ kātabbāṇ, sace majjhimavaye puttadāraṇ posento kusalaṇ kātuṇ na sakkoti pacchimavaye kātabbam eva, evam pi karontena¹⁵ attā paṭijaggito va hoti, evaṇ akarontassa pana attā piyo nāma na hoti apāyaparāyaṇam eva¹⁶ naṇ¹⁷ karoti; sace pana¹⁸ pabbajito paṭhamavaye sajjhāyaṇ karonto dhārento¹⁹ vācento vattapaṭivattaṇ karonto²⁰ pamādam āpajjati majjhimavaye appamattena samaṇa-

¹ K. a. c'eva.² K. B. a. ca.³ B. desesi.⁴ C. C^a. S. om.⁵ K. B. vas^o.⁶ B. susaṇvutena pi^o. F. C. C^a. susaṇvuto pi^o. K. °pida-hita^o. K. B. °ne leṇe.⁷ F. B. om.⁸ K. sa^o pana.⁹ B. °ena suussukaṇ.¹⁰ F. K. B. om.¹¹ S. B. °ti yeva. F. °ite yeva.¹² B. a. hi.¹³ K. khilūpasutatā.¹⁴ C. C^a. S. kusalassa.¹⁵ F. karonte. K. B. tena.¹⁶ B. a. ca.¹⁷ K. C. C^a. na.¹⁸ K. om.¹⁹ B. °anto. C. C^a. S. om.²⁰ B. om.

dhammo kâtabbo, sace¹ paṭhamavaye uggahitapariyattiyā aṭṭhakathaṇ² vinicchayaṇ³ kāraṇākāraṇaṇ ca pucchanto majjhimavaye pamādam āpajjati, pacchimavaye appamattena samaṇadhammo kâtabbo yeva,⁴ evam pi tena attā paṭijaggito va hoti, evaṇ akarontassa pana attā piyo nāma na hoti pacchānutāpanen⁵ eva naṇ tāpeti ti.

Desanāvasāne rājakumāro⁶ sotāpattiphale patitṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā⁷ ahoṣi ti.

Bodhirājakumārassa vatthu.⁸

2. UPANANDASAKYAPUTTATTHERAVATTHU.*

Attānam eva paṭhaman ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Upanandasakyaputtaṇ⁹ ārabha kathesi.

So kira thero dhammakathaṇ kathetuṇ cheko tassa appicchatādipaṭisaññuttaṇ¹⁰ dhammakathaṇ sutvā bahū bhikkhū naṇ¹¹ cīvarehi pūjetvā dhūtaṅgāni samādayiṇsu,¹² tehi visaṭṭhaparikkhāre so yeva¹³ gaṇhi. So ekasmiṇ antovasse upakaṭṭhe janapadaṇ agamāsi. Atha naṇ ekasmiṇ vihāre daharasāmaṇerā dhammakathikapemena 'bhante idha vassaṇ upethā' ti vatvā,¹⁴ 'idha kittakaṇ vassāvāsikaṇ labbhati' ti pucchite¹⁵ tehi 'ekeko sāṭako'¹⁶ ti vutte tattha upāhanā¹⁷ ṭhapetvā aññaṇ vihāraṇ

¹ K. a. pana.

² K. °ā.

³ F. °ya°.

⁴ K. om.

⁵ K. B. °tāpen'.

⁶ K. Bodhirā°.

⁷ K. dhammades°.

⁸ K. om. title. B. a. paṭhaman.

* Cf. F. J. III. 332.

⁹ K. B. Upanandaṇ Sa°.

¹⁰ K. °disa°.

¹¹ K. taṇ. B. ti°.

¹² S. B. °di°.

¹³ K. evaṇ.

¹⁴ K. āhayaṇsu.

¹⁵ K. B. pucchi.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. B. °naṇ.

agamāsi. Dutiyam pi¹ vihāraṇ gantvā 'idha kiṇ labbhatī' ti pucchitvā 'dve sātakā' ti vutte kattarayaṭṭhiṇ² ṭhapesi. Tatiyaṇ vihāraṇ gantvā 'idha kiṇ labbhatī' ti pucchitvā³ 'tayo sātakā' ti vutte⁴ udakatumbaṇ⁵ ṭhapesi. Catuttha-vihāraṇ⁶ gantvā 'idha kiṇ labbhatī' ti pucchitvā 'cattāro sātakā' ti vutte 'sādhū idha vasissāmī' ti tattha vassaṇ upagantvā gahaṭṭhānaṇ c'eva bhikkhūnaṇ ca dhammakathaṇ kathesi, te naṇ bahūhi vatthehi c'eva cīvarehi ca pūjesuṇ. So vutthavasso itaresu pi vihāresu sāsanaṇ pesetvā 'mayā parikkhāraassa ṭhapitattā vassāvāsikaṇ laddhabbaṇ, tam me⁷ paṇinantū' ti sabbaṇ āharāpetvā yānakaṇ⁸ pūretvā pāyāsi. Ath' ekasmiṇ vihāre dve daharabhikkhū dve sātake ekaṇ ca kambalaṇ labhitvā 'tuyhaṇ⁹ sātakā¹⁰ hontu,¹¹ mayhaṇ kambalo' ti bhājetuṇ asakkontā maggasaṃpe nisīditvā vivadanti. Te taṇ therāṇ āgacchantaṇ disvā 'bhante tumhe no¹² bhājetvā dethā' ti vadiṇsu. 'Tumhe yeva¹³ bhājethā' ti. 'Na sakkoma bhante, tumhe yeva no bhājetvā dethā' ti¹⁴ 'Mama vacane ṭhassathā' ti. 'Āma ṭhassāmā' ti. 'Tena hi sādhu' ti¹⁵ tesāṇ dve sātake datvā 'ayaṇ dhammakathaṇ kathentānaṇ¹⁶ amhākaṇ pārapanāraho¹⁷ ti mahagghaṇ¹⁸ kambalaṇ ādāya pakkāmi. Daharabhikkhū vippaṭisārino¹⁹ Satthu santikaṇ gantvā tam attham ārocesuṇ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva²⁰ tumhākaṇ

¹ K. om.² K. kataya°. B. katara°³ B. pucchi.⁴ B. a. tattha.⁵ C. C°. °kuṇḍaṇ. S. °kumbhaṇ.⁶ K. B. °tthaṇ vi°.⁷ B. tumhe.⁸ K. yānaṇ.⁹ K. tumhākaṇ.¹⁰ K. °kaṇ.¹¹ K. C. C°. hotu.¹² K. om.¹³ K. B. om.¹⁴ B. a. tena hi.¹⁵ K. a. so.¹⁶ J. vinayadharānaṇ. B. dhammaka°.¹⁷ K. pāpuraṇaṇ hotu.¹⁸ B. mahantaṇ.¹⁹ B. a. hutvā.²⁰ K. a. sa.

santakaṇ¹ gahetvā² vipphaṇṣārino karoti, pubbe pi akāsi yevā³ ti⁴ atītaṇ āhari :

‘Atītasmiṇ⁴ Anutīracārī ca Gambhīracārī cā ti dve uddā mahantaṇ rohitamacchaṇ labhivā ‘mayhaṇ sīsaya hotu tava naṅguṭṭhaṇ’ ti vivādāpannā bhājetuṇ asakkontā ekaṇ sigālaya disvā āhaṇsu : ‘mātula imaṇ no bhājetvā dehī’ ti. ‘Ahaṇ raññā vinicchayaṭṭhāne ṭhapito,⁵ tattha ciraṇ nisiditvā jaṅghāvihāratthāya āgato ‘mhi, idāni⁶ okāso natthi’ ti. ‘Mātula mā evaṇ karoṭha, bhājetvā eva no⁷ dethā’ ti. ‘Mama vacane ṭhassathā’ ti. ‘Ṭhas-sāma mātulā’ ti. ‘Tena hi sādhu’ ti sīsaya chinditvā ekamante akāsi, naṅguṭṭhaṇ ekamante,⁸ katvā ca pana ‘tātā yena pana⁹ vo anutīre caritaṇ so naṅguṭṭhaṇ gahaṭu, yena gambhīre caritaṇ tassa sīsaya hotu, ayam pana majjhimakhaṇḍo¹⁰ mama vinicchayaḍḍhamme ṭhitassa bhavissati’ ti te¹¹ saññāpento :

‘Anutīracārī naṅguṭṭhaṇ sīsaya Gambhīracārino
athāyaṇ majjhimo khaṇḍo dhammaṭṭhassa
bhavissati’ ti

imaṇ gāthaṇ¹² vatvā majjhimakhaṇḍaya ādāya pakkāmi, te vipphaṇṣārino taṇ oloketvā aṭṭhaṇsu’.

Satthā imaṇ atītaṇ dassetvā ‘evam esa atīte pi tumhe vipphaṇṣārino akāsi yevā’ ti vatvā¹³ te bhikkhū saññāpetvā Upanandaṇ garaḥanto ‘bhikkhave paraṇ ovadantena¹⁴ nāma paṭhamam eva attā¹⁵ patirūpe¹⁶ patiṭṭhāpetabbo’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

158. ‘Attānam eva paṭhamayaṇ patirūpe nivesaye,
ath’ aṇṇam anusāseyya na kilisseyya¹⁷ paṇḍito’ ti.

¹ K. om.

³ K. a. vatvā.

⁵ K. C. C^a. om.

⁷ B. om.

⁹ B. om.

¹¹ C. C^a. tesayaṇ.

¹³ K. B. om.

¹⁵ B. attānaṇ. ¹⁶ S. a. ṭhāne.

² K. B. a. tumhe.

⁴ K. B. a. hi.

⁶ K. B. a. me.

⁸ K. B. a. akāsi.

¹⁰ S. B. °mo kha^o.

¹² F. J. III. 334.

¹⁴ K. C C^a. °nto.

¹⁷ B. kileseyya.

Tattha patirūpe nivesaye ti anucchavike guṇe patitṭhāpeyya, idaṇ vuttaṇ hoti: yo appicchatādiguṇehi vā ariyavaṇṣapaṭipadādihi¹ vā² paraṇ anusāsītukāmo so attānam eva paṭhamataraṇ³ tasmiṇ guṇe patitṭhāpeyya, evaṇ patitṭhāpetvā atha⁴ aññaṇ tehi guṇehi anusāseyya, attānaṇ hi tattha anivesetvā kevalaṇ param eva anusāsamāno parato nindaṇ labhitvā kilissati nāma, tattha attānaṇ nivesetvā anusāsamāno parato pasaṇsaṇ labhati, tasmā na kilissati nāma, evam karonto paṇḍito na kilisseyya ti.⁵

Desanāvasāne te dve bhikkhū sotāpattiphale patitṭhahinsu, mahājanassāpi sātthikā desanā⁶ ahoṣi ti.

Upanandasakyaputtassa vatthu.⁷

3. PADHĀNIKATISSATTHERAVATTHU.*

Attānañ ce⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Padhānikatissattheraṇ ārabba kathesi.

So kira Satthu santike kammaṭṭhānaṇ gahetvā pañcassate bhikkhū ādāya araññe vassaṇ upagantvā 'āvuso dharamānakabuddhassa⁹ vo santike¹⁰ kammaṭṭhānaṇ gahitaṇ, appamattā¹¹ samaṇadhammaṇ karoṭhā' ti ovaḍitvā sayāṇ gantvā nipajjitvā supati. Te bhikkhū paṭhamayāmaṇ¹² caṅkamitvā majjhimayāme vihāraṇ¹³ pavisanti. So niddāyitvā pabuddhakāle¹⁴ tesāṇ santikaṇ gantvā 'kiṇ tumhe "nipajjitvā niddāyissāmā" ti āgatā,¹⁵ siḅhaṇ

¹ C°. °saṇvāsa°. K. ariyasampati°.

² K. om.

³ B. °maṇ.

⁴ K. B. ath'.

⁵ B. kilissati.

⁶ K. dhammades°.

⁷ K. om. title. B. °rava°, and a. dutiyan.

* Cf. F. J. I. 485.

⁸ K. a. tathā kayirā.

⁹ B. °kassa bu°.

¹⁰ S. °kā. K. B. sa° vo.

¹¹ B. q. va.

¹² K. B. °yāme.

¹³ B. a. gantvā.

¹⁴ K. pabujjhatu°.

¹⁵ K. °ntvā.

nikkhamitvā samanadhammaṃ karoṭhā' ti vatvā sayañ gantvā tath' eva supati. Itare majjhimayāme¹ pi² bahi caṅkamitvā pacchimayāme vihāraṃ pavisanti. So puna pi pabujjhivā tesañ santikaṃ gantvā te viharā nīharitvā sayañ puna³ gantvā supat' eva.⁴ Tasmiṃ niccakālaṃ evaṃ karonte te bhikkhū sajjhāyaṃ vā⁵ kammaṭṭhānaṃ vā manasikātuṃ nāsakkhiṃsu, cittaṃ aññathattaṃ agamāsi. Te 'amhākaṃ ācariyo ativiya āraddhaviriyo, parigaṇhis-sāma nan' ti parigaṇhantā tassa kiriyaṃ disvā 'naṭṭh' amha āvuso, ācariyo no tuccharavaṃ ravatī' ti vadiṃsu.⁶ Tesañ ativiya niddāya kilamantānaṃ ekabhikkhū pi visesaṃ nibbattetuṃ nāsakkhi.⁷ Te vutthavassā Satṭhu santikaṃ gantvā Satthārā katapaṭisanthārā 'kiyaṃ bhikkhave appa-mattā hutvā samanadhammaṃ karitthā' ti pucchitā⁸ tam atthaṃ ārocesuṃ. Satthā 'na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa tumbhākaṃ antarāyama akāsi⁹ yevā' ti vatvā tehi yācito,¹⁰

'Amātāpitari¹¹ saṃvaḍḍho anācariyakule vasaṃ
nāyama akālaṃ kālaṃ vā abhijānāti¹² kukkuṭo' ti¹³

imaṃ Akālarāvīkukkuṭajātaṃ vitthāretvā kathesi, 'tadā hi¹⁴ so kukkuṭo ayaṃ Padhāṇikatissatthero ahosi, ime pañcasatā bhikkhū te māṇava ahesuṃ, disāpāmoḁkhā-cariyo¹⁵ aham evā' ti.

Satthā imaṃ jātaṃ vitthāretvā¹⁶ 'bhikkhave paraṃ ovaḁantena nāma attā¹⁷ sudanto kātabbo, evaṃ ovaḁanto¹⁸

¹ K. °yāma (for °aṃ).

² K. om. B. om. pi . . . pacchimayāme.

³ K. pana.

⁴ B. tath' eva supati.

⁵ K. om.

⁶ C. C^a. om.

⁷ C. C^a. °iṃsu.

⁸ B. °tvā, a. te.

⁹ K. kāsi.

¹⁰ S. ārādhito. C. C^a. a. atītaṃ āharitvā.

¹¹ K. B. °pitu.

¹² B. nābhi°.

¹³ F. J. I. 436.

¹⁴ C. C^a. om.

¹⁵ B. °o ā°.

¹⁶ B. °itvā.

¹⁷ B. attānaṃ.

¹⁸ B. vadanto.

hi¹ sudanto hutvā dameti nāmā' ti vatvā imaṃ gātham āha:

159. 'Attānañ ce tathā kayirā² yath' aññam³ anusāsati, sudanto vata dametha, attā hi kira duddamo' ti.

Tass' attho: yathā⁴ hi⁵ bhikkhu 'paṭhamayāmādisu caṅkamitabban' ti vatvā paraṃ ovaḍati⁶ sayam caṅkamā-dīni adhiṭṭhahanto attānañ ce⁷ tathā kayirā yath' aññaṃ anusāsati, evaṃ sante sudanto vata dame-tha,⁸ yena guṇena paraṃ anusāsati tena attanā⁹ sudanto hutvā dameyya. Attā hi kira duddamo ti ayaṃ hi attā nāma duddamo, tasmā yathā so sudanto hoti tathā dametabbo' ti.

Desanāvasāne pañcasatāpi te bhikkhū arahattaṃ pāpu-niṃsū ti.

Padhānikatissattherassa vatthu.¹⁰

4. KUMĀRAKASSAPAMĀTUTTHERIVATTHU.*

Attā hi attano nātho ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto Kumārakassapattherassa mātaraṃ ārabha kathesi.

Sā kira Rājagahanagare seṭṭhidhītā viññutaṃ patta-kālato paṭṭhāya pabbajjaṃ yāci. Atha¹¹ punappuna yāca-mānāpi¹² ca mātāpitunnāṃ santike¹³ pabbajjaṃ alabhivā

¹ B. a. attano.

² B. kariyā.

³ S. B. yathāññam.

³ C. C^a. S. tathā.

⁵ K. S. om.

⁶ B. °di.

⁷ C. C^a. ca.

⁸ B. a. ti.

⁹ K. attānaṃ.

¹⁰ K. no title. B. °rava°, and a. tatīyaṃ.

* Cf. F. J. I. 145.

¹¹ K. B. om. C. C^a. a. naṃ. S. a. sā.

¹² K. yāciya°.

¹³ K. B. °ikā.

vayappattā patikulāṇ gantvā patidevatā hutvā agāramajjhe vasi.¹ Ath' assā na cirass' eva² kucchīyaṇ³ gabbho pati-
tṭhahi, sā pan' assa⁴ patitṭhitabhāvaṇ ajānitvā va sāmikaṇ
ārādhettvā pabbajjaṇ yāci. Atha naṇ so mahantena sak-
kārena bhikkhuniupassayaṇ netvā ajānanto Devadatta-
pakkhiyānaṇ⁵ bhikkhunīnaṇ⁶ santike pabbājesi. Aparena
samayena bhikkhuniyo tassā gabbhinibhāvaṇ ñatvā tāhi
'kiṇ idan' ti vuttā⁷ 'nāhaṇ ayye⁸ jānāmi kim etaṇ, silaṇ
vata⁹ me arogam evā ti bhikkhuniyo taṇ Devadattassa
santikaṇ netvā 'ayaṇ bhikkhunī saddhāpabbajitā,¹⁰ imissā
mayaṇ gabbhassa patitṭhitabhāvaṇ¹¹ kālaṇ na jānāma, kiṇ
dāni karomā' ti pucchisū. Devadatto 'mā mayhaṇ
ovādakārikānaṇ bhikkhunīnaṇ ayaso uppajjatū' ti¹² etta-
kam eva cintetvā 'uppabbājetha nan' ti āha. Taṇ sutvā
sā¹³ daharā 'mā maṇ ayye nāsetha, nāhaṇ Devadattaṇ
uddissa pabbajitā, etha maṇ Satthu santikaṇ Jetavanaṇ
nethā' ti. Tā taṇ ādāya Jetavanaṇ gantvā Satthu āro-
cesuṇ, Satthā 'tassā gihikāle gabbho patitṭhito' ti jānanto
pi paravādamocanattaṇ rājānaṇ Pasenadikosalaṇ Mah-
Ānāthapiṇḍikaṇ¹⁴ Cūlānāthapiṇḍikaṇ¹⁵ Visākhaṇ¹⁶ upāsi-
kaṇ aññāni ca mahākulāni pakkosāpetvā Upālitttheraṇ
āṇāpesi: 'gaccha imissā daharāya¹⁷ catuparisamajjhe
kammaṇ parisodhehi'¹⁸ ti. Thero rañño purato Visākhaṇ
pakkosāpetvā¹⁹ taṇ adhikaraṇaṇ paṭicchāpesi. Sā sāni-
pākāraṇ parikkhipāpetvā antosāṇiyaṇ²⁰ tassā hatthapāda-

¹ K. B. agāraṇ ajjhāvasi. F. vasati.

² K. cirassena.

³ K. B. °ismiṇ.

⁴ B. gabbhassa.

⁵ K. B. °kānaṇ.

⁶ K. °ūnaṇ.

⁷ K. puṭṭhā.

⁸ F. a. na taṇ.

⁹ K. pana.

¹⁰ K. saddhāya pa^c.

¹¹ F. K. B. om. °bhāvaṇ. S. a. jānāma. Read °vakā°?

¹² K. °atu. C. C^a. °ati.

¹³ F. om. C. C^a. tā.

¹⁴ K. Mahā-An°.

¹⁵ K. B. Cūla-An°.

¹⁶ F. B. °ā°.

¹⁷ K. B. a. bhikkhuniyā.

¹⁸ K. so°.

¹⁹ B. a. tesāṇ.

²⁰ C^a. sāniyaṇ.

nābhiudarapariyosānāni oloketvā māse¹ divase samānetvā² 'gihibhāve imāya gabbho laddho' ti nātvā therassa tam atthaṇ ārocesi. Ath' assā thero parisamajjhe parisuddhabhāvaṇ paṭiṭṭhāpesi. Sā aparena samayena Padumuttara-buddhassa³ pādamūle paṭthitapaṭṭhanaṇ mahānubhāvaṇ puttaṇ vijāyi. Ath' ekadivasaṇ rājā bhikkhuniupassaya-samīpena⁴ gacchanto dāra-kasaddaṇ sutvā, 'kiṇ idan' ti pucchitvā, 'deva ekissā bhikkhuniyā putto jāto, tass' esa saddo' ti vutte⁵ kumāraṇ attano gharāṇ netvā dhātinaṇ adāsi. Nāmagahaṇadivase c' assa 'Kassapo' ti nāmaṇ katvā kumārapihārena vaddhitattā⁶ 'Kumārakassapo' ti saṇjāniṇsu. So kilāmaṇḍale daharake paharitvā 'nimmātāpitiken' amhā pahaṭṭā' ti vutte rājānaṇ upasaṇkamitvā 'deva maṇ "nimmātāpitiko" ti vadanti, mātaram me ācikkhathā' ti pucchitvā rañṇā dhātiyo dassetvā 'imā te mātaro' ti vutte 'na ettikā⁷ mama⁸ mātaro, ekāya me mātara bhavitabbaṇ, tam me ācikkhathā' ti āha.⁹ Rājā 'na sakkā imaṇ vañcetun' ti cintetvā 'tāta tava mātā bhikkhunī, tvaṇ mayā bhikkhuniupassayā ānito'¹⁰ ti. So tāvataken'¹¹ eva samuppannasayaṇvego hutvā 'tāta pabbājetha man' ti āha. Rājā 'sādhu tātā' ti taṇ mahantena sakkārena Satthu santike pabbājesi. So laddhūpasampado 'Kumārakassapaṭṭhero' ti pañṇāyi. So Satthu santike kammaṭṭhānaṇ gahetvā araṇṇaṇ pavisitvā vāyaṇitvā¹² visesaṇ nibbattetuṇ asakkonto 'puna kammaṭṭhānaṇ vise-setvā gahessāmi'¹³ ti Satthu santikaṇ āgantvā¹⁴ Andhavanē vihāsi. Atha naṇ Kassapabuddhakāle ekato samaṇadhammaṇ katvā anāgāmiphalāṇ patvā Brahmalo-ke nibbattabhikkhu¹⁵ Brahmalo-kato āgantvā pannarasa¹⁶ pañhe

¹ K. B. māsa°.³ K. om. °buddhassa.⁵ F. K. B. a. taṇ.⁷ K. B. °akā.⁹ C. C°. om.¹¹ B. tāva ettaken'.¹³ B. gahi°¹⁵ B. nibbattita°.² K. su°.⁴ B. C. C°. °pe.⁶ K. vu°.⁸ B. me.¹⁰ K. nīto.¹² C°. °anto.¹⁴ K. B. gantvā.¹⁶ B. pannarasa.

pucchitvā 'ime pañhe t̥hapetvā Satthāraṇa añño¹ vyākātuṇ samattho² natthi, gaccha Satthu santike imesaṇ atthaṇ ugganḥā' ti uyyojesi. So tathā katvā pañhavissajjanāvasāne arahattaṇ pāpuṇi.³

Tassa pana nikkhantadivasato⁴ paṭṭhāya dvādasavassāni mātu bhikkhuniyā akkhihi assūni pavattiṇsu.⁵ Sā putta-viyoga dukkhitā assutintena eva mukhena bhikkhāya caramānā antaravithiyaṇ therāṇa disvā va⁶ 'putta puttā' ti viravantī taṇa gaṇhituṇ⁷ upadhāvamānā parivattitvā⁸ pati. Sā thanehi khiraṇa muñcantehi utthahitvā allacīvarā gantvā therāṇa gaṇhi. So cintesi: 'sacāyaṇa mama santikā madhuravacanāṇa⁹ labhissati vinassissati, thaddham eva katvā imāya saddhiṇa sallapissāmī' ti. Atha naṇa āha: 'kiṇ karontī vicarasi,¹⁰ sinehamattam pi chindituṇa na sakkosī' ti. Sā 'aho corassa¹¹ kathā' ti cintetvā 'kiṇ vadesi tātā' ti vatvā puna pi tena tathā eva vuttā¹² cintesi: 'ahaṇa imassa kāraṇā dvādasavassāni assūni dhāretuṇa¹³ na sakkomi, ayaṇa pan' eva¹⁴ thaddhahadayo ti¹⁵ kiṇ me iminā' ti puttāsinehaṇa ucchinditvā¹⁶ taṇa divasam eva arahattaṇa pāpuṇi.

Aparena samayena¹⁷ dhammasabhāyaṇa kathaṇa samuttāpesuṇa: 'manaṇa vata¹⁸ Devadattena evaṇa¹⁹ upanissaya-sampanno Kumārakassapo ca therī ca nāsitā, Satthāpi tesāṇa²⁰ patiṭṭhā jāto,²¹ aho buddhā nāma lokānukampakā'

¹ F. a. ko.

² B. a. nāma.

³ Cf. Majjhima i. 142. Vammikasutta.

⁴ F. °ditṭhakālato.

⁵ K. vattayīṇsu.

⁶ K. om.

⁷ B. pāpuṇituṇa.

⁸ B. pati°. K. °etvā.

⁹ MSS. and Edd. a. na. B. om.

¹⁰ B. °ti.

¹¹ S. therassa. K. kakkhalacorassa. B. kakkhalathe-rassa.

¹² C. C°. vutte.

¹³ B. sandhār°.

¹⁴ K. pana maṇa.

¹⁵ B. om.

¹⁶ F. K. B. chi°.

¹⁷ K. a. bhikkhū.

¹⁸ K. B. āvuso for ma° va°.

¹⁹ K. om.

²⁰ B. pana tesāṇa. K. pana nesaṇa, om. pi.

²¹ B. a. ti.

ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva ahaṇ imesaṇ paccayo ca¹ patiṭṭhā ca² jāto, pubbe pi tesāṇ patiṭṭhā ahoṣiṇ yevā' ti vatvā :

'Nigrodham eva seveyya, na Sākhā upasaṇvase,
nigrodhasmiṇ mataṇ seyyo yaṇ ce³ Sākhasmiṇ
jīvitān' ti⁴

imaṇ Nigrodhajātakaṇ vitthārena kathetvā⁵ 'tadā sākhamigo Devadatto ahoṣi, parisāpi 'ssa⁶ Devadattaparisa,⁷ vārappattā migadhenu⁸ therī ahoṣi, putto Kumārakassapo, gabbhinimigiyā jīvaṇ pariccajitvā gato nigrodhamigarājā pana aham evā' ti jātakaṇ samodhānetvā puttasiṇeḥaṇ chinditvā theriyā attanā va attano patiṭṭhānakatabhāvaṇ⁹ pasaṇsanto¹⁰ 'bhikkhave yasmā parassa attaniṭṭhitena¹¹ saggaparāyaṇo¹² vā maggaparāyaṇo¹² vā bhavituṇ na sakkā, tasmā¹³ attā¹⁴ va attano nātho, paro kiṇ¹⁵ karissati' ti vatvā imaṇ gātham āha :

160. 'Attā hi attano nātho, ko hi nātho paro siyā,
attanā hi sudantena nāthaṇ labhati dulla-
bhan' ti.

Tattha nātho ti patiṭṭhā, idaṇ vuttaṇ hoti : yasmā attaniṭṭhitena attasampannena¹⁶ kusalaṇ katvā saggāṇ vā pāpūṇiṇ maggaṇ vā bhāvetuṇ phalaṇ vā sacchikātuṇ

¹ S. B. om.

³ B. yaṇ ve.

⁵ K. katvā.

⁷ K. a. va.

⁹ C. C^a. S. °kataṇ bhā°.

¹¹ F. C. C^a. °ite.

¹³ C. C^a. rep.

¹⁵ K. B. kiṇ paro.

¹⁶ B. attani sa°. K. attanā sampatinā kusalabhedena atṭhasamāpattikena.

² B. om.

⁴ F. J. I. 152.

⁶ B. om.

⁸ B. om.

¹⁰ K. B. pakāsento.

¹² K. B. °yanena.

¹⁴ F. C. C^a. S. attanā.

sakkā, tasmā hi attā¹ va attano patiṭṭhā' ti,² paro ko nāma kassa patiṭṭhā siyā? attanā eva hi sudantena nibbisevanena arahattaphalasamkhātayaṃ dullabhaṃ nāthaṃ labhati,³ arahattaṃ hi sandhāya idha⁴ nāthaṃ labhati dullabhaṃ ti vuttaṃ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuniṃsū ti.⁵

Kumārakassapattherassa vatthu.⁶

5. MAHĀKĀLAUPĀSAKAVATTHU.

Attanā va kataṃ pāpaṃ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto ekaṃ Mahākālaṃ nāma sotāpannaṃ upāsakaṃ ārabha kathesi.

So kira māsassa aṭṭhadvase⁷ uposathiko hutvā vihāre sabbarattiṃ dhammaṃ⁸ sunāti. Atha⁹ rattiṃ corā¹⁰ ekasmiṃ gehe sandhiṃ bhinditvā¹¹ bhaṇḍikaṃ¹² gahetvā¹³ lohabhājanasaddena pabuddhehi sāmikehi anubaddhā gahitagahitaṃ,¹⁴ chaḍḍetvā palāyiṃsu, sāmikāpi te¹⁵ anubandhiṃsu yeva. Te disvā pakkhandiṃsu, eko pana vihāramaggaṃ gahetvā Mahākālaṃ rattiṃ dhammakathaṃ sutvā pāto va pokkharanītire mukhaṃ dhovantassa purato bhaṇḍikaṃ¹⁶ chaḍḍetvā palāyi. Core anubandhitvā¹⁷ āgatamanussā bhaṇḍikaṃ disvā 'tvaṃ no gehe sandhiṃ chinditvā bhaṇḍikaṃ haritvā dhammaṃ karonto¹⁸ viya

¹ B. attanā.

² K. siyā.

³ C. C^a. a. sā.

⁴ K. om.

⁵ K. om.

⁶ K. no title. B. °pamātutheriva°, and a. catutthaṃ.

⁷ S. °esu. B. aṭṭhame divase.

⁸ K. B. S. dhammakathaṃ.

⁹ K. C. C^a. S. a. naṃ.

¹⁰ C. C^a. ratticoro.

¹¹ B. chi°. K. sañchi°.

¹² B. °ikaṃ,

¹³ K. gaṇhantā.

¹⁴ B. gahitabhaṇḍaṃ.

¹⁵ K. ne.

¹⁶ K. °akaṃ.

¹⁷ K. °antā.

¹⁸ K. B. suṇanto.

carasī'¹ ti taṇ gaheṭvā potheṭvā māreṭvā chaḍḍeṭvā agamaṇsu.² Atha naṇ pāto va pāṇiyaghaṭaṇ ādāya gatā daharasāmaṇerā disvā 'vihāre dhammakathaṇ sutvā sayita-upāsako³ ayuttaṇ maraṇaṇ labhī'⁴ ti vatvā Satthu⁵ ārocesuṇ. Satthā 'āma bhikkhave imasmiṇ attabhāve Kālena appatirūpaṇ maraṇaṇ laddhaṇ, pubbe katakam-massa pana tena yuttam eva laddhan' ti vatvā tehi yācīto tassa pubbakammaṇ kathesi:

'Atīte kira Bārāṇasirañño vijite ekassa paccanta-gāmassa aṭavimukhaṇ⁶ corā paharanti, rājā aṭavimukhe ekaṇ rājabhaṭaṇ ṭhapesi, so bhaṭiṇ gaheṭvā manusse orato pāraṇ⁷ neti, pārato oraṇ āneti.⁸ Ath' eko manusso abhirūpaṇ attano bhariyaṇ cūlayānakaṇ āropetvā taṇ ṭhānaṇ agamāsi. Rājabhaṭo taṇ itthiṇ disvā va⁹ jātasineho¹⁰ tena 'aṭaviṇ no sāmī atikkamehī' ti vutto¹¹ pi 'idāni vikālo,¹² pāto va atikkameśāmī'¹³ ti āha. So 'sakālo sāmī idān' eva no nehī' ti. 'Nivatta bho,¹⁴ amhākaṇ yeva gehe āhāro ca nivāso ca bhavissatī' ti. So n'eva nivattituṇ icchi, itaro purisānaṇ saññaṇ datvā yānakaṇ nivattāpetvā aniechantass' eva¹⁵ dvārakoṭṭhake nivāsaṇ datvā āhāraṇ paṭiyādāpesi.¹⁶ Tassa pana gehe ekaṇ maṇiratanāṇ atthi, so taṇ¹⁷ tassa yānakantare pakkhipāpetvā paccūsakāle corānaṇ pavitṭhasaddaṇ kāresi. Ath' assa purisā 'maṇiratānaṇ sāmī corehi gahitaṇ'¹⁸ ti ārocesuṇ. So gāmadvāresu rakkaṇ¹⁹ ṭhapetvā 'antogāmato nikkhamante vicinathā' ti āha. Itaro pi²⁰ pāto va yānakaṇ

¹ K. vicar°. B. vicaratī.

² K. vasita°.

³ B. Satthāraṇ.

⁴ K. paraṇ.

⁵ C. C°. om.

⁶ K. B. vutte.

⁷ S. °kām°. C. C°. °issāmī.

⁸ K. ev' assa.

⁹ B. om.

¹⁰ K. B. ār°.

¹¹ B. °iysu.

¹² B. °atī.

¹³ K. B. °khe.

¹⁴ B. neti.

¹⁵ K. B. sañjāta°.

¹⁶ K. a. jāto.

¹⁷ B. nivattito.

¹⁸ K. paṭipāpesi.

¹⁹ B. haṭaṇ.

²⁰ C. C°. om.

yojetvā pāyāsi. Ath' assa yānakaṃ sodhentā¹ attanā ṭhapitamāniratanā² disvā santaṃjjetvā³ 'tvaṃ⁴ maṇiṃ gahe tvā palāyāsi' ti pothetvā 'gaḥito no sāmi coro' ti gāmaḥhojakassa⁵ dassesuṃ. So 'bhaddakassa vata⁶ me gehe nivāsaṃ datvā bhattaṃ dinnaṃ,⁷ gaṇhatha naṃ pāpapurisaṃ' ti pothāpetvā māretva chaḍḍāpesi. Idaṃ tassa pubbakammaṃ. So tato cuto Avīcimhi nibbattitvā tattha dīgharattaṃ paccitvā, vipākāvasesena attabhāvasate tath' eva pothito maraṇaṃ pāpunī'.

Evaṃ Satthā Mahākālassa pubbakammaṃ kathetvā⁸ 'bhikkhave evaṃ ime satte attanā kaṭapāpakammam eva catūsu apāyesu abhimatthati' ti vatvā imaṃ gātham āha:

161. 'Attanā va⁹ kaṭaṃ pāpaṃ attajaṃ¹⁰ attasam-
bhavaṃ
abhimatthati * dummedhaṃ vajiraṃ v' amha-
mayaṃ¹¹ maṇin' ti.

Tattha vajiraṃ¹² v' amhamayaṃ maṇin ti vajiraṃ va amhamayaṃ¹³ maṇiṃ, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā pāsāṇa-mayaṃ pāsāṇasambhavaṃ vajiraṃ¹⁴ tam eva amhamayaṃ maṇiṃ attano¹⁵ uttāhānattāhāsaṃkhātāṃ¹⁶ pāsāṇamaṇiṃ khādītva chiddāchiddaṃ¹⁷ khaṇḍākhāṇḍikaṃ¹⁸ katvā aparibhogaṃ karoti, evam evaṃ attanā kaṭaṃ attani jātaṃ

¹ B. °nto.

² B. °itaṃ ma°.

³ B. sante°.

⁴ B. om.

⁵ B. °bhaṭakassa. K. °bhattakassa.

⁶ B. tava.

⁷ B. a. maṇiṃ gahe tvā gato.

⁸ K. B. dassetvā.

⁹ K. B. hi.

¹⁰ K. atrajaṃ.

* S. °ntha°.

¹¹ K. v' amhayaṃ, al. S. v' asmamayaṃ, al.

¹² K. om.

¹³ F. C. amhayaṃ.

¹⁴ F. C. C. °ri.

¹⁵ C. C. om.

¹⁶ B. om. °ttāhāna°.

¹⁷ B. °ddāṃ °ddāṃ. S. chiddāva°.

¹⁸ B. °ṇḍaṃ °ṇḍaṃ. S. khaṇḍāva° K. °ṇḍaṃ.

attasambhavaṃ paṇaṃ dummedhaṃ nippaṇṇaṃ puggalaṃ¹
catūsu apāyesu abhimatthati kantati² viddhaṇseti ti.

Desanāvasāne sampattabhikkhū sotāpattiṃ phalādiṇi pāpu-
ṇṇsū ti.

Mahākālanāmasotāpannaupāsakassa vatthu.³

6. DEVADATTAVATTHU.

Yassa accanti⁴ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā
Veḷuvane viharanto Devadattaṃ ārabha kathesi.

Ekasmiṃ hi⁵ divase bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ
samutṭhāpesuṃ: 'āvuso Devadatto dussīlo pāpadhammo
dussīlyakāraṇaṃ⁶ eva vaḍḍhitāya taṇhāya Ajātasattuṃ
saṅgaṇhitvā mahantaṃ lābhasakkāraṃ nibbattetvā Ajāta-
sattuṃ pitu vadhe samādapetvā tena saddhiṃ ekato hutvā
nānappakāreṇa Tathāgataṃ vadhāya parisakkatī' ti.
Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na
bhikkhave idāṇ' eva pubbe pi Devadatto nānappakāreṇa
mayhaṃ vadhāya parisakkatī' ti vatvā Kuruṅgamiga-
jātakādīni⁷ kathetvā⁸ 'bhikkhave accantadussīlyapug-
galaṃ⁹ nāma dussīlyakāraṇā¹⁰ uppannā¹¹ taṇhā mālūvā
viya sālāṃ pariyonandhitvā¹² sambhaṇṇamānā¹³ nirayādisu
pakkhipatī' ti vatvā imaṃ gātham āha :

¹ B. °laṇ ca.

² B. om. F. C. C°. katan ti.

³ K. no title. C. C°. °lannāma°. B. Mahākālaupāsaka-
vatthu, and a. pañcamaṃ.

⁴ S. accanta iti. K. °adussīlan. B. °adussilyan.

⁵ C. C°. S. om.

⁶ C. C°. S. pāpadu°. C. S. °lla°. K. °la°. B. °kāraken'.

⁷ F. J. I. 178-4; II. 152-5. C. C°. °āni.

⁸ C. C°. S. vatvā.

⁹ K. S. °dussīlaṃ pu°. B. °dussīla°.

¹⁰ B. °kārakā.

¹¹ C. C°. °nna°.

¹² K. °ddh°.

¹³ F. C. C°. S. °jj°.

162. 'Yassa accantadussilyaṇ māluvā sālam iv' otataṇ¹
karoti so tath' attānaṇ yathā naṇ icchati diso' ti.

Tattha accantadussilyan ti ekantadussilyabhāvo
gihi vā hi² jātito paṭṭhāya dasa akusalakammapathe
karonto, pabbajito vā upasampannadivasato paṭṭhāya
garukāpattiṇ āpajjamāno accantadussilyo³ nāma, idha
pana so⁴ dvīsu tīsu⁵ attabhāvesu dussilo, etassa gatiyā
āgataṇ dussilyabhāvaṇ⁶ sandhāy' etaṇ vuttaṇ, dussilya-
bhāvo⁷ ti c' ettha dussilassa cha dvārāni nissāya uppanna-
taṇhā⁸ veditabbā. Māluvā sālam iv' otatan ti yassa
puggalassa taṇ taṇhāsaṅkhataṇ dussilyaṇ yathā nāma
māluvā sālaṇ otaranti⁹ deve vassante pattehi udakaṇ
paṭicchitvā¹⁰ sambhañjanavasena¹¹ sabbatthakam eva pari-
yonandhati¹² evaṇ¹³ otataṇ pariyonandhitvā ṭhitaṇ, so
māluvāya sambhañjitvā¹⁴ bhūmiyaṇ pātiyamāno¹⁵ rukkho
viya tāya dussilasaṅkhātāya taṇhāya sambhañjitvā apāyesu
pātiyamāno yathā naṇ anattakāmo diso icchati tathā
attānaṇ¹⁶ karoti nāmā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇsū ti.

Devadattassa vatthu.¹⁷

¹ K. ott°. B. otth°, *so infra*.

² K. *om.*

³ K. B. S. °dussilo.

⁴ K. yo.

⁵ K. *om.*

⁶ K. B. dussila°.

⁷ B. C°. K. dussila°.

⁸ B. °nnā ta°.

⁹ K. ottataṇ. B. otthataṇ. C. C°. a. ti. S. ottharanti.

¹⁰ B. sampa°.

¹¹ K. sambhañjamāna°. F. C. C°. S. °aja°.

¹² F. C. C°. pariyosānanti.

¹³ S. B. a. attabhāvaṇ.

¹⁴ F. S. °aji°. C. C°. saṅharitvā.

¹⁵ C. C°. patitamāno.

¹⁶ C. C°. attanā. F. attanaṇ.

¹⁷ K. *no title*. B. °ttava°, *and a. chaṭṭhaṇ.*

SAṄGHABHEDAPARISAṀKANAVATTHU.*

Sukarāṇi ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto saṅghabhedaparisaṅkanaṇ ārabba kathesi.¹

Ekadivasaṇ hi² Devadatto saṅghabhedāya parisak-kanto³ āyasmantaṇ Ānandaṇ piṇḍāya carantaṇ disvā attano adhippāyaṇ ārocesi. Taṇ sutvā thero Satthū santikaṇ gantvā Bhagavantam etad avoca : 'idāhaṇ⁴ bhante pubbaṇhasamayaṇ⁵ nivāsetvā pattacivaraṇ ādāya Rāja-gahaṇ piṇḍāya pāvisiṇ, addasā kho maṇ bhante Devadatto Rājagahe piṇḍāya carantaṇ⁶ disvā yenāhaṇ ten' upasaṇ-kami, upasaṇkamitvā maṇ⁷ etad avoca : "ajjatagge dānā-ham āvuso Ānanda aññatr' eva Bhagavatā aññatra⁸ bhikkhusaṅghā⁹ uposathaṇ karissāmi saṅghakammaṇ¹⁰ cā" ti, ajja Bhagavā Devadatto saṅghaṇ bhindissati uposa-thaṇ cā karissati saṅghakammāni cā' ti. Evaṇ vutte Satthā :

'Sukaraṇ sādhuṇā sādhu¹¹ sādhu pāpena dukkaraṇ,
pāpaṇ pāpena sukaraṇ, pāpam ariyehi dukkaran' ti,

imaṇ udānaṇ¹² udānetvā, 'Ānanda attano ahitakammaṇ nāma sukaraṇ hitakammam eva dukkaran' ti vatvā imaṇ gātham āha :

168. 'Sukarāṇi asādhūni attano ahitāni ca
yaṇ ve hitaṇ ca sādhuṇi ca taṇ ve parama-
dukkaran' ti.

Tass' attho : yāni kammāni asādhūni sāvajjāni apāya-saṇvattanikāni katattā yeva ca attano ahitāni ca honti

* Cf. Cullavagga VII. 8, 17. Udāna, p. 60.

¹ K. a. ath'.

² S. om.

³ K. parakkamanto.

⁴ F. C. C^a. idh^o.

⁵ F. C. C^a. sāyaṇha^o.

⁶ F. C. C^a. ^onto.

⁷ K. om.

⁸ B. a. va.

⁹ K. ^oghena.

¹⁰ Ud. ^oāni.

¹¹ B. sādhuṇ (bis).

¹² Udāna v. 8.

tāni sukarāni; yaṇ pana katattā attano hitaṇ ca anavaj-janaṭṭhena¹ sādhuñ ca sugatisaṇvattanikañ c' eva² nib-bānasāṇvattanikañ ca kamma,³ pācīnaninnāya Gaṇḍāya ubbattetvā pacchāmmukhakarāṇaṇ viya atidukkaraṇ ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpupīṇsū ti.

Saṅghabhedaparisaṅkanavattthu.⁴

8. KĀLATTHERAVATTHU.

Yo sāsanaṇ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kālattheraṇ nāma⁵ ārabha kathesi.

Sāvattthiyaṇ kir' ekā itthī mātiṭṭhāne ṭhatvā taṇ therāṇ upaṭṭhahati.⁶ Tassā paṭivissakagehe manussā Satthu santike dhammaṇ sutvā āgantvā 'aho buddhagūṇā⁷ nāma acchariyā, aho dhammadesanā madhurā' ti pasāṇsanti. Sā itthī tesāṇ kathaṇ sutvā 'bhante aham pi Satthu dhammadesanaṇ sotukāmā' ti tassa ārocesi. So 'tattha mā gamī' ti taṇ nivāresi. Sā punadivase punadivase pi ti⁸ yāvattatiyaṇ tena vāriyamānāpi⁹ sotukāmā va ahosi. 'Kasmā pan' etaṇ so¹⁰ vāresi?' ti. Evam kir' assa¹¹ ahosi: 'Satthu santike dhammaṇ sutvā mayi bhijjissatī'¹² ti. Sā ekadivasaṇ pāto va bhuttaṇpātārāsā uposathaṇ samādiyitvā 'amma sādhukaṇ ayyaṇ pariviseyyāsī' ti dhītaṇ āṇāpetvā vihāraṇ agamāsī. Dhītāpi 'essā taṇ bhikkhuṇ āgatakāle¹³ parivisitvā 'kahaṇ¹⁴ mahāupāsikā'¹⁵ ti vuttā,¹⁶ 'dhammasavanāya vihāraṇ gatā' ti āha. So

¹ S. B. °jjaṭṭhena.

² S. om. su° c' eva. C. C°. °kam eva.

³ S. taṇ kammaṇ. B. kammaṇ taṇ.

⁴ B. a. sattamaṇ.

⁵ B. upaṭṭhahati.

⁶ B. om. pu° pī ti.

⁷ B. so pan' etaṇ.

⁸ B. bhijjati.

⁹ B. kuhiy.

¹⁰ C. C°. °ikan.

⁵ B. om.

⁷ B. Buddhā.

⁹ B. niv°.

¹¹ B. issa.

¹³ C. C°. āpana°.

¹⁵ B. vutte.

taṇ sutvā va¹ kucchiyaṇ utthitena (lāhena² santappamāno 'idāni sā mayi bhinnā' ti vegena gantvā Satthu sartike³ dhammaṇ suṇamānaṇ disvā Satthāraṇ āha : 'bhante ayaṇ⁴ dandhā sukhumaṇ⁵ dhammakathaṇ na jānāti, imissā khandhādipaṭisaṇyuttaṇ sukhumakathaṇ⁶ akathetvā dāna-kathaṇ vā sīlakathaṇ vā kathetuṇ vaṭṭatī' ti. Satthā tassa⁷ ajjhāsayaṇ viditvā 'taṇ⁸ duppañña⁹ pāpikam diṭṭhiṇ nissāya buddhānaṇ sāsanaṇ paṭikkosasi¹⁰ attaghaññāy'¹¹ eva vāyamasī' ti vatvā imaṇ gātham āha :

164. 'Yo¹² sāsanaṇ arahataṇ ariyānaṇ dhammajīvaṇaṇ paṭikkosati dummedho diṭṭhiṇ nissāya pāpikaṇ phalāni kaṭṭhakass'eva attaghaññāya phallatī'¹³ ti.

Tass' attho : yo dummedho¹⁴ puggalo attano sakkārahānibhayena pāpikaṇ diṭṭhiṇ nissāya 'dhammaṇ vā soṇṇāma dānaṇ vā dassāmā' ti vadante paṭikkosanto arahataṇ ariyānaṇ dhammajīvaṇaṇ buddhānaṇ sāsanaṇ paṭikkosati tassa taṇ paṭikkosanaṇ sā ca pāpikā diṭṭhi veḷusaṇkhātassa kaṭṭhassa¹⁵ phalāni viya hoti, tasmā yathā kaṭṭhako phalāni gaṇhanto attaghaññāya phallati attano ghātattam eva phaleti, evaṇ so pi attaghātāya phallatī ti ; vuttam pi c' etaṇ :

'Phalaṇ ve kadaliṇ hanti phalaṇ veḷuṇ phalaṇ nalaṇ, sakkāro kāpurisaṇ¹⁶ hanti gabbho assatarīṇ¹⁷ yathā' ti.*

Desanāvasāne upāsikā sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisaṇya pi sātthikā desanā ahoṇi ti.

Kālattherassa vatthu.¹⁸

¹ C. C^a. om.

³ B. °ikay.

⁵ B. °ma°.

⁷ B. tass'.

⁹ B. °ñño.

¹¹ B. attano ghātāy'.

¹³ B. °ghātāya phalatī.

¹⁵ F. B. °akassa. ¹⁶ F. C. C^a. pu°.

* Cullavagga vii. 2. 5.

² B. dosena.

⁴ B. a. itthi.

⁶ B. °ma°.

⁸ S. B. tvaṇ.

¹⁰ B. °esi.

¹² B. so.

¹⁴ B. °dha°.

¹⁷ B. °ri.

¹⁸ B. °rava°, and a. aṭṭhamayaṇ.

9. CŪLAKĀLAUPĀSAKAVATTHU.

Attanā va¹ katan ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Cūlakālaupāsakaṃ² ārabha kathesi.³

Ekadivasaṃ hi Mahākālavatthusmiṃ vuttanayaṇ' eva ummagga⁴corā⁴ sāmikehi anubaddhā rattin vihare dhammakathaṃ sutvā pāto va⁵ nikkhamitvā Sāvattiyaṃ gacchan-tassa⁶ upāsakassa purato bhaṇḍikaṃ chaḍḍetvā palāyiyisu. Manussā taṃ disvā 'ayaṃ rattin corakammaṃ katvā dhammaṃ karonto⁷ viya vicarati,⁸ gaṇhatha naṇ' ti taṃ pothayiyisu.⁹ Kumbhadāsiyo udakatitthaṃ gacchamānā taṃ disvā 'apetha sāmi, nāyaṃ evarūpaṃ karotī' ti taṃ mocesuṃ. So vihāraṃ gantvā 'bhante ahaṃ hi manussehi nāsito, kumbhadāsiyo me¹⁰ nissāya jīvitaṃ laddhaṇ' ti bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū Tathāgata¹¹ssa tam atthaṃ¹¹ ārocesuṃ. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā 'bhikkhave Kālūpāsako¹² kumbhadāsiyo c' eva nissāya attano ca akārabhāvena¹³ jīvitaṃ labhi, ime hi nāma sattā attanā pāpakammaṃ katvā nirayādisu¹⁴ attanā va kilissanti, kusalaṃ katvā pana sugatiṃ c' eva nibbānaṃ ca¹⁵ gacchanto attanā va visuj-jhanti'¹⁶ ti vatvā imaṃ gātham āha :

165. 'Attanā va¹⁷ kataṃ pāpaṃ attanā saṅkilissati,
attanā akataṃ pāpaṃ attanā va visujjhati,
suddhi asuddhi paccattaṃ, nāñño aññaṃ viso-
dhaye' ti.

¹ B. hi.³ C. C^a. S. a. desanā.⁵ B. a. viharā.⁷ B. suṇanto.⁹ C. C^a. S. om. kumbhadāsiyo . . . nāsito.¹⁰ S. ca.¹¹ C. C^a. om. tam atthaṃ.¹³ C^a. āk^o. B. akaraṇa^o.¹⁴ B. °ti c'. C. C^a. ° tim.¹⁶ B. su^o.² B. °lay u^o.⁴ B. umāga^o.⁶ B. āg^o, a. tassa.⁸ B. carati.¹² B. Cūlakā^o.¹⁵ C. C^a. S. °y.¹⁷ B. hi.

Tass' attho : yena attanā akusalaṃ kammaṃ kataṃ hoti so catūsu apāyesu dukkhaṃ anubhavanto attanā¹ saṅkilissati, yena pana attanā akataṃ pāpaṃ so sugatiṃ c'eva agatiṃ² ca gacchanto attanā va visujjhati, kusalakamma-saṅkhātā suddhi³ akusalakammasaṅkhātā ca⁴ asuddhi paccattaṃ kārakasattānaṃ⁵ attani yeva vipaccati, añño puggalo aññaṃ puggalaṃ na visodhaye ti n'eva visodheti⁶ na kilissatī ti vuttaṃ hoti.

Desanāvasāne Kālo sotāpattiphale patitṭhahi, sampatta-parisāya pi sātthikā dhammadesanā ahosi.

Cūlakālaupāsakassa vatthu.⁷

10. ATTADATTHATHTHERAVATTHU.

Attadatthān ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Attadatthatheraṃ ārabba kathesi.

Satthārā hi parinibbānakāle 'bhikkhave ahaṃ ito catumāsaccayena parinibbāyissāmi' ti vutte uppannasāvegā sattasatā puthujjanaṃ bhikkhū Satthu santikaṃ avijahitvā⁸ 'kin nu kho āvuso karissāma' ti sammantayamānā vicaranti. Attadatthathero pana cintesi : 'Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati, ahaṃ c' amhi avītarāgo, Satthari dharmāne yeva arahattatthāya vāyamiṃsāmi' ti so bhikkhūnaṃ santikaṃ na gacchati. Atha naṃ bhikkhū 'kasmā āvuso tvaṃ n' evaṃ⁹ asmākaṃ¹⁰ santikaṃ āgacchasi, na kiñci mantesī' ti vatvā Satthu santikaṃ netvā, 'ayaṃ bhante evaṃ nāma karotī' ti ārocayiṃsu. So Satthārāpi 'kasmā evaṃ karosī' ti vutte, 'tumhe kira bhante catu-

¹ B. a. va.

² B. nibbānaṃ.

³ C^a. visuddhi.

⁴ F. om. akusala° . . . ca.

⁵ C. C^a. S. kārassattānaṃ. F. kārassatthānaṃ.

⁶ S. °aye. F. C. C^a. om. n' eva visodh°.

⁷ B. °kava°, and a. navamaṃ.

⁸ B. asaṃvi°.

⁹ F. no.

¹⁰ F. B. S. amhā°.

māsaccayena parinibbāyissatha, ahaṇ tumhesu dharantesu yeva arahattappattiyā¹ vāyamissāmī' ti. Satthā tassa sādhu-kāraṇaṇ datvā 'bhikkhave yassa² mayi sineho atthi tena Attadatthena viya bhavituṇ vaṭṭatī ti, na hi gandhā-dīhi pūjento nāma maṇ³ pūjenti, dhammānudhamma-paṭipattiyā pana maṇ pūjenti, tasmā aññena pi Attadatthasadisena' eva bhavitabban' ti vatvā imaṇ gātham āha :

166. 'Attadatthaṇ paratthena bahunāpi na hāpaye, attadatthaṇ abhiññāya sadatthapasuto siyā' ti.

Tass' attho: gihibhūto pi tāva⁴ kākaṇikamattam pi attano atthaṇ sahaṣṣamattenāpi parassa⁵ atthena na hāpaye, kākaṇikamattenāpi⁶ hi 'ssa attadattho va khūda-nīyaṇ vā bhojanīyaṇ vā nipphādeti⁷ na parattho,⁸ imaṇ⁹ pana evaṇ akathetvā kammaṭṭhānasīsena¹⁰ kathitaṇ, tasmā "attadatthaṇ na hāpemi" ti¹¹ bhikkhunā¹² saṅghassa uppannaṇ cetiyapaṭisaṅkhārādikiccaṇ vā upajjhāyavattaṇ¹³ vā na hāpetabbaṇ,¹⁴ abhisamācārikavattaṇ hi pūrento yeva ariyaphalādīni sacchikaroti, tasmā ayam pi attadattho va, yo pana accāraddhavipassako¹⁵ 'ajja ajj' evā¹⁶ ti paṭi-vedhaṇ patthayamāno vicarati, tena upajjhāyādivattaṇi¹⁷ pi bhāvetvā¹⁸ attano kiccaṇ eva kātappaṇ, evarūpaṇ¹⁹ attadatthaṇ abhiññāya "ayaṇ me attano attho" ti

¹ F. °uppa°.

³ C. C^a. om. F. B. om. nāma.

⁴ F. pitā ca. S. B. om. pi.

⁵ B. parass'.

⁷ S. °eyya.

⁹ B. idaṇ.

¹¹ B. hāpenti.

¹² C. C^a. S. bhikkhu°. B. a. nāma.

¹³ B. °yādivattaṇ. S. °ttādīni.

¹⁴ S. °bbāni.

¹⁶ B. ajje vā suve vā.

¹⁸ C. C^a. S. °enti vā.

² C. C^a. om.

⁶ F. B. °tto pi.

⁸ S. °tthe ti.

¹⁰ B. °se.

¹⁵ S. ār°.

¹⁷ B. °ādīni.

¹⁹ F. evam evaṇ.

sallakkhetvā sadatthapasuto siyā tasmiṇ sake¹ atthe
 uyyuttapayutto bhaveyyā ti.

Desanāvasāne so² thero arahatte paṭiṭṭhahi, sampatta-
 bhikkhūnam pi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Attadatthattherassa vatthu.³

Attavaggavapannā niṭṭhitā.

Vaggo dvādasamo.⁴

¹ C. C°. saye.

² B. om.

³ B. rava°, and a. dasamaṇ.

⁴ B. dvādasamo va°.

XIII. LOKAVAGGO.

1. AÑÑATARADAHARABHIKKHUVATTHU.

Hīnaṃ dhammaṃ ti imaṃ dhammaḍḍesaṃ Saṭṭhā
Jetavane viharanto aññataṃ daḥarabhiḍḍhuṃ ārabba
kaṭṭhesi.

Aññataro kira therō daḥarabhiḍḍhunā saddhiṃ pāto va
Visākhāya gehaṃ agamāsi, Visākhāya ca¹ gehe pañca-
satānaṃ bhikkhūnaṃ dhuvayāgu² niccaṃ³ paññattā hoti,
therō tattha yāguṃ pivitvā daḥaraṃ⁴ nisīdāpetvā sayāṃ
aññaṃ gehaṃ agamāsi. Tena ca samayena Visākhāya
puttassa dhītā ayyakāya⁵ ṭhāne ṭhatvā bhikkhūnaṃ veyyā-
vaccaṃ karoti. Sā⁶ tassa daḥarassa udakaṃ parissāventī
cāṭiyā attano mukhaṇimittaṃ⁷ disvā hasi, daḥaro pi taṃ
oloketvā hasi. Sā taṃ hasamānaṃ disvā 'chinnasīso
hasatī'⁸ ti āha. Atha naṃ daḥaro 'tvaṃ chinnasīsā,⁹
mātāpitaro pi te¹⁰ chinnasīsā' ti akkosi. Sā rodamaṇā
mahānase ayyakāya santikaṃ gantvā 'kiṃ idaṃ ti amma'
ti vutte¹¹ taṃ atthaṃ ārocesi. Sā daḥarassa santikaṃ
gantvā¹² 'bhante mā kujjhi, na etaṃ chinnasīsanaḥṣassa¹³

¹ B. *om.* S. *vasana*°.

² S. *nicca*°.

³ B. °ik°.

⁴ C. C°. mukhaṃ nimmittaṃ (*for* nimmitaṃ?).

⁵ B. *hasi*.

⁶ B. *om.*

⁷ B. āg°.

⁸ B. *pūva*°. S. °vā yā°.

⁹ B. °rabhiḍḍhuṃ.

¹⁰ B. *om.*

¹¹ B. a. ti.

¹² B. a. sā.

¹³ B. °kesa° *for* °sisa°.

chinnanivāsanapāpuranassa¹ majjhe chinnakapālaṇ ādāya bhikkhāya carantassa ayyassa atigarugāravan² ti āha. Daharo 'āma upāsike tvaṇ mama chinnakesādibhāvaṇ jānāsī' ti³ 'imissā maṇ "chinnasīso" ti katvā akkosituṇ vaṭṭissatī'⁴ ti. Visākhā n'eva daharaṇ saññāpetuṇ asakkhi nāpi dārikaṇ. Tasmiṇ khaṇe thero āgantvā 'kim idan upāsike' ti pucchitvā tam atthaṇ sutvā daharaṇ ovadanto⁵ 'apehi āvuso, nāyaṇ chinnasīsanakhavatthassa chinna-kapālaṇ ādāya bhikkhāya carantassa akkoso,⁶ tuṇhī hohī' ti. 'Āma bhante kiṇ tumhe attano upatṭhāyikaṇ ataj-jetvā⁷ maṇ⁸ tājjettha,⁹ maṇ "chinnasīso" ti akkosituṇ vaṭṭissatī'¹⁰ ti. Tasmiṇ khaṇe Satthā āgantvā 'kiṇ idan' ti pucchi. Visākhā ādito patṭhāya taṇ pavattiṇ ārocesi. Satthā tassa daharassa sotāpattimaggassa¹¹ upanissayaṇ disvā 'mayā imaṇ daharaṇ anuvattituṇ vaṭṭatī' ti cintetvā Visākhaṇ āha: 'kiṇ pana Visākhe tāya¹² dārikāya chinna-kesādimattaken' eva mama sāvake chinnasīse katvā akko-situṇ vaṭṭatī' ti.¹³ Daharo ca¹⁴ tad¹⁵ eva utṭhāya añjaliṇ paggaḥetvā 'bhante etaṇ pañhaṇ tumhe¹⁶ suṭṭhu jānātha, amhākaṇ upajjhāyo ca mahāupāsikā¹⁷ ca suṭṭhu na¹⁸ jānantī' ti āha. Satthā daharassa attano anukūlabhāvaṇ ñatvā 'kāmaguṇaṇ ārabba hasanabhāvo nāma hīno dhammo, hīnañ ca nāma dhammaṇ sevetuṇ¹⁹ pamādena ca²⁰ saddhiṇ saṅvasituṇ na vaṭṭatī' ti vatvā imaṇ gātham āha:

¹ B. °pārup°.

² B. atigarukan. S. agarukan.

³ B. om.

⁴ S. a. āha.

⁵ B. °itvā.

⁶ B. °issatha.

⁷ B. °phalūpa°.

⁸ C. C^a. a. vatvā.

⁹ B. tāvad.

¹⁰ B. upāsikā.

¹¹ B. °ituṇ.

¹² B. vaṭṭatī.

¹³ B. akkosi so.

¹⁴ S. om.

¹⁵ B. vaṭṭatī.

¹⁶ B. tava. C. C^a. na.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ C. C^a. S. a. na.

¹⁹ C. C^a. om.

²⁰ B. om.

167. 'Hīnaṃ dhammaṃ na seveyya, paṃādena na saṃvase,
micchādiṭṭhiṃ na seveyya, na siyā lokavaddhano' ti.

Tattha hīnaṃ dhammaṃ ti pañcakāmaguṇadhammaṃ,¹ so hi hīno dhammo² antamaso oṭṭhagoṇādihi pi paṭisevitabbo, hīnesu ca nirayādisu ṭhānesu nibbattāpeti ti hīno nāma, taṃ na seveyya, paṃādenā ti satiossagga-lakkhaṇena³ paṃādenāpi na saṃvaseyya, na seveyyā ti micchādiṭṭhiṃ pi na gaṇheyya lokavaddhano ti yo hi evaṃ karoti, so lokavaddhano nāma hoti, tasmā evaṃ akaraṇena⁴ na siyā lokavaddhano.

Desanāvasāne so daharo sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi, sampattānaṃ pi sātthikā dhammadesanā ahoṃ ti.

Aññataradaharabhikkhussa vatthu.⁵

2. SUDDHODANAVATTHU.

Uttiṭṭhe⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Nigrodhārāme viharanto pitaṃ ārabha kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye Satthā paṭhamagamanena Kapilapuraṃ gantvā ñātihi katapaccuggamaṇo⁷ Nigrodhārāmaṃ patvā ñātiṇaṃ mānaṃ bhindanaṭṭhāya ākāse ratanacaṅka-maṃ māpetvā tattha caṅkamanto dhammaṃ desesi, ñāti pasannacittā Suddhodanamahārājānaṃ ādiṃ katvā vandiṃsu. Tasmiṃ ñātisaṃgāme pokkharavassaṃ vassi, taṃ ārabha mahājanena kathāya samuṭṭhāpitāya, 'na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayhaṃ ñātisaṃgāme pokkharavassaṃ vassi

¹ B. °ṇaṃ dha°.

² So S. F. C. C°. hīnena dhammena. B. hi hīnena.

³ B. °voso°.

⁴ B. akār°.

⁵ B. °uva°, and a. paṭhamāṇaṃ.

⁶ F. a. nā.

⁷ F. °ne.

yevā' ti vatvā Vessantarajātaṇ¹ kathesi. Dhamma-
desanaṇ sutvā pakkamantesu ñātisu eko pi Satthāraṇ na
nimantesi, rājāpi 'mayhaṇ putto mama gehaṇ² anāgantvā
kahaṇ gamissatī' ti animantetvā va agamāsi, gantvā ca
pana gehe vīsatiyā bhikkhusahassānaṇ yāguādīni paṭiyā-
dāpetvā āsanāni paññāpesi. Punadivase Satthā piṇḍāya
pavisanto 'kin nu kho atīte³ buddhā pitu nagaraṇ pavi-
sitvā⁴ ujukam eva ñātikulaṇ pavisiṇsu, udāhu paṭipāṭiya
piṇḍāya carīṇsū' ti āvajjento,⁵ 'paṭipāṭiyā carīṇsū' ti
disvā, paṭhamagehato paṭṭhāya piṇḍāya caranto pāyāsi.⁶
Taṇ pavattiṇ rañño ārocesu.⁷ Rājā sātakaṇ saṇṭhā-
pento⁸ vegena nikkhamitvā Satthāraṇ vanditvā 'putta
kasmā maṇ nāsesi, ativiya te⁹ piṇḍāya carantena lajjā
uppāditā, yuttaṇ¹⁰ nāma te¹¹ imasmiṇ yeva nagare
suvaṇṇasivikādīhi vicaritvā piṇḍāya carituṇ, kiṇ maṇ
lajjāpesī' ti. 'Nāhaṇ taṇ mahārāja lajjāpemi, attano
pana kulavaṇsaṇ anuvattāmī' ti. 'Kiṇ pana tāta piṇḍāya
caritvā jīvanavaṇso¹² mama vaṇso'¹³ ti. 'N'eso¹⁴ mahā-
rāja tava vaṇso, mama pan' eso vaṇso, anekāni hi buddha-
sahassāni piṇḍāya caritvā va jīviṇsū' ti vatvā dhammaṇ
desento imā gāthā āha :

168. 'Uttitṭhe nappamajjeyya dhammaṇ sucaritaṇ care,
dhammacārī sukhaṇ seti asmiṇ loke paramhī ca.

169. Dhammaṇ care sucaritaṇ na naṇ duccaritaṇ care,
dhammacārī sukhaṇ seti asmiṇ loke paramhī cā'
ti.

¹ F. J. vi. 479-593. C. C. °jātakakathaṇ.

² C. C. gehe.

³ B. °ta°.

⁴ B. patvā.

⁵ B. °anto.

⁶ B. a. Rāhulamātā pāsādatale nisinnā va disvā.

⁷ B. ārocesi.

⁸ B. asaṇṭhap°.

⁹ B. om.

¹⁰ B. ayu°.

¹¹ B. vo.

¹² C. C. jīvita°.

¹³ B. om. mama va°.

¹⁴ B. na so.

Tattha uttiṭṭhe ti uttiṭṭhitvā¹ paresaṃ gharadvāre thatvā gahetabbapiṇḍe na-ppamajjeyyā ti, piṇḍacārikavattaṃ hi ahāpetvā² paṇitabhojanāni pariyesanto uttiṭṭhe pamajjati nāma, sapadānaṃ piṇḍāya caranto pana nappamajjati nāma, evaṃ karonto uttiṭṭhe na-ppamajjeya. Dhamman ti anesanaṃ pahāya sapadānaṃ caranto taṃ eva bhikkhācariyadhammaṃ³ sucaritaṃ care,⁴ sukhaṃ seti ti desanāmattam etaṃ, evaṃ paṇ' etaṃ bhikkhācariyadhammaṃ caranto dhammacārī idhaloke ca paraloke ca⁵ catūhi iriyāpathehi sukhaṃ viharati ti attho. Na naṃ duccharitaṃ ti vesiyādhede agocare caranto bhikkhācariyadhammaṃ duccharitaṃ carati⁶ nāma, evaṃ acaritvā taṃ⁷ dhammaṃ care sucaritaṃ, na naṃ duccharitaṃ care ti, sesaṃ vuttattham eva.

Desanāvasāne rājā sotāpatti-phale patitṭhahi,⁸ sampattānaṃ pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Suddhodanassa vatthu.⁹

3. PAÑCASATAVIPASSAKABHIKKHUVATTHU.

Yathā bubbulākaṃ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto pañcasate vipassake bhikkhū ārabha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇaṃ pavisitvā ghaṭentā¹⁰ vāyamaṇṭāpi¹¹ appattavisesā 'visesetvā kammaṭṭhānaṃ gahessāmā' ti Satthu santikaṃ āgacchanto antarāmagge marīcikammaṭṭhānaṃ bhāventā¹² va āga-

¹ B. utṭhapetvā. Cf. 'Vinaya Texts,' i. 152.

² F. B. āhāp°.

³ F. °yaṃ dha°. B. °añ ca.

⁴ B. careyya.

⁵ S. B. om. ca paraloke ca.

⁶ S. °dhammaṃ duccharati. F. om. carati. C.C°. °mma-ducchariti.

⁷ F. B. om.

⁸ C. C°. °āsi.

⁹ B. °narājavatthu, and a. dutiyaṃ.

¹⁰ B. om.

¹¹ B. om. pi.

¹² B. °antā.

miṇṣu. Tesaṃ vihāraṃ pavitṭhakkhaṇe yeva devo pāvassi.¹ Te tattha tattha pamukhesu tṭhāvā dhārāvegena utṭha-
hitvā bhijjante bubbulake disvā 'ayam pi attabhāvo
upapajjitvā bhijjanatṭhena bubbulasadiṣo² vā' ti āra-
maṇaṃ gaṇhiṇṣu. Satthā gandhakuṭiyaṃ nisinno va te
bhikkhū olokento tehi saddhiṃ kathento³ obhāsaṃ pharitvā
imaṃ gātham āha :

170. 'Yathā bubbulakaṃ passe, yathā passe marīcikaṃ,
evaṃ lokaṃ avekkhantaṃ maccurājā na passatī' ti.

Tattha marīcikaṃ ti māyaṃ, māyā hi dūrato geha-
saṅṭhānādivasena upaṭṭhitāpi upagacchantaṇaṃ upaga-
cchantaṇaṃ⁴ agayhūpakā rittakā⁵ tucchakā va, tasmā
yathā upapajjitvā bhijjanatṭhena bubbulakaṃ rittatucchādi-
bhāveṇa⁶ māyaṃ passeyya evaṃ khandhādilokaṃ avek-
khantaṃ maccurājā na passatī ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū tṭhitatṭhāne yeva arahattaṃ
pāpuṇṇṣu ti.

Pañcasatavipassakabhikkhūnaṃ vatthu.⁷

4. ABHAYARĀJAKUMĀRAVATTHU.

Etha passath' imaṃ lokaṃ ti imaṃ dhamma-
desanaṃ Satthā Veluvane viharanto Abhayarājakumāraṃ
ārabbha kathesi.

Tassa kira paccantaṃ vūpasametvā āgataṣṣa pitā Bimbi-
sāro tussitvā ekaṃ naccagītakusalaṃ nāṭakitthiṃ datvā⁸

¹ B. vassi. C. C°. pa°.

² B. °laka°.

³ B. kathito yeva.

⁴ F. om. one.

⁵ F. rattakā.

⁶ F. tu°. F. B. °en' eva.

⁷ B. °bhikkhuva°, and a. tatīyaṃ.

⁸ C. C°. S. disvā. S. tañ ca for tassa.

tassa sattāhaṇ rajjaṇ¹ adāsi. So sattāhaṇ gehā bahi anikkhamanto va rajjasirig anubhavitvā aṭṭhame divase nadititthaṇ gantvā nahātvā uyyānaṇ pavisitvā² Santatimahāmatto viya³ tassā itthiyā naccagītaṇ passanto nisīdi. Sāpi taṇ khaṇaṇ yeva Santatimahāmattassa nāṭakitthi viya satthakavātānaṇ vasena kālam akāsi. Kumāro tassā kālakiriyāya uppannasoko 'na me imaṇ sokaṇ ṭhapetvā⁴ Satthāraṇ añño nibbāpetuṇ sakkhissatī' ti Satthāraṇ upasaṅkamitvā, 'bhante sokaṇ me nibbāpethā' ti āha. Satthā taṇ samassāsetvā 'tāyā hi kumāra imissā itthiyā evam eva matakāle rodantena pavattitānaṇ assūnaṇ anamatagge saṅsāre pamāṇaṇ natthi' ti vatvā tāya desanāya sokassa tanubhāvaṇ ñatvā 'kumāra mā soci, bālajanānaṇ saṅsīdanatṭhānam etan' ti vatvā imaṇ gātham āha :

171. 'Etha passath' imaṇ lokaṇ cittaṇ rājarathū-
pamaṇ
yattha bālā visīdanti,⁵ natthi saṅgo vijā-
natan' ti.

Tattha etha passathā ti rājakumāram eva sandha-
yāha, imaṇ lokaṇ ti imaṇ khandhādilokasaṅkhātaṇ⁶
attabhāvaṇ cittaṇ ti sattaratanādivicittaṇ rājarathaṇ viya
vatthālaṇkāradicittitaṇ. Yattha bālā ti yasmiṇ attā-
bhāve bālā eva visīdanti.⁷ Vijānatan ti jānantānaṇ
pana⁸ paṇḍitānaṇ ettha rāgasāṅgādisu eko pi saṅgo natthi
ti attho.

Desanāvasāne rājakumāro sotāpattiphale patitṭhahi,
sampattānaṇ pi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Abhayarājakumārassa vatthu.⁹

¹ S. °añ ca.

² Cf. *supra*, p. 78.

³ S. va sīdanti.

⁴ C. C°. lo°. F. B. khandhalokādi°.

⁵ S. sīdanti.

⁶ B. °rava°, and a. catutthaṇ.

⁷ B. °etvā.

⁸ B. ṭhatvā.

⁹ B. om.

5. SAMMUNJANITHTHERAVATTHU.

Yo ca pubbe ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Sammuṇjanittheraṃ¹ ārabbhā kathesi.

So kira pāto vā sāyaṃ vā ti velāya pamāṇaṃ akatvā abhikkhaṇaṃ sammunjantaṃ² vicarati. So ekadivasaṃ sammunjanaṃ gahetvā divātthāne nisinnassa Revata-ttherassa santikaṃ gantvā 'ayaṃ mahākusīto janassa saddhādeyyaṃ bhuñjitvā āgantvā nisīdati, kiṃ nāma' etassa sammunjanaṃ gahetvā ekaṃ thānaṃ sammajjitunā na vaṭṭati³ ti āha. Thero⁴ 'ovādam assa dassāmi' ti cintetvā 'eh' āvuso' ti āha.⁵ 'Kiṃ bhante' ti. 'Gaccha nahātvā ehi' ti. So tathā akāsi. Atha naṃ thero ekamantaṃ nisīdāpetvā ovaḍanto āha: 'āvuso bhikkhunā nāma na sabba-kālaṃ sammajjantena vicarituṃ vaṭṭati, pāto eva pana sammajjitvā piṇḍāya caritvā piṇḍapāṭapaṭikkantena āgantvā rattitthāne vā divātthāne vā nisinnena dvattiṃsākāraṃ sajjhāyitvā attabhāve khayavayaṃ paṭṭhapetvā sāyaṃhe utthāya sammajjitunā vaṭṭati, niccakālesu⁶ asammajjitvā attano pi nāma okāso kātabbo' ti. So therassa ovāde⁷ thatvā na cirassa⁸ eva arahattaṃ pāpuṇi. Taṃ⁹ thānaṃ ukkalāpaṃ¹⁰ ahosi. Atha naṃ bhikkhū āhaṃsu: 'āvuso Sammuṇjanitthera taṃ¹¹ thānaṃ ukkalāpaṃ, kasmā na sammajjasi' ti. 'Bhante mayā pamāḍakāle evaṃ kataṃ, idāni 'mhi¹² appamatto' ti. Bhikkhū 'ayaṃ thero aññaṃ vyākaroṭi' ti Satthu ārocesuṃ. Satthā 'āma bhikkhave mama putto pubbe pamāḍakāle sammajjanta vicari, idāni pana maggaphalasukhena vitināmetvā¹³ na sammajjati' ti vatvā imaṃ gātham āha:

¹ B. Sammajjana°.

² B. sammajjanta, sammajj° al.

³ C. C°. a. taṃ.

⁴ B. om.

⁵ B. °laṃ. C°. °le.

⁶ B. °daṃ.

⁷ B. rep.

⁸ B. uklāpaṃ, so infra..

⁹ B. rep.

¹⁰ B. idānāmi.

¹¹ B. °ento.

172. 'Yo ca pubbe¹ pamajjitvā pacchā so na-
ppamajjati,
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto va
candimā' ti.

Tass' attho : yo puggalo pubbe vattapaṭivattakaraṇena
vā sajjhāyādihi vā pamajjitvā pacchā maggaphalasukhena
vītanāmento na-ppamajjati,² so abbhādihi mutto cando
vīya³ okāsalokaṃ maggañāṇena imaṃ khandhādilokaṃ
obhāseti ekālokaṃ karotū ti.

Desanāvasāṇe bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiysū ti.
Sammuñjanittherassa vatthu.⁴

6. AṅGULIMALATThERAVATThU.

Yassa pāpan ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jeta-
vane viharanto Aṅgulimālattheraṃ ārabha kathesi.

Vatthu Aṅgulimālasuttantavaseṇ'⁵ eva vedittabbaṃ.
Thero pana Satthu santike pabbajitvā arahattaṃ patto.⁶
Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rahogato paṭisallīno vimutti-
sukhaṃ paṭisaṃvedi.⁷ Tāyaṃ velāyaṃ imaṃ udānaṃ udā-
nesi :⁸

172. 'Yo ca pubbe⁹ pamajjitvā pacchā so nappamajjati,
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto va caṇ-
dimā' ti

ādinā nayeṇa udānaṃ udānetvā anupādisesāya nibbāna-
dhātuyā parinibbuto. Bhikkhū 'kahaṃ nu kho āvuso
thero uppanno' ti dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhā-
pesuṃ. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi

¹ B. pubbe va.

² B. a. ti.

³ B. va.

⁴ B. °rava°, and a. pañcamayaṃ.

⁵ Majjhima, II. 97. ff.

⁶ B. pāpuṇi.

⁷ S. °sukhapāṭisaṃvedi.

⁸ Majjhima, II. 104.

⁹ B. pubbe va.

kathāya sannisinnā' ti pucchitvā 'bhante Aṅgulimālattherassa nibbānaṭṭhānakathāyā'¹ ti vutte, 'parinibbuto bhikkhave mama putto' ti. 'Bhante ettake manusse māretvā parinibbuto' ti. 'Āma bhikkhave, so² pubbe ekaṃ kalyāṇamittaṃ alabhitvā ettakaṃ pāpam akāsi, pacchā pana kalyāṇamittaṃ paccayaṃ labhitvā appamatto ahosi, ten' assa taṃ pāpakammaṃ kusalena pihitaṃ' ti vatvā imaṃ gātham āha :

173. 'Yassa pāpaṃ kataṃ kammaṃ kusalena pīṭhiyati,³
so imaṃ lokaṃ pabhāseti abbhā mutto va ca-
dimā' ti.

Tattha kusalenā ti arahattamaggaṃ⁴ sandhāya vuttaṃ,
sesaṃ uttānattham⁵ eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.
Aṅgulimālattherassa vatthu.

7. PESAKĀRADHĪTUVATTHU.*

Andhabhūto⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Aggaḷavacetiye⁷ viharanto ekaṃ pesakāradhītaṃ ārabha kathesi.

Ekadivasayaṃ hi Ālavivāsino Satthari Ālaviyaṃ⁸ anuppatte⁹ nimantetvā dānaṃ adaṃsu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṃ karonto, 'addhuvaṃ¹⁰ jīvitaṃ dhuvaṃ¹¹ maraṇaṃ, avassaṃ mayā maritabbey¹² maraṇapariyosānaṃ me jīvitaṃ, jīvitaṃ eva aniyataṃ maraṇaṃ niyataṃ maraṇaṃ

¹ S. B. nibbatta°.

² B. a. hi.

³ B. pahiiyyati.

⁴ B. °ttaṃ.

⁵ C. C^a. vu°.

* Ed. Andersen, Pāli Reader, 86-9.

⁶ B. andhi°.

⁷ A. °ve ce°.

⁸ C. °vi.

⁹ B. sampatte.

¹⁰ B. adāsi.

¹¹ B. a. me.

¹² B. a. eva.

niyatan'¹ ti evaṇ maraṇasatiṇ² bhāvētha, yesaṇ hi maraṇasati abhāvitā³ te pacchimakāle āsīvisaṇ disvā bhītapuriso⁴ viya santāsapattā bheravaravaṇ⁵ ravantā kālaṇ karonti, yesaṇ pana maraṇasati bhāvitā te dūrato va āsīvisaṇ disvā daṇḍakena gahetvā chaḍḍetvā ṭhitapuriso viya pacchime kāle na santasanti.⁶ tasmā maraṇasati⁷ bhāvetabbā' ti āha. Taṇ dhammadesanaṇ sutvā avasesa-
janā sakiccapasutā va ahesuṇ, ekā pana solasavass-
uddesikā pesakāradhītā 'aho buddhānaṇ kathā nāma⁸
acchariyā, mayā⁹ maraṇasatiṇ¹⁰ bhāvetuṇ vaṭṭati' ti
rattiṇḍivaṇ maraṇasatim eva bhāvesi. Satthāpi tato nik-
khamitvā Jetavanaṇ agamāsi. Sāpi kumārikā tīṇi vassāni
maraṇasatiṇ bhāvesi¹¹ yeva.

Ath' ekadivasaṇ Satthā paccūsasamaye lokaṇ olokeno¹²
taṇ kumārikaṇ attano ñānājālassa anto pavitṭhaṇ disvā
'kin nu kho bhavissati' ti upadhārento, 'imāya kumāri-
kāya mama dhammadesanaṇ sutadivasato paṭṭhāya tīṇi
vassāni maraṇasati bhāvitā, idān' āhaṇ tattha gantvā imaṇ
kumārikaṇ cattāro pañhe pucchitvā tāya vissajjentiya¹³
catūsu ṭhānesu sādhuḱaraṇ datvā imaṇ gāthaṇ bhāsissāmi,
sā¹⁴ gāthāvasāne sotāpattiphale patiṭṭhahissati, taṇ nis-
sāya mahājanassāpi sātthikā desanā bhavissati' ti ñatvā
pañcasatabhikkhuparivāro Jetavanā nikkhamitvā anu-
pubbena Aggālavavihāraṇ agamāsi. Ālavivāsino 'Satthā
āgato' ti sutvā¹⁵ vihāraṇ gantvā nimantayiṇsu. Sāpi¹⁶
kumārikā Satthu āgamaṇaṇ sutvā 'āgato kira mayhaṇ pitā
sāmi ācariyo puṇṇacandamukho Mahāgotamabuddho' ti
tutṭhamānasā 'ito me tiṇṇaṇ saṇvaccharānaṇ matthake
suvannaṇaṇo Satthā diṭṭhapubbo, idāni 'ssa suvaṇṇa-

¹ B. A. *once only*.³ B. maraṇaṇ abhāvitayaṇ.⁵ B. °vaṇ ra°.⁷ B. °ānussati⁹ B. a. pana.¹¹ B. °eti.¹³ A. a. va.¹⁵ B. a. taṇ.² B. maraṇānussatiṇ.⁴ B. bhītaadaṇḍa°.⁶ B. santāso°.⁸ B. om.¹⁰ B. °ssatiṇ.¹² C. S. vo°.¹⁴ B. tassā.¹⁶ B. tadā sā.

vaṇṇaṇ sarīraṇ dāṭṭhuṇ madhurojaṇ¹ ca varadhammaṇ² sotuṇ labhissāmī' ti cintesi. Pitā paṇ' assā sālaṇ gacchanto āha: 'amma parasantako me sātako āropito,³ tassa⁴ vidatthimattaṇ anitṭhitaṇ, taṇ ajja nitṭhāpessāmī,⁵ khippaṇ⁶ me tasaraṇ⁷ vaḍḍhetvā⁸ āhareyyāsi' ti. Sā cintesi: 'ahaṇ Satthu dhammaṇ sotukāmā, pitā maṇ evaṃ āha, kin nu kho Satthu dhammaṇ suṇāmi,⁹ pitu tasaraṇ vaḍḍhetvā 'harāmī' ti. Ath' assā etad ahosi: 'pitā maṇ tasare anāhariyamāne potheyya pi¹⁰ tasmā tasaraṇ vaḍḍhetvā tassa datvā pacchā dhammaṇ sossāmī' ti pīṭhake nisīditva tasaraṇ vaḍḍhesi. Ālavivāsino pi Satthāraṇ parivisitvā pattaṇ gahetvā anumodanattāya aṭṭhaṇsu.¹¹ Satthā 'yam ahaṇ kuladhītaṇ nissāya tiṇsayojana-maggaṇ āgato, sā ajjāpi okāsaṇ na labhati, tāya okāse laddhe anumodanaṇ karissāmī' ti tuṇhībhūto ahosi.¹² Evaṇ tuṇhībhūtaṇ¹³ Satthāraṇ sadevake loke koci kiñci vattuṇ na visahati. Sāpi kho kumārīkā tasaraṇ vaḍḍhetvā pacchiyaṇ ṭhapetvā pitu santikaṇ gacchamānā parisa-pariyantaṇ patvā¹⁴ Satthāraṇ olokayamānā va agamāsi.¹⁵ Satthāpi gīvaṇ ukkhipitvā taṇ olokesi. Sā olokitakāren¹⁶ eva aññāsi: 'Satthā evarūpāya parisāya¹⁷ nisīditvā maṇ olokeno mamaḡamanaṇ¹⁸ paccāsīṇsati, attano santikaṇ āgamanam eva paccāsīṇsati' ti sā tasarapacchiyaṇ ṭhapetvā

¹ A. madhuraṇ.² B. ovāda°.³ A. tasaratantuko aparopito.⁴ B. tassā. A. om.⁵ B. a. ti.⁶ B. sīghaṇ. A. sīgham eva.⁷ B. vāsaṇ°, al.⁸ B. vaṭṭe°, al. C°. vaṭṭhe°. C. vaddhe° (so C°. after).⁹ B. a. udāhu.¹⁰ B. a. pahareyya pi. A. a. pamāreyyāpi.¹¹ B. adaṇsu.¹² B. A. nisīdi.¹³ B. a. pi. S. A. a. pana.¹⁴ B. °nte ṭhatvā.¹⁵ B. aṭṭhāsi.¹⁶ B. olokitakār°.¹⁷ B. a. majjhe. A. °yaṇ °yaṇ.¹⁸ S. mama āg°. C. C°. mama ga°.

Satthu santikaṇ agamāsī. 'Kasmā pana taṇ¹ Satthā olokesī' ti? Evaṇ kir' assa ahosi: 'esā etto² gacchamānā puthujjanakālakiriyaṇ katvā aniyatagatikā bhavissati, mama santikaṇ āgantvā gacchamānā pana³ sotāpattiphalāṇ patvā niyatagatikā hutvā Tusitavimāne nibbattissatī' ti. Tassā⁴ kira taṇ divasaṇ maraṇato mutti nāma natthi. Sā olokitasaññāṇen' eva Satthāraṇ upasaṅkamitvā chabbannāṇaṇ raṇsinaṇ⁵ antaraṇ pavisitvā vanditvā ekamantam aṭṭhāsi, tathārūpāya⁶ parisāya majjhe nisīditvā tuṇhībhūtaṇ Satthāraṇ vanditvā ṭhitakkhaṇe yeva taṇ āha: 'kumārike kuto āgacchasi'⁷ ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Kattha gamissasi'⁸ ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Na jānāsī' ti. 'Jānāmi bhante' ti. 'Jānāsī' ti.⁹ 'Na jānāmi bhante' ti. Iti naṇ Satthā cattāro pañhe pucchi, mahājano ujjhāyi: 'hambho passatha, ayaṇ pesakāradhītā Sammāsambuddhena saddhiṇ icchiticchitaṇ kathesi, kin nu kho¹⁰ nāma imāya "kuto āgacchasi" ti vutte "pesakāragehato" ti vattabbaṇ, "kahaṇ gacchasi" ti vutte "pesakārasālan" ti vattabbaṇ siyā' ti. Satthā mahājanaṇ nissaddaṇ katvā 'kumārike tvaṇ "kuto āgacchasi"¹¹ ti vutte kasmā "na jānāmī" ti vadesī' ti pucchi. 'Bhante tumhe mama pesakāragehato āgatabhāvaṇ jānātha, "kuto āgacchasi" ti pucchantā pana "kuto āgantvā idha nibbattāsī" ti pucchatha, ahaṇ pana na jānāmi kuto¹² āgantvā idha¹³ nibbatt' amhī' ti. Ath' assā¹⁴ Satthā 'sādhū sādhū kumārike mayā pucchitapañho va¹⁵ tayā vissajjito' ti¹⁶

¹ B. naṇ.² B. a. va.³ B. om.⁴ B. tassa.⁵ B. chabbannarayaṇsi°.⁶ B. Satthā evarūpāya.⁷ S. āgatāsī, al.⁸ C. C°. °ti.⁹ C. om. jānāmi . . . jānāsī ti.¹⁰ B. nanu for kin nu kho. A. a. na after nāma.¹¹ B. āgato 'sī.¹² B. kutoci.¹³ B. a. pana.¹⁴ C. C°. om. ath' assā. S. om. Satthā.¹⁵ B. om.¹⁶ K. B. a. paṭhamāṇ.

sādhukāraṇ datvā uttarim pi pucchi: “kattha gamissasī”¹ ti¹ puṭṭhā kasmā “na jānāmi” ti vadesī’ ti. ‘Bhante tumhe² “tasarapacchiṇ gahetvā pesakārasālaṇ gacchasī”³ ti jānātha, “ito pana⁴ gantvā kattha nibbattissasī”⁵ ti pucchatha, ahañ ca ito cutā na jānāmi kattha gantvā nibbattissāmi’ ti. Ath’ assā Satthā ‘mayā pucchitapañho yeva tayā vissajjito’ ti dutiyam pi⁶ sādhukāraṇ datvā uttariṇ⁷ pucchi: ‘atha kasmā “na jānāsī” ti puṭṭhā⁸ “jānāmi” ti vadesī’⁹ ti. ‘Bhante mama maraṇabhāvaṇ¹⁰ jānāmi,¹¹ tasmā evaṃ¹² avadin’¹³ ti. Ath’ assā Satthā ‘mayā pucchitapañho yeva tayā vissajjito’ ti tatiyaṇ pi¹⁴ sādhukāraṇ datvā uttarim pi¹⁵ pucchi: ‘atha kasmā “jānāsī” ti vutte¹⁶ “na jānāmi”¹⁷ ti vadesī’ ti. ‘Mama¹⁸ maraṇabhāvam eva ahaṇ jānāmi bhante, mama “rattiy-divaṇpubbaṇhādīsu¹⁹ pana asukakāle nāma marissāmi” ti na jānāmi, tasmā evaṇ vadesin’²⁰ ti. Ath’ assā Satthā ‘mayā pucchitapucchitapañhā²¹ yeva tayā kathitā’²² ti catutthaṇ sādhukāraṇ datvā pariyaṇ āmantesi:²³ ‘ettakaṇ nāma tumhe²⁴ imāya kathitaṇ na jānātha²⁵ kevalaṇ ujjhāyath’²⁶ eva, yesaṇ hi paññācakkhu natthi te andhā

¹ K. B. a. puna.² K. B. a. maṇ.³ B. gacchissasī. S. °atī. K. °antiṇ, om. ti.⁴ B. om. K. a. cuttā.⁵ B. C. C°. °ssatī.⁶ B. om.⁷ B. a. pi.⁸ B. vutte.⁹ B. °asī.¹⁰ K. °m eva ahaṇ.¹¹ B. mar° jān° bhante ti.¹² C. C°. om.¹³ C. C°. K. B. A. vademī.¹⁴ A. om. ta° pi.¹⁵ K. om.¹⁶ K. B. puṭṭhā.¹⁷ B. °asī.¹⁸ K. B. S. om.¹⁹ B. rattidiva°. S. °diva°.²⁰ K. B. vademī.²¹ B. om. onc pu°. B. °pañho. K. °paṇho. C. C°. °pañhe.²² K. °ito. C. C°. °ite. B. vissajjito.²³ K. B. °etvā. A. S. ettakā for °aṇ.²⁴ C. C°. om.²⁵ B. a. tumhe. B. °ant’. K. °ith’.

eva,¹ yesaṇ paññācakkhu atthi te eva cakkhumanto² ti vatvā imaṇ gātham āha :

174. 'Andhabhūto³ ayaṇ loko tanuk' ettha vipassati, sakunto⁴ jālamutto va appo saggāya⁵ gacchatī⁶ ti.

Tattha ayaṇ loko ti ayaṇ lokiyamahājano paññācakkhuno abhāvena⁷ andhabhūto. Tanuk' etthā ti tanuko ettha na bahuko⁸ aniccādivasena vipassati.⁹ Jālamutto vā ti yathā chekena sākuṇikena jālena¹⁰ ottharivā gayhamānesu¹¹ vaṭṭakesu kocid eva jālato muccati sesā antojālam eva pavisanti,¹² tathā Mārajālena¹³ otthaṭesu¹⁴ sattesu bahū¹⁵ apāyagāmino honti, appo kocid eva satto saggāya gacchatī¹⁶ sugatiṇ vā nibbānaṇ vā pāpunāti¹⁷ ti attho.

Desanāvasāne sā kumārikā sotāpattiphale patitṭhahi, mahājanassāpi sātthikā desanā ahoṣī ti.¹⁸

Sāpi tasarapacchiṇ gahetvā, pitu santikaṇ agamāsi. So¹⁹ nisinnako va niddāyi, tassā²⁰ asallakkhetvā²¹ va tasarapacchiṇ upanāmentiyā tasarapacchi vemakoṭiyaṇ paṭihaññitvā saddaṇ kurumānā pati. So pabujjhivā²² gahitanimitten' eva vemaṇ²³ ākaḍḍhi,²⁴ vemakoṭi²⁵ gantvā

¹ K. yeva.

² C. C^a. °ntā.

³ B. andhi°.

⁴ K. B. sakuṇo.

⁵ C. C^a. S. appossaggāya.

⁶ C. C^a. °si.

⁷ B. andhabhāvena for pa° abh°.

⁸ F. K. bahujano. B. jano for na ba°.

⁹ F. a. sakunto.

¹⁰ C. C^a. jāle. S. jālaṇ.

¹¹ K. °nesu. B. gaṇhamānesu.

¹² K. paviss°.

¹³ B. maraṇa°.

¹⁴ K. ottharivā tesu.

¹⁵ B. a. janā.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. pāpunināti.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. S. A. a. pi.

²⁰ K. a. taṇ.

²¹ B. °itvā.

²² B. a. va.

²³ K. vemakoṭiṇ. S. tasaraṇ.

²⁴ K. kaḍḍhi. B. saṅka°.

²⁵ B. °iyaṇ.

taṇ¹ kumārikaṇ ure pahari. Sā tatth' eva kālaṇ katvā pati.² Ath' assā pitā patitaṇ³ olokeno sakalasarīrena lohitaṃakkhiteṇa⁴ mataṇ addasa. Ath' assa⁵ mahāsoko uppajji, so 'na me sokaṇ añño nibbāpetuṇ sakkhissati' ti rodanto Satthu santikaṇ gantvā tam atthaṇ ārocetvā 'bhante sokaṇ me nibbāpethā' ti āha. Satthā taṇ samassāsetvā 'mā soci, anamataggasmiṇ⁶ hi saṇsāre tava evaṃ eva dhītu maraṇakāle paggharitaṇ⁷ assu catunnaṇ samuddānaṇ⁸ udakato adhikataran' ti vatvā anamatagga-kathaṇ⁹ kathesi. So tanubhūtasoko Satthāraṇ pabbajjaṇ yācitvā laddhapabbajjūpasampado¹⁰ na cirass' eva arahattaṇ pāpuni.

Pesakāradhītāya¹¹ vatthu.

8. TIṆSABHIKKHUVATTHU.

Haṇsā ādiccapathe¹² ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane viharanto tiṇsa bhikkhū sandhāya¹³ kathesi.

Ekasmiṇ hi divase tiṇsamattā disāvāsikā bhikkhū Satthāraṇ upasaṇkamiaṇsu. Ānandatthero Satthu vattakaraṇavelāya āgantvā te bhikkhū disvā 'Satthārā¹⁴ imehi saddhiṇ paṭisaṇthāre kate vattaṇ karissāmi' ti dvāra-

¹ B. *om.*

² C. S. papatā. Ca. *first* pāpāta. A. papāta. K. B. Tusitabhavane nibbatti.

³ K. B. S. taṇ. A. naṇ.

⁴ K. B. S. A. a. patitvā.

⁵ K. assā.

⁶ K. anammattaggasmiṇ.

⁷ B. °ita°. A. assuṇ for assu.

⁸ K. B. mahāsa°.

⁹ K. °suttaṇ.

¹⁰ B. laddhūpa°.

¹¹ K. °dhītā°. B. °dhītu°, and a. sattamaṇ.

¹² K. a. yanti.

¹³ B. K. corr. ārabba (K. had sandhāya).

¹⁴ S. Satthari. C. Ca. Satthā.

koṭṭhake aṭṭhāsi. Satthāpi tehi saddhiṇ paṭisanthāraṇ katvā tesāṇ sārāṇīyadhammakathaṇ¹ kathesi. Taṇ sutvā te sabbe pi arahattaṇ patvā uppatitvā² ākāseṇa agamaṇsu. Ānandatthero tesu cirāyantesu Satthāraṇ upasaṇkamitvā 'bhante idha³ tiṇṣamattā bhikkhū āgatā, te kahan'⁴ ti. 'Gaṭā Ānandā' ti. 'Katarena maggena bhante' ti. 'Ākāseṇa Ānandā'⁵ ti. 'Kiṇ pana bhante khīṇāsavā' ti. 'Āma Ānanda mama santike dhammaṇ sutvā arahattaṇ pattā' ti. Tasmiṇ pana khaṇe ākāseṇa haṇsā⁶ gamaṇsu.⁷ Satthā 'yassa kho⁸ Ānanda cattāro iddhipādā subhāvitā, so haṇso⁹ viya ākāseṇa gacchaṭi' ti vatvā imaṇ gātham āha:

175. 'Haṇsā ādiccapathe yanti, ākāse yanti iddhiyā
niyanti dhīrā lokamhā jetvā Māraṇ savāhanan' ti.

Taṇs' attho: ime haṇsā ādiccapathe ākāseṇa¹⁰ gacchanti, yesaṇ pana¹¹ iddhipādā subhāvitā te pi ākāse yanti iddhiyā, dhīrāpi paṇḍitā savāhanaṇ Māraṇ jetvā¹² imamhā vaṭṭalokā niyanti nissaranti¹³ nibbānaṇ pāpunanti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalāḍini pāpuṇisū ti.

Tiṇṣabhikkhūnaṇ vatthu.¹⁴

¹ B. °dhammaṇ. K. °yaṇ dha°.

² B. om.

⁴ B. kuhin.

⁶ K. haṇsā va āk°.

⁸ B. a. pan'.

¹⁰ K. B. °se.

¹¹ B. om.

¹² K. a. jinitvā.

¹³ B. om.

¹⁴ K. disāvāsikabhikkhuṇ vatthuṇ. B. °uvatthu and a. aṭṭhaman.

9. CIÑCAMĀNAVİKAVATTHU.*

Ekay dhamman¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Ciñcamānavikaṇ ārabba kathesi.

Paṭhamabodhiyaṇ hi Dasabalassa puthubhūtesu sāva-kesu aparimānesu² devamanussesu ariyabhūmiṇ okkan-tesu³ patthaṭe⁴ guṇasamudaye⁵ mahālābhasakkāro uda-pādi, titthiyā suriyuggame⁶ khajjopanakasadisā⁷ ahesuṇ, hatalābhasakkārā. Te antaravīthiyaṇ tṭatvā 'kiṇ samaṇo Gotamo buddho mayam pi buddhā, kiṇ tass' eva dinnaṇ mahapphalaṇ amhākam pi dinnaṇ mahapphalam eva, amhākam pi detha karoṭhā'⁸ ti evaṇ manusse viññā-pentāpi⁹ lābhasakkāraṇ alabhitvā raho sannipatitvā 'kena nu kho upāyena samaṇassa Gotamassa manussānaṇ antare avaṇṇaṇ uppādetvā lābhasakkāraṇ nāseyyāmā' ti cinta-yiṇsu.¹⁰ Tadā Sāvattiyaṇ Ciñcamānavikā nām' ekā paribhājikā uttamarūpadharā sobhaggappattā devaccharā viya, tassā¹¹ sarīrato raṇsiyo niccharanti. Ath' eko khara-manti¹² evam āha: 'Ciñcamānavikaṇ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṇ uppādetvā lābhasakkāraṇ nāsessāmā'¹³ ti. Te 'atth' eso upāyo' ti sampatiṇchimsu. Atha sā titthiyārāmaṇ gantvā vanditvā atṭhāsi, titthiyā tāya saddhiṇ na kathesuṇ. Sā 'ko nu kho me doso' ti yāva-tatiyaṇ 'vandāmi ayyā' ti vatvā, 'ayyā ko nu kho me doso' ti,¹⁴ 'kiṇ mayā saddhiṇ na kathethā' ti āha. 'Bhagini samaṇaṇ Gotamaṇ amhe vihetṭhayantaṇ'¹⁵ hata-

* Cf. F. J. iv. 187, Hardy, Manual, p. 284.

¹ K. a. patitassā.

² B. appamānesu.

³ K. a. Satthu.

⁴ K. °tesu. B. °ta°.

⁵ K. °yesu.

⁶ K. suriyagamane.

⁷ K. khajo°. Kern, Buddh. i. 194 corr. khajjotanaka°.

S. khajjotapānaka°.

⁸ S. sakkar°.

⁹ S. B. °nto pi.

¹⁰ J. mantayiyisu.

¹¹ K. yassā. B. assā.

¹² C. ath' ekhora°. Ca. corr. eko ra°.

¹³ B. °yyāmā.

¹⁴ K. B. S. om.

¹⁵ J. K. °entaṇ. B. °esi.

lābhasakkāre katvā vicarantaṃ na jānāsī' ti. 'Na jānāmi ayyā' ti, 'kiṃ paṇ' ettha mayā kattabban' ti. 'Sace tvaṃ bhagini amhākaṃ sukhā icchasi attānaṃ paṭicca sama-
nassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāraṃ
nāsehi' ti. Sā 'sādhū ayyā mayh'¹ eso² bhāro, mā
cintayitthā' ti vatvā pakkamitvā itthimāyāsu³ kusalatāya
tato paṭṭhāya Sāvattthivāsinaṃ dhammakathaṃ sutvā
Jetavanā⁴ nikkhamanasamaye indagopakavaṇṇaṃ⁵ paṭaṇ
pārūpitvā⁶ gandhamālādihatthā Jetavanābhimukhī gac-
chati,⁷ 'imāya velāya kuhiṃ gacchasi' ti ca⁸ vutte,⁹ 'kiṃ
tumahākaṃ mama gamanaṭṭhānenā' ti vatvā Jetavana-
samīpe titthiyārāme vasitvā pāto va 'aggavandanaṃ
vandissāmā' ti nagarā nikkhamante upāsakajane Jetavana-
antovutthā¹⁰ viya hutvā nagaraṃ pavisaṇti¹¹ 'kuhiṃ vut-
thāsi' ti vutte, 'kiṃ tumahākaṃ mama vutthaṭṭhānenā'¹² ti
vatvā māsaddhamāsaccayena¹³ pucchiyamānā¹⁴ 'Jetavane¹⁵
samaṇena Gotamena saddhiṃ ekagandhakuṭiyā vutth'
amhi' ti¹⁶ puthujjanaṇaṃ 'saccaṃ nu kho etaṃ no' ti
kaṅkhaṃ uppādetvā¹⁷ temāsacatumāsaccayena pilotikāhi
udaraṃ veṭhetvā¹⁸ gabbhinivaṇṇaṃ dassetvā upari ratta-
paṭaṇ pārūpitvā¹⁹ 'samaṇaṃ Gotamaṃ paṭicca gabbho
uppanno' ti andhabāle gāhāpetvā²⁰ aṭṭhanavamāsaccayena
udare dārumaṇḍalikaṃ²¹ bandhitvā upari paṭaṇ²² pārū-

¹ F. mayham ev'. K. mayham eva. B. mayhaṃ v'.

² K. so.

³ F. °māyā°. B. °māyāya°.

⁴ K. °nenā.

⁵ K. °gopakka°.

⁶ K. °ppetvā.

⁷ K. °anti.

⁸ K. B. om.

⁹ B. vuttā.

¹⁰ F. K. J. °vane vu°.

¹¹ S. °ati.

¹² K. vutṭhānenā.

¹³ B. sā addha°. K. māsaddhi°.

¹⁴ Ca. pucchamānā. C. pucchā°.

¹⁵ C Ca. °naṇ.

¹⁶ K. a. vatvā.

¹⁷ B. a. ca.

¹⁸ K. vedh°.

¹⁹ K. pārump°.

²⁰ B. saddahāpetvā.

²¹ J. °laṇ.

²² J. rattap°.

pitvā hatthapādapiṭṭhiyo gohanukena koṭṭāpetvā ussade¹ dassetvā kilantindriyā² hutvā sāyaṇhasamaye Tathāgate alaṅkatadhammāsane nisīditvā dhammaṇ desente dhamma-sabhaṇ³ gantvā Tathāgatassa purato ṭhatvā ‘mahāsamaṇa mahājanassa tāva dhammaṇ desesi, madhuro te saddo, suphassitaṇ⁴ dantāvaraṇaṇ, ahaṇ pana taṇ paṭicca gabbhaṇ labhitvā paripuṇṇagabbhā jātā, n’ eva me sūtigharaṇ⁵ vijānāsi⁶ na⁷ sappitelādini, sayāṇ akaronto⁸ upatṭhā-kānam⁹ pi aññataṇ Kosalarājānaṇ vā¹⁰ Anāthapiṇḍikaṇ vā Visākhaṇ vā mahāupāsikaṇ¹¹ “imissā māṇavikāya¹² kattabbayuttakaṇ karohi” ti na vadesi,¹³ abhiramituṇ yeva¹⁴ jānāsi, gabbhaparihāraṇ na jānāsi’ ti gūthapiṇḍaṇ gahetvā candamaṇḍalaṇ dūsetuṇ vāyamantī viya parisamajjhe Tathāgataṇ akkosi. Tathāgato dhammakathaṇ ṭhapetvā¹⁵ siho viya abhinadanto¹⁶ ‘bhagini tayā kathitassa tathabhāvaṇ vā vitathabhāvaṇ vā ahañ c’ eva¹⁷ tvañ ca jānāma’ ti āha. ‘Āma mahāsamaṇa tayā ca mayā ca ñātabhāvaṇ ke taṇ jānantī’¹⁸ ti. Tasmiṇ khane Sakkassa āsanaṇ¹⁹ unḥākāraṇ dassesi, so āvajjamāno ‘Ciñcamāṇavikā Tathāgataṇ abhūtena akkosati’ ti ñatvā ‘idaṇ vatthuṇ sodhessāmī’ ti catūhi devaputtehi saddhiṇ āgami.²⁰ Devaputtā mūsikapotaḥā hutvā dārumaṇḍalikassa bandhana-rajjuke ekappahāren’ eva chindiṇsu, pārutapaṭaṇ²¹ vāto ukkhipi, dārumaṇḍalikaṇ²² patamānaṇ tassā pādapiṭṭhiyaṇ

¹ B. udare.² J. a. ti.³ B. āyaṇ.⁴ K. B. saṇphussitaṇ.⁵ K. passūti°.⁶ J. K. B. jān°.⁷ S. om. B. a. va.⁸ K. kar°.⁹ B. upatṭhak°. J. upatṭhāyak°.¹⁰ K. C. C°. S. om.¹¹ B. up° vā.¹² K. B. Ciñca°.¹³ C. C°. om. na va°.¹⁴ K. eva.¹⁵ K. kathetvā.¹⁶ F. C. C°. S. °nandanto.¹⁷ B. aham eva ca. C. C°. aham eva.¹⁸ So S. B.; F. K. °bhāven’ etaṇ jātan. J. °en’ ev’ etaṇ jātan ti. C. C°. jātan ti.¹⁹ B. bhavanaṇ.²⁰ B. agamāsi.²¹ K. pārupana°.²² B. °laṇ.

pati, ubho aggapādā chijjiṇsu,¹ manussā 'dhī² kāḷakaṇṇi Sammāsambuddhaṇ akkosatī' ti sīse khaḷaṇ pātetvā leḍḍu-daṇḍādihaṭṭhā³ Jetavanā nīharaṇsu. Ath' assā Tathāgatassa cakkhupathaṇ atikkantakāle mahāpaṭṭhavi bhijjītvā vivaraṇ adāsi, Avicito jālā⁴ utṭhahi. Sā kuladattiyaṇ⁵ kambalaṇ pārupamānā⁶ viya gantvā Avicimhi nibbatti. Aññatitthiyānaṇ lābhasakkāro⁷ parihāyi, Dasabalassa bhiyyosomattāya vaḍḍhi.

Punadivase dhammasabhāyaṇ kathaṇ samutṭhāpesuṇ : 'āvuso Ciñcamāṇavikā evaṇ ulāraguṇaṇ⁸ aggadakkhiṇeyyaṇ Sammāsambuddhaṇ abhūtena akkositvā mahāvināsaṇ pattā' ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā 'imāya nāmā' ti vutte 'na bhikkhave idān' eva, pubbe p'esā maṇ abhūtena akkositvā vināsaṇ pattā⁹ yevā' ti vatvā :

'Nādaṭṭhā¹⁰ pārato¹¹ dosaṇ aṇuṇṭhulāni sabbaso issaro¹² paṇaye¹³ daṇḍaṇ sāmaṇ appaṭivekkhiyā'¹⁴ ti¹⁵

imaṇ Dvādasanipāte Mahāpadumajātaṇ vitthāretvā kathesi. Tadā kir' esā Mahāpadumakumārassa bodhisattassa mātu sapattī¹⁶ rañño aggamaheṣi hutvā mahāsattaṇ asaddhammena nimantetvā tassa maṇaṇ alabbhitvā attanā va attani vippakāraṇ katvā gilānālayaṇ dassetvā 'tava putto maṇ anicchantiṇ¹⁷ imaṇ vippakāraṇ pāpesi'

¹ C. C^a. S. chind°. J. ucchind°. K. B. bhijjiṇsu.

² J. om. K. B. pi.

³ K. °daṇḍahatthā.

⁴ K. aggijā°.

⁵ Kern, Buddh. i. 198 corr. °ṭattiya°.

⁶ K. °rumpiya°. B. °rupiya°.

⁷ K. corr. a. atī°.

⁸ K. olāra°.

⁹ B. patto.

¹⁰ B. nādiṭṭhā. K. na disvā.

¹¹ K. pūrato.

¹² S. a. na.

¹³ K. °yo.

¹⁴ K. °pekkhiyā.

¹⁵ F. J. iv. 192.

¹⁶ B. °ikā. K. sapati.

¹⁷ K. °ntaṇ.

ti rañño ārocesi. Rājā kuddho mahāsattaṃ corapapāte khipi. Atha naṃ pabbatakucchiyaṃ adhivatthā devatā patiggahetvā nāgarājassa phanagabbhe patitṭhāpesi.¹ Nāgarājā taṃ nāgabHAVANAṃ netvā upaddharajjena sammānesi. So tattha saṃvaccharaṃ vasitvā pabbajitukāmo Himavantapadesaṃ āgantvā¹ pabbajitvā jhānābhīññaṃ² nibbattesi. Ath naṃ eko vanacarako⁴ disvā rañño ārocesi, rājā tassa santikaṃ gantvā katapaṭisanthāro sabbaṃ taṃ⁵ pavattiṃ ṇatvā mahāsattaṃ rajjena nimantetvā, tena 'mayhaṃ rajjena kiccaṃ natthi, tvaṃ pana dasa rājadhamme akopetvā agatigamaṇaṃ pahāya dhammena rajjaṃ kārehi' ti ovadito⁶ utthāyāsanaṃ roditvā nagaraṃ gacchanta antarāmagge amacce pucchi: 'ahaṃ kaṃ'⁷ nissāya evaṃ ācārasampanna⁸ viyogaṃ patto' ti. 'Aggamahesiṃ⁹ devā' ti. Rājā naṃ uddhapādaṃ¹⁰ gahetvā corapapāte khipāpetvā nagaraṃ pavasitvā dhammena rajjaṃ kāresi. Tada Mahāpadumakumāro mahāsatto ahosi,¹¹ mātu sapatti¹² Ciñcamāṇavikā' ti.

Satthā imam atthaṃ pakāsetvā 'bhikkhave ekadhammaṃ¹³ hi saccavacanaṃ pahāya musāvāde patitṭhitānaṃ viassaṭṭhaparalokānaṃ¹⁴ akattabbaṃ¹⁵ pāpakammaṃ nāma natthi' ti vatvā imaṃ gātham āha :

176. 'Ekaṃ dhammaṃ atītassa musāvādissa¹⁶ jantuno vitinṇaparalokassa natthi pāpaṃ akāriyaṃ' ti.

Tattha ekaṃ dhammaṃ ti saccaṃ. Musāvādissa¹⁷ ti yassa dasasu vacanesu ekam pi saccaṃ natthi evarūpassa

¹ K. ṭhapesi.

² K. °ññāni. B. °ññāyo.

³ K. om.

⁴ So B. Others kiṃ.

⁵ B. °iyā.

⁶ K. a. rājā Ānando.

⁷ K. sapati, a. itthi.

⁸ K. vitinṇa°.

⁹ K. °dassa.

¹⁰ S. ga°. B. patvā.

¹¹ B. °iko.

¹² B. °anto.

¹³ K. B. a. puttana.

¹⁴ K. B. uddhaṃ pā°.

¹⁵ S. B. ekaṃ dha°.

¹⁶ B. °bba°.

¹⁷ K. °dasā.

musāvādino. Vitiṇṇaparalokassā ti vissatṭhaparalokassa, evarūpo hi manussasampattiṇ devalokasampattiṇ¹ avasāne nibbānasampattin ti² imā tisso³ sampattiyo na passati, natthi pāpaṇ ti tassa evarūpassa 'imaṇ⁴ nāma pāpaṇ akattabban' ti natthi.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Ciñcamānavikāya vatthu.⁵

10. ASADISADĀNAVATTHU.*

Na ve kadariyā⁶ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto asadisadānaṇ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye Satthā carikaṇ caritvā pañca-bhikkhusataparivāro⁷ Jetavanaṇ pāvīsi. Rājā vihāraṇ gantvā Satthāraṇ nimantetvā punadivase āgantukadānaṇ sajjetvā 'dānaṇ me passantū'⁸ ti nāgare pakkosi. Nāgarā āgantvā rañño dānaṇ disvā punadivase Satthāraṇ niman-tetvā dānaṇ sajjetvā 'amhākam pi⁹ dānaṇ¹⁰ passantū' ti rañño pahīṇṇisū. Rājā¹¹ tesā dānaṇ disvā 'imehi mama dānato uttaritaraṇ kataṇ, puna dānaṇ karissāmī' ti puna-divase pi dānaṇ sajjesi, nāgarāpi taṇ disvā punadivase¹² sajjayisū ti, evaṇ n'eva rājā nāgare parājetuṇ sakkoti

¹ K. devasa°.

² C. C°. om.

³ B. a. pi.

⁴ K. idaṇ.

⁵ K. °kāvavatthu. B. °kāvattu, and a. navamaṇ. For addition in K. see Appendix.

* Cf. Sumaṅgala on the Dīgha-Mahāgovindasuttanta. Hardy, Manual, p. 297.

⁶ K. a. devalokaṇ vajjantī.

⁷ K. B. pañcasatabhikkhu°.

⁸ C. C°. S. °atū.

⁹ K. om.

¹⁰ K. S. a. devo. B. a. deva.

¹¹ K. a. gantvā.

¹² K. a. dānaṇ.

na¹ nāgarā rājānaṃ.² Atha chaṭṭhavāre³ nāgarā sata-
 guṇaṃ sahaṣṣaguṇaṃ vaḍḍhetvā yathā na sakkā hoti 'idaṃ
 nāma idaṃ nāma⁴ imesaṃ dāne⁵ natthi' ti vattuṃ, evaṃ
 dānaṃ sajjayaṃsu. Rājā taṃ⁶ disvā 'sacāhaṃ⁷ imesaṃ
 dānato uttaritarāṃ kātuṃ na sakkhissāmi, kiṃ me jīvitenā'⁸
 ti upāyaṃ cintento nipajji. Atha naṃ Mallikā devī upa-
 saṃkamitvā 'kasmā mahārāja evaṃ nipanno 'si, kena te
 indriyāni kilantāni viyā' ti pucchi. Rājā āha: 'na⁹ tvaṃ
 devi jānāsi' ti. 'Na jānāmi devā' ti. So tassā tam
 atthaṃ ārocesi. Atha naṃ Mallikā āha:¹⁰ 'deva mā
 cintayi, kahaṃ¹¹ tayā paṭhavissaro rājā nāgarehi parā-
 jiyamāno ditṭhapubbo vā sutapubbo vā, ahaṃ te dānaṃ¹²
 saṃvidahissāmi' ti iti 'ssā¹³ asadisadānaṃ saṃvidahitu-
 kāmātāya evaṃ vatvā, 'mahārāja sālakalyāṇipadarehi
 pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ antoāvaṭṭe nisīdanamaṇḍapaṃ
 kārehi, sesā bahiāvaṭṭe nisīdissanti, pañcasetacchattasatāni
 kārehi, tāni gaheṭvā pañcasatā hatthi¹⁴ pañcannaṃ bhikkhu-
 satānaṃ matthake dhārayamānā¹⁵ ṭhassanti, aṭṭha vā dasa
 va rattasuvapṇanāvāyo¹⁶ kārehi, tā maṇḍapamajjhe bha-
 vissanti, dvinnaṃ dvinnaṃ bhikkhūnaṃ antare ekekā
 khattiyadhītā nisīditvā gandhe piṇṇissati,¹⁷ ekekā khattiya-
 dhītā vijaniṃ ādāya dve dve¹⁸ bhikkhū vijayamānā¹⁹
 ṭhassati,²⁰ sesā khattiyadhītaro piṇṇe piṇṇe²¹ gandhe

¹ S. sakkonti. C. C^a. om.

² K. a. sakkonti.

³ B. S. °e vāre.

⁴ S. B. once.

⁵ K. °naṃ.

⁶ S. naṃ. K. a. dānaṃ.

⁷ C. C^a. S. svāhaṃ.

⁸ K. vijitenā.

⁹ C. C^a. om. K. B. a. dāni.

¹⁰ C. C^a. om.

¹¹ K. kuhiṃ. B. kathaṃ.

¹² C. C^a. °na°. B. a. sī.

¹³ B. om. iti 'ssā.

¹⁴ C^a. om.

¹⁵ B. °iya°.

¹⁶ K. rajaṭa°.

¹⁷ B. pisi°.

¹⁸ C. C^a. om. one.

¹⁹ K. vijiya° (and a. va). B. vijamānā.

²⁰ B. C. C^a. °nti.

²¹ K. piṭṭe piṭṭhe. B. pise pise.

haritvā¹ suvaṇṇanāvāsu pakkhipissanti, tāsū ekaccā khattiyadhītarō niluppakalāpe gahetvā suvaṇṇanāvāsu khittagandhe² āloletvā vāsaṃ gaṇhāpessanti,³ nāgarāṇaṃ hi n'eva khattiyadhītarō⁴ na setacchattāni na⁵ hatthino,⁶ imehi kāraṇehi⁷ nāgarā parājissanti, evaṃ karohi mahārājā' ti. Rājā 'sādhu devī kalyāṇaṃ te kathitaṇ' ti tāya kathitanīyāmena⁸ sabbaṃ kāresi, ekassa pana bhikkhuno⁹ hatthī na ppahosi.¹⁰ Atha rājā Mallikāya āha : 'bhadde ekassa bhikkhuno eko hatthī nappahoti,¹¹ kiṃ karissāmī' ti. 'Kiṃ kathetha¹² deva, pañca hatthisatāni natthī' ti. 'Atthi devī,¹³ avasesā pana duṭṭhahatthī,¹⁴ te bhikkhū disvā¹⁵ verambhavātā¹⁶ viya caṇḍā hontī' ti. 'Deva ahaṃ ekassa duṭṭhahatthipotakassa chattaṃ gahetvā tiṭṭhanatṭhānaṃ¹⁷ jānāmī' ti. 'Kattha naṃ ṭhapessāmā' ti 'Ayyassa Aṅgulimālattherassa santike' ti. Rājā tathā kāresi. Hatthipoto¹⁸ vāladhiṃ antarasatthimhi pakkhipitvā ubho kaṃṇe pātetva akkhini nimmiletvā¹⁹ atṭhāsi. Mahājano 'evarūpassa nāma caṇḍahatthino ayam ākāro'²⁰ ti²¹ hatthim eva olokesi. Rājā²² Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ parivisitvā Satthāraṃ vanditvā 'bhante yaṃ²³ imasmiṃ dānagge kappiyabhaṇḍaṃ vā akappiyabhaṇḍaṃ vā sabbaṃ taṃ²⁴ tumhākam eva dammi' ti āhu.

¹ K. āh°.² K. *corr.* pakhi°.³ K. gāhāp°. B. ganāp°.⁴ K. B. a. atthi.⁵ B. om.⁶ B. °iyo.⁷ K. kar°.⁸ K. °en' eva.⁹ K. B. a. eko.¹⁰ K. B. °ti.¹¹ C. C^a. S. °si.¹² K. B. om.¹³ B. a. ti.¹⁴ K. B. °ino.¹⁵ K. B. a. va.¹⁶ C. C^a. va.¹⁷ B. tiṭṭhatṭhānaṃ.¹⁸ K. B. °potako.¹⁹ B. °itvā.²⁰ K. a. āyasmā Aṅgulimālatthero karotī.²¹ K. a. therassa settachatta°. B. abhayaṃ karoti hatthi me for a° āk° ti ha° eva.²² K. a. paṇītenāhārena.²³ B. mayhaṃ.²⁴ B. om.

Tasmiṃ kho¹ pana dāne ekadivasen' eva pariccattaṃ cuddasakoṭidhanaṃ hoti. Satthu pana setacchattaṃ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapīṭhikā² ti cattāri anagghān' eva. Puna evarūpaṃ katvā buddhānaṃ dānaṃ³ nāma dātuṃ samattho nāma⁴ nāhosi, ten' eva taṃ⁵ 'asadisa-dānan' ti paññāyi. Taṃ kira sabbabuddhānaṃ ekavāraṃ hoti yeva,⁶ sabbesaṃ ca⁷ itthi yeva⁸ saṃvidahati.

Raṇṇo pana Kālo ca Junho cā ti dve amaccā ahesuṃ. Tesu Kālo cintesi: 'aho rājakulassa parihāni, ekadivasen' eva cuddasakoṭidhanaṃ vayaṃ⁹ gacchati, ime imaṃ dānaṃ bhuñjitvā gantvā nipannā niddāyissanti, aho natthāṃ rājakulan' ti. Junho cintesi: 'aho raṇṇo dānaṃ,¹⁰ na hi sakkā rājabhāve aṭṭhitena evarūpaṃ dānaṃ dātuṃ, sabbasattānaṃ pattiṃ dentā¹¹ nāma natthi, ahaṃ¹² paṇ'¹³ idaṃ dānaṃ anumodāmi' ti. Satthu bhattakiccūvasāne rājā¹⁴ anumodanattāya pattaṃ gaṇhi. Satthā cintesi: 'raṇṇā mahoghaṃ pavattentena¹⁵ viya mahādānaṃ dinnāṃ, asakkhi¹⁶ nu kho mahājano cittaṃ pasādetuṃ udāhu no' ti. So tesāṃ amaccānaṃ cittācaraṃ¹⁷ ñatvā 'sace raṇṇo dānassa anucchavikaṃ¹⁸ anumodanaṃ karissāmi,¹⁹ Kālassa sattadhā muddhā²⁰ phalissati, Junho sotāpatti-phale patitthahissati' ti ñatvā Kāle anukampaṃ paṭicca evarūpaṃ dānaṃ datvā ʔhitassa raṇṇo catuppadikaṃ²¹ gātham eva vatvā²² utthāyāsanaṃ vihāraṃ gato.

¹ B. om.

² K. °piṭhako. B. °piṭhakādi, om. ti.

³ B. om.

⁴ K. B. om.

⁵ K. ev' etaṃ.

⁶ K. a. Satthu ca.

⁷ S. pana.

⁸ C. C^a. om.

⁹ K. B. khayaṃ.

¹⁰ B. a. sudinnaṃ.

¹¹ K. devatā. B. adanto.

¹² S. aho.

¹³ K. pana.

¹⁴ C. C^a. S. om.

¹⁵ K. apavattanena.

¹⁶ B. sakkhi.

¹⁷ K. cittavāraṃ.

¹⁸ B. dānaṇu°.

¹⁹ C. C^a. om. K. bhavissāmi.

²⁰ B. mu° sa°.

²¹ S. °ika°.

²² K. avatvā.

Bhikkhū Aṅgulimālaṇ¹ pucchisū : ‘ kin nu kho āvuso duṭṭhahatthiṇṇaṇ chattaṇ dhāretvā² tṭhitaṇ disvā bhāyi³ ti.⁴ ‘ Na bhāyiṇ⁵ āvuso ’ ti. Te Satthāraṇ⁶ āhaṇsu : ‘ Aṅgulimālo bhante aññaṇ vyākaroti ’ ti. Satthā ‘ na bhikkhave Aṅgulimālo bhāyati, khīṇāsavausabhānaṇ⁷ hi antare jetṭhakausabhā⁸ mama puttasadisā bhikkhū na bhāyanti ’ ti vatvā Brāhmaṇavagge imaṇ⁹ gātham āha :

(423). ‘ Usabhaṇ pavaraṇ vīraṇ¹⁰ mahesiṇ vijitāvinaṇ anejaṇ nahātakaṇ¹¹ buddhaṇ taṇ ahaṇ brūmi brāhmaṇaṇ ’ ti.

Rājāpi domanassappatto hutvā¹² ‘ evarūpāya nāma parisāya¹³ dānaṇ datvā tṭhitaṇ mayhaṇ anucchavikaṇ anumodanaṇ akatvā gātham¹⁴ eva vatvā¹⁵ uṭṭhāya¹⁶ gato, mayā Satthu anucchavikaṇ dānaṇ akatvā ananucchavikaṇ kataṇ bhavissati, kappiyabhaṇḍaṇ adatvā akappiyabhaṇḍaṇ vā¹⁷ dinnāṇ bhavissati ti,¹⁸ ‘ Satthārā me kupitena bhavitabbaṇ, yassa kassaci¹⁹ dānānurūpaṇ anumodanaṇ²⁰ kātuṇ vaṭṭati ’ ti vihāraṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā etad avoca : ‘ kin nu kho me bhante²¹ dātabbayuttakaṇ dānaṇ na dinnāṇ, udāhu dānānurupaṇ²² kappiyabhaṇḍaṇ²³ adatvā²⁴ akappiyabhaṇḍam eva dinnāṇ ’ ti.

¹ K. °lattheraṇ.

² C. C^a. gahetvā.

³ K. bhāyasī.

⁴ B. om.

⁵ K. bhāyāmi. B. bhāyi.

⁶ K. B. a. upasaṇkamitvā.

⁷ K. C. C^a. °vā u°.

⁸ K. °bhasadisā.

⁹ B. om.

¹⁰ B. dhīraṇ. K. dhirāṇ.

¹¹ K. ṇhā°. B. nhā°.

¹² B. om.

¹³ K. a. majjhe.

¹⁴ K. gāthāmattam.

¹⁵ K. B. a. Satthā.

¹⁶ K. B. °yāsanā.

¹⁷ C. C^a. om.

¹⁸ B. om.

¹⁹ B. evañ hi asadisadānaṇ nāma for ya° ka°.

²⁰ K. C. C^a. °pā °nā.

²¹ K. taṇ.

²² S. adān°.

²³ S. aka°.

²⁴ S. adatthā. C. C^a. S. om. ak° eva di°.

‘Kim etaṇ mahārājā’ ti. ‘Na me tumhehi dānānucchavikā anumodanā katā’ ti. ‘Mahārāja anucchavikam eva te dānaṇ dinnāṇ, etaṇ hi asadisadānaṇ nāma ekassa buddhassa ekavāram eva sakkā dātuṇ, puna evarūpaṇ nāma dānaṇ duddadan’¹ ti. ‘Atha kasmā me bhante dānānurūpaṇ anumodanaṇ na karitthā’ ti. ‘Parisāya asuddhattā mahārājā’ ti. ‘Ko nu kho bhante parisāya doso’ ti. Ath’ assa Satthā dvinnāṇ pi amaccānaṇ cittācāraṇ² ārocetvā Kāle anukampaṇ paṭicca anumodanāya akatabhāvaṇ ācikkhi. Rājā ‘saccaṇ kira te Kāla evaṇ cintitan’ ti pucchitvā, ‘saccaṇ’ ti vutte, ‘tava santakaṇ agahetvā mama puttadārena³ saddhiṇ mayi attano santakaṇ dente tuyhaṇ⁴ kā pīlā, gaccha⁵ tvaṇ,⁶ mayā dinnāṇ taṇ dinnam eva hotu,⁷ raṭṭhato pana me nikkhamā’ ti taṇ raṭṭhā nīharitvā Junhaṇ pakkosivā,⁸ ‘saccaṇ kira te evaṇ cintitan’ ti pucchitvā,⁹ ‘saccaṇ’ ti vutte, ‘sādhū mātula pasanno ‘smi, tvaṇ mama parijanaṇ¹⁰ gahetvā mayā dinnaniyāmen’ eva sattadivasāni dānaṇ dehi’ ti sattāhaṇ rajjaṇ niyyādetvā Satthāraṇ āha: ‘passatha bhante bālassa kāraṇaṇ,¹¹ mayā evaṇ dinne¹² dāne pahāram adāsi’ ti. Satthā ‘āma mahārāja bālā nāma parassa dānaṇ anabhinanditvā duggatiparāyanā honti, dhīrā pana paresam pi dānaṇ anumoditvā sagga-parāyanā evaṇ hontī’ ti vatvā imaṇ gātham āha:

177. ‘Na ve kadariyā devalokaṇ vajanti,
bālā have nappasaṇsanti dānaṇ,
dhiro ca¹³ dānaṇ anumodamāno
ten’ eva so hoti sukhī paratthā’ ti.

¹ K. dudinnaṇ.

² K. B. °rehi.

³ K. kā hāni.

⁴ B. a. ti.

⁵ C. C°. pucchi.

⁶ B. kar°.

⁷ B. va.

⁸ K. cittavāraṇ.

⁹ K. a. pi.

¹⁰ K. B. yaṇ. S. bho.

¹¹ K. B. °sāpetvā.

¹² K. rajaṇ.

¹³ B. dinna°.

Tattha kadariyā ti thaddhamaccharino, bālā ti idha-lokaparalokaṇ¹ ajānanakā. Dhīro ti paṇḍito. Sukhī paratthā ti ten' eva so dānānumodanapuññaena paraloke dibbasampattiṇ anubhavamāno sukhi hoti ti.²

Desanāvasāne so³ Junho sotāpattiṇphale patiṭṭhahi, sampattaparisaṇṇa pi sātthikā desanā⁴ ahoṣi ti.⁵ Junho pi⁶ sotāpanno hutvā sattāhaṇ rañña dinnaniyāmen' eva dānaṇ adāsi ti.

Asadisadānassa vatthu.⁷

11. ANĀTHAPIṇḍIKAPUTTAKĀLAVATTHU.

Pathavyā⁸ ekarajjena ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kālaṇ nāma Anāthapiṇḍikassa puttaṇ ārabba kathesi.

So kīra tathāvidhassa saddhāsampannassa setṭhino putto hutvā n' eva Satthu santikaṇ gantaṇ, na gehaṇ āgatakāle datṭhaṇ, na dhammaṇ sotuṇ, na saṅghassa veyyāvaccaṇ kātūṇ icchatī, pitarā 'mā evaṇ tāta karī' ti vutto tassa vacanaṇ na sunāti. Ath' assa pitā cintesi: 'ayaṇ⁹ evarūpaṇ diṭṭhiṇ gahetvā vicaranto Avicīparāyano bhavissati, na kho pana me¹⁰ taṇ patirūpaṇ yaṇ mayi passante mama putto nirayaṇ gaccheyya, imasmiṇ kho pana loke dhanadānena abhiṇṇanakaṇ¹¹ nāma natthi, dhanadānena¹² bhindissāmi¹³ ti. Atha naṇ āha: 'tāta¹⁴ uposathiko hutvā vihāraṇ gantvā dhammaṇ sutvā ehi, kahāpanasataṇ

¹ K. °lokatthaṇ.

² K. B. om.

³ K. B. om.

⁴ K. B. °navatthu (K. °uṇ). B. a. dasamaṇ.

⁵ K. B. °byā.

⁶ K. B. °byā.

⁷ K. B. °byā.

⁸ K. B. °byā.

⁹ K. B. °byā.

² B. om.

⁴ K. dhammades°.

⁶ K. om.

⁹ B. ahaṇ.

¹² K. dhanena naṇ.

¹⁴ K. om.

te¹ dassāmi' ti. 'Dassatha tātā' ti. 'Dassāmi puttā' ti. So yāvatatiyaṇ paṭiññaṇ gahetvā uposathiko hutvā vihāraṇ agamāsi, dhammasavanena² pan' assa kiccaṇ natthi, yathāphāsukaṭṭhāne supitvā³ pāto va gehaṇ agamāsi. Ath' assa pitā 'putto me uposathiko ahosi, siḡham assa yāguādini āharathā' ti vatvā dāpesi. So 'kahāpaṇe⁴ agahetvā na bhuñjissāmi' ti āhaṭāhaṭaṇ⁵ paṭikkhipi.⁶ Ath' assa pitā pīlaṇ⁷ asahanto⁸ kahāpaṇabhaṇḍikaṇ⁹ dāpesi, so taṇ hatthena gahetvā va āhāraṇ paribhuñji. Atha naṇ punadivase seṭṭhi 'tāta kahāpanasahassaṇ te dassāmi, Satthu purato ṭhatvā ekaṇ dhammapadaṇ¹⁰ uggaṇhitvā āgaccheyyāsi' ti pesesi. So pi¹¹ vihāraṇ gantvā Satthu purato ṭhatvā¹² ekam eva padaṇ¹³ uggaṇhetvā¹⁴ palāyitukāmo ahosi. Ath' assa Satthā asallakkhaṇākāraṇ akāsi. So taṇ padaṇ asallakkhetvā 'uparipadaṇ uggaṇhissāmi'¹⁵ ti ṭhatvā¹⁶ assosi yeva. 'Uggaṇhissāmi' ti suṇantā va kira sakkaccaṇ suṇanti nāma, evaṇ ca kira¹⁷ suṇantaṇaṇ dhammo sotāpattimaggādayo deti. So pi 'uggaṇhissāmi' ti suṇāti, Satthāpi 'ssa asallakkhaṇākāraṇ¹⁸ karoti.¹⁹ So²⁰ 'uparipadaṇ uggaṇhissāmi'²¹ ti ṭhatvā²² suṇanto va²³ sotāpattiphale paṭiṭṭhāsi.²⁴ So punadivase Buddhapamukhena bhikkhusaṅghena saddhiṇ yeva Sāvattiyaṇ²⁵ pāvīsi. Mahāseṭṭhi taṇ disvā va²⁶

¹ B. om.² B. °ne.³ K. ṭhatvā. B. °nesu sayitvā.⁴ K. °naṇ.⁵ K. āhāraṇ.⁶ K. pakkipi.⁷ K. pīlitaṇ.⁸ S. anicchanto. C. C°. asakkonto.⁹ B. °ṇḍaṇ.¹⁰ K. eva pa°.¹¹ K. B. om.¹² B. a. va.¹³ K. dhammapa°.¹⁴ K. B. °ḡhitvā.¹⁵ C. C°. S. ga°.¹⁶ B. vatvā.¹⁷ K. nāma.¹⁸ C. C°. °nakāraṇaṇ.¹⁹ B. akāsi.²⁰ B. a. pi.²¹ C. C°. S. ga°.²² B. va°.²³ K. yeva.²⁴ B. °āti.²⁵ K. B. °iṇ.²⁶ B. om.

‘ajja me¹ puttassa ākāro ruccati’ ti cintesi. Tassa pi etad ahosi: ‘aho vata me pitā ajja Satthu santike kahāpane na² dadeyya kahāpanakāraṇā, mayhaṇ uposathikabhāvaṇ paṭicchādeyya’ ti. Satthā pan’ assa hiyyo va³ kahāpanakāraṇā⁴ uposathikabhāvaṇ aññāsi. Mahāseṭṭhi Buddhapamukhassa saṅghassa⁵ yāguṇ dāpetvā puttassa pi dāpesi. So nisīditvā tuṇhibhūto⁶ yāguṇ pivi⁷ khādanīyaṇ khādi⁸ bhattaṇ bhuñji. Mahāseṭṭhi Satthu bhattakiccāvasāne puttassa purato saḥassabhaṇḍikaṇ ṭhapāpetvā⁹ ‘tāta mayā tvaṇ¹⁰ “saḥassaṇ te¹¹ dassāmi” ti vatvā uposathaṇ samādapetvā vihāraṇ pahito, idaṇ te saḥassan’ ti. So Satthu purato kahāpane diyyamane disvā lajjito¹² ‘alaṇ me kahāpanehi’ ti vatvā,¹³ ‘gaṇha tātā’¹⁴ ti vuccamāno pi na gaṇhi. Ath’ assa pitā Satthāraṇ vanditvā ‘bhante ajja me puttassa ākāro ruccati’ ti vatvā, ‘kiṇ mahāseṭṭhi’ ti vutte, ‘mayā esa purimadivase “kahāpanasataṇ¹⁵ te dassāmi” ti vatvā vihāraṇ pesito, punadivase kahāpane agahetvā bhuñjituṇ na icchi, ajja pana diyyamāne pi kahāpane na icchatī’ ti. Satthā ‘āma mahāseṭṭhi ajja tava puttassa cakkavattisampattito pi devalokabrahmalokasampattihi¹⁶ pi sotāpattiṭṭhālam eva varataran’ ti vatvā imaṇ gātham āha:

178. ‘Pathavyā ekarajjena saggassa gamanena vā
sabbalokādhipaccena sotāpattiṭṭhālaṇ varan’ ti.

Tattha pathavyā ekarajjenā ti cakkavattirajjena,
saggassa gamanena vā ti chabbhisatividhassa vā¹⁸

¹ B. mama.

² K. pana. B. om.

³ K. B. bhikkhusa°.

⁴ B. °ati.

⁵ K. ṭhapetvā.

⁶ B. om.

⁷ B. om.

⁸ B. °saḥassaṇ.

⁹ K. B. varan.

¹⁰ K. C. om.

¹¹ B. °ṇassa kāra°.

¹² K. a. va.

¹³ C. C°. a. na.

¹⁴ K. om.

¹⁵ B. °anto.

¹⁶ C. C°. gaṇhathā.

¹⁷ K. °brāhma°.

¹⁸ B. om. K. om. vā sa°.

saggassa adhigamanena. Sabbalokādhīpaccenā ti ekasmiṃ¹ ettake loke nāgasupaṇṇavemānikapetehi² saddhiṃ sabbasmiṃ loke ādhīpacceṇa. Sotāpattiphalāṃ varaṃ ti yasmā ettake tḥāne rajjaṃ kāretvā pi nirayādīhi pi³ amutto⁴ va hoti, sotāpanno pana pihitaapāyadvāro⁵ hutvā sabbadubbalo pi aṭṭhame bhave na⁶ nibbattati,⁷ tasmā sotāpattiphalam eva varaṃ uttaman ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.

KālanāmaAnāthapiṇḍikaputtassa vatthu.⁸

Lokavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Terasamo vaggo.

¹ F. B. etasmiṃ.

² K. °vimānika°.

³ B. om.

⁴ B. °ttā.

⁵ K. pidahita°. B. pihitāp°.

⁶ F. om.

⁷ K. nātivattati, for na ni°.

⁸ K. Kālavatthuṃ. S. Kālanāmassa An°. B. Anāthapiṇḍikaputtakālavatthu, and a. ekādasamaṃ.

XIV. BUDDHAVAGGO.

1. MĀGANDIYAVATTHU.*

Yassa jitan ti imaṇṇ dhammadesanaṇṇ Satthā Bodhi-
maṇḍe viharanto Māradhītarō ārabba¹ samuṭṭhāpetvā²
puna Kururaṭṭhe Māgandiyabrāhmaṇassa³ kathesi.

Kururaṭṭhe kira Māgandiyabrāhmaṇassa dhītā Māgan-
diyā eva⁴ nāma⁵ ahosi uttamarūpadharā. Taṇṇ patthaya-
mānā aneke⁶ brāhmaṇamahāsālā c' eva khattiyamahāsālā
ca 'dhītarāṇṇ no detū' ti Māgandiyassa pahīṇiṇṇsu. So pi
'na tumhe mayhaṇṇ dhītu anucchavikā' ti sabbe paṭikkhi-
pat' eva. Ath' ekadivasaṇṇ Satthā paccūsasamaye lokaṇṇ
olokento⁷ attano nāṇajālassa anto pavitṭhaṇṇ Māgandiya-
brāhmaṇaṇṇ disvā 'kin nu kho bhavissatī' ti upadhārento
brāhmaṇassa ca brāhmaṇiyā ca tinnāṇṇ maggaphalūnaṇṇ
upanissayaṇṇ addasa. Brāhmaṇo pi bahigāme nibaddhaṇṇ⁸
aggiṇṇ paricarati. Satthā pāto va pattacīvaraṇṇ ādāya taṇṇ
thānaṇṇ agamāsi. Brāhmaṇo Satthu rūpasiriṇṇ oloketvā⁹
'imasmīṇṇ loke iminā sadiso puriso nāma natthi, ayaṇṇ¹⁰

* Cf. I. 199, and F. J. I., pp. 78 ff.

¹ K. B. a. kathesi. Desanā pana Sāvatthiyaṇṇ.

² B. samuṭṭhitā.

³ B. Māgaṇḍibr°. K. Māgaṇḍiya°, al.

⁴ C. Ca. evaṇṇ. K. om.

⁵ S. nāmā.

⁶ B. aneka°.

⁷ K. B. vo°.

⁸ K. niva°.

⁹ K. B. °ento.

¹⁰ B. om.

mayhaṇ dhītu anucchaviko, imassa¹ dhītaṇ dassāmi² 'ti cintetvā Satthāraṇ āha: 'samaṇa mama ekā dhītā atthi, ahaṇ tassā anucchavikaṇ purisaṇ apassanto taṇ na kassaci adāsiṇ,³ tvaṇ pan' assā anucchaviko, ahaṇ te dhītaṇ pādaparicārikaṇ katvā dātukāmo, yāva naṇ ānemi tāva idh' eva tiṭṭhā⁴ ti āha.⁵ Satthā tassa kathaṇ sutvā n'eva abhinandi na paṭikkosi. Brāhmaṇo pi gehaṇ gantvā brāhmaṇiṇ⁶ āha: 'bhoti ajja me dhītu anucchaviko puriso diṭṭho, tassa taṇ dassāmā⁷ ti dhītaṇ alaṅkārapetvā⁸ brāhmaṇiyā saddhiṇ taṇ thānaṇ agamāsi, mahājano pi kutūhalajāto⁹ nikkhami. Satthā brāhmaṇena vuttatṭhāne aṭhatvā tattha padacetiyaṇ dassetvā aññasmiṇ thāne atṭhāsi. Buddhānaṇ kira padacetiyaṇ 'idaṇ asuko nāma passatū¹⁰ ti adhiṭṭhahitvā¹¹ akkantatṭhāne yeva paññāyati, sesatṭhāne taṇ¹² passanto nāma natthi. Brāhmaṇo attanā saddhiṇ gacchamānāya brāhmaṇiyā 'kahaṇ so¹³ puriso¹⁴ ti putṭho "imasmiṇ thāne tiṭṭhāhi" ti taṇ¹⁵ avacan¹⁶ ti olokento padavalaṅṇaṇ disvā 'idam assa padan¹⁷ ti dassesi.¹⁸ Sā lakkhaṇamantakusalatāya 'na idaṇ brāhmaṇa kāmabhogino padan¹⁹ ti vatvā brāhmaṇena²⁰ 'bhoti tvaṇ udakabindumhi²¹ suṇsumāraṇ²² passasi,²³ mayā so samaṇo²⁴ "dhītaṇ te dassāmi" ti vutte,²⁵ tenāpi me²⁶ adhiṇāsitan²⁷ ti vutte, 'brāhmaṇa kiñcāpi tvaṇ evaṇ vadesi, idaṇ pana nikkilesass²⁸ eva padan²⁹ ti vatvā imaṇ gātham āha:

¹ B. a. me.² B. °mā.³ K. B. C. C°. °si. S. ka° n'adadiṇ.⁴ K. B. tiṭṭhāhi.⁵ K. om.⁶ B. °iyā.⁷ K. B. a. ādāya.⁸ B. kotuhalaṇ jā°. C. C°. a. pi.⁹ K. atitṭha°.¹⁰ K. padacetiyaṇ.¹¹ K. bho.¹² B. om.¹³ B. om.¹⁴ K. °ti.¹⁵ B. °ṇo.¹⁶ K. B. °pātimhi (K. °pāt°).¹⁷ B. susu°.¹⁸ B. passi.¹⁹ B. a. diṭṭho. S. ahaṇ te sa° dhi° da°.²⁰ S. °ena.²¹ B. om.

‘Rattassa hi ukkuṭikaṇ padan bhava,
duṭṭhassa hoti sahasānupīṭitaṇ,
mūlhassa hoti avakaḍḍhitaṇ padan,
vivattacchedassa¹ idam īdisaṇ padan’ ti.

Atha naṇ brāhmaṇo ‘bhoti mā viravi, tuṇhībūtā ehi’
ti gacchanta Satthāraṇ disvā ‘ayaṇ so puriso’ ti tassā
dassetvā Satthāraṇ upasaṅkamitvā ‘samaṇa dhītaṇ te
dassāmi’ ti āha. Satthā ‘na me tava dhītāya attho’ ti
avatvā, ‘brāhmaṇa ekaṇ² te kāraṇaṇ kathessāmi suṇis-
sasi’³ ti vatvā, ‘kathehi bho⁴ sunissāmi’ ti vutte, abhi-
nikkhamanato paṭṭhāya atītaṇ āharitvā dassesi. Tatrāyaṇ
saṅkhepakathā: Mahāsatto rajjasiriṇ pahāya Kanthakaṇ⁵
āruya⁶ Channasahāyo abhinikkhamanto nagaradvāre
ṭhiteṇa Mārena ‘Siddhattha nivatta, ito te sattame divase
cakkaratanāṇ pātubhavissati’ ti vutte, ‘aham p’⁷ etaṇ
Māra jānāmi, na pana⁸ me ten’ attho’ ti āha. ‘Atha
kimatthāya nikkhamasi’ ti. ‘Sabbaññūtaññaṇatthāyā’ ti.
‘Tena hi sace ajja⁹ paṭṭhāya kāmavitakkādīnaṇ ekaṇ¹⁰
pi¹¹ vitakkesi¹² jānissāmi te kattabban’ ti āha. Tato
paṭṭhāya otārāpekkho satta vassāni mahāsattaṇ anubandhi.
Satthāpi chabbassāni dukkaracārikaṇ¹³ caritvā paccattaṇ
purisakāraṇ¹⁴ nissāya bodhimūle sabbaññūtaññaṇ paṭi-
vijjhivā vimuttisukhaṇ paṭisaṇvediyamāno pañcame¹⁵
sattāhe Ajapālanigrodhamūle nisīdi. Tasmiṇ samaye
Māro ‘ahaṇ¹⁶ ettaṇ kālāṇ anubandhitvā otārāpekkho

¹ K. vivattacchedassa. B. vivattacchedass’. S. °ddassa.

² B. ekantena.

³ C. C°. °tī. S. °thā. K. suṇāhi.

⁴ K. corr. B. a. samaṇa.

⁵ K. B. Kanṭha°.

⁶ K. abhi°.

⁷ K. c’.

⁸ B. om.

⁹ K. B. ajjato.

¹⁰ S. ekavitakkam.

¹¹ K. B. a. vitakkaṇ.

¹² K. B. °ssasi.

¹³ K. B. S. °kārikaṇ.

¹⁴ C. C°. S. °āk°. K. °akk°.

¹⁵ B. °ma°.

¹⁶ B. ayaṇ.

pi imassa kiñci khalitaṇ na addasaṇ,¹ atikkanto dāni² esa mama visayan' ti domanassappatto mahāmagge nisīdi. Ath' assa Taṇhā Arati Rāgā³ ti imā tisso dhītarō 'pitā no na paññāyati, kahaṇ nu kho etarahī' ti oloka-yamānā⁴ tātaṇ⁵ tathā nisinnaṇ disvā upasaṅkamitvā 'kasmā hi⁶ tāta dukkhī dummano'⁷ ti pucchissa. So tāsaṇ tam atthaṇ ārocesi. Atha naṇ⁸ āhaṇsu : 'tāta mā cintayi,⁹ mayaṇ¹⁰ attano vase katvā¹¹ ānessāmā' ti. 'Na sakkā ammā esa kenaci vase kātun' ti. 'Tāta mayaṇ itthiyo nāma, idān' eva taṇ¹² rāgapāsādihi bandhitvā ānessāma, tumhe mā cintayitthā' ti Satthāraṇ upasaṅkamitvā 'pāde te samaṇa paricāremā' ti āhaṇsu. Satthā n' eva tāsaṇ vacanaṇ manasākāsi¹³ na akkhīni ummīletvā¹⁴ olokesi. Puna Māradhītarō 'uccāvacā¹⁵ kho purisānaṇ adhippāyā, kesañci kumārikāsu pemaṇ hoti kesañci paṭhamavaye ṭhitāsu kesañci majjhimavaye ṭhitāsu kesañci pacchimavaye ṭhitāsu, nānappakārehi taṇ palobhessāmā'¹⁶ ti ekamekā¹⁷ kumārikāvaṇṇādivasena sataṇ sataṇ attabhāve¹⁸ abhinimmiṇitvā kumārikāyo¹⁹ avijātā sakiṇ vijātā duvijātā²⁰ majjhimitthiyo mahitthiyo ca²¹ hutvā²² chakkhattuṇ Bhagavantaṇ upasaṅkamitvā 'pāde te samaṇa paricāremā' ti āhaṇsu. Tam pi Bhagavā na manasākāsi, yathā taṇ anuttare upadhisāṅkhaye²³ vimutto²⁴ ti. Atha²⁵

¹ K. B. nādda°.³ C. C°. Ratī. B. Rāgā.⁵ K. B. S. taṇ.⁷ K. B. a. 'sī.⁹ K. °ittha.¹¹ K. a. naṇ.¹³ K. manasāvākāsi.¹⁵ B. ucca°.¹⁷ K. S. ekekā.¹⁹ B. J. kumāriyo.²¹ K. mahallitthiyo. B. mahallaki°.²³ B. katvā sattakkhattuṇ upasa° Bha° pāde, etc.²⁵ B. °saṅkhāre.² B. idāni.⁴ K. B. °iya°.⁶ K. B. om.⁸ S. tā. K. B. a. tā.¹⁰ K. B. a. taṇ.¹² K. B. naṇ.¹⁴ B. ummilitvā.¹⁶ K. °iss°.¹⁸ K. °vaṇ.²⁰ K. duve vi°.²⁴ K. adhimutto.

Satthā ettakena¹ pi tā anapagacchantiyo² 'apetha kiṇ disvā evaṇ vāyamatha,³ evarūpaṇ nāma avītarāgānaṇ⁴ purato kātuṇ⁵ vaṭṭati,⁶ tathāgatassa pana rāgādayo pahīnā, kena taṇ⁷ kāraṇena attano vasaṇ⁸ nessathā' ti vatvā imā gāthā⁹ abhāsi :

179. 'Yassa jitaṇ nāvajiyati,
jitaṃ assa noyāti koci loke
taṇ buddhaṇ anantagocaraṇ
apadaṇ kena padena nessatha.

180. Yassa jālinī visattikā
taṇhā natthi kuhiñci netave
taṇ buddhaṇ anantagocaraṇ
apadaṇ kena padena nessathā' ti.

Tattha yassa jitaṇ nāvajiyatī¹⁰ ti yassa sammā-sambuddhassa tena tena maggena jitaṇ rāgādikilesajātaṇ pūna asamudācaraṇato¹¹ nāvajiyati dujjitaṇ¹² nāma na hoti.¹³ Noyātī ti na uyyātī¹⁴ yassa jitaṇ kilesajātaṇ rāgādisu koci ekakilesa¹⁵ pi loke pacchato-vatti¹⁶ nāma na hoti nānubandhatī ti.¹⁷ Anantagocaraṇ ti anantā-rammaṇassa sabbaññutaññāṇassa vasena apariyantagocaraṇ. Kena padena ti yassa hi¹⁸ rāgapadādisu ekapadaṇ pi atthi taṇ tumhe tena padena nessatha,¹⁹ buddhassa²⁰ pana

¹ K. °nā.

² B. °thā ti.

³ B. a. na.

⁴ K. maṇ.

⁵ F. J. i. 79.

⁶ B. °cārato.

⁷ C. C. corr. hosi.

⁸ S. B. eko ki°.

⁹ K. °nivatti. Skt. paścādvartī.

¹⁰ K. B. a. attho.

¹¹ K. B. neyyātha (K. neyya°). Cf. Childers, p. 818.

¹² B. °aṇ.

² K. anuga°. B. anāga°.

⁴ B. vī°. C. C. corr. a. na.

⁶ B. a. ti.

⁸ K. vase.

¹⁰ B. om. K. nāvajitī.

¹² B. duji°.

¹⁴ C. C. a. ti.

¹⁸ B. om.

ekapadam pi natthi, taṇ apadaṇ buddhaṇ tumhe kena padena nessatha. Dutiyagāthāya¹ taṇhā nām' esā saṅsibbitapariyonandhanaṭṭhena² jālam assā atthī ti pi jāla-kārikā³ ti pi jālūpamā ti⁴ jālinī, rūpādisu ārammaṇesu visattatāya⁵ visattikā, visattamanatāya⁶ visāhāratāya⁷ visapupphatāya⁸ visaphalatāya visaparibhogatāya pi⁹ visattikā, sā evarūpā taṇhā yassa kuhiñci bhava netuṇ natthi taṇ tumhe apadaṇ buddhaṇ kena padena nessathā ti attho.

Desanāvasāne bahunnaṇ¹⁰ devatānaṇ dhammābhisaṃmayo ahoṣi,¹¹ Māradhitaro pi tatth' ev' antaradhāyaṇsu.¹²

Satthā imaṇ dhammadeśanaṇ āharitvā 'Māgandiyā ahaṇ pubbe¹³ imā tisso Māradhitaro addasaṇ semhādihi apalibuddhena suvaṇṇakkhandhasadisaṇa attabhāvena samannāgatā¹⁴ tadāpi methunasmiṇ chando nāhoṣi,¹⁵ tava pana¹⁶ dhītu sarīraṇ dvattiṇṣākarakupaṇapaparipūritaṇ¹⁷ bahi citto viya asucighaṭo, sace hi mama pādo asucimakkhito ca¹⁸ bhavēyya ayaṇ ca ummāratṭhāne tiṭṭheyya tathāpi 'ssa sarīraṇ¹⁹ pādena²⁰ pi²¹ na phuseyyan' ti vatvā imaṇ gātham āha :

¹ K. °yaṇ.

² K. saṅsibbitapariṣibbitapariyo°. S. °parisaṅsibbita°. K. °ndatthēna.

³ K. jālaṇ kā°.

⁴ B. a. pi.

⁵ K. visatitāya.

⁶ F. visattā pana tāya. C. C°. pana tāya. S. sā pana. K. om. visattikā . . . tāya.

⁷ B. °har°. S. °bhār°.

⁸ B. °pupphi°.

⁹ K. yā hoṣi. B. om.

¹⁰ K. B. °ūnaṇ.

¹¹ B. a. ti.

¹² K. B. eva a°.

¹³ C. C°. buddhena. S. om.

¹⁴ K. °to.

¹⁵ C°. na hoṣi.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. dvittiṇṣā°. K. B. °pūraṇ.

¹⁸ S. B. om.

¹⁹ S. °re. K. B. S. a. ahaṇ.

²⁰ K. B. pādaṇ. S. pāde.

²¹ K. B. om

‘ Disvāna Taṇhaṇ Aratiṇ Ragaṇ ca¹
 nāhosi chando api² methunasmiṇ,
 kim ev’ idaṇ muttakarīsapuṇṇaṇ
 pādāpi naṇ samphusituṇ na icche’ ti.³

Desanāvasāne ubho pi jayampatikā⁴ anāgāmiphale
 patitṭhahiṇsū ti
 Māradhitarānaṇ⁵ vatthu.

2. YAMAKAPPĀṬIHĀRIYAVATTHU.*

Ye jhānapasutā⁶ dhīrā ti inaṇ dhammadesanaṇ
 Satthā Saṅkassanagaradvāre bahū devamanusse ārabba
 kathesi. Desanā pana⁷ Rājagahe samutṭhitā.

Ekasmiṇ hi samaye Rājagahe⁸ seṭṭhī parissayamoca-
 natthaṇ⁹ c’ eva pamādena galitānaṇ ābharaṇādīnaṇ¹⁰
 rakkhaṇatthaṇ ca jālakarandakaṇ parikkhipāpetvā Gaṇ-
 gāya udakakīlaṇ kīli. Ath’ eko rattacandanarukkho
 Gaṅgāya uparitṭire jāto Gaṅgodakena dhotamūlo¹¹ patitvā
 tattha tattha pāsāṇesu sambhijjamāno¹² vippakiri, tato
 ekā ghaṭappamāṇā ghaṭikā pāsāṇehi ghaṇsiyamānā uda-
 kaūmīhi pothiyamānā maṭṭhā¹³ hutvā anupubbena vuyha-
 mānā sevālapariyonaddhā¹⁴ āgantvā tassa jāle laggi.
 Seṭṭhī ‘kim etan’ ti vatvā ‘rukkhaghaṭikā’ ti sutvā taṇ
 āharāpetvā ‘kiṇ nām’ etan’ ti¹⁵ upadhāraṇatthaṇ vāsi-
 kaṇṇena tacchāpesi, tāvad eva alattakavaṇṇaṇ ratta-

¹ K. B. ca Rāgaṇ.

² B. om.

³ K. corr. icchati.

⁴ K. jāyapa°.

⁵ K. °rāya. B. Māgaṇḍiyavatthu paṭhamaṇ.

* Cf. F. J. iv. 263 ff.; Cullavagga, v. 8. Hardy, pp. 300 ff.

⁶ B. °sūtā, om. dhīrā.

⁷ S. om.

⁸ B. °ha°.

⁹ K. °yaṇ mo°.

¹⁰ K. B. °tāni °ini.

¹¹ S. dhovita°.

¹² B. saṅbhaṇḍi°.

¹³ S. maṭṭā. B. om.

¹⁴ B. °ndhā.

¹⁵ B. a. vatvā.

candanāṇ paññāyi. Setṭhi pana n' eva sammāditṭhi na micchāditṭhi majjhataḍḍhātuko. So cintesi: 'mayhaṇ gehe candanaṇ¹ bahuṇ,² kin nu kho iminā karissāmi³ ti. Ath' assa etad ahoṣi: 'imasmiṇ loke "mayaṇ hi⁴ arahantā⁵ mayaṇ arahantā" ti vattāro⁶ bahū, ahaṇ ekaṇ arahantam pi⁷ na jānāmi,⁸ gehe bhamaṇ yojetvā pattaṇ likhāpetvā sikkāya ṭhapetvā veḷuparamparāya saṭṭhi-hatthamatte ākāse olambetvā⁹ "sace arahā atthi¹⁰ ākāsenā āgantvā¹¹ gaṇhātū"¹² ti vakkhāmi, yo taṇ gaheṣṣati taṇ¹³ saputtadāro saraṇaṇ gamissāmi¹⁴ ti so¹⁵ cintitaniyāmen' eva pattaṇ likhāpetvā veḷuparamparāya ussāpetvā 'yo¹⁶ imasmiṇ loke¹⁷ arahā so¹⁸ ākāsenāgantvā imaṇ¹⁹ pattaṇ gaṇhātū' ti āha.

Cha satthāro 'amhākaṇ esa²⁰ anucchaviko, amhākaṇ etaṇ²¹ dehi' ti vadiṇsu. So 'ākāsenāgantvā gaṇhathā' ti āha.²² Chaṭṭhe²³ divase nigaṇṭho²⁴ Nāthaputto²⁵ ante-vāsike pesesi: 'gacchatha setṭhiṇ evaṇ vadetha: "amhākam ācariyassa va²⁶ anucchaviko, mā appamattassa²⁷ kāraṇā²⁸ ākāse²⁹ āgamaṇaṇ kari,³⁰ dehi kira te³¹ pattaṇ"

¹ B. rattaca°.

² K. B. karomī.

³ K. B. °nto.

⁴ K. pi ar°.

⁵ K. B. °mbāpetvā.

⁶ K. B. °enāg°. K. a. imaṇ.

⁷ C. C°. °ntū.

⁸ K. gacchi°.

⁹ K. rep. C. C°. om.

¹⁰ K. rep.

¹¹ B. yeva. K. om.

¹² K. B. eva naṇ. S. ev' etaṇ.

¹³ B. a. atna.

¹⁴ B. °ntho.

¹⁵ K. B. om. S. °ss' eva.

¹⁶ K. B. °ttakassa.

¹⁷ K. B. °sena.

¹⁸ K. kir' etaṇ. B. me taṇ.

¹⁹ B. bahū.

²⁰ K. B. om.

²¹ C. C°. vātvā te.

²² B. passāmi.

²³ B. a. imaṇ.

²⁴ C. C°. B. tassa.

²⁵ B. om.

²⁶ S. a. yo.

²⁷ K. om.

²⁸ C. C°. om.

²⁹ B. Nāṭa°.

³⁰ B. a. va.

³¹ K. kiri.

ti. Te gantvā seṭṭhiṇ tathā vadiṇsu. Seṭṭhi¹ 'ākāsena gantvā gaṇhituṇ samattho va gaṇhātū' ti āha. Nāthaputto sayañ gantukāmo² hutvā³ antevāsikānaṇ saññaṇ adāsi: 'ahaṇ ekaṇ hatthaṇ ca⁴ pādaṇ ca ukkhipitvā uppatitukāmo viya bhavissāmi, tumhe maṇ "ācariya kiṇ karoṭha, dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannaṇ arahattaṇ⁵ mahājanassa mā dassayitthā" ti vatvā maṇ hatthesu ca pādesu ca gaṇetvā ākaḍḍhantā bhūmiyaṇ pāteyyāthā' ti.⁶ So tattha gantvā seṭṭhiṇ āha: 'mahāseṭṭhi⁷ ayaṇ patto⁸ aññesaṇ nānucchaviko, mā te appamattassa⁹ kāraṇā mama¹⁰ ākāse uppatanaṇ rucci,¹¹ dehi me pattan' ti. 'Bhante ākāse uppatitvā va gaṇhathā' ti.¹² Tato Nāthaputto 'tena hi apetha apethā' ti antevāsike apanetvā 'ākāse uppatissāmi' ti ekaṇ hatthaṇ ca ekaṇ¹³ pādaṇ ca ukkhipi. Atha naṇ antevāsikā 'ācariya¹⁴ ācariya kiṇ nām' etaṇ karoṭha, chavassa¹⁵ dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannagūṇe tumhehi¹⁶ mahājanassa dassite¹⁷ ko attho' ti taṇ hatthapādesu gaṇetvā ākaḍḍhitvā¹⁸ bhūmiyaṇ pātesuṇ. So seṭṭhiṇ āha: 'mahāseṭṭhi ime¹⁹ me²⁰ uppatituṇ na denti, dehi me taṇ²¹ pattan' ti. 'Uppatitvā²² gaṇhatha bhante' ti. Evaṇ titthiyā cha divasāni vāyamitvāpi²³ pattan na labhiṇsu ye va.

Sattame divase āyasmato ca²⁴ Mahāmoggallānassa āyasmato ca Piṇḍolabbhāradvājassa 'Rājagahe piṇḍāya carissāmā' ti gantvā ekasmiṇ piṭṭhipāsāṇe ṭhatvā cīvaraṇ

¹ Ca. om.² B. om.³ B. °ttaguṇaṇ.⁴ B. a. mayhaṇ.⁵ B. °ttakassa.⁶ K. B. ruci.⁷ K. B. om.⁸ B. a. lāmakassa.⁹ K. B. °tena.¹⁰ B. i° ma°.¹¹ B. om.¹² B. a. taṇ.¹³ S. gaṇhitu°.¹⁴ S. om.¹⁵ B. a. vatvā.¹⁶ B. anucchaviko.¹⁷ B. va.¹⁸ C. Ca. a. taṇ.¹⁹ K. B. once.²⁰ K. B. om.²¹ C. Ca. °etvā.²² K. maṇ. B. om.²³ K. a. va.²⁴ B. after the names.

pārupanakāle dhuttakā kathaṃ samutṭhāpesuṃ ‘hambho¹ pubbe cha satthāro² “mayā arahant’ amhā”³ ti carisū,⁴ Rājagahasetṭhino pana ajja sattamo divaso⁵ pattaṃ ussāpetvā ṭhapito “sace⁶ arahā atthi ākāsenāgantvā gaṇhātū” ti vadantassa, eko pi “ahaṃ arahā” ti ākāse uppatanto⁷ natthi, ajja no⁸ loke arahantānaṃ natthibbhāvo ñāto’ ti. Taṃ kathaṃ sutvā āyasmā Mahāmoggallāno āyasmantaṃ Piṇḍolabbhāradvājaṃ āha: ‘sutaṃ te⁹ āvuso¹⁰ imesaṃ vacanaṃ, ime Buddhassa¹¹ sāsanaṃ parigaṇhantā viya vadanti, tvaṃ ca mahiddhiko mahānubhāvo, gacch’ etaṃ¹² pattaṃ ākāsenāgantvā¹³ gaṇhāhi’ ti.¹⁴ ‘Āvuso Moggallāna¹⁵ tvaṃ “iddhimantānaṃ aggo” ti pākato, tvaṃ etaṃ gaṇha,¹⁶ tayi¹⁷ gaṇhante ahaṃ gaṇhissāmi’ ti. ‘Gaṇhāvuso¹⁸ ti evuṃ¹⁹ vutte āyasmā Piṇḍolabbhāradvājo abhiññāpādakaṃ²⁰ jhānaṃ samāpajjitvā utṭhāya²¹ tigāvutaṃ²² piṭṭhipāsānaṃ antantena²³ paricchindanto²⁴ tūlapicu viya ākāse utṭhāpetvā²⁵ Rājagahanagarassa upari sattakkhattuṃ anupariyāyi. So tigāvutappamaṇassa nagarassa pidhānaṃ viya puññāyi. Nagaravāsino ‘pāsāno no²⁶ avattharivā gaṇhāti’²⁷ ti bhītā suppadāni matthake katvā tattha tattha

¹ K. B. ambho.² K. B. a. loke.³ K. *rep. three.*⁴ K. vadiṃsu. B. vicar°.⁵ K. a° sa° di° *after* vadantassa.⁶ B. a. pana.⁷ K. a. nāma.⁸ B. om.⁹ S. om.¹⁰ K. B. S. a. Bhāradvāja.¹¹ K. S. Buddha°.¹² B. gaccha taṃ.¹³ K. B. °na ga°.¹⁴ B. a. āha.¹⁵ B. Mahāmo°.¹⁶ K. B. gaṇhāhi.¹⁷ K. B. S. a. pana.¹⁸ K. gaṇha āv°.¹⁹ B. om.²⁰ K. B. a. catuttha°.²¹ K. vu°. B. ḷādaṇḍutṭhāya.²² K. a. pi.²³ K. B. pādantena.²⁴ B. paṭicchādento²⁵ K. utṭhap°. B. upatthap°.²⁶ C. C°. om.²⁷ B. °atī.

nilīyaṃsu.¹ Sattame vāre therō piṭṭhipāsāṇaṃ² bhinditvā attāṇaṃ dassesi. Mahājano therāṃ disvā 'bhante Piṇḍola-bhāradvāja'³ pāsāṇaṃ gāḷhaṃ⁴ katvā gaṇha, mā⁵ sabbe nāsaya⁶ ti. Thero pāsāṇaṃ pādantena khipitvā nissajjesi, so gantvā yathātṭhāne va⁶ patitṭhāsi. Thero setṭhissa gehamatthake aṭṭhāsi. Taṃ disvā setṭhī urena nipajjitvā 'otara'⁷ sāmī⁸ ti vatvā ākāśato otiṇṇaṃ⁸ therāṃ nisīdāpetvā pattaṃ otarāpetvā⁹ catumadhurapunnāṃ¹⁰ katvā therassa¹¹ adāsi. Thero pattaṃ gahetvā viharābhimukho pāyāsi. Ath' assa ye araṇṇagatā vā gāmagatā vā¹² taṃ¹³ pāṭīhāriyaṃ nāddasaṃsu¹⁴ te sannipatitvā 'bhante'¹⁵ amhākam pi¹⁶ pāṭīhāriyaṃ dassēhi¹⁷ ti therāṃ anubandhiṃsu. So tesāṃ¹⁷ pāṭīhāriyaṃ dassento¹⁸ viharāṃ agamāsi. Satthā taṃ anubandhitvā unnadantassa¹⁹ mahājanassa saddaṃ sutvā 'Ānanda kass' eso saddo²⁰ ti pucchitvā, 'bhante Piṇḍolabhāradvājena ākāse²⁰ uppatitvā candanapatto gahito, tassa santike eso saddo²¹ ti sutvā, Bhāradvājaṃ pakkosāpetvā 'saccaṃ kira tayā evaṃ katan'²¹ ti²² 'saccaṃ bhante' ti vutte, 'kasmā te Bhāradvāja evaṃ katan'²² ti therāṃ²² garahitvā taṃ pattaṃ khaṇḍākhāṇḍaṃ bhedāpetvā bhikkhūnaṃ añjanūpapiṇṇasānatthāya²³ dāpetvā²⁴ sikkhāpadaṃ paññāpesi.

¹ B. nilayaṃsu, om. ta° ta°.

² K. pāsāṇaṃ.

³ K. B. a. tava.

⁴ B. daḷhaṃ.

⁵ K. B. a. no.

⁶ K. B. yeva. S. om.

⁷ K. B. °ratha.

⁸ C. C°. °ṇṇa°.

⁹ K. S. otār°.

¹⁰ B. °madhūra°.

¹¹ B. pattaṃ.

¹² C. C°. S. om. gā° vā. B. suñṇāgāragatā vā.

¹³ K. S. om.

¹⁴ K. na passiṃsu.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. om.

¹⁷ K. B. rep.

¹⁸ S. B. °etvā.

¹⁹ B. unnādentassa.

²⁰ B. °sena.

²¹ K. a. pucchitvā.

²² B. therassa.

²³ K. B. añjanapisaṇatthāya (B. °pi°).

²⁴ K. a. sāvakānaṃ.

Titthiyā 'samaṇo kira Gotamo taṇ pattaṇ bhedāpetvā pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakanāṇ¹ sikkhāpadaṇ paññāpesī' ti sutvā 'samaṇassa Gotamassa sāvakā paññattaṇ sikkhāpadaṇ jīvitaṇetu pi nātikkamanti, samaṇo pi² Gotamo taṇ rakkhissat' eva, idāni amhehi okāso laddho' ti te³ nagaravīthisu ārocentā⁴ vicariṇsu: 'mayāṇ attano guṇaṇ rakkhantā⁵ pubbe dārumayapattassa kāraṇā attano guṇaṇ mahājanassa na dassayimha, samaṇassa Gotamassa sāvakā ettakamattassa⁶ kāraṇā attano guṇaṇ mahājanassa dassesuṇ, samaṇo Gotamo attano paṇḍita-tāya taṇ pattaṇ bhedāpetvā sāvakanāṇ sikkhāpadaṇ paññāpesi kira,⁷ idāni mayāṇ ten' eva saddhiṇ pāṭihāriyaṇ karissāmā' ti.⁸ Rājā Bimbisāro taṇ kathaṇ sutvā Satthu santikaṇ gantvā 'tumhehi kira bhante pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakanāṇ sikkhāpadaṇ paññattan' ti. 'Āma mahārājā' ti. 'Idāni⁹ titthiyā "tumhehi saddhiṇ pāṭihāriyaṇ karissāmā" ti vadanti, kiṇ dāni¹⁰ karissathā' ti. 'Tesu karontesu karissāmi mahārājā' ti. 'Nanu tumhehi sikkhāpadaṇ paññattan' ti. 'Nāhaṇ mahārāja attano sikkhāpadaṇ paññāpesiṇ, taṇ¹¹ mama¹² sāvakanāṇ paññattan' ti. 'Tumhe apanetvā¹³ aññatra¹⁴ sikkhāpadaṇ paññattaṇ nāma hoti bhante' ti. 'Tena hi mahārājā taṇ ñev'¹⁵ ettha paṭipucchissāmi: atthi pana te mahārāja vijite uyyānaṇ' ti. 'Atthi bhante' ti. 'Sace te mahārāja uyyāne mahājano ambādini khādeyya kim assa¹⁶ kat-tabban' ti. 'Daṇḍo bhante' ti. 'Tvaṇ pana khāditaṇ labhasī' ti. 'Āma bhante mayhaṇ daṇḍo nattihi, ahaṇ attano santakaṇ khāditaṇ labhāmi' ti. 'Mahārāja yathā

¹ B. *om.*² K. *om.*³ K. *āra°.*⁴ B. *ti.* K. *om.*⁵ K. *corr. a. bhante.*⁶ B. *om.*⁷ K. B. *ṭhapetvā.*⁸ K. B. *taṇ ev'.*⁹ K. B. *om.*¹⁰ B. S. *°nto.*¹¹ K. *eka°.*¹² K. *a. vadiṇsu.*¹³ B. *idāni.*¹⁴ K. B. *mam' eva.*¹⁵ K. B. *°ttha.*¹⁶ B. *om.*

tava tiyojanasatike rajje āṇā pavattati, attano uyyāne ambāḍini khāḍantassa daṇḍo natthi, aññesaṇ¹ atthi, evaṇ mama pi² cakkavālakoṭisatasahassee āṇā pavattati, attano sikkhāpadapaññattiyā atikkamo nāma natthi, aññesaṇ pana atthi, karissām' ahaṇ³ mahārāja⁴ pāṭihāriyan' ti. Titthiyā taṇ kathaṇ sutvā 'idāni 'mha⁵ natthā, samaṇena kira Gotamena sāvakānaṇ yeva⁶ sikkhāpadaṇ paññattaṇ na attano, sayam eva kira pāṭihāriyaṇ kattukāmo, kin nu kho karomā' ti mantayisū.⁷ Rājā Satthāraṇ pucchi: 'bhante kadā pāṭihāriyaṇ karissathā' ti. 'Ito catunnaṇ māsānaṇ accayena⁸ Āsāhipunṇamāyaṇ⁹ mahārāja' ti. 'Kattha karissatha bhante' ti. 'Sāvatthiṇ nissāya mahārāja' ti. 'Kasmā pana Satthā evaṇ dūraṭṭhānaṇ apadisi?'¹⁰ ti. Yasmā taṇ sabbabuddhānaṇ mahāpāṭihāriyakaraṇatthānaṇ, api ca mahājanassa sannipātattāya¹¹ pi dūraṭṭhānam eva apadisi.¹² Titthiyā taṇ kathaṇ sutvā 'ito kira catunnaṇ māsānaṇ accayena samaṇo Gotamo Sāvatthiyaṇ pāṭihāriyaṇ¹³ karissati, idāni taṇ amuñcitvā va anubandhissāma, mahājano amhe disvā "kiṇ idan" ti pucchissati, ath' assa vakkhāma: "mayāṇ samaṇena Gotamena saddhiṇ pāṭihāriyaṇ karissāmā" ti vadimha, so palāyati, mayam assa palāyituṇ adatvā anubandhāmā" ti. Satthā Rājagahe piṇḍāya caritvā nikkhami. Titthiyāpi 'ssa pacchato va nikkhamitvā bhattakiccaṭṭhāne¹⁴ vasanti, vasitaṭṭhāne¹⁵ punadivase pātarāsaṇ karonti. Te manussehi 'kiṇ idan' ti pucchitā heṭṭhācintitanāyena¹⁶ eva

¹ K. *corr.* a. pana.² K. °mi 'haṇ.³ B. idān' ambā.⁴ K. cintayisū.⁵ K. B. catumāsaccayena.⁶ S. J. °punṇāmāsiyaṇ. B. °alhi°.⁷ K. °dissati. C. °disati. C°. °disati.⁸ B. °pātanatthāya.⁹ K. °dissati. B. a. ti.¹⁰ K. C. C°. °āvasāne.¹¹ K. °vutta°. B. °niyāmen'.¹² K. a. mahārāja.¹³ K. B. S. om.¹⁴ K. °ñ c' eva.¹⁵ K. a. va.¹⁶ C. C°. vasana°.

ārocenti.¹ Mahājano pi 'pāṭihāriyaṇ dassissāmā'² ti anubandhi. Satthā anupubbena Sāvatthiṇ³ pāpuṇi, titthiyāpi tena saddhiṇ yeva gantvā upaṭṭhāke samādapetvā sataśahassaṇ labhitvā khadiratthambhehi maṇḍapaṇ⁴ kāretvā niluppalehi chādāpetvā⁵ 'idha pāṭihāriyaṇ karissāmā' ti nisīdiṇsu.⁶ Rājā Pasenadikosalo Satthāraṇ upasaṅkamitvā 'bhante titthiyehi maṇḍapo kārito, aham pi⁷ tumhākaṇ maṇḍapaṇ kāremī'⁸ ti. 'Alaṇ mahārāja, atthi mayhaṇ maṇḍapakārako' ti. 'Idha⁹ bhante maṇ ṭha-petvā ko añño kātuṇ sakkhissatī' ti. 'Sakko devarājā mahārājā' ti. 'Kahaṇ¹⁰ bhante pāṭihāriyaṇ karissathā' ti. 'Gaṇḍambarukkhamūle¹¹ mahārājā' ti. Titthiyā 'ambarukkhamūle kira pāṭihāriyaṇ karissatī' ti sutvā attano upaṭṭhākānaṇ ārocetvā yojanaṭṭhānabbhantare¹² antamaśo tadahujātam pi ambapotakaṇ uppāṭetvā¹³ araṇṇe khipāpesuṇ.

Satthā āsālhipuṇṇamadvase¹⁴ antonagaraṇ pāvīsi. Raṇṇo¹⁵ uyyānapālo Gaṇḍo¹⁶ nāma ekaṇ piṅgalakipillakehi katapattapuṭassa¹⁷ antare mahantaṇ ambapakkaṇ disvā tassa gandharasalobhena sampatte¹⁸ vāyase palāpento raṇṇo atthāya¹⁹ ādāya gacchanto antarāmagge Satthāraṇ disvā cintesi: 'rājā imaṇ ambaṇ khādītva mayhaṇ attha vā soḷasa vā kahāpape dadeyya, taṇ me ekattabhāve²⁰ pi jīvitavuttiyā nālaṇ,²¹ sace panāhaṇ Satthu

¹ B. °esuṇ.³ C. C°. S. °iyaṇ.⁵ C. C°. chādetvā.⁷ B. om.⁹ K. B. om.¹¹ B. ka°.¹² B. yojanabbhantare ṭhāne.¹⁴ K. °mi°. K. °la°. S. °ḷha°.¹⁵ B. a. pi.¹⁷ K. B. katapu° (K. °pū°).¹⁸ K. B. sampatante.¹⁹ B. khādanatthāya.²⁰ B. eka -a°. K. ekasmiṇ a°.² K. B. pa°.⁴ B. °pe.⁶ K. a. atha.⁸ B. karissāmī.¹⁰ K. B. a. pana.¹³ K. uppātāp°.¹⁶ B. Ka°, al.²¹ K. alaṇ.

imaṇ dassāmi अपariyantam eva¹ kālaṇ hitāvahaṇ bhavis-
satī' ti. So taṇ ambapakkāṇ² Satthu upanāmesi. Satthā
Ānandattheraṇ olokesi. Ath' assa thero mahārāja-
dattiyaṇ pattaṇ nīharitvā hatthe ṭhapesi. Satthā pattaṇ
upanāmetvā ambapakkāṇ paṭiggahetvā tatth' eva nisīda-
nākāraṇ dassesi. Thero cīvaraṇ paññāpetvā adāsi. Ath'
assa tasmiṇ nisinne³ thero pāṇiyaṇ⁴ parissāvetvā⁵ taṇ⁶
ambapakkāṇ madditvā pānakaṇ⁷ katvā adāsi. Satthā
ambapānakaṇ pivitvā Gaṇḍaṇ āha: 'imaṇ ambatthiṇ idh'
eva paṇsuṇ viyūhitvā ropehi' ti. So tathā akāsi. Satthā
tassa upari hatthaṇ dhovi, hatthe dhotamatte⁸ yeva
naṅgalasīsamattakhandho hutvā ubbedhena paṇṇāsahatto
ambarukkho utṭhabi, catūsu disāsu⁹ ekeka¹⁰ uddhayaṇ ekā¹⁰
ti pañca¹¹ mahāsākhā paṇṇāsapaṇṇāsahattā¹² va¹³ ahesuṇ.
So tāvad eva pupphaphalasayaṇṇa¹⁴ hutvā ekekasmiṇ¹⁵
ṭhāne paripakkaambapiṇḍidharo ahosi. Pacchato āgac-
chantā bhikkhū ambapakkāni khādantā yeva¹⁶ āgamiṇsu.¹⁷
Rājā 'evarūpo kira ambarukkho utṭhito' ti sutvā 'mā naṇ
koci chindī'¹⁸ ti ārakkhaṇ ṭhapesi. So pana Gaṇḍena
ropitattā 'gaṇḍambarukkho'¹⁹ tv' eva paññāyi.

Dhuttakāpi ambapakkāni khādītva 'are²⁰ dutṭhatitthiyā
"samaṇo²¹ Gotamo gaṇḍambarukkhamūle pāṭihāriyaṇ
karissatī" ti, tumhehi yojanabbhantare tadahujātāpi

¹ K. °ṇ me. B. avassaṇ taṇ me dīghakālaṇ.

² K. B. ambaṇ, *so infra*.

³ K. °nnassa.

⁴ K. pāṇ°.

⁵ K. B. parisā°. B. °itvā.

⁶ K. B. om.

⁷ K. pāna°.

⁸ K. B. dhovita°.

⁹ C. sākhasu.

¹⁰ B. °o.

¹¹ K. a. °mattā.

¹² K. B. om. one paṇṇāsa.

¹³ B. om.

¹⁴ K. sampanno.

¹⁵ K. ekasmiṇ.

¹⁶ B. eva.

¹⁷ C. C^a. agamaṇsu.

¹⁸ K. chindatī. B. chindā.

¹⁹ K. gaṇḍāmba°, *al*.

²⁰ B. hare.

²¹ B. a. kira.

ambapotakā uppātāpita, gaṇḍambo nāma ayan¹ ti vatvā te ucchiṭṭhaambatṭhihi* pahariṇsu. Sakko Vātavalāhakaṇ devaputtan² ānāpesi: 'titthiyānaṇ maṇḍapaṇ vātehi uppā-
 ṭetvā³ ukkārabhūmiyaṇ⁴ khipāhi'⁵ ti. So tathā akāsi. Suriyaṇ devaputtan⁶ pi⁶ ānāpesi: 'suriyamaṇḍalaṇ nig-
 gaṇhanto⁷ tapāhi'⁸ ti. So pi tathā akāsi. Puna Vāta-
 valāhakaṇ ānāpesi: 'Vātavalāhaka⁹ vātamaṇḍalaṇ utthā-
 pento yāhi' ti. So tathā karonto titthiyānaṇ paggharita-
 sedasarīre¹⁰ rajavattiyā¹¹ okiri, te tambavammikasadisā¹²
 ahesuṇ. Vassavalāhakam pi¹³ ānāpesi: 'mahantamahan-
 tāni¹⁴ bindūni¹⁵ pātehi' ti. So tathā akāsi. Atha nesuṇ
 kāyo kabaraḡāvisadisā ahoṣi. Te nigganṭhā¹⁶ hutvā
 sammukhasammukhatṭhānen' eva¹⁷ palāyiṇsu. Evaṇ¹⁸
 palāyantesu Pūraṇakassapassa¹⁹ upatṭhāko eko kassako
 'idāni suve²⁰ ayyānaṇ pāṭihāriyakaraṇavelā, gantvā pāṭi-
 hāriyaṇ passissāmī' ti goṇe nissajjetvā pāto va ābhatuṇ
 yāgukutaṇ²¹ c' eva²² yottakaṇ ca gahetvā āgacchanto
 Pūraṇaṇ tathā palāyantaṇ disvā 'bhante ahaṇ²³ ayyānaṇ
 pāṭihāriyaṇ passissāmī' ti āgacchāmi, tumhe kahaṇ
 gacchathā' ti. 'Kin te pāṭihāriyena, imaṇ me²⁴ kuṭaṇ

¹ S. nāmāyaṇ.

* S. °ehia°.

² C. Ca. om.³ K¹. a. okiritvā.⁴ K. ukkara°.⁵ K. B. khipāpehi.⁶ B. pi de°.⁷ B. nikaḡḍhanto.⁸ K. B. tāpehi.⁹ S. °ko. K. B. om.¹⁰ C. Ca. °aṇ. S. °sede sa°.¹¹ C^a. K. °vutṭhiyā. S. rajo°.¹² B. tambamattika°.¹³ K. om.¹⁴ K. °āni ma°. B. mahantāni.¹⁵ K. vi°.¹⁶ B. niga°. K. nigaṇṭhā. K¹. niggahana. S. niggauḡhā.

B. a. lajjamāno.

¹⁷ K. B. °ne yeva.¹⁸ S. om. K¹. a. tesu.¹⁹ B. Purāṇa°.²⁰ K. B. me.²¹ B. °ghaṭaṇ.²² K. ca.²³ B. ajja. K. om.²⁴ B. om.

ca yottakañ ca dehi' ti. So tena dinnañ kuṭaṇ ca yottañ¹ ca ādāya nadītiraṇ gantvā taṇ² kuṭaṇ yottena attano givāya³ bandhitvā⁴ rahade patitvā udakabubbule utṭhāpento⁵ kālaṇ katvā Avicimbi nibbatti.

Satthā⁶ ākāse ratanacaṅkamaṇ māpesi, tassa⁷ ekā⁸ koṭi pācīnacakkavālamukhavatṭiyaṇ ahosi, ekā⁹ pacchimacakkavālamukhavatṭiyaṇ. Satthā sannipatitāya chatṭiyaṇsayojanikāya¹⁰ parisāya vaḍḍhamānakacchāyāya 'idāni pāṭihāriyakaraṇavelā' ti gandhakuṭito nikkhamitvā pamukhe atṭhāsi. Atha naṇ Gharañi nāma iddhimantā¹¹ anāgāmiupāsikā upasaṅkamitvā 'bhante mādisāya dhītari vijjāmānāya tumbhakaṇ kilamanakiccaṇ natthi, ahaṇ pāṭihāriyaṇ karissāmī' ti āha. 'Kathaṇ¹² tvaṇ karissasi Gharañi' ti. 'Bhante ekasmiṇ¹³ cakkavālagabbhe mahāpaṭhaviṇ udakaṇ¹⁴ katvā udakasakunīkā viya nimmujiṭvā¹⁵ pācīnacakkavālamukhavatṭiyaṇ attānaṇ dassesāmi,¹⁶ tathā pacchimaṭṭaradakkhiṇacakkavālamukhavatṭiyaṇ¹⁷ tathā majjhe,¹⁸ "kā esā" ti ca¹⁹ vutte vakkhanti "Gharañi nām' esā, ayaṇ tāva²⁰ ekissā itthiyā ānubhāvo,²¹ buddhānubhāvo²² pana kīvarūpo²³ bhavissati'

¹ K. S. °akañ.² K. B. om.³ K. °yaṇ.⁴ B. a. lajjanto kiñci akathetvā.⁵ B. upatṭh°.⁶ S. Sakko.⁷ C. C°. S. tassā (f. also in Skt.).⁸ B. eka°.⁹ B. a. koṭi.¹⁰ K. B. °yojanāya.¹¹ K. Nandamātā. K. B. a. ekā.¹² K. atha tvaṇ ka°. K¹. B. om. tvaṇ.¹³ S. om.¹⁴ K. °ke.¹⁵ K. B. nimu°.¹⁶ B. °iss°. C. C°. dassāmī. C. C°. S. a. ti.¹⁷ K. paccimaṇ tathā u° tathā dakkhiṇaṇ.¹⁸ K. a. atha mahājano maṇ disvā.¹⁹ K. B. om.²⁰ K. a. evarūpo.²¹ S. itthiyānu°.²² K. buddhānaṇ ānu°.²³ K. kim eva°. B. kīdiso.

ti evaṇ tiṭṭhiyā tumhe adisvā va palāyissantī' ti. Atha naṇ Satthā 'jānāmi te Gharani evarūpaṇ pāṭihāriyaṇ kattuṇ¹ samatthabhāvaṇ, na paṇāyaṇ tav' atthāya baddho mālāpuṭo' ti vatvā paṭikkhipi. Sā 'na me² Satthā anujānāti, addhā mayā uttaritarāṇ pāṭihāriyaṇ kātuṇ samattho añño atthī' ti ekamantaṇ aṭṭhāsi. Satthāpi 'evam etesaṇ³ guṇo pākato bhavissatī ti⁴ evaṇ chaṭṭiṇṣa-
yojanāya parisāya majjhe sīhanādaṇ nadissantī'⁵ ti mañña-
māno apare pi pucchi: 'tumhe kathaṇ pāṭihāriyaṇ karis-
sathā' ti. Te 'evaṇ ca⁶ evaṇ ca karissāma bhante' ti
Satthu purato ṭhitā va⁷ sīhanādaṇ nadiṇsu. Tesu kira
Cullānāthapiṇḍiko⁸ 'mādisse anāgāmiupāsakaputte⁹ vijja-
māne Satthu kilamanakiccaṇ natthi' ti cintetvā, 'ahaṇ
bhante pāṭihāriyaṇ karissāmi' ti vatvā, 'kathaṇ karissasi'
ti puṭṭho āha:¹⁰ 'ahaṇ bhante dvādasayojanikaṇ brah-
mattabhāvaṇ¹¹ nimminivā¹² imissā parisāya majjhe
mahāmeghagajjitasadisena saddena brahmapphotanaṇ¹³
nāma apphotessāmi, mahājano "kiṇ saddo nām' eso" ti
pucchitvā "Cullānāthapiṇḍikassa kira brahmapphotana-
saddo nāmā" ti vakkhati, tiṭṭhiyā "gahapatikassa tāva
eso ānubhāvo, buddhānubhāvo kidiso¹⁴ bhavissatī" ti
tumhe adisvā va¹⁵ palāyissantī' ti. Satthā 'jānāmi te
ahaṇ etaṇ¹⁶ ānubhāvaṇ' ti tassa pi tath' eva vatvā pāṭi-
hāriyakaraṇaṇ nānujāni.¹⁷ Ath' ekā paṭisambhidappattā

¹ K. B. kātuṇ.² B. om.³ B. evam eva tesāṇ.⁴ K¹. a. cintetvā.⁵ B. °atī.⁶ C. C^a. B. once. B. om. te.⁷ B. om. ṭhitā va.⁸ K. B. Cūḷa A° (K. °I°). S. Cullānā°.⁹ K. B. S. °ke pu°. K. °mino°. K¹. °ke, om. putte
(°putte' as 'dhītari' supra).¹⁰ B. S. om.¹¹ K¹. brahmadatta°.¹² K¹. nimmitvā.¹³ K. B. brahma -a°. C. C^a. S. °kaṇ.¹⁴ K. ki° bu°.¹⁵ B. om.¹⁶ B. om. two.¹⁷ K. °nāti.

sattavassikā Cīrasāmaṇerī¹ nāma Satthāraṇ vanditvā 'ahaṇ² bhante pāṭihāriyaṇ karissāmi' ti āha. 'Kathaṇ karissasi Cīre' ti. 'Bhante Sineruṇ ca cakkavālapabbataṇ ca³ Himavantaṇ ca āharitvā imasmiṇ⁴ thāne paṭipāṭiyā thapetvā ahaṇ haṇsasakunī viya tato⁵ nikkhamitvā asaj-jamānā gamissāmi,⁶ mahājano maṇ disvā "kā c'⁷ esā" ti pucchitvā "Cīrasāmaṇerī" ti vakkhati,⁸ titthiyā "sattavassikasāmaṇeriyā⁹ ayam ānubhāvo, buddhānubhāvo kīdiso bhavissati" ti tumhe adisvā va palāyissanti' ti. Ito paraṇ evarūpāni vacanāni vuttānusāren' eva veditabbāni, tassāpi Bhagavā 'jānāmi te ānubhāvan' ti vatvā pāṭihāriyakaraṇaṇ nānujāni.¹⁰ Ath' eko paṭisambhidappatto khīṇa-savo Cundasāmaṇero nāma jātiyā sattavasso¹¹ Satthāraṇ vanditvā¹² 'ahaṇ Bhagavā¹³ pāṭihāriyaṇ karissāmi' ti vatvā, 'kathaṇ karissasi' ti puṭṭho āha: 'ahaṇ bhante Jambudīpassa dhajabhūtaṇ mahājamburukkhaṇ khandhe gahetvā cāletvā mahājambupesiyō¹⁴ āharitvā imaṇ parisāṇ khādāpessāmi, pāricchattakakusumāni ca āharissāmi'¹⁵ ti. Atha Uppalavaṇṇattherī Satthāraṇ vanditvā 'ahaṇ bhante pāṭihāriyaṇ karissāmi' ti vatvā,¹⁶ 'kathaṇ karissasi' ti puṭṭhā āha:¹⁶ 'ahaṇ bhante samantā dvādasayojanaṇ¹⁷ parisāṇ dassetvā āvattato chaṭṭiṇsayojanāya parisāya parivuto cakkavattirājā hutvā āgantvā tumhe vandissāmi'

¹ K. Vira°. S. C. C°. °rā. B. a. kira.

² K. om.

³ K¹. c'eva.

⁴ K. C. C°. tasmiṇ.

⁵ K. B. rep.

⁶ B. karissāmi.

⁷ K. B. om.

⁸ K¹. paññāyati ti. S. ñassati. B. °nti.

⁹ K. B. °kāya tāva sā°.

¹⁰ K. C. C°. °āti.

¹¹ B. °ssena.

¹² B. upasaṅkamitvā. K¹. corr. a.

¹³ K¹. bhante.

¹⁴ K. °phalāni.

¹⁵ K. B. °itvā, and a. tumhe vandissāmi ti. Satthā 'jānāmi te ānubhāvan' ti vatvā tassāpi (B. om. pi) pāṭihāriyakaraṇaṇ paṭikkhipi.

¹⁶ K¹. om.

¹⁷ B. °nikaṇ.

ti. Satthā 'jānāmi te¹ ānubhāvan' ti tassāpi pāṭihāriya² patikkhipi. Atha Mahāmoggallānatthero Bhagavantāṇ vanditvā 'ahaṇ³ bhante pāṭihāriyaṇ karissāmi' ti vatvā, 'kathaṇ karissasi' ti putt⁴ho 'ahaṇ bhante Sinerupabbatarājanāṇ⁵ dantantare ṭhapetvā māsabijaṇ⁶ viya saṅkhādisāmi'⁷ ti. 'Aññaṇ kiṇ karissasi' ti. 'Imaṇ paṭhaviṇ⁸ kaṭasārakaṇ viya saṅvelltivā⁹ aṅgulantare nikkhipissāmi'¹⁰ ti.¹¹ 'Aññaṇ kiṇ karissasi' ti. 'Mahāpaṭhaviṇ kulālacakkaṇ viya parivattetvā mahājanaṇ paṭhavojaṇ khādāpessāmi'¹² ti. 'Aññaṇ kiṇ karissasi' ti. 'Vāmahatthe paṭhaviṇ katvā ime satte aññasmiṇ dīpe ṭhapessāmi' ti. 'Aññaṇ kiṇ karissasi' ti. 'Sineruṇ¹³ chattadaṇḍaṇ¹⁴ viya¹⁵ katvā mahāpaṭhaviṇ ukkhipitvā tass' upari ṭhapetvā chattaḥattho bhikkhu viya ekahatthena ādāya¹⁶ ākāse¹⁷ caṅkamissāmi' ti. Satthā 'jānāmi te ānubhāvan' ti tassāpi pāṭihāriyakaraṇaṇ nānujāni.¹⁸ So 'jānāti maññe Satthā mayā uttaritaraṇ pāṭihāriyaṇ kātuṇ samatthan' ti ekamantaṇ aṭṭhāsi. Atha naṇ Satthā 'nāyaṇ Moggallāna tav' atthāya baddho mālāpuṭo, ahaṇ hi asamadhuro mama dhuraṇ añño vahituṇ samattho nāma natthi, anacchariyam ev' etaṇ¹⁹ yaṇ²⁰ idāni mama dhuraṇ vahituṇ samattho na bhaveyya, ahetukatiracchānayaṇiyaṇ nibbattakāle pi mama dhuraṇ vahituṇ samattho nāma nāhosi yevā' ti vatvā

¹ C. C^a. S. te jān^o.

² K. B. °yakaraṇaṇ.

³ K¹. āha.

⁴ K. a. āha.

⁵ K. B. °rājaṇ.

⁶ K. sāsapavijjaṇ. B. māsasāsapabijaṇ.

⁷ K. B. khād^o.

⁸ K. B. mahāpa^o. B. a. katvā.

⁹ K. saṅvedhetvā. K¹. saṅvedhetvā. C. C^a. saṅvillitvā.

¹⁰ K¹. corr. pakkhi^o.

¹¹ C. C^a. a. vatvā

¹² C. C^a. ghā^o.

¹³ K¹. °rū-pabbatarājaṇ.

¹⁴ K¹. °akaṇ.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ K. B. °enādāya.

¹⁷ K¹. °sena.

¹⁸ K¹. °nāti.

¹⁹ B. c' etaṇ. K. c'eva taṇ. K¹. eva taṇ. S. om. ev'.

C. C^a. vo taṇ.

²⁰ C. om.

'kadā kathañ vā¹ bhante' ti therena puṭṭho² atītaṃ āharitvā :³

'Yato yato garudhuraṃ yato gambhīravattani
tadassu⁴ kaṇhaṃ yuñjanti svassu taṃ vahate
dhuraṃ' ti

idaṃ Kaṇhausabhajātakaṃ⁵ vitthāretvā puna tam ev'
atthaṃ⁶ viśesetvā dassento,⁷

'Manāpam⁸ eva bhāseyya nāmanāpaṃ kudācanaṃ
manāpaṃ bhāsamānassa garubhāraṃ udabbahi,⁹
dhanāñ ca naṃ alabbhesi¹⁰ tena c'attamano ahū' ti

idaṃ Nandivīsāljātakam¹¹ pi vitthāretvā kathesi.¹² Ka-
thetvā ca pana Satthā taṃ ratanacaṅkamaṃ otari.¹³
Purato dvādasayojanikā parisā ahoṣi,¹⁴ pacchato ca utta-
rato ca dakkhiṇato ca, ujukaṃ pana catuvisatiyojanikāya
tāya¹⁵ parisāya majjhe Bhagavā yamakapāṭihāriyaṃ akāsi,
tañ ca¹⁶ pālito tāva¹⁷ evaṃ veditabbaṃ : Katamaṃ¹⁸ Tathā-
gatassa yamakapāṭihīre¹⁹ ñāṇaṃ, idha Tathāgato yama-
kapāṭihīraṃ karoti asādhāraṇaṃ sāvakehi; uparimakāyato
aggikkhandho pavattati, hetṭhimakāyato udakadhārā

¹ K. pana for ka° vā.

² B. a. Satthā.

³ K¹. gives the J. For longer additions in K. MSS. vide Appendix.

⁴ K. B. tadāssu.

⁵ F. J. i. 198-6.

⁶ K. tad eva vatthun. K¹. taṃ va°. B. tam eva va°.

⁷ K. desento. K¹. a. Nandavisāljātakam āharitvā, atīte, etc.

⁸ J. manuññaṃ, al.

⁹ J. udaddhari.

¹⁰ K. B. alabbhesi. K¹. alābbhesi.

¹¹ K. Nanda°. F. J. i. 191-8.

¹² K¹. a. jātakam samodhānesi: brāhmaṇo Anando Nandavisālo pana aham evā ti.

¹³ K. abhiruyhi. B. °yha.

¹⁴ K. B. a. tathā.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ K. B. S. om.

¹⁷ C. C°. om.

¹⁸ B. a. taṃ.

¹⁹ K. °hiriye. B. hāriye.

pavattati, hetṭhimakāyato aggikkhandho pavattati, uparimakāyato udakadhārā pavattati, puratthimakāyato¹ pacchimakāyato, pacchimakāyato¹ puratthimakāyato,¹ dakkhiṇakkhito, vāmakkhito vāmakkhito dakkhiṇakkhito, dakkhiṇakannasotato vāmakannasotato, vāmakannasotato dakkhiṇakannasotato, dakkhinanāsikasotato vāmanāsikasotato vāmanāsikasotato dakkhiṇanāsikasotato dakkhiṇaṇṇasakūṭato vāmaṇṇasakūṭato, vāmaṇṇasakūṭato dakkhiṇaṇṇasakūṭato dakkhinahatthato vāmahatthato, vāmahatthato dakkhiṇahatthato, dakkhiṇapassato vāmapassato, vāmapassato dakkhiṇapassato, dakkhiṇapādato vāmapādato, vāmapādato dakkhiṇapādato, aṅgulaṅgulihi² aṅgulantarikāhi, aṅgulantarikāhi aṅgulihi,³ ekekalomakūpato⁴ aggikkhandho pavattati, ekekalomakūpato⁵ udakadhārā pavattati⁶ channaṇ vappānaṇ⁷ nilānaṇ pītakānaṇ lohitakānaṇ⁸ odātānaṇ maññeṭṭhānaṇ pabhassarānaṇ.⁹ Bhagavā caṅkamati, nimmito¹⁰ tiṭṭhati vā nisīdati vā seyyaṇ vā kappeti . . . pe¹¹ . . . nimmito seyyaṇ vā¹² kappeti, Bhagavā¹³ caṅkamati¹⁴ vā tiṭṭhati vā nisīdati vā, idaṇ Tathāgatassa yamaka-pāṭihire ñāṇaṇ' ti.¹⁵

Idaṇ pana pāṭihiraṇ Satthā tasmiṇ caṅkame caṅkamitvā akāsi, tassa tejokasiṇasamāpattivasena uparimakāyato¹⁶ aggikkhandho pavattati, āpokasiṇasamāpattivasena hetṭhi-

¹ K. a. ia.

² K. B. aṅgulihi.

³ S. om.

⁴ C. C^a. S. ekekalomato lomakūpato.

⁵ S. lomakū°. C. C^a. °lomato.

⁶ S. a. pavattanti. C. C^a. a. ekekalomato aggikkhandho pavattati.

⁷ C. C^a. chabbaṇṇava°. S. chabbaṇṇānaṇ.

⁸ K. pītānaṇ lohitānaṇ.

⁹ K. a. tathā evaṇ.

¹⁰ B. Buddhanimmito.

¹¹ B. la.

¹² B. om. K. om. pe ni° se° vā ka°.

¹³ K. a. sayāṇ.

¹⁴ K. a. nimmito ti° ni° vā se° vā ka°, then idaṇ, etc.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. purima°.

makāyato udakadhārā pavattatī ti, puna¹ udakadhārāya² pavattanaṭṭhānato aggikkhandhassa pavattiṃ³ aggikkhandhassa ca pavattanaṭṭhānato udakadhārāya pavattiṃ⁴ dassetuṃ 'hetṭhimakāyato uparimakāyato' ti vuttaṃ, esa⁵ nayo sabbapadesu. Aggikkhandho pan' ettha udakadhārāya asammisso ahosi, tathā udakadhārā aggikkhandhena⁶ ubhayam pi kira c'etaṃ yāva brahmalokā uggantvā cakkavālamukhavatṭiyaṃ pavattati.⁷ Channaṃ vaṇṇānaṃ ti vuttapadassa⁸ chabbaṇṇaraṇsiyo bahi⁹ āsiṇṇamānaṃ vilīnaṃ suvaṇṇaṃ viya yantanālito¹⁰ nikkhantasuvaṇṇarasadhārā viya ca ekacakkavālagabbhato uggantvā¹¹ Brahmalokeya āhacca paṭinivattitvā cakkavālamukhavatṭim eva gaṇhiṃsu, ekaṃ¹² cakkavālagabbhaṃ ekaṃ gopāṇasīcittaṃ¹³ viya bodhigharaṃ ahosi ekālokaṃ.

Taṃ divasaṃ Satthā caṅkamitvā pāṭihiraṃ karonto antararā mahājanassa dhammakathaṃ¹⁴ kathesi, kathento ca¹⁵ janaṃ¹⁶ nirussāsaṃ akatvā¹⁷ assāsavāraṃ¹⁸ deti. Tasmiṃ khane mahājano sādhuḥkārāṃ pavattesi,¹⁹ tassa sādhuḥkārapavattanakāle Satthā tāva²⁰ mahatiyā parisāya cittaṃ olokento ekekassa soḷasānaṃ²¹ ākāraṇaṃ vasena cittācāraṃ²² aññāsi. Evaṃ lahuparivattaṃ²³ buddhānaṃ

¹ B. na pana *for* ti puna.² B. °rā°.³ K. B. aggikkhandho pavattati, K. a. puna.⁴ K. B. °dhārā pavattatī ti.⁵ K. es' eva.⁶ B. °ehi.⁷ S. pavatti. B. patati.⁸ B. vuttā pan' assa.⁹ K. kuṭehi. B. ghaṭehi.¹⁰ K. B. °ikato.¹¹ K. a. yāva, *with* °lokā.¹² B. eka°. K. ekekaṃ.¹³ K. B. vaṇṇago°. B. °sikaṃ. K. °vinaddhaṃ.¹⁴ K. B. dhammaṃ.¹⁵ K. om.¹⁶ B. pana.¹⁷ B. a. tassa.¹⁸ B. °vāsaṃ.¹⁹ K. B. °eti.²⁰ K. a. evaṃ.²¹ K. B. S. °sannaṃ.²² K. cittavāraṃ.²³ K. B. lahuka°.

cittaṃ, yo yo yasmiṃ ca dhamme¹ yasmiṃ ca pāṭihīre pasanno tassa tassa ajjhāsavāsen' eva dhammaṃ ca kathesi pāṭihīraṃ ca akāsi. Evaṃ dhamme desiyamāne pāṭihīre ca kayiramāne² mahādhammābhisamayo³ ahosi, Satthā pana tasmiṃ samāgame attano manaṃ gahetvā aññaṃ pañhaṃ pucchitaṃ samatthaṃ adisvā nimmita-buddhaṃ māpesi, tena pucchitaṃ pañhaṃ Satthā vissajjesi.⁴ Bhagavato caṅkamanakāle nimmito ṭhānādisu aññatarāṃ kappesi, nimmitassa caṅkamanakāle Bhagavā ṭhānādisu aññatarāṃ kappesi, tam atthaṃ dassetaṃ 'nimmito caṅkamati vā'⁵ ti—ādi⁶ vuttaṃ. Evaṃ karontassa Satthu⁷ pāṭihīraṃ disvā dhammakathaṃ ca sutvā tasmiṃ samāgame vīsatiyā pāṇakoṭṭināṃ dhammābhisamayo ahosi. Satthā pāṭihīraṃ karonto va 'kattha nu kho atīte⁸ buddhā imaṃ pāṭihīraṃ katvā vassaṃ upentī' ti āvajjitvā,⁹ 'Tāvatiṇsa-bhavane vassaṃ upagantvā mātu Abhidhammapiṭakaṃ desentī' ti disvā dakkhiṇapādaṃ ukkhipitvā Yugandhara-matthake¹⁰ ṭhapetvā¹¹ itaraṃ pādaṃ ukkhipitvā Sineru-matthake ṭhapetvā¹² evaṃ aṭṭhasaṭṭhiyojanasatasahasatthāne tayo va¹³ pādavārā ahesuṃ, dve pādacchiddāni.¹⁴ 'Satthā pādaṃ pasāretvā akkamī' ti ca¹⁵ na sallakkhetabbaṃ,¹⁶ tassa pādukkipanakāle¹⁷ yeva¹⁸ pabbatā pāda-

¹ C. Ca. S. om. ya° ca dha°.

² K. B. kṛiya°.

³ K. B. mahājano dha°.

⁴ K. B. a. Satthārā pucchitaṃ sovi°.

⁵ K. Bhagavā.

⁶ C. Ca. ādisu.

⁷ B. om.

⁸ K. B. °ta°.

⁹ S. B. °etvā.

¹⁰ K. Gaṇḍamba°.

¹¹ K. °pesi, and a. vāmapādaṃ u° Yu° ṭhapesi.

¹² K. °pesi.

¹³ K. B. om.

¹⁴ K. a. pakatipādaviticāranasadisānikkhepāni ahesuṃ.

¹⁵ K. B. om.

¹⁶ B. °kkhi°.

¹⁷ K. C. Ca. B. pādakkhi°. K. B. a. hi before pā°.

¹⁸ B. yev' ete. K. yeva te pa°, and a. Yugandharo Isindharo ca pabbatakutaṃ ekato katvā.

mūlaṃ¹ āgantvā² Satthārā akkantakāle³ utthāya saka-
tthāne⁴ atthaṃsu.

Sakko Satthāraṃ disvā cintesi: 'Paṇḍukambalasilāyaṃ
maññe⁵ Satthā imaṃ vassāvāsaṃ upessati, bahunnaṃ⁶
vata⁷ devatānaṃ upakāro bhavissati.⁸ Satthari pan' ettha
vassaṃ⁹ upagate aññā¹⁰ devatā hattham pi tṭhapetuṃ na
sakkhissanti, ayaṃ kho pana¹¹ Paṇḍukambalasilā dīghato
satthi yojanā¹² puthulato paṇṇāsa yojanā, Satthari nisinne
pi tucchāṃ¹³ viya bhavissati' ti. Satthā tass' ajjhāsayāṃ¹⁴
viditvā attano saṃghātiṃ¹⁵ silātalaṃ paṭicchādayamaṇaṃ¹⁶
khipi. Sakko cintesi: 'cīvaraṃ tāva paṭicchādayamaṇaṃ
khipi sayāṃ pana parittake tthāne nisidissati' ti. Satthā
tass' ajjhāsayāṃ viditvā nīcapīṭhakaṃ mahāpaṇsukūlika
viya Paṇḍukambalasilāṃ anto cīvarabhoge¹⁷ yeva katvā
nisīdi. Mahājano pi taṃ khaṇaṃ yeva Satthāraṃ olokento
nāddasa,¹⁸ candassa atthamitakālo¹⁹ paṭṭhāya viya²⁰
ahosi, mahājano:²¹

'Gato nu Cittakūṭaṃ vā Kelāsaṃ vā Yugandharaṃ,
na no dakkhema²² Sambuddhaṃ lokajetthaṃ,
narāsabhan' ti

¹ B. °āni.

² K. a. sampatiṇṇitvā. B. a. sampatiṇṇisū.

³ B. akkamana°, a. te pabbatā.

⁴ B. a. yeva.

⁵ K. °lāya majjhe.

⁶ K. B. °ūnaṃ.

⁷ B. ca.

⁸ C. C^a. a. ti.

⁹ B. vassāvāsaṃ.

¹⁰ C. C^a. S. aññe.

¹¹ C. C^a. ayaṃ Sakko pi na. S. ahaṃ Sa° pi tena.

¹² B. a. vitthārato paṇṇāsayo°, and has pu° pannarasa°.

¹³ K. °ā.

¹⁴ B. tassa a°.

¹⁵ S. °ikaṃ.

¹⁶ B. °iya°.

¹⁷ B. °bhāge.

¹⁸ K. nādassa.

¹⁹ K. B. atthaṅgamitakālo. B. om. pa° viya.

²⁰ K. a. ca suriyassa atthaṅgamitakālo viya ca andha-
kāro ca.

²¹ B. a. imaṃ paridevanasuddaṃ paridevanto.

²² K. B. °mu, so *infra*.

imaṃ gāthaṃ vadanto paridevi. Apare 'Satthā nāma pavivekarato¹ "evarūpāya me² parisāya evarūpaṃ pāṭi-hīraṃ katan" ti lajjāya aññaṃ raṭṭhaṃ vā janapadaṃ vā gato bhavissati, nanu dāni³ taṃ dakkhissāmā' ti pari-devantā⁴ imaṃ gātham āhaṃsu :

'Pavivekarato dhīro na imaṃ lokaṃ pun' eheti,
na no dakkhema Sambuddhaṃ lokajetṭhaṃ
narāsabhaṃ'⁵ ti.

Mahāmoggallānaṃ⁶ pucchīṃsu : 'kahaṃ bhante Satthā' ti. So sayāṃ jānanto pi 'paresaṃ pi guṇā pākaṃ hontū'⁷ ti ajjhāsayena 'Anuruddhaṃ pucchathā' ti āha.⁸ Therāṃ tathā⁹ pucchīṃsu : 'kahaṃ bhante Satthā' ti. 'Tāvatiṇṣa-bhavane Paṇḍukambalasilāyaṃ vassaṃ upagantvā mātu Abhidhammapiṭakaṃ desetuṃ gato' ti. 'Kadā āgamissati bhante' ti. 'Tayo māse abhidhammaṃ¹⁰ desetvā mahā-pavāraṇadivase'¹¹ ti. Te 'Satthāraṃ adisvā na gamis-sāmā' ti tatth' eva khandhāvāraṃ bandhiṃsu, ākāsaṃ eva kira nesaṃ chadanaṃ ahosi, tāya¹² mahatiyā parisāya sarīranissando¹³ nāma na paññāyi, paṭhavi vivaram adāsi, sabbattha parisuddham eva paṭhavitalaṃ¹⁴ ahosi. Satthā paṭhamam eva Mahāmoggallānaṃ¹⁵ avoca : 'Moggallāna¹⁶ tvaṃ etissā parisāya dhammaṃ deseyyāsi, Cullānātha-piṇḍiko ca¹⁷ āhāraṃ dassatī' ti. Tasmā taṃ temāsaṃ Cullānāthapiṇḍiko etissāya¹⁸ parisāya pānaṃ¹⁹ yāgu-

¹ K. B. a. so.

² B. idāni. C. C. om.

³ K. B. a. te.

⁴ K. °no °to hotū. B. °nti.

⁵ K. B. a. te.

⁶ K. B. °apitakaṃ.

⁷ S. tāva. B. a. ca.

⁸ B. °nighaṃso nāma pa°.

⁹ B. Moggallānattheraṃ.

¹⁰ S. Mahāmo°.

¹¹ K. ca tassā. B. va tassā.

¹² K. sāyaṃ pātaṃ. B. pātarāsakāle.

¹³ B. om.

¹⁴ B. °nto.

¹⁵ K. °natheraṃ.

¹⁶ K. om.

¹⁷ K. a. āgamissatī.

¹⁸ K. B. bhūmi°.

¹⁹ B. om.

bhattaṇ¹ khādaniyaṇ tambūlagandhamālapiḷandhanāni² adāsi, Mahāmoggallāno³ dhammaṇ desesi, pāṭihiraṇ dasaṇatthaṇ āgatāgatehi⁴ puṭṭhaṇ paññaṇ⁵ ca viassaṇjjesi. Satthāram pi mātu Abhidhammadesaṇatthāya⁶ Paṇḍukambalasilāyaṇ vassaṇ upagataṇ dasasahassacakkāvāḷa-devatā parivārayiṇsu. Tena vuttaṇ:

Tāvatiṇse yadā Buddho silāyaṇ paṇḍukambale
pāricchattakamūlasmiṇ vihāsi purisuttamo,

Dasasu⁷ lokadhātūsu sannipatitvāna⁸ devatā
payirupāsanti Sambuddhaṇ vasaṇtaṇ nabhamudd-
hani.

Na koci devo vaṇṇena Sambuddhassa virocati⁹
sabbe deve adhigayaḥa¹⁰ Sambuddho va virocati ' ti

evaṇ sabbe¹¹ devatā attano sarirappabhāyaṇ abhibhavitvā
nisinnassa paṇ' assa¹² mātā Tusitavimānato āgantvā
dakkhiṇapasse nisīdi, Indako pi devaputto āgantvā dak-
khiṇapasse yeva nisīdi, Añkuro¹³ vāmapasse.¹⁴ So mahe-
sakkāsu¹⁵ devatāsu sannipatitāsu apagantvā¹⁶ dvādasas-
yojanike tḥāne okāsaṇ labhi, Indako tatth' eva nisīdi.
Satthā¹⁷ te ubho pi oloketvā attano sāsane dakkhiṇeyya-
puggalānaṇ dinnadānassa mahapphalabhāvaṇ ñāpetu-
kāmo¹⁸ evam āha: ¹⁹ 'dīghamantare dasavassasahas-
saparimāṇe²⁰ kāle dvādasayojanaṇ uddhanapantiṇ katvā

¹ B. °ñ ca.

² B. tambulatela°. B. a. ca.

³ K. °nathero.

⁴ S. C. C°. āgatehi tehi.

⁵ B. puṭṭhapañhe. K. °tṭhe pañhe.

⁶ K. B. °tṭhaṇ.

⁷ K. dasasahassa°.

⁸ B. °pātetvāna.

⁹ K. °ssātirocati.

¹⁰ B. atikkamma.

¹¹ B. sabbā.

¹² S. pana sā. K. mātāpi 'ssa.

¹³ K. eko Añkuro nāma.

¹⁴ K. B. a. nisīdi.

¹⁵ B. °kkh°.

¹⁶ B. āg°.

¹⁷ C°. a. pi.

¹⁸ B. paññā°.

¹⁹ K. B. a. Añkura tayā.

²⁰ B. °pa°.

mahādānaṃ dinnāṃ, so tvaṃ dāni mama samāgamaṃ
āgantvā sabbadūre¹ dvādasayojanike tḥāne okāsaṃ labhi,
kin nu kho ettha kāraṇaṃ ' ti. Vuttam pi c'etaṃ :

‘ Oloketvāna Sambuddho Aṅkuraṇṇ cāpi Indakaṃ
dakkhiṇeyyaṃ pabhāvento idaṃ vacanam abruvi :²

“ Mahādānaṃ tayā dinnāṃ Aṅkura dighamantare
suvidūre³ nisinno 'si'⁴ āgaccha mama santikaṃ ”’ ti.

So saddo paṭhavitalaṃ pāpuṇi, sabbāpi naṃ sā⁵ parisā assosi.
Evaṃ vutte

Codito bhāvitattena⁶ Aṅkuro etad abruvi :²

‘ kiṃ mayhaṃ tena dānena dakkhiṇeyyena suññaṃ? ⁷

Ayaṃ so Indako yakkho dajjā dānaṃ parittakaṃ
atirocati amhehi cando tārāgaṇe⁸ yathā ’ ti.

Tattha dajjā ti dattha.⁹ Evaṃ vutte pana¹⁰ Satthā
Indakaṃ āha : ‘ Indaka tvaṃ mama dakkhiṇapasse nisinno
kasmā anapagantvā¹¹ nisīdasi ’ ti. So ‘ ahaṃ bhante
sukhette parittaṃ¹² biṇṇaṃ vappanakkassako¹³ viya dakkhi-
ṇeyyasampadaṃ alatthan ’ ti dakkhiṇeyye¹⁴ pabhāvento
āha :

‘ Ujjaṅgale yathā khette biṇṇaṃ¹⁵ bahukam pi¹⁶ ropitaṃ
na phalaṃ vipulaṃ¹⁷ hoti na pi toseti kassakaṃ,¹⁸

Tath’ eva dānaṃ bahukaṃ dussīlesu patitṭhitaṃ
na vipulaṃ (K. °la°) phalaṃ hoti na pi toseti dāyakaṃ.

¹ K. ati°. B. om.

² K. B. ati°.

³ K. B. om.

⁴ K. B. °taṃ.

⁵ S. adattha. K. B. datvā.

⁶ K. B. anupa°. K. a. va.

⁷ K. B. vappana°.

⁸ K. vijjaṃ.

⁹ B. vi° pha°. K. vipulaphalaṃ.

¹⁰ K. B. a.

² K. B. abruvi.

⁴ C. C°. va.

⁶ C. B. °tthena.

⁸ K. corr. °nehi.

¹⁰ B. om.

¹² B. appaka°.

¹⁴ K. B. °yyaṃ.

¹⁶ B. om.

Yathāpi bhaddake¹ khetṭe biṇaṇ appam pi ropitaṇ
 sammādhāraṇ² pavecchante³ phalaṇ toseti kassakaṇ,
 Tath' eva silavantesu guṇavantesu tādisu⁴
 appakaṇ pi kataṇ kāraṇ⁵ puññaṇ hoti mahappha-
 lan' ti.

Kiṇ pan' etassa pubbakamman? ti. So kira Anu-
 ruddhattherassa antogāmaṇ piṇḍāya pavittṭhassa attano
 āhāraṇ⁶ kaṭacchubbhikkhaṇ dāpesi, tad assa⁷ puññaṇ.
 Añkurena dasa vassāsahassāni dvādasayojanikaṇ uddhana-
 pantiṇ katvā dinnadānato mahapphalatarāṇ jātaṇ, tasmā
 evam āha. Evaṇ vutte Satthā 'Añkura dānaṇ nāma
 viceyya dātun vaṭṭati, evaṇ taṇ⁸ sukhette vuttabījaṇ⁹
 viya mahapphalaṇ hoti, tvaṇ pana na tathā akāsi, tena
 te dānaṇ na mahapphalaṇ¹⁰ jātan' ti imam atthaṇ vibhā-
 vento :¹¹

'Viceyyadānaṇ dātabbaṇ yattha dinnāṇ mahapphalaṇ
 viceyyadānaṇ datvāna saggaṇ gacchanti dāyaka.¹²

Viceyyadānaṇ¹³ sugatappasatthaṇ
 ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke
 etesu dinnāni mahapphalāni
 bījāni vuttāni¹⁴ yathā sukhette' ti

vatvā uttariṇ dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi :

(356) 'Tīṇadosāni khettāni rāgadosā ayaṇ pajā,
 tasmā hi vītarāgesu dinnāṇ hoti mahapphalaṇ.¹⁵

¹ K. bhadrake.

² B. pavattante.

³ K. corr. appake pi kate kare.

⁴ K. B. ābhatāṇ.

⁵ B. tadā tassa. K. tassa.

⁶ B. om.

⁷ B. ma° na.

⁸ B. C. C°. om. this line. S. pe.

⁹ S. I., p. 21.

¹⁰ K. B. a., vss. 357-8.

¹¹ K. B. °re.

¹² K. B. °isu.

¹³ K. B. suvu°.

¹⁴ K. a. āha.

¹⁵ K. vu° bī°.

(359) Tinadosāni khettāni icchādosā ayaṇ pajā,
tasmā hi vigaticchesu dinnāṇ hoti mahappha-
lan' ti.

Desanāvasāne Aṅkuro ca Indako ca sotāpatti-phale pati-
tṭhahiṇsu, mahājanassāpi sātthikā desanā¹ ahosi.²

Atha Satthā devaparissāya majjhe nisinno³ mātaraṇ
ārabbha 'kusalā dhammā akusalā dhammā avyākata
dhammā' ti⁴ Abhidhammapiṭakaṇ paṭṭhapesi,⁵ evaṇ tayo
māse nirantaraṇ Abhidhammapiṭakaṇ⁶ kathento pana
bhikkhācāra-vēlaṇ⁷ 'yāva mamāgamanā ettakaṇ nāma
dhammaṇ desetū' ti nimmitabuddhaṇ māpetvā sayāṇ
Himavantaṇ gantvā nāgalatādantakaṭṭhaṇ khāditvā Ano-
tattadahe mukhaṇ dhovitvā Uttarakuruto piṇḍapātaṇ
āharitvā mahāsālamālake nisinno bhattakiccaṇ akāsi.
Sāriputtatthero tattha gantvā Satthu vattaṇ karoti.
Satthā katabhattakicco⁸ 'Sāriputta aṇṇa mayā ettako nāma
dhammo bhāsito, taṇ attano nissitakāṇaṇ pañcasatāṇaṇ⁹
bhikkhūnaṇ ca¹⁰ vācehi' ti therassa kathesi.¹¹ Yamaka-
pāṭihire kira pasāditvā pañcasatā kulaputtā therassa san-

¹ K. B. dhammade°.

² B. a. ti.

³ K. a. abhidhammatthena mātaraṇ gunapaccayakāraṇ
karonto, tena vuttaṇ :

'Mātaraṇ pamukhaṇ katvā tassā paññāya tejasā
abhidhammaṇ kathāmatthaṇ devāṇaṇ sampavattayī' ti.

⁴ K. tyādika-Dhammasaṅgaṇiādikaṇ.

⁵ K. a. evaṇ satappakaraṇābhidhammaṇ desetvā, yathā
āha :

'Dhammasaṅgiṇi Vibhaṅgo Dhātukathā athāparo
tathā Puggalapaññatti Kathāvatthuppakaraṇaṇ
Yamakaṇ ca Paṭṭhānaṇ cā iti sattāppabhedato' ti.

⁶ B. a. kathesi.

⁷ K. B. °ya.

⁸ B. bhattakiccāpariyosāne.

⁹ B. antevāsikāṇaṇ for ni° pa°.

¹⁰ K. B. om.

¹¹ K. a. ye.

tike pabbajīṇsu, te sandhāya Satthā¹ evaṃ āha, vatvā ca pana devalokaṃ gantvā nimmitabuddhena desitaṭṭhānato paṭṭhāya sayāṃ dhammaṃ kathesi.² Thero pi gantvā tesāṃ bhikkhūnaṃ dhammaṃ deseti,³ te Satthari devaloke viharante yeva⁴ sattappakaraṇikā ahesuṃ.⁵ Te kira Kassapabuddhakāle⁶ khuddakavagguliyo⁷ hutvā ekasmiṃ pabbhāre⁸ olambantā dvinnāṃ therānaṃ caṅkame va⁹ caṅkamitvā Abhidhammaṃ sajjhāyantaṇaṃ¹⁰ sare nimittaṃ gaheṭvā assosuṃ.¹¹ Te 'ime khandhā nāma imā¹² dhātuyo¹³ nāmā' ti ajānitvā sare nimittagahaṇamatten¹⁴ eva tato cutā devaloke nibbattā¹⁵ ekaṃ buddhantaṃ dibbasampattiṃ anubhavitvā¹⁶ Sāvattiyaṃ kulagharesu¹⁷ nibbattā yamakapāṭihire uppannappasāda therassa sante tike pabbajitvā sabbapaṭhamāṃ sattappakaraṇikā ahesuṃ.¹⁸ Satthāpi ten' eva nīhārena¹⁹ temāsaṃ Abhidhammapiṭakaṃ²⁰ desesi. Desanāvasāne asītikoṭṭisahasānaṃ²¹ devatānaṃ dhammābhisaṃmayo ahosi Mahāmāyāpi sotāpatti-phale patitṭhahi.

¹ C. C^a. °raṇ. B. therāṇ. K. 'ettako nāma dhammo bhāsito' ti therāṇ.

² S. °ti. K. B. desesi.

³ K. B. °si.

⁴ K. yeva vi°.

⁵ K. °kāyo assosuṃ.

⁶ K. °sambu°.

⁷ Skt. vālguli.

⁸ B. gabbhantare.

⁹ S. om. K. B. om. ca° va.

¹⁰ B. a. sutvā.

¹¹ B. aggahesuṃ for ga° a°.

¹² K. B. ime.

¹³ K. āyatanā.

¹⁴ K. °ttassa ga°.

¹⁵ K. °ttitvā. B. a. te.

¹⁶ K. a. tato cutā. B. a. tato cavitvā.

¹⁷ S °re.

¹⁸ K. a. tena vuttaṃ :

'Dhammaṃ sajjhāyikaṃ sutvā bhikkhūnaṃ sarabhañjane vagguliyo 'bhinandisuṃ cuttā te tidivaṅgatā tenābhidhammikā bhikkhū pākaṭā jinasāsane' ti.

¹⁹ B. a. taṇ.

²⁰ K. B. °dhammaṃ.

²¹ C. C^a. S. °pāṇasa°.

Sāpi kho chattingsayojanaparimaṇḍalā parisā¹ 'idāni sattame divase pavāraṇā bhavissatī' ti² Mahāmoggallāna-ttheraṇ upasaṅkamitvā āha:³ 'bhante Satthu orohana-divasaṇ saññātuy⁴ vaṭṭatī' ti,⁵ 'na hi mayaṇ Satthāraṇ adisvā gamissāmā' ti. Āyasmā Mahāmoggallāno taṇ kathaṇ sutvā 'sādhū vata man' ti⁶ tatth' eva paṭhaviyaṇ nimuggo Sinerupādaṇ gantvā 'maṇ abhirūhantaṇ⁷ parisā passatū'⁸ ti adhiṭṭhāya maṇiratane āvutapaṇḍukambala-suttaṇ⁹ viya paññāyamānarūpo va Sinerumajjhena¹⁰ abhiruhi, manussāpi naṇ 'ekayojanaṇ abhirūlho dviyojanaṇ¹¹ abhirūlho'¹² ti olokayaṇsu. Thero pi Satthu pāde sīsena ukkhipanto yeva¹³ abhiruhitvā vanditvā¹⁴ evam āha: 'bhante parisā tumhe disvā¹⁵ va gantukāmā,¹⁶ kadā orohissathā' ti. 'Kahaṇ pana te Moggallāna jeṭṭhabhātiko Sāriputto' ti. 'Bhante Saṅkassanagaradvāre¹⁷ vassaṇ upagato' ti. 'Moggallāna ahaṇ ito sattame divase mahāpavāraṇāya Saṅkassanagaradvāre otarissāmi, "maṇ datṭhukāmā tattha āgacchantū" ti.¹⁸ Sāvattitho ca¹⁹ Saṅkassanagaraṇ²⁰ tiṇsayojanāni, ettake magge kassaci pātheyyakiccaṇ natthi, "uposathikā hutvā Dhuravihāraṇ dhammasavanatthāya gacchantā viya gacchathā"²¹ ti tesā²² āroceyyāsī' ti. Thero 'sādhū bhante' ti gantvā²³ tathā ārocesi.

¹ K. a. yamakapāṭihāriye ṭhāne ṭhitvā.

² K. a. te.

³ K. āhaṇsu.

⁴ B. bhavituy.

⁵ K. vattati.

⁶ K. sādhu ti vatvā. B. sādhu' āvuso ti vatvā.

⁷ K. °ruyho°, al.

⁸ B. °ntū.

⁹ S. °nāvu°. K. B. āvutaṇ. K. om. paṇḍu.

¹⁰ C. Ca. majjhe.

¹¹ S. dviti°.

¹² K. a. tiyojanaṇ abhiruyho.

¹³ K. evaṇ. B. viya.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a°.

¹⁶ K. B. °nagare.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ B. °radvāraṇ.

²⁰ K. gaccheyyāthā. B. agaccheyyāthā.

²¹ B. te.

²² B. vatvā.

Satthā vutthavasso pavāretvā Sakkassa ārocesi: 'mahārāja manussapathaṃ gamissāmi' ti. Sakko suvaṇṇamayaṃ¹ maṇimayaṃ rajatamayaṃ ti tīpi sopāṇāni māpesi, tesāṃ pādāni² Saṅkassanagaradvāre patitṭhabhiṃsu sīsā³ Sinerumuddhani tesu dakkhiṇapasse⁴ suvaṇṇasopāṇaṃ⁵ devatānaṃ⁶ ahosi, vāmapasse rajatasopāṇaṃ Mahābrahmānaṃ ahosi,⁷ majjhe maṇisopāṇaṃ Tathāgatassa.⁸ Satthāpi⁹ Sinerumuddhani tathā* devorohanayamakapāṭṭhiraṃ¹⁰ katvā uddhaṃ olokesi: nav' eva¹¹ (?) Brahmaloḷā ekaṅgaṇā¹² ahesuṃ, adho olokesi: yāva Avīcito ekaṅgaṇaṃ ahosi, disāvidisā¹³ olokesi: anekāni cakkavālasahassāni¹⁴ ekaṅgaṇāni ahesuṃ:* Devā manusse passiṃsu, manussāpi deve passiṃsu,¹⁵ taṃ divasaṃ buddhasiṃ oloketvā chaṭṭiṃsajojanaparimaṇḍalāya parisāya eko pi buddhabhāvaṃ apatthento nāma nāhosi.¹⁶ Suvāṇṇasopāṇena devā¹⁷ otariṃsu, rajatasopāṇena Mahābrahmāno,¹⁸ maṇisopāṇena¹⁹ sayāṃ²⁰ Sammāsambuddho. Pañcasikho gandhabbaputto²¹ beluvapaṇḍuvīṇaṃ²² ādāya* dakkhiṇapasse tathā sata-gandhabbapūjaṃ²³ karonto otarati,²⁴ Mātali saṅgāhako ca²⁵

¹ K. so°.² K. pādā.³ K. sopāṇasīsāni. B. sīsāni.⁴ K. B. °asu.⁵ B. °mayaṃ so°, so *infra*.⁶ K. devānaṃ.⁷ K. om.⁸ B. a. ahosi.⁹ K. om. pi.¹⁰ See App.¹¹ K. B. °ṇasamaye pā°.¹² K. tadā yāva. B. yāva for nav' eva.¹³ K. corr. °āni.¹⁴ K. °āsu. C. C. om. °vidisā.¹⁵ B. °satasaha°.¹⁶ B. a. sabbe sammukhā va passiṃsu. Bhagavā chabbannaraṃsiyo vissajjesi.¹⁷ B. natthi.¹⁸ K. dasasahassacakkavāḷadevaparitā and a. Sakkādayo.¹⁹ K. Mahābrahmā saddhiṃ brahmaparisāya ra° otari.²⁰ B. a. otariṃsu.²¹ K. maṇimaya°.²² S. ayaṃ. B. om.²³ K. B. °devaputto.²⁴ B. om. °paṇḍu°.²⁵ B. Satthu gandhabbamadhuradibbavīṇāya saddena pī°.²⁶ B. °ri.²⁷ B. om.

vāmapasse.¹ Mahābrahmā chattaṇ dhāreti,² Suyāmo
vālavijaniṇ.³ Satthā iminā parivārena saddhiṇ otarivā
Saṅkassanagaradvāre paṭiṭṭhahi. Sāriputtatthero pi
āgantvā Satthāraṇ vanditvā yasmā tena⁴ tathārūpāya⁵
buddhasiriya otaranto Satthā ito pubbe na diṭṭhapubbo
tasmā⁶

‘Na me diṭṭho ito pubbe na-ssuto uda⁷ kassaci
evaṇ vagguvado⁸ Satthā Tusitā gaṇimāgato⁹ ti¹⁰

ādīhi attano¹¹ tuṭṭhiṇ pakāsento¹² ‘bhante ajja sabbe pi
devamanussā tumbākaṇ¹³ pihayanti¹⁴ patthentī’ ti āha.
Atha naṇ Satthā¹⁵ ‘Sāriputta evarūpehi guṇehi samannā-
gatā buddhā nāma devamanussānaṇ piyā honti yevā’ ti
vatvā¹⁶ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

181. ‘Ye jhānapasutā dhīrā nekkhammūpasame ratā
devāpi tesāṇ pihayanti sambuddhānaṇ satī-
matan’ ti.

Tattha jhānapasutā¹⁷ ti¹⁸ lakkhaṇūpaniyyhānaṇ āram-
maṇūpaniyyhānaṇ ti imesu dvisu jhānesu āvajjanasamāpaj-
janaadhiṭṭhānavuṭṭhānapaccavekkhaṇehi¹⁹ yuttapayuttā,

¹ B. a. ṭhatvā dibbagandhamālāpupphaṇ gaheṭvā na-
massamāno pūjaṇ katvā otari.

² B. °si.

³ B. a. dhāresi.

⁴ B. Sāriputtattherena.

⁵ B. tathānuru°.

⁶ K. a. āha.

⁷ K. uddhaṇ.

⁸ K. vaggūkatho. B. vaggugato.

⁹ K. mahimāgato.

¹⁰ K. a. thero.

¹¹ C. C^a. rep.

¹² K. B. °etvā.

¹³ K. a. olokaṇaṇ.

¹⁴ S. pihenti.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. a. sannipatitaparisaṇa.

¹⁷ K. ye jjhā° dhīrā. B. ye jhā°.

¹⁸ K. a. ye paṇḍitā dhīrā.

¹⁹ K. °samāva°.

nekkhammūpasameratā¹ ti ettha pabbajjānekkhamman¹
ti na gahetabba² kilesūpasamananibbānaratiṇ³ pana⁴
sandhāy'etaṇ vuttaṇ, devāpi⁵ ti devāpi⁵ manussāpi tesāṇ
pihayanti patthenti, satīmatan ti evarūpaguṇānaṇ⁶
tesāṇ satiyā samannāgatānaṇ sambuddhānaṇ 'aho vata
mayam pi⁷ buddhā bhaveyyāma⁸' ti buddhabbhāvaṇ iccha-
mānā pihayanti ti attho.

Desanāvasāne tiṇṣamattānaṇ pāṇakoṭṭīnaṇ dhammā-
bhisamayo ahosi. Therassa saddhivihārikā pañcasatā
bhikkhū arahatte patitṭhahiṇsu.

Sabbabuddhānaṇ kira avijahitam eva yamakapāṭihiraṇ
katvā devaloke vassaṇ vasitvā Saṅkassanagaradvāre
otaraṇaṇ,⁸ tattha pana dakkhiṇapādassa patitṭhitatṭhānaṇ
acalacetiyatṭhānaṇ nāma hoti, Satthā tattha ṭhito⁹ puthuj-
janādīnaṇ¹⁰ visaye¹¹ pañhaṇ¹² pucchi, puthujjanā attano
attano¹³ visaye pañhaṇ¹⁴ vissajjetvā sotāpannassa¹⁵ visaye
pañhaṇ vissajjetuṇ nāsakkhiṇsu, tattha¹⁶ sakadāgāmīnaṇ¹⁷
visaye sotāpannādayo,¹⁸ Mahāmoggallānassa¹⁹ visaye sesā
mahāsāvaka, Sāriputtattherassa visaye Mahāmoggallāno,

¹ C. C^a. S. om. ne ra° ti e° pabbajjā. K. om. ratā.
B. nikkhamanti.

² F. C. C^a. K. °bbā. S. om. na ga°.

³ F. K. B. °vū°. K. B. °mani°. S. °naṇ ni°.

⁴ B. om.

⁵ K. devā for de° ti de°.

⁶ K. °pānaṇ gu°.

⁷ B. om.

⁸ K. corr. otara.

⁹ B. ṭhatvā. K. a. attano sāsane patipannakānaṇ
puthujjanādīnaṇ guṇapakāsanatthaṇ aññatitṭhiyānaṇ puñ-
ñābhāvaapakāsanatthaṇ.

¹⁰ K. a. bahūsutānaṇ.

¹¹ K. B. °yesu.

¹² K. °he.

¹³ K. ca. B. om.

¹⁴ B. °he.

¹⁵ K. °nnānaṇ. B. °nna°.

¹⁶ C. C^a. B. tadā.

¹⁷ B. °miādīnaṇ. K. °anāgāmiādīnaṇ.

¹⁸ K. a. al, vi° nā°.

¹⁹ K. Mo°. B. °nna°.

buddhavisaye ca Sāriputto¹ pi vissajjetuṃ nāsakkhi yeva. So pācīnadisaṃ² ādiṃ katvā sabbadisā olokesi, sabbattha ekaṅgaṃ eva ahosi,³ aṭṭhasu disāsu devamanussā, uddhaṃ⁴ nava⁵ (?) brahmalokā, heṭṭhā ca bhummaṭṭhā⁶ ca nāgasupaṇṇā⁷ añjaliṃ paggaheṭvā 'bhante idha etassa pañhassa vissajjetā⁸ natthi ettha mā ca⁹ upadhārethā' ti āhaṃsu. Satthā 'Sāriputto kilamati kiñcāpi hi esa¹⁰

'Ye ca saṅkhatadhammāse¹¹ ye ca sekhā¹² puthū idha tesāṃ me¹³ nipako iriyā¹⁴ puṭṭho pabrūhi mārīsā' ti

imaṃ buddhavisaye puṭṭhapañhaṃ¹⁵ sutvā "maṃ¹⁶ sekhā-sekhānaṃ āgamanapaṭipadaṃ¹⁷ pucchati" ti pañhe nikaṅkho "khandhādisu pana katarena nu kho¹⁸ imaṃ paṭipadaṃ kathento ahaṃ Satthu ajjhāsayaṃ gaṇhituṃ sakkhissāmi"¹⁹ ti mam'²⁰ ajjhāsaye kaṅkhati,²¹ so mayā naye adinne²² kathetuṃ na sakkhissati,²³ nayam assa dassāmi' ti²⁴ nayaṃ dassento "bhūtam idan" ti Sāriputta samanupassasi'²⁵ ti āha. Evaṃ kir' assa ahosi: 'Sāriputto mam'²⁶ ajjhāsayaṃ gaheṭvā kathento khandha-

¹ K. °tatthero.

² K. pācīṇṇa°.

³ K. hoti.

⁴ B. a. ca.

⁵ K. B. yāva. (B. °loke).

⁶ K. B. bhūmaṭṭhā yakkhā. S. om. first ca.

⁷ K. °nnādayo. B. nāgā su°.

⁸ K. °ento nāma. B. °anto.

⁹ K. B. etth' eva.

¹⁰ B. om. hi. S. h'esa. K. a. Sāriputtaṃ pucchanto āha.

¹¹ K. °āta°.

¹² K. sekkhā.

¹³ K. tvaṃ.

¹⁴ K. nipakko ariyo. J. iriyaṃ.

¹⁵ B. Buddha°.

¹⁶ K. Sāriputto visajjituṃ nāsakkhi, Satthārā ca.

¹⁷ K. āgama pa°. B. °naṃ pa°.

¹⁸ K. B. a. mukhena.

¹⁹ B. nās°.

²⁰ B. Satthu.

²¹ K. a. Satthā.

²² K. a. kathaṃ.

²³ B. nās°.

²⁴ K. om.

²⁵ K. °ssāhī.

²⁶ K. B. mama.

vasena¹ kathessatī' ti: therassa saha nayadānena so pañho nayasatena nayasahassena² upaṭṭhāsi, so Satthārā dinnanaye thatvā taṇ pañhaṇ kathesi. Thapetvā kira Sammāsambuddhaṇ añño kira³ Sariputtattherassa pañhassa pāpūnitū samattho nāma natthi;* ten' eva kira thero Satthu purato thatvā sīhanādaṇ nadi: 'ahaṇ bhante sakalakappam pi deve vatṭe⁴ "ettakā bindū⁵ mahāsamudde patitā ettakā bhūmiyaṇ ettakā pabbate" ti gaṇetvā lakkhaṇ⁶ āropetū samattho' ti. Satthāpi naṇ 'jānāmi te Sāriputta gaṇetū samatthabbhāvan' ti āha. Tassa āyasmato paññāya upamā nāma natthi, ten' evāha:⁷

'Gaṅgāya⁸ vālukā khiye udakaṇ khiye mahannave mahiyā mattikā khiye lakkhena⁹ mama buddhiyā' ti.*

Idaṇ vuttaṇ hoti:¹⁰ 'sace hi¹¹ bhante buddhisampanna-lokanātha mayā c' asmiṇ¹² pañhe vissajjite ekaṇ vā vālukaṇ ekaṇ vā udakabinduṇ ekaṇ vā paṇsukhaṇḍaṇ akhipitvā¹³ pañhānaṇ satena¹⁴ vā sahasena¹⁵ vā¹⁶ vissajjento¹⁷ Gaṅgāya¹⁸ vālukādisu ekekaṇ ekamante khipeyyaṇ.¹⁹ khippataṇ Gaṅgādisu vālukādayo parikkhayaṇ gaccheyyaṇ na tv' eva mama pañhānaṇ vissajjanan' ti. Evampañño²⁰ pi hi²¹ bhikkhu buddhavisaye puṭṭha-

¹ J. K. °dhādiva°.

² B. a. nayasatasahassena.

³ K. B. om.

* See App.

⁴ B. vuṭṭhe. K. vassante.

⁵ B. °ni °ni, al.

⁶ B. lekhaṇ.

⁷ B. evam āha.

⁸ K. °yaṇ.

⁹ K. B. na khiye.

¹⁰ K. a. thero.

¹¹ K. om.

¹² K. B. ekaṣmiṇ for c'asmiṇ.

¹³ K. akkh°. B. pakkh°.

¹⁴ K. sate.

¹⁵ K. °sse.

¹⁶ B. a. satasahassena vā.

¹⁷ K. B. °ite.

¹⁸ K. Gaṅgā°.

¹⁹ K. B. °yya.

²⁰ K. B. evaṇ mahāpa°. C. C°. S. evaṇ pañho.

²¹ K. om.

pañhassa¹ antaṇ² vā koṭṭiṇ vā adisvā Satthārā dinnanaye thatvā va pañhaṇ vissajjesi. Taṇ sutvā³ kathaṇ samutthāpesuṇ: 'yaṇ pañhaṇ puttḥo sabbo pi jano⁴ kathetuṇ nāsakkhi⁵ taṇ dhammasenāpati Sāriputtatthero⁶ ekako⁷ va kathesi⁸ ti. Satthā taṇ kathaṇ sutvā 'na idān' eva Sāriputto yaṇ pañhaṇ mahājano vissajjetuṇ nāsakkhi taṇ vissajjesi, pubbe pi tena vissajjito yevā⁹ ti vatvā atītaṇ^{*} āharitvā:⁸

'Parosahassam pi samāga¹ānaṇ
kandeyyuṇ te vassasataṇ apaññā,
eko va seyyo puriso sapañño
yo bhāsītassa vijānāti atthan¹ ti,

imaṇ jātaṇ vitthārena kathesi¹ ti.

Yamakappāṭṭhāriyavatthu.⁹

8. ERAKAPATTANĀGARĀJAVATTHU.

Kiccho manussapaṭilābho ti imaṇ dhamma-desanaṇ Satthā Bārāṇasiyaṇ upanissāya Sattasirīsakamūle¹⁰ viharanto Erakapattaṇ¹¹ nāma¹² nāgarājaṇ¹³ ārabha kathesi.

So kira pubbe Kassapasammāsambuddhassa¹⁴ sāsane daharabhikkhu¹⁵ hutvā Gaṅgāya navaṇ abhiruyha gac-

¹ B. pañhassa.

² K. agga.

³ K. B. a. bhikkhū.

⁴ S. sabbe pi janā ka^o °iṇsu.

⁵ K. B. na sa^o.

⁶ K. thero.

⁷ K. eko.

^{*} See App.

⁸ B. °ituṇ. F. J., I. 407.

⁹ K. Pā^o. B. devorohanava^o, and a. dutiyaṇ.

¹⁰ K. °sarukkha. B. °sakarukkha^o.

¹¹ Eraka in M. Bh., I. 2154.

¹² K. B. om.

¹³ K. °jānaṇ.

¹⁴ K. B. Kassapabuddha^o.

¹⁵ K. daraha^o.

chanto ekasmiṃ erakagumbe erakapattaṃ gahetvā nāvāya
 vegasā gacchamānāya pi na muñci, erakapattaṃ chijjivā¹
 gataṃ. So 'appamattakaṃ etaṃ' ti āpattiṃ adesetvā
 vīsativassasahassāni araṇṇe samanadhammaṃ katvāpi
 maraṇakāle erakapattena gīvāgahito² viya āpattiṃ desetu-
 kāmo pi hutvā³ aññaṃ bhikkhuṃ apassanto⁴ 'aparissuddhaṃ
 me silaṃ' ti uppannavippaṭṭisāro tato cavitvā ekarukkhika-
 nāvappamāṇo⁵ nāgarājā hutvā nibbatti, 'Erakapatto'
 tv' ev' assa nāmaṃ ahosi. So nibbattakhaṇe yeva atta-
 bhāvaṃ oloketvā 'ettakaṃ nāma kālaṃ samanadhammaṃ
 katvā ahetukayoniyaṃ⁶ maṇḍūkabhakkhaṇaṭṭhāne⁷ nib-
 batto 'mhī' ti vippaṭṭisārī ahosi. So⁸ ekaṃ dhītaṃ
 labhitvā majjhe Gaṅgāya udakapitṭhe mahantaṃ phaṇaṃ
 ukkhipitvā dhītaṃ tasmiṃ phaṇe⁹ naccetvā¹⁰ gāyāpeti.¹¹
 Evaṃ kir' assa ahosi: 'addhā ahaṃ¹² iminā upāyena
 buddhe uppenne tassa uppannabhāvaṃ jānissāmi'¹³ ti,¹⁴
 'yo me gītassa paṭigītaṃ āharati tassa mahantena nāga-
 vibhavena¹⁵ saddhiṃ dhītaṃ dassāmi' ti anvaḍḍhamāsaṃ
 uposathadivase taṃ dhītaṃ¹⁶ phaṇe ṭhapeti.¹⁷ Sā tattha
 ṭhitā naccanti¹⁸

'Kiṃ su adhipatī rājā kiṃ su rājā rajissaro
 kathaṃ su virajo hoti kathaṃ bālo ti vuccatī' ti

¹ C. C. S. chindi°.

² K. gīvāyaṃ ga°.

³ B. om. pi hu°.

⁴ B. °amāno.

⁵ B. ekarukkhadonīkanāva°. K. ekadonīkanāvi°.

⁶ K. ahetuyo°.

⁷ K. B. °bhakkhatṭh°.

⁸ B. a. aparabhāge.

⁹ C. C. ṭhāne. K. B. ṭhapetvā.

¹⁰ S. rep. K. B. naccāpetvā.

¹¹ K. B. °si.

¹² B. a. idha.

¹³ B. suṇi°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ C. S. mahantenāhaṃ vi°. K. °viṭṭhibha°. B. °bhava-
 nena.

¹⁶ C. C. om. taṃ dhī°.

¹⁷ K. B. °esi.

¹⁸ C. C. S. a. imaṃ gātham āha.

imaṇ gītaṇ gāyati. Sakalajambudīpavāsino 'nāgamāṇavikaṇ gaṇhissāmā'¹ ti gantvā² attano³ attano paññābalena paṭigītaṇ katvā gāyanti, sā taṇ paṭikkhipati. Tassā anvaḍḍhamāsaṇ phaṇe ṭhatvā evaṇ gāyantiyā⁴ ekaṇ buddhantaṇ vitivattaṇ.

Atha Satthā loke uppajjitvā ekadivasāṇ paccūsakāle lokaṇ olokento⁵ Erakapattaṇ ādiṇ katvā Uttaramāṇavakaṇ⁶ nāma attano ñāṇajālassa anto pavitṭhaṇ disvā, 'kin nu kho bhavissati' ti āvajjento,⁷ 'ajja Erakapattassa⁸ dhītarāṇ phaṇe katvā⁹ naccāpanadivaso, ayaṇ Uttaramāṇavo mayā dinnagītaṇ¹⁰ gaṇhanto va sotāpanno hutvā taṇ ādāya nāgarājassa santikaṇ gamissati. So taṇ sutvā "buddho uppanno" ti ñatvā mama santikaṇ āgamiseati, ahaṇ tasmiṇ āgate mahāsamāgame gāthaṇ kathessāmi, gāthāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṇ dhammābhisa-mayo bhavissati' ti addasa. So tattha gantvā—Bārānasito avidūre satta sirīsarukkā¹¹ atthi—tesu ekassa mūle nisīdi. Jambudīpavāsino gītaṇ paṭigītaṇ ādāya sannipatiṇsu. Satthā avidūre¹² gacchantaṇ Uttaramāṇavaṇ¹³ disvā¹⁴ 'Uttarā' ti āha. 'Kiṇ bhante' ti. 'Ito tāv' ettha¹⁵ ehi' ti. Atha naṇ āgantvā vanditvā nisinnaṇ āha: 'kuhiṇ gacchasi' ti. 'Erakapattassa dhītu gāyanaṭṭhānan' ti. 'Jānāsi pana gītaṇ paṭigītaṇ'¹⁶ ti. 'Jānāmi bhante' ti. 'Vadehi tāva nan' ti. Atha naṇ attano jānananiyāmen' eva yaḍantaṇ Uttarāṇ 'na etaṇ¹⁷ paṭigītaṇ, ahaṇ te paṭigītaṇ dassāmi,

¹ B. °mī.

² K. āg°.

³ B. om. one.

⁴ K. a. jāva. B. a. va.

⁵ K. B. S. vo°.

⁶ K. °māṇavaṇ.

⁷ B. °anto.

⁸ C. C°. °ttā°.

⁹ B. ṭhapetvā.

¹⁰ B. dinnāṇ paṭigītaṇ. K. dinnakaṇ pa°.

¹¹ B. °o.

¹² K. S. °ena. B. a. ṭhāne.

¹³ K. a. nāma.

¹⁴ B. a. ehi.

¹⁵ S. tāv' attha. C. tāv' atthaṇ. C°. °aṇ. K. B. tāva.

¹⁶ K. paṭigītaṇ.

¹⁷ K. B. na U° e°.

ādāya¹ naṃ gamissasī' ti.² 'Sādhu bhante' ti. Atha naṃ Satthā 'Uttara tvaṃ mānavikāya³ gītakāle:

"Chadvārādhīpatī rājā rajjamāno rajissaro⁴
arajjaṃ virajo hoti rajjaṃ bālo ti vuccatī" ti

imaṃ paṭigītaṃ gāyeyyāsī' ti āha.

Mānavikāya⁵ hi⁶ gītassa attho: kiṃ su adhipatī rājā ti⁷ kiṃ su adhipatī rājā nāma hoti, kiṃ su rājā rajissaro ti kathaṃ pana rājā rajissaro nāma hoti, kathaṃ sū⁸ ti kathan nu, so rājā virajo⁹ nāma hoti ti; paṭigītasen pan¹⁰ attho: chadvārādhīpatī rājā ti yo channaṃ dvārānaṃ adhipatī ekadvāre pi rūpādīhi¹¹ anabhibhūto ayam rājā nāma, rajjamāno rajissaro ti yo pana tesu ārammaṇesu rajjati so rajjamāno rajissaro nāma, arajjan ti arajjamāno pana virajo nāma hoti rajjan ti rajjamāno bālo ti vuccatī ti.

Evam assa Satthā paṭigītaṃ datvā 'Uttara tayā imasmiṃ gīte gāyite imassa te gītassa imaṃ paṭigītaṃ gāyissati:

"Kena ssu vuyhatī bālo kathaṃ nudati paṇḍito
yogakkhemī kathaṃ hoti tay me akkhāhi pucchito" ti.

Ath' assa¹² tay¹³ imaṃ paṭigītaṃ gāyeyyāsī' ti āha:

"Oghena vuyhatī bālo yogā nudati paṇḍito
sabbayogavisanyutto yogakkhemī ti vuccatī" ti.

Tass' attho: kāmoghādinā catubbidhena oghena bālo vuyhati, tay oghaṃ paṇḍito sammappadhānasaykhātena¹⁴

¹ K. tay ādāya.

³ K. B. nāgamā°.

⁵ K. nāgamā°.

⁷ C. C^a. S. om. fire.

⁸ B. a. virajo hoti.

⁹ C. C^a. S. pi rājā.

¹¹ C. C^a. S. virūp° for pi.rūp°

¹² K. assā.

¹³ K. B. tvaṃ.

² a. āha?

⁴ B. rajj°, al.

⁶ B. om.

¹⁰ B. pana.

¹⁴ B. sama°.

yogena nudati, so sabbehi kāmāyogādihi viṣaṇyutto yogakkhemī ti¹ nāma vuccatī ti.

Uttaro imaṇ paṭigītaṇ gaṇhanto va sotāpattiphale patitṭṭhahi. So sotāpanno hutvā taṇ gāthaṇ ādāya gantvā 'hambho² mayā gītapatigītaṇ āhaṇaṇ, okāsaṇ me³ dethā' ti vatvā nirantaṇaṇ ṭhitassa mahājanassa⁴ jannun' eva⁵ akkamanto agamāsi. Nāgamāṇavikāpi⁶ pitu phaṇe ṭhatvā naccamānā 'kiṇ su adhipatī⁷ rājā' ti gītaṇ gāyati.⁷ Uttaro 'chadvārādhīpati rājā' ti paṭigītaṇ gāyi. Puna māṇavikā⁸ 'kena ssu vuyhatī' ti tassa paṭigītaṇ⁹ gāyi. Ath' aesa paṭigītaṇ gāyanto Uttaro 'oghena vuyhatī' ti imaṇ gātham āha. Nāgarājā¹⁰ sutvā va buddhassa uppannabhāvaṇ űatvā 'mayā ekaṇ buddhantaṇaṇ evarūpaṇ padaṇ¹¹ nāma na sutapubbaṇ, uppanno vata bho loka buddho' ti tuṭṭhamānaso naṅgutṭhena udakaṇ pahari, mahāvīciyo utṭhahiṇsu, ubho pi¹² tīrā¹³ bhijjīṇsu,¹⁴ ito cito ca usabhamatte ṭhāne manussā udake¹⁵ nimujjīṇsu.¹⁶ So ettakaṇ mahājanaṇ phaṇe ṭhapetvā ukkhipitvā thale patitṭṭhāpesi. So Uttaraṇ upasaṇkamitvā 'kahaṇ sāmi Satthā' ti pucchi. 'Etasmiṇ rukkhamaṇe nisinno mahārājā' ti. So 'ehi sāmi gacchāmā' ti Uttaren' eva¹⁷ saddhiṇ agamāsi. Mahājano pi¹⁸ tena saddhiṇ yeva gato. Nāgarājā gantvā chabbaṇṇarasmiṇaṇ antaraṇ pavisitvā Satthāraṇ vānditvā rodamāno aṭṭhāsi. Atha naṇ Satthā āha: 'kiṇ imaṇ¹⁹ mahārājā' ti. 'Ahaṇ bhante tumbādisassa buddhassa sāvako hutvā viṣativassasahaseāni

¹ K. B. om.

² K. B. ambho.

³ B. om.

⁴ K. a. majjhe. K. jaṇṇunā va. B. om. eva.

⁵ B. om. pi.

⁶ B. adhipp°, al.

⁷ K. S. gāyi.

⁸ K. nāgamā°.

⁹ B. gītaṇ.

¹⁰ K. B. a. taṇ.

¹¹ K. evarūpassa saddaṇ.

¹² K. B. om.

¹³ K. B. tīrāni.

¹⁴ C. C°. S. bhindīṇsu.

¹⁵ B. °kena.

¹⁶ S. nimmu°.

¹⁷ B. om.

¹⁸ B. om.

¹⁹ K. B. idaṇ.

samaṇadhammaṇ akāsiṇ, so pi maṇ samaṇadhammo
 nitthāretuṇ¹ nāsakkhi, appamattakaṇ erakapattaṇ chinda-
 namattaṇ² nissāya ahetukapaṭisandhiṇ gahetvā udarena³
 parisakkanatṭhāne nibbatto 'mhi,⁴ ekaṇ buddhantaraṇ
 n'eva manussattaṇ labhāmi, na saddhammasavanaṇ, na
 tumhādisassa buddhassa dassanaṇ' ti. Satthā tassa
 kathaṇ sutvā 'mahārāja manussattaṇ nāma dullabham
 eva tathā saddhammasavanaṇ tathā buddhuppādo, idaṇ
 hi⁵ kicchena kasirena labbhati' ti vatvā dhammaṇ desento
 imaṇ gātham āha :

182. 'Kiccho manussapaṭilābho kicchaṇ maccāna
 jīvitaṇ
 kicchaṇ saddhammasavanaṇ kiccho buddhā-
 naṇ uppādo' ti.

Tass' attho : mahantena hi vāyāmena mahantena kusa-
 lena laddhabbattā manussapaṭilābho nāma kiccho
 dullabho, nirantaraṇ kasikammādini katvā jīvitavuttiṇ
 ghaṭanato⁶ pi parittatṭhāyitāya⁷ pi maccānaṇ jīvitaṇ
 pi⁸ kicchaṇ, anekesu pi kappesu dhammadesakassa pug-
 galassa dullabhatāya saddhammasavanam pi kic-
 chaṇ, mahantena pana⁹ vāyāmena abhinīhārassa samij-
 jhanato samiddhābhinīhārassa ca anekehi pi kappakoṭi-
 sahassehi dullabhuppādato buddhānaṇ uppādo pi
 kiccho yeva ativiya dullabho ti.¹⁰

Desanāvasāne caturāsītiyā pāpasahassānaṇ dhammā-
 bhisamayo ahoṣi.

Nāgarājāpi taṇ divasaṇ sotāpattiphalāṇ labheyya, tira-
 cchānagatatā pana nālattha.¹¹ So yesu paṭisandhigaha-

¹ B. niddhār°.

² B. urena.

³ B. om.

⁴ K. parittatāya.

⁵ B. om.

⁶ B. nāladdhā.

⁷ C. C°. S. chinna°.

⁸ B. 'smi.

⁹ C. C°. B. ghaṭento.

¹⁰ K. S. om.

¹¹ B. a. attho.

natacajahanavissatthaniddokkamanasajātiyāmethunasevan-
acutisaṅkhātesu¹ pañcasu tḥānesu nāgā nāgasariram eva
gahetvā kilamanti, tesu aḱilamanabhāvaṇ patvā māpa-
vakarūpen' eva vicarituṇ labhī² ti.

Erakapattanāgarājavatthu.³

4. ĀNANDATTHERAUPOSATHAPAÑHAVATTHU.

Sabbapāpassa akaraṇaṇ ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa pañhaṇ
ārabbha kathesi.⁴

Thero kira divātṭhāne nisinno cintesi: 'Satthārā sat-
tannaṇ buddhānaṇ mātāpitaro āyuparicchedo bodhi sāva-
kasannipāto⁵ aggasāvakā upatṭṭhāko ti⁶ sabbaṇ kathitaṇ,
uposatho pana akathito, kin nu kho tesā pi ayam eva
uposatho añño' ti. So Satthāraṇ upasaṅkamtivā taṇ
atthaṇ pucchi. Yasmaṇ pana tesā buddhānaṇ kālabhedo
va ahosi na gāthābhedo,⁷ Vipassisammāsambuddho hi
sattame sattame saṇvacchare uposathaṇ akāsi, ekadivasaṇ
dinnovādo yeva hi 'ssa sattannaṇ saṇvaccharānaṇ alaṇ
hoti,⁸ Sikhī ca⁹ Vessabhū ca chaṭṭhe chaṭṭhe saṇvacchare
uposathaṇ kariṇsu, Kakusandho ca Konāgamaṇo¹⁰ ca saṇ-
vacchare saṇvacchare, Kassapadasabalo chaṭṭhe chaṭṭhe
māse uposathaṇ akāsi,¹¹ ekadivasaṇ dinnovādo eva¹¹ chan-
naṇ māsūnaṇ alaṇ ahosi, tasmā Satthā tesā imaṇ kāla-

¹ S. *om.* °gahana°. K. B. °vissatṭha°. K. °sahajātiyā°. S. °sajāti°.

² K. B. labhati.

³ K. *no title.* C. C°. °vatṭhuṇ. B. a. tatṭiyaṇ.

⁴ B. a. taṇ.

⁵ B. a. aggasāvakasannipāto.

⁶ B. a. idaṇ.

⁷ B. kathā°.

⁸ K. ahosi.

⁹ B. c'eva.

¹⁰ K. akari.

¹¹ K. *om.*

bhedan ārocetvā, 'ovādagāthā pana tesan¹ imā yevā' ti vatvā sabbesan ekam eva uposathan āvikaronto imā gāthā abhāsi.

183. 'Sabbapāpassa akaraṇaṇ kusalassa upasampadā sacittapariyodapanan² etaṇ buddhāna sāsanaṇ.

184. Khantī paramaṇ tapo titikkhā
nibbānaṇ paramaṇ vadanti buddhā,
na hi pabbajito parūpaghātī
samaṇo hoti paraṇ viheṭṭhayanto.

185. Anūpavādo³ anūpaghāto pātimokkhe ca saṇvaro mattaññutā ca bhattasmiṇ pantañ⁴ ca sayanā-
sanaṇ
adhicitte ca āyogo etaṇ buddhānaṇ sāsanan' ti.

Tattha sabbapāpassā ti sabbassa akusalakammasa,⁵ upasampadā ti abhinikkhamaṇato⁶ paṭṭhāya yāva arahattamaggā kusalassa uppādanañ⁷ c'eva uppāditassa ca bhāvanā, sacittapariyodapanan ti pañcahi nīvaraṇehi attano cittassa vodāpanaṇ, etaṇ buddhāna sāsanan ti⁸ sabbabuddhānaṇ nyam anusatthi.⁹ Khantī ti yā esā titikkhāsaṇkhātā khantī nāma idaṇ imasmiṇ sāsane paramaṇ uttamaṇ tapo, nibbānaṇ paramaṇ vadanti buddhā ti buddhā ca paccakabuddhā ca anubuddhā cā ti ime hi¹⁰ tayo buddhā nibbānaṇ¹¹ uttaman ti vadanti, na hi pabbajito ti pañiādihi paraṇ upahananto viheṭṭhento parūpaghātī pabbajito nāma na hoti,¹² samaṇo ti vuttanayen' eva paraṇ viheṭṭhayanto samaṇo pi na hoti

¹ B. nesāṇ.

² K. saccitta°.

³ Ud., p. 43.

⁴ C. C°. S. panthaṇ. B. santaṇ.

⁵ K. °dhammasa.

⁶ C. °kālato. K. nikkhamato.

⁷ F. C. C°. S. uppādañ.

⁸ K. a. sabbabuddhānaṇ sāsanan ti.

⁹ B. anusitṭhi.

¹⁰ F. K. B. om.

¹¹ C. C°. taṇ.

¹² B. a. na.

yeva. Anūpavādo ti anupavādanañ¹ c'eva anupavādāpanañ ca, anūpaghāto ti anupahananañ c'eva anupaghātanañ ca,² pātimokkhe ti jeṭṭhakasile³ saṇvaro ti pidahanañ, mattaññutā ti mattaññubhāvo pamāṇajānanañ, pantan ti vivittañ, adhicitte ti aṭṭhasamāpattisaṅkhāte adhikacitte,⁴ āyogo ti payogakaraṇañ, etan ti etaṇ sabbam pi⁵ buddhānaṇ sāsanaṇ, ettha hi anupavādena vācasikasīlaṇ kathitaṇ, anupaghātena kāyikasīlaṇ 'pātimokkhe ca saṇvaro' ti iminā pātimokkhasīlañ c'eva indriyaṇvaraṇ ca, mattaññutāya ājīvapārisuddhi c'eva paccayasannissitasīlañ ca pantaśenāsanena⁶ sappāyaseṇāsaṇañ adhiccittena aṭṭhasamāpattiyo, evañ imāya gāthāya tisso pi sikkhā kathitā eva⁷ honti.⁸

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādini pāpuṇṇisū ti.

Ānandattherassa vatthu.⁹

5. ANABHIRATABHIKKHUVATTHU.

Na kahāpaṇavassena ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto ekaṇ anabhiratabhikkhuṇ ārabha kathesi.

So kira sāsane pabbajitvā laddhūpasampado 'asukatṭhānaṇ nāma gantvā uddesaṇ gaṇhāhi'¹⁰ ti upajjhāyena pesito tattha agamāsi. Ath' assa pitu¹¹ rogo uppajji. So puttāṇ daṭṭhukāmo hutvā taṇ pakkosituṇ samatthaṇ

¹ F. anūpavādāñ.

² B. anūpaghātanañ c'eva anūpaghātāpanañ ca.

³ C. C°. °la°. S. °laṇ.

⁴ B. adhicitte.

⁵ B. sabbesaṇ for sa° pi.

⁶ C. C°. panthañ ca se°. F. patthañ ca se°.

⁷ K. yeva.

⁸ B. a. ti.

⁹ K. no title. C. C°. vatthuṇ. B. Ānandattherauposathapañhavatthu, and a. catutthaṇ.

¹⁰ B. ugg°.

¹¹ B. pituno.

kiñci¹ alabbhitvā puttāsokena vippalapanto yeva āsanna-
 maraṇo hutvā 'idaṇ² me puttassa pattacīvaramūlaṇ
 kareyyāsi' ti kahāpaṇasataṇ kaniṭṭhassa hatthe datvā³
 kālam akāsi. So daharassa āgatakāle pādamūle nipatitvā
 pavatṭento⁴ roditvā 'bhante pitā vo vippalapanto⁵ va
 kālakato, mayhaṇ pana tena kahāpaṇasataṇ hatthe ṭha-
 pitaṇ, tena⁶ kiṇ karomī' ti āha. Daharo 'na me kahā-
 paṇehi attho' ti paṭikkhipitvā aparabhāge cintesi: 'kiṇ
 me parakulesu⁷ piṇḍāya caritvā jīvantassa⁸ jīvitena, sakkā
 taṇ kahāpaṇasataṇ nissāya jīvitun, vibbhamissāmī' ti.
 So anabhiratiyā pīlito vissatṭhasajjhāyakammaṭṭhāno
 paṇḍurogī⁹ viya ahosi. Atha naṇ daharasāmaṇerā 'kiṇ
 idan' ti pucchitvā, 'ukkaṇṭhito 'mhī' ti vutte, ācariyu-
 pajjhāyānaṇ ācikkhiṇsu. Atha naṇ te Satthu suntikaṇ
 netvā Satthu dassesuṇ. Satthā 'saccaṇ kira tvaṇ¹⁰
 ukkaṇṭhito¹¹ ti pucchitvā, 'āma bhante' ti vutte,¹²
 'kasmā evam akāsi, atthi pana te koci jīvitapaccayo' ti
 āha. 'Āma bhante' ti. 'Kiṇ te atthi' ti. 'Kahāpaṇa-
 sataṇ bhante' ti. 'Tena hi¹³ katicī¹⁴ tāva sakkharā¹⁵
 āhara, gaṇetvā jānissāma sakkā vā¹⁶ tattakena jīvitun
 no vā' ti. So sakkharā ābharī. Atha naṇ Satthā āha:
 'paribhogatthāya tāva paṇṇāsaṇ ṭhapehi, dvinnāṇ gonānaṇ
 atthāya catuvīsati, ettakaṇ nāma bijatthāya yuganaṅga-
 latthāya kuddālatthāya¹⁷ vāsipharasuatthāya' ti. Evaṇ
 gaṇiyamāne taṇ kahāpaṇasataṇ nappahoti.¹⁸ Atha naṇ
 Satthā 'bhikkhu tava kahāpaṇā appakā, kathaṇ ete nis-
 sāya taṇhaṇ pūressasi, a ite¹⁹ cakkavattirajjaṇ kāretvā

¹ So MSS. and edd.³ K. gaṇetvā.⁵ C. C^a. °etvā.⁷ B. °kule.⁹ B. °rogo.¹¹ K. a. 'sī.¹³ S. a. tena.¹⁵ B. °aṇ.¹⁷ K. °laka°. B. °lavāsi°.¹⁹ B. a. kira. K. a. kira paṇḍitā² B. imaṇ.⁴ B. °tt°. K. pariva°.⁶ C. C^a. a. hi.⁸ B. om.¹⁰ K. a. bhikkhu.¹² K. om.¹⁴ B. katthaci.¹⁶ K. om.¹⁸ K. om. na.

apphotitamattena¹ dvādasa yojanaṭṭhāne kaṭippamānena ratanavassan² vassāpetuṃ samatthā, yāva chaṭṭiṃsa Sakkā cavanti ettakaṃ kālaṃ devarajjaṃ kāretvāpi maraṇakāle taṇhaṃ apūretvā va kālam akaṃsū ' ti vatvā tena yācito atītaṃ āharitvā Mandhātujaṭakaṃ³ nitthāretvā :

‘ Yāvatā candimasuriyā pariharanti
disā bhanti virocana⁴
sabbe va⁵ dāsā Mandhātu⁶
ye pānā paṭhavinissitā ' ti

imissā gāthāya anantarā⁷ dve gāthā abhāsi :

186. ‘ Na kahāpaṇavassena titti kāmesu vijjati
appassādā⁸ dukhā⁹ kāmā ' iti viññāya paṇḍito
187. Api dibbesu kāmesu ratiṃ so nādhigacchati,
taṇhakkhayarato hoti sammāsambuddhasā-
vako ' ti.

Tattha kahāpaṇavassena ti yaṃ so¹⁰ apphotetvā sattaratanavassan² vassāpesi taṃ idha ‘ kahāpaṇavassan ' ti vuttaṃ, tenāpi vatthukāmakilesakāmesu titti nāma natthi, evaṃ duppūrā esā taṇhā, appassādā ti supina-sadisatāya¹¹ parittasukhā, dukhā¹² ti dukkhakkhundhā-disu āgatadukkhavasena pana bahudukkhā va, iti viññāya ti evam ete kāme jānitvā. Api dibbesū ti sace hi devānaṃ upakappanakakāmehi nimanteyyāpi¹³ āyasmā

¹ C. C^a. appoṭṭhita^o.

³ F. J., II. 310-14.

⁵ K. om.

⁷ K. B. a. imā.

⁹ K. dukkhā.

¹¹ K. supinakupamāditāya. B. supinakūpamasadisatāya.

J. supinakūpamattā. Cf. M., I. 130.

¹² MSS. and edd. dukkhā.

¹³ C. C^a. oyyā ti. K. °yyan ti.

² K. sattara^o.

⁴ J. B. virocamaṇā.

⁶ C. C^a. S. °tā.

⁸ K. B. appasā^o.

¹⁰ K. kho.

Samiddhi¹ viya evaṇ pi tesu kāmesu ratiṇ na vindati yeva, taṇhakkhayarato ti arahatte c'eva nibbāne ca abhirato hoti taṇ patthayamāno viharati sammāsambuddhasāvako ti sammāsambuddhena desitassa dhammassa savaṇante² jāto yogāvacarabhikkhu.³

Desanāvasāne so bhikkhu sotāpattiṭṭhale paṭiṭṭhahi sampattapariśāya pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Anabhiratabhikkhussa vatthu.⁴

6. AGGIDATTABRĀHMAṆAVATTHU.

Bahuṇ⁵ ve saraṇaṇ yanti ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto vālukārāsimhi⁶ nisinno Aggidattaṇ nāma Kosalarañño purohitaṇ ārabba kathesi.

So kira Mahākosalassa purohito ahoṣi. Atha naṇ pitari kālakate rājā⁷ Pasenadikosalo 'pitu⁸ purohito' ti gāravena tasmiṇ yeva ṭhāne ṭhapetvā tassa attano upaṭṭhānaṇ āgatakāle paccuggamaṇaṇ karoti, 'ācariya idha nisīdathā' ti samāsaṇaṇ⁹ dāpesi. So cintesi: 'ayaṇ rājā mayi ativiya¹⁰ gāraṇaṇ karoti, na kho pana rājūnaṇ¹¹ niccakālam eva sakkā cittaṇ gahetuṇ,¹² samānavayen'¹³ eva hi saddhiṇ rajjasukhaṇ¹⁴ nāma sukhaṇ hoti, aham pi¹⁵ mahallako, pabbajituṇ me yuttan' ti, so rājūnaṇ pabbajjaṇ anujānāpetvā nagare bheriṇ carāpetvā¹⁶ sattāhena sabbaṇ

¹ Cf. F. J., II. 56.

² B. °nto. S. savaṇena.

³ K. °ro bhi°.

⁴ K. no title. B. °kkhuva°, and a. pañcamaṇ.

⁵ K. bahū.

⁶ B. °ika°.

⁷ C. C°. S. so.

⁸ K. B a me.

⁹ K. B. samānāsaṇaṇ.

¹⁰ K. a° mayi.

¹¹ K. °ānaṇ.

¹² K. a. rājā pana yuvā daharo.

¹³ S. °vassena.

¹⁴ K. rajjaṇ.

¹⁵ K. B. ahañ c' amhi.

¹⁶ K. cār°.

attano dhanāṇaṃ dānamukhe vissajjetvā bāhirakapabbajjaṇ¹ pabbajji; taṇaṃ nissāya dasa purisasahassāni pabbajjissu.² So tehi saddhiṃ Aṅgamaḡadhānaṃ³ ca Kururaṭṭhassa ca antare vāsaṇaṃ kappetvā imaṇaṃ ovādaṇaṃ deti: 'tāta⁴ yassa vo⁵ kāmavitakkādayo uppajjanti so turito⁶ ekekaṇaṃ vāluka-putaṇaṃ uddharitvā imasmiṇaṃ ṭhāne⁷ okiratū' ti. Te 'sādhū' ti paṭissuṇitvā kāmavitakkādīnaṃ uppannakāle tathā kariṇsu. Aparena samayena⁸ mahāvālukaṛāsi ahosi, taṇaṃ Ahicchatto nāma nāgarājā pariggahehi.⁹ Aṅgamaḡadhavāsino c'eva Kururaṭṭhavāsino ca māse māse tesāṇaṃ mahantaṇaṃ sakkāraṇaṃ abhiharitvā dānaṇaṃ denti. Atha nesaṇaṃ Aggidatto imaṇaṃ ovādaṇaṃ adāsi: 'pabbataṇaṃ saraṇaṇaṃ yātha vanaṇaṃ saraṇaṇaṃ yātha ārāmaṇaṃ saraṇaṇaṃ yātha rukkhāṇaṃ saraṇaṇaṃ yātha, evaṇ¹⁰ sabbadukkhato muccissathā'¹¹ ti attano antevāsike hi¹² iminā ovādena ovadati.¹³

Bodhisatto pi katābhiniikkhamano¹⁴ sammāsambodhiṇaṃ patvā tasmiṇaṃ samaye Sāvatthiṇaṃ nissāya Jetavane viharanto paccūsakāle lokaṇaṃ olokento¹⁵ Aggidattaṇaṃ¹⁶ brāhmaṇaṇaṃ saddhiṃ antevāsikehi attano ṇāṇajālassa anto pavitṭhaṇaṃ disvā 'sabbe p'ime arahattassa upanissayasampannā' ti¹⁷ ṇatvā sāyaṇhasamaye Mahāmoggallānattheraṇaṃ¹⁸ āha: 'Moggallāna kiṇaṃ na¹⁹ passasi Aggidattabrāhmaṇaṇaṃ mahājanaṇaṃ atitthe²⁰ pakkhandāpentaṇaṃ, gaccha nesaṇaṃ²¹ ovādaṇaṃ dehi' ti. 'Bhante bahū ete ekakassa²² mayhaṇaṃ avisaṃyāhā,

¹ B. bāhīrapa°.

² B. °dharatṭhassa, om. Ku° ca.

⁴ K. B. tāta.

⁶ S. turitena. K. B. nadito.

⁸ K. om.

¹⁰ B. etaṇaṃ.

¹² B. pi. S. °kānaṇaṃ.

¹⁴ K. °anto.

¹⁶ B. S. °tta°.

¹⁸ B. Mahāmo°.

¹⁹ B. om. K. nu.

²¹ B. S. tesāṇaṃ.

³ B. anupa°.

⁵ B. om.

⁷ B. om.

⁹ B. paṭi°.

¹¹ K. muñc°.

¹³ B. ovadi.

¹⁵ B. vo°.

¹⁷ B. upanissayaṇaṃ.

²⁰ K. B. °ena.

²² C. C°. S. ekassa.

sace tumhe hi¹ āgamissatha visayhā bhavissanti² ti. 'Moggallāna aham pi āgamissāmi, tvaṇ purato yāhi³ ti. Thero⁴ gacchanto va cintesi: 'ete balavanto o'eva bahū ca, sace sabbesaṇ samāgamaṭṭhāne kiñci kathesāmi⁵ sabbe pi vaggavaggena utṭhaheyyun⁶ ti. Atha⁷ attano ānubhāvena thullaphusitakaṇ⁸ devaṇ vutṭhāpesi, te phusitesu⁹ patantesu utṭhāy¹⁰ utṭhāya attano attano paṇṇasālaṇ pavisiṇsu. Thero Aggidattassa¹¹ paṇṇasāladvāre ṭhatvā 'Aggidattā¹² ti āha. So therassa saddaṇ sutvā 'imasmiṇ loke nāmena ālapituṇ samattho nāma natthi, ko nu kho maṇ rāmena ālapati¹³ ti mānatthaddhatāya 'ko eso¹⁴ ti āha. 'Ahaṇ brāhmaṇā¹⁵ ti. 'Kiṇ vadesi¹⁶ ti. 'Ajja mamaṇ¹⁷ ekarattiṇ idha vasanaṭṭhānaṇ¹⁸ ācikkhāhi¹⁹ ti. 'Idha vasanaṭṭhānaṇ natthi, ekassa ekā va paṇṇasālā²⁰ ti. 'Aggidatta manussā nāma manussānaṇ gāvo gunnaṇ pabbajitā pabbajitānaṇ santikaṇ āgacchanti, mā evaṇ kari, dehi me vasanaṭṭhānaṇ²¹ ti. 'Kiṇ pana tvaṇ pabbajito²² ti. 'Āma pabbajito 'mhi²³ ti. 'Sace²⁴ 'si pabbajito kahaṇ te khāribhaṇḍaṇ ko pabbajitaparikkhāro²⁵ ti. 'Atthi me parikkhāro, "visuṇ pana naṇ gahetvā carituṇ dukkhaṇ" ti abbhantare va²⁶ naṇ gahetvā vicarāmi brāhmaṇā²⁷ ti. So 'taṇ²⁸ gahetvā vicarissasi²⁹ ti therassa kujjhi. Atha naṇ so āha: 'apehi³⁰ Aggidatta mā kujjhi, vasanaṭṭhānaṇ me ācikkhā³¹ ti. 'Natthi ettha vasanaṭṭhānaṇ³² ti. 'Etasmiṇ pana vālukārāsīmhi ko vasati³³ ti. 'Eko nāgarājā³⁴ ti. 'Etaṇ me dehi³⁵ ti. 'Na sakkā dātuṇ,³⁶

¹ K. B. pi. S. om.

² B. a. purato.

³ B. kathi°.

⁴ K. B. om.

⁵ B. °ka°, K. °itaṇ. K. B. thūla°. Skt. sthūlaprṣṭa.

⁶ K. thūlaphu°. B. thūlaphusitakesu.

⁷ B. a. brāhmaṇassa.

⁸ K. B. me.

⁹ C. C. S. om. ācikkhāhi (K. ācikkhī) ti idha vasanaṭṭhānaṇ. Cf. II. 58-9.

¹⁰ K. a. hi. B. om. 'si.

¹¹ K. B. °ren' eva.

¹² K. naṇ. B. om. S. a. na.

¹³ B. amhe.

¹⁴ B. °kkhāhi.

¹⁵ B. tattha.

bhāriyaṃ etassa kamman' ti. 'Hotu dehi me' ti. 'Tena hi tvam eva jānāsi' ti. Thero vālukārāsīabhimukho¹ pāyāsi. Nāgarājā taṃ āgacchantaṃ disvā 'ayaṃ samaṇo ito āgacchati, na jānāti maññe mama atthibhāvaṃ, dhūpayitvā² naṃ māressāmi'³ ti vādūpāyi.* Thero 'ayaṃ nāgarājā "aham eva dhūpayituṃ sakkomi, aññe na sakkonti" ti maññe sallakkhetī'⁴ ti sayam pi dhūpāyi. Dvinnam pi sarīrato uggatadhūpā yāva Brahmālokā utthahīsu, ubho pi dhūmā therāṃ abādhetvā⁵ nāgarājam⁶ eva bādheti. Nāgarājā dhūmavegaṃ sahītuṃ asakkonto pajjali. Thero pi tejodhātuṃ samāpajjitvā tena saddhiṃ yeva pajjali tāpi⁷ aggijālā yāva Brahmālokā utthahīsu.⁸ Ath' assa sakalasarīraṃ ukkāhi padīpitaṃ⁹ viya ahoṣi. Isigaṇo oloketvā cintesi: 'nāgarājā samaṇaṃ jhāpeti,¹⁰ bhaddako vata samaṇo amhākaṃ vacanaṃ asutvā¹¹ nattho' ti. Thero nāgarājānaṃ dametvā nibbisevanaṃ katvā¹² vālukārāsīmhi nisīdi, nāgarājā vālukārāsīṃ¹³ bhogehi parikkhipitvā kūtāgārakucchippamaṇaṃ phaṇaṃ¹⁴ māpetvā therassa upari dhāresi. Isigaṇo pāto va 'samaṇassa matabhāvaṃ vā amatabhāvaṃ vā¹⁵ jānissāma' ti therassa santikaṃ gantvā¹⁶ vālukārāsīmatthake nisinnaṃ disvā añjaliṃ paggayha abhitthavanta āhaṃsu: 'samaṇa kacci 'si'¹⁷ nāgarājena bādhitō' ti. 'Kiṃ na passatha taṃ¹⁸ mama upari phaṇaṃ dhāretvā tthitaṃ' ti. Te 'acchariyaṃ vata bho¹⁹ samaṇassa

¹ B. °iṃ a°.² B. dhumā°. K. dhūm°, *al.*³ B. °iss°.

* B. S. dhū°. K. padhū°.

⁴ B. °sī.⁵ K. B. °itvā. C. C°. anubandhitvā.⁶ B. °rājānam.⁷ B. *om.*⁸ K. B. *a.* ubho pi aggijālā therāṃ abādhayitvā (B. abādhitvā) nāgarājānam eva bādhayīsu.⁹ K. padittāṃ. B. pariḷayhitaṃ.¹⁰ B. °si.¹¹ K. asuṇitvā.¹² K. *om.* ni° ka°.¹³ B. °imhi.¹⁴ B. °iṃ.¹⁵ K. *corr. a.* abhāvaṃ vā.¹⁶ B. *a.* taṃ.¹⁷ K. B. *om.*¹⁸ K. naṃ. S. etaṃ. B. *om.*¹⁹ C. C°. *om.*

evārūpo nāma tena¹ nāgarājā damito² ti theraya parivāretvā atthaṅsu. Tasmiṃ khaye Satthā āgato, Satthāraṇ disvā thero³ utthāya⁴ vandi. Atha naṃ isayo āhaṅsu : 'ayaṃ⁵ tayāpi⁶ mahantataro⁷ ti. 'Esa⁸ Bhagavā Satthā, ahaṇ imassa sāvako⁹ ti. Satthā vālukarāsimaṭṭhake nisīdi, isigaṇo 'ayaṃ tava sāvakassa ānubhāvo, imassa pana ānubhāvo kīdiso bhavissati¹⁰ ti añjaliṃ paggayha Satthāraṇ abhittavi. Satthā Aggidattaṃ āmantetvā āha : 'Aggidatta tvaṃ tava sāvakānaṃ ca upatthākānaṃ ca¹¹ ovādaṃ dadamāno kin ti vatvā ovādesi¹² ti. "Etaṃ pabbataṃ saraṇaṃ gacchatha vanaṃ¹³ ārāmaṃ rukkhāṃ saraṇaṃ gacchatha, etāni hi¹⁴ saraṇaṃ gato sabbadukkhā muccati¹⁵ ti evaṃ tesā¹⁶ ovādaṃ dammi¹⁷ ti. Satthā 'na kho Aggidatta etāni saraṇaṃ gato dukkhā pamuccati, buddhaṃ dhammaṃ saṅghaṃ¹⁸ saraṇaṃ gantvā sakala-vaṭṭadukkhā pamuccati¹⁹ ti imā gāthā abhāsi :

188. 'Bahvaṃ ve saraṇaṃ yanti pabbatāni vanāni ca
ārāmarukkhacetyāni manussā bhayatajjitā.
189. N'etaṃ kho saraṇaṃ khemaṃ n'etaṃ saraṇaṃ
uttamaṃ
n'etaṃ saraṇaṃ āgamaṃ sabbadukkhā pamuccati.
190. Yo ca buddhaṃ ca dhammaṃ ca saṅghaṃ ca
saraṇaṃ gato
cattāri ariyasaccāni sammappaññāya²⁰ passati :
191. Dukkhaṃ dukkhasamuppādaṃ dukkhassa ca
atikkamaṃ
ariyaṃ c'²¹ atthaṅgikaṃ maggaṃ dukkhūpa-
samagāminaṃ,

¹ K. anena. B. om.² K. B. before Sa°.³ K. °yāsanā.⁴ S. om. C. C°. ahaṇ.⁵ B. pi tayā.⁶ B. eso.⁷ C. C°. S. om. u° ca. S. om. ca after sā°.⁸ B. vadehī. K. desī. S. ovādaṃ dehī.⁹ C°. a. sa° ga°.¹⁰ C. C°. tīni. S. om.¹¹ K. nesāṇ.¹² K. B. a. puna.¹³ B. sammā pa°.¹⁴ B. om.

192. Etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ etaṇ saraṇaṇ uttamaṇ
etaṇ saraṇaṇ āgama¹ sabbadukkhā pamuc-
cati² ti.

Tattha bahun ti bahū, pabbatāni ti tattha tattha
IsigiliVepullaVebhārādike pabbate ca³ MahāvanaGosiṅga-
sālavanādini vanāni⁴ ca VeluvanaJivakambavanādayo
ārāme ca UdenacetiyaGotamacetiyaḍini rukkhacetyāni
ca te te⁵ manussā tena tena⁶ bhayena tajjitā bhayato
muccitukāmā puttalābhādini vā patthayamānā saraṇaṇ
yanti ti attho. N'etaṇ saraṇaṇ ti etaṇ pana⁷ sabbam
pi saraṇaṇ n'eva khemaṇ na uttamaṇ,⁸ na ca⁹ etaṇ
paṭicca jātiādidhammesu⁹ sattesu eko pi jātiādito sabba-
dukkhā pamuccati ti attho. Yo cā ti idaṇ akhemaṇ
anuttamaṇ¹⁰ ca saraṇaṇ dassetvā khemaṇ uttamaṇ¹¹
saraṇaṇ dassanatthaṇ āraddhaṇ, tass' attho: yo ca
gahaṭṭho vā pabbajito vā 'iti pi so Bhagavā arahāṇ¹²
sammāsambuddho' tiādikaṇ buddhadhammasaṅghānus-
satikammaṭṭhānaṇ nissāya¹³ seṭṭhavasena buddhaṇ ca
dhammaṇ ca saṅghaṇ ca saraṇaṇ gato tassāpi taṇ saraṇā-
gamaṇaṇ¹⁴ aññatitthiyavandanādihi¹⁵ kuppati calati; tassa
pana acalabbhāvaṇ dassetuṇ maggena āgatasaraṇam eva
pakāsetto cattāri ariyasaccāni sammappaññāya pas-
satī ti āha. Yo hi etesaṇ saccānaṇ dassanavasena etāni

¹ K. a. dhīro uttama.

² K. c'eva.

³ S. tāni. B. om.

⁴ C. C^a. om. one. S. om. both.

⁵ K. te.

⁶ B. om.

⁷ K. om. na u^o.

⁸ C. C^a. S. om.

⁹ C. C^a. S. °ādisu dha^o. F. °ādisu sattesu. S. santesu.

¹⁰ F. C. C^a. anuttaraṇ. S. ananuttaraṇ.

¹¹ K. °ma^o.

¹² F. om.

¹³ F. nittāya.

¹⁴ S. °adhiga^o. B. a. na.

¹⁵ K. °ni.

saraṇaṇ gata, tassa¹ etaṇ saraṇaṇ khemaṇi ca uttamaṇi ca, so ca puggalo etaṇ saraṇaṇ paṭicca sakalasmāpi vaṭṭa-
dukkhā pamuccati, tasmā etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ tiādi vuttaṇ.

Desanāvasāne sabbe pi te isayo saha² paṭisambhidāhi
arabhattaṇ patvā Satthāraṇ vanditvā pabbajjaṇ yāciṇsu.
Satthā cīvaragabbhato³ hatthaṇ paśāretvā 'etha bhikkhave⁴
caratha⁵ brahmacariyaṇ' ti āha. Te⁶ taṇ khaṇaṇ⁷ yeva
aṭṭhaparikkhāradharā vassasatikattherā⁸ viya ahesuṇ. So⁹
ca sabbesam pi Aṅgamagadhakururaṭṭhavāsīnaṇ sakkāraṇ
ādāya āgamanadivaso ahosi, te sakkāraṇ ādāya āgatā
sabbe pi te isayo pabbajite disvā 'kin nu kho amhākaṇ
Aggidattabrāhmaṇo mahā udāhu samaṇo¹⁰ Gotamo' ti
cintetvā samaṇassa. Gotamassa āgatattā 'Aggidatto va
mahā' ti maññiṇsu. Satthā¹¹ tesāṇ ajjhāsayaṇ oloketvā
'Aggidatta parisāya kaṇkhaṇ chindā' ti āha. So 'aham
pi ettakam eva paccāsiṇsāmi' ti iddhibalena sattakkhattuṇ
vehāsaṇ abbhuggantvā punappuna oruṇha Satthāraṇ
vanditvā 'Satthā me bhante Bhagavā sāvako 'h'¹² asmi'
ti vatvā sāvakattaṇ¹³ pana¹⁴ pakāseti ti.

Kosalarañño purohita Aggidattabrāhmaṇassa vatthu.¹⁵

7. ĀNANDATHERAPUCCHITAPAÑHAVATTHU.

Dullabho ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Ānandattherassa pañhaṇ ārabba kathesi.

Thero¹⁶ ekadivasaṇ divātṭhāne nisinno cintesi: "hat-

¹ B. etassa.

² K. °gabbhantarato.

³ C°. corr. vuttha.

⁴ B. °ṇe.

⁵ B. yo.

⁶ C. C°. om.

⁷ K. °ataṇ.

⁸ K. no title. B. Aggidattabrāhmaṇava°, and a. chaṭṭhaṇ.

⁹ K. a. hi.

¹⁰ K. om.

¹¹ S. B. °vo.

¹² B. tesāṇ. K. om.

¹³ B. °saṭṭhika°.

¹⁴ B. mahāsa°.

¹⁵ K. S. 'ham.

¹⁶ B. om.

thājāṇīyo Chaddantakule vā Uposathakule vā uppajjati, assājāṇīyo¹ Valāhakassarājakule² go ājāṇīyo³ Dakkhinapathe" ti ādīni vadantena Satthārā hatthiājāṇīyādīnaṃ uppattiṭṭhānāni⁴ kathitāni, purisājāṇīyo⁵ nu kho kahaṃ uppajjati' ti. So Satthāraṃ upasaṅkamitvā vanditvā⁶ etam atthaṃ pucchi. Satthā 'Ānanda purisājāṇīyo nāma na sabbattha uppajjati' ujukato pana tiyojanasatāyāme⁷ āvattato navayojanasatappamāṇe Majjhimadesatṭhāne⁸ uppajjati, uppajjanto ca pana na¹⁰ yasmiṃ vā tasmīṃ vā kule uppajjati, khattiyamahāsālābrāhmaṇamahāsālānaṃ¹¹ pana aññatarasmiṃ yeva uppajjati' ti vatvā imaṃ gātham āha :

193. 'Dullabho purisājañño na so sabbattha jāyati,
yattha so jāyati dhīro taṃ kulaṃ sukhama
edhati' ti.

Tattha dullabho ti purisājañño hi dullabho na hatthiājāṇīyādayo¹² viya sulabho, so sabbattha paccantadesa vā nīcakule vā na jāyati, Majjhimadesa yeva pana¹³ mahājanassa abhivādanādisakkārakaraṇatṭhāne khattiyabrāhmaṇakulānaṃ¹⁴ aññatarasmiṃ kule jāyati, evaṃ jāyamaṇo ca¹⁵ yattha so jāyati dhīro uttamapañño sam-

¹ B. a. Sindhavakule vā.

² K. °ka-assa°. F. Valāhassa°. B. a. vā usabho.

³ F. C. C. S. jāneyya for go āj°.

⁴ B. °nādīni.

⁵ F. C. C. °eyyo. K. °iyo.

⁶ F. om.

⁷ B. sa° n' upp°.

⁸ B. °ārāme, and a. vitthārato addhateyyasatāni.

⁹ K. B. °padesa°.

¹⁰ F. C. C. K. om. S. before uppajjati.

¹¹ B. °lakulānaṃ.

¹² C. C. °iyy°. F. °eyy°.

¹³ B. pi for yeva pana.

¹⁴ C. C. °passa ku°.

¹⁵ B. om.

māsambuddho taṃ kulaṃ sukhā edhati¹ sukha-
ppattā eva hoti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Ānandattherassa pucchitapañhavatthu.²

8. SAMBAHULĀBHIKKHUVATTHU.

Sukho buddhānaṃ³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavaṇe viharanto sambahulānaṃ bhikkhūnaṃ kathaṃ
ārabbha kathesi.

Ekadivasaṃ hi pañcasatā bhikkhū upatthānasālāyaṃ
nisinnā 'āvuso kin nu kho imasmiṃ loke sukhaṃ' ti
kathaṃ samutthāpesuṃ; tattha keci 'rajjasukhasadisāṃ⁴
nāma natthi' ti āhaṃsu, keci 'kāmasukhasadisāṃ,' keci
'sālimāṇsabhojanādisadisāṃ sukhaṃ nāma natthi' ti āhaṃsu.
Satthā tesāṃ nisinnatthānaṃ āgantvā 'kāya nu 'ttha
bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā
'imāya nāmā ti vutte 'bhikkhave kiṃ kathetha, idaṃ⁵
sabbam pi sukhaṃ vaṭṭadukkhapariyāpannam eva, imasmiṃ
pana loke buddhuppādo dhammasavanaṃ saṅghasāmaggi-
sammodamānabhāvo⁶ ti idam⁷ eva sukhaṃ' ti vatvā imaṃ
gātham āha :

194. 'Sukho buddhānaṃ uppādo sukhā saddhamma-
desanā

sukhā saṅghassa sāmaggi samaggānaṃ tapo
sukho' ti.

Tattha⁸ yasmā buddhā uppajjamānā mahājanaṃ rāga-
kantārādini⁹ tārenti, tasmā buddhānaṃ uppādo sukho,¹⁰

¹ B. S. a. ti.

² K. no title. B. a. sattamaṃ.

³ K. Buddha-uppādo.

⁴ B. a. sukhaṃ.

⁵ K. B. a. hi.

⁶ B. °samo°.

⁷ B. imam.

⁸ K. B. a. Buddhānaṃ uppādo ti.

⁹ K. B. °dhi.

¹⁰ B. a. uttamo.

yasmā dhammadesanaṃ āgama jātīādiddhammā sattā jātīādihi muccanti tasmā saddhammadesanā sukhā. Sāmaggi ti samacittatā¹ ekacittatā² sāpi³ sukhā evā,⁴ samaggānaṃ pana⁵ ekacittānaṃ yasmā buddhavacanaṃ vā uggaṇḥitaṃ dhūtaṅgāni vā⁶ pariharitaṃ samaṇadhammaṃ vā kātuṃ sukhaṃ, tasmā samaggānaṃ tapo sukho ti vuttaṃ, ten' evāha :⁷ 'yāva kivañ ca⁸ bhikkhave bhikkhū samaggā sannipatissanti samaggā vuṭṭhahissanti⁹ samaggā saṅghakaraṇiyyāni karissanti, vuddhi¹⁰ yeva bhikkhave bhikkhūnaṃ paṭikaṅkhā no parihāni' ti.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte paṭiṭṭhahinsu, mahājanassāpi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Sambahulānaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.¹¹

9. KASSAPADASABALASSA SUVAṆṆACETIYAVATTHU.

Pūjārahe ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā cārikaṃ caramāno Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiyaṃ ārabha kathesi.

Tathāgato Sāvattthito nikkhamitvā anupubbena Bārānasiṃ gacchanto antarāmagge Todeyyagāmassa samīpe mahābhikkhusaṅghaparivāro aññatarāṃ devatṭhānaṃ sampāpuni. Tatra nisinno Sugato Dhammabhaṇḍāgārikaṃ pesetvā avidūre kasikammaṃ karontaṃ brāhmaṇaṃ pakko-

¹ F. a. yā. C. C^a. S. a. sā.

² F. yāpi. S. pi.

³ K. om.

⁴ Digha, II. 76-7.

⁵ B. yāvañ c'idha.

⁶ C. C^a. uddhi. K. vaḍḍhi, F. buddhi.

⁷ B. sambahulabhikkhuvatthu, and a. atṭhamaṃ. K. no title. K. B. a. Buddhavaggavannanā (K. Buddhavapṇanā) niṭṭhitā. Cuddasamo vaggo. Paṭhamabhānavāraṃ niṭṭhitaṃ; then go on to the Sukhavaggo.

⁸ B. om.

⁹ K. S. evaṃ.

¹⁰ K. om.

¹¹ C. vuṭṭhayi°.

sāpesi. So brāhmaṇo āgantvā Tathāgataṃ anabhivādetvā¹ tam eva devatṭhānaṃ vanditvā aṭṭhāsi. Sugato² 'imaṃ padesaṃ kin ti maññasi brāhmaṇā' ti āha. 'Amhākaṃ paveniyā āgatacetiyaṭṭhānaṃ vandāmi bho Gotamā' ti. 'Imaṃ ṭhānaṃ vandantena tayā sādhu kataṃ brāhmaṇā' ti Sugato taṃ sampahaṃsesi. Taṃ sutvā bhikkhū 'kena nu kho kāraṇena Bhagavā evaṃ sampahaṃsesi' ti saṃsayaṃ saṃjānesuṃ.³ Tato Tathāgato tesāṃ saṃsayaṃ apanetuṃ⁴ Majjhimanikāye . Ghaṭṭikārasuttantaṃ⁵ vatvā⁶ iddhānu-bhāvena Kassapadasabalassa yojanubbedhaṃ kanakacetiyaṃ aparaṃ iva⁷ kanakapabbataṃ⁸ ākāse nimmāya⁹ mahājanaṃ dassetvā¹⁰ 'brāhmaṇa evaṃvidhānaṃ pūjārahānaṃ pūjā yuttatarā vā' ti vatvā Mahāparinibbānasutte¹¹ dassi-tanayena buddhādike cattāro thūpārahe pakāsetvā sarīra-cetiyaṃ uddissacetiyaṃ¹² paribhogacetiyaṃ ti tīṇi cetiyāni viśesato paridīpetvā imā gāthā abhāsi :

195. 'Pūjārahe pūjayato buddhe yadi va sāvake
papañcasamatikkante tiṇṇasokapariddave,

196. Te tādisse pūjayato nibbute akuto bhaye
na sakkā puñña¹³ saṃkhātuṃ im' ettam api
kenaci' ti.

Tattha pūjituṃ arahā pūjārahā pūjituṃ¹⁴ yuttā ti attho,
te¹⁵ pūjārahe pūjayato ti abhivādanādīhi ca catu-

¹ S. °vanditvā.

² S. a. pi. F. a. p'.

³ S. °jan°.

⁴ C. C°. pātetuṃ. F. tayaṃ patetuṃ.

⁵ M. II. 45 ff.

⁶ F. C. C°. om.

⁷ F. aparim iva. C. C°. aparamiñ ca. S. aparañ ca.

⁸ S. °cetiyaṃ. C. C°. °pacceṭaṃ.

⁹ F. niyādhā. C. C°. niyyāma. S. nimminivā.

¹⁰ C. C°. om.

¹¹ Dīgha, II. 142. Cf. Aṅguttara, II. 245.

¹² F. om. C. C°. om. °cetiyaṃ.

¹³ F. C. C°. °aṇ.

¹⁴ F. pūrituṃ.

¹⁵ S. om.

ppaccayehi ca pūjantassa,¹ pūjārahe dasseti buddhe ti ādinā, buddhe ti sammāsambuddhe yadi iti² yadi vā atha vā ti attho, tattha paccekabuddhe ti kathitaṇ hoti sāvake ca³ buddhasāvake,⁴ papañcasamatikkante ti samatikkante⁵ taṇhādittimānapapañce, tiṇṇo ti atikkanto⁶ tiṇṇasokapariddave ti⁷ sokapariddave ime dve attikkante ti attho, etehi pūjārahattaṇ dassitaṇ. Te ti buddhādī,⁸ tādisē⁹ ti vuttagahaṇavasena, nibbute⁹ ti rāgādinibbutiyā, natthi kutoci¹⁰ bhavato vā ārammaṇato vā etesaṇ bhayan ti akuto bhaya te akuto bhaye, na sakkā puñña¹¹ saṃkhātun ti puññaṇ gaṇetuṇ na sakkā, kathan ti ce im' ettaṇ api kenacī ti imaṇ ettakaṇ imaṇ ettakaṇ¹² ti attho, kenacī ti apisaddo idha sambandhitabbo, kenaci puggalena mānena vā; tattha 'puggalenā' ti, tena¹³ brahmādinā, 'mānenā' ti tividhena mānena tīraṇena dhāraṇena pūraṇena vā, tīraṇaṇ nāma idaṇ ettakaṇ ti nayato tīraṇaṇ, dhāraṇaṇ ti tulāya dhāraṇaṇ, pūraṇaṇ nāma addhappasatapatthanālīkādivasena pūraṇaṇ, kenaci puggalena imehi tīhi mānehi buddhādike pūjaya to puññaṇ vipākavasena gaṇetuṇ na sakkā pariyan-tarahitato ti; dvisu tṭhānesu pūjaya to¹⁴ kiṇ dānaṇ¹⁵ paṭhamāṇ, dharamāne buddhādī pūjaya to na sakkā puññaṇ saṃkhātun, puna te tadise kilesapariniḥḥānani-mittena khandhapariniḥḥānena nibbute pi pūjaya to na sakkā puññaṇ saṃkhātun ti bhedā¹⁶ yujjanti, tena hi Vimānavatthumhi:¹⁷

¹ S. °entassa.² S. yaditi.³ C. C^a. om.⁴ S. om.⁵ S. °nta°.⁶ S. om. ti° ti ati°.⁷ S. a. atikkanta°.⁸ S. C. C^a. °īni. F. °īhi (corr. °ī); read °ike?⁹ F. C. C^a. °o.¹⁰ F. C. C^a. kuto.¹¹ C. C^a. °aṇ.¹² F. once.¹³ F. C. C^a. te.¹⁴ F. pūjato. F. C. C^a. a. ti.¹⁵ F. nānaṇ.¹⁶ F. C. C^a. bhede.¹⁷ Vim. p. 44.

‘Tiṭṭhante nibbute cāpi same citte¹ samaṇ phalaṇ,
cetopasādahetumhi² sattā gacchanti suggatin’ ti.

Desanāvasāne brāhmaṇo sotāpanno ahoṣi ti. Yojanikaṇ
kanakacetiyaṇ sattāhaṇ ākāse yeva aṭṭhāsi, mahanto³
samāgame cāhoṣi, sattāhaṇ cetiyaṇ nānappakārena pūje-
suṇ, tato bhinnaladdhikānaṇ laddhibhedo jāto, Buddhā-
nubhāvena taṇ cetiyaṇ yathāṭṭhānam⁴ eva gataṇ, tatth’
eva taṇkhaṇe mahantaṇ pāsāṇacetiyaṇ ahoṣi, tasmiṇ
samāgame caturāsītiyā⁵ pāṇasahassānaṇ dhammābhisa-
mayo ahoṣi⁶ ti.

Buddhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cuddasamo vaggo.

¹ C. C^a. samacittaṇ. S. samaṇ cittaṇ.

² F. °hetu hi. V. cetopanidhihetū hi.

³ F. C. C^a. S. °ntena.

⁴ S. saka°.

⁵ F. C. C^a. iyānaṇ.

⁶ Cf. Sumaṅgala, I. 285.

XV. SUKHAVAGGO.

1. NĀTIKALAHAVŪPASAMANAVATTHU.*

Susukhaṇ vatā ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Sakkesu viharanto kalahavūpasamanatthaṇ ñātake ārabha kathesi.

SākiyaKoliyā¹ kira Kapilavatthunagarassa ca Koliyanagarassa ca antare Rohiṇināmanadiṇ² eken' eva āvaraṇena bandhāpetvā sassāni karonti.³ Atha Jetṭhamūlamāse sassesu milāyantesu ubhayanagaravāsikānam⁴ pi kamma-karā⁵ sannipatiṇsu. Tattha Koliyanagaravāsino āhaṇsu : 'idaṇ udakaṇ ubhato⁶ bhariyamānaṇ⁷ n' eva tumhākaṇ⁸ n' eva⁹ amhākaṇ pahossati, amhākaṇ pana sassaṇ eka-udaken' eva¹⁰ nippajjissati, idaṇ udakaṇ amhākaṇ dethā' ti. Itare pi āhaṇsu : 'tumhesu koṭṭhe¹¹ pūretvā tṭhesu mayāṇ rattasuvaṇṇaṇ¹² nīlamaṇiṇ kālakahāpaṇe¹³ ca gahetvā pacchipasibbakādihatthā¹⁴ na sakkhissāma tumhākaṇ gharadvāre vicarituṇ, amhākam pi sassaṇ eka-

* Cf. F. J., v. 412. Kuṇālaajātaka.

¹ B. Sākiyā.

² F. C^a. B. °di. C. K. °di. S. °ṇiṇ nāma.

³ J. S. kārenti.

⁴ J. °vāsinaṇ.

⁵ B. °kārā.

⁶ B. ubhayato.

⁷ B. S. har°.

⁸ K. a. pahossati.

⁹ J. na. B. c'eva na.

¹⁰ C. C^a. J. S. a. pana.

¹¹ J. °ake. B. °esu.

¹² F. C. C^a. S. ratana°.

¹³ J. B. *three words in one compound.*

¹⁴ F. pacchimaṇ pa°. B. pacchisi°.

udaken' eva nippajjissati,¹ idaṇ udakaṇ amhākaṇ dethā' ti. 'Na mayaṇ dassāma' ti. 'Mayam pi na dassāma' ti evaṇ kathaṇ vaḍḍhetvā eko utṭhāya ekassa pahāraṇ adāsi, so pi aññassā² ti evaṇ aññamaññaṇ paharivā rājakulānaṇ³ jātiṇ ghaṭṭetvā⁴ kalahaṇ vaḍḍhayaṇsu. Koliyakammakarā⁵ vadanti: 'tumhe Kapilavatthuvāsike⁶ dārake⁷ gahetvā gacchatha, ye soṇasigālādayo⁸ viya attano bhaginihi saddhiṇ saṇvasaṇsu⁹ etesaṇ hatthino ca¹⁰ assā ca phalakā-vudhāni¹¹ ca¹² amhākaṇ kiṇ karissanti' ti.¹³ Sākiyakammakarā¹⁴ vadanti: 'tumhe dāni¹⁵ kuṭṭhino dārake gahetvā gacchatha, ye anāthā niggatikā¹⁶ tiracchānā viya kolarukkhe¹⁷ vasaṇsu etesaṇ hatthino ca assā ca phalakā-vudhāni ca amhākaṇ kiṇ karissanti' ti. Te gantvā tasmiṇ kamme niyuttaamaccānaṇ¹⁸ kathesaṇ,¹⁹ amaccā rājakulānaṇ kathesaṇ. Tato Sākiyā 'bhaginihi saddhiṇ samvāsaṇ vasitakānaṇ²⁰ thāmañ ca balañ ca dassessāma'²¹ ti yuddhasajjā²² nikkhamiṇsu. Koliyāpi 'kolarukkha-vāsinaṇ thāmañ ca balañ ca dassessāma' ti yuddhasajjā nikkhamiṇsu.

Satthāpi paccūsasamaye lokaṇ volokento ñātake disvā 'mayi anāgacchante²³ ime nassissanti, mayā gantuṇ vaṭṭati' ti cintetvā ekako va ākāsen' eva²⁴ gantvā Rohiṇi-nadiyā majjhe ākāse pallaṅke²⁵ nisīdi. Nātakā Satthāraṇ

¹ K. °jjati.³ F. C. C. S. °kulaṇ.⁵ K. a. pi.⁷ K. rep. F. J. C. C. S. om.⁹ B. saṇvāsaṇ vasaṇsu.¹⁰ B. c'eva. J. hatthiassādayo vā.¹¹ J. °y°.¹³ K. om.¹⁵ B. idāni.¹⁷ K. koli°. B. koliya°.¹⁹ B. °ayaṇsu.²¹ K. °iss°.²² F. yuddhaṇ sajjetvā.²⁴ K. B. om.² B. assā.⁴ K. C. ghaṭe°.⁶ B. °vāsino.⁸ K. °siṅgāl°.¹² J. vā. B. om.¹⁴ K. B. a. pi.¹⁶ B. nighikā.¹⁸ B. °ttānaṇ a°.²⁰ J. saṇvāsikānaṇ.²³ S. agacchante.²⁵ K. B. S. °ena.

Tattha susukhaṇ¹ ti sutthu² sukhaṇ, idaṇ vuttaṇ hoti: ye gihino sandhicchedādivasena pabbajitā vā pana vejjakammādivasena jīvitavuttiṇ uppādetvā 'sukhena jīvāmā' ti vadanti tehi mayam³ eva susukhaṇ vata jīvāmā,⁴ yaṇ⁵ pañcahi verehi⁶ verinesu manussesu averino, kilesāturesu manussesu nikkilesatāya anāturā⁷ pañcakāmaguṇapariyesane ussukesu⁸ tāya pariyesanāya abhāvena anussukā ti. Sesāṇ uttānattham⁹ eva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādiṇi pāpuṇṇsū ti.

Nātakāṇaṇ kalahavūpasamanavatthu.¹⁰

2. MĀRAVATTHU.

Susukhaṇ vatā ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Pañcasālāya¹¹ brāhmaṇagāme viharanto Māraṇ ārabba kathesi.

Ekadivasaṇ¹² hi Satthā pañcasatāṇaṇ kumārikāṇaṇ sotāpattimaggassa upanissayaṇ¹³ disvā taṇ gāmaṇ upanissāya viharati.¹⁴ Tāpi kumārikāyo ekasmiṇ nakkhatta-divase nadiṇ gantvā nahātvā¹⁵ alaṇkatapaṭiyattā gāmābhimukhiyo pāyṇsu. Satthāpi taṇ gāmaṇ pavisitvā piṇḍāya carittha.¹⁶ Māro sakalagāmavāsinaṇ¹⁷ sarīre adhi-

¹ K. C. C^a. sukhan.

² B. °uṇ.

³ B. sayam.

⁴ B. rep. tehi . . . jīvāmā.

⁵ S. mayaṇ. B. ye mayaṇ.

⁶ B. verihi.

⁷ K. aturā.

⁸ K. a. manussesu.

⁹ C. C^a. vu°.

¹⁰ K. no title. B. ātikalaha°, a. paṭhamayaṇ.

¹¹ K. °yaṇ.

¹² F. ekaṇ di°.

¹³ B. °ssūp°.

¹⁴ K. B. vihāsi.

¹⁵ K. B. C. C^a. om.

¹⁶ F. C. C^a. °itvā. B. carati. K. cari. B. a. atha.

¹⁷ K. sakalavā°.

muccitvā¹ yathā Satthā kaṭacchumattaṃ bhattam² pi na labhati evaṃ katvā yathādhotena pattaṇa³ nikkhamantaṃ Satthāraṃ gāmadvāre ṭhatvā āha: ‘api samaṇa piṇḍaṃ⁴ alaṭṭhā’⁵ ti. ‘Kiṃ pana tvaṃ pāpima⁶ tathā akāsi yathāhaṃ piṇḍaṃ na’⁷ labheyyaṃ’ ti. ‘Tena hi bhante puna pavisathā’ ti. Evaṃ kir’ assa ahosi: ‘sace puna⁸ pavissati’⁹ sabbesaṃ sarīresu¹⁰ adhimuccitvā imassa purato paṇiṃ paharitvā hassakeṇiṃ¹¹ karissāmi’¹² ti. Tasmiṃ khaṇe tā kumārīkāyo gāmadvāraṃ patvā Satthāraṃ disvā vanditvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Māro pi Satthāraṃ āha: ‘api bhante piṇḍaṃ alabhamāno¹³ jighacchādukkheṇa pīlit’ atthā’ ti. Satthā ‘ajja mayaṃ pāpima kiñci alabhitvāpi Ābhassaraloke¹⁴ Brahmāno¹⁵ viya pītisukheṇ’ eva vītināmessāmā’ ti vatvā imaṃ gātham āha:

200. ‘Susukhaṃ vata jīvāma yesaṃ no natthi
kiñcanaṃ
pītibhakkhā bhavissāma devā ābhassarā
yathā’ ti.

Tattha yesaṃ no ti yesaṃ amhākaṃ paḷibujjhanatthena¹⁶ rāgādisu kiñcanaesu¹⁷ ekam pi kiñcanaṃ natthi, pītibhakkhā ti yathā Ābhassarā devā¹⁸ pītibhakkhā hutvā pītisukheṇ’ eva¹⁹ vītināmenti evaṃ mayam pi²⁰ bhavissāmā ti attho.

¹ B. °ñc°.

² K. B. kaṭacchubhikkhamattaṃ.

³ B. om.

⁴ B. °apātaṃ.

⁵ K. alabhitthā. B. labhitthā.

⁶ K. pāpi.

⁷ C. C°. S. om.

⁸ B. pana.

⁹ B. pavisati. C. C°. S. pavissati.

¹⁰ K. °re.

¹¹ K. hāsana°.

¹² F. kāre°.

¹³ B. °nā.

¹⁴ K. °devaloke.

¹⁵ B. mahābr°.

¹⁶ F. C. C°. °buddhana°.

¹⁷ C. C°. S. ca nesu. K. ca nesāṃ.

¹⁸ K. om.

¹⁹ B. om. pī° eva.

²⁰ B. a. pāpima kiñci alabhitvā pītibhakkhā.

Desanāvasāne pañcasatāpi tā¹ kumārikāyo sotāpatti-phale paṭiṭṭhahingsū ti.

Mārassa vatthu.²

8. KOSALARAÑÑO PARĀJAYAVATTHU.

Jayaṇ veran ti imaṇ dhammādesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Kosalarañño parājayaṇ ārabba kathesi.

So kira Kāsīgāmaṇ³ nissāya bhāgineyyena Ajāta-sattunā saddhiṇ yujjhanto tena tayo vāre⁴ parājito tati-yavāre cintesi: 'ahaṇ khīramukham pi⁵ dārakaṇ parā-jetuṇ nāsakkhiṇ, kiṇ me jīvitenā' ti so āhārūpacchedaṇ katvā mañcake nipajji.⁶ Ath' assa sā pavatti sakala-vihāranagaraṇ⁷ patthari. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṇ: 'bhante rājā kira Kāsīgāmaṇ nissāya tayo vāre parājito, so idāni parājitvā āgato "khīramukham pi dārakaṇ⁸ parājetuṇ nāsakkhiṇ, kim me jīvitenā" ti āhārūpacchedaṇ katvā mañcake nipanno' ti. Satthā tesuṇ kathaṇ sutvā 'bhikkhave jinanto pi veraṇ pasavati, parājito para dukkhaṇ⁹ seti yevā' ti vatvā imaṇ gātham āha:

201. 'Jayaṇ veraṇ pasavati dukkhaṇ seti parājito upasanto sukhaṇ seti hitvā jayaparaājayan' ti.

Tattha jayan ti paraṇ¹⁰ jinanto veraṇ paṭilabhati, parājito ti parena parājito 'kadā nu kho paccāmittassa piṭṭhiṇ daṭṭhuṇ sakkhissāmi' ti dukkhaṇ seti sabbi-

¹ B. S. om.

² K. om. title. B. °rava°, dutiyaṇ.

³ B. Kāsikagāmaṇ.

⁴ B. a. pi.

⁵ F. C. C^a. S. om. K. °khadār°.

⁶ C. C^a. °itvā (for °ittha?).

⁷ B. sakalanagarañ ca. F. S. °raṇ na°. K. °raṇ naga-rañ ca.

⁸ B. °khadār°.

⁹ K. sukhaṇ.

¹⁰ C. C^a. S. pari°.

riyāpathesu dukkham eva viharatī ti attho, upasanto ti abbhantare upasantarāgādikilesa khīṇāsavo¹ jayañ ca parājayañ ca hitvā sukhaṇ seti sabbiriyāpathesu sukham eva viharatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṇsū ti.

Kosalarañño parājayassa vatthu.²

4. AÑÑATARAKULADĀRIKAVATTHU.

Natthi rāgasamo³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṇ kuladārikaṇ⁴ ārabba kathesi.

Tassā⁵ kira mātāpitaro āvāhaṇ katvā maṅgaladivase Satthāraṇ nimantayiṇsu. Satthā bhikkhusaṅghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Sāpi kho vadhukā⁶ sādhuṇ⁷ bhikkhusaṅghassa udakaparissāvanādīni karontī aparāparaṇ saṇcarati. Sāmiko⁸ pi 'ssā taṇ⁹ olovento va¹⁰ atṭhāsi. Tassa rāgavasena olokontassa anto kilesa samudācari.¹¹ So aññāṇābhībhūto n'eva Buddhaṇ upaṭṭhahi¹² na asītimahāthere, 'hatthaṇ pasāretvā taṇ vadhukaṇ¹³ gaṇhissāmī' ti pana cittaṇ akāsi. Satthā tass' ajjhāsayāṇ¹⁴ oloketvā yathā taṇ¹⁵ itthiṇ na passati evaṃ akāsi. So taṇ adisvā Satthāraṇ olovento atṭhāsi. Satthā tassa oloketvā tṭhitakāle 'kumāraka¹⁶ rāgagginā sadiso aggi

¹ K. a. va.

² K. no title. B. °yava°, a. tatīyaṇ.

³ K. a. aggī.

⁴ K. °akaṇ.

⁵ K. tassa.

⁶ S. vadhū.

⁷ B. om.

⁸ S. sāmī.

⁹ S. rep.

¹⁰ B. S. om.

¹¹ B. °carati.

¹² B. °ayi.

¹³ S. vadhūṇ.

¹⁴ C. C^a. tassāsayāṇ.

¹⁵ B. om.

¹⁶ C. C^a. kumāra. K. B. S. a. na hi.

nāma¹ dosakalinā² sadiso kali nāma khandhapariharāṇa-
dukkhena vā sadisaṃ dukkhaṃ nāma natthi, nibbāna-
sukhasadisāṃ sukhā³ natthi yevā ' ti vatvā imaṃ gātham
āha :

202. 'Natthi rāgasamo aggi natthi dosasamo kalī,
natthi khandhādīsā⁴ dukkhā, natthi santiparaya
sukhan' ti.

Tattha natthi rāgasamo ti dhūmaṇ vā jālaṇ vā aṅgāraṇ vā⁵ adassetvā anto yeva jhāpetvā bhasmamutthiṇ⁶ kātuṇ samattho rāgena⁷ samo añño aggi nāma natthi, kalī ti dosena samo aparādho pi⁸ natthi, khandhādisā ti khandhehi samānā⁹ yathā parihariyamānā khandhā dukkhā evaṇ aññaṇ dukkhaṇ¹⁰ nāma natthi, santiparaṇ ti nibbānato uttariṇ aññaṇ sukham pi natthi, aññaṇ hi sukhaṇ sukham eva, nibbānaṇ¹¹ paramaṇ¹² sukhaṇ ti attho.

Desanâvasāne kumārikā ca kumārako ca sotâpatti-phale
patitṭhahiṃsu, tasmīṃ khāṇe¹³ Bhagavā¹⁴ tesāṃ añña-
maññaṃ dassanākāraṃ akāsi ti.

Aññatarassā kuladārikāya vatthu.¹⁵

5. AÑÑATARAUPĀSAKAVATTHU.

**Jighacchā ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Ālaviyaṃ
viharanto ekaṃ upāsakaṃ ārabha kathesi.**

Ekasmiṃ hi divase Satthā Jetavane gandhakutiyaṃ

¹ B. a. atthi.

² B. a. vā.

³ B. °basu°, a. pi. K. a. ca.

⁴ K. B. khandhasamā, so *infra*.

⁵ C. C^a. S. om.

⁶ B. tasmā yeva mutṭhi.

⁷ C. C^a. 1 āgga°.

⁸ K. ca.

⁹ K. B. S. samā.

¹⁰ B. añño dukkho.

¹¹ K. °nasukhaṇ.

¹² B. °ma°. ¹³ B. samaye.

¹⁴ C. C^a: Satthā.

¹⁵ K. *no title*. B. °rakuladārikava°, catutthañ.

nisinno va paccūsakāle lokaṇ olokento¹ Āḷaviyaṇ ekaṇ duggatamanussaṇ disvā tassa upanissayasampattiṇ² ñatvā pañcasatabhikkhuparivāro Āḷaviṇ³ agamāsi. Āḷavivāsino Satthāraṇ nimantayaṇsu. So pi duggatamanusso 'Satthā⁴ āgato' ti sutvā 'Satthu santike dhammaṇ sossāmī' ti manañ⁵ akāsi. Taṇ divasam eva c'assa eko goṇo palāyi. So 'kin nu kho goṇaṇ pariyesissāmī udāhu dhammaṇ suṇāmī' ti cintetvā 'goṇaṇ pariyesitvā⁶ pacchā dhammaṇ sossāmī' ti pāto va gehā nikkhami.⁷ Āḷavivāsino pi Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ nisīdāpetvā parivisitvā anumodanattāya pattaṇ gaṇhiṇsu. Satthā 'yaṇ nissāyāhaṇ tiṇsayojanamaggaṇ āgato so goṇaṇ pariyesituṇ araññaṇ pavitṭho, tasmiṇ āgate yeva dhammaṇ desissāmī'⁸ ti tuṇhī ahosi. So pi⁹ puriso¹⁰ divā goṇaṇ disvā goṇagaṇe¹¹ pakkhipitvā¹² 'sace pi aññaṇ¹³ natthi Satthu vandana-mattam pi karissāmī' ti jighacchāpīlito¹⁴ pi gehaṇ gamanāya manañ¹⁵ akatvā vegena Satthu santikaṇ āgantvā¹⁶ Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ aṭṭhāsi. Satthā tassa ṭhitakāle veyyāvaṭikaṇ¹⁷ āha: 'atthi kiñci bhikkhusaṅghassa¹⁸ atirittan'¹⁹ ti. 'Bhante sabbaṇ atthī' ti. 'Tena hi²⁰ imaṇ parivisā'²¹ ti. So Satthārā vuttatṭhāne yeva²² taṇ²³ nisīdāpetvā yāgukhādaniyyabhojaniyyehi sakkaccaṇ parivisi. So bhuttabhatto mukhaṇ vikkhālesi. Ṭhapetvā kira imaṇ ṭhānaṇ tisu piṭakesu aññattha

¹ B. vo°.² B. tassūp°.³ C. C°. °iyaṇ.⁴ B. a. kira.⁵ C. C°. S. om. manañ . . . sossāmī' ti.⁶ B. °etvā.⁷ C. C°. °itvā.⁸ B. °ess°.⁹ K. om.¹⁰ K. B. manusso.¹¹ So B.; C. C°. S. K. goṇe (S. gogaṇaṇ for goṇam).¹² B. °etvā.¹³ S. añño.¹⁴ K. °āya pī°.¹⁵ C. C°. S. mānaṇ.¹⁶ C. C°. S. om. vegena . . . āgantvā.¹⁷ K. B. dānave°.¹⁸ B. sa°.¹⁹ B. °ttabhattan.²⁰ B. om. tena hi.²¹ B. °āhī.²² B. °niyāmen' eva.²³ K. naṇ.

Tathāgatassa¹ evaṃ² bhattavicāraṇaṃ nāma natthi. Tassa pasaddhadarathassa cittaṃ ekaggaṃ ahosi. Ath' assa Satthā anupubbikathaṃ kathetvā saccāni pakāsesi. So desanāvasāne sotāpatti-phale patitṭhahi. Satthāpi anumodanaṃ katvā utthāyāsanaṃ pakkāmi, mahājano Satthāraṃ anugantvā nivatti. Bhikkhū Satthārā saddhiṃ gacchantā yeva ujjhāyīṃsu : 'passathāvuso³ kammaṃ, aññesu divasasu evarūpaṃ natthi, aṭṭha pan' ekaṃ⁴ manussaṃ disvā va⁵ yāguādīni vicāretvā dāpesi' ti. Satthā nivattitvā⁶ tṭhitako va⁷ 'kiṃ bhikkhave vadethā'⁸ ti pucchitvā, tam atthaṃ sutvā 'āma bhikkhave ahaṃ tiṇṣayojanaṃ⁹ kantāraṃ āgacchanto tassa upāsakassa upanissayaṃ¹⁰ disvā āgato, so¹¹ ativiya jighacchito¹² pāto va paṭṭhāya goṇaṃ pariyesanto araññaṃ¹³ vicari, "jighacchādukkhena dhamme¹⁴ desiyamāne pi paṭivijjhitaṃ na¹⁵ sakkhissati" ti cintetvā evaṃ akāsiṃ,¹⁶ jighacchārogasadiso¹⁷ rogo nāma bhikkhave¹⁸ natthi' ti vatvā imaṃ gātham āha :

203. 'Jighacchā¹⁹ paramā rogā saṅkhārā paramā dukkhā,²⁰
etaṃ ñatvā yathābhūtaṃ nibbānaṃ paramaṃ
sukhaṃ' ti.

Tattha jighacchā paramā rogā ti yasmā añño rogo²¹ sakiṃ tikicchito²² vinassati vā vayeṇa²³ vā paḥi-

¹ B. gatāgatassa.

² K. eva. B. om.

³ B. a. Satthu.

⁴ C. C^a. etaṃ. B. pana taṃ.

⁵ K. om.

⁶ B. °etvā.

⁷ B. om.

⁸ B. kathetha bhi°.

⁹ K. °na°.

¹⁰ B. °ssūp°.

¹¹ C. C^a. om.

¹² C. C^a. digu°.

¹³ K. B. °ññe.

¹⁴ B. dhammaṃ.

¹⁵ K. a. hi. B. nās°.

¹⁶ K. a. bhikkhave, om. infra.

¹⁷ B. °āya ro°. S. a. hi.

¹⁸ B. om.

¹⁹ F. diga°.

²⁰ B. dukkhā.

²¹ S. aññe rogā. C^a. rogā (S. plural throughout).

²² B. tikicchako pi.

²³ F. vātaṇḍavasena. B. vā tadaṇḍavasena.

Aññatarassa upāsakassa vatthu.⁶

15 B. & visa^o.

'mahārāja¹ atibahuṃ² bhojanan̐ etaṃ³ dukkhaṃ hoti' ti
vatvā imaṃ gātham āha :

(325) 'Middhī yadā hoti mahagghaso ca
niddāyitā samparivattasāyī
mahāvarāho va nivāpapuṭṭho⁴
punappunaṃ gabbham upeti mando' ti

imāya gāthāya ovaditvā 'mahārāja bhojanan̐ nāma mat-
tāya bhuñjitun̐ vaṭṭati,⁵ mattabhojane⁶ sukhaṃ hoti' ti
uttariṃ ovadanto imaṃ gātham * āha :

'Manujassa sadā satimato
mattaṃ jānato laddhabhojane⁷
tanu tassa⁸ bhavanti vedanā
saṅkayā jirati āyu pālayan' ti.

Rājā gāthaṃ⁹ uggaṇhituṃ nāsakkhi, samīpe t̐hitaṃ pana
bhāgineyyaṃ Sudassanaṃ¹⁰ nāma māṇavaṃ¹¹ 'imaṃ gāthaṃ
uggaṇhā'¹² ti āha. So 'taṃ gāthaṃ uggaṇhitvā kiṃ
karomi bhante' ti Satthāraṃ pucchi. Atha naṃ Satthā
āha : 'rañño bhuñjantassa osānapinḍakāle¹³ imaṃ gāthaṃ
vadeyyāsi,¹⁴ rājā atthaṃ sallakkhetvā taṃ¹⁵ pinḍaṃ chaḍ-
ḍessati, tasmiṃ pinḍe sitthaganaṇāya rañño bhattaṃ paca-
nakāle tattake taṇḍule hareyyāsi'¹⁶ ti. So 'sādhu bhante'
ti sāyam pi pāto pi rañño bhuñjantassa osānapinḍakāle
taṃ gāthaṃ udāharitvā tena chaḍḍitapinḍe sitthaganaṇāya
taṇḍule hāresi.¹⁷ Rājāpi 'ssa¹⁸ gāthaṃ sutvā sahasaṃ¹⁹

¹ C. C^a. om. K. a. tava.

² B. evaṃ.

³ C. C^a. a. ti.

* Saṃyutta, i. 81.

⁴ K. B. tanuk' assa.

⁵ K. Sudassaṃ.

⁶ S. Sudassanamānavaṃ.

⁷ B. °pinḍapāta°.

⁸ C. C^a. om. B. yaṃ.

⁹ B. hāpesi.

¹⁰ F. B. rep.

¹¹ B. °hu°.

¹² K. °vuddho.

¹³ B. a. hi.

¹⁴ K. B. °anaṃ.

¹⁵ F. gāthā.

¹⁶ K. B. a. tātā.

¹⁷ B. S. a. ti.

¹⁸ K. hārāp°.

¹⁹ B. tassa.

dāpesi. So aparena samayena nālikodanaparamatāya saṇṭhabhitvā sukhappatto tanusarīro ahosi. Ath' ekadivasaṃ Satthu santikaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā āha : 'bhante idāni me sukhaṃ jātaṃ migam pi assam pi anubandhitvā gaṇhanasamattho jāto 'mhi, pubbe me bhāgineyyena saddhiṃ yuddham eva hoti¹ idāni me² Vajirakumārīnāmadhītarāṃ³ bhāgineyyassa datvā so gāmo tassā yeva⁴ nahānamūlaṃ⁵ katvā⁶ dinno, tenā saddhiṃ viggaho vūpasanto imināpi me kāraṇena sukham eva jātaṃ, Kusarājakālīkaṃ⁷ maṇiratanam pi no gehe⁸ purimadivase natthaṃ, tam pi idāni hatthapattaṃ⁹ imināpi¹⁰ me kāraṇena sukham eva jātaṃ, tumhākaṃ sāvakehi saddhiṃ viśeṣaṃ icchantena nātīdhitā¹¹ vo¹² gehe katā imināpi me kāraṇena sukham eva jātaṃ' ti. Satthā 'ārogyaṃ¹³ nāma mahārāja paramalābhā,¹⁴ yathāladhena santuṭṭhabbhāvasadisaṃ¹⁵ pi¹⁶ dhaṇaṃ viśeṣasadiśo¹⁷ ca¹⁸ nāti nibbānasadisaṃ¹⁹ ca²⁰ sukhaṃ nāma natthi' ti vatvā imaṃ gātham āha :

204. 'Ārogyaparamā²¹ lābhā, santuṭṭhiparamaṃ
dhaṇaṃ,
viśeṣaparamā nāti, nibbānaṃ²² paramaṃ
sukhaṃ' ti.

¹ C. C^a. om. eva hoti.

² B. om.

³ F. B. S. °riy nāma dhī°.

⁴ F. eva. C. C^a. S. om.

⁵ B. nhānacunṇa°.

⁶ B. om.

⁷ K. °santakaṃ. B. kulasantakaṃ rājamaṇira°.

⁸ K. °esu.

⁹ K. B. a. āgataṃ.

¹⁰ B. om. pi.

¹¹ K. B. a. pi.

¹² B. no.

¹³ K. °gyā (al.).

¹⁴ B. °mo lābho. S. °mā lābhā.

¹⁵ K. B. °ṭṭhi°.

¹⁶ S. hi. K. om.

¹⁷ F. C. C^a. °aṇ (F. °aṇ). B. °ā.

¹⁸ K. B. va.

¹⁹ F. C. C^a. K. °paramaṇ.

²⁰ B. paramaṃ.

²¹ B. ārogyaṃ pa°.

²² S. °na.

Tattha ārogyaparamā¹ ti ārogyabhāva²paramā, roginō hi vijjamānāpi lābhā alābhā³ eva,³ arogassa sabbalābhā āgatā va honti, tena⁴ vuttaṃ: 'ārogyaparamā lābhā ti. Santuṭṭhiparaman⁵ ti gihino vā pabbajitassa vā yaṃ attanā⁶ laddhaṃ attano santakaṃ ten' eva tussanabhāvo santuṭṭhi nāma so⁷ sesadhanehi paramaṃ dhanan. Vissāsaparamā⁸ ti mātā vā hotu pitā vā⁹ yena¹⁰ saddhiṃ viśāso natthi so aññātako va, yena¹¹ pana saddhiṃ viśāso atthi so asambandho pi paramo uttamo ñāti, tena vuttaṃ: viśāsaparamo ñāti ti. Nibbānasadisāṃ pana sukhaṃ nāma natthi, ten' evāha¹² 'nibbānaṃ paramaṃ sukhan' ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Pasenadikosalassa vatthu.¹³

7. TISSATTHERAVATTHU.

Pavivekarasan ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Vesāliyaṃ viharanto aññataran bhikkhuṃ ārabba kathesi.

Satthārā hi 'bhikkhave ahaṃ ito catūhi māsehi parinibbāyissāmī' ti vutte Satthu santike satta¹⁴ bhikkhusatāni santāsaṃ āpajjissu, khīṇāsavānaṃ dhammasaṃvego uppajji,¹⁵ puthujjanā assūni dhāretuṃ¹⁶ nāsakkhiṃsu,

¹ B. a. lābhā, and has ti arogabhāvaṃ paramā lābhā.

² F. om.

³ K. B. yeva, a. tasmā.

⁴ F. ten' eva taṃ. K. B. ten' etaṃ.

⁵ K. °madhanan. B. a. °dhanan.

⁶ K. °no.

⁷ F. S. om.

⁸ K. B. a. ñāti.

⁹ B. a. hotu.

¹⁰ S. tena.

¹¹ S. yena aññātakena for so . . . yena.

¹² K. āha.

¹³ K. no title. B. Rājapasenadikosalava°, chaṭṭhaṃ.

¹⁴ C. C°. S. a. hi.

¹⁵ B. °iṃsu.

¹⁶ B. sandhār°.

bhikkhū vaggavaggā¹ hutvā 'kin nu kho karissāmā' ti mantentā² vicaranti. Ath' ēko Tissatthero nāma bhikkhu 'Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati ahañ c'amhi avītarāgo, Satthari dharamāne yeva mayhañ³ arahattañ ganhituñ vaṭṭatī' ti catūsu iriyāpathesu ekako va⁴ vihāsi, bhikkhūnañ santike gamanañ vā kenaci saddhiñ katl āsallāpo vā natthi. Atha nañ bhikkhū⁵ āhaṅsu: 'āvuso Tissa kasmā evaṅ karosī' ti. So tesañ kathañ na suṇāti. Te tañ⁶ pavattin Satthu ārocetvā 'bhante tumhesu Tissa-ttherassa sineho natthi' ti āhaṅsu. Satthā tañ pakko-sāpetvā 'kasmā Tissa evam⁷ akāsī' ti pucchitvā⁸ tena attano adhippāye ārocite 'sādhū Tissā'⁹ ti sādhu-kāraṇ datvā 'bhikkhave mayi sineho Tissasadisō¹⁰ va hoti,¹¹ gandhamālādīhi¹² pūjañ karonto¹³ pi hi¹⁴ n'eva mañ pūjenti, dhammānudhammañ paṭipajjamānā yeva¹⁵ mañ pūjenti' ti vatvā imañ gātham āha:

205. 'Pavivekaraṇaṇ pītvā rasaṇ upasamassa¹⁶ ca niddaro hoti nippāpo dhammapītirasaṇ pīvan¹⁷ ti.

Tattha pavivekaraṇaṇ ti pavivekato uppannaraṇaṇ¹⁸ ekibhāvasukhaṇ¹⁹ ti attho, pītvā ti dukkhapariññādīni²⁰ karonto ārammaṇato²¹ sacchikiriyavasena pītvā²² upa-

¹ B. vaggāva°.

³ K. B. S. mayā.

⁶ K. a. evaṇ.

⁷ K. evarūpaṇ.

⁹ B. om.

¹¹ K. honti. B. hotu, a. ye.

¹³ B. °ntā.

¹⁵ B. S. a. paṇa.

¹⁶ F. C. C°. upasame 'ssa.

¹⁸ B. °nnaṇ rasaṇ.

²⁰ K. B. °ññātādīni.

²³ K. B. pīvitvā. K. a. rasaṇ.

² C. C°. S. °nto.

⁴ B. om.

⁶ B. tassa.

⁸ B. pucchi.

¹⁰ K. °hā °sā.

¹² S. °dī°.

¹⁴ B. om.

¹⁷ S. pīban.

¹⁹ B. °e su°.

²¹ K. ārammato.

samassa .cā ti kilesūpasamanibbānass'¹ eva² rasaṇ pivitvā, niddaro hotī ti tena ubhayarasapānena khinā-savo bhikkhu abbhantare rāgadarathānaṇ³ abbāvena niddaro⁴ c'eva nippāpo ca hoti, rasaṇ pivan ti nava-vidhalokuttaradhammavasena uppannapītirasaṇ⁵ pivanto pi niddaro c'eva⁶ nippāpo ca⁷ hoti ti attho.⁸

Desanāvasane Tissatthero arahattaṇ pāpuṇi mahājanassāpi sātthikā desanā ahoṣī ti.

Tissattherassa vatthu.⁹

8. SAKKUPAṬṬHĀNAVATTHU.

Sādhū dassanan ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Beluvagāmake¹⁰ viharanto Sakkaṇ ārabba kathesi.

Tathāgatassa hi āyusaṇkhāre vissatṭhe lohitapakkhandi-kābādhassa uppannabhāvaṇ ñatvā Sakko devarājā 'mayā Satthu santikaṇ gantvā gilānupaṭṭhānaṇ¹¹ kātuṇ vaṭṭatī' ti cintetvā tigāvutappamānaṇ attano¹² attabhāvaṇ vija-hitvā Satthāraṇ upasaṇkamitvā vanditvā¹³ hatthehi pāde¹⁴ parimajji. Atha naṇ Satthā āha: 'ko eso' ti. 'Ahaṇ bhante Sakko' ti. 'Kasmā āgato 'sī' ti. 'Tumhe hi¹⁵ gilāne upaṭṭhahituṇ bhante' ti. 'Sakka devānaṇ¹⁶ manus-sagandho yojanasatato paṭṭhāya gale baddhakunapaṇ viya

¹ B. kilesavūp°. K. °ssa upa°.

² K. B. ca. S. a. ca.

³ K. B. °adīnaṇ.

⁴ S. niddaratho.

⁵ K. B. °nnaṇ pī°.

⁶ K. only.

⁷ S. C. C°. va.

⁸ B. om. ti attho.

⁹ K. no title. B. °rava°, sattamaṇ.

¹⁰ F. Belava°. S. °gāme. B. Veluva°. C. C°. Veluva°.

K. Veluvana°.

¹¹ B. °kaṇ.

¹² K. B. S. om.

¹³ B. S. om.

¹⁴ K. C. C°. pādehi.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. a. hi.

hoti, 'gaccha tvaṃ, atthi me gilānupatthākā bhikkhū' ti. 'Bhante ahaṃ caturāsītiyojanasahassamatthake t̥hito tumbhākaṃ¹ silagandhaṃ ghāyitvā āgato, aham eva upatthahissāmi' ti. So Satthu sarīravalañjanabhājanaṃ aññassa hatthenāpi phusituṃ adatvā sīse yeva t̥hapetvā nīharanto² mukhasaṅkocanamattam pi na akāsi, gandhabhājanaṃ pariharanto viya ahosi. Evaṃ Satthāraṃ paṭijaggitvā Satthu phāsukakāle yeva agamāsi. Bhikkhū kathaṃ samutthāpesuṃ: 'aho Satthari Sakkassa sineho, evarūpaṃ nāma dibbasampattiṃ pahāya mukhasaṅkocanamattam pi akatvā gandhabhājanaṃ nīharanto viya Satthu sarīravalañjanabhājanaṃ sīse³ nīharanto upatthānam⁴ akāsi' ti. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā 'kiṃ vadetha bhikkhave,⁵ anacchariyaṃ⁶ etaṃ yaṃ Sakko devarājā mayi sinehaṃ karoti, ayaṃ Sakko hi⁷ devarājā maṃ nissāya jarasakabbhāvaṃ hitvā⁸ sotāpanno hutvā taruṇasakkabbhāvaṃ⁹ patto, ahaṃ hi 'ssa¹⁰ maranabhayaatajjitassa Pañcasikhagandhabbaputtaṃ¹¹ purato katvā āgatakāle Indasālaguhāyaṃ devaparisāya majjhe nisinnassa

'Puccha Vāsava maṃ pañhaṃ yaṃ kiñci manas'icchasi tassa tass'eva pañhassa ahaṃ antaṃ karomi te' ti¹²

vatvā tassa dukkhaṃ¹³ vinodento dhammaṃ desesiṃ, desanāvasāne cuddasannaṃ pānaakoṭṭinaṃ dhammābhīsamayo ahosi, Sakko pi yathānisinno va sotāpattiphalāṃ patvā taruṇasakko jāto, evaṃ assāhaṃ bahūpakāro, tassa mayi sineho nāma anacchariyo, bhikkhave, ariyānaṃ hi¹⁴

¹ B. om.

² B. °itvā.

³ B. S. sīsenā.

⁴ K. °kaṇ.

⁵ K. a. ti pucchitvā, 'idaṃ nāma bhante' ti vutte.

⁶ K. a. bhikkhave.

⁷ K. om.

⁸ K. B. vijahitvā, and a. dhāmmadesanaṃ sutvā.

⁹ B. °ssa bhāvaṃ.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. B. °gandhabbadevapu°.

¹² Dīgha, II. 275.

¹³ B. kaṅkha. K. kaṅkhaṇ.

¹⁴ C. C°. pi. S. om.

dassanam pi sukhaṇ tehi¹ saddhiṇ ekaṭṭhāne sannivāso pi,² bālehi pana sabbam eva³ dukkhaṇ ' ti vatvā imā gāthā abhāsi :⁴

206. ' Sādhū dassanam ariyānaṇ sannivāso sadā sukho,
adassanena bālānaṇ niccama eva sukhi siyā.

207. Bālasaṅgatacārī hi dīgham addhāna⁵ socati,
dukkho bālehi saṇvāso amitten' eva sabbadā,
dhīro ca sukhasaṇvāso tīṭṭhānaṇ va samāgamo.

Tasmā⁶ hi :

208. Dhīrañ ca paññañ ca bahussutaṇ ca
dhorayhasīlaṇ⁷ vatavantaṇ⁸ āriyaṇ
taṇ tādisaṇ sappurisaṇ sumedhaṇ
bhajetha nakkhattapathaṇ va candimā ' ti.

Tattha sādhu ti suṇḍaraṇ bhaddakaṇ, sannivāso ti na kevalaṇ ca⁹ tesāṇ dassanam eva, tehi pana¹⁰ saddhiṇ ekaṭṭhāne¹¹ nisīdanabhāvo¹² pi, tesāṇ vattapaṭivattaṇ¹³ labhaṇabhāvo pi sādhu yeva. Bālasaṅgatacārī¹⁴ ti yo hi¹⁵ bālena saha cārī, dīgham addhānaṇ ti so bāla-sahāyena ' ehi sandhicchedanādini¹⁶ karomā ' ti vucca-māno tena saddhiṇ ekacchando hutvā tāni karonto hattha-chedādini patvā dīghaṇ addhānaṇ socati,¹⁷ sabbadā ti yathā asihatthena vā amittena āsīvisādīhi vā saddhiṇ

¹ B. tena.

² K. B. a. sukho.

³ B. etaṇ.

⁴ B. imaṇ gātham āha.

⁵ K. °naṇ.

⁶ B. tasmā hi dhīraṇ paññañ ca bahussutañ ca dhorayha.

⁷ K. °eyha°.

⁸ K. sīlavantaṇ.

⁹ B. om.

¹⁰ B. tena for tehi pana.

¹¹ C°. ekasmiṇ ṭhāne.

¹² B. °nādisambhāvo. K. °nādisambhāvo.

¹³ K. S. a. kātṇ.

¹⁴ K. B. a. hī.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. °chedāni.

¹⁷ C. C°. °eti.

ekato vāso nāma niccadukkho,¹ tath' eva bālehi saddhin ti attho, dhīro ca sukhasaṇvāso² ti ettha sukho saṇvāso etenā ti sukhasaṇvāso paṇḍitena saddhiṇ ekatṭhāne³ vāso⁴ sukho ti attho, kathaṇ? 'Nātīnaṇ va samāgamo' ti. Yathāpi nātīnaṇ⁵ samāgamo sukho evaṇ sukho ti. Tasmā hī⁶ ti yasmā bālena saddhiṇ saṇvāso dukkho paṇḍitena saddhiṇ sukho, tasmā⁷ dhitisampannaṇ dhīrañ ca lokiyalokuttarapaññāya⁸ sampannaṇ paññāñ ca āgamādhigamasampannaṇ⁹ bahussutañ ca arahatta-pāpanasaṅkhātāya¹⁰ dhuravahanasīlatāya dhorayhasīlaṇ¹¹ sīlavatena o'eva dhūtaṅgavatena¹² ca vatavantaṇ¹³ kilesehi ārakatāya ariyaṇ¹⁴ tathārūpaṇ sappurisaṇ sobhanapaññaṇ¹⁵ yathā nimmalaṇ¹⁶ nakkhatta-pathasaṅkhātāṇ ākāsaṇ candimā bhajati, evaṇ bhajetha payirupāsethā ti attho

Desanāvasane bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Sakkassa devarājassa vatthu.¹⁷

Sukhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṇṇarasamo¹⁸ vaggo.

¹ K. B. niccaṇ du°.

² B. sukhaṇ vāso.

³ C. C°. S. om. sa° e°.

⁴ B. saṇvāso.

⁵ K. °añ ca.

⁶ K. om.

⁷ K. B. a. hī.

⁸ K. B. °ññā.

⁹ K. °ādhigamana°.

¹⁰ S. °pāpanaka°. C°. corr. °pāpuṇana°.

¹¹ K. °eyha°.

¹² C. C°. S. °vasena.

¹³ K. sīlavantaṇ.

¹⁴ K. a. taṇ.

¹⁵ C. C°. B. °pañhaṇ.

¹⁶ B. °la°.

¹⁷ K. no title. B. Sakkupaṭṭhānava°, aṭṭhamāṇ.

¹⁸ K. B. Pann°.

XVI. PIYAVAGGO.

1. TIṆṆAṆ BHIKKHŪNAṆ VATTHU.

AYOGA ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto tayo pabbajite ārabba kathesi.

Sāvattiyaṇ kira ekasmiṇ kule mātāpitunnaṇ¹ eka-puttako hoti² piyo manāpo. So³ ekadivasaṇ gehe niman-titānaṇ bhikkhūnaṇ anumodanaṇ karontānaṇ dhamma-kathaṇ sutvā pabbajitukāmo hutvā mātāpitaro pabbajjaṇ yāci. Te nānujāniṇsu. Ath' ass'⁴ etad ahosi: 'ahaṇ mātāpitunnaṇ apassantānaṇ yeva bahi gantvā pabbajissāmi' ti. Ath' assa pitā bahi nikkhamanto 'imaṇ rakkheyyāsi' ti mātaraṇ paṭicchāpeti,⁵ mātā bahi gacchanti pitarāṇ paṭicchāpeti. Ath' assa ekadivasaṇ pitari bahigate mātā 'puttaṇ rakkhissāmi' ti ekaṇ dvārabāhaṇ nissāya ekaṇ⁶ pādehi uppīletvā chāmāya⁷ nisinnā suttaṇ kantati. So 'imaṇ vañcetvā gamissāmi' ti cintetvā, 'amma thokaṇ tāva⁸ apehi sarīravalaññaṇ karissāmi' ti⁹ tāya pāde sammiñjite¹⁰ nikkhamitvā vegena vihāraṇ gantvā bhikkhū¹¹ upasaṇkamitvā 'pabbājetha maṇ bhante'

¹ K. B. °ūnaṇ.

² C. C^a. om.

³ K. B. °esi, so *infra*.

⁴ K. °yaṇ.

⁵ K. B. a. vatvā.

⁶ K. °uṇ. B. °ūnaṇ.

⁷ K. asi. B. ahosi.

⁸ B. tassa, om. ath'.

⁹ B. eka°.

¹⁰ B. om.

¹¹ B. sami°.

ti yācivā tesañ santike pabbaji. Ath' assa pitā āgantvā mātarāṇ pucchi: 'kahaṇ mama¹ putto' ti. 'Sāmi idāni² imasmiṇ padese ahoṣi' ti. So 'kahan nu kho me putto' ti olokento taṇ adisvā 'vihāraṇ gato bhavissati' ti vihāraṇ gantvā puttāṇ pabbajitaṇ disvā kanditvā roditvā 'tāta kiṇ maṇ nāsesi' ti vatvā 'mama putte pabbajite ahaṇ dāni³ gehe kiṇ karissāmi' ti sayam pi bhikkhū⁴ yācivā⁵ pabbaji. Ath' assa mātā⁶ 'kin nu kho me putto ca pati ca oirāyanti' ti, 'kacci vihāraṇ gantvā pabbajitā'⁷ ti olokonti vihāraṇ gantvā ubho pi pabbajite disvā 'imesaṇ pabbajitakāle mama gehe⁸ ko attho' ti sayam pi bhikkhuni-upassayaṇ⁹ gantvā pabbaji. Te pabbajitvāpi vinābhavituṇ na sakkonti,¹⁰ vihāre pi¹¹ bhikkhuniupassaye pi ekato va nisiditvā sallapantā divasaṇ vītināmenti. Tena¹² bhikkhū pi bhikkhuniyo pi ubbāḷhā honti. Ath' ekadivasaṇ bhikkhū tesāṇ¹³ taṇ kiriyaṇ Satthu ārocesuṇ. Satthā te pakko-sāpetvā 'saccaṇ kira tumhe evaṇ karoṭhā' ti pucchitvā, 'saccan' ti vutte, 'kasmā evaṇ karoṭha, na hi esa pabbajitānaṇ yogo' ti. 'Bhante vinābhavituṇ na sakkomā' ti. 'Pabbajitakālato paṭṭhāya evaṇ karaṇaṇ nāma¹⁴ na yuttaṇ, piyānaṇ hi adassanaṇ appiyanāṇi ca dassanaṇ dukkham eva, tasmā sattesu¹⁵ saṅkhāresu ca yaṇ¹⁶ kiñci piyaṇ vā appiyaṇ vā kātuṇ na vaṭṭati' ti vatvā imā gāthā¹⁷ abhāsi:

209. 'Ayoge yuñjaṇ attānaṇ yogasmiñ ca¹⁸ ayojayaṇ, atthaṇ hitvā piyaggāhī pihet' attānuyoginaṇ.

¹ B. me.

² K. B. idāni.

³ K. santike.

⁴ B. °ito.

⁵ K. °nup°.

⁶ K. C. C. om.

⁷ B. nesaṇ, om. taṇ.

⁸ K. a. c'eva. B. a. ca.

⁹ K. imaṇ gātham.

² B. om. S. sāmidāni.

⁴ K. B. °ūnaṇ.

⁶ K. S. a. pi.

⁸ K. B. °ena.

¹⁰ K. S. a. te.

¹² B. te.

¹⁴ B. om.

¹⁶ K. B. om.

¹⁸ B. c'.

210. Mā piyehi samāgañchi appiyehi kudācanaṇ
piyānaṇ adassanaṇ dukkhaṇ appiyānañ ca
dassanaṇ.

211. Tasmā piyaṇ na kayirātha¹ piyāpāyo hi pāpako
ganhā tesāṇ na vijjanti yesāṇ natthi piyā-
ppiyan² ti.

Tattha ayo ge ti ayuñjītabbe ayonisomanasikāre, vesī-
yāgocarādibhedassa hi chabbidhassa agocarassa sevanaṇ
idha ayonisomanasikāro nāma, tasmiṇ ayonisomanasikāre
attānaṇ yuñjanto ti attho, yogasmin ti tabbiparīte ca
yonisomanasikāre ayojento,³ atthaṇ hitvā ti pabbajita-
kālato paṭṭhāya adhisilādisikkhāttayaṇ⁴ attho nāma, taṇ⁵
hitvā, piyaggāhī ti pañcākāmaguṇasaṅkhātaṇ piyam
eva gaṇhanto, pihet' attānuyoginān ti⁶ tāya paṭi-
pattiya sāsanaato cuto gihibhāvaṇ patvā pacchā ye⁷ attā-
nuyogaṇ anuyuttā⁸ silādīni sampādentā⁹ devamanussānaṇ
santikā sakkāraṇ labhanti, tesāṇ piheti¹⁰ 'aho vata aham¹¹
pi evarūpo assan' ti icchatī¹² ti attho. Mā piyehi ti
piyehi¹³ sattehi¹⁴ saṅkhārehi vā kudācanaṇ ekakkhaṇam
pi na samāgaccheyya tathā appiyehi, kiṅkāraṇā? piyā-
naṇ¹⁵ hi viyogavasena¹⁶ adassanaṇ appiyānañ ca upa-
saṅkamanavasena dassanaṇ nāma dukkhaṇ. Tasmā ti
yasmā idaṇ ubhayam pi dukkhaṇ tasmā kiñci sattaṇ vā
saṅkhāraṇ vā piyaṇ nāma na kareyya, piyāpāyo¹⁷ ti

¹ B. kariyā.

³ B. ayuñjanto ti attho.

⁵ K. B. a. atthaṇ.

⁷ K. a. va.

⁹ S. °nto. F. K. B. °etvā

¹⁰ F. C. C. hoti.

¹² So F. only. MSS. and edd. icchantī.

¹³ B. om.

¹⁵ K. pi.

¹⁷ B. a. hi.

² K. B. °āpiyan.

⁴ K. B. °sikkha°.

⁶ B. a. āha.

⁸ K. °yuñjantā.

¹¹ B. vatāhaṇ.

¹⁴ B. a. vā.

¹⁶ K. yo°.

piyehi apāyo viyogo, pāpako ti lāmakko, ganthā¹. tesañ na vijjantī² ti yesañ piyaṇ natthi tesañ abhijjhākāya-gantho pahiyati, yesañ³ appiyaṇ natthi tesañ byāpāda-kāyagantho,⁴ tesu pana⁵ pahīnesu sesaganthā pahinā va⁶ honti, tasmā piyaṇ vā appiyaṇ vā na kātabban ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.⁷ Te pana tayo janā 'mayañ vinābhavituṇ na sakkomā' ti vibbhamitvā geham⁸ eva agamīsū ti.

Tiṇṇañ bhikkhūnaṇ vatthu.⁹

2. AÑÑATARAKUṬUMBIKAVATTHU.*

Piyato jāyati ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto aññatarañ kuṭumbikaṇ ārabba kathesi.

So¹⁰ attano putte kālakate puttāsokābhībhūto ālāhanaṇ gantvā rodati, puttāsokaṇ saṇḍhāretuṇ na sakkoti. Satthā paccūsakāle lokaṇ volokento tassa sotāpattimaggaṇ upanissayaṇ¹¹ disvā piṇḍapāṭapaṭikkanto ekaṇ pacchā-samaṇañ gahetvā tassa gehadvāraṇ agamāsi. So Satthu āgatabhāvaṇ sutvā 'mayā saddhiṇ paṭisanthāraṇ kātukāmo bhavissati' ti Satthāraṇ pavesāpetvā¹² gehamajjhe āsanaṇ paññāpetvā Satthari nisinne āgantvā vanditvā¹³ ekamantaṇ nisīdi. Atha naṇ Satthā 'kin nu kho upāsaka dukkhito 'si' ti pucchitvā, tena 'puttaviyogadukkhena' ti¹⁴ ārocite 'upāsaka mā cintayi, idaṇ maraṇañ nāma na ekasmiṇ

¹ F. C. Cā. gandhā.

² B. °atī.

³ B. tesañ.

⁴ K. B. °do kā°. K. °ṇṭhā and a. pahiyati.

⁵ K. B. a. dvīsu.

⁶ F. ca.

⁷ K. om.

⁸ B. geh'.

⁹ K. no title. B. Tayojanapabbajitava°, paṭhamañ.

* Cf. F. J., III. 162 ff.

¹⁰ K. a. hi. B. a. pi.

¹¹ B. °ssūp°.

¹² K. B. pavesetvā.

¹³ B. om.

¹⁴ K. B. °dukkhe, om. ti.

yeva ṭhāne na ca ekass' eva hoti, yāvatā pana bhavuppati' nāma atthi sabbasattānaṃ² hoti yeva,³ ekasaṅkhāro pi nicco nāma natthi, tasmā "maraṇadhammaṃ mataṃ bhijjanadhammaṃ bhinnan"⁴ ti yoniso paccavekkhitabbaṃ na socitabbaṃ, porāṇakapaṇḍitāpi⁵ hi⁶ puttassa matakāle⁷ "maraṇadhammaṃ mataṃ bhijjanadhammaṃ bhinnan"⁴ ti sokaṃ] akatvā maraṇasatim eva bhāvayaṃsū' ti vatvā, 'bhante ke⁸ evaṃ akaṃsu kadā ca akaṃsu ācikkhatha me' ti yācito tass' atthassa pakāsanatthaṃ atītaṃ āharitvā:

'Urago⁹ va tacam jinṇaṃ hitvā gacchati san tanuṃ

evaṃ sarīre nibbhoge pete¹⁰ kālakate sati.

Dayhamāno na jānāti ñātinaṃ paridevitaṃ

tasmā etaṃ¹¹ na socāmi gato so tassa yā gatī' ti

imaṃ pañcanipāte¹² Uraṇḡajātakaṃ¹³ vitthāretvā 'evaṃ pubbe pi¹⁴ paṇḍitā piyaputte¹⁵ kālakate yathā etarahi tvaṃ¹⁶ kammante vissajjtvā nirāhāro rodanto vicarasi tathā avicaritvā maraṇasatibhāvanābalena¹⁷ sokaṃ akatvā āhāraṇ ca¹⁸ paribhuñjīsu kammantaṇ¹⁹ ca adhiṭṭha-

¹ F. bhāv°. K. bhavapavatti.

² K. a. maraṇaṃ;

³ K. a. ti vatvā āha. (Cf. Manor., p. 226):

'Na gāmadhammo nigamassa dhammo,

na cāpi 'yaṃ ekakulassa dhammo,

sabbassa lokassa sadevakassa

es' eva dhammo yad idaṃ aniccatā' ti.

⁴ K. bhijjan.

⁵ B. °ṇapa°.

⁶ K. S. om.

⁷ C. C°. maraṇa°.

⁸ K. a. paṇḍitā.

⁹ F. J., III. 164.

¹⁰ B. putte.

¹¹ K. B. evaṃ.

¹² K. pañcaka°.

¹³ K. B. S. Uraga°.

¹⁴ K. B. om.

¹⁵ C. S. pi putte. C°. putte.

¹⁶ K. om.

¹⁷ K. °vasena.

¹⁸ B. om.

¹⁹ S. kammaṇ.

higga,¹ tasmā “piyaputto me² kālakato” ti mā cintayi,
 uppajjamāno pi³ hi soko vā bhayaṇ vā piyam eva⁴
 nissāya uppajjati’ ti vatvā imaṇ gātham āha:

212. ‘Piyato jāyati⁵ soko piyato jāyati bhayaṇ
 piyato vippamuttassa natthi soko kuto
 bhayaṇ’ ti.

Tattha piyato ti vaṭṭamūlato hi soko vā bhayaṇ vā
 uppajjamānaṇ piyam eva sattaṇ vā saṅkhāraṇ vā nissāya
 uppajjati, tato pana vippamuttassa ubhayaṃ p’⁶ etaṇ
 natthi ti attho.

Desanāvasāne kuṭumbiko sotāpattiphale patitṭṭhahi, sam-
 pattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Aññatarakuṭumbikassa vatthu.⁷

8. VISĀKHĀVATTHU.

Pemato jāyati ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-
 vane viharanto Visākhaṇ upāsikaṇ ārabba kathesi:

Sā kira puttassa dhītaṇ Dattānāmakumārikaṇ⁸ attano
 ṭhāne ṭhapetvā gehe bhikkhusaṅghassa veyyāvaccāṇ
 kāresi. Sā aparena samayena kālaṇ akāsi. Sā tassā
 sarīranikkhepaṇ kāretvā sokaṇ saṇdhāretuṇ asakkonti
 dukkhī dummanā⁹ Satthu santikaṇ gantvā vanditvā
 ekamantaṇ nisīdi. Atha naṇ Satthā ‘kin nu kho tvaṇ
 Visākhe dukkhī dummanā assumukhā rudamānā¹⁰ nisin-

¹ K. °itvā.

² B. om.

³ K. B. om.

⁴ C. C. a. sattaṇ vā saṅkhāraṇ vā.

⁵ K. °te (bis).

⁶ B. om.

⁷ K. no title. B. °kava°, dutiyaṇ.

⁸ K. Sudattiṇ nāma. B. Sudattaṇ nāma.

⁹ S. a. assumukhā rudamānā.

¹⁰ B. rodantā.

nā¹ ti āha. Sā tam atthaṇ ārocetvā 'piyā me bhante² kumārikā vattasampannā, idāni tathārūpaṇ na passāmi'³ ti āha. 'Kittakā pana Visākhe Sāvattiyaṇ manussā' ti. 'Bhante tumhehi yeva⁴ kathitaṇ sattajanakoṭiyo'⁵ ti. 'Sace paṇāyaṇ ettako jano tava Dattāya⁶ sadiso bhavēyya icchēyyāsi nan' ti. 'Āma bhante' ti. 'Kati pana janā' Sāvattiyaṇ devasikaṇ kālaṇ karonti' ti. 'Bahū bhante' ti. 'Nanu evaṇ sante tava asocanakālo na bhavēyya, rattindivaṇ⁸ rodanti paridevanti⁹ yeva vicareyyāsi'¹⁰ ti. 'Hotu bhante ñātaṇ mayā' ti. Atha naṇ Satthā 'tena hi mā soci,¹¹ soko vā hi¹² bhayaṇ vā pemato¹³ jāyati' ti* imaṇ gātham āha :

218. 'Pemato jāyati soko pemato jāyati bhayaṇ
pemato vippamuttassa natthi soko kuto
bhayaṇ' ti.

Tattha pemato ti puttadhitādisu kataṇ pemam eva nissāya¹⁴ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.
Visākhāya vatthu.¹⁵

4. LICCHAVIVATTHU.

Ratīyā jāyati ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Vesāliyaṇ¹⁶ nissāya kūtāgārasālāyaṇ viharanto Licchavi ārabha kathesi.

¹ K. a. 'sī.

² C. C. S. °mā.

³ C. a. tiṇṣa°.

⁴ S. kati ja°. C. C. katipayaja°.

⁵ B. rattidi°.

⁶ C. C. °yyābī.

⁷ K. B. om. S. hi vā.

* B. a. vatvā.

⁸ K. no title. B. °āva°, tatīyaṇ.

⁹ K. B. a. sā.

¹⁰ K. B. a. me.

¹¹ K. B. nattāya.

¹² B. om.

¹³ K. a. mā paridevi.

¹⁴ B. a. va.

¹⁵ B. a. soko jāyati.

¹⁶ K. B. °iṇ.

Te kira ekasmiṇ chaṇḍadivase aññamaññaṇ asadisehi alaṅkārehi alaṅkatā¹ uyyānagamanatthāya² nagarā nikkhamiṃsu. Satthā³ piṇḍāya pavisanto te disvā bhikkhū amantesi⁴: 'passatha bhikkhave Licchaviyo, yehi vo⁵ devā Tāvatisā na diṭṭhapubbā te ime olokontū' ti vatvā nagaraṇ pāvisi. Te pi uyyānaṇ gacchantā⁶ ekaṇ nagara-sobhinaṇ itthiṇ' ādāya gantvā taṇ nissāya issādhibhūtā⁷ aññamaññaṇ paharitvā lohitanadiṇ⁸ viya pavattayiṃsu.⁹ Atha ne mañcenādāya¹⁰ ukkhipitvā agamaṃsu.¹¹ Satthāpi katabhattakicco nagarā nikkhami. Bhikkhū¹² Licchavi¹³ tathā niyyamāne disvā Satthāraṇ āhaṃsu: 'bhante Licchavirājāno pāto va alaṅkatapaṭiyattā devā viya nagarā nikkhamitvā idāni ekaṇ itthiṇ nissāya imaṇ vyasanaṇ pattā' ti. Satthā 'bhikkhave soko vā hi¹⁴ bhayaṇ vā uppajjamānaṇ¹⁵ ratiṇ nissāya uppajjati yevā' ti vatvā imaṇ gātham āha:

214. 'Ratiyā jāyati soko ratiyā jāyati bhayaṇ,
ratiyā vippamuttassa natthi soko kuto
bhayaṇ' ti.

Tattha ratiyā ti pañcakāmagunaratito taṇ nissāyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiṃsū ti.
Licchaviṇaṇ vatthu.¹⁶

¹ B. °karitvā.

² B. °aṇ ga°.

³ S. a. pi.

⁴ B. te. K. om.

⁵ D. ii. 96.

⁶ B. °nto.

⁷ K. B. S. issābhi°.

⁸ K. °taṇ na°. B. °tā nadī.

⁹ C. C°. S. °ttiṃsu.

¹⁰ K. °ehi ā°.

¹¹ K. °iṃsu. B. āg°.

¹² B. a. pi.

¹³ B. °iyo. S. ta° ni° Li°.

¹⁴ K. B. om.

¹⁵ K. uppajjanaṇ.

¹⁶ K. no title. B. °viva°, catutthaṇ.

5. ANITTHIGANDHAKUMĀRAVATTHU.*

Kāmato¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Anitthigandhakumāraṇ nāma ārabba kathesi.

So kira Brahmaloḁā cutasatto Sāvattṭhiyaṇ mahābhoga-kule nibbatto² jātadivasato paṭṭhāya itthisamīpaṇ upagantūṇ na icchatī, itthiyā gayhamāno rodati,³ vatthacumbatakena⁴ naṇ⁵ gahetvā thaṇṇaṇ pāyenti.⁶ So vayappatto mātāpitūhi 'tāta āvāhaṇ te karissāmā' ti vutto,⁷ 'na me itthiyā attho' ti paṭikkhipitvā punappuna⁸ yāciyamāno pañcasate suvaṇṇakāre pakkosāpetvā ratta-suvaṇṇassa⁹ nikkhasahassaṇ dāpetvā ativiya pasādikaṇ ghanakoṭṭimaṇ itthirūpaṇ¹⁰ kārapetvā¹¹ puna mātāpitūhi 'tāta tayī āvāhaṇ akaronte kulavaṇso na-ppatiṭṭhabhissati, kuladārikaṇ¹² te ānessāmā' ti vutte, 'tena hi sace me¹³ evarūpaṇ kumārikaṇ ānessatha karissāmi vo vacanan' ti taṇ suvaṇṇarūpaṇ¹⁴ dassesi. Ath' assa mātāpitaro abhiññāte brāhmaṇe pakkosāpetvā 'amhākaṇ putto mahāpuñña, avassaṇ iminā saddhiṇ katapuñña kumārikā bhavissati,¹⁵ gacchatha imaṇ suvaṇṇarūpaṇ¹⁶ gahetvā evarūpaṇ kumārikaṇ āharathā' ti paḥiṇṇsu. Te 'sādhū' ti cārikaṇ carantā¹⁷ Maddaraṭṭhe Sāgalanagaraṇ gatā. Tasmiṇ pana¹⁸ nagare ekā¹⁹ soḁasavassuddesikā abhirūpā kumārikā ahosi. Taṇ mātāpitaro sattabhūmakassa pāsādassa

* Cf. F. J., II. 329; IV. 469.

¹ K. a. jāyatī.

² K. a. sa.

³ S. a. ti.

⁴ B. °mbu°.

⁵ B. C. C°. om.

⁶ K. °si.

⁷ B. vutte.

⁸ B. °naṇ.

⁹ C. C°. S. tatthā su° (for tatta = Skt. tapta?).

¹⁰ Cf. F. J., v. 232.

¹¹ K. kāretvā.

¹² B. kumārikaṇ.

¹³ K. om.

¹⁴ K. B. °akaṇ.

¹⁵ B. a. ti.

¹⁶ B. °akaṇ.

¹⁷ K. S. °nto.

¹⁸ B. ca.

¹⁹ C. C°. om.

uparimatale¹ vāsesuṇ² Te pi kho brāhmaṇā 'sace idha evarūpā kumārikā bhavissati imaṇ disvā "ayaṇ asuka-kuladhītā³ viya abhirūpā" ti vakkhantī' ti taṇ⁴ suvaṇṇa-rūpaṇ⁵ titthamagge ṭhapetvā ekamante⁶ nisīdīsu. Ath' assā kumārikāya dhātī naṇ⁷ kumārikaṇ nahāpetvā sayam pi nahāyitukāmā hutvā tattha⁸ āgatā taṇ rūpakaṇ disvā 'dhītā me' ti saññāya 'aho⁹ dubbhinītāsi, idān' evāhaṇ taṇ nahāpetvā nikkhantā, tvaṇ mayā puretaraṇ idhāgatā¹⁰ ti hatthena paharitvā thaddhabhāvaṇ c'eva nibbikārataṇ¹¹ ca ñatvā 'ahaṇ¹² "dhītā me"¹³ ti saññam akāsiṇ, kiṇ nām' etan' ti āha. Atha naṇ¹⁴ te brāhmaṇā 'evarūpā te amma dhītā' ti pucchīsu. 'Ayaṇ me dhītu santike kiṇ agghatī' ti. 'Tena hi te¹⁵ dhītarāṇ ambhākaṇ dassehi' ti. Sā¹⁶ tehi saddhiṇ gehaṇ gantvā sāmikānaṇ ārocesi. Te¹⁷ brāhmaṇehi saddhiṇ katapaṭisammodanā¹⁸ dhītarāṇ otāretvā heṭṭhāpāsāde suvaṇṇarūpakassa santike ṭhapesuṇ, suvaṇṇarūpakaṇ nippabhaṇ ahosi.¹⁹ Brāhmaṇā taṇ tesāṇ datvā kumārikaṇ paṭicchitvā²⁰ gantvā Anitthigandhakumārassa mātāpitunnaṇ ārocayīsu. Te tuṭṭhamānasā 'gacchatha naṇ sīghaṇ ānethā' ti mahantena sakkārena pahiṇīsu. Kumāro pi taṇ pavattiṇ sutvā 'kañcanarūpakato²¹ pi evaṇ²² kira abhirūpataṇ²³ dārikā atthī' ti²⁴ savanavasen' eva sinehaṇ uppādetvā 'sīghaṇ

¹ K. uparitale. B. °ssūp°.

² B. vār°.

³ K. °kulassa dhī°. B. asukassa kulassa dhī°.

⁴ B. om.

⁵ K. B. °akaṇ.

⁶ B. °ntaṇ.

⁷ B. taṇ.

⁸ K. B. titthay.

⁹ B. om.

¹⁰ B. a 'sī.

¹¹ K. °raṇ.

¹² K. ayaṇ.

¹³ B. me dhī°.

¹⁴ C. C°. om.

¹⁵ C. C°. om.

¹⁶ K. om.

¹⁷ B. tehi.

¹⁸ B. °damānā.

¹⁹ B. a. kumārikā sappabhā ahosi.

²⁰ K. S. °āpetvā. B. °ikā sampa°.

²¹ B. °rūpato.

²² K. B. om.

²³ S. °dharā.

²⁴ K. B. a. sutvā.

ānetū¹ ti āha. Sāpi kho yānaṃ āropetvā āniyamānā
 atisukumālatāya² yānugghātena samuppāditavātaroga
 antarāmagge yeva kālam akāsi. Kumāro pi 'āgat'³ āgatā'
 ti niranantaṃ pucchati. Tassa⁴ atisinehena pucchantaṃ
 sahasā va anārocetvā katipāhaṃ vikkhepaṃ katvā taṃ
 atthaṃ ārocesuṃ.⁵ So 'tathārūpāya nāma itthiyā saddhiṃ⁶
 samāgamaṃ nālatthaṃ' ti uppannadomanasso pabbatena
 viya sokadukkhena ajjhotthaṃ ahoṣi. Satthā tassa upa-
 nissayaṃ⁷ disvā piṇḍāya caranta taṃ gehadvāraṃ agamāsi.
 Ath' assa mātāpitaro Satthāraṃ anto⁸ pavesetvā sakkaccaṃ
 parivisiṃsu. Satthā bhattachiccāvasāne 'kahaṃ Anitthi-
 gandhakumāro' ti pucchi. 'Eso⁹ bhante āhārūpacchedaṃ
 katvā antogabbhe nisinno'¹⁰ ti. 'Pakkosatha naṃ' ti.
 So āgantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi.¹¹ 'Kin
 nu kho kumāra balavasoko te¹² uppanno' ti vutte, 'āma
 bhante "evarūpā nāma itthi antarāmagge kālakatā" ti
 sutvā balavasoko me uppanno, bhaddam pi me na-cchā-
 deti'¹³ ti. Atha naṃ Satthā 'jānāsi pana tvaṃ¹⁴ kumāra
 kin te nissāya soko uppanno' ti. 'Na jānāmi bhante' ti.
 'Kāmaṃ nissāya te¹⁵ kumāra balavasoko uppanno, soko
 vā hi¹⁶ bhayaṃ vā kāmaṃ nissāya evaṃ¹⁷ uppajjati'¹⁸ ti
 vatvā imaṃ gātham āha :

215. 'Kāmato jāyati soko kāmato jāyati bhayaṃ,
 kāmato vippamuttassa natthi soko kuto
 bhayaṃ' ti.

¹ S. °ntū. C. āmantetu.

² C. C^a. S. °khu°. (Bu. connects it with sukhaṃ.)

³ B. om. S. āgatāgataṃ.

⁴ S. tassā.

⁵ K. B. °ayiṃsu.

⁶ C. C^a. om.

⁷ B. °ssūp°, al.

⁸ K. a. gehaṃ.

⁹ K. esa.

¹⁰ K. nipanno.

¹¹ K. °itvā Satthārā. B. a. Satthā.

¹² K. B. om.

¹³ C. C^a. °sī. K. nicchād°.

¹⁴ C. C^a. taṃ.

¹⁵ B. om.

¹⁶ B. om.

¹⁷ B. om. K. yeva.

¹⁸ C. C^a. S. °ssati.

Tattha kāmato ti vatthukāmakilesakāmato duvidhaṇ¹ p' etaṇ kāmaṇ nissāya jāyatī² ti attho.

Desanāvasāne Anitthigandhakumāro sotāpatti-phale pati-
tṭhahī' ti.³

Anitthigandhakumārassa vatthu.⁴

6. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Taṇhāya jāyatī ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavāne viharanto aññatarāṇ brāhmaṇāṇ ārabba
kathesi.

So kir' eko⁵ micchādiṭṭhiko ekadivasaṇ naditīraṇ gantvā
khettaṇ sodheti. Satthā tassa upanissayasampattiṇ disvā
tassa santikaṇ agamāsi. So Satthāraṇ disvāpi sāmici-
kammam pi⁶ akatvā va tuṇhī ahosi. Atha naṇ Satthā
puretarāṇ ālapitvā 'brāhmaṇa kiṇ karosī' ti āha. 'Khet-
taṇ bho Gotama sodhemī' ti.⁷ Satthā ettakam eva vatvā
gato. Punadivase pi tassa⁸ khettaṇ kasituṇ āgatassa
santikaṇ gantvā 'brāhmaṇa kiṇ karosī' ti pucchitvā
'khettaṇ kasāmi bho Gotamā' ti sutvā pakkāmi. Puna-
divasādisu⁹ pi tath' eva gantvā¹⁰ 'bho Gotama khettaṇ
vapāmi niḍḍemi rakkhāmi' ti sutvā pakkāmi. Atha naṇ
ekadivasaṇ brāhmaṇo āha: 'bho¹¹ Gotama tvaṇ mama
khettasodhanadivasa¹² patṭhāya āgato, sace me sassaṇ
sappajjissati tuyham pi saṇvibhāgaṇ karissāmi,¹³ tuyhaṇ
adatvā sayay na khādissāmi, ito dāni patṭhāya tvaṇ
mama sahāyo' ti. Ath' assa aparena¹⁴ samayena sassaṇ

¹ B. dubbi°.

² B. om.

³ B. om.

⁴ B. °rava°, pañcamaṇ.

⁵ K. B. kira, om. eko.

⁶ K. B. S. om.

⁷ K. a. āha.

⁸ K. 'ssa.

⁹ B. punadivase tath' eva pucchi.

¹⁰ K. a. pucchitvā.

¹¹ C. C^a. S. om.

¹² K. B. °ttaṇ so°.

¹³ B. a. ti.

¹⁴ K. rep.

sampajji, tassa 'samppannaṃ me sassaṃ sve dāni dāyāpessāmi'¹ ti dāyanatthaṃ¹ kattabbakiccassa rattiṃ mahāmegho vassitvā sabbasassaṃ hari,² khettaṃ tacchetvā ṭhapitasadisassaṃ ahosi. Satthā pana paṭhamadivase³ yeva 'taṃ sassaṃ na⁴ sampajjissatī' ti aññāsi. Brāhmaṇo pāto va 'khettaṃ olokessāmi' ti gato tucchakhettaṃ bhūmiṃ⁵ disvā upannabalavasoko cintesi: 'samaṇo Gotamo mama khettasodhanakālato paṭṭhāya āgato, aham pi taṃ⁶ "imasmiṃ sasse nipphanne tuyhaṃ⁷ saṃvibhāgaṃ karissāmi,⁸ tuyhaṃ adatvā sayāṃ na khādissāmi,⁹ ito paṭṭhāya dāni tvaṃ mama sahāyo" ti avacaṃ,¹⁰ so pi me manoratho matthakaṃ na pāpuṇī' ti so¹¹ āhārupacchedaṃ katvā mañcake nipajji. Ath' assa Satthā gehadvāraṃ agamāsi. So Satthu āgamaṇaṃ sutvā 'sahāyaṃ me ānetvā idha nisīdāpethā' ti āha.¹² Parijano tathā akāsi. Satthā nisīditvā 'kahaṃ brāhmaṇo' ti pucchitvā 'gabbhe nipanno' ti vutte 'pakkosatha nan' ti pakkosāpetvā āgantvā¹³ ekamantaṃ nisinnaṃ āha: 'kiṃ brāhmaṇa' ti. 'Bho Gotama tumhe mama khettasodhanadivasato paṭṭhāya āgatā,¹⁴ aham pi "sasse nipphanne tumhākaṃ saṃvibhāgaṃ karissāmi" ti avacaṃ, so me manoratho na nipphanno,¹⁵ tena me soko uppanno, bhattam pi me na-cchādetī'¹⁶ ti. Atha naṃ Satthā 'jānāsi pana¹⁷ brāhmaṇa kiṃ te nissāya soko uppanno' ti pucchitvā, 'na jānāmi bho Gotama, tvaṃ pana jānāsi' ti vutte, 'āma brāhmaṇa uppajjamāno hi¹⁸ soko vā bhayaṃ vā taṇhaṃ nissāya uppajjatī' ti vatvā imaṃ gātham āha:

¹ K. B. lā°.³ K. B. °saṃ.⁵ B. om.⁷ B. a. pi.⁸ K. goes on to ito dāni, om. paṭṭhāya.⁹ B. a. tī.¹¹ S. om.¹³ C. C°. om.¹⁵ B. ani°.¹⁷ S. a. tvaṃ.² B. a. pavāhetvā.⁴ B. om.⁶ B. naṃ.¹⁰ K. avacaṃ.¹² B. om.¹⁴ B. āgato.¹⁶ K. nicchād°.¹⁸ B. om.

216. 'Taṇhāya jāyati soko taṇhāya jāyati bhayaṇ
taṇhāya vippamuttassa natthi soko kuto
bhayaṇ' ti.

Tattha taṇhāyā ti chadvārikataṇhāya¹ etaṇ taṇhaṇ
nissāya uppajjati ti attho.

Desanāvasāne brāhmaṇo sotāpatti-phale patiṭṭhaḥ ti.
Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.²

7. PAÑCASATADĀRAKAVATTHU.

Siladassanasampannan ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Veḷuvane viharanto antarāmagge pañcasate dārake
ārabbha kathesi.

Ekadivasaṇ hi Satthā asītiyā mahātherehi saddhiṇ
pañcasatabhikkhuparivāro Rājagahaṇ piṇḍāya pavisanto
ekasmiṇ chaṇḍadivase pañcasate dārake pūvapacchiyo
ukkipāpetvā nagarā nikkhamma uyyānaṇ gacchante
addasa. Te pi Satthāraṇ disvā³ vanditvā pakkamiṇsu,⁴
ekaṇ bhikkhuṇ pi⁵ 'pūvaṇ gaṇhathā' ti na vadiṇsu.
Satthā tesāṇ gatakāle bhikkhū āha: 'khādissatha bhik-
khava pūve' ti. 'Kahaṇ bhante pūvā'⁶ ti. 'Kiṇ na
passatha⁷ dārake pūvapacchiyo ukkipāpetvā atikkamante'⁸
ti. 'Bhante evarūpā nāma⁹ dārakā kassaci pūvaṇ na¹⁰
denti' ti. 'Bhikkhave kiñcāpi te¹¹ maṇ vā tumhe vā
pūvehi¹² na nimantayīṇsu pūvasāṃiko pana bhikkhu
pacchato āgacchati, pūve khādītva¹³ gantuṇ vaṭṭati' ti.

¹ B. °kāya ta°. C: C°. S. ekaṇ for etaṇ.

² K. no title. B. °ṇava°, chaṭṭhaṇ.

³ K. B. om.

⁴ K. om. B. a. te.

⁵ S. pi bhi°.

⁶ C. C°. pūvo. S. pūve.

⁷ B. a. te.

⁸ B. °kkante.

⁹ B. pi.

¹⁰ C. C° S. om.

¹¹ K. B. ete.

¹² C. C°. pūvena, om. na.

¹³ B. a. va.

Buddhānaṃ hi ekapuggale pi issā vā¹ padoso vā natthi, tasmā imaṃ vatvā bhikkhusaṅghaṃ ādāya ekasmiṃ² rukkhamaḷe chāyāya nisīdi. Dārakā Mahākassapaṭṭharaṃ pacchato āgacchantāṃ disvā uppannasinehā pīṭivegena paripuṇṇasarirā hutvā pacchiyo otāretvā therāṃ pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā pūve pacchihi saddhiṃ yeva ukkhiṭtvā 'gaṇhatha bhante' ti therāṃ vandiṃsu. Atha ne therō āha: 'esa Satthā bhikkhusaṅghaṃ gaṇetvā rukkhamaḷe nisinno, tumhākaṃ³ deyyadhammaṃ ādāya gantvā bhikkhusaṅghassa saṃvibhāgaṃ karoṭhā' ti.⁴ 'Sādhu bhante' ti nivattitvā therena saddhiṃ yeva gantvā pūve datvā olokayamānā⁵ ekamante ṭhatvā paribhogāvasāne udakaṃ adaṃsu. Bhikkhū ujjhāyiṃsu: 'dārakehi⁶ mukholokaṇabhikkhā⁷ dinnā, Sammāsambuddhaṃ vā mahāthere⁸ vā pūvehi apucchitvā⁹ Mahākassapaṭṭharaṃ disvā¹⁰ pacchihi saddhiṃ yeva¹¹ ādāya āgamiṃsū' ti. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā 'bhikkhave mama puttana Mahākassapena sadiso¹² bhikkhu devamanussānaṃ piyo hoti,¹³ te ca¹⁴ tassa¹⁵ catupaccayaṇṇaṃ¹⁶ karonti yevā' ti vatvā imaṃ gātham āha:

217. 'Sīladassanasampannaṃ dhammaṭṭhaṃ sacca-
vādināṃ
attano kamma kubbānaṃ taṃ jano kurute
piyaṃ' ti.

¹ C. C^a. S. om. C. C^a. pāpadoso. K. B. doso.

² C. C^a. S. a. hi.

³ K. tumhe.

⁴ K. B. a. te.

⁵ K. B. oloki°.

⁶ B. °kā hi.

⁷ K. B. °anena bhi°. C. C^a. °kena bhi°.

⁸ C. C^a. a. hi.

⁹ B. anāp°.

¹⁰ K. a. pūve.

¹¹ C. C^a. yeva sa°.

¹² K. °sā.

¹³ K. piyā honti.

¹⁴ B. om. te ca.

¹⁵ K. nesāṃ.

¹⁶ B. °ayena pū°.

Tattha sīladassanasampannan ti catupārisuddhi-sīlena c' eva maggaphalasampayuttana ca sammādassanena sampannan dhammaṭṭhan ti navavidhalokuttara-dhamme¹ ṭhitāṇ sacchikatalokuttaradhamman ti attho, saccavādinan ti catunnaṇ saccānaṇ soḷasākārehi² sacchikatattā saccañāṇena saccavādinan, attano kamma kubbānan ti attano kammaṇ nāma tisso³ sikkhā tā pūrayamānan⁴ ti attho, taṇ jano ti taṇ puggalaṇ lokiya-mahājano piyaṇ karoti, daṭṭhukāmo vanditukāmo⁵ paccayapūjāya⁶ ca pūjetukāmo hoti yevā ti attho.

Desanāvasāne sabbe pi te dāraḥaṭṭhu sotāpattiphale patitṭhahinṣu ti.

Pañcasatadāraḥaṭṭhu vatthu.⁷

8. ANĀGĀMITTHERAVATTHU.

Chandajāto ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto ekaṇ anāgāmittheraṇ ārabba kathesi.

Ekadivasaṇ hi taṇ theran saddhivihārikā pucchinṣu : 'atthi pana vo⁸ bhante visesādhigamo' ti. Thero 'anāgā-miphalaṇ nāma gahaṭṭhāpi pāpuṇanti, arahattaṇ pattakāle yeva hi⁹ tehi saddhiṇ kathessāmi'¹⁰ ti harāyamāno kiñci akathetvā va¹¹ kālakato Suddhāvāsadevaloke nibbatti. Ath' assa saddhivihārikā roditvā paridevitvā Satthu santi-kaṇ gantvā¹² vanditvā rodantā¹³ ekamantaṇ nisīdinṣu.

¹ K. °vidhe lo°.

² F. K. solasah' āk°. B. soḷasāh' āk°.

³ C. ti°. C°. om.

⁴ K. pūri°.

⁵ K. a. catu°.

⁶ B. paccayena.

⁷ K. no title. B. °rava°, sattamaṇ.

⁸ B. te.

⁹ K. om.

¹⁰ B. °iss°.

¹¹ B. om.

¹² K. B. a. Satthāraṇ.

¹³ B. S. a. va.

Atha ne Satthā 'kiṇ bhikkhave rodathā' ti āha. 'Upajjhāyo no bhante kālakato' ti. 'Hotu bhikkhave mā cintayittha, dhuvadhammo nāma' eso' ti. 'Āma bhante mayam pi jānāma, api ca mayaṇ upajjhāyaṇ visesādhi-gamaṇ pucchimha,¹ so kiñci akathetvā va kālakato, ten' amhā² dukkhitā' ti. Satthā³ 'bhikkhave mā cintayittha, upajjhāyena vo anāgāmi-phalaṇ pattaṇ⁴ "arahattaṇ patvā va nesaṇ kathessāmi" ti harāyanto tumhākaṇ kiñci akathetvā kālaṇ katvā Suddhāvāsesu⁵ nibbatto,⁶ assasatha⁷ bhikkhave, upajjhāyo vo kāmesu appaṭibaddhacittataṇ⁸ patto⁹ ti vatvā imaṇ gātham āha :

218. 'Chandajāto anakkhāte manasā ca¹⁰ phuṭo¹¹ siyā,
kāmesu ca appaṭibaddhacitto¹² "uddhaṇsoto"
ti vuccatī' ti.

Tattha chandajāto ti kattukamyatāvasena¹³ jāta-
cchando ussāhappatto, anakkhāte ti nibbāne, taṇ hi
asukena kataṇ vā nīlādisu evarūpaṇ vā ti avattabbatāya
anakkhātaṇ nāma, manasā ca¹⁴ phuṭo siyā ti heṭṭhi-
mehi¹⁵ timaggaphalacittehi¹⁶ phuṭo pūrito bhaveyya,
appaṭibaddhacitto ti anāgāmi-maggavasena kāmesu
ca¹⁷ appaṭibaddhacitto, uddhaṇsoto ti evarūpo bhikkhu.

¹ S. āpu°.

² B. tena mayaṇ.

³ B. a. hi.

⁴ S. a. anāg° . . . pāpuṇanti, ut supra. K. B. a so
gihi p'etaṇ pāpuṇāti (B. °nti).

⁵ B. °se.

⁶ B. a. ti.

⁷ K. B. assās°.

⁸ B. °cittataṇ.

⁹ K. a. uddhaṇsoto.

¹⁰ B. ce.

¹¹ C. C°. phuṭṭho.

¹² B. °ndha° (common error in B.).

¹³ B. °kāmatā°. C. C°. °vavasena. K. °chandavasena.

¹⁴ B. om.

¹⁵ F. C. C°. °hī.

¹⁶ S. B. tīhi ma°.

¹⁷ B. om.

Avihesu nibbattitvā tato paṭṭhāya paṭisandhivasena Aka-
niṭṭhaṇ gacchanto uddhaṇsoto ti vuccati,¹ tādiso vo²
upajjhāyo ti attho.

Desanāvasāne³ bhikkhū arahatte⁴ patitṭhahiṇsu, mahā-
janassāpi sātthikā desanā ahosi ti.

Anāgāmittherassa vatthu.⁵

9. NANDIYAVATTHU.

Cirappavāsin ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Isipa-
tane viharanto Nandiyaṇ ārabba kathesi.

Bārāṇasiyaṇ kira saddhāsampanna⁶ kulassa Nan-
diyo⁷ nāma putto ahosi. So mātāpitunnaṇ anurūpo
saddho pasanno⁸ saṅghupaṭṭhāko ahosi. Ath' assa mātā-
pitaro⁹ vayappattakāle sammukhagehato mātuladhītaṇ
Revatiṇ nāma ānetukāmā ahesuṇ. Sā pana asaddhā
adānasilā, Nandiyo¹⁰ taṇ na icchati. Ath' assa mātā
Revatiṇ āha : 'amma tvaṇ imasmiṇ gehe bhikkhusaṅghassa
nisinnaṭṭhānaṇ¹¹ upalimpitvā āsauāni paññāpehi ādhārake
ṭhapehi, bhikkhūnaṇ āgatakāle pattaṇ gahetvā nisīdāpetvā
dhammakarakena¹² pāṇiyaṇ parissāvetvā bhuttakāle pat-
taṇ dhovitvā¹³ evaṇ me puttassa ārādhikā bhavissasī' ti.
Sā tathā akāsi, atha naṇ 'ovādakkhamā jātā' ti puttassa
ārocetvā tena sampaticchite¹⁴ divasaṇ ṭhapetvā āvāhaṇ

¹ C. C^a. uccati.

² F. om.

³ B. S. a. te.

⁴ B. °ttaphale.

⁵ K. no title. B. ekaanāgāmitherava°, aṭṭhamāṇ.

⁶ K. saddhāya sa°.

⁷ C. C^a. Nando.

⁸ K. B. saddhāsampanno.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ C. C^a. S. °iko.

¹¹ K. nissajja°. B. nisajjana°.

¹² K. °ke. B. °pēna.

¹³ K. patte dhova. B. pattāni dhova.

¹⁴ B. tena hi sādhu ti sampaticchi.

karissu. Atha na¹ Nandiyo āha : 'sace hi² bhikkhu-
sanghañ³ ca⁴ mātāpitaro ca me upaṭṭhabhissasi evaṇ
imasmiṇ gehe vatthun⁴ labhissasi, appamattā hohi' ti.
Sā 'sādhū' ti paṭisunitvā katipāhaṇ saddhā viya hutvā
bhattāraṇ upaṭṭhahantī dve putte vijāyi. Nandiyassa⁵
mātāpitaro kalam akaṇsu, gehe sabbissariyaṇ tassa⁶ eva⁷
shosi. Nandiyo pi hi⁸ mātāpitunnaṇ kālakiriyato paṭṭhāya
mahādānapati hutvā bhikkhusanghassa dānaṇ paṭṭhapesi,
kapaṇaddhikādīnam pi gehadvāre pākavattaṇ paṭṭhapesi.
So aparabhāge Satthu dhammadesanaṇ sutvā āvāsadāne
ānisaṇsaṇ sallakkhetvā Isipatanamahāvihāre⁹ catūhi¹⁰
gabbhehi paṭimaṇḍitaṇ catussālaṇ kāretvā mañcapīṭhādīni
attharāpetvā taṇ āvāsaṇ niyyādentō¹¹ Buddhapamukkhassa
sanghassa¹² dānaṇ datvā Tathāgatassa dakkhiṇodakaṇ
adāsi. Satthu hatthe dakkhiṇodakapatiṭṭhānena saddhiṇ
yeva Tāvāṭimsadevaloke sabbadisāsu dasayojaniko¹³ uddhaṇ
yojanasatubbedho sattaratanamayo nārīgaṇasampanno¹⁴
dibbapāsādo uggañchi.¹⁵ Ath' ekadivasaṇ¹⁶ Mahāmoggal-
lānatthero devacārikaṇ¹⁷ gantvā tassa pāsādassa avidūre
ṭhito attano santikaṇ¹⁸ āgate devaputte pucchi : 'kass'
esa¹⁹ accharāgaṇaparipuṇṇo²⁰ dibbapāsādo nibbatto' ti.
Ath' assa te²¹ devaputtā vimānasāmikaṇ ācikkhantā
āhaṇsū : 'bhante yena Nandiyena nāma²² gahapatiputtēna

¹ C. C^a. S. om.

² K. °assa.

³ B. °ssāpi.

⁴ K. B. yeva.

⁵ K. B. °tane (K. °ttane) ma°.

⁶ S. rep.

⁷ B. nipphād°. S. niyād°.

⁸ K. B. bhikkhusa°. S. om.

⁹ K. B. dvādasa°.

¹⁰ K. corr. nārīghanaṇ sa°.

¹¹ K. °ochi.

¹² K. devaloka°.

¹³ K. B. eso.

¹⁴ B. om.

² B. om.

⁴ B. vasitun.

⁶ K. B. C^a. tassā.

⁸ K. B. om.

¹⁶ B. °ase.

¹⁸ B. °ike.

²⁰ B. °parivuto.

²² K. om.

Isipatane Satthu vihāro¹ kāretvā dinno, tass' atthāya etaṇ
 vimāṇaṇ nibbattaṇ² ti.³ Accharāsaṅgho⁴ pi taṇ⁵ pāsā-
 dato orohitvā⁶ āha:⁷ 'bhante mayaṇ Nandiyassa pari-
 cārikā bhavissāmā' ti,⁸ 'idha nibbattā taṇ pana⁹ apassantā
 ativiya ukkaṇṭhit' amhā, mattikapātiṇ¹⁰ bhinditvā suvaṇṇa-
 pātigaṇhanasadiṣaṇ¹¹ hi¹² manussasampattiṇ hitvā¹³ dibba-
 sampattigahaṇaṇ, idhāgamanatthāya taṇ vadeyyāthā¹⁴ ti.¹⁵
 Thero tato āgantvā Satthāraṇ upasaṅkamitvā pucchi:
 'nibbattati nu kho bhante manussaloke t̥hitānaṇ yeva
 katakalyāṇānaṇ dibbasampatti' ti.¹⁶ 'Moggallāna nanu¹⁷
 te devaloke Nandiyassa nibbattā dibbasampatti sāmaṇ
 diṭṭhā, kasmā maṇ¹⁸ pucchasi' ti. 'Evaṇ bhante nib-
 battati' ti. Atha naṇ Satthā 'Moggallāna kiṇ nām' etaṇ
 kathesi,¹⁹ cirappavutthaṇ²⁰ puttaṇ vā bhātaṇ vā pavā-
 sato²¹ āgacchantaṇ gāmadvāre t̥hito kocid eva disvā²²
 vegena gehaṇ gantvā²³ "asuko nāma āgato" ti²⁴ āroceyya,
 ath' assa nātakā haṭṭhapahaṭṭhā vegena nikkhamitvā
 "āgato 'si tātā"²⁵ ti taṇ abhinandeyyaṇ, evam eva idha
 katakalyāṇaṇ itthiṇ vā purisaṇ vā imaṇ lokaṇ hitvā²⁶
 paralokaṇ gataṇ dasavidhadibbapaṇṇākāraṇ²⁷ ādāya "ahaṇ

¹ B. C. C^a. °raṇ. K. ca kār° vi° di° Sa° Isi° for Isi° . . .
 dinno.

² K. a. sattaratanan.

³ K. a. tasmiṇ khane.

⁴ B. naṇ disvā. K. om.

⁵ K. āhaṇsu.

⁶ S. C^a. °kaṇ pā°.

⁷ B. om.

⁸ B. naṇ °yyā.

⁹ C. C^a. S. om. ti . . . dibbasampatti. S. ti after diṭṭhā.

¹⁰ B. nu kho.

¹¹ K. B. °vutṭhaṇ. C. °vippa°.

¹² K. B. vipa° B. a. vā.

¹³ B. āg°.

¹⁴ S. rep. three. K. B. a. arogo (B. ārogā) 'si tātā.

¹⁵ B. jahitvā.

¹⁶ K. °ghā.

¹⁷ K. a. naṇ.

¹⁸ K. om.

¹⁹ B. °gahaṇaṇ viya.

²⁰ B. jahitvā.

²¹ B. a. āhaṇsu.

²² K. B. a. yathā hi.

²³ B. om.

²⁴ K. a. nātānaṇ.

²⁵ K. B. °dhaṇ pa°.

purato ahaṇ purato" ti paccuggantvā devatā abhinandantī' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

219. 'Cirappavāsīṇ purisaṇ dūrato sotthim āgataṇ
ñātimittā suhajjā ca abhinandanti āgataṇ.

220. Tath' eva katapuññam pi asmā lokā paraṇ
gataṇ
puññāni paṭigaṇhanti piyaṇ ñātīva āgatan' ti.

Tattha cirappavāsīṇ ti cirappavutthaṇ,¹ dūrato sotthim āgatan ti vāpijjaṇ² vā rājaporisaṇ³ vā katvā laddhalābhaṇ⁴ nipphannasampattiṇ anupaddavena dūra-
tṭhānato āgataṇ, ñātimittā suhajjā cā ti kulasam-
bandhavasena⁵ ñāti ca sandiṭṭhādibhāvena⁶ mittā ca suha-
dayabhāvena⁷ suhajjā ca, abhinandanti āgatan ti
naṇ⁸ 'sāgatan'⁹ ti vacanamattena vā añjalikaraṇamattena
vā gehaṇ sampattaṇ pana nānappakārapannākārābhiha-
raṇavasena¹⁰ abhinandanti. Tath' evā ti ten' evākā-
rena¹¹ katapuññāṇ pi puggalaṇ¹² imasmā¹³ lokā para-
lokaṇ gataṇ dibbaṇ āyuvannaasukhayasaādhipateyyaṇ¹⁴
dibbarūpasaddagandharasaphoṭṭhabbaṇ¹⁵ ti imaṇ dasa-
vidhapaṇṇākāraṇ ādāya mātāpitiṭṭhāne¹⁶ tṭhitāni puññāni

¹ K. B. °vutthaṇ.

² S. va°. B. vāpijaṇ.

³ C°. °purisaṇ.

⁴ K. °bhabhāgaṇ.

⁵ K. kulabandha°.

⁶ F. sannitṭhādi°. C. C°. sannitṭhānādi°.

⁷ B. °bhāvasena (= °bhāvavasena).

⁸ K. taṇ. B. a. disvā.

⁹ K. B. āgataṇ, om. ti.

¹⁰ F. °bharapa°.

¹¹ K. B. eva kāraṇena.

¹² B. °ññapu°, om. pi.

¹³ F. C. C°. imassā. K. B. S. imamhā.

¹⁴ K. āyu ca vannaṇ sukhaṇ yasañ ca adhi°.

¹⁵ B. dibbaṇ rū°. K. saddaṇ, om. gandha, and has :
rasaṇ phoṭṭhabbam eva cā. F. C. C°. °bbā.

¹⁶ K. B. pitu.

abhinandantāni¹ paṭigaṇhanti, piyaṇ ñātīvā ti idha-
loke² piyaṇ³ ñātakaṇ⁴ āgataṇ sesaññātakā viyā ti attho.

Desanāvaṣāṇe bahū sotāpattiphalādīni pāpupīṇsū ti.⁵

Nandiyassa vatthu.⁶

Piyavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Soḷasamo vaggo.

¹ K. B. °ntā. S. C. C°. °athā ti.

² K. om. ñā° ti i° pi°.

³ B. piya°.

⁴ K. °ikaṇ.

⁵ K. om.

⁶ K. °yavihāradānava°. B. °yava°, navamaṇ.

XVII. KODHAVAGGO.

1. ROHIṆĪKHATTIYAKAÑṆĀVATTHU.

KODHAṆ jahe¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Nigro-
dhārāme viharanto Rohiṇināmakhattiyakaññaṇ² ārabha
kathesi.

Ekasmiṇ kira samaye āyasmā Anuruddho³ pañcasatehi
bhikkhūhi saddhiṇ Kapilavatthuṇ⁴ agamāsi. Ath' assa
ñātakā⁵ 'thero⁶ āgato' ti sutvā therassa santikaṇ vihāraṇ⁷
agamaṇsu tṭhapetvā Rohiṇiṇ nāma therassa bhaginiṇ.
Thero ñātake pucchi: 'kahaṇ Rohiṇī' ti. 'Gehe bhante'
ti.⁸ 'Kasmā idha nāgatā' ti. "'Sarīre me⁹ chavirogo
uppanno" ti¹⁰ lajjāya nāgatā bhante' ti.¹¹ Thero 'pakko-
satha naṇ dānī'¹² ti pakkosāpetvā¹³ paṭakañcukaṇ¹⁴ pati-
muñcitvā¹⁵ āgataṇ evaṃ āha: 'Rohiṇi kasmā nāgatāsi'
ti. 'Sarīre me bhante chavirogo uppanno, tasmā lajjāya
nāgat'¹⁶ amhī' ti. 'Kiṇ pana te puññaṇ kātuṇ na vaṭṭatī'
ti. 'Kiṇ karomi bhante' ti. 'Āsanasālaṇ kārehi'¹⁷ ti.

¹ K. a. vippajaheyya mānan.

² S. °iṇ nāma. K. °nikha°. B. °ṇiṇ kha°.

³ K. °ddhatthero.

⁴ C. C°. °usmiṇ.

⁵ K. °ikā.

⁶ C. C°. om.

⁷ K. om.

⁸ K. om. gehe bhante ti.

⁹ K. B. tassā.

¹⁰ K. corr. om. u° ti.

¹¹ B. a. so.

¹² K. B. om.

¹³ K. a. taṇ.

¹⁴ S. kaṭa°.

¹⁵ C. C°. mu°. K. a. padasā va.

¹⁶ S. na ga°.

¹⁷ S. karobī.

‘Kiṇ gaheṭvā’¹ ti. ‘Kiṇ te pasāḍhanabhaṇḍaṇ’² naṭṭhī’
ti. ‘Atthi bhante’ ti. ‘Kiṇmūlakan’³ ti. ‘Dasasahassa-
mūlaṇ bhavissatī’ ti. ‘Tena hi taṇ vissajjetvā āsana-
sālaṇ kārehi’ ti. ‘Ko me bhante kāressatī’⁴ ti. Thero
samīpe ṭhite⁵ ṇātake oloketvā ‘tumahākaṇ bhāro hotū’ ti
āha. ‘Tumhe pana bhante kiṇ karissathā’ ti. ‘Ahaṇ
pana idh’ eva bhavissāmi,⁶ tena hi⁷ etissā dabbas-
sambhāre āharathā’ ti. Te ‘sādhū bhante’ ti āharisū.
Thero āsanasālaṇ saṇvidahanto⁸ Rohiṇiṇ āha: ‘dvi-
bhūmakaṇ⁹ āsanasālaṇ kāretvā¹⁰ upari padarānaṇ dinna-
kālato paṭṭhāya heṭṭhā¹¹ nibaddhaṇ¹² opuñchitvā¹³ āsanāni
paññāpehi, nibaddhaṇ pāṇiyaghaṭe upaṭṭhapehī’ ti. Sā
‘sādhū bhante’ ti pasāḍhanabhaṇḍakaṇ vissajjetvā dvi-
bhūmakaṇ āsanasālaṇ kāretvā upari padarānaṇ dinna-
kālato paṭṭhāya heṭṭhā opuñchanādīni akāsi,¹⁴ nibaddhaṇ
bhikkhū nisīdanti. Ath’ assā āsanasālaṇ opuñchantiyā¹⁵
va chavirogo milāyi. Sā¹⁶ āsanasālaya niṭṭhitāya Buddha-
pamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ nimantetvā āsanasālaṇ pūretvā
nisinnassa Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa paṇītaṇ
khādanīyabhojanīyaṇ¹⁷ adāsi. Satthā katabhattakicco ‘kass’
etaṇ dānaṇ’ ti pucchi. ‘Bhaginiyā vo¹⁸ bhante Rohiniyā’
ti. ‘Sā pana kahan’ ti. ‘Gehe bhante’ ti. ‘Pakko-
satha¹⁹ nan’ ti. Sā āgantūṇ na icchi. Atha naṇ Satthā
anicchamānaṇ pi pakkosāpesi yeva,²⁰ āgantvā ca pana

¹ K. a. karomī.² B. °ṇḍikaṇ. K. °ṇḍak’ atthī.³ K. B. °mūlan.⁴ B. kari°.⁵ C. C°. °to. B. °ta°.⁶ C. C°. S. om. ahaṇ . . . bhavissāmi. B. pi c’eva for
pa° i° eva.⁷ B. om.⁸ S. savi°. C. C°. vi°.⁹ C. C°. di°. K. du°. K. B. °ikaṇ.¹⁰ C. C°. S. om. kāretvā . . . āsanasālaṇ.¹¹ B. a. sālaṇ.¹² K. niva°.¹³ B. sammajjitvā.¹⁴ C. C°. S. a. ti.¹⁵ B. sammajj°.¹⁶ B. om.¹⁷ B. khādanīyaṇ.¹⁸ K. no. B. me.¹⁹ C. C°. °āpetha.²⁰ K. a. taṇ.

vanditvā nisinnay¹ āha : 'Rohiṇi kasmā nāgamitthā² ti.
'Sarīre me bhante ducchavibhāvo³ atthi, tena lajjamānā
nāga⁴ ambī⁵ ti. 'Jānāsi pana kin te nissāya eso⁶
uppanno' ti. 'Na jānāmi bhante' ti. 'Tava kodhaṇ
nissāya uppanno eso' ti. 'Kiṇ pana me bhante katan' ti.
'Tena hi sunāhī' ti ath' assā Satthā atītaṇ āhari :

'Atīte Bārānasiraṇṇo aggamaheṣi ekissā raṇṇo nāṭa-
kitthiya āghātaṇ bandhitvā "dukkham⁶ assā uppādessāmi"
ti cintetvā mahākacchuphalāni āharāpetvā taṇ nāṭakitthiṇ
attano santikaṇ pakkosāpetvā yathā sā na jānāti evam
assā⁷ sayane o'eva⁸ pāvārakojavādīnaṇ⁹ ca antaresu
kaccucunṇāni ṭhapāpesi¹⁰ keliṇ kurumānā viya 'ssā¹¹
sarīre pi¹² okiri. Taṇ khaṇaṇ yeva tassā sarīraṇ uppa-
kuppakaṇ¹³ gaṇḍāgaṇḍajātaṇ¹⁴ ahosi, sā kaṇḍūvantī gantvā
sayane nipajji, tatrāpi 'ssā kaccucunṇehi khādiyamānāya
kharatarā vedanā uppajji. Tadā aggamaheṣi Rohiṇi
ahosi' ti.¹⁵

Satthā imaṇ atītaṇ āharitvā 'Rohiṇi tadā tayā¹⁶ v'¹⁷ etaṇ
kammaṇ katan, appamattako pi hi kodho vā issā vā kātuṇ
na yuttarūpo eva¹⁸ ti vatvā imaṇ gātham āha :

221. 'Kodhaṇ jahe vippajaheyya mānaṇ
saṇṇojanaṇ sabbhaṇ atikkameyya
taṇ nāmarūpasmiṇ asajjamānaṇ
akiñcanaṇ nānupatanti¹⁹ dukkhā' ti.

¹ K. a. Satthā.² K. °mi.³ K. °rogo. B. chavirogo.⁴ S. nāgamin.⁵ K. B. esa. K. corr. a. ducchavirogo.⁶ K. ducchavim.⁷ B. S. assa.⁸ S. sayaniy 'eva.⁹ K. pāpurane paccattharanādīnaṇ. Skt. kocava.¹⁰ S. chupāpesi.¹¹ K. assā. B. vihāsi, goes on to Satthā.¹² C. C^a. om.¹³ K. °kkappakkaṇ.¹⁴ K. gaṇḍag°.¹⁵ C. C^a. om.¹⁶ K. tayā tadā.¹⁷ K. B. c'.¹⁸ K. yevā.¹⁹ K. nānuppa°.

sighanpavatti¹ yeva jātan² ti, tatiyo 'mama imissā diṭṭhakālato paṭṭhāya kakkatākassa³ viya akkhini nikkhamiṃsū' ti, catuttho 'mama cittaṃ cetiye ussāpitadhajo⁴ viya niccalaṃ thātun⁵ nāsakkhī' ti. Atha ne⁶ Sakko āha : 'tātā⁷ tumhākaṃ⁸ cittāni dayhamānāni,⁹ ahaṃ pana imaṃ labhanto jīvāmi, alabhantassa me maraṇaṃ bhavissatī' ti. Devaputtā 'mahārāja tumhākaṃ maraṇena attho natthī' ti taṃ Sakkassa vissajjetvā¹⁰ pakkamiṃsu. Sā Sakkassa piyā ahosi manāpā,¹¹ 'asukakilaṃ nāma gacchāmā' ti vutte Sakko tassā vacanaṃ paṭikkhipitun¹² nāsakkhī¹³ ti.

Rohiṇiyā¹³ vatthu.

2. Aṇṇatarabhiṅkhuvatthu.*

Yo ve uppatitaṃ kodhaṃ¹⁴ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Aggālave cetiye vibaranto aṇṇataraṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi.

Satthārā kira¹⁵ bhikkhusaṃghassa senāsane anuṇṇāte Rājagahasetṭhiādīhi¹⁶ senāsanesu kayiramānesu¹⁷ eko Ālaviko¹⁸ bhikkhu attano senāsanaṃ karonto ekaṃ manāpa-

¹ S. °pavattanti. C. C^a. B. si° pavattati.

² B. om.

³ B. °ṭassa.

⁴ S. °aṇ. B. °ā.

⁵ K. S. kātun.

⁶ K. nesañ.

⁷ B. S. tātā.

⁸ K. B. a. tāva.

⁹ C. C^a. °nā. K. saṅgayharūpāni. B. pasayharū°.

¹⁰ K. cajjitivā.

¹¹ K. p° m° a°.

¹² B. na sa°. K. om. ti.

¹³ K. °ṇikaṇṇā°. B. Rohiṇikhattiyakaṇṇāva°, paṭhamañ.

* Cf. Pācittiya xi.

¹⁴ B. om.

¹⁵ F. K. B. hi.

¹⁶ B. °gahe se°.

¹⁷ B. kariya°.

¹⁸ C. C^a. S. °ako.

rūpaṃ rukkhāṃ¹ disvā chindituṃ ārabhi. Tattha pana² nibbattā ekā taruṇaputtā devatā puttāṃ³ aññenādāya t̥hitā yāci: 'mā me sāmi vimāṇaṃ chindi, na sakkhissāmi puttakaṃ⁴ ādāya anāvāsā vicarituṃ' ti. So 'ahaṃ⁵ aññaṃ⁶ idisaṃ rukkhāṃ na labhissāmi'⁷ ti tassā vacanaṃ nādiyi.⁸ Sā 'imam pi tāva dārakaṃ oloketvā oramissatī' ti puttāṃ rukkhasākhāya t̥hapesi. So pi bhikkhu⁹ ukkhittapharasuṃ¹⁰ sandhāretuṃ asakkonto dārakassa bāhaṃ¹¹ chindi, devatā uppannabalavakodhā¹² 'paharitvā naṃ māressāmi' ti ubho hatthe ukkhipitvā evaṃ tāva cintesi: 'ayaṃ¹³ bhikkhu sīlavā, sac' āhaṃ¹⁴ imaṃ māressāmi nirayagāmini¹⁵ bhavissāmi, sesadevatāpi attano rukkhe¹⁶ chindante bhikkhū disvā "asukadevatāya¹⁷ evaṃ nāma mārito bhikkhū" ti maṃ¹⁸ pamāṇaṃ katvā bhikkhū māressanti, ayaṃ ca sassāmiko bhikkhu, sāmikass' eva taṃ¹⁹ kathes-sāmi' ti ukkhittahatthe apanetvā rodamānā Satthu santi-kaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha naṃ Satthā 'kiṃ devadhīte'²⁰ ti āha. Sā 'bhante tumhākaṃ me sāvakena idaṃ²¹ nāma kataṃ, aham pi naṃ māretukāmā hutvā idaṃ²² nāma cintetvā amāretvā va idhāgatā' ti eabbaṃ taṃ pavattiṃ vitthārato ārocesi. Satthā taṃ sutvā

¹ F. C. C^a. S. etaṃ nāmarūpaṃ (S. a. rukkhāṃ). K. manā-paṃ ru°. B. manāparu°.

² K. a. rukkhe ca.

³ B. taruṇadevatā taruṇapu°.

⁴ K. B. puttāṃ.

⁵ B. ayaṃ.

⁶ B. aññatra. K. aññattha.

⁷ C. C^a. °mā.

⁸ K. °ayi. B. °itvā.

⁹ F. C. C^a. hi, om. bhikkhu. S. om. pi bhi°.

¹⁰ K. S. ukkhita°. B. °ttaṃ pha°.

¹¹ F. B. S. °uṇ.

¹² B. °o.

¹³ B. a. pi.

¹⁴ S. svāhaṃ.

¹⁵ C. C^a. S. °mī.

¹⁶ F. K. B. S. °aṇ.

¹⁷ K. asukāya de°.

¹⁸ K. a. pi.

¹⁹ K. B. naṃ.

²⁰ K. B. devate.

²¹ C. C^a. imaṃ.

²² F. C. C^a. S. imaṃ.

'sādhū sādhū devate sādhū te¹ kataṇ, evaṇ uggataṇ kopāṇ² bhantaṇ rathaṇ viya nigganhamānāyā³ ti vatvā imaṇ gātham āha :

222. 'Yo ve uppatitaṇ kodhaṇ rathaṇ bhantaṇ va dhāraye⁴

tam ahaṇ sārathiṇ brūmi, rasmiggāho itaro jano' ti.

Tattha uppatitaṇ ti uppannaṇ⁵ rathaṇ bhantaṇ vā ti, yathā nāma cheko sārathi ativegena dhāvantaṇ rathaṇ nigganhitvā⁶ yathicchakaṇ⁷ peseti,⁸ evaṇ yo pug-galo uppannaṇ kodhaṇ dhāraye⁹ nigganhituṇ sakkoti, tam ahaṇ ti¹⁰ taṇ sārathiṇ brūmi, itaro jano ti itaro pana rājauparājādinaṇ¹¹ rathasārathiṇano rasmiggāho nāma hoti, na uttamasārathi ti.

Desanāvasāne devatā sotāpatti-phale patitṭhahi, sampattaparisaṇya pi sātthikā desanā¹² ahosi. Devatā pana sotāpannā hutvāpi rodamanā atṭhāsi. Atha naṇ Satthā 'kiṇ devate' ti pucchitvā, 'bhante vimānaṇ me naṭṭhaṇ, idāni kiṇ karissāmi' ti vutte, 'alaṇ devate mā cintayi, ahaṇ te vimānaṇ dassāmi' ti Jetavanagandhakuṭṭisamipe¹³ purimadivase cutadevataṇ¹⁴ ekaṇ rukkaṇ apadisanto 'asukasmiṇ¹⁵ okāse rukkho vivitto tattha upagacchā¹⁶ ti āha. Sā tattha upagañchi. Tato paṭṭhāya 'Buddha-dattikaṇ imissā vimānaṇ' ti mahesakkhā¹⁷ devatāpi

¹ K. om. sā° te.

² K. B. niggayha°.

³ K. a. kodhaṇ.

⁴ S. yad°. B. yathāṭṭhitaṇ.

⁵ K. °esi ti. B. ṭhapesi.

⁶ K. a. ahaṇ. S. a. after taṇ.

⁷ C. C°. S. rājādinaṇ.

⁸ K. B. °ne ga°.

⁹ K. °ko. B. amu°.

¹⁰ S. C. C°. °kkā. B. °kkha°.

¹¹ K. uppannakodhaṇ.

¹² K. B. vāraye.

¹³ K. niggayh°.

¹⁴ K. B. vāraye.

¹⁵ K. dhammade°.

¹⁶ K. cutidevaputtaṇ.

¹⁷ K. °cehāhi.

āgantvā taṃ cāletuṃ nāsakkhiṃsu. Satthā taṃ aṭṭhuppattin
katvā bhikkhūnaṃ bhūtagāmasikkhāpadaṃ paññāpeṣī¹ ti.
Aññatarabhikkhussa vatthu.²

8. UTTARĀUPĀSIKĀVATTHU.

Akkodhena jine³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Veluvane viharanto Uttarāya gehe katabhattakicco Uttarāṃ
upāsikaṃ ārabbhā kathesi.

Tatrāyaṃ ānupubbikathā:⁴ Rājagahe kira sumana-
seṭṭhiṃ⁵ nissāya Punṇo nāma daḍiddo bhaṭṭiṃ katvā jivati,
tassa bhariyā ca Uttarā nāma⁶ dhītā cā ti dve yeva geha-
manussā⁷ ti. Ath' ekadivasaṃ⁸ 'sattāhaṃ nakkhattaṃ
kīlitaḥ' ti Rājagahe ghosanaṃ⁹ kariṃsu. Taṃ sutvā
Sumanaseṭṭhī pāto va āgataṃ Punṇaṃ āmantetvā¹⁰ 'tāta
ambākaṃ parijano nakkhattaṃ kīlitukāmo, tvaṃ kiṃ¹¹
nakkhattaṃ kīlissasi udāhu bhaṭṭiṃ karissasi' ti āha.
'Sāmi nakkhattaṃ¹² nāma sadhanānaṃ hoti, mama pana
gehe svātanāya yāgutaṇḍulaṃ¹³ pi¹⁴ natthi, kiṃ me nak-
khattena, gone labhanto kassituṃ gamissāmi' ti. 'Tena¹⁴
hi gone gaṇhassu' ti. So balavagone ca naṅgalāsi¹⁵ ca
gahetvā 'bhadde nāgarā nakkhattaṃ kīlanti, ahaṃ daḍidda-
tāya bhaṭṭiṃ kātuṃ gamissāmi, mayhaṃ pi¹⁷ tāva sija

¹ C. C°. °sin.

² K. Rukkhaçchedabhikkhuva°. B. °kkhuva°, dutiyaṃ.

³ K. a. kodhan.

⁴ Vimānavatthu Cy. (Paramatthadīpanī), pp. 62 ff, and
Manorathapūraṇī.

⁵ P. no name al.

⁶ K. here ca.

⁷ K. °he °ssakā. B. °akāni. S. mānusakāni.

⁸ P. a. Rājagahe mahājanā.

⁹ S. ghosaṃ.

¹⁰ P. om.

¹¹ K. om.

¹² K. °ttakījan.

¹³ P. °lāni.

¹⁴ B. te.

¹⁵ B. gaṇhāhi. K. °issū.

¹⁶ P. bhaddana°.

¹⁷ K. om.

diguṇaṇ¹ pi² nivāpaṇ pacitvā³ bhattaṇ āhareyyāsi⁴ ti bhariyaṇ vatvā khettaṇ agamāsi.⁴

Sāriputtatthero pi sattāhaṇ nirodhaṇ samāpanno taṇ divasaṇ⁵ vutthāya⁶ 'kassa nu kho ajja mayā saṅgahaṇ kātuṇ vaṭṭati⁷ ti olokeno Punṇaṇ attano ñāṇajālassa⁷ anto pavitthaṇ disvā 'saddho nu kho esa sakkhissati vā⁸ me saṅgahaṇ kātuṇ' ti olokeno tassa saddhabhāvaṇ⁹ ca saṅgahaṇ¹⁰ kātuṇ samatthabhāvaṇ ca¹¹ tappaccayā c¹² assa mahāsampattiṭṭhānaṇ¹³ ca ñatvā¹⁴ pattacivaram ādāya¹⁵ kasaṇaṭṭhānaṇ¹⁶ gantvā āvāṭatīre ekaṇ gumbaṇ olokeno aṭṭhāsi. Puṇṇo therāṇ disvā va kasiṇ ṭhapetvā pañcapaṭiṭṭhitena therāṇ vanditvā 'dantakaṭṭhena attho bhavissati¹⁷ ti dantakaṭṭhaṇ kappiyaṇ katvā adāsi. Ath' assa thero pattaṇ ca¹⁷ parissāvanaṇ ca¹⁸ nīharitvā adāsi. So 'pāṇiyen' attho¹⁹ bhavissati¹⁹ ti taṇ ādāya pāṇiyaṇ parissāvetvā adāsi. Thero cintesi: 'ayaṇ²⁰ paresaṇ pacchimagehe vasati, sac' assa gehadvāraṇ gamissāmi imassa bhariyā maṇ²¹ datthūṇ na sakkhissati,²² yāv' assa²³ bhattaṇ ādāya maggaṇ paṭipajjati²⁴ tāva idh' eva bhavissāmi' ti. So tatth' eva thokaṇ vītināmetvā tassā maggārūlhabhāvaṇ²⁵ ñatvā antonagarābhimukho pāyāsi. Sā antarāmagge therāṇ disvā cintesi: 'appekadāhaṇ deyyadhamme

¹ K. B. dvi°.

² C°. patvā.

³ P. tato.

⁴ S. ñāṇassa.

⁵ C. C°. K. saddhā°.

⁶ P. K. B. a. saṅgahaṇ . . . ca.

⁷ P. a. ñatvā.

⁸ K. °patiṇ lābhaṇ.

⁹ P. K. B. a. tassa.

¹⁰ P. pattathavikato.

¹¹ P. °na a°.

¹² C. C°. aparesaṇ for a° pa°.

¹³ B. labhi°.

¹⁴ B. °jji.

¹⁵ K. B. S P. om.

¹⁶ K. a. tadā.

¹⁷ S. u°.

¹⁸ P. nu kho. B. om.

¹⁹ B. v'.

²⁰ P. katvā, om. ca.

²¹ B. kasita°.

²² P. om.

²³ S. mamaṇ.

²⁴ P. a. bhariyā.

²⁵ K. °ruya°.

sati ayyaṇ na passāmi,¹ appekadā me ayyaṇ passantiyā² deyyadhammo na hoti, ajja pana me³ ayyo ca diṭṭho deyyadhammo cāyaṇ⁴ atthi, karissati nu kho me saṅgahan⁵ ti, sā bhattabhājanāṇ otāretvā⁶ therāṇ pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā 'bhante "idaṇ lūkhaṇ vā paṇiṭaṇ vā" ti⁷ acintetvā dāsassa vo saṅgahaṇ karoṭhā' ti āha.⁸ Thero pattaṇ upanāmetvā tāya ekena hatthena bhājanāṇ dhāretvā ekena hatthena⁹ tato bhattaṇ dadamānāya upaḍḍhabbatte dinne 'alan' ti hatthena pattaṇ pidahi. Sā¹⁰ 'bhante eko va¹¹ paṭivijso¹² na sakkā¹³ dvidhā kātun, tumhākaṇ dāsassa idhaloke saṅgahaṇ akatvā paraloke saṅgahaṇ karoṭha, niravasesam eva dātukām' ambhī' ti vatvā sabbam ev' assa¹⁴ patte paṭiṭṭhapetvā 'tumhehi diṭṭhadhammass' eva bhāgini¹⁵ assan' ti patthanāṇ akāsi. Thero 'evaṇ hotū' ti vatvā ṭhitako va anumodanaṇ karitvā¹⁶ ekasmiṇ udakaphāsukaṭṭhāne¹⁷ nisīditvā bhattakiccaṇ akāsi. Sā pi nivattitvā¹⁸ taṇḍule pariyesitvā bhattaṇ paci. Puṇṇo pi aḍḍhakarīsamattaṇ¹⁹ ṭhānaṇ²⁰ kasitvā jighacchaṇ sahitun asakkonto gone vissajjetvā ekaṇ²¹ rukkhachāyaṇ²² pavisitvā maggaṇ olokento nisīdi. Ath' assa bhariyā bhattaṇ ādāya gacchamānā taṇ disvā va 'esa jighacchāpīlito²³ maṇ²⁴ olokento nisinno, sace

¹ B. ayaṇ na passati.

² B. passāmi.

³ K. om.

⁴ P. ca.

⁵ K. °ṇ no.

⁶ C. S. otarāp°. B. P. oropetvā.

⁷ K. om.

⁸ P. a. atha.

⁹ K. om. B. om. four.

¹⁰ P. a. ca.

¹¹ P. om

¹² K. B. °viso.

¹³ S. sakkomi.

¹⁴ B. eva therassa. K. eva.

¹⁵ B. bhāgi.

¹⁶ K. katvā.

¹⁷ K. °phātusuka°.

¹⁸ P. sā ca paṭini°. K. om. pi.

¹⁹ B. aṭṭha°. S. °tta°. C. C°. a. pi.

²⁰ B. om.

²¹ B. eka°.

²² S. chā°.

²³ K. B. P. °āya pī°.

²⁴ B. maggaṇ.

maṇ “ativiya je¹ cirāyitan”² ti tajjetvā patodalatṭhiyā³ paharissati, mayā katakammaṇ niratthakaṇ bhavissati, paṭigacc’⁴ ev’ assa ārocessāmi’ ti cintetvā evaṃ āha: ‘sāmi ajj’⁵ ekadivasaṇ cittaṇ pasādehi, mā mayā katakammaṇ niratthakaṇ kari,⁶ ahaṇ hi⁷ pāto va te⁸ bhattaṇ āharantī antarāmagge dhammasenāpatiṇ⁹ disvā tava¹⁰ bhattaṇ tassa datvā puna¹¹ gantvā bhattaṇ pacitvā āgatā, pasādehi sāmi cittaṇ’ ti. So ‘kiṇ vadesi bhadde’ ti pucchitvā puna taṇ atthaṇ sutvā ‘bhadde sādhu vata te kataṇ mama bhattaṇ ayyassa dadamānāya, mayāpi ’ssa ajja pāto va dantakatṭhaṇ ca mukhodakaṇ ca dinnan’ ti pasannamānaso taṇ vacanaṇ abhinanditvā¹² ussūre laddhabhattatāya kilantakāyo tassā aṅke sīsaṇ katvā niddaṇ okkami.

Ath’ assa pāto va kasitaṭṭhānaṇ paṇsucuṇṇaṇ upādāya sabbaṇ¹³ rattasuvannaṇ¹⁴ hutvā kaṇikārapuppharāsi viya sobhamānaṇ atṭhāsi. So pabuddho oloketvā bhariyaṇ āha: ‘bhadde etaṇ¹⁵ kasitaṭṭhānaṇ¹⁶ mama¹⁷ suvaṇṇaṇ¹⁸ hutvā paññāyati,¹⁹ kin nu kho me atiusūre²⁰ bhuttabhattatāya²¹ akkhini bhamanti’ ti. ‘Sāmi²² mayhaṇ pi²³ evaṃ eva paññāyati’ ti. So utṭhāya tattha gantvā ekaṇ²⁴ piṇḍaṇ gaḥetvā naṅgalasise²⁵ paharitvā suvaṇṇabhāvaṇ

¹ K. te. C. C^a. me. P. B. om.

² P. cirāyati. C. C^a. °yasī. S. °yī.

³ C. C^a. S. a. maṇ.

⁴ P. paṭik°. B. °gac’. K. °kicc’.

⁵ K. akāsi.

⁶ B. om.

⁷ B. taṇ.

⁸ B. °ndi.

⁹ K. corr. a. cuṇṇaṇ. B. S. om. hutvā.

¹⁰ P. taṇ.

¹¹ K. a. sabbaṇ.

¹² K. atthi u°.

¹³ K. B. P. laddha°.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. °saṇ.

¹⁶ P. ajja.

¹⁷ P. om.

¹⁸ K. a. theraja.

¹⁹ P. a. gehaṇ.

²⁰ C. C^a. S. °bba°.

²¹ B. P. a. sabbaṇ.

²² B. a. ti.

²³ B. sāpi.

²⁴ B. eka°.

ñatvā 'aho ayyassa dhammasenāpatissa¹ dinnadānena² ajj' eva vipāko dassito, na kho pana sakkā ettakaṃ dhanam paṭicchādetvā³ paribhuñjitun' ti bhariyāya ābhattaṃ bhattapacchiṃ⁴ suvaṇṇassa pūretvā rājakulaṃ gantvā rañña katokāso pavisitvā rājānaṃ abhivādetvā 'kiṃ tātā' ti vutte, 'deva ajja mayā kasitaṭṭhānaṃ sabbaṃ suvaṇṇa-bharitam⁵ eva hutvā ṭhitam,⁶ suvaṇṇaṃ āharāpetuṃ vaṭṭatī' ti.⁷ 'Ko 'si tvaṃ' ti. 'Punno nāmāhan'⁸ ti. 'Kiṃ pana te ajja katan' ti. 'Dhammasenāpatissa me ajja⁹ pāto va dantakaṭṭhaṃ ca mukhodakaṃ ca dinnam, bhariyāya pi me¹⁰ mayhaṃ āharanabhattaṃ¹¹ tass' eva dinnan' ti. Taṃ sutvā rājā 'ajj' eva kira bho¹² dhammasenāpatissa¹³ dinnadānena¹⁴ vipāko dassito' ti vatvā 'tātā kiṃ karomī'¹⁵ ti pucchi. 'Bahūni¹⁶ sakaṭasahassāni paḥiṇitvā suvaṇṇaṃ āharāpethā'¹⁷ ti. Rājā sakaṭāni paḥiṇi. Rājapurisessu 'rañño santakan' ti gaṇhantesu gahitaḡahitaṃ¹⁸ mattikā va hoti.¹⁹ Tehi gantvā rañño ārocite²⁰ 'tumhehi kinti vatvā gahitan' ti puṭṭhehi²¹ 'tumbhakaṃ santakan' ti vutte²² 'ahaṃ²³ tātā ko,²⁴ gacchatha²⁵ "Punṇassa santa-

¹ S. a. me.² C. C. S. °ne.

³ S. pariharituṃ sabbaṃ suvaṇṇabharitam eva hutvā ṭhitam suvaṇṇaṃ āharāpetuṃ vaṭṭatī ti gantvā rañño ārocesi, ko 'si etc.

⁴ K. B. P. °pātiṃ.⁵ P. suvaṇṇarāsibha°. K. °puritaṃ.⁶ B. a. idaṃ.⁷ K. a. so.⁸ B. nāma a°.⁹ P. om.¹⁰ B. om.¹¹ P. °aka°. S. āhaṭa°.¹² B. so.¹³ S. a. te.¹⁴ S. °ne.¹⁵ P. °mā.¹⁶ K. bahū.¹⁷ K. °petuṃ vaṭṭatī.¹⁸ K. gahitaṃ. P. °itaṃ °itaṃ.¹⁹ K. P. honti.²⁰ P. a. tātā.²¹ B. puṭṭhā. K. pucchitvā, and a. amhehi.²² B. āhaṃsu.²³ K. na mayhaṃ. P. tena hi. B. om.²⁴ P. puna. B. kuto. K. om.²⁵ B. labhissāmī ti. K. a. āha.

kan" ti vatvā gaṇhathā" ti. Te tathā kariṇsu, gaḥita-gaḥitaṇ¹ suvaṇṇam eva ahosi. Taṇ² sabbaṇ pi³ āharitvā rājaṇgaṇe rāsiṇ akariṇsu, asītihaṭṭhubbedho rāsi ahosi. Rājā nāgare sannipādetvā⁴ 'imasmiṇ nagare atthi kassaci ettakaṇ suvaṇṇan' ti.⁵ 'Natthi devā' ti. 'Kiṇ pan' assa dātuṇ vattati' ti. 'Setṭhichattaṇ devā' ti. Rājā 'Bahudhanasetṭhī nāma hotū'⁶ ti mahantena bhogena saddhiṇ tassa setṭhichattaṇ adāsi. Atha naṇ so āha: 'mayāṇ deva ettakaṇ kālaṇ parakule vasimha,⁷ vasanaṭṭhānaṇ no dethā' ti. 'Tena hi passa,⁸ esa gumbo paññāyati, etaṇ gumbaṇ⁹ harāpetvā¹⁰ gehaṇ kārehī' ti purāṇasetṭhissa gehaṭṭhānaṇ ācikkhi. So tasmiṇ ṭhāne katipāheṇ' eva¹¹ gehaṇ kāretvā¹² gehappavesanamaṅgalaṇ ca chattamaṅgalaṇ ca ekato va karonto sattāhaṇ Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa¹³ dānaṇ adāsi. Ath' assa Satthā dāna-numodanaṇ¹⁴ karonto ānupubbikathaṇ kathesi, dhammakathāvasāne Puṇṇasetṭhī ca bhariyā o' assa¹⁵ dhītā ca¹⁶ Uttarā¹⁷ ti tayo pi¹⁸ janā sotāpannā ahesuṇ.

Aparabhāge Rājagahasetṭhī Puṇṇasetṭhino dhītaṇ attano puttassa¹⁹ vāresi. So 'nāhaṇ dassāmi'²⁰ ti vatvā 'mā evaṇ karotu, ettakaṇ kālaṇ amhe nissāya vasanten'

¹ P. °itaṇ ga°.

² K. P. om.

³ K. a. pucchi.

⁴ K. B. P. °mhā.

⁵ K. passatha, a. dakkhiṇato.

⁶ K. hā°. P. nīharitvā.

⁷ B. a. vatthuṇ sodhāpetvā ghaṭena ghaṭaṇ nidhikumbhaṇ paṭihaññī, nidhikumbhaṇ nīharitvā rājānaṇ jānāpesi: 'deva nidhikumbhaṇ gaṇhāhī' ti—'tava puññaladdhaṇ gaṇhāhī' ti bahū dhanāṇ labhitvā.

⁸ P. B. karāp°.

⁹ B. anu°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. B. P. om.

¹² B. a. dātukāmo ahosi, Puṇṇasetṭhino.

¹³ K. dammi.

¹⁴ B. om.

¹⁵ P. °āpetvā.

¹⁶ S. °tī.

¹⁷ K. B. P. om.

¹⁸ C. S. sa°.

¹⁹ S. ca a°.

²⁰ K. a. cā.

eva te sampatti laddhā, detu me puttassa dhītaran' ti,¹
 'so micchādītthiko, mama dhītā tīhi ratanehi vinā
 vattitun² na sakkoti,³ n' ev' assa dhītaran⁴ dassāmī⁵ ti
 āha.⁶ Atha naṃ bahū seṭṭhigaṇakādayo⁷ kulaputtā 'mā
 tena saddhiṃ vissāsaṃ bhindi, dehi 'ssa dhītaran' ti
 yāciṃsu. So tesāṃ vacanaṃ sampañcchitvā Āsālhipuṇṇa-
 māya⁸ dhītaran⁹ adāsi. Sā patikulaṃ¹⁰ gatakālato paṭṭhāya
 bhikkhuṃ vā¹¹ bhikkhuniṃ vā upasaṅkamitun¹² dānaṃ vā
 dātun¹³ dhammaṃ vā sotun¹⁴ nālattha.¹⁵ Evaṃ aḍḍhatīyesu
 māsesu vītivattesu¹⁶ santike tṭhite paricārike¹⁷ pucchi:
 'idāni kittakaṃ antovassassa¹⁸ avasītṭhan' ti. 'Aḍḍha-
 māso ayye' ti. Sā pitu¹⁹ sāsanaṃ paṇiṇi: 'kasmā maṃ
 evarūpe bandhanāgāre pakkhipiṃsu, varaṃ me²⁰ lakkha-
 nāhataṃ katvā paresaṃ dāsiṃ²¹ sāvetun²², na²³ evarūpassa
 micchādītthikakulassa²⁴ dātun²⁵, āgatakālato paṭṭhāya
 bhikkhudassanādisu ekam pi²⁶ puññaṃ kātun²⁷ na labhāmi'
 ti. Ath' assā pitā 'dukkhitā²⁸ vata me dhītā' ti anatta-
 manataṃ²⁹ pavedetvā pañcadasakahāpaṇasahasassāni pē-
 sesi:³⁰ 'imasmiṃ nagare Sirimā nāma gaṇikā atthi, deva-
 sikaṃ sahasaṃ gaṇhāti, imehi kahāpaṇehi³¹ taṃ³² ānetvā
 sāmikassa pādapariacārikaṃ katvā³³ sayāṃ³⁴ puññaṃ ka-

¹ K. S. a. vutte.³ P. °kkā ti.⁵ S. om.⁶ B. °gaṇādayo. K. °gahapatikā°.⁷ K. Āsālha°.⁹ K. om. two.¹¹ P. a. attano. K. a. sā.¹³ K. P. °ssaṃ.¹⁵ K. maṃ. P. tumhehi maṃ.¹⁷ K. dāpetun.¹⁹ P. °ikassa ku°. B. °tṭhiku°.²⁰ B. a. na vaṭṭati.²² B. dukkhā.²⁴ P. dāpesi.²⁶ S. om.²⁷ P. niyyādetvā (for pā° ka°).² K. P. vasitun.⁴ B. °mā.⁸ P. a. gatā.¹⁰ B. °tṭhan.¹² B. °aṃ °aṃ.¹⁴ P. pitussa.¹⁶ K. a. vā.¹⁸ B. om.²¹ K. om.²³ K. °ttaṃ.²⁵ P. om.²⁸ P. a. yathāruciṃ.

rotū' ti.¹ Sā Sirimaṇ pakkosāpetvā 'sahāyike ime kahā-
pane gahetvā imaṇ aḍḍhamāsaṇ tava² sahāyakaṇ³ pari-
carāhi' ti āha. Sā 'sādhū' ti paṭisunī. Sā taṇ ādāya
sāmikassa santikaṇ gantvā tena Sirimaṇ disvā 'kiṇ idan'
ti vutte 'sāmi imaṇ⁴ aḍḍhamāsaṇ mama sahāyikā tumhe
paricaratu,⁵ ahaṇ pana imaṇ aḍḍhamāsaṇ dānaṇ c'eva
dātukāmā dhammaṇ ca sotukāmā⁶ ti āha. So taṇ
abhirūpaṇ itthiṇ disvā uppannasineho 'sādhū' ti sam-
paṭicchi. Uttarāpi kho Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ
nimantetvā 'bhante imaṇ aḍḍhamāsaṇ aññattha agantvā
idh' eva bhikkhā gahetabbā⁷ ti Satthu paṭiññaṇ gahetvā
'ito dāni paṭṭhāya yāva mahāpavāraṇā⁸ tāva Satthāraṇ
upaṭṭhātuṇ dhammaṇ ca sotuṇ labhissāmi' ti tuṭṭha-
mānasā 'evaṇ yāguṇ pacatha, evaṇ⁹ pūve pacathā' ti
mahānase kiccāni¹⁰ saṇvidahantī vicarati.¹¹ Ath' assā
sāmiko 'sve pavāraṇā¹² bhavissatī' ti mahānasābhimukho
vātapāne ṭhatvā 'kin nu kho karonti¹³ sā andhabālā
vicarati' ti¹⁴ taṇ¹⁵ sedakilinnaṇ¹⁶ chārikāya okiṇṇaṇ¹⁷
aṅgāramasimakkhitaṇ¹⁸ tathā saṇvidahitvā vicaramānaṇ
disvā 'aho¹⁹ andhabālā evarūpe ṭhāne imaṇ sirisampattiṇ
nānubhavati²⁰ "muṇḍasamaṇake²¹ upaṭṭhahissāmi" ti
tuṭṭhacittā vicarati' ti hasitvā apagañchi.²² Tasmiṇ

¹ P. a. sāsaṇaṇ pahini. *Then* : 'Uttarā tathā katvā sāmi-
kena Sirimaṇ disvā, etc.

² K. a. taṇ.

³ B. °ik°.

⁴ C. C^a. S. idaṇ.

⁵ K. °cārituṇ vattati.

⁶ K. om. three.

⁷ B. °aṇ °aṇ. K. paṭigga°.

⁸ K. pa°.

⁹ B. evarūpe.

¹⁰ P. sabbaki°.

¹¹ K. °nti.

¹² P. mahāp°.

¹³ C^a. kāre°.

¹⁴ P. a. oloketvā. B. S. a. olokento.

¹⁵ K. B. a. seṭṭhidhītaṇ.

¹⁶ C. C^a. °kiliṭṭhaṇ.

¹⁷ P. oti°.

¹⁸ K. corr. B. °maṇsi°.

¹⁹ P. ayaṇ.

²⁰ K. °bhoti.

²¹ B. P. °akasamaṇe.

²² P. °echi.

apagate tassa santike t̥hitā Sirimā 'kin nu kho oloketvā esa hasi'¹ ti ten' eva vātapānena oloketi Uttarāṇ² disvā 'imaṇ oloketvā iminā hasitaṇ, addhā³ imassa⁴ etāya saddhiṇ santhavo⁵ atthi' ti⁶ cintesi. Sā kira addhamāsaṇ⁷ tasmīṇ gehe bāhirakaitthi⁸ hutvā vasamānāpi taṇ sam-pattiṇ anubhavamānā attano bāhirakaitthibhāvaṇ ajānitvā 'ahaṇ gharasāmini' ti saññam akāsi. Sā Uttarāya āghā-taṇ bandhitvā 'dukkham assā uppādessāmi' ti pāsādā oruyha mahānasaṇ pavisitvā pūvapacanaṭṭhāne pakka-ṭṭhitaṇ⁹ sappiṇ kaṭacchunādāya¹⁰ Uttarābhimukhaṇ pāyāsi.¹¹ Uttarā taṇ āgacchantaṇ disvā 'mama¹² sahā-yikāya mayhaṇ mahāupakāro¹³ kato¹⁴ cakkavālaṇ atisa-mbādhaṇ Brahmalo ko atinīcako,¹⁵ mama pana¹⁶ sahāyikāya guṇo¹⁷ mahanto, ahaṇ hi etaṇ nissāya dānañ ca dātuṇ dhammañ ca sotuṇ labhiṇ,¹⁸ sace mama etissā¹⁹ upari kodho²⁰ atthi, idaṇ sappi maṇ dahatu, sace natthi mā²¹ dahi'²² ti taṇ mettāya phari tāya tassā²³ matthake āsittaṇ²⁴ pakkatṭhitasappi²⁵ sītūdakaṇ viya ahosi. Atha naṇ 'idaṇ

¹ P. hasati.¹ K. °iṇ.² C. C°. a. mā.³ C. °ssā. C°. °smā.⁴ P. °dhavo.⁶ C. C°. a. sā.⁷ S. after gehe.⁸ P. °akā i°.⁹ K. paku°. P. pakku°. B. pakkuthitaṇ.¹⁰ K. B. S. P. °nā ā°.¹¹ S. Uttarāṇ abhiyāsi. K. Uttarāṇ sīse abhisīñci.¹² C. C°. mayhaṇ.¹³ P. B. upak°. K. bahūp°.¹⁴ B. ga°.¹⁵ K. ativiya ni°. P. °co.¹⁶ B. om.¹⁷ K. a. ca.¹⁸ B. labhi.¹⁹ K. °ssāya.²⁰ B. kopō.²¹ P. K. a. maṇ.²² K. B. P. °atū.²³ P. om.²⁴ P. āsīñcittaṇ pi.²⁵ K. pakutṭhita°. B. pakkuthita°. P. sappi.

sīsalag bhavissatī' ti puna¹ kaṭacchag² pūretvā ādāya āgacchanti³ Uttarāya dāsiyo disvā 'apehi⁴ dubbini⁵, na tvaṇ ambhāgaṇ ayyāya upari¹ pakkasappi⁶ āsiñcituṇ anucchavikā' ti santajjentiyo⁷ ito cito ca utthāya hatthehi sa⁸ pādehi ca pothetvā bhūmiyaṇ pātesuṇ. Uttarā vārenti pi⁹ vāretuṇ nāsakkhi. Ath' assā upari thatvā¹⁰ sabbā dāsiyo paṭibāhitvā 'kissa te evarūpaṇ bhāriyaṇ kammaṇ¹ katan' ti Sirimaṇ ovaditvā uṇhodakena nahāpetvā sata-pākatelena abbhañji.¹¹

Tasmiṇ khaṇe sā attano bāhirakitthibhāvaṇ¹² űatvā cintesi: 'mayā bhāriyaṇ kammaṇ kataṇ, sāmikassa hasita-mattakāraṇa¹³ imissā upari pakkasappiṇ¹⁴ āsiñcantiyā, ayaṇ "gaṇhatha nan" ti dāsiyo¹⁵ ānāpetvā¹⁶ maṇ viheṭhanakāle¹⁷ pi sabbā¹⁸ dāsiyo paṭibāhitvā mayhaṇ kattabbam¹⁹ eva akāsi, sac' āhaṇ²⁰ imaṇ na²⁰ khamāpessāmi muddhā me sattadhā²¹ phāleyyā' ti tassā²² pādamūle nipajjitvā 'ayye²³ khamāhi me' ti āha. 'Ahaṇ sapitikaṇ dhītā, pitari²⁴ khamante²⁵ khamissāmi²⁶ ti.²⁷ 'Hotu ayye pitaraṇ pi²⁸

¹ B. om.² K. °cchukaṇ.³ K. °ati.⁴ P. are.⁵ K. dubbhinike.⁶ K. pakuṭṭhitaṇ sappiṇ. B. *ut supra*. S. pakkaṭṭhita°.⁷ K. taje°, and a. antaraṇ pothentiyo.⁸ K. om.⁹ K. a. tā.¹⁰ K. B. ṭhitā.¹¹ B. abhañjitvā.¹² C. C°. bāhitthi°. K. bāhiratthiyā bhā°.¹³ C°. hita°. P. sīta°. B. hasana°.¹⁴ K. pakuṭṭhita°. B. pakkuthitaṇ sa°.¹⁵ K. B. a. na.¹⁶ B. ānāpesi.¹⁷ B. °ṭhakā°. S. °ṭhenta°.¹⁸ B. S. sabba°.¹⁹ K. sakkaccaṇ upakāram.²⁰ C. C°. svāhaṇ. S. sāhaṇ.²¹ K. tr.²² C. C°. 'ssā.²³ B. ayyā.²⁴ P. a. me.²⁵ P. khamāpīte.²⁶ P. K. khamāpessāmi. B. khamāmi.²⁷ K. a. sve.²⁸ K. om.

te Puṇṇasetṭhiṇ¹ khamāpessāmī' ti. 'Puṇṇo mama vaṭṭe² janakapitā, vivaṭṭe janakapitari³ khamante⁴ panāhaṇ⁵ khamissāmī'⁶ ti. 'Ko pana te vivaṭṭe⁷ janakapitā' ti. 'Sammāsambuddho' ti. 'Mayhaṇ tena saddhiṇ viśāso natthī' ti.⁸ 'Ahaṇ⁹ karissāmī.¹⁰ Satthā sve bhikkhusaṅghaṇ ādāya idhāgamissati, tvaṇ yathāladhasakkāraṇ¹¹ gahetvā idh' eva āgantvā taṇ khamāpehi' ti. Sā 'sādhu ayye' ti utthāya attano gehaṇ gantvā pañcasataparivāritthiyo¹² āṇāpetvā nānāvidhāni¹³ khādaniyāni c' eva sūpeyyāni ca¹⁴ sampādetvā punadivase taṇ sakkāraṇ ādāya Uttarāya gehaṇ āgantvā Buddhapamukhassa saṅghassa¹⁵ patte patitṭhāpetuṇ avisahantī atṭhāsi. Taṇ sabbaṇ gahetvā Uttarā yeve¹⁶ saṇvidahi, Sirimāpi¹⁷ bhattakiccāvasāne saddhiṇ parivārena Satthu pādamūle nipajji. Atha naṇ Satthā pucchi: 'ko te aparādhho' ti. 'Bhante mayā hiyyo idaṇ nāma kataṇ, atha me sahāyikā maṇ vihetṭhamānā¹⁸ dāsiyo nivāretvā mayhaṇ upakāram eva akāsi, sāhaṇ imissā guṇaṇ jānitvā imaṇ khamāpesiṇ, atha maṇ¹⁹ esā "tumhesu khamantesu²⁰ khamissāmī" ti āhā' ti. 'Evaṇ kira Uttare' ti. 'Āma bhante,²¹ sīse me sahāyikāya pakka-sappi²² āsittan'²³ ti. 'Atha tayā kiṇ cintitan' ti.²⁴

¹ K. Puṇṇaka°.

³ B. °ṭṭajanake pi°.

⁵ P. pana a°.

⁷ B. °ṭṭa°.

⁸ B. P. om. K. a. hotu.

¹⁰ K. a. ti.

¹² P. °rak°. K. B. °satā pa°.

¹⁴ P. khādaniyabhojanīyāni.

¹⁵ P. K. B. bhikkhusa°.

¹⁷ B. om. pi. P. a. Satthu.

¹⁸ S. °ṭṭhaya°. K. P. °iya°.

²⁰ P. khamāpitesu.

²² S. pakkatṭhiṇ sa°. K. pakkatṭhita°. B. pakkuthita°.

²³ K. āsiñcitan.

²⁴ K. a. atha bhante.

² B. vaṭṭa°.

⁴ P. °āpentē.

⁶ P. °āpess°.

⁹ P. a. kiṇ.

¹¹ B. P. °aṇ sa°.

¹³ K. °vivi°.

¹⁶ B. P. va. K. om.

¹⁹ S. naṇ.

²¹ K. a. hiyo.

“Cakkavāḷaṇ atisambādhaṇ Brahmaloko atinīcako¹ mama saḥāyikāya guṇo va mahanto,² ahaṇ hi etaṇ nissāya dānaṇ ca dātuṇ dhammaṇ ca sotuṇ alatthaṇ, sace me imissā³ upari kodho⁴ atthi, idaṇ⁵ maṇ dahatu, noce, mā dahī”⁶ ti evaṇ⁷ cintetvā imaṇ⁸ mettāya phariṇ⁹ bhante’ ti. Saithā ‘sādhū sādhū Uttare, evaṇ kodhaṇ jinituṇ vattati,¹⁰ kodho¹¹ nāma akkodhena¹² akkosakaparibhāsako anakkosantena aparibhāsantena¹³ thaddhamaccharī¹⁴ attano santakassa dānena¹⁵ musāvādī saccavacanena jinitabbo’ ti vatvā imaṇ gātham āha :

223. Akkodhena¹⁶ jine kodhaṇ asādhūṇ sādhunā jine,
jine kadariyaṇ dānena saccena¹⁷ alikavādinan’ ti.

Tattha akkodhenā ti kodhano hi puggalo akkodhena¹⁸ hutvā jinitabbo, asādhun¹⁹ ti abhaddako bhaddakena hutvā jinitabbo,²⁰ kadariyo²¹ thaddhamaccharī attano santakassa cāgacittena jinitabbo,²² alikavādī saccavaca-

¹ B. P. °co. K. °nicco.

² B. a. ti.

³ K. tr.

⁴ B. S. kopō.

⁵ C. C^a. imaṇ.

⁶ K. B. °atū.

⁷ S. om.

⁸ C. C^a. om.

⁹ B. °ri.

¹⁰ P. a. ti.

¹¹ P. kodhano. K. B. a. hi.

¹² K. °anena.

¹³ P. akkosako anakkosantena paribhāsako aparī°. K. °sakko pa°. S. akkosanaparibhāsanako. K. anakkosanena.

¹⁴ K. a. puggalaṇ.

¹⁵ K. a. jinitabbo. B. a. °bbā.

¹⁶ B. ako°.

¹⁷ K. B. °nālī°.

¹⁸ K. °anena.

¹⁹ K. °ū. C. C^a. om. ti.

²⁰ K. B. om.

²¹ B. S. °ipan. K. B. S. a. ti.

²² K. B. om.

nenā jinitabbo,¹ tasmā evaṃ āha: Akkodhena jine kodhaṃ . . . pe² . . . alikavādinan³ ti.

Desanāvasāne Sirimā saddhiṃ pañcasatāhi⁴ itthiḥi sotā-pattiphale patitṭhahī ti.⁵

Uttarāupāsikāya vatthu.⁶

4. MAHĀMOGGALLĀNATTHĒRAPAÑHAVATTHU.

Saccaṃ bhāṇe ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-vane viharanto Mahāmoggallānattherassa pañhaṃ ārabha kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye therō devacārikaṃ⁷ gantvā mahesakkāya⁸ devatāya vimānadvāre thatvā⁹ attano santikaṃ āgantvā vanditvā ʔhitaṃ evaṃ āha: ‘devadhīte¹⁰ mahatī¹¹ te sampatti, kiṃ kammaṃ katvā imaṃ alatthā’¹² ti. ‘Mā maṃ bhante pucchathā’ ti. Devatā kira attano¹³ parittakammena lajjamānā evaṃ vadati.¹⁴ Sā pana therena ‘kathēhi yeva me’¹⁵ ti vuccamānā āha:¹⁶ ‘bhante mayā n’eva dānaṃ dinnāṃ na’¹⁷ pūjā katā na dhammo¹⁸ suto, kevaḷaṃ saccamattaṃ rakkhitaṃ’¹⁹ ti. Thero aññāni pi

¹ B. a. ti.

² B. pa. K. la.

³ K. B. saccenāli°.

⁴ C. C^a. °āya.

⁵ K. patitṭhahati.

⁶ K. Uttarāva°. B. Uttarāupāsikāva°, tatiyaṃ.

⁷ K. devaloke cā°.

⁸ B. °kkh°.

⁹ K. B. a. taṃ.

¹⁰ B. devate.

¹¹ S. °ntī. C. C^a. °ntā.

¹² B. imā laddhā.

¹³ B. om.

¹⁴ K. °nti.

¹⁵ B. om.

¹⁶ S. āma.

¹⁷ K. a. ratanatayassa.

¹⁸ K. saddh°.

¹⁹ K. °ṇ and a. tato cutāhaṃ idha nibbattissāmī’ ti. ‘Sādhu devadhīte saccavacanāṃ nāma sattānaṃ sukhaṃ sampattiṃ paratthaṃ detī.’

vimānadvārāni gantvā āgatā¹ aparāpi² devadhītaro pucchi. Tāsu pi tath' eva³ nigūhitvā⁴ therañ paṭibāhituṃ asak-kontisu ekā tāva āha: 'bhante mayā⁵ dānādīsu kataṃ⁶ nāma natthi,⁷ ahaṃ pana Kassapabuddhakāle parassa dāsī ahosiṃ, tassā me sāmiko ativiya caṇḍo pharusō gahitagahiten'⁸ eva kaṭṭhena vā kaliṅgarena vā sīsaṃ⁹ chindati¹⁰ sāhaṃ uppanne kope "esa tava sāmiko pak-khātaṃ¹¹ vā kātuṃ nāsādīni vā¹² chindituṃ issaro, mā kujjhi" ti attānam eva paribhāsivā¹³ kopañ nāma nākā-siṃ,¹⁴ tena me ayaṃ sampatti laddhā¹⁵ ti.¹⁶ Aparā āha: "ahaṃ bhante ucchukhettaṃ rakkhamānā ekassa bhikkhuno ucchuyatthiṃ¹⁷ adāsiṃ,¹⁸ aparā¹⁹ 'ekaṃ timbarūsakaṃ²⁰ adāsiṃ,²¹ aparā²² 'ekaṃ elālukaṃ adāsiṃ,²³ aparā 'ekaṃ

¹ K. āgatāgatā.² K. °rāparāpi.³ K. a. attano puññaṃ.⁴ K. °guyh°. B. °guh°.⁵ B. a. n' eva.⁶ K. a. kammaṃ.⁷ B. atthi.⁸ B. gahiten'.⁹ K. a. me.¹⁰ K. S. bhi°.¹¹ *Skt.* prakhyāta. K. lakkhaṇāhataṃ. B. lakkhaṇa-hataṃ.¹² C. C^a. a. me hi.¹³ B. °etvā. K. a. pubbe kāyakammādiṇṇaṃ (°ññaṃ) me akataṃ duccaritaṃ kammam eva pure kataṃ, īdisaṃ dukkhaṃ labhāmī ti.¹⁴ B. na akāsi. K. a. tassā mettānubhāvena tato cutā idha nibbattissāmi.¹⁵ K. a. bhante.¹⁶ K. a. therō 'khanti paraman tapo' ti-ādim āha; therō aparāṃ pucchi.¹⁷ K. ekau°.¹⁸ K. a. maraṇakāle taṃ sarāmi, 'tato cutā idha nibbattis-sāmi' ti; therō aparāṃ pucchi.¹⁹ K. a. bhante.²⁰ K. a. bhikkhuno piṇḍapātikassa.²¹ K. a. tato cutā . . . pucchi.²² K. a. bhante ekassa bhikkhuno piṇḍapātikassa.²³ C. om. four.

kujjheyya yācito ti yācanakā¹ nāma sīlavanto pabbajitā
te hi kiñcāpi² 'dethā' ti ayācitvā³ va gharadvāre tiṭṭhanti
atthato pana yācanti yeva nāma, evaṇ sīlavantehi yācito
appasmiṇ pi⁴ deyyadhamme vijjamāne appamattakam
pi dadetha,⁵ etehi tīhī ti⁶ etesu⁷ ekenāpi⁸ kāraṇena
devalokaṇ gaccheyyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhānāni pāpuṇisū ti.

Mahāmoggallānattherassa pañhapucchitavattu.⁹

5. SĀKETAKABRĀHMAṆAVATTHU.*

Ahiṇsakā ye¹⁰ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Sāke-
taṇ nissāya Añjanavane viharanto bhikkhūhi puṭṭha-
pañhaṇ ārabha kathesi.

Bhagavato kira bhikkhuparivutassa¹¹ Sāketāṇ¹² piṇḍāya
pavisanakāle eko Sāketavāsī mahallakabrāhmaṇo nagarato
nikkhamanto antaradvāre Dasabalaṇ disvā pādesu patitvā¹³
gopphakesu daḷhaṇ¹⁴ gahetvā 'tāta nanu nāma¹⁵ puttehi
jinnaḱāle mātāpitaro paṭijaggitabbā, kasmā ettakaṇ kālaṇ
amhākaṇ attānaṇ na dassesi, mayā tāva diṭṭho 'si mātā-
raṇ¹⁶ pana¹⁷ passitū ehi' ti Satthāraṇ gahetvā attano
gehaṇ agamāsi. Satthā tattha gantvā paññatte āsane
nisīdi¹⁸ saddhiṇ bhikkhusaṅghena. Brāhmaṇi pi āgantvā

¹ K. B. yācakā.

³ F. S. ā°.

⁵ K. B. °eyya. C. C°. detha. F. om.

⁶ F. C. C°. K. om.

⁸ F. ekeke°.

⁹ K. Moggallānapañhavatthuṇ. B. °rapañhava°, catu-
tthaṇ.

* Cf. F. J., i. 308 ff.

¹¹ K. B. bhikkhusaṅghapa°.

¹³ S. nipa°. K. nipajitvā.

¹⁵ C. C°. S. om.

¹⁷ B. pi.

² B. kiñci pi.

⁴ B. om.

⁷ K. S. a. tisu.

¹⁰ K. a. munayo.

¹² C. C°. Saṅketāṇ.

¹⁴ J. gāḷhaṇ.

¹⁶ K. a. te.

¹⁸ J. ni° pa° ās°.

Satthāpi tath'¹ eva adhivāseti,² kin nu kho kāraṇan' ti. Satthā tesañ kathaṇ sutvā 'bhikkhave ubho pi te attano puttam eva "putto" ti vadanti' ti vatvā atitam āhari:

'Bhikkhave³ ayaṇ brāhmaṇo atīte nirantaṇa⁴ pañca jātisatāni mayhaṇ pitā ahosi, pañca jātisatāni cullapitā, pañca jātisatāni mahāpitā,⁵ sāpi⁶ brāhmaṇi nirantaram eva pañca jātisatāni⁷ mātā ahosi, pañca jātisatāni cullamātā, pañca jātisatāni mahāmātā, evāhaṇ diyaḍḍhajāti-sahassaṇ brāhmaṇassa hatthe saṇvaḍḍho,⁸ diyaḍḍhajāti-sahassaṇ brāhmaṇiyā hatthe' ti⁹ tīni jātisahassāni¹⁰ tesañ puttabhāvaṇ dassetvā imā gāthā abhāsi:¹¹

'Yasmaṇ mano nivisati cittaṇ cāpi pasīdati
aditṭhapubbake pose¹² kāmaṇ tasmiṇ pi vissase.

Pubbe va sannivāseṇa paccuppannahitena vā
evaṇ taṇ jāyati¹³ pemaṇ uppalaṇ va yatho-
dake' ti.

Satthā temāsam eva taṇ kulaṇ nissāya vihāsi, te pi ubho¹⁴ arahattaṇ sacchikatvā parinibbāyiṇsu. Atha nesaṇ mahāsakkāraṇ¹⁵ katvā ubho pi ekaṇ¹⁶ kūṭāgāram eva āropetvā niharīṇsu. Satthāpi pañcasatabbhikkhuparivāro tehi saddhiṇ yeva ālāhanaṇ¹⁷ agamāsi, 'buddhānaṇ kira mātāpitaro'¹⁸ ti mahājano nikkhami. Satthā ālāhanasamīpe ekaṇ sālaṇ pavisitvā atthāsi, manussā Satthāraṇ

¹ K. tatth'.

³ B. atīte bhi°.

⁵ K. a. evāhaṇ . . . saṇvaḍḍho.

⁶ S. a. me.

⁸ C. C°. sambandho.

⁹ C. C°. S. om. K. a. ahañ ca.

¹⁰ K. a. putto hutvā ti Satthā. K. corr. a. Satthā.

¹¹ K. imaṇ gātham āha.

¹² S. poso.

¹³ K. B. °te.

¹⁴ K. K¹. B. ubhopi.

¹⁵ K. K¹. sa°.

¹⁶ K. B. eka°. S. here eva.

¹⁷ K. āha°, al.

¹⁸ K. K¹. a. kālakatā.

vanditvā ekamante¹ t̥hatvā 'bhante "mātāpitaro² vo kālakatā" ti mā cintayitthā' ti Satthārā va³ saddhiṃ paṭisanthāraṇ karonti. Satthā te⁴ 'mā evaṇ avacutthā' ti apaṭikkhipitvā⁵ parisāya ajjhāsayāṇ⁶ oloketvā⁵ taṇ-khaṇānurūpaṇ dhammaṇ desento :

'Appaṇ vata⁷ jīvitaṇ idaṇ, oraṇ vassasatāpi miyati
yo ce⁸ pi aticca⁹ jīvati, atha kho so jarasāpi
miyati¹⁰ ti¹¹

idaṇ Jarāsuttaṇ¹² kathesi.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṇ dhammā-bhisamayo ahosi. Bhikkhū brāhmaṇassa brāhmaṇiyā ca parinibbutabhāvaṇ ajānantā 'bhante tesāṇ ko abhisam-parāyo' ti pucchisū. Satthā 'bhikkhave evarūpānaṇ asekkhamunīnaṇ¹³ abhisamparāyo nāma natthi, evarūpā¹⁴ hi accutaṇ amatamahānibbānam¹⁵ eva pāpuṇantī' ti vatvā imaṇ gātham āha :

225. 'Ahiṇsakā ye¹⁶ munayo niccaṇ kāyena saṇvutā
te yanti accutaṇ t̥hānaṇ yattha gantvā na
socare' ti.

¹ K. a. yeva.

² B. a. pi.

³ K. B. om.

⁴ C. C^a. S. tesāṇ.

⁵ K. K¹. a. va.

⁶ S. āsayāṇ.

⁷ C. C^a. a. te.

⁸ C. C^a. te.

⁹ K. K¹. aticiraṇ.

¹⁰ K. K¹. miyyatī. S. va for pi.

¹¹ K. K¹. a. :

Yathāpi kumbhakārassa katamattikabhājanaṇ
khuddakaṇ ca mahantaṇ ca yaṇ pakkaṇ yaṇ ca āpakkaṇ
sabbaṇ bheda-pariyantaṇ, evaṇ maccānaṇ jīvitaṇ.
Daharāpi ca ye vuddhā ye bālā ye ca paṇḍitā
daliddā sampadā (K¹. samiddhā) c' eva sabbe maccuparā-
yanā ti

¹² Suttanipāta, iv. 6.

¹³ K. K¹. asekkha^o.

¹⁴ K. °pānaṇ.

¹⁵ K. B. amataṇ ma^o.

¹⁶ K. B. yā.

Tattha munayo ti moneyyapaṭipadāya maggaphalaṇ
pattā¹ asekhamunayo, kāyenā ti desanāmatṭaṇ² etaṇ,
tīhi³ dvārehi⁴ saṇvutā⁵ ti attho, accutan ti sassataṇ
ṭhānan ti akuppaṭṭhānaṇ dhuvattṭhānaṇ yatthā ti
yasmiṇ⁶ gantvā⁷ na⁸ socanti na vihaññanti taṇ⁹ ṭhānaṇ
gacchanti¹⁰ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Bhikkhūhi Sāketabrāhmaṇaputtṭhapañhassa vatthu.¹¹

6. PUṆṆĀYA VATTHU.

Sadā jāgaramānānan ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Gijjhakūṭe pabbate¹² viharanto Puṇṇaṇ nāma¹³
Rājagahaseṭṭhino¹⁴ dāsiṇ ārabba kathesi.

Tasā kira¹⁵ ekadivasan kottanattṭhāya bahū vīh
adaṇsu.¹⁶ Sā rattin pi¹⁷ dīpaṇ jāletvā vīhi kottenti
vissamaṇattṭhāya¹⁸ sedatintagattena¹⁹ bahi vāte²⁰ atṭhāsi.
Tasmiṇ samaye Dabbo Mallaputto bhikkhūnaṇ senāsana-

¹ K. K¹. B. °lappa° (B. °lapa°).

² B. a. ev'.

³ K. K¹. B. a. pi.

⁴ K. K¹. C. C¹. vār°. F. om.

⁵ B. susaṇ°.

⁶ B. a. nibbāne.

⁷ K¹. B. a. na socare ti (B. om. ti).

⁸ B. om.

⁹ K¹. a. nibbāna°.

¹⁰ B. °atī. K¹. om. ti.

¹¹ K. K¹. Brāhmaṇabuddhapitāvattuṇ. S. Sāketaka-
brāhmaṇassa vatthu. B. Buddhapitabrāhmaṇava°, pañ-
camaṇ.

¹² K. K¹. om.

¹³ K¹. Puññanāmaṇ. B. Puṇṇā nāma.

¹⁴ K¹. °he se°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. adāsi.

¹⁷ K. K¹. pa°.

¹⁸ B. visamatthāya. K. K¹. visa°.

¹⁹ K. corr. B. tintena ga°.

²⁰ K. bahikavāte.

paññāpako¹ hoti.² So dhammasavanāṇ³ sutvā attano attano⁴ senāsanāṇ gacchantānaṇ bhikkhūnaṇ aṅguliṇ jāletvā⁵ purato purato⁶ maggadesanattāya⁷ gacchanto⁸ bhikkhūnaṇ⁹ ālokaṇ¹⁰ nimmini. Punṇā¹¹ tenālokena pabbate¹² vicarante bhikkhū disvā 'ahaṇ tēva attano dukkhena upaddutā¹³ imāya pi velāya niddaṇ na upemi, bhadantā¹⁴ kiṅkārānā na niddāyanti' ti cintetvā 'addhā ettha kassaci¹⁵ bhikkhuno aphāsukaṇ vā bhavissati, dīghajātito¹⁶ vā upaddavo bhavissati' ti saññaṇ katvā pāto va kuṇḍakaṇ ādāya udakena temetvā hatthatale pūvaṇ¹⁷ katvā aṅgāresu pacitvā uccaṅge katvā 'tittāmagge¹⁸ khādissāmi' ti ghaṭaṇ ādāya tittābhīmukhī pāyāsi. Satthāpi gāmaṇ piṇḍāya¹⁹ pavisitun tam eva maggaṇ paṭipajji. Sā Satthāraṇ disvā cintesi:²⁰ 'aññesu divasesu Satthari diṭṭhe pi mama deyyadhammo na hoti, deyyadhamme sati Satthāraṇ na passāmi,²¹ idāni pana me deyyadhammo²² ca atthi Satthāpi ca²³ sammukhībhūto, sace "lūkaṇ vā paṇitaṇ vā" ti acintetvā gaṇheyya dadeyyāhaṇ imaṇ pūvaṇ' ti cintetvā²⁴ ghaṭaṇ ekamante²⁵ nikkhipitvā Satthāraṇ vanditvā

¹ K. K¹. °naṇ pa°. S. °ne pa°.

³ K. K¹. dhammaṇ.

⁵ Cf. Cullavagga, iv. 4.

⁷ K. maggudde°. K¹. maggude°.

⁹ K. bhikkhū.

¹¹ K. K¹. a. dāsī.

¹³ K¹. B. °tāya.

¹⁵ K. K¹. ekassa. B. ekassa for e° ka°. See infra.

¹⁶ K. K¹. °iko. B. °ikehi.

¹⁷ C°. pūpaṇ. C. puppaṇ.

¹⁸ K. K¹. tittā°. K¹. a. tītā.

¹⁹ B. om.

²⁰ B. °etvā. K. om.

²¹ K¹. a. ti.

²³ K. K¹. om. pi ca. B. om. pi.

²⁵ C. C°. S. °ntaṇ and om. nikkhipitvā . . . gaṇhi; and have nigaṇhi.

² B. ahosi.

⁴ K. om.

⁶ K. om.

⁸ C. C°. °nte.

¹⁰ K. K¹. om.

¹² B. sabbe te.

¹⁴ B. bhadd°

²² B. a. pi.

²⁴ S. om.

‘bhante imaṃ lūkhaṃ dānaṃ paṭigaṇhanto¹ mama saṅghaṃ
karothā’ ti āha.² Satthā Ānandattheraṃ oloketvā tena nīha-
ritvā dinnāṃ mahārājadattiyaṃ pattaṃ upanāmetvā pūva-
piṇḍapātaṃ³ gaṇhi. Puṇṇāpi⁴ taṃ Satthu patte patitṭhā-
petvā pañcapatitṭhitena vanditvā⁵ ‘bhante⁶ tumhehi⁷
ditṭhadhammo⁸ yeva me⁹ ijjahatū’¹⁰ ti āha.¹¹ Satthā
‘evaṃ hotū’ ti ṭhitako va anumodanaṃ akāsi. Puṇṇāpi¹²
cintesi: ‘kiñcāpi me¹³ Satthā saṅghaṃ karonto pūvaṃ
gaṇhi, na¹⁴ pana taṃ¹⁵ khādissati, addhā purato kākassa
vā sunakhassa vā¹⁶ datvā rañño vā rājaputtassa¹⁷ vā
gehaṃ gantvā paṇṭabhojanaṃ bhujjissatū’ ti. Satthāpi
‘kin¹⁸ nu kho¹⁹ esā cintesi’ ti tassā cittācāraṃ²⁰ ſatvā
Ānandattheraṃ oloketvā nisīdanākāraṃ²¹ dassesi. Thero
cīvaraṃ paññāpetvā adāsi. Satthā bahinagare yeva nīsi-
ditvā bhattakiccaṃ akāsi. Devatā²² sakalacakkavāḷagabbhe
devamanussānaṃ upakappanaṃ ojaṃ²³ madhupaṭaḷaṃ
viya²⁴ piḷetvā tattha pakkhipiṃsu. Puṇṇā ca oloketi
aṭṭhāsi. Bhattakiccāvasāne thero uḍakaṃ adāsi. Satthā
katabhattakicco Puṇṇaṃ āmantetvā ‘kasmā tvaṃ Punne

¹ B. °ntā.² B. om.³ K¹. B. pūvaṃ.⁴ S. om. pi.⁵ K. K¹. a. āha.

⁶ K. K¹. a. lūkhappadānena saddhācittē’ ahaṃ dajjā,
yattha bhavesu jātāmi (K¹. °tāpi) mā daliddakule ahu
natthi ti vacanaṃ nāma mā assosiṃ, bhava bhava bhante.

⁷ K. te K¹. tvaṃ.⁸ K¹. a. va.⁹ K. K¹. mam’ eva so.¹⁰ K. K¹. B. samī°.¹¹ K. K¹. om.¹² S. Puṇṇakāpi.¹³ K¹. om.¹⁴ S. a. ca.¹⁵ K¹. naṃ. B. pan’ idaṃ.¹⁶ C. C°. S. om. su° vā.¹⁷ K. K¹. mahāmattassa.¹⁸ S. om.¹⁹ S. a. evam.²⁰ K. K¹. cittavāraṃ.²¹ K¹. a. va.²² K¹. nisinn°.²³ B. om.²⁴ K. K¹. ojaṃ.

mama sāvake paribhavi¹ ti āha. 'Na paribhavāmi² bhante' ti.³ 'Atha tayā mama sāvake oloketvā kiṃ kathitan' ti. "Ahaṃ tava iminā dukkhupaddavena niddaṃ na⁴ upemi,⁵ bhadantā kim atthaṃ niddaṃ na⁶ upenti,⁷ addhā kassaci aphāsukaṃ bhavissati, dīghajātito⁸ vā⁹ upaddavo bhavissati" ti ettakaṃ mayā bhante¹⁰ cintitan' ti.¹¹ Satthā tassā vacanaṃ sutvā 'Punṇe tvaṃ tava¹² attano dukkhupaddavena na¹³ niddāyasi, mama pana¹⁴ sāvakaṃ sadā jāgariyaṃ anuyuttatāya¹⁵ na niddāyanti¹⁶ ti vatvā imaṃ gātham āha :

226. 'Sadā jāgaramānānaṃ ahorattānusikkhinaṃ nibbānaṃ adhimuttānaṃ atthaṃ gacchanti āsavā' ti.

Tattha ahorattānusikkhinaṃ ti divā ca rattiṃ ca tisso sikkhā sikkhamānānaṃ, nibbānaṃ¹⁷ adhimuttānaṃ ti nibbānaṃ jhāsayānaṃ, atthaṃ gacchanti ti eva-rūpānaṃ sabbe pi āsavā atthaṃ vināsaṃ natthibhāvaṃ¹⁸ gacchanti ti attho.

Desanāvasāne yathāṭṭhitā Punṇā sotāpattiphale pati-ṭṭhahi, sampattaparisaṃ pi¹⁹ sātthikā dhammadesanā ahoṣi ti.²⁰

Satthā kuṇḍakaaṅgārapūvena bhattakiccaṃ katvā vihāraṃ agamāsi.²¹ Dhammasabhāyaṃ pi²² kathaṃ samutṭhāpesuṃ :

¹ K¹. °issati. B. paribhāsati.

³ K. a. āha.

⁵ B. okkami.

⁷ B. a. ti.

⁸ K. °tiyo. K¹. °tiko. B. °tikenā.

¹⁰ K. K¹. bha° mayā.

¹² K. K¹. om.

¹⁴ B. om.

¹⁶ B. °ati.

¹⁸ B. om. vi° na°.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ K. K¹. B. a. bhikkhū.

² B. °bhās°.

⁴ K. K¹. om.

⁶ K. K¹. na ni°.

⁹ K¹. om.

¹¹ B. a. vatvā.

¹³ C. C°. om.

¹⁵ C. C°. om.

¹⁷ B. om.

¹⁹ K¹. om.

²² K. K¹. B. om.

'dukkaṇa¹ āvuso Sammāsambuddhena kataṇ Puṇṇāya² dinnena kuṇḍakaāṅgārapūvena bhattakiccaṇ karontenā³ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁴ ti pucchitvā, 'imāya nāmā⁵ ti vutte, 'na bhikkhave idān⁶ eva pubbe pi mayā⁷ imāya dinnakuṇḍakaṇ⁸ paribhuttam evā⁹ ti vatvā atītaṇ āharitvā¹⁰ :

'Bhutvā tinaparighāsaṇ bhutvā ācāmakuṇḍakaṇ etaṇ te bhojanaṇ āsi, kasmā dāni na bhuñjasi.

Yattha posaṇ na jānanti jātiyā vinayena vā pahūt¹¹ attha¹² mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṇ.

Tvaṇ¹³ ca kho maṇ vijānāsi¹⁴ yādisāyaṇ hayuttamo jānanto jānam āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍakan¹⁵ ti.

imaṇ Kuṇḍakasindhavapotakajātaṇ¹⁶ vitthāretvā kathesi ti.¹⁰

*Puṇṇāya vatthu.*¹¹

7. ATULAUPĀSAKAVATTHU.

Porāṇam etaṇ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jeta-vane viharanto Atulaṇ¹² nāma upāsakaṇ ārabha kathesi.

So hi Sāvattihivāsiupāsako . pañcasataupāsakaparivāro

¹ C. dukkharāṇ. K¹. dukkhakarāṇ.

² K¹. Puṇṇā°.

³ K. om. K¹. paṇḍitena.

⁴ K. K¹. dinnāṇ ku°.

⁵ F. J., II. 289. K. K¹. āhari, with the J. in full.

⁶ B. S. bahū tattha.

⁷ K¹. B. tañ.

⁸ J. B. paj°. K. vijānāhi.

⁹ F. J., II. 286 ff. Kuṇḍakakucchisindhavajāta. K. Kuṇḍakakucchisindhavapotakajā°.

¹⁰ K. B. om.

¹¹ K. Puṇṇadāsiva°. B. Puṇṇānāmarājagahasetṭhidāsiva°, chaṭṭhaṇ.

¹² K. Atullan. B. Atulyaṇ.

ekadivasan te upāsake ādāya dhammasavanatthāya vihāraṇ gantvā Revatattherassa santike dhammaṇ sotukāmo hutvā Revatattheraṇ vanditvā nisīdi. So panāyasmā paṭisallānā-rāmo sīho viya ekacaro,¹ tasmā tena saddhiṇ na kiñci kathesi. So 'ayaṇ thero na kiñci² kathesi' ti kuddho utthāya Sāriputtattherassa³ santikaṇ gantvā ekamantaṇ ʔhito therena 'ken' atthena āgat' atthā' ti vutte, 'bhante ahaṇ⁴ ime upāsake ādāya dhammasavanatthāya Revatattheraṇ upasaṅkami, tassa me thero na kiñci kathesi,⁵ svāhaṇ⁶ tassa kujjhivā idhāgato, dhammaṇ me kathethā' ti vutte⁷ 'tena hi⁸ upāsakā⁹ nisidathā' ti¹⁰ bahuṇ¹¹ katvā abhidhammakathaṇ kathesi. Upāsako 'abhidhammakathā nāma atisaṇhā, thero bahuṇ abhidhammam eva¹² kathesi ambhakaṇ iminā ko attho' ti kujjhivā¹³ parisāṇ ādāya Ānandattherassa santikaṇ agamāsi, therenāpi 'kiṇ upāsakā' ti vutte, 'bhante mayaṇ dhammasavanatthāya Revatattheraṇ upasaṅkamimha, tassa santike ālapanamattam¹⁴ pi alabhitvā kuddhā¹⁵ Sāriputtattherassa santikaṇ agamimha,¹⁶ so pi no atisaṇhaṇ bahuṇ abhidhammam eva kathesi, "iminā ambhakaṇ ko attho" ti etassāpi kujjhivā idhāgat' amha,¹⁷ kathehi no bhante dhammakathan' ti. 'Tena hi nisiditvā suṇāthā' ti thero tesāṇ suviññeyyaṇ katvā appakam eva dhammaṇ¹⁸ kathesi. Te¹⁹ therassāpi kujjhivā Satthu santikaṇ gantvā vanditvā ekamantaṇ nisīdinsu, aha ne Satthā āha :

¹ B. °cāro. C. C°. S. ekamante.

² B. °puttassa.

³ B. a. ti.

⁴ K. a. atha thero.

⁵ K. °ka.

⁶ B. bahuṇaṇ.

⁷ K. a. taṇ vanditvā.

⁸ C. C°. alāpana°. S. allāpa°. B. allāpasallāpa°.

⁹ B. °o.

¹⁰ K. ga°. F. C. C°. āg°.

¹¹ K. idhāgamimbā.

¹² F. C. C°. om.

¹³ B. om. six.

¹⁴ B. ahaṇ bhante.

¹⁵ K. so 'haṇ.

¹⁶ B. om. tena hi.

¹⁷ B. a. vatvā.

¹⁸ B. va.

¹⁹ C. C°. a. na.

'kasmā upāsakā āgat' atthā ¹ ti. 'Dhammasavanāya bhante' ti. 'Suto pana vo dhammo' ti. 'Bhante mayaṇ ādito va' ² Revatatttheraṇ upasaṅkamimha, so amhehi saddhiṇ na kiñci kathesi; tassa kujjhivā Sāriputtatttheraṇ upasaṅkamimha, tena no bahuabhidhammo ³ kathito, taṇ ⁴ asallakkhenta kujjhivā Ānandattheraṇ upasaṅkamimha, tena no ⁵ appamattako va dhammo kathito tassāpi kujjhivā idhāgat' amhā' ti. Satthā tassa kathaṇ sutvā, 'Atula' ⁶ porānato ⁷ paṭṭhāya āciṇṇam ev' etaṇ ⁸ tuṇhībhūtam pi ⁹ bahukatham ¹⁰ pi manākathaṇ ¹¹ pi ¹² garahanti yeva, ekan-taṇ ¹³ garahitabbo yeva hi ¹⁴ ekantaṇ pasasitabbo yeva vā ¹⁵ natthi, rājāno pi ekacce nindanti ekacce pasasanti, mahāpaṭhavim pi ¹⁶ candimasuriye pi ¹⁷ catuparisamajjhe nisīditvā dhammaṇ kathentaṇ ¹⁸ sammāsambuddham pi ¹⁹ ekacce garahanti ekacce pasasanti; andhabālānaṇ ²⁰ hi nindā vā pasasā vā appamāṇaṇ, ²¹ paṇḍitena pana medhā-vinā nindito nindito ²² nāma pasasito ca ²³ pasasito nāma hoti' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

¹ B. āgatā.² K. ca. B. om.³ F. C. C^a. S. bahuṇ a°. K. bahū a°.⁴ C. C^a. S. om.⁵ S. tenānandena.⁶ F. B. Atulya. C. C^a. Atulaṇ. K. Atullaṇ. S. Atulālaṇ.⁷ K. pu°.⁸ K. eva etaṇ. B. eva taṇ.⁹ K. om.¹⁰ K. bahū pi kathaṇ.¹¹ K. B. manda°. S. māna° (manā = *Skt.* manāk).¹² K. om.¹³ B. °nta°.¹⁴ S. vā. C. C^a. ti. F. om.¹⁵ F. B. om. C. C^a. yevañ ca.¹⁶ C. C^a. hi.¹⁷ K. va and corr. a. ākāśādayo pi.¹⁸ B. a. pi.¹⁹ B. om.²⁰ C. C^a. B. °añ.²¹ B. °pā.²² C. C^a. om.²³ K. om.

227. 'Porāṇam etam Atula¹ n'etam ajjatanām² iva,
nindanti tuṇhim āsinaṇ, nindanti bahubhāṇinaṇ³
mitabhāṇinaṇ⁴ pi nindanti, natthi loke anindito.
228. Na cāhu na ca bhavissati na o' etarahi vijjati
ekantaṇ nindito poso ekantaṇ vā pasasito.
229. Yaṇ ce vinnū pasasanti anuvicca suve suve
acchiddavuttiṇ⁵ medhāviṇ paññāsīlasamāhitaṇ,
230. Nēkkhaṇ⁶ jambonadasseva ko taṇ ninditum ara-
hati
devāpi naṇ pasasanti, brahmunāpi pasasito' ti.

Tattha porāṇam etan ti purāṇakaṇ etaṇ, Atulā⁷ ti
taṇ upāsakaṇ ālapati, n'etaṇ ajjatanām⁸ ivā ti idaṇ
nindaṇaṇ⁹ pasasanaṇ¹⁰ vā ajjatanāṇ va¹¹ adhunā uppan-
naṇ¹² viya na hoti, tuṇhim āsinaṇ pi hi¹³ 'kiṇ¹⁴ eso
mūgo viya badhiro viya kiñci ajānanto viya tuṇhi hutvā¹⁵
nisinno' ti nindanti, bahubhāṇinaṇ pi 'kiṇ¹⁶ esa
vātāhatatālapaṇṇaṇ¹⁷ viya taṭataṭāyati,¹⁸ imissā¹⁹ kathāya
pariyanto yeva natthi' ti nindanti, mitabhāṇinaṇ pi²⁰

¹ F. C. C^a. Atulaṇ (= Atulā, *pluta* ?). K. Atulla. B. Atulya.

² B. °nam.

³ K. bahūbhāsitaṇ.

⁴ S. °im. B °iṇ pi na ni°.

⁵ B. acchinna°, (al.) K. °tti.

⁶ K. B. nikkhaṇ.

⁷ C. C^a. atulaṇ. K. Atullā. B. Atulyā.

⁸ B. °nam.

⁹ F. nindā°. B. ninditaṇ. K. a. vā.

¹⁰ B. °itaṇ. F. °sā.

¹¹ F. K. B. om.

¹² B. °nnā.

¹³ S. B. ti for pi hi.

¹⁴ S. om.

¹⁵ K. tuṇhītvā.

¹⁶ B. ti for pi kiṇ.

¹⁷ K. vātapahata°. F. C. C^a. °vaṇṭaṇ.

¹⁸ K. kaṭaka°.

¹⁹ K. B. imassa.

²⁰ B. °iṇ pī ti, om. kiṇ.

'kiṃ esa suvaṇṇahiraññaṃ viya attano vacanaṃ mañña-māno ekaṃ vā dve vā vatvā tuṇhī ahoṣī'¹ ti nindanti, evaṃ sabbathāpi imasmiṃ loke anindito nāma natthī ti attho. Na cāhū ti atīte pi nāhoṣī² anāgate pi na bhavissati.³ Yañ ce viññū ti bālānaṃ nindā vā pasaṃsā vā appamānaṃ,⁴ yaṃ pana paṇḍitā divase divase anuvicca nindākāraṇaṃ⁵ vā pasaṃsākāraṇaṃ⁶ vā⁷ jānitvā pasaṃsanti acchiddāya vā sikkhāya⁸ vattamānaṃ acchiddāya⁹ vā jīvitavuttiyā samannāgatattā acchiddavuttiṃ, dhammojapaññāya¹⁰ samannāgatattā medhāviṃ lokiyalokuttarapaññāya c'eva catupārisuddhisīlena ca samannāgatattā paññāsīlasamāhitaṃ pasaṃsanti, taṃ suvaṇṇadosa-virahitaṃ ghaṭṭanamañjanakkhamaṃ jambonadanikkhaṃ¹¹ viya ko ninditum arahaṭi ti attho. Devāpi ti devatāpi paṇḍitamanussāpi taṃ bhikkhuṃ¹² utṭhāya¹³ thomenti pasaṃsanti, brahmunāpi ti na kevalaṃ¹⁴ devamanussehi dasasahassacakkavālamahābrahmunāpi¹⁵ evaṃ¹⁶ pasaṃsito yevā ti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi te¹⁷ upāsakā sotāpattiphale patitṭhahiṃsū ti.

Atulanāmaupāsakassa vatthu.¹⁸

¹ K. hotī.

² B. na hoti.

³ C. C^a. °ssa.

⁴ B. °nā.

⁵ B. ninda°.

⁶ B. °sa°. C. C^a. om.

⁷ F. C. C^a. om.

⁸ F. C. C^a. pāsi°. S. si° vā, om. va° a° vā.

⁹ C. C^a. om.

¹⁰ K. dhammojavapa°. C. C^a. om. °paññāya°.

¹¹ K. jambu°.

¹² F. C. C^a. dukkhaṃ.

¹³ S. B. upaṭṭh°.

¹⁴ K. keb°.

¹⁵ K. B. °le br°. K. brahmehi pi.

¹⁶ K. B. esa.

¹⁷ B. om.

¹⁸ C. C^a. Atulagnāma°. S. Atulaup°. K. Atullaupāsa-kava°. B. Atulyaupāsakava°, sattamaṃ.

8. CHABBAGGIYAVATTHU.*

Kāyappakopan¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Veļuvane viharanto Chabbaggiye² bhikkhū ārabba kathesi.

Ekadivasan hi Satthā³ tesan⁴ ubhohi hatthehi yaṭṭhiyo⁵ gahetvā kaṭṭhapādukā⁶ āruya piṭṭhipāsāne caṇkamantānaṃ khaṭakhaṭasaddaṃ⁷ sutvā 'Ananda kiṃ nāma' esa saddo⁸ ti pucchitvā, 'Chabbaggiyānaṃ pādukā⁹ āruya caṇkamantānaṃ khaṭakhaṭasaddo'¹⁰ ti sutvā sikkhāpadaṃ paññāpetvā 'bhikkhunā nāma kāyādini rakkhituṃ vaṭṭaṭi' ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abbhāsi:

281. 'Kāyappakopaṃ rakkheyya kāyena saṃvuto siyā kāyaduccaritaṃ hitvā kāyena sucaritaṃ care.
282. Vacīpakopaṃ rakkheyya vācāya saṃvuto siyā vacīduccaritaṃ hitvā vācāya sucaritaṃ care.
283. Manopakopaṃ rakkheyya manasā saṃvuto siyā manoduccaritaṃ hitvā manasā sucaritaṃ care.
284. Kāyena saṃvutā dhīrā atho vācāya saṃvutā manasā saṃvutā dhīrā te ve supariṣaṃvutā' ti.

Tattha kāyappakopan ti tividhaṃ kāyaduccaritaṃ¹¹ rakkheyya, kāyena saṃvuto ti kāyadvārena¹² duccarita-pavesaṃ¹³ nivāretvā saṃvuto¹⁴ pihitadvāro¹⁵ siyā yasmā

* Cf. Mahāvagga, v. 6.

¹ K. a. rakkheyyan.

² B. °iya°.

³ K. B. a. Veļuvane viharanto.

⁴ K. B. a. Chabbaggiyānaṃ.

⁵ K. °iṇ.

⁶ C. C°. °kaṇ. K. °kāni.

⁷ B. khaṭakhaṭā ti sa°. C. C°. S. khaṭakhaṭāya°.

⁸ K. B. sa° nāma eso.

⁹ K. B. °kaṇ.

¹⁰ C. C°. khaṭakhaṭaḥantaṃ°.

¹¹ F. °iyaṇ.

¹² K. B. °re.

¹³ K. C. C°. °itaṃ pa°. K. B. °pavesanaṃ.

¹⁴ C. C°. a. ti. B. a. pi.

¹⁵ K. pidahidv°.

paṇa kāyaduccaritaṃ hitvā¹ kāyasucāritaṃ caranto ubhayaṃ p' etaṃ karoti, tasmā kāyaduccaritaṃ hitvā kāyena sucaritaṃ care ti vuttaṃ, anantaragāthāya² pi es' eva nayo. Kāyena saṃvutā dhīrā ti ye paṇḍitā pānātipātādini akarontā kāyena,³ musāvādādini akarontā vācāya, abhiijjhādini asamuttāpenta⁴ manasā ca⁵ saṃvutā, te idhalokasmiṃ⁶ supariṣaṃvutā⁷ surakkhitā sugopitā supi-hitadvārā⁸ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Chabbaggiyānaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.⁹

Kodhavaggavaṇṇanā nīṭṭhitā.

Sattarasamo vaggo.

¹ K. om. kā° hi°.

² K. B. °āsu. K. anantag°.

³ K. a. saṃvutā nāma, so after vācāya.

⁴ K. °āpento.

⁵ K. B. om.

⁶ C. C°. °koka°. S. kāyasmiṃ.

⁷ B. susa°.

⁸ K. supidahita°.

⁹ K. °yavatthuṃ. B. °yavatthu, atṭhamāṃ.

XVIII. MALAVAGGO.

1. GOGHĀTAKAPUTTAVATTHU.

PAṆḍUPALĀSO va dāni 'sī ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Jetavane viharanto ekaṇ goghātakaputtaṇ¹ ārabba
kathesi.

Sāvatthiyaṇ kir' eko goghātako gāvo vadhitvā vara-
maṇsaṇi gahetvā pacāpetvā puttadārena² saddhiṇ nisīditvā
sūmaṇ³ ca khādati, mūlena ca vikkiṇāti.⁴ So evaṇ pañca-
paṇṇāsavassāni goghātakammaṇ⁵ karonto Dhuravihāre
viharantassa Satthu⁶ ekadivasaṇ⁷ kaṭacchumattam pi
yāguṇ vā bhattaṇ vā na adāsi. So maṇsaṇ⁸ vinā bhattaṇ
na bhuñjati. So ekadivasaṇ divasabhāge⁹ maṇsaṇ vikki-
ṇitvā attano atthāya pacituṇ¹⁰ ekaṇ maṇsakhaṇḍaṇ¹¹
datvā nahāyituṇ¹² agamāsi. Ath' assa sahāyako gehaṇ
āgantvā bhariyaṇ āha: 'thokaṇ¹³ vikkiṇiyamaṇsaṇ¹⁴ dehi,

¹ K. °akaṇ puttaṇ.

² C. C°. °rakena. B. °rehi.

³ S. B. maṇsaṇ. K. masaṇ.

⁴ B. °nitvā jivitaṇ kappesi.

⁵ S. B. °akaka°.

⁶ K. °uno.

⁷ K. B. a. pi.

⁸ K. macchamaṇsa. B. so ca vinā maṇsena. C. C°. macchaṇ. S. macchena.

⁹ B. om.

¹⁰ K. pacci°.

¹¹ K. B. a. bhariyāya (K. bhi°).

¹² K. ṇhā°. B. nhā°.

¹³ K. a. me bhagini. B. a. me.

¹⁴ C. C°. °mānaṇ.

gehaṇ¹ me pāhuna²ko āgato³ ti. 'Natthi vikkiṇiya-maṇsaṇ, sahāyako te maṇsaṇ vikkiṇitvā idāni nahāyituaṇ gato⁴ ti. 'Mā evaṇ kari, sace maṇsakhaṇḍaṇ atthi dehi⁵ ti. 'Sahāyakassa te nikkhattamaṇsaṇ⁶ ṭhapetvā aññaṇ natthi⁷ ti. So 'sahāyakassa me atthāya⁸ ṭhapitamaṇsa⁹to aññaṇ maṇsaṇ natthi, so ca vinā maṇsena na bhuñjati, nāyaṇ dassatī¹⁰ ti sāmaṇ yeva taṇ maṇsaṇ gahetvā pakkāmi. Goghātakako pi nahātvā āgato tāya attano pakka-paṇṇena¹¹ saddhiṇ vaddhetvā bhatte upanite āha: 'kahaṇ maṇsaṇ' ti. 'Natthi sāmī¹² ti. 'Nanu ahaṇ pacanattāya maṇsaṇ¹³ datvā gato¹⁴ ti. 'Tava sahāyako āgantvā "pāhuna¹⁵ko me āgato, vikkiṇiyamaṇsaṇ¹⁶ dehi" ti vatvā mayā "sahāyakassa¹⁷ ṭhapitamaṇsa¹⁸to aññaṇ¹⁹ natthi, so ca vinā maṇsena na bhuñjati" ti vutto²⁰ pi²¹ taṇ maṇsaṇ sāmaṇ yeva gahetvā gato²² ti. 'Ahaṇ vinā maṇsena bhattaṇ na bhuñjāmi, harāhi nan²³ ti. 'Kiṇ sakkā kātuṇ,²⁴ bhuñja sāmī²⁵ ti. So²⁶ bhattaṇ harāpetvā satthaṇ ādāya pacchāgehe ṭhito goṇo atthi tassa santikaṇ gantvā mukhe²⁷ hatthaṇ pakkhipitvā jivhaṇ²⁸ nīharitvā saṭṭhena mūle²⁹ chinditvā ādāya gantvā aṅgāresu³⁰ pacāpetvā bhatta-matthake ṭhapetvā nisinno ekaṇ bhattapiṇḍaṇ bhuñjitvā ekaṇ maṇsakhaṇḍaṇ mukhe³¹ ṭhapesi. Taṇ khaṇaṇ yev³²

¹ K. B. gehe.

² B. °un°. C. C°. pahonako. S. pahenako.

³ K. °sakhaṇḍaṇ. C. C°. om. te ni°. . . sahāyakassa.

⁴ Add so . . . bhuñjati?

⁵ C. C°. om.

⁶ C. °sī.

⁷ K. pakativapaṇṇena.

⁸ B. sayāṇ.

⁹ K. a. me.

¹⁰ K. B. a. te.

¹¹ K. a. ca.

¹² B. a. maṇsaṇ.

¹³ K. B. °tte.

¹⁴ K. B. a. balakkārena (K. °akā°).

¹⁵ K. a. aññaṇ.

¹⁶ C. C°. om. K. B. a. nāhaṇ bhattaṇ (B. om.) bhuñjāmi

ti taṇ.

¹⁷ B. °ena.

¹⁸ K. goji°.

¹⁹ K. °laṇ. B. jivhamūlato.

²⁰ K. °re. S. °akesu.

²¹ B. °aṇ.

assa jivhā chijjivā¹ bhattachāpātiyaṇ pati, taṅkhaṇaṇ² yeva kammaśarikkhaṇaṇ vipākaṇ³ labhi. So⁴ goṇo viya⁵ lohitadhārāya mukhato paggharantiyā antogehaṇ⁶ pavisanto⁷ jannukehi vicaranto viravi. Tasmiṇ samaye goghātakassa putto pitarāṇ olokento⁸ samipe thito hoti. Atha naṇ mātā āha: ‘passa putta⁹ imaṇ¹⁰ goṇaṇ viya gehamajjhe jannukehi vicarivā viravantaṇ, idaṇ¹¹ dukkhaṇ tava matthake patissati, mam¹² pi anoloketvā attano sotthiṇ karonto palāyaesū’ ti.¹³ So maraṇabhayaatajjito mātaraṇ vanditvā palāyi,¹⁴ palāyivā ca¹⁵ pana Takkaśilaṇ agamāsi. Goghātako pi goṇo viya gehamajjhe viravanto vicarivā¹⁶ kālaṇ katvā¹⁷ Avicimhi nibbatti, goṇo pi kālam akāsi.

Goghātakaputto pi Takkaśilaṇ gantvā suvannakāra-kammaṇ¹⁸ uggaṇhi. Ath’ assācariyo gāmaṇ gacchanto ‘evarūpaṇ nāma alaṅkāraṇ kareyyāsi’ ti vatvā pakkāmi. So¹⁹ tathārūpaṇ alaṅkāraṇ akāsi. Ath’ assācariyo āgantvā alaṅkāraṇ disvā ‘ayaṇ yatthakatthaci gantvā jīvitū samattho’ ti vayappattaṇ attano dhītaṇ adāsi. So²⁰ puttadhītāhi vaḍḍhi. Ath’ assa puttā vayappattā sippaṇ uggaṇhitvā aparabbhāge Sāvatthiṇ²¹ gantvā tattha gharā-vāsaṇ²² saṇṭhāpetvā vasantā saddhāpasannā²³ ahesuṇ. Pitāpi nesaṇ²⁴ Takkaśilāyaṇ²⁵ kiñci kusalaṇ akatvā va

¹ K. C. C. chinditvā.² K. kammavi°.³ K. a. pi so. B. a. pi. kho.⁴ B. °gehe.⁵ K. °etvā.⁶ B. a. goghātakāṇ.⁷ K. B. mamaṇ.⁸ K. palāyissati.⁹ S. om.¹⁰ K. a. ca.¹¹ C. C. kārakaka°.¹² K. a. pi.¹³ K. ghara°.¹⁴ S. tesāṇ¹⁵ K. taṅtaṇ°.¹⁶ K. om.¹⁷ K. B. °itvā.¹⁸ K. puttaka.¹⁹ B. imaṇ.²⁰ C. C. S. om.²¹ K. kato.²² K. B. a. pi.²³ K. B. S. °iyaṇ.²⁴ K. °samppannā.²⁵ K. sayāṇ.

jaraj pāpuṇi. Ath' assa puttā 'pitā¹ no mahallako' ti attano santikaṇ pakkosāpetvā 'pitu atthāya dānaṇ das-sāmā'² ti Buddhapamukhaṇ bhikkhusanghaṇ nimanta-yiṇsu. Te punadivase antogehe Buddhapamukhaṇ bhikkhusanghaṇ nisidāpetvā sakkaccaṇ parivisitvā bhatta-kiccāvasāne Satthāraṇ āhaṇsu: 'bhante amhehi idaṇ pitu³ jīvabhattaṇ⁴ dinnaṇ, pitu no anumodanaṇ karoṭhā' ti. Satthā taṇ āmantetvā 'upāsaka tvaṇ mahallako pari-pakkasariro paṇḍupalāsasadiṣo, tava paralokagamanāya kusalapātheyyaṇ⁵ natthi, attano patitṭhaṇ karoḥi, paṇḍito bhava mā bālo' ti vatvā⁶ anumodanaṇ karonto imā⁷ gāthā abhāsi:

235. 'Paṇḍupalāso va dāni 'si,
Yamapurisāpi ca taṇ upatṭhitā,
uyyogamukhe ca⁸ tiṭṭhasi,
pātheyyam pi ca⁹ te na vijjati.

236. So karoḥi dipam attano
khippaṇ vāyama,⁹ paṇḍito bhava,
niddhantamalo anaṅgaṇo
dibbaṇ ariyabhūmim ehisī¹⁰ ti.

Tattha paṇḍupalāso va dāni 'sī ti upāsaka tvaṇ idāni chijjitvā¹¹ bhūmiyaṇ patanapaṇḍupalāso¹² viya ahosi, Yamapurisā ti yamadūtā¹³ vuccanti,¹⁴ idaṇ pana maraṇam eva sandhāya vuttaṇ, maraṇaṇ te paccupaṭṭhitan ti attho, uyyogamukhe ti parihānimukhe¹⁵ avaḍḍhi-mukhe¹⁶ ca ṭhito 'sī ti attho, pātheyyaṇ ti gamikassa

¹ B. om.

² K. pituno.

³ K. °laṇ pa°.

⁴ K. B. a. dve.

⁵ K. vāyāma.

⁶ B. chinditvā.

⁷ B. a. ti.

⁸ S. °na°.

⁹ C. C°. °mī.

¹⁰ K. jivita°.

¹¹ B. om.

¹² K. om.

¹³ B. upehisī.

¹⁴ B. patita°.

¹⁵ K. °ati.

¹⁶ K. B. avu°. S. om.

taṇḍulādipātheyyaṇ¹ viya paralokaṇ gacchantassa tava kusalapātheyyam pi natthī ti attho. So karohī ti so tvaṇ samudde nāvāya bhinnāya dīpasañkhātapatiṭṭhaṇ² viya attano kusalapatiṭṭhaṇ karohi, karonto ca³ khippaṇ vāyama⁴ siḥhasiḥhaṇ⁵ viriyaṇ ārabba attano kusala-kammaapatiṭṭhākarane⁶ paṇḍito bhava, yo hi maraṇa-mukhaṇ appatvā⁷ kātuṇ samatthakāle yeva⁸ kusalaṇ karoti vāyamati⁹ esa paṇḍito nāma tādiso bhava, mā bālo¹⁰ ti attho. Dibbaṇ ariyabhūmin ti evaṇ viriyaṇ karonto rāgādīnaṇ¹¹ malānaṇ¹² nīhaṭatāya¹³ niddhanta-malo, aṇṇaṇābhāvena¹⁴ anaṇṇaṇo. nikkilesso hutvā pañcavidhaṇ¹⁵ Suddhāvāsabhūmiṇ pāpuṇissasi¹⁶ ti attho.

Desanāvasāne¹⁷ upāsako sotāpatti-phale patiṭṭhahi, sampattānam pi¹⁸ sātthikā desanā¹⁹ ahoṣī ti.

Te punadivasatthāya pi Satthāraṇ nimantetvā²⁰ dānaṇ datvā katabhattakiccaṇ Satthāraṇ anumodanakāle²¹ āhaṇsu: 'bhante idam pi amhākaṇ pitu jīvabhattam²² eva, imass' eva anumodanaṇ karothā' ti. Satthā tassa anumodanaṇ karonto imā dve gāthā abhāsi :

¹ K. °dīni pā°.

² B. S. °aṇ pa°.

³ K. va.

⁴ B. vāyāma. K. vāyami. S. vāyamasi.

⁵ B. °aṇ °aṇ. F. K. siḥhaṇ.

⁶ K. B. °kammaṇ pa°. S. °kammasaṅkhātā°. K. °tthāya°. K. B. °ṇena.

⁷ K. B. apa°.

⁸ B. va.

⁹ K. om.

¹⁰ K. andhabālā. B. andhabālo.

¹¹ K. °dīni.

¹² K. malā.

¹³ B. nīhata°. K. nīhanatāya.

¹⁴ K. anaṇṇabha°. B. anaṇṇaṇo ti anaṇṇanabha° an°.

¹⁵ S. °vidha°.

¹⁶ F. C. C°. B. °atī.

¹⁷ C. C°. a. te. K. a. so.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. dhammade°, a. jātā.

²⁰ K. a. Buddhappamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ.

²¹ K. °kiccakāle, om. anu° Sa°. S. °nā°.

²² B. jivita°.

237. ' Upanītavayo va¹ dāni 'si
sampayāto 'si Yamassa santike²
vāso pi ca te natthi antarā
pātheyyam pi ca te na vijjati.
238. So karohī dīpam attano
khippaṇ vāyama³ paṇḍito bhava
niddhantamalo anaṅgaṇo
na puna jātijaraṇ upehisi⁴ ti.

Tattha upanītavayo ti upā ti nipātamattaṇ, nītavayo⁵
gatavayo⁶ atikkantavayo tvañ ca 'si⁷ idāni⁸ tayo vaye
attikkamitvā maraṇamukhe t̥hito ti attho, sampayāto
ti⁹ Yamassa santikaṇ¹⁰ maraṇamukhaṇ gantuṇ sajjo¹¹
huvā t̥hito 'sī ti attho, vāso pi ca te natthi antarā
ti yathā maggaṇ gacchantā tāni tāni¹² kiccāni karontā
antarāmagge vasanti, na evaṇ paralokaṇ gacchantā, na¹³
hi sakkā paralokaṇ gacchantena¹⁴ 'adhivāsetha katipāhaṇ
dānaṇ tāva¹⁵ demi, dhammaṇ tāva sunāmi¹⁶ tiādini vattuṇ,¹⁶
ito pi¹⁷ pana cavitvā paraloke nibbatto va hoti, imaṇ¹⁸
atthaṇ sandhāya¹⁹ vuttaṇ pātheyyan ti idaṇ kiñcāpi
hetthā vuttam eva upāsakassa pana²⁰ punappuna²¹ dalhi-
karaṇatthaṇ²² idhāpi Satthārā gahitaṇ.²³ Jātijaraṇ ti

¹ B. S. ca.	² S. °ikaṇ.
³ K. B. vāyāma.	⁴ K. upehi.
⁵ B. a. ti vi°.	⁶ K. om.
⁷ K. 'si tvaṇ for tvañ ca 'si. B. tvaṇ pi.	
⁸ S. dāni.	
⁹ C. C°. om. S. 'si.	¹⁰ K. °ike.
¹¹ K. samattho.	¹² K. om.
¹³ F. om.	
¹⁴ C. C°. om. hi, etc. S. om. na hi, etc.	
¹⁵ S. tāva dā°.	¹⁶ B. vuttaṇ.
¹⁷ K. B. om.	¹⁸ K. idaṇ.
¹⁹ F. B. a. taṇ. K. °y' etaṇ.	²⁰ K. om.
²¹ K. B. °naṇ.	²² K. dalha°.
²³ K. B. kathitaṇ.	

ettha vyādhimaraṇāni pi¹ gahitān' eva² honti, heṭṭhimagāthāhi ca anāgāmi maggo kathito, idha arahattamaggo,³ evaṇ sante pi yathā nāma rañño⁴ attano mukhappamāṇaṇ⁵ kabalaṇ vaddhetvā puttassa upanīte so kumāro attano mukhappamāṇen⁶ eva gaṇhāti,⁷ evam evaṇ⁸ Satthārā uparimaggavasena dhamme desite⁹ pi upāsako attano upanissayabalena¹⁰ heṭṭhā sotāpattiphalāṇ¹¹ patto, sesa-parisāya pi sātthikā¹² desanā¹³ ahoṣī ti.

Goghātakaputtassa vatthu.¹⁴

2. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Anupubbenā¹⁵ ti imaṇ dhammadeśanaṇ Satthā Jeta-vane viharanto aññatarāṇ brāhmaṇaṇ ārabba kathesi.

So kira ekadivasāṇ pāto va¹⁶ nikkhamitvā bhikkhūnaṇ cīvaraṭṭhapaṇaṭṭhāne¹⁷ bhikkhū cīvaraṇ pārupante olokeno aṭṭhāsi. Taṇ pana ṭhānaṇ virūḷhatipaṇ hoti. Ath' ekassa bhikkhuṇo cīvaraṇ pārupantassa cīvarakaṇṇo¹⁸ tiṇesu¹⁹ pavattanto²⁰ ussāva binduhi temi.²¹ Brāhmaṇo²² 'idaṇ²³

¹ C. C^a. B. om.

³ K. B. a. kathito.

⁵ K. B. °ena.

⁷ B. gaṇhi.

⁹ B. °ito. K. a. so.

¹¹ K. B. a. patvā imissānumodanāya (B. °ssā anu°) vasena (B. avasāne) anāgāmi phalaṇ.

¹² K. B. a. dhamma°.

¹⁴ K. °kava°. B. °puttava°, a. paṭṭhamaṇ.

¹⁵ K. a. medhāvī.

¹⁷ K. B. °pārupana°.

¹⁹ K. a. pattantesu.

²⁰ B. °ttento. C. C^a. S. °ttento. K. parivattanto.

²¹ C. C^a. te. B. temiyati.

²² K. a. taṇ disvā.

² S. °itā va.

⁴ B. rañña.

⁶ B. °am.

⁸ B. eva.

¹⁰ K. B. °vasena.

¹³ K. a. jātā.

¹⁶ K. a. nagarā.

¹⁸ K. °ṇṇesu.

²³ K. B. imaṇ.

ṭhānaṃ appaharitaṃ¹ kātuṃ vaṭṭati² ti punadivase kuddā-
laṃ³ ādāya gantvā taṃ ṭhānaṃ tacchetvā khalamaṇḍala-
sadisaṃ akāsi.⁴ Punadivase pi⁵ taṃ ṭhānaṃ āgantvā⁶
bhikkhusu cīvaraṃ pārupantesu ekassa cīvarakaṇṇaṃ
bhūmiyaṃ patitvā paṇsumhi pavattamānaṃ⁷ disvā 'idha
vālukaṃ⁸ okirituṃ vaṭṭati⁹ ti cintetvā¹⁰ vālukaṃ āharitvā
okiri.¹¹ Ath¹² ekadivasaṃ¹³ purebhatte¹⁴ caṇḍo ātapo
ahosi, tadāpi bhikkūnaṃ cīvaraṃ pārupantānaṃ gattato sede
muccante¹⁵ disvā¹⁶ 'idha mayā maṇḍapaṃ kāretuṃ vaṭṭati¹⁷
ti cintetvā¹⁸ maṇḍapaṃ kāresi.¹⁹ Pun' ekadivasaṃ²⁰ pāto
va²¹ vaddalikā²² ahosi. Tadāpi²³ brāhmaṇo bhikkhū
olokento²⁴ tintacīvarake²⁵ bhikkhū²⁶ disvā 'ettha mayā
sālaṃ kāretuṃ vaṭṭati²⁷ ti²⁸ sālaṃ kāretvā, 'idāni sālāya²⁹
mahāṃ karissāmi³⁰ ti cintetvā³¹ Buddhapamukhaṃ bhikkhu-

¹ C. C^a. °hirituṃ.² K. khu°.³ B. °iso ahosi. K. a. so.⁴ K. B. om.⁵ B. ga°. K. a. oloketi.⁶ C. C^a. S. °ṭṭa°.⁷ K. bāl°.⁸ K. a. saha bhiriyāya.⁹ K. a. so pi punappunaṃ gantvā taṃ ṭhānaṃ oloketi.¹⁰ K. pun'.¹¹ K. a. pāto va.¹² B. °ttaṃ.¹³ C. C^a. S. muccite. K. B. muñcante.¹⁴ K. a. puññaṃ me pasutabbaṃ.¹⁵ K. a. dabbasambhāraṃ āharitvā.¹⁶ K. a. so taṃ puna oloketvā.¹⁷ B. punadivase.¹⁸ B. a. vassaṃ vassi.¹⁹ K. vaddalo. S. °ikaṃ. B. °ṭṭ°. C. C^a. vaddūlakaṃ.*Cf. Skt. vārdala and vārdālikā.*²⁰ K. tadā uddhukamaṇḍape.²¹ B. a. va ṭhito. K. a. aṭṭhāsi.²² K. °rante.²³ K. °ūnaṃ.²⁴ K. a. so katipāhaṃ dabbasambhārādini āharitvā tattha.²⁵ B. sālā°.²⁶ K. a. so nānā vatthadānānurūpāni sajjetvā nānā sūpa-
byañjanāni bhaddānurūpāni sajjetvā.

sanghaṇ nimantetvā anto ca bahi ca bhikkhū nisīdāpetvā dānaṇ datvā¹ bhattakiccāvasāne anumodanattāya Satthu pattaṇ gahetvā 'bhante ahaṇ bhikkhūnaṇ cīvarapārūpana-kāle imasmiṇ ṭhāne olokeno ṭhito idaṇ c' idaṇ ca² disvā idaṇ c' idaṇ ca kāresin'³ ti ādito paṭṭhāya sabbaṇ taṇ⁴ pavattiṇ ārocesi. Satthā tassa vacanaṇ sutvā 'brāhmaṇa paṇḍito⁵ nāma khane khane⁶ thokaṇ thokaṇ⁷ kusalaṇ karonto⁸ anupubbena attano akusalamalaṇ⁹ niharati yevā' ti vatvā imaṇ gātham āha :

239. 'Anupubbena medhāvī thokathokaṇ¹⁰ khane khane kammāro rajatasseva niddhame malam attano' ti.

Tattha anupubbenā ti anupaṭipāṭiyā, medhāvī ti dhammojapaññāya samannāgato, khane khane ti okāse okāse kusalaṇ karonto kammāro rajatasseva ti yathā suvaṇṇakāro ekavāram eva suvaṇṇaṇ tāpetvā koṭṭetvā malaṇ niharitvā pilandhanavikaṭiṇ¹¹ kātuṇ na sakkoti, punappuna¹² tāpento koṭṭento¹³ pana¹⁴ niharati tato 'nekavidhaṇ¹⁵ pilandhanavikaṭiṇ karoti, evam evaṇ¹⁶ punappuna kusalaṇ karonto paṇḍito attano rāgādimalaṇ niddhameyya, evaṇ niddhantamalo hi¹⁷ nikkilesa hoti ti attho.

¹ B. *om. two.*

² B. *om. four.* K *a. kāraṇaṇ.*

³ B. *kāremī.*

⁴ K. *om.*

⁵ K. B. °itā, °anti *infra.*

⁶ K. C. C^a. *om.*

⁷ K. *om.*

⁸ K. B. °ntā.

⁹ K. *akusalaṇ.* C. C^a. S. °mūlaṇ (*malaṇ in Cy*).

¹⁰ K. B. °aṇ °aṇ.

¹¹ K. °naṇ pati°.

¹² C. C^a. S. *om.* K. B. °naṇ. K. *a. pi.*

¹³ B. °tvā.

¹⁴ K. B. *a. malaṇ.*

¹⁵ K. B. *aneka°.* K. S. °vidha°.

¹⁶ K. *eva.*

¹⁷ S. *om.*

Desanāvasāne¹ brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhahi,
mahājanassāpi sātthikā desanā² ahosi³ ti.

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.⁴

3. TISSATTHEHAVATTHU.

Ayasā va malan⁵ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Tissattheraṇ nām' ekaṇ bhikkhuṇ⁶
ārabbha kathesi.

Eko⁷ kira Sāvattvivāsī kulaputto⁸ pabbajitvā laddhū-
pasampado 'Tissatthero'⁹ ti paññāyi.¹⁰ So aparabhāge
janapadavihāre vassūpagato aṭṭhatthakaṇ thūlasā-
ṭakaṇ labhitvā vutthavasso¹¹ pavāretvā¹² taṇ ādāya
gantvā bhaginiyā hatthe ṭhapesi.¹³ Sā 'na me esa¹⁴
sātako bhātu anucchaviko' ti¹⁵ tikhiṇāya vāsiyā chinditvā
hirahiraṇ katvā udukkhale koṭṭetvā piṇjetva¹⁶ pothetvā¹⁷
vattetvā¹⁸ sukhumasuttaṇ kantitvā¹⁹ sātakaṇ vāyāpesi.
Thero pi suttañ c' eva sūciyo ca saṇvidahitvā cīvarakārake
daharasāmaṇere sannipātetvā bhaginiyā santikaṇ gantvā

¹ K. a. so.

² K. dhammade°, a. jātā.

³ K. °si, and a. tato paṭṭhāya mahājanā mahantapha-
lāni ṇatvā attanānurūpabalaṇ maṇḍapañ ca sālāñ ca
kāretvā dānaṇ datvā.

⁴ K. Brāhmaṇasālava°. B. °pava°, dutiyaṇ.

⁵ K. a. samutthāya.

⁶ C. C°. S. om. B. om. ekaṇ.

⁷ B. so.

⁸ K. a. sāsane.

⁹ K. ti nāma.

¹⁰ B. °ati.

¹¹ K. vutṭha°.

¹² K. B. om.

¹³ K. °etvā.

¹⁴ K. B. eso.

¹⁵ B. S. a. taṇ. K. a. tantaṇ.

¹⁶ K. °itvā. C. picetvā. B. pavisetvā. K. a. vijja-
tetvā (?).

¹⁷ C. C°. om.

¹⁸ K. vattitvā.

¹⁹ B. °etvā.

'taṇ¹ me sātakaṇ detha,² cīvaraṇ kāressāmī³ ti āha. Sā navahatthasātakaṇ⁴ niharitvā kaṇiṭṭhabhātikassa hatthe ṭhapesi. So taṇ gahetvā vitthāretvā⁵ 'mama sātako thūlo atṭhahattho, ayaṇ sukhumo navahattho, nāyaṇ mama sātako, tumhākaṇ esa, na me iminā attho, tam eva me dethā' ti āha. 'Bhante tumhākam eva eso,⁶ gaṇhatha nan' ti. So n' eva icchi. Ath' assa⁷ attanā⁸ katakiccaṇ sabbaṇ ārocetvā 'bhante tumhākam ev' esa, gaṇhatha nan' ti adāsi. So taṇ ādāya vihāraṇ gantvā cīvarakammaṇ paṭṭhapesi. Ath' assa bhagini cīvarakārakaṇaṇ atthāya yāgubhattādīni⁹ sampādesi, cīvarassa niṭṭhitadivase pana atirekasakkāraṇ kāresi. So cīvaraṇ oloketvā tasmiṇ uppanna-sineho 'sve dāni naṇ pārupissāmī' ti saṇharitvā cīvaravaṇse ṭhapetvā taṇ rattin bhuttāhāraṇ¹⁰ jīrāpetuṇ¹¹ asakkonto kālaṇ katvā tasmiṇ yeva¹² cīvare ūkā¹³ hutvā nibbatti. Bhagini pi 'ssa kālakiriyaṇ¹⁴ sutvā bhikkhūnaṇ pādesu pavattamānā¹⁵ rodi. Bhikkhū tassa sarīrakiccaṇ katvā gilānu-paṭṭhākassa abhāvena 'saṅghass' ev' etaṇ¹⁶ pāpuṇāti,¹⁷ bhājessāma nan' ti taṇ cīvaraṇ niharāpesuṇ. Sā¹⁸ ūkā 'ime mama santakaṇ vilumpanti' ti viravanti ito o' ito ca¹⁹ saṇdhāvi. Satthā gandhakuṭiyaṇ nisinno va dībāya sotadhātuyā taṇ saddaṇ sutvā 'Ānanda Tissassa cīvaraṇ²⁰ sattāhaṇ nikkhipituṇ vadehī' ti āha. Thero tathā kāresi. Sāpi sattamē divase kālaṇ katvā Tusitavimāne²¹ nibbatti.

¹ B. om.² K. kārāp°.³ K. vicār°. B. a. oloketvā.⁴ K. so.⁵ K. °no.⁶ K. bhūt°.⁷ K. B. om.⁸ K. °yabhāvaṇ.⁹ S. °ṭṭ°. C. C°. vatta°.¹⁰ K. a. bhikkhūnaṇ.¹¹ K. S. om.¹² K. °bhavane.¹³ K. a. ti.¹⁴ B. °tthaṇ sā°.¹⁵ K. a. sā.¹⁶ K. yāgū°.¹⁷ B. jir°.¹⁸ C. C°. ūko.¹⁹ K. B. eva taṇ.²⁰ K. sātake.²¹ K. a. abhājetvā.

Satthā atthame divase 'Tissassa¹ cīvaraṇ bhājetvā gaṇhantū'² ti ānāpesi. Bhikkhū tathā kariṇsu.³ Bhikkhū⁴ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ: 'kasmā nu kho Satthā Tissassa cīvaraṇ satta⁵ divase⁶ ṭhapāpetvā⁷ atthame divase gaṇhituṇ anujāni' ti.⁸ Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave Tisso attano cīvare ūkā hutvā nibbatto, tumhehi tasmiṇ bhājiyamāne⁹ "mama santakaṇ vilumpanti" ti viravanto ito o' ito ca¹⁰ dhāvi,¹¹ so tumhehi cīvare gayhamāne¹² tumhesu manañ padūsetvā¹³ niraye nibbatteyya, tenāhaṇ cīvaraṇ nikkhipāpesiṇ, idāni pana so Tusitavimāne¹⁴ nibbatto, tena vo¹⁵ mayā cīvaragaṇhanaṇ¹⁶ anuññātan' ti vatvā, puna tehi 'bhāriyā¹⁷ ayaṇ¹⁸ bhante taṇhā nāmā' ti vutte, 'āma bhikkhave imesaṇ sattānaṇ taṇhā nāma bhāriyā, yathā¹⁹ ayato²⁰ malaṇ utthahitvā ayam eva khādati vināseti aparibhogañ karoti, evaṃ evāyaṇ taṇhā imesaṇ sattānaṇ abbhantare²¹ uppajjitvā te satte nirayādisu nibbatteti²² vināsaṇ pāpeti' ti vatvā imaṇ gātham āha:

240. 'Ayaṣā va malaṇ samuṭṭhitāṇ²³
 tadutṭhāya²⁴ tam eva khādati,
 evañ atidhonacāriṇaṇ
 sāni²⁵ kammāni nayanti duggatīn' ti.

¹ C. C^a. Tissa°.² B. °athā.³ C^a. om. three.⁴ K. B. a. dhammasabhāyaṇ.⁵ C. C^a. B. sattame.⁶ K. °saṇ.⁷ K. ṭhapetvā.⁸ C. C^a. K. °jānāti. S. °jānāti ti.⁹ B. a. ime, v. supra.¹⁰ K. om.¹¹ K. vidhāvi.¹² K. C. C^a. gaṇha°. S. gaṇhiya°.¹³ K. padose°. B. padussitvā.¹⁴ K. °bhavane.¹⁵ K. om.¹⁶ B. S. °gahaṇaṇ. K. °gaṇa.¹⁷ C. C^a. S. °yaṇ. B. a. vata.¹⁸ S. om.¹⁹ K. a. pi.²⁰ S. ayaṣā.²¹ K. antare.²² K. B. °ttāp°. B. °esi.²³ K. B. samuṭṭhāya.²⁴ B. tat' u°.²⁵ S. saka°.

Tattha ayasā¹ ti ayato samuṭṭhitāṇ² taduṭṭhāyā ti tato uṭṭahitvā,³ atidhonacārinan ti dhonā⁴ vuccati⁵ cattāro paccaye 'idam-atthitāya alam etenā' ti⁶ paccavekkhitvā⁷ paribhuñjanapaññā,⁸ taṇ atikkamitvā caranto⁹ atidhonacārī nāma, idaṇ vuttaṇ hoti: Yathā ayato malaṇ samuṭṭhāya¹⁰ tato samuṭṭhitāṇ tam eva khādati, evam evaṇ¹¹ catupaccaye apaccavekkhitvā paribhuñjantaṇ¹² atidhonacāriṇaṇ sāni¹³ kammāni attaniṭṭhitattā¹⁴ attano santakān' eva tāni kammāni taṇ¹⁵ duggatiṇ nayanti ti attho.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.
Tissattherassa vatthu.¹⁶

4. LĀLUDAYITTHERAVATTHU.

Asajjhāyamalā¹⁷ ti imaṇ dhammadesaṇaṇ Satthā Jetavane viharanto Lāludāyittheraṇ¹⁸ ārabba kathesi.
Sāvattiyaṇ kira pañcakotimattā ariyasāvaka¹⁹ pure-

¹ C. C°. °so. B. a. vā.

² So S. MSS. and edd. samuṭṭhāyā ti samuṭṭhahitvā.

³ K. om. four. B. uṭṭhāya.

⁴ K. dhovanā. Cf. Morris, J.P.T.S., 1887, p. 100.

⁵ S. °nti.

⁶ So Hardy, Nettipakarapa, p. 265. S. paccayā. K. C. C°. S. idam atthaṇ ete hi (K. corr. a. ti). F. idha pavatthaṇ ete hi.

⁷ K. apa°.

⁸ F. C. C°. S. paribhuñjanatthaṇ pa°. K. °ñjantānaṇ pa°. B. °nasa°.

⁹ F. C. C°. cattāro.

¹⁰ K. a. yato. B. ayato taṇ sa°.

¹¹ K. eva.

¹² K. °ntānaṇ.

¹³ S. yāni. F. tāni.

¹⁴ K. utthi°.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. B. °rava°, B. a. tatiyaṇ.

¹⁷ K. a. mantā.

¹⁸ K. Lo°.

¹⁹ K. a. te. B. a. vasanti, dvekotimattā puthujjanā vasanti yeva, tesu ariyasāvaka.

bhattaṇ dānaṇ datvā pacchābhattaṇ sappitelamadhuphā-
 nitavattṭhādini gahetvā vihāraṇ gantvā dhammakathaṇ
 supanti, dhammaṇ sutvā gamanakāle¹ Sāriputtamoggallā-
 nānaṇ² guṇe³ kaṭhenti. Udāyitthero tesaṇ sutvā 'etesaṇ
 tāva dhammakathaṇ⁴ sutvā tumhe evaṇ kathetha, mama
 dhammakathaṇ sutvā kin nu kho kathessathā' ti vadati.
 Manussa tassa kathaṇ sutvā 'ayaṇ pi⁵ eko dhamma-
 kathiko bhavissatī'⁶ ti,⁶ 'imassāpi⁷ amhehi dhammakathaṇ
 sotuṇ vaṭṭatī' ti te⁸ ekadivasaṇ therāṇ yācitvā 'bhante
 ajja amhākaṇ dhammasavaṇadivaso' ti, saṅghassa dānaṇ
 datvā 'tumhe bhante⁹ divā dhammakathaṇ¹⁰ katheyyāthā'
 ti āhaṇsu. So pi tesaṇ adhivāsesi. Tehi dhammasavaṇa-
 velāya¹¹ āgantvā 'bhante dhammaṇ no¹² kathethā' ti
 vutte Udāyitthero¹³ āsane nisīditvā cittavijāniṇ¹⁴ gahetvā
 cālento cālento¹⁵ ekam pi dhammapadaṇ adisvā 'ahaṇ
 padabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇissāmi,¹⁷ añño dhammakathaṇ ka-
 thetū' ti vatvā otari. Te¹⁸ aññena dhammakathaṇ
 kathāpetvā padabhāṇāya¹⁹ puna taṇ āsanaṇ āropayaṇsu;²⁰
 puna pi kiñci adisvā 'ahaṇ rattij kathessāmi, añño
 padabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇatū' ti vatvā²¹ otari. Te²² aññena
 padabhāṇaṇ¹⁶ bhaṇāpetvā puna rattij therāṇ ānayaṇsu.²³
 So rattij pi kiñci adisvā, 'ahaṇ paccūse²⁴ kathessāmi,
 rattij añño kathetū' ti vatvā otari. Te aññena rattij

¹ B. S. a. ca.³ K. guṇaṇ. B. guṇakathaṇ.⁵ B. om.⁷ B. imassa santike.⁹ K. B. bha° tu°, and a. amhākaṇ.¹⁰ B. dhammaṇ.¹² B. S. no dha°.¹⁴ K. °vijj°. B. °bīj°.¹⁶ B. sarabhaññaṇ.¹⁸ C. C°. otaritvā.¹⁹ K. B. °ṇatthāya. B. sara°.²¹ B. a. āsanā.²² C. C°. thero. B. tena.²⁴ B. °sakāle.² C. C°. °na°.⁴ K. B. dhammaṇ.⁶ K. om.⁸ K. tehi.¹¹ K. °yaṇ.¹³ K. Lolu°.¹⁵ C. C°. B. om.¹⁷ B. a. ti.²⁰ K. B. a. so.²³ C. C°. ānāpayiṇsu.

kathāpetvā puna paccūse taṇ ānayaṇsu. So puna¹ pi kiñci nāddasa.² Mahājano leḍḍudaṇḍādini³ gahetvā 'andhabāla tvaṇ Sāriputtamoggallānānaṇ vanne kathiyamāne⁴ evam evañ ca⁵ vadesi, idāni kasmā na kathesi⁶ ti santajjetvā palāyantaṇ⁶ anubandhi. So palāyanto ekissaṇ⁷ vaccakuṭiyaṇ⁸ pati.

Mahājano kathaṇ samuṭṭhāpesi:⁹ 'Lāḷudāyī Sāriputtamoggallānānaṇ¹⁰ gunakathāya vattamānāya¹¹ usūyanto¹² attano dhammakathikabhāvaṇ pakāsetvā manussehi sakkaṇaṇ katvā "dhammaṇ suṇāmā"¹³ ti¹⁴ catukkhattuṇ āsane nisīditvā¹⁵ kathetabbayuttakaṇ kiñci apassanto "tvaṇ amhākaṇ ayyehi Sāriputtamoggallānattherehi¹⁶ saddhiṇ yugaggāhaṇ gaṇhāsī" ti leḍḍudaṇḍādini gahetvā santajjetvā palāpiyamāno¹⁷ vaccakuṭiyaṇ⁸ patito¹⁸ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁹ ti pucchitvā, 'imāya nāmā²⁰ ti vutte, 'na bhikkhave idān²¹ eva pubbe p'esa gūthakūpe nimuggo yevā²² ti vatvā atitaṇ āharitvā:¹⁸

'Catuppado ahaṇ samma tvaṇ pi samma catuppado ehi sīha¹⁹ nivattassu, kin nu bhīto²⁰ palāyasi.²¹

Asuci pūtilomo 'si duggandho²² vāsi²³ sūkara, sace yujjhitukāmo 'si jayaṇ samma dadāmi te²⁴ ti

¹ K. paccūse.

² K. leḍḍu°.

³ B. evañ c' evañ ca. K. evañ c' eva.

⁴ K. a. taṇ.

⁵ B. °iyā.

¹⁰ K. B. °ttattherassa.

¹² K. B. ussu°.

¹³ B. suṇomā. C. C°. °mī.

¹⁵ K. a. kathāpesi, thero. .

¹⁶ K. B. ayyena °ttattherena.

¹⁸ K. āhari, and gives the J. F.J., II. 9 ff.

¹⁹ B. samma.

²¹ K. a. ti.

²³ K. B. vāyasi

² K. °si.

⁴ K. katheyya°.

⁷ C. C°. K. B. °ssā.

⁹ K. C. C°. °apesuṇ.

¹¹ B. pava°.

¹⁴ K. B. S. a. vutte.

¹⁷ K. B. palāyamāno.

²⁰ B. sito.

²² B. duga°.

imaṇ jātakaṇ vitthāretvā kathesi, 'tadā¹ sīho² Sāriputta-
tthero³ ahosi,⁴ sūkaro Lāludāyī' ti. Satthā imaṇ desa-
naṇ⁵ āharitvā 'bhikkhave Udāyina⁶ appamattako va
dhammo uggahito, sajjhāyaṇ pana n'eva akāsi,⁷ kiñci
pariyattiṇ⁸ gahetvā⁹ tassā asajjhāyakaraṇaṇ¹⁰ malam evā
ti vatvā imaṇ gātham āha :

241. 'Asajjhāyamalā mantā anuṭṭhānamalā¹¹ gharā
malaṇ vaṇṇassa kosajjaṇ pamādo rakkhato
malan' ti.

Tattha¹² yā kāci¹³ pariyatti vā sippaṇ vā yasmā asajjhā-
yantassa ananuyuñjantassa¹⁴ vinassati¹⁵ vā nirantaraṇ vā
na upatṭhāti, tasmā asajjhāyamalā mantā' ti vuttaṇ,
yasmā pana gharāvāsaṇ vasantassa¹⁶ utṭhāy' utṭhāya
jinṇapaṭisaṇkharanādīni¹⁷ akarontassa gharāṇ¹⁸ nāma
vinassati¹⁹ tasmā anuṭṭhānamalā gharā ti vuttaṇ,
yasmā gihissa vā pabbajitassa vā kosajjavasena sarīra-
paṭijaggaṇaṇ vā parikkhārapaṭijaggaṇaṇ vā²⁰ akarontassa
kāyo dubbaṇṇo hoti tasmā malaṇ vaṇṇassa kosajjaṇ
ti vuttaṇ, yasmā pana²¹ gāvo rakkhantassa pamādavasena
niddāyantassa vā kilantassa vā tā²² gāvo atitthapakkan-

¹ K. a. sīhabhātiko aham eva.

² K. °hakaṇiṭṭho. *Diff. identification in J.*

³ K. B. °tto.

⁴ K. om.

⁵ K. dhammade°.

⁶ S. Lālu°. K. Lolu°.

⁷ K. B. a. yaṇ.

⁸ K. °ttaṇ.

⁹ B. uggahitvā.

¹⁰ K. tassāsaajjhāyaṇ aka°.

¹¹ K. anutthāya°.

¹² B. a. asajjhāyamalā ti.

¹³ S. yaṇ kiñci.

¹⁴ C. C°. om. K. °yujjhantassa.

¹⁵ K. °nti.

¹⁶ S. gharadvāre saṇvas°.

¹⁷ K. jina°.

¹⁸ B. °rā.

¹⁹ K. nassati.

²⁰ S. om. vā pa° vā. C. C°. om. pa° vā.

²¹ B. om.

²² K. om.

danādīhi¹ vā vālamigacorādiupaddavena² vā paresaṇ
sālikkhattādīnaṇ³ otaritattā⁴ khādanavasena vā⁵ vipāsaṇ⁶
āpajjanti sayam⁷ pi daṇḍaṇ vā paribhāsaṇ vā pāpuṇāti,
pabbajitvā⁸ ca⁹ pana chadvārādīni¹⁰ arakkhantaṇ¹¹ pamā-
davasena kilesā otaritvā¹² sāsanā cāventi,¹³ tasmā pamādo
rakkhato malan ti vuttaṇ, so¹⁴ hi 'ssa¹⁵ vināsāvaha-
nena malaṭṭhāniyattā¹⁶ malan ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.¹⁷

Lāludāyittherassa vatthu.¹⁸

5. AÑÑATARAKULAPUTTAVATTHU.

Mal' itthiyā duccaritan ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Veḷuvane viharanto aññatarāṇ kulaputtaṇ ārabba
kathesi.

Tassa kira¹⁹ samānajātikaṇ kulakumārikaṇ²⁰ ānesuṇ.
Sā ānītadivasato²¹ paṭṭhāya aticārini ahoṣi. So kulaputto
tassā aticārena lajjito kassaci sammukhībhaṇ upagantaṇ

¹ F. C. C°. °dīni. K. B. °dinā. B. S. a. vā. K. patittha°.

² K. bālamigga°.

³ F. K. B. °ni.

⁴ K. S. otaritvā. B. otāretvā.

⁵ K. niddāyanti vā gāvo. B. om.

⁶ K. a. mā.

⁷ F. tissam.

⁸ K. B. °itaṇ.

⁹ K. B. vā.

¹⁰ B. °rāni.

¹¹ F. ārakkhattaṇ. B. ārakkha°.

¹² B. otāretvā.

¹³ F. C. C°. vāceyyan ti.

¹⁴ K. om.

¹⁵ S. om.

¹⁶ B. °ṭhānāniyattā.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. Lōludāyiva°. B. °rava°, catutthaṇ.

¹⁹ K. kir' assa.

²⁰ K. B. kum°. K. a. mātāpitaro.

²¹ K. ānītadittha°.

asakkonto Buddhupatthānādini patvā¹ katipāhaccayena
 Satthāraṇ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṇ nisinno²
 'kiṇ upāsaka na dissasi'³ ti vutte⁴ tam atthaṇ ārocesi.
 Atha naṇ Satthā 'upāsaka pubbe pi mayā "itthiyo⁵ nāma
 nadiādisadisā⁶ tāsū paṇḍitena kopo⁷ na katabbo" ti vuttaṇ,
 tvaṇ pana taṇ⁸ bhavapaṭicchannattā na sallakkhesi' ti
 vatvā tena yācito:⁹

'Yathā nadī ca pantho ca pānāgāraṇ sabhā papā
 evaṇ lokitthiyo nāma velā tāsāṇ na vijjati' ti

jātaṇ¹⁰ vitthāretvā¹¹ 'itthiyā hi aticāraṇabhāvo¹² dānaṇ
 dentassa maccheraṇ¹³ idhalokaparalokesu¹⁴ sattānaṇ aku-
 salakammaṇ¹⁵ vināsanaṭṭhena¹⁶ malaṇ, avijjā pana sabba-
 malānaṇ uttamamalan' ti vatvā imā gāthā abhāsi:¹⁷

242. 'Mal' itthiyā duccaritaṇ maccheraṇ dadato malaṇ
 malā ve pāpakā dhammā asmiṇ loke paramhi ca.

243. Tato malā malatarāṇ avijjā paramaṇ malaṇ
 etaṇ malaṇ pahatvāna¹⁸ nimmalā¹⁹ hotha
 bhikkhavo' ti.

¹ C^a. vatvā. K. B. paricchinditvā.

² K. nisīditvā.

³ C. C^a. B. S. °ti.

⁴ K. a. so.

⁵ K. itthi. S. a. hi.

⁶ K. °adinisadiso.

⁷ K. B. kodho.

⁸ S. B. om. S. taṇ pana.

⁹ K. a. atitaṇ āhari and the J.

¹⁰ F.J., i. 801-2.

¹¹ B. a. upāsaka. K. a. tadā jāyapatikā ca etarahi jāya-
 patikā ācariyo aham eva sammāsambuddho, upāsaka.

¹² K. aticārimalaṇ. B. aticārinibhāvena malaṇ.

¹³ B. °ramalaṇ. K. a. malaṇ.

¹⁴ K. °ke ca pa°.

¹⁵ B. ku°.

¹⁶ B. °tthēna.

¹⁷ K. imaṇ gātham āha.

¹⁸ K. piha°. B. pahantvāna.

¹⁹ K. nimalo.

Tattha duccaritan ti ettha¹ aticāro,² aticāriniñ³ hi itthiñ⁴ sāmiko pi gehā nīharati, mātāpitunnañ⁵ santikañ gantvā⁶ “kulassa⁷ añgārabbhūtā⁸ akkhihi pi⁹ na daṭṭh-abbā¹⁰ ti tañ nīharanti,¹¹ sā anāthā vicarantī mahā-dukkhañ pāpunāti, ten’ assā¹² duccaritañ malan ti vuttañ, dadato ti dāyakassa, yassa hi¹³ khetakasanakāle¹⁴ ‘imas-miñ khette sampanne salākabhaddāni dassāmi’ ti cintet-vāpi¹⁵ nipphanne¹⁶ sasse¹⁷ maccherañ uppajjitvā cāgacittañ nivāreti,¹⁸ so maccheravāsena cāgacitte¹⁹ avirūhante²⁰ manussasampattiñ²¹ dibbasampattiñ²² nibbānasampattiñ ti²³ tisso sampattiyo na labhati,²⁴ tena vuttañ maccherañ dadato malan ti, aññesu pi evarūpesu²⁵ es’ eva nayo, pāpakā dhammā ti akusaladhammā pana idhaloke ca²⁶ paraloke ca malam eva. Tato ti heṭṭhāvuttamalato,²⁷ malataran ti atirekamalañ²⁸ vo kathamī ti attho, avijjā

¹ C. C^a. vatvā. F. K. B. om.

² K. om.

³ B. °nī.

⁴ C. C^a. itthi.

⁵ K. °ūnañ. B. mātupitūnañ.

⁶ K. gatā. K. B. a. tvañ.

⁷ F. kusal°.

⁸ B. agārava° (but cf. Skt. kulāṅgāra).

⁹ K. om.

¹⁰ K. di°. C. C^a. S. diṭṭhapubbā. F. niddiṭṭhapubbā.

¹¹ B. S. °ati.

¹² B. tena sā.

¹³ S. om. C. C^a. sassa° for ya° hi.

¹⁴ B. °khette ka°.

¹⁵ K. B. S. om. pi.

¹⁶ B. °nna°.

¹⁷ B. a. pi.

¹⁸ B. °si.

¹⁹ C. C^a. S. °ttena.

²⁰ K. C. C^a. abhi°. K. °rūlhante. C. C^a. °nto.

²¹ B. °tti, so infra.

²² K. sagga°. C. C^a. om.

²³ K. ca.

²⁴ B. labhi.

²⁵ B. sesesu pi for a°. pi e°.

²⁶ S. a. malam eva.

²⁷ F. C. C^a. °tte ma°.

²⁸ S. °kañ ma°.

ti atthavatthukaṇ aṇṇānam eva¹ paramaṇ malaṇ pahat-vānā² ti etaṇ malaṇ jahitvā bhikkhave tumhe nimmalā hothā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.³

Aṇṇatarakulaputtassa vatthu.⁴

6. CULLASĀRIVATTHU.

Sujīvan⁵ ti immaṇ dhammadešanaṇ Satthā Jetavane viharanto Cullasāriṇ⁶ nāma Sāriputtattherassa saddhivihārikaṇ⁷ ārabba kathesi.

So kira ekadivaṇaṇ⁸ vejjakammaṇ katvā paṇṭabhojanaṇ labhitvā ādāya nikkhamanto antarāmagge therāṇ disvā 'bhante idaṇ mayā vejjakammaṇ katvā laddhaṇ, tumhe aṇṇattha evarūpaṇ bhojanaṇ na labhissatha, imaṇ bhuñjatha, ahaṇ te vejjakammaṇ katvā niccakālaṇ evarūpaṇ āhāraṇ āharissāmi'⁹ ti āha. Thero tassa vacanaṇ sutvā tuṇhībhūto va pakkāmi. Bhikkhū vihāraṇ āgantvā Satthu tam atthaṇ ārocesuṇ. Satthā 'bhikkhave ahiriko nāma pagabbho kākasadiṣo hutvā ekavīsatividhāya anesanāya tthatvā sukhaṇ jīvati, hirottappasampanno¹⁰ pana dukkhaṇ jīvati' ti vatvā imā gāthā abhāsi :

244. 'Sujīvaṇ ahirikena kākasūrena dhaṇsinā
pakkhandinā pagabbhena saṅkiliṭṭhena jīvitaṇ.

¹ B. a. malatarāṇ.

² K. B. pahant°.

³ K. om.

⁴ K. Ducāritthiva°. B. °ttava°, pañcamaṇ.

⁵ K. a. abirikenā.

⁶ C°. S. Thulla° (S. °ikaṇ). K. Cula°. B. Cūla°.

K. C. C°. °ri°.

⁷ K. a. bhikkhaṇ.

⁸ B. °se. C. C°. S. om. vejjakammaṇ . . . ahaṇ te.

⁹ S. °ess°.

¹⁰ B. hirio°.

245. Hirimatā ca dujjīvaṇ niccaṇ sucigavesinā
aḷinen' appagabbhena¹ suddhājivena passatā² ti.

Tattha ahirikenā ti chinnahirottappena,³ evarūpena
hi⁴ amātaram⁵ eva 'mātā me' ti apitādayo⁶ eva⁷ 'pitā me'
ti ādinā nayena vatvā ekavīsatividhāya anesanāya pati-
tṭhāya sukhena jivitūṇ sakkā, kākasūrenā ti sūrakāka-
sadisena,⁸ yathā hi sūrakāko⁹ kulogharesu yāguādini
gaṇhitukāmo bhittiādisu nisīditvā attano¹⁰ olokanabhāvaṇ¹¹
ñatvā¹² anolokento¹³ viya aññavihitako viya niddāyanto
viya ca¹⁴ hutvā manussānaṇ pamādaṇ¹⁵ sallakkhetvā anu-
patitvā 'sūsū' ti vadantesu¹⁶ yeva bhājanato mukhapūraṇ
gahetvā palāyati, evam evaṇ ahirikapuggalo pi bhikkhūhi
saddhiṇ gāmaṇ pavisitvā yāgubhattatṭhānādini¹⁷ vavatthā-
peti¹⁸ tatra¹⁹ bhikkhū piṇḍāya caritvā yāpanamattaṇ²⁰
ādāya āsanasālaṇ²¹ gantvā paccavekkhantā yāguṇ pivitvā
kammaṭṭhānaṇ manasikarontā²² sajjhāyanti āsanasālaṇ
sammajjanti, ayaṇ pana kiñci akatvā gāmābhimukho va
hoti, so²³ bhikkhūhi 'passath' iman' ti olokiyamāno pi
anolokento viya aññavihito viya²⁵ niddāyanto viya gaṇṭhikaṇ

¹ B. °nāpa°.

² B. °thā, so *infra*.

³ K. B. °akena.

⁴ F. C. C°. S. evarūpehi.

⁵ C. amatam. C°. amātām. S. amātādayo.

⁶ K. apitūā°. B. apitādayo.

⁷ B. a. ca.

⁸ B. °kākādivasena.

⁹ F. C. C°. S. sūro kāko.

¹⁰ S. attamano.

¹¹ K. °kabhā°.

¹² C. C°. S. om. two.

¹³ C. C°. S. olo°.

¹⁴ K. om.

¹⁵ F. manussādaṇ.

¹⁶ K. °nto.

¹⁷ C. °bhattanā°. C°. S. °bhattādini.

¹⁸ K. °tṭha°. B. °si

¹⁹ B. tattha.

²⁰ K. yāpanaṇ.

²¹ S. āsanaṇ.

²² B. karonti.

²³ B. a. hi.

²⁴ K. °etvā.

²⁵ C. C°. S. om. two.

paṭimuñcanto¹ viya cīvaraṇ saṇṇidahanto² viya³ hutvā
 ‘asukaṇ nāma me kammaṇ atthi’ ti vadanto uṭṭhāyāsana
 gāmaṇ pavisitvā pāto⁴ vavattāpitagehesu⁵ aññatarāṇ
 geḥaṇ upasaṇkamitvā gharamānusakesu⁶ thokaṇ kavāṭaṇ
 pidhāya dvāre nisīditvā kantantesu⁷ pi ekena hatthena
 kavāṭaṇ paṇāmetvā anto pavisati, atha naṇ disvā akāma-
 kāpi āsane nisidāpetvā yāguādisu yaṇ kiñci⁸ atthi taṇ
 denti, so⁹ yāvadatthaṇ bhuñjitvā avasesaṇ pāttena¹⁰ ādāya
 pakkamati ayaṇ kākasūro nāma, evarūpena ahirikena
 sujīvan ti attho. Dhaṇsinā ti ‘asukatthero nāma
 appiccho’ ti-ādīni vadantesu ‘kiṇ pana mayaṇ na appi-
 cchā’ ti-ādivacanena¹¹ paresaṇ guṇaṇ¹² dhaṇsanatāya¹³
 dhaṇsinā, tathārūpassa¹⁴ hi¹⁵ vacanaṇ sutvā ‘ayaṇ pi
 appichatādiguṇe¹⁶ yutto’ ti maññamānā manussa dātab-
 baṇ¹⁷ maññanti, so¹⁸ tato paṭṭhāya viññupurisānaṇ cittaṇ
 ārādhetaṇ¹⁹ asakkonto tamhāpi lābhā parihāyati, evaṇ
 dhaṇsipuggalo²⁰ attano pi²¹ parassa pi lābhaṇ nāseti yeva
 pakkhandinā ti pakkhandacārinā²² paresaṇ kiccāni²³
 attano kiccāni viya dassentena²⁴ pāto va bhikkhusu
 cetiyaṇgaṇādisu vattaṇ katvā²⁵ kammaṭṭhānamanasikārena

¹ B. mu°. C. C^a. paṭimucc°.

² K. saddhāraṇidahito (?).

³ S. a. ca.

⁴ K. a. va ādito paṭṭhāya.

⁵ B. °ap°. K. °itesu ge°.

⁶ F. C. C^a. S. °ke.

⁷ K. kantakesu. B. kand°.

⁸ K. B. om.

⁹ B. om.

¹⁰ B. S. °nād°. C. C^a. patte.

¹¹ K. ty°. B. om. vad° . . . tiādi.

¹² B. °ṇa°.

¹³ F. °ntāya. K. dhas°.

¹⁴ S. evarūp°.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. appicchādi°.

¹⁷ B. a. pi.

¹⁸ K. B. a. pana.

¹⁹ F. ārāme dhātūṇ.

²⁰ K. dhaṇsini°. S. °eī pu°.

²¹ K. om.

²² B. °ndana°.

²³ B. a. pi. K. a° ki° pa° ki°.

²⁴ S. °nto.

²⁵ S. caṇkamitvā for va° ka°.

thokaṇ nisīditvā utthāya gāmaṇ pavisantesu¹ mukhaṇ dhovitvā paṇḍukāsāvapārūpanaakkhiañjanasīsamakkaṇā-dīhi² attabhāvaṇ maṇḍetvā sammajjanto viya dve tayo sammujjanippahāre³ datvā dvārakotthakābhimukho hoti, manussā 'pāto va cetiyaṇ vandissāma mālapūjaṇ⁴ karissāma' ti āgatā⁵ taṇ disvā 'ayaṇ vihāro imaṇ daharaṇ nissāya paṭijagganaṇ labhati, imaṇ mā pamajjitthā'⁶ ti vatvā tassa dātabbaṇ maññanti, evarūpena pakkhandināpi sujivaṇ, pagabbhena ti kāyapagabbhiyādīhi⁷ samannā-gatena, saṅkiliṭṭhena jīvitān ti evaṇ jīvaṇ kap-petvā jīvantena hi puggalena saṅkiliṭṭhena hutvā jīvaṇ nāma hoti, taṇ dujjivaṇ⁸ pāpajivitaṇ⁹ evā ti attho. Hirimata cā¹⁰ ti hirottappasampannena puggalena dujjivaṇ so hi amātādayo¹¹ va¹² 'mātā me' ti-ādīni¹³ avatvā¹⁴ adhammike paccaye gūthaṇ viya¹⁵ jigucchanto dhammena samena pariyesanto sapadānaṇ piṇḍāya caritvā jīvikaṇ kappento lūkhajīvikaṇ¹⁶ jīvatī ti attho, suci-gavesinā ti suciṇi kāyakammādīni¹⁷ gavesantena,¹⁸ alīnena ti jīvitavuttiṇ¹⁹ anu alīnena²⁰ suddhājīvena

¹ B. °ntena.

² B. °naṇ akkhi°. B. °īni.

³ K. samañjanapahārena. B. °raṇ.

⁴ S. °laṇ pū°.

⁵ B. °ntvā. K. āgatāgatā.

⁶ F. C. C°. S. pajj° (F. C. C°. °ithā).

⁷ K. pā°. S. °bbhā°.

⁸ B. jīv°.

⁹ B. pāpam.

¹⁰ K. vā. C. C°. om.

¹¹ S. mā°

¹² B. ca.

¹³ C. C°. om. ādīni.

¹⁴ K. vatvā.

¹⁵ F. C. C°. om.

¹⁶ B. lūkhaṇ.

¹⁷ C. C°. °inā.

¹⁸ F. °nto. C. C°. °nto na.

¹⁹ C. C°. °tā vu°. K. °taṇ vu°. K. °tti°.

²⁰ F. anamalanena. C. anamalīnena. C°. amalīnena.

K. °alīnena. B. S. anu alīnena (*But allī in Hem. Pkt. Gr., iv. 54 = lī + ā*). F. *conī*. anavalīnena.

passatā ti evarūpo hi puggalo suddhājīvo nāma hoti, tena eva¹ suddhājīvena tam eva suddhājīvaṃ² sārato passato lūkhajīvikavasena³ dujjīvaṃ hoti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.⁴

Sāriputtattherassa saddhivihārikassa⁵ vatthu.

7. PAÑCASATAUPĀSAKAVATTHU.

Yo pāṇam atimāpeti⁶ ti⁷ imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto pañcasate⁸ upāsake ārabba kathesi.⁹

Tesu hi eko pāṇatipātāveramaṇisikkhāpadam eva rakhi,¹⁰ itaretarāni ti.¹¹ Te ekadivasaṃ 'ahaṃ dukkaraṃ karomi¹² dūrakkhaṃ¹³ rakkhāmi' ti vivādāpannā¹⁴ Satthu santikaṃ gantvā vanditvā tam atthaṃ ārocesuṃ. Satthā tesāṃ kathaṃ sutvā ekasīlam pi kaṇiṭṭhakaṃ¹⁵ akatvā 'sabbān' eva¹⁶ dūrakkhāni' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

246. 'Yo pāṇam atimāpeti¹⁷ musāvādaṃ ca bhāsati
loke adinnaṃ ādiyati paradāraṃ ca gacchati,

¹ K. ten' eva.

² B. jīvaṃ.

³ S. °ikā°. K. B. °ita°.

⁴ K. om.

⁵ K. Sāribhikkhuvejjakammava°. B. Cūlasāriva°, cha-
tṭhaṃ.

⁶ So all MSS. S. °pātetī. B. om.

⁷ K. om.

⁸ S. °ta°.

⁹ K. a. te sāvattthiyaṃ vasiṃsu.

¹⁰ B. °nti.

¹¹ B. itare itarāni. K. itaro pi adinnādānāveramaṇi-
sikkhāpadam eva rakhi itarāni (°ro pi?) surāmerayya-
majjapamādatthānāveramaṇisikkhāpadam eva rakhi itare
itarāni, vaggavaggā hutvā.

¹² C. om. two.

¹³ C. C°. B. S. dukkaraṃ.

¹⁴ C. C°. °daupp°. B. °dā upp°.

¹⁵ B. °tṭhaṃ.

¹⁶ C. C°. S. om. sabbān 'eva.

¹⁷ B. S. atipātetī al.

247. Surāmerayapānañ ca yo naro anuyuñjati,
idh' eva-m-eso¹ lokasmiṇ mūlaṇ khaṇati attano.
248. Evaṇ bho purisa jānāhi pāpadhammā asaṇṇatā,²
mā taṇ lobho adhammo ca ciraṇ dukkhāya
randhayun' ti.

Tattha yo pāṇam atimāpeti ti sāhatthikādisu³ chasu payogesū ekapayogenāpi parassa⁴ jīvitindriyaṇ upacchindati, musāvādan ti paresaṇ atthabhañjanakaṇ musāvādañ ca bhāsatī, loke adinnaṇ ādiyati ti imasmiṇ sattaloke theyyāvahārādisu ekenāpi avahārena⁵ para-pariggahitaṇ ādiyati, parādārañ ca gacchati ti parassa rakkhitaḡopitabhaṇḡesu⁶ aparajjhanto uppathacāraṇ carati, surāmerayapānaṇ⁷ ti yassa kassaci surāya c'eva merayassa ca pānaṇ anuyuñjati sevati bahulikaroti,⁸ mūlaṇ khaṇati ti tiṭṭhatu paraloko so pana puggalo idhalokasmiṇ yeva yena khattavatthuādinā mūlena patiṭṭhaheyya⁹ tam pi¹⁰ avapetvā¹¹ vā¹² vissajjetvā vā¹³ suraṇ pivanto mūle¹⁴ khaṇati anātho kapaṇo hutvā vicarati. Evaṃ bho ti pañcadussīlakammakārikaṇ¹⁵ puggalaṇ ālapati, pāpadhammā ti lāmakadhammā, asaṇṇatā ti kāyasaṇṇamādirahitā,¹⁶ acetasā ti pi pāṭho acittakā ti attho, lobho adhammo cā ti lobho c'eva doḡo ca ubhayam pi h'etaṇ akusalamūlaṭṭhena,¹⁷ ciraṇ dukkhāya randhayun ti cirakālaṇ nirayaḡukkhādīnaṇ

¹ B. p'.³ C. C^a. sa^o.⁵ F. C. C^a. anta^o.⁷ S. °ñ cā.⁸ B. °nti c'eva bahūli ca kar^o.¹⁰ B. om.¹² C. C^a. B. S. om.¹⁴ B. attano mūlaṇ.¹⁵ F. °sīlya^o. B. dusīlyakammakaraṇaṇ.¹⁶ B. °saṇṇatādi^o.² B. °itā.⁴ C. C^a. S. paraṇ.⁶ S. °bhaccesu.⁹ C. C^a. B. S. °peyya.¹¹ B. atṭhap^o.¹³ F. om. B. naṇ.¹⁷ B. akusalam eva.

atthāya taṇ ete dhammā mā randhantu¹ mā mathantū² ti attho.

Desanāvasāne³ pañcasatā upāsakā sotāpatti-phale pati-
tṭhahinsu, sampattānam pi sātthikā desanā aho si ti.

Pañcasataupāsakānaṇ vatthu.⁴

8. TISSADAHARAVATTHU.

Dadanti ve ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Tissadaharaṇ nāma ārabba kathesi.

So kira Anāthapiṇḍikassa gahapatino Visākhāya upā-
sikāyā ti pañcannam⁵ pi⁶ ariyasāvakakoṭṭhānaṇ⁷ dānaṇ
nindanto⁸ vicarati,⁹ asadisadānam pi nindi yeva. Tesā¹⁰
dānagge sītalaṇ labhitvā 'sītalan' ti nindati, uṇhaṇ lab-
hitvā 'uṇhan' ti nindati, appaṇ dente pi 'kiṇ ime appa-
mattakaṇ¹¹ denti' ti nindati, bahuṇ dente pi¹² 'imesaṇ
gehe tṭhāpanatṭhānaṇ¹³ maññe natthi' ti, 'nanu nāma
bhikkhūnaṇ yāpanamattaṇ dātappaṇ, ettakaṇ yāgubhattaṇ
nirattakam eva vipajjati'¹⁴ ti nindati. Attano pana ñātake
ārabba 'aho amhākaṇ ñātakānaṇ gehaṇ¹⁵ catuddisāhi¹⁶
āgatāgatānaṇ¹⁷ bhikkhūnaṇ āpanabhūtan'¹⁸ ti-ādini vatvā

¹ B. S. °entu.

² C. mattentu. C^a. mate°. S. °entu. B. paṭṭhentu.

³ B. a. te.

⁴ B. °kava°, sattamaṇ.

⁵ S. pañcasatānam.

⁶ B. om.

⁷ C. C^a. S. °sāvaka-dīnaṇ.

⁸ C. C^a. dento. S. paṭikkanto.

⁹ B. °ri.

¹⁰ B. rep.

¹¹ C. C^a. S. ma°.

¹² S. om.

¹³ C. C^a. S. gehatṭh°.

¹⁴ C. C^a. °nti. B. vissajjati.

¹⁵ B. gehe.

¹⁶ C. C^a. catudis°. B. catūhi dis°.

¹⁷ B. āgatānaṇ.

¹⁸ B. opāna°

pasasas pavatteti. So pan' ekassa dovārikassa puttō janapadaṇ vicarantehi¹ vaddhakhi² saddhiṇ caranto³ Sāvattiṇ patvā pabbajito. Atha naṇ bhikkhū evaṇ manussānaṇ dānādāni nindantaṇ disvā 'parigaṇhissāma nan' ti cintetvā 'āvuso tava ñātakā kahaṇ vasantī' ti pucchitvā, 'asukagāme nāmā' ti sutvā⁴ katipaye dahare pesesun. Te tattha gantvā gāmaṇāsikehi āsanāsālāya nisīdāpetvā katasakkārā pucchinsu: 'imamhā gāma nikkhamitvā pabbajito Tisso nāma daharo atthi, tassa katame ñātakā' ti. Manussā 'idha kulagehato nikkhamitvā pabbajitadārako natthi, kin nu kho ete⁵ vadantī' ti cintetvā 'bhante eko dovārikaputto vaddhakhi saddhiṇ vicaritvā pabbajito ti suṇāma,⁶ taṇ sandhāya vadetha maññe' ti. Daharakā bhikkhū tassa⁷ tattha issarañātakānaṇ abhāvaṇ ñatvā Sāvattiṇ gantvā 'akāraṇen'⁸ eva bhante Tisso vilapanto vicarati' ti taṇ pavattiṇ bhikkhūnaṇ ārocesun. Bhikkhū pi Tathāgatassa ārocesun. Satthā 'na bhikkhave idān' eva vikatthento⁹ vicarati, pubbe pi vikatthako va ahoṣi' ti vatvā bhikkhūhi yācito atītaṇ āharitvā

'Bahum pi so vikattheyya
aññaṇ janapadaṇ¹⁰ gato
anvāgantvāna dūseyya,
bhūñja bhoge Kaṭāhakā' ti

imaṇ Kaṭāhakajātakaṇ¹¹ vitthāretvā¹² 'bhikkhave yo¹³ hi puggalo parehi appe¹⁴ vā bahuke vā lūke vā paṇīte vā dinne¹⁵ aññesaṇ vā datvā attano adinne maṅku hoti, tassa

¹ C. C^a. °ntihi.

³ B. vicar°.

⁵ B. 'me.

⁶ S. suṇoma. B. Tisso nāma.

⁷ B. Tissassa.

⁹ C. C^a. patikkanto.

¹¹ F. J., I. 451-5.

¹³ B. so.

¹⁵ B. a. tassa.

² C. C^a. S. om.

⁴ B. a. va.

⁸ B. °nam.

¹⁰ B. janapp°.

¹² B. a. kathesi.

¹⁴ B. appake.

jhānaṃ vā vipassanā¹ vā maggaphalādāni vā n' uppajjanti² ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

249. 'Dadanti³ ve yathāsaddhaṃ yathāpasādanaṃ⁴ jano tattha yo⁵ mañku hoti⁶ paresaṃ pānabhojane na so divā vā rattiṃ vā samādhin⁷ adhigacchatī.

250. Yassa c'etaṃ samucchinnaṃ mūlaghaccaṃ⁷ samūhataṃ sa ve divā vā rattiṃ vā samādhin⁷ adhigacchatī' ti.

Tattha dadanti ve yathāsaddhaṃ ti lūkhapaṇītādisu yaṃ kiñci dento jano yathāsaddhaṃ attano saddhānurūpaṃ⁸ eva deti, yathāpasādanaṃ⁹ ti theranavādisu¹⁰ c' assa yasmiṃ yasmiṃ pasādo uppajjati tassa dento yathāpasādanaṃ attano pasādanurūpaṃ¹¹ eva deti, tatthā ti tasmiṃ parassa dāne 'mayā appaṃ vā¹² laddhaṃ lūkhaṃ vā¹³ laddhaṃ' ti mañkubhāvaṃ āpajjati, samādhin⁷ ti so puggalo divā vā¹⁴ rattiṃ vā upacārappanāvasena vā maggaphalavasena vā samādhin⁷ nādhigacchatī. Yassa c' etaṃ ti yassa ca puggalassa evaṃ taṃ¹⁴ etesu thānesu mañkubhāvasaṃkhātaṃ akusalaṃ samucchinnaṃ mūlaghaccaṃ katvā arahattañāṇena¹⁵ samūhataṃ so vuttappakāraṃ¹⁶ samādhin⁷ adhigacchatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādāni pāpuṇṇisū ti.
Tissadāharassa vatthu.¹⁷

¹ C. C^a. B. °naṃ. ² B. na u°. ³ S. dadāti, *so infra*.

⁴ C. C^a. B. S. yattha pa°. F. C. C^a. °pās°.

⁵ S. so. B. a. ca.

⁶ C. C^a. S. °bhāvaṃ vā (*for* mañkubhāvavā?).

⁷ B. °cchaṃ.

⁸ F. saddhārūpaṃ.

⁹ B. *ut supra*. S. pas°.

¹⁰ S. °navakādisu. B. ca *for* c'assa.

¹¹ F. C. pasādarūpaṃ. C^a. pasādaṃ.

¹² B. om.

¹³ S. om.

¹⁴ B. etaṃ *for* eva taṃ.

¹⁵ B. °ttamagga°.

¹⁶ S. °ra°.

¹⁷ B. °rava°, atthamaṃ. S. °akassa va°.

9. PAÑCAUPĀSAKAVATTHU.

Natthi rāgasamo ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto pañca upāsake ārabbhā kathesi.

Te kira dhammaṇ sotukāmā vihāraṇ gantvā Satthāraṇ vanditvā ekamantaṇ nisīdiṇsu. Buddhānañ ca¹ 'ayaṇ khattiyo ayaṇ brāhmaṇo ayaṇ adḍho ayaṇ duggato imassa ulāraṇ katvā² desissāmi imassa no' ti cittaṇ na uppajjati,³ yaṇ kiñci ārabbhā dhammaṇ desento dhamme⁴ gāraṇ purakkhatvā⁵ Ākāsaḡaṇṇaṇ otārento⁶ viya desenti.⁷ Evaṇ desentassa pana Tathāgatassa santike nisinnānaṇ tesā eko nisinnako⁸ niddāyi, eko aṅguliyaḡ bhūmiṇ⁹ khaṇanto nisīdi, eko ekaṇ rukkhaṇ cāleno nisīdi, eko ākāsaṇ¹⁰ olokeno,¹¹ eko pana sakkaccaṇ dhammaṇ assosi. Ānanda-tthero Satthāraṇ vijamāno¹² tesā ākāraṇ oloketvā¹³ Satthāraṇ āha: 'bhante tumhe¹⁴ imesaṇ mahāmegha-gajjitaṇ¹⁵ gajjantā¹⁶ viya¹⁷ dhammaṇ desetha, ete pana tumhesu pi dhammaṇ kathentesu¹⁸ idaṇ c'idaṇ ca karontā¹⁹ nisinnā' ti. 'Ānanda na²⁰ tvaṇ ete jānāsī' ti.²¹ 'Na jānāmi bhante' ti. 'Etesu hi yo esa niddāyanto nisinno esa²² pañca jātisatāni sappayoniyaṇ nibbattitvā bhogesu sīsaṇ ṭhapetvā niddāyi, idāni pi so²³ niddāyati,²⁴ nāssa²⁵

¹ S. Buddhā nāma.

² S. °enti.

³ B. °itvā.

⁴ C. C°. °eti. B. °esi.

⁵ B. °iyaṇ.

⁶ S. a. nisīdi.

⁷ B. °ento.

⁸ B. °gho.

⁹ C. C°. om.

¹⁰ B. °nto.

¹¹ S. om. B. tvaṇ ete na.

¹² C. C°. om.

¹³ C. C°. 'ssa. B. a. niddāyanasilo.

¹⁴ B. a. ti. C. C°. a. natthi.

¹⁵ B. S. a. dhammaṇ.

¹⁶ B. °mma°.

¹⁷ B. otar°.

¹⁸ B. a. va.

¹⁹ C. C°. ok°.

²⁰ S. vijaya°.

²¹ C. C°. tumhesu.

²² B. °nto.

²³ C. C°. a. pi.

²⁴ B. a. āma.

²⁵ B. n' assa.

kaṇṇaṇ mama saddo pavisati' ti. 'Kiṇ pana bhante paṭipāṭiyā kathetha, udāhu antararantārā' ti. 'Ānanda etassa hi kālena manussattaṇ kālena devattaṇ¹ kālena nāgattaṇ ti evaṇ antarantārā uppajjantassa uppattiyo² sabbaññutaññāṇepi na sakkā paricchindituṇ, paṭipāṭiyā pan'³ esa pañca jātisatāni nāgayoniyaṇ nibbattitvā niddāyanto pi niddāya atitto yeva Aṅguliya bhūmiṇ likhanto nisinnapuriso pi pañca jātisatāni gaṇḍuppadayoniyaṇ⁴ nibbattitvā⁵ bhūmiṇ khaṇi, idāni pi bhūmiṇ khaṇanto va mama saddaṇ na suṇāti. Esa rukkhaṇ cāleno nisinnapuriso pi paṭipāṭiyā pañca jātisatāni makkatākayoniyaṇ⁶ nibbatti, idāni pi pubbacinnavasena⁷ rukkhaṇ cāleti yeva, nāssa kaṇṇaṇ mama saddo pavisati. Esa ākāsaṇ olokento⁸ nisinnabrāhmaṇo⁹ pi pañca jātisatāni nakkhattapāṭhako hutvā nibbatti,¹⁰ pubbacinnavasena¹¹ ajjāpi ākāsam eva oloketi¹² nāssa kaṇṇaṇ mama saddo pavisati. Esa sakkaccaṇ dhammaṇ suṇanto nisinnapuriso pana paṭipāṭiyā pañca jātisatāni tinnāṇ vedānaṇ¹³ pārāgū mantajjhāyakabrāhmaṇo hutvā nibbatti, idāni pi mantaṇ saṇsandanto viya sakkaccaṇ suṇāti' ti. 'Bhante tumhākaṇ dhammadesanā chaviādini pi¹⁴ chetvā¹⁵ aṭṭhimiñjaṇ ādāya¹⁶ tiṭṭhati, kasmā ime tumhesu pi dhammaṇ desentesu sakkaccaṇ na suṇanti' ti. 'Ānanda "mama dhammo sussavaniyo"¹⁷ ti¹⁸ saññaṇ karosi¹⁹ mañña' ti. 'Kiṇ bhante dussavaniyo'²⁰ ti. 'Āma Ānandā' ti. 'Kasmā

¹ B. devadattaṇ (l).

² B. n'.

³ B. °etvā.

⁷ C. C°. pubbe ci°.

⁹ B. °nno br°. S. °nnapuriso.

¹⁰ B. a. idāni.

¹¹ C. C°. pubba°. S. pubbe ci°.

¹² B. ullo°.

¹⁴ B. om.

¹⁶ B. āhacca.

¹⁸ B. a. na.

²⁰ B. dusa°.

² B. upapa°.

⁴ Skt. gaṇḍūpada.

⁶ B. °ṭayo°.

⁸ B. ulloketvā.

¹³ B. be°.

¹⁵ B. chinditvā.

¹⁷ B. susa°.

¹⁹ B. a. ti.

bhante' ti. 'Ānanda "Buddho" ti vā "Dhammo" ti vā "Saṅgho" ti vā¹ imehi sattehi anekesu pi kappasata-sahassesu² assutapubbaṇ, tasmā imaṇ dhammaṇ sotuṇ na sakkonti,³ anamatagge pana⁴ saṅsāre ime sattā aneka-vihitaṇ tiracchānakathaṇ yeva suṇantā āgatā, tasmā surāpānakeḷimaṇḍalādisu⁵ gāyantā naccantā vicaranti, dhammaṇ sotuṇ na sakkonti' ti. 'Kiṇ nissāya pan' ete na sakkonti bhante' ti. Ath' assa Satthā 'Ānanda rāgaṇ nissāya dosaṇ nissāya mohaṇ nissāya taṇhaṇ nissāya na sakkonti, rāgaggisadiso hi⁴ aggi nāma natthi, so chārikaṇ pi⁴ asesetvā satte dahati, kiñcāpi hi⁴ sattasuriyapātu-bhāvaṇ nissāya uppanno kappavināsako aggi pi kiñci anavasesetvā va lokaṇ dahati, so pana⁶ kadāci karahaci⁴ yeva dahati,⁷ rāgaggino⁸ adahanakālo nāma natthi, tasmā rāgasamo vā aggi dosasamo vā gaho⁹ mohasamaṇ vā jālaṇ taṇhāsamā vā¹⁰ nadī nāma natthi' ti vatvā imaṇ gātham āha :

251. 'Natthi rāgasamo aggi, natthi dosasamo gaho,
natthi mohasamaṇ jālaṇ, natthi taṇhāsamā
nadī' ti.

Tattha rāgasamo ti dhūmādisu kiñci adassetvā anto va samutṭhāya¹¹ jhāpanavasena rāgena¹² samo aggi¹³ nāma natthi, dosasamo ti yakkhagahaajagaragahakumbhīlagahādāyo¹⁴ ekasmiṇ yeva attabhāve gaṇhituṇ sakkonti dosagaho pana¹⁵ ekantam¹⁶ eva gaṇhātī¹⁷ ti dosena

¹ B. S. a. padaṇ.

² B. °koṭisata°.

³ C. C^a. S. °ntā.

⁴ B. om.

⁵ B. °ini.

⁶ B. a. aggi.

⁷ B. da° yeva.

⁸ S. °nā.

⁹ B. gāho, al.

¹⁰ B. om.

¹¹ C. C^a. antojālātṭhāya. B. anto yeva u°.

¹² C. C^a. om.

¹³ C. C^a. a. malaṇ (for analaṇ?).

¹⁴ MSS. and edd. °gāh°.

¹⁵ B. a. subbattha. S. a. na.

¹⁶ F. S. ekam. C. C^a. om. ek° eva.

¹⁷ B. gaṇhi.

samo gaho nāma natthi, mohasaman ti onandhana-pariyonandhanatṭhena¹ pana mohena² samay jālaṇ nāma natthi, taṇhāsamā ti Gangādīnaṇ nadīnaṇ puṇṇakālo pi ūnakālo pi sukkhakālo pi paññāyati, taṇhāya³ pana punnakālo vā sukkhakālo vā⁴ natthi niccaṇ⁵ ūnā va paññāyati ti duppūraṇatṭhena⁶ taṇhāya samā nadī nāma natthi ti attho.

Desanāvasāne so⁷ sakkaccaṇ dhammaṇ suṇanto⁸ upāsako sotāpatti-phale patitṭhahi sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Pañcaupāsakānaṇ vatthu.⁹

10. MENḌAKASEṬṬHIVATTHU.*

Sudassan¹⁰ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Bhaddiyaṇ¹¹ nissāya Jātiyāvane viharanto Menḍakasetṭhiṇ ārabba kathesi.

Satthā kira Aṅguttarāpesu¹² cārikaṇ caranto Menḍakasetṭhino ca bhariyāya c'assa Candapadumāya puttassa ca Dhanañjayasetṭhino¹³ suṇisāya ca Sumanadeviyā nattāya ca¹⁴ Visākhāya dāsassa¹⁵ Puṇṇassā ti imesaṇ sotāpatti-phalūpanissayaṇ disvā Bhaddiyanagaraṇ gantvā Jātiyāvane vihāsi. Menḍakasetṭhi Satthu āgamaṇaṇ assosi.

¹ B. °tṭhe.

² B. mōha°.

³ B. taṇhā.

⁴ C. C^a. om. two.

⁵ S. nicca°.

⁶ B. dupūr°.

⁷ B. om.

⁸ B. savananto.

⁹ B. °kava°, navamaṇ.

* Cf. Mahāvagga, vi. 34.

¹⁰ B. a. vajjan.

¹¹ B. °iyanagaraṇ.

¹² B. °resu.

¹³ B. Ca° nāma bh° c'assa pu° Dha° ca.

¹⁴ B. S. c' assa.

¹⁵ B. S. a. ca.

Kasmā pan' esa Meṇḍakasēṭṭhi nāma jāto? ti. Tassa kira pacchimagehe aṭṭhakarīsamatte ṭhāne¹ hatthiassa-usabhappamānā suvaṇṇameṇḍakā paṭhaviṇ bhinditvā piṭṭhiyā piṭṭhiṇ paḥaramānā² uṭṭhabhīsu. Tesāṇ mukhesu paṇicavaṇṇānaṇ suttānaṇ geṇḍukā³ pakkhittā honti, sappitelamadhuphāṇitādihi vā⁴ vatthacchādanahiraññīsuvaññādihi vā atthe sati tesāṇ mukhato geṇḍukaṇ⁵ apaneti.⁶ Ekassāpi meṇḍakassa mukhato⁷ Jambudīpavāsīnaṇ pahonakaṇ sappitelamadhuphāṇitavattthacchādanahiraññīsuvaṇṇaṇ nikkhamati.⁸ Tato paṭṭhāya so⁹ Meṇḍakasēṭṭhi ti paññāyi.

Kiṇ pan' assa pubbakammaṇ? ti. Vipassibuddhakāle kira esa Avarojaṇṇa nāma kuṭumbikassa bhāgineyyo mātulena samānanāmo Avarojo nāma ahoṇi. Ath' assa mātulo Satthu gandhakuṭiṇ kātuṇ ārabhi. So tassa santikaṇ gantvā 'mātula ubho pi saḥ' eva karomā' ti vatvā, 'ahaṇ aññehi saddhiṇ asādhāraṇaṇ¹⁰ ekako va karissāmi' ti tena¹¹ paṭikkhittakāle 'imasmiṇ ṭhāne gandhakuṭiyā katāya imasmiṇ¹² ṭhāne kuṇḍarasālaṇ nāma laddhuṇ vaṭṭatī' ti cintetvā araññato dabbasambhāre āharāpetvā ekaṇ thambaṇ suvaṇṇakhacitaṇ ekaṇ¹³ rajatakhacitaṇ ekaṇ maṇikhacitaṇ ti evaṇ¹⁴ thambhatulāsāṇghāṭadvāraḥ kavātavātapaṇagopānasichadaniṭṭhakā sabbāpi suvaṇṇādikhacitā va kāretvā gandhakuṭiyā sammukhaṭṭhāne Tathāgatassa sattaratanamayaṇ kuṇḍarasālaṇ kāresi. Tassā upari ghanarattasuvaṇṇamayaṇ kapālaṇ¹⁵ pavālamayā sikharathūpiyo¹⁶ ahesuṇ.

¹ S. °ttatṭhāne.

² C. C^a. S. bhe°.

³ B. °uke.

⁴ C. C^a. om.

⁵ B. °nnāni nikkhami.

⁶ B. a. katvā.

⁷ B. a. nāma.

⁸ B. ekaṇ tha° sattaratanakhacitaṇ tulā°, etc.

⁹ B. °yā kambalā.

¹⁰ C. C^a. °rā°. B. °thūpikāyo.

¹¹ B. a. pacchāgehato.

¹² C. C^a. om.

¹³ S. °nti.

¹⁴ B. om.

¹⁵ B. a. pana.

¹⁶ B. rep. tha°, al.

Kuñjarasālāya majjhe thāne ratanamandapaṇ kāretvā¹ dhammāsanāṇ paṭiṭṭhāpesi, tassa ghanarattasuvannaṇamayā² pādā ahesuṇ, tathā catasso aṭaniyo. Cattāro pana suvaṇṇa-menḍake kāretvā³ āsanassa catunnaṇ pādānaṇ heṭṭhā ṭhapesi, dve menḍake kāretvā pādapiṭṭhikāya⁴ heṭṭhā ṭhapesi, cha suvaṇṇamenḍake kāretvā mandapaṇ parikkhipanto⁵ ṭhapesi. Dhammāsanāṇ paṭhamāṇ suttamayehi rajjukehi vāyāpetvā majjhe suvaṇṇasuttamayehi upari rajatamayehi⁶ suttehi⁷ vāyāpesi, tassa candanamayo⁸ apassayo ahosi. Evaṇ kuñjarasālāṇ niṭṭhapetvā sālamanāṇ karonto aṭṭhasatṭhiyā⁹. bhikkhusatasahassena¹⁰ saddhiṇ Satthāraṇ nimantetvā cattāro māse dānaṇ datvā¹¹ osānadivase ticīvaraṇ adāsi, tattha¹² navakassa saḥassagghana-kaṇ¹³ pāpuni.¹⁴ Evaṇ Vipassibuddhakāle¹⁵ puññakammaṇ katvā¹⁶ tato cuto devesu ca manussesu¹⁷ ca saṅsaranto imasmiṇ kappe¹⁸ Bārānasiyaṇ mahābhogasetṭhikule¹⁹ nibbattitvā²⁰ Bārānasisetṭhī nāma ahosi.

So ekadivasaṇ rājūpaṭṭhānaṇ gacchanto²¹ purohitaṇ²² disvā 'kiṇ ācariya nakkhattamuhuttaṇ upadhārethā' ti āha. 'Āma upadhāremi,²³ kim aññaṇ amhākaṇ kamman' ti. 'Tena hi kīdisaṇ janapadacārittan'²⁴ ti. 'Ekaṇ

¹ B. °esi.² C. C^a. S. ghanaratanamayā. B. a. o'eva.³ B. kārāp°, *al.*⁴ S. °yaṇ. K. piṭṭhi°.⁵ B. °ento.⁶ K. rajata°. C. C^a. S. paṭṭa°. B. mutta°. K. °ye.⁷ K. *om.*⁸ K. candimasuriyo.⁹ K. satṭhi°, *om.* bhi°. B. satṭhihi.¹⁰ B. °ehi.¹¹ K. B. adāsi.¹² B. tassa. K. B. a. saṅgha°.¹³ B. satasa°. K. B. °ikaṇ.¹⁴ B. °nāti.¹⁵ K. °sissa sammāsambu°.¹⁶ B. kāretvā.¹⁷ B. devamanusse.¹⁸ K. B. bhaddakappe.¹⁹ K. °ge se°. B. *om.* °setṭhi°.²⁰ B. °etvā.²¹ K. a. maggantare.²² K. parohittaṇ.²³ K. B. a. ti.²⁴ K. °ikaṇ.

bhayaṇ bhavissati' ti. Kiṇ bhayaṇ nāmā' ti.¹ 'Chātaka-bhayaṇ² seṭṭhi' ti. 'Kadā bhavissati' ti. 'Ito tiṇṇaṇ saṇvaccharāṇaṇ accayenā' ti. Taṇ sutvā seṭṭhi³ bahuṇ kasikammaṇ⁴ kāretvā gehe vijjamānena pi dhanena⁵ dhaññam eva gahetvā aḍḍhaterasakoṭṭhasatāni⁶ kāretvā sabbakoṭṭhe⁷ vihināṇ⁸ pūrāpesi,⁹ koṭṭhesu appahontesu¹⁰ cātiādiṇi pūretvā¹¹ avasesaṇ bhūmiyaṇ āvāṭe¹² katvā nikhaṇi,¹³ nidhānāvasesaṇ¹⁴ mattikāya saddhiṇ madditvā¹⁵ bhittiyo limpāpesi. So aparena samayena chātakabhaye¹⁶ sampatte yathānikkhittadhaññe¹⁷ paribhuñjanto koṭṭhesu ca cātiādisu¹⁸ ca nikkhittadhaññe parikkhiṇe parijanaṇ¹⁹ pakkosāpetvā āha: 'gacchatha tātā pabbataṇ²⁰ pavisitvā jivantā²¹ subbikkhakāle mama santikaṇ²² āgantukāmā āgacchatha anāgantukāmā tattha²³ tatth' eva jīvathā' ti. Te²⁴ tathā akaṇsu. Tassa pana santike veyyāvaccakaro eko va²⁵ Puṇṇo nāma dāso ohiyi, tena saddhiṇ seṭṭhiyāyā seṭṭhiputto seṭṭhisuṇisā ti pañca²⁶ janā ahesuṇ. Te

¹ K. *om. four.*² K. *chātabh°.*³ K. *a. ito patthāya.*⁴ K. *kaṣiṇa°.*⁵ K. B. °nadhanenāpi.⁶ K. °telasāni ko°. B. °terasāni ko°.⁷ B. °ake.⁸ B. °hihi.⁹ K. puresi. B. paripūri.¹⁰ B. *nappa°.*¹¹ B. °itvā.¹² K. *āvā.*¹³ C. *nikhāni.*¹⁴ So B. C. S. tāva sesaṇ. C. tāya se°. K. āvātā

avasesaṇ.

¹⁵ K. *tā.*¹⁶ K. *chātabh°.*¹⁷ K. °ttaṇ. S. °ttaṇ dhaññaṇ. B. °ññaṇ.¹⁸ K. *cātiyādisu.*¹⁹ B. °ne. K. *parisajane.*²⁰ B. °tapādaṇ.²¹ K. B. °nto.²² B. °ikā.²³ B. *om.* K. *ce tumhe va tattha jīvathā ti te tathā ak°.*²⁴ B. *a. rodamānā assumukhā hutvā seṭṭhiṇ vanditvā khamāpetvā sattāhaṇ nisidāpetvā.*²⁵ K. *ca.*²⁶ K. *pañc' eva te. B. pañc' eva.*

bhūmiyaṇ āvātesu nihitadhaññe¹ pi parikkhiṇe² bhittimattikaṇ pātetvā³ temetvā tato laddhadhaññena yāpayiṇsu.⁴ Ath' assa jāyā chātake avattharante⁵ mattikāya khiyamānāya⁶ bhittipādesu⁷ avasiṭṭhamattikaṇ pātetvā⁸ temetvā addhālhakamatte⁹ labhitvā koṭṭetvā ekaṇ¹⁰ taṇḍulanāliṇ gaheṭvā¹¹ 'chātake¹² corā bahū honti' ti corabhayena ekasmiṇ kuṭe pakkhipitvā pidahitvā bhūmiyaṇ nikkaṇṇitvā¹³ ṭhapesi. Atha naṇ seṭṭhī rājūpaṭṭhānato āgantvā āha: 'bhadde chāto 'smi,¹⁴ atthi kiñci' ti. Sā 'vijjamānaṇ natthi' ti avatvā 'sāmi ekā taṇḍulanāli¹⁵ atthi' ti āha. 'Kahaṇ sā' ti. 'Corabhayen amediniṇ¹⁶ khaṇitvā ṭhapitā' ti. 'Tena hi naṇ uddharitvā¹⁷ kiñci pacāhi¹⁸ ti.¹⁹ 'Sace yāguṇ pacissāmi dve vāre bhavissati,²⁰ sace bhattaṇ pacissāmi ekavāram eva bhavissati,²¹ kiṇ pacāmi sāmī' ti āha.²² 'Amhākaṇ aṇṇo paccayo natthi, bhattaṇ bhūñjitvā va²³ marissāma, bhattam eva pacāhi' ti. Sā bhattaṇ pacitvā pañca koṭṭhāse katvā seṭṭhino pattakoṭṭhāsaṇ²⁴ vaḍḍhetvā purato ṭhapesi. Tasmiṇ khane Gaṇḍhamādanapabbate²⁵ paccekabuddho²⁶

¹ K. niddahita°.² K. a. avasiṭṭhaṇ.³ K. pāpetvā.⁴ K. pā°.⁵ K. avatar°.⁶ S. khiyyā° (for khiyya°?). B. °nā.⁷ S. °pādā yeva. C. C°. °padāse. K. °padese.⁸ B. addhanālika°. K. B. °ttaṇ vihiṇ.⁹ K. eka°.¹⁰ B. labhitvā.¹¹ K. B. °kakāle.¹² K. kha°.¹³ C. C°. K. 'smiṇ. B. 'mhi.¹⁴ B. °liṇ.¹⁵ K. me. B. me ni°.¹⁶ K. uddhi°.¹⁷ C. C°. °sī, so *infra*.¹⁸ K. a. sā udharitvā cinte (si).¹⁹ B. labhissati.²⁰ B. labhi°. K. a. ti.²¹ K. om.²² B. om.²³ K. bhatta°. B. koṭṭhāse.²⁴ K. khandha°, a. eko.²⁵ B. a. sattāhaṇ.

samāpattito vuṭṭhāsi¹—Antosamāpattiyaṃ kira samāpatti-
balena² jighacchā na bādhati samāpattivuṭṭhitānaṃ³ pana
balavati hutvā udarapaṭale⁴ dayhanti⁵ viya uppajjati,
tasmā⁶ te labhanatṭhānaṃ oloketvā gacchanti. Taṃ diva-
saṃ ca⁷ tesāṃ dānaṃ datvā senāpatitṭhānādisu aññatarāṃ
sampattiṃ labhanti—tasmā so pi dibbena cakkhunā olo-
kento 'Sakalajambudīpe⁸ chātakabhayaṃ uppannaṃ seṭṭhi-
gehe ca⁹ pañcannaṃ janānaṃ nāḷikodano va¹⁰ pakko,
saddhā nu kho ete, sakkhissanti vā¹¹ mama sangahaṃ
kātuṃ' ti tesāṃ saddhābhāvaṃ ca¹² sangahaṃ kātuṃ sama-
tṭhabhāvaṃ ca disvā pattacīvaram ādāya mahāseṭṭhissa
purato dvāre tṭhitam eva attānam dassesi. So taṃ disvā
va pasannacitto 'pubbe pi mayā dānassa adinnattā¹³
evarūpaṃ chātakāṃ diṭṭhaṃ, idaṃ kho pana bhattaṃ mañ¹⁴
ca pana¹⁵ ekadivasam eva¹⁶ rakkheyya, ayyassa¹⁷ pana
dinnāṃ anekāsu¹⁸ kappakotīsu¹⁹ hitāvahaṃ²⁰ bhavissatī' ti
taṃ bhattapātiṃ apanetvā paccekabuddhaṃ upasaṅkamitvā
pañcapatitṭhitena vanditvā²¹ gehaṃ pavesetvā āsane nisin-
nassa pāde dhovitvā suvaṇṇapādapīṭhe²² tṭhapetvā taṃ²³
bhattapātiṃ ādāya paccekabuddhassa patte²⁴ okiri. Upaḍ-
dhāvasese²⁵ patte²⁶ dinne²⁷ paccekabuddho hatthena

¹ C. C^a. °ya. B. °ti. K. vuṭṭhahi.

² K. °sena (=vasena).

³ K. B. °ttito vu°.

⁴ K. °la. B. °laṇ.

⁵ K. dah°.

⁶ B. om.

⁷ K. c'eva.

⁸ K. °jambū°.

⁹ K. va.

¹⁰ B. ca.

¹¹ B. nu kho. K. a. no.

¹² K. a. disvā.

¹³ K. adint°.

¹⁴ C. C^a. mayaṃ (=mamañ?).

¹⁵ K. B. om. two.

¹⁶ K. °sañ ñeva.

¹⁷ K. ayya.

¹⁸ S. a. pana.

¹⁹ K. B. S. a. mama.

²⁰ B. hitasukhāvahaṃ.

²¹ K. taṃ.

²² K. °pitṭhe.

²³ B. om.

²⁴ B. a. bhattaṃ.

²⁵ B. upaddhasese.

²⁶ K. bhatte.

²⁷ K. B. om.

pattaṇṇaṃ piḍaḍhi. Atha naṃ 'bhante ekāya taṇḍulanāliyaṃ
 paṇḍannāṃ janānaṃ pakka-m-odaṇassa¹ ayaṃ eko koṭṭhāso,
 imaṃ dvidhā kātuṃ na sakkā, mā mayhaṃ idhaloka-
 saṅgahaṃ² karoṭha,³ niravasesaṃ dātukāmo 'mhi'⁴ ti vatvā⁵
 sabbabhattaṃ⁶ adāsi, datvā ca pana patthanaṃ ṭhapesi:⁷
 'bhante māssu⁸ puna⁹ nibbattaṇi nibbattaṭṭhāne¹⁰ evarūpaṃ
 chātakabhayaṃ addasaṃ,¹¹ ito patṭhāya¹² Sakalajambudīpa-
 vāsīnaṃ bījabbhattaṃ dātuṃ¹³ samattho bhavēyyaṃ¹⁴ saha-
 tṭhena kammaṃ katvā jīvikaṃ¹⁵ na kappeyyaṃ, adḍhate-
 lasakoṭṭhasatāni¹⁶ soḍḍhāpetvā¹⁷ sīsaṃ nahāyitvā tesāṃ
 dvāre nisīditvā uddhaṃ olokitakkaṇe yeva me rattasāli-
 dhārā¹⁸ patitvā sabbakoṭṭhe¹⁹ pūreyyuṃ, nibbattaṇi nibbatta-
 ṭṭhāne²⁰ ayam eva bhariyā ayam eva putto ayam eva²¹
 sunisā ayam eva dāso hotū'²² ti.²³ Bhariyāpi²⁴ 'ssa
 'mama sāmike jighacchāya pīliyamāne na sakkā mayā
 bhuñjitun' ti cintetvā attāro koṭṭhāsaṃ paccekabuddhassa'
 eva²⁵ datvā patthanaṃ ṭhapesi: 'bhante idāni nibbatta-
 ṇi nibbattaṭṭhāne²⁶ evarūpaṃ chātakabhayaṃ²⁷ na passeyyaṃ.

¹ K. pakkod°. B. pakkaod°. S. pakkass' od°.

² K. B. °ke sa°.

³ B. a. ahaq.

⁴ B. °kām' ambī.

⁵ K. a. tan.

° B. S. °an bha°.

⁷ K. °etvā. B. paṭhap°, *al.*

⁸ К. В. ма.

° K. °nan. C. C^a. B. S. pana.

¹⁰ K. C. C^a. nibbattaṭṭh°.

¹¹ K. adassa, a. ahaṇ ālh° pu° katvā.

¹² K. om.

¹³ K. vibhajjittuṇ for bī° dā°.

¹⁴ K. *a. dentiyâpi* ca . . . hotu, *v. infra.*

¹⁶ K. B. °itan.

¹⁶ B. °terasa°. K. °kott̥hasakott̥tha°.

17 C. C^a. S. dhovāp°.

¹³ *K. ratana*°.

10 K. te sabbe ko°. B. °esu.

²⁰ K. a. va me. B. a. ca.

21 K. me.

22 C. C. S. om.

23 K. a. āha.

²⁴ K. chātabh°.

²⁵ Bhariyâpi . . . dāso ti in K. B. only.

28 B. om.

²⁷ K. nibbattatth°.

ālhakathālikaṇ¹ purato katvā sakalaJambudīpavāsinaṇ
bhattaṇ dentiyaṇ² c'eva³ me yāva na utṭhahāmi⁴ tāva
gahitaṭṭhānaṇ pūritam eva hotu, ayam eva sāmiko hotu,⁵
ayaṇ⁶ putto, ayaṇ sunisā,⁶ ayaṇ⁶ dāso⁷ ti. Putto pi
'ssa atlano koṭṭhāsaṇ paccekabuddhassa datvā patthanaṇ
ṭhapesi: 'ito patṭhāya evarūpaṇ chātakabhayaṇ⁸ na
passeyyaṇ, ekañ⁹ ca me saḥassatthavikaṇ gahetvā sakala-
Jambudīpavāsinaṇ kahāpaṇaṇ¹⁰ dentassāpi ayaṇ thavikā¹¹
paripunnā va hotu, ime yeva ca¹² me mātāpitara¹³ hontu
ayaṇ bhariyā¹⁴ ayaṇ dāso¹⁵ ti. Sunisāpi¹⁶ attano
koṭṭhāsaṇ¹⁷ paccekabuddhassa datvā¹⁸ patthanaṇ ṭhapesi:
'ito patṭhāya evarūpaṇ chātakabhayaṇ na passeyyaṇ,
ekañ ca me dhaññapitaṇ purato ṭhapetvā sakala-
Jambudīpavāsinaṇ bijabhattaṇ¹⁹ dentiyaṇ khinabhāvo mā
paññāyi,²⁰ nibbattanibbattaṭṭhāne ime yeva sasurā hontu
ayam eva sāmiko ayam eva dāso²¹ ti. Dāso pi²² attano
koṭṭhāsaṇ²³ paccekabuddhassa datvā patthanaṇ ṭhapesi:
'ito patṭhāya evarūpaṇ chātakabhayaṇ na passeyyaṇ,²⁴
kasantassa ca me ito tisso etto tisso majjhe ekā ti dāru-
ammanamattā²⁵ satta²⁶ sītāyo gacchantū²⁷ ti.²⁸ So taṇ
divasaṇ senāpatiṭṭhānaṇ patthetvā laddhuṇ samattho²⁹

¹ B. bhattathāl°.² B. °hissāmi.³ B. a. eva.⁴ B. a. hotū.⁵ C. C°. S. evaṇ.⁶ B. saḥassath°.⁷ B. a. eva.⁸ B. a. hotū.⁹ B. bhattak°.¹⁰ K. vijja°.¹¹ B. only nibbatta° . . . dāso.¹² K. bhattak°.¹³ K. B. a. sabbe ime sāmikā hontu.¹⁴ K. B. °ambana°.¹⁵ B. °atū.¹⁶ B. a. pi. K. a. taṇ tassā.¹⁷ B. ca.¹⁸ B. om.¹⁹ B. om. two.²⁰ K. chātabh°.²¹ K. om.²² K. om.²³ K. a. me.²⁴ B. a. 'ssa.²⁵ K. a. pana.²⁶ B. °itta.²⁷ K. a. 'ssa.²⁸ B. rep.²⁹ K. C. C°. om.

sāmikesu¹ sinehena 'ime yeva ca me² sāmikā hontū' ti patthanaṇaṇaṇa ṭhapesi. Paccekabuddho sabbesam pi vacanāvasāne 'evaṇ hotū' ti vatvā³ paccekabuddhagāthāhi⁴ anumodanaṇaṇa katvā 'mayā c'⁵ imesaṇaṇa cittaṇaṇa pasāletuṇaṇa vaṭṭati' ti cintetvā 'yāva Gandhamādanapabbatā ime maṇaṇa passantū' ti adhiṭṭhahitvā pakkāmi, te pi⁶ olokontā⁷ atthaṇsu. So gantvā taṇaṇa bhattaṇaṇa pañcahi paccekabuddhasatehi saddhiṇaṇa saṇvibhaji,⁸ taṇaṇa tassānubhāvena sabbesaṇa⁹ pahosi,⁹ te pi¹⁰ olokontā eva¹¹ atthaṇsu. Atikkante pana majjhantike seṭṭhibhariyā ukkhaliga¹² dhovitvā pidahitvā¹³ ṭhapesi. Seṭṭhi pi jighacchāpīlito nipajjitvā niddaṇa okkami. So¹⁴ sāyaṇhe¹⁵ pabujjhitvā bhariyaṇa āha: 'bhadda¹⁶ ativiya chāto 'mhi,¹⁷ atthi nu kho ukkhaliyā tale jhāmakasitthā'¹⁸ ti. - Sā dhovitvā ukkhaliyā ṭhapita-bhāvaṇa jānantī pi 'natthi' ti avatvā, 'ukkhaliga vivaritvā ācikkhissāmī' ti utthāya ukkhalimūlaṇa¹⁹ gantvā ukkhaliga vivari, tāvad eva sumanamakulasadisabhattassa²⁰ pūrā²¹ ukkhalī pidhānaṇa ukkhipitvā atthāsi. Sā taṇaṇa disvā²² pītiyā phutthasarirā²³ āha: 'utthehi sāmī, ahaṇa ukkhaliga dhovitvā pidahiṇa, sā pan' esā²⁴ sumanamakulasadisassa²⁵

¹ K. °ke.² K. B. om. two.³ K. a. gātham āha, with icchitaṇaṇa patthitaṇaṇa, etc., in full.
B. a. vss. also.⁴ B. °buddho anu°.⁵ K. B. om.⁶ K. a. taṇaṇa.⁷ B. °etvā. K. B. a. va.⁸ K. °jjetvā.⁹ K. °ti.¹⁰ B. om.¹¹ K. B. yeva. S. va.¹² K. ukkhili.¹³ K. om.¹⁴ C. C°. om. B. a. pi.¹⁵ K. °ṇhasamaye.¹⁶ K. bhante. C. C°. S. om.¹⁷ B. a. ti.¹⁸ K. B. °ānī.¹⁹ K. ukkhiliyā.mū°.²⁰ C. C°. °mukula°. K. °vaṇṇasadi°a°. B. °vaṇṇassa bha°.²¹ B. a. ahosi.²² B. a. va.²³ K. phūta°. K. B. a. seṭṭhiṇaṇa. S. a. sāmigaṇa.²⁴ B. pana.²⁵ B. °savanna°ssa.

bhattassa pūrā, puññāni nāma kātabbarūpāni,¹ dānaṃ nāma² dātabbayuttakaṃ,³ utṭhehi sāmi bhuñjassū' ti sā dvinnam pi⁴ pitāputtānaṃ bhattaṃ⁵ adāsi, tesu bhutvā⁶ utṭhitesu sunisāya saddhiṃ nisīditvā bhuñjitvā⁷ Punnassa bhattaṃ adāsi, gahitagahitaṭṭhānaṃ na khīyati, katacchunā sakiṃ gahitaṭṭhānam eva paññāyati. Taṃ divasaṃ eva koṭṭhādayo pubbe pūritaniyāmen' eva puna pūriṃsu.⁸ 'setṭhissa gehe bhattaṃ uppannaṃ, bijabhattehi atthikā āgantvā gaṇhantū' ti nagare ghosanaṃ kāresi. Manussā tassa gehato bijabhattaṃ gaṇhiṃsu, sakalaJambudīpavāsino pi taṃ nissāya⁹ labhiṃsu yeva. So tato cuto devaloke nibbattitvā devamanussesu saṃsaranto¹⁰ imasmiṃ buddhuppāde¹¹ Bhaddiyanagare setṭhikule nibbatti, bhariyāpi 'ssa mahābhogakule nibbattitvā vayappattā tass' eva gehaṃ agamāsi. Tassa taṃ¹² pubbakammaṃ nissāya pacchāgehe¹³ vuttappakārā mendakā utṭhahiṃsu.¹⁴ Putto pi tesaṃ¹⁵ putto va sunisā¹⁶ sunisā yeva¹⁷ dāso¹⁸ dāso yeva¹⁷ ahosi.¹⁸

Ath' ekadivasaṃ setṭhī attano puññaṃ vimaṃsitukāmo adḍhatelāsaśatāni¹⁹ koṭṭhāgārāni²⁰ sodhāpetvā siṣaṃ nahāto²¹ dvāre nisīditvā uddhaṃ olokesi,²² sabbāni pi²³ vutta-

¹ K. katt°.² K. om.³ B. kattabba°.⁴ K. B. om.⁵ B. om.⁶ K. bhuttesu. B. bhuttā.⁷ K. paribhu°.⁸ K. purayisun. B. pūrayiṃsu.⁹ K. B. a. jīvitāṃ.¹⁰ K. saranto.¹¹ K. bhaddakappe.¹² B. om.¹³ K. gehe. S. a. pubbe.¹⁴ K. upatṭh°.¹⁵ K. B. nesaṃ¹⁶ K. a. pi nesaṃ. C. C°. S. om.¹⁷ B. va.¹⁸ So . . . ahosi misplaced in K., a. infra.¹⁹ C. C°. °telasatāni. K. °telasāni. B. °terasāni.²⁰ K. B. koṭṭhasatāni.²¹ K. nhāpito. S. nahāpetvā. B. nhāto.²² K. °eti.²³ K. B. om.

ppakārāṇaṇ¹ rattasālīnaṇ² pūrayiṇsu. So sesāṇaṇ pi³ puññāni vīmaṇsitukāmo bhariyāputtādayo⁴ 'tumbhākam pi⁵ puññāni vīmaṇsissathā⁶ ti āha. Ath' assa bhariyā sabbālaṇkāraṇ⁷ alaṇkaritvā mahājanassa passantass' eva taṇḍule⁸ miṇāpetvā⁹ tehi¹⁰ bhattaṇ pacāpetvā dvārakoṭṭhake paññattāsane nisīditvā suvaṇṇakaṭacchuṇ ādāya 'bhattena atthikā āgacchantū' ti ghosāpetvā āgatāgatāṇaṇ¹¹ upanīta-bhājanāni¹² pūretvā adāsi, divasam¹³ pi dentiyaṇ kaṭacchunā gahitaṭṭhānam¹⁴ eva paññāyi.¹⁵ Tassā pana purimabuddhānaṇ pi bhikkhusaṅghassa vāmahaṭṭhena ukkhaḷiṇ dakkhiṇa-ṭṭhena kaṭacchuṇ gahetvā evam evaṇ¹⁶ patte pūretvā bhattassa¹⁷ dinnattā vāmahaṭṭhatalaṇ¹⁸ pūretvā padumalakkhaṇaṇ nibbatti, dakkhiṇaṭṭhatalaṇ pūretvā candalakkhaṇaṇ nibbatti, yasmā pana¹⁹ dhammakaraṇaṇ²⁰ ādāya bhikkhusaṅghassa udakaṇ parissāvetvā²¹ dadamānā aparāparaṇ vicari, tena²² dakkhiṇapādatalaṇ²³ pūretvā candalakkhaṇaṇ nibbatti,²⁴ vāmapādatalaṇ pūretvā padumalakkhaṇaṇ,²⁵ taṣmā²⁶ iminā kāraṇena 'Candapadumā' ti nāmaṇ kariṇsu. Putto pi 'ssa²⁷ sīsaṇ nahāto²⁸ sabassa-

¹ C. C°. °raṇ. K. B. °rāni.

² K. °ni.

³ K. om.

⁴ K. B. bhariyañ ca pu°. B. a. ca.

⁵ K. a. mayhaṇ. S. om.

⁶ K. °ssāmi.

⁷ B. sabbaṇ al°. K. sabbālaṇkāratvā.

⁸ B. °laṇ.

⁹ B. ekañālīmattaṇ gahetvā.

¹⁰ C. C°. hi. S. om.

¹¹ K. a. gahitabhājanāni.

¹² K. °āni bho.

¹³ B. sakaladi°.

¹⁴ K. gahitagahita°.

¹⁵ B. °yati.

¹⁶ K. B. eva.

¹⁷ K. bhattā.

¹⁸ K. B. °le.

¹⁹ C. samāpattito. C°. S. vāmahaṭṭhato.

²⁰ B. °ṇaṇ.

²¹ K. B. parisāv°.

²² K. ten' assā. B. a. tassā.

²³ K. B. °le.

²⁴ C. C°. °itvā.

²⁵ K. a. nibbatti.

²⁶ K. B. tassā.

²⁷ B. 'ssā.

²⁸ K. ṇhātvā.

tthavikaṇ ṇāḍāya 'kahāpaṇehi¹ atthikā āgacchantū' ti vatvā āgatāgatānaṇ gahitabhājanāni² pūretvā adāsi, thavikāya kahāpaṇasahassaṇ ahosi yeva. Sunisāpi 'ssa sabbālaṅkāraṇ³ alaṅkaritvā vihipitakaṇ⁴ āḍāya ākāsaṇ-gaṇe nisinnā 'bijabhattena⁵ atthikā⁶ āgacchantū' ti⁷ āgatāgatānaṇ⁸ gahitabhājanāni pūretvā adāsi, piṭakaṇ yathāpūritam eva ahosi. Dāso pi 'ssa sabbālaṅkāraṇ⁹ alaṅkaritvā suvaṇṇayugesu¹⁰ suvaṇṇayottehi gaṇe yojetvā suvaṇṇapatodalatṭhiṇ¹¹ āḍāya¹² goṇānaṇ pañcaṅgulikāni¹³ datvā visāṇesu suvaṇṇakosake paṭimuṇcitvā¹⁴ khettaṇ gantvā pājesi,¹⁵ ito tisso etto tisso majjhe ekā ti satta eītā¹⁶ bhijjitvā agamaṇsu, Jambudīpavāsino bhattabīja-hiraṇṇasuvāṇṇādisu¹⁷ yathārucitaṇ¹⁸ seṭṭhigehato¹⁹ yeva gaṇhiṇsu.²⁰

Evāṇ mahānubhāvo seṭṭhi²¹ 'Satthā kira āgato' ti sutvā 'Satthu paccuggamaṇaṇ karissāmi' ti nikkhamanto antarāmagge titthiye disvā tehi 'kasmā tvaṇ gahapati kiriyavādo samāno akiriyavādassa samaṇassa Gotamassa santikaṇ gacchasi'²² ti vāriyamāno²³ pi tesāṇ vacanaṇ anādiyitvā²⁴ va gantvā Satthāraṇ²⁵ vanditvā ekamantaṇ

¹ K. kāhā°.

³ K. °rehi.

⁵ K. °en'. B. °ehi.

⁷ K. om. B. a. vatvā.

⁹ K. B. °rehi.

¹¹ K. B. °yatṭhiṇ.

¹³ B. S. gandhapa°. K. kandhapa°.

¹⁴ K. °mucc°.

¹⁶ K. sitāni.

¹⁸ S. °ikaṇ.

²⁰ B. a. Ime pañca mahāpuṇṇā.

²¹ K. a. so . . . ahosi (*supra*), and evāṇ mahābhāvo seṭṭhi.

²² C. C°. °ti.

²³ B. S. niv°. K. nibhari°.

²⁵ K. Sa°. ga°.

² C. C°. gahitgahita°.

⁴ K. supivihitakaṇ.

⁶ K. a. mā (= maṇ?)

⁸ K. āgatānaṇ.

¹⁰ K. °yugaṇ.

¹² B. a. dvinnaṇ.

¹⁵ C. C°. S. pādesi.

¹⁷ C°. satta°.

¹⁹ K. seṭṭhino ge°.

²⁴ K. anāday°.

nisīdi. Ath' assa Satthā ānupubbikathaṃ kathesi. So desanāvasāne sotāpattiphalāṃ patvā¹ titthiyehi avaṇṇaṃ vatvā attano nivāritabhāvaṃ ārocesi. Atha naṃ Satthā 'gahapati ime sattā nāma mahantam pi² attano dosaṃ na paṇassanti, avijjamānam pi paresaṃ dosaṃ vijjamānakaṃ³ katvā tattha bhusaṃ⁴ viya opunānti'⁵ ti vatvā imaṃ gātham āha :

252. 'Sudassaṃ vajjaṃ aññesaṃ attano pana duddasaṃ
paresaṃ hi so vajjāni opunāti yathā bhusaṃ,⁶
attano pana chādeti kaliṃ va kitavā saṭho' ti.

Tattha sudassaṃ⁷ ti parassa aṇumattam⁸ pi vajjaṃ khalitaṃ sudassaṃ sukhen' eva passituṃ sakkā, attano' pana atimahantam pi duddasaṃ,⁹ paresaṃ¹⁰ hī ti ten' eva kāraṇena so puggalo saṅghamajjhādisu paresaṃ vajjāni uccatṭhāne¹¹ ṭhapetvā bhusaṃ opunanto¹² viya opunāti,¹³ kaliṃ va kitavā saṭho ti ettha¹⁴ sakuṇesu aparajjhana-bhāvena¹⁵ attabhāvo kaliṃ¹⁶ nāma, sākḥābhaṅgādikaṃ¹⁷ paṭicchādanaṃ kitavā¹⁸ nāma,¹⁹ sakuṇiko²⁰ saṭho nāma; yathā sakuṇaluddako²¹ sakuṇe gahetvā māretukāmo kita-

¹ K. B. a. Satthu.

² K. om.

³ B. °naṃ.

⁴ K. tattha.

⁵ K. onanti. B. ophu°, al.

⁶ B. bhūsaṃ. S. busaṃ, al. F. yathābhusaṃ (= *Skt.* bhr̥śa); but in C. = *Skt.* busa, 'chaff.'

⁷ B. a. vajjan.

⁸ F. C. C. K. anu°.

⁹ K. duddhassaṃ.

¹⁰ K. pare.

¹¹ C. uccāne. F. upaddhāne. K. upaṅgāne.

¹² K. phu°.

¹³ K. B. ophu°.

¹⁴ K. a. esa.

¹⁵ K. °jjhānu°. B. °vasena.

¹⁶ B. kali.

¹⁷ S. °dīhi.

¹⁸ K. a. saṭho.

¹⁹ K. a. sā

²⁰ F. C. C. K. sak°. K. °ike.

²¹ K. °lalako.

vāya¹ attabhāvaṃ paṭicchādeti evaṃ attano vajjaṃ chādeti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti.

Meṇḍakasetṭhissa vatthu.²

11. UJJHĀNAsAÑÑITThERAVATTHU.

Paravajjānupassissā³ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Ujjhānasaññinām⁴ ekaṃ theraṃ ārabha kathesi.

So kira 'ayaṃ⁵ evaṃ nivāseti evaṃ pārupatī' ti bhikkhūnaṃ randham⁶ eva gavesanto vicarati. Bhikkhū 'bhante asuko nāma⁷ therō evaṃ karotī'⁸ ti Satthu ārocayiṃsu.⁹ Satthā¹⁰ 'bhikkhave vattasīse tathvā evaṃ ovaḍanto ananuvādo;¹¹ yo pana¹² ujjhānasaññitāya pasesaṃ¹³ antaraṃ pariyesamāno evaṃ vatvā vicarati,¹⁴ tassa jhānādisu¹⁵ eko pi viseso anuppajjati,¹⁶ kevalaṃ¹⁷ āsavā yeva vaḍḍhanti' ti vatvā imaṃ gātham āha :

253. 'Paravajjānupassissa¹⁸ niccaṃ ujjhānasaññino āsavā tassa vaḍḍhanti ārā¹⁹ so āsavakkhaya' ²⁰ ti.

¹ K. kitavā viya. B. titavā viya.

² K. °ṭṭhivatthuṃ. B. °ṭṭhiva°, dasamaṇ.

³ C. C°. °ssan. K. °ssaṇ, and om. ti.

⁴ B. °iṇ nāma. C. C°. °nāmakaṇ.

⁵ S. kirāyaṇ.

⁶ K. B. antaram.

⁷ K. B. a° nā° bha°.

⁸ K. bhaṇatī.

⁹ K. B. °esuṇ.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. anuv°. B. ananupavādo.

¹² B. a. niccaṇ.

¹³ C. C°. rep.

¹⁴ K. ca°.

¹⁵ K. S. °jjhā°.

¹⁶ K. na upp°. B. n' upp°.

¹⁷ K. keb°.

¹⁸ C. C°. K. °ssaṇ.

¹⁹ C. āro.

²⁰ K. °yo.

Tattha ujjhānasaññino¹ ti evaṇ nivāsetabbaṇ evaṇ
pārūpitabbaṇ ti paresaṇ randhagavesitāya² ujjhāna-
bahulassa puggalassa³ jhānādisu ekadhammo pi na
vaḍḍhati, atha kho āsavā⁴ vaḍḍhanti,⁵ tena⁶ kāraṇena so
arahattasaṅkhātā⁷ āsavakkhaya ārā⁸ dūra⁹ gato va hoti ti.¹⁰

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpunisū ti.

Ujjhānasaññināmattherassa vatthu.¹¹

12. SUBHADDAPARIBBĀJAKAVATTHU.*

Ākāse¹² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Kusinārāyaṇ
Upavattane Mallānaṇ sālavane parinibbānamañce¹³ nipanno
Subhaddaṇ¹⁴ paribbājakaṇ ārabba kathesi.

So kira atīte kaṇiṭṭhabhātari¹⁵ ekasmiṇ sasse nava-
kkhattuṇ aggadānaṇ dente dānaṇ dātuṇ anicchanto osa-
kkitvā¹⁶ avasāne adāsi, tasmā paṭhamabodhiyaṇ pi
majjhimabodhiyaṇ pi Satthāraṇ datṭhuṇ nālattha,¹⁷
pacchimabodhiyaṇ pana Satthu parinibbānakāle¹⁸ 'ahaṇ¹⁹
tīsu pañhesu attano kaṅkhaṇ mahallake paribbājake
pucchitvā samaṇaṇ Gotamaṇ "daharo" ti saññāya²⁰ na

¹ K. °inā.

² K. B. antaraṇ ga°.

³ B. ujjhānapu°, om. bahulassa.

⁴ K. a. ca. S. a. tassa.

⁵ C. C°. S. a. ti.

⁶ B. ten' eva.

⁷ B. °ttamagga°.

⁸ B. āko.

⁹ B. S. dūraṇ. K. dūrato for dū° ga°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. Ujjhānattherava°. B. Ujjhānasaññitherava°, ekā-
dasamaṇ.

* Cf. Dīgha, II. 148 f.

¹² K. a. va padaṇ natthi.

¹³ K. B. °mañcake.

¹⁴ K. °dda°.

¹⁵ K. °ro.

¹⁶ C. C°. K. osakkhitvā.

¹⁷ K. nāladhhaṇ. B. nālatthaṇ.

¹⁸ B. Satthari ni°.

¹⁹ B. ayaṇ.

²⁰ C. C°. om.

pucchiṇ, tassa ca dāni¹ parinibbānakālo, pacchā² me samaṇassa Gotamassa aputṭhakāraṇa³ vippatisāritā⁴ uppaj-
jeyyā⁵ ti Satthāraṇ upasaṅkamitvā Ānandattherena nivā-
riyamāno pi Satthārā⁶ okāsaṇ katvā 'Ānanda mā⁷
Subhaddaṇ nivārayi⁸ pucchatu maṇ pañhan' ti vuttattā⁹
sāniṇ¹⁰ pavisitvā¹¹ heṭṭhā mañcake nisinno 'bho samaṇa¹²
kin nu kho ākāse¹³ padaṇ nāma atthi,¹⁴ ito bahiddhā
samaṇo¹⁵ nāma atthi, saṅkhārā sassatā nāma atthi' ti ime
pañhe pucchi. Ath' assa Satthā¹⁶ tesāṇ abhāvaṇ āci-
kkhanto imāhi gāthāhi dhammaṇ desesi :

254. Ākāse¹⁷ padaṇ natthi, samaṇo natthi bāhiro,¹⁸
papañcābhiratā pajā, nippapañcā tathāgatā.

255. Ākāse padaṇ natthi, samaṇo natthi bāhire
saṅkhārā sassatā natthi, natthi¹⁹ buddhānaṇ
iñjitan' ti.

Tattha padaṇ ti imasmiṇ ākāse vaṇṇasaṇṭhānavasena
'evarūpan' ti paññāpetabbaṇ kassaci padaṇ nāma natthi,
bāhiro ti mama sāsanato bahiddhā maggaphalaṭṭho²⁰
samaṇo nāma²¹ natthi, pajā ti ayaṇ sattalokasaṅkhātā
pajā taṇhādisu papañcesu yeva abhiratā,²² nippapañcā
ti bodhimūle yeva pana sabbapapañcānaṇ samucchinnattā

¹ K. tass' eva idāni.

² S. a. mā.

³ K. apucchakār°. B. apucchitakār°.

⁴ C. C°. °ino. K. B. °ro. K. a. pi.

⁵ C. C°. S. °jji.

⁶ S. °aṇ.

⁷ K. om.

⁸ D. vāresi.

⁹ B. vutte.

¹⁰ K. B. antosāṇiyaṇ.

¹¹ B. pavesetvā.

¹² K. ākāse here.

¹³ K. a. pana.

¹⁴ K. a. ti.

¹⁵ C. S. °ṇā. C°. °ṇaṇ.

¹⁶ C. C°. Satthārā.

¹⁷ K. B. a. va.

¹⁸ Cf. D. Ito bahiddhā samaṇo pi n'atthi. B. S. °re.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. °phalato.

²¹ K. om.

²² B. yevābhi°.

nippapañcā tathāgatā. Saṅkhārā ti panca khandhā, tesu hi eko pi sassato nāma natthi, iñjitan¹ ti buddhānaṃ pana² taṇhāmānadiṭṭhi-iñjitesu³ yena 'saṅkhārā sassatā' ti gaṇheyyuṇ⁴ taṇ ekaṇ iñjitam pi⁵ natthi ti attho.

Desanāvasāne Subhaddo anāgāmiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi sātthikā desanā⁶ ahoṣi ti.

Subhaddaparibbājakassa vatthu.⁷

Malavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aṭṭhārasamo vaggo.

¹ C. C^a. icchi°. K. idañji°.

² S. hi. C. C^a. pi.

³ B. °mānādisu.

⁴ B. °yya.

⁵ B. a. nāma.

⁶ K. B. dhammade°.

⁷ K. Subhaddavatthuṇ. B. °kava°, dvādasamaṇ.

XIX. DHAMMATTHAVAGGO.

1. VINICCHAYAMAHĀMATTAVATTHU.

Na tena hotī¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto vinicchayamahāmatte² ārabha kathesi.

Ekadivasaṃ hi bhikkhū³ Sāvattiyā⁴ uttaradvāragāme⁵ piṇḍāya caritvā piṇḍapātapatikkantā⁶ nagaramajjhena⁷ vihāraṃ āgacchanti.⁸ Tasmiṃ khāṇe megho⁹ uṭṭhāya pāvassi, te sammukhāgataṃ¹⁰ vinicchayasālaṃ pavisitvā¹¹ vinicchayamahāmatte lañcaṃ¹² gahetvā sāmike asāmike¹³ karonte disvā ‘aho ime adhammikā, mayaṃ pana “ime dhammena vinicchayaṃ karonti” ti saññino ahumbhā’ ti¹⁴ cintetvā¹⁵ vasse vigate vihāraṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisinnā tam atthaṃ ārocesuṃ. Satthā ‘na bhikkhave chandādivasikā hutvā sāhasena¹⁶ atthaṃ vīcinantā¹⁷ dhammatṭhā nāma¹⁸ honti, aparādhaṃ pana anu-

¹ K. *a.* dhammatṭho.

² C. C^a. S. mahāmacce.

³ K. °ūnaṃ.

⁴ K. °iyaṃ.

⁵ K. °dvāre gāmake.

⁶ K. °ānaṃ.

⁷ B. °majjhe.

⁸ K. B. °ntānaṃ.

⁹ K. mahā(me)gho.

¹⁰ K. B. °khagataṃ.

¹¹ C. C^a. S. *om. two.*

¹² C. C^a. S. mahāmaṇḍale maṇ.

¹³ K. *tr.*

¹⁴ C. C^a. *om. three.*

¹⁵ K. *a.* bhikkhū.

¹⁶ K. °se.

¹⁷ K. vinicchantā. B. vinicchayantā. S. vinicchīnantā.

¹⁸ K. *a.* na.

vijjhitvā¹ aparādhānurūpaṃ asāhasena vinicchayaṃ karontā eva² dhammatṭhā nāma hontī' ti vatvā, imā gāthā abhāsi :

256. 'Na tena hoti dhammatṭho yen' atthaṃ sahasā³
naye
yo ca atthaṃ anatthañ ca ubho niccheyya⁴ paṇ-
ḍito.

257. Asāhasena dhammena samena nayatī⁵ pare
dhammassa gutto medhāvi "dhammatṭho" ti
pavuccatī⁶ ti.

Tattha⁷ tenā ti ettaken⁸ eva kāraṇena dhammatṭho⁹
rājūhi attanā¹⁰ kātabbe vinicchayadhamme ṭhito pi dham-
matṭho nāma na¹¹ hoti yenā ti yena kāraṇena atthaṃ ti
otinnaṃ vinicchetabbaṃ¹² atthaṃ sahasā naye ti chandā-
disu patitṭhito sāhasena musāvādena vinicchineyya¹³ yo hi
chande patitṭhāya attano¹⁴ ñātī¹⁵ vā mittā¹⁶ vā musā
vatvā asāmikam eva¹⁷ sāmikaṃ karoti, dose pi¹⁸ patitṭhāya¹⁹
verinaṃ²⁰ musā vatvā sāmikam eva asāmikaṃ karoti, mohe
patitṭhāya lañcaṃ²¹ gahetvā vinicchayakāle aññavihito²²
viya ito c' ito ca²³ olokento musā vatvā 'iminā jitaṃ ayaṃ

¹ B. a. va.

² K. evaṃ. C. C^a. om.

³ K. sāh°, so *infra*.

⁴ K. vinicchayye. B. nicchiya.

⁵ K. ghaṭati.

⁶ K. vu°.

⁷ K. B. a. na.

⁸ B. °kena, om. eva.

⁹ K. B. a. ti.

¹⁰ K. °no.

¹¹ K. om.

¹² K. B. °itabbaṃ.

¹³ K. vinicchayya. B. S. viniccheyya.

¹⁴ B. om.

¹⁵ C. C^a. nātinaṃ. K. ñāti. B. ñātī ti.

¹⁶ B. mitto ti. K. mitā.

¹⁷ K. om. two.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. B. a. attano.

²⁰ C. C^a. B. °inaṃ.

²¹ S. lañchaṃ.

²² K. °itā. B. aññā°.

²³ K. om.

parājito' ti paraṇ nīharati, bhaye patitṭhaya¹ devaissara-jātikassa parājayaṇ pāpuṇantassāpi² jayaṇ āropeti, ayaṇ sāsasena atthaṇ³ neti nāma, so⁴ dhammaṭṭho nāma na hoti ti attho. Yo ca atthaṇ⁵ anattañ cā ti bhūtañ ca abhūtañ ca kāraṇaṇ, ubho niccheyyā⁶ ti yo pana paṇḍito ubho⁷ atthānatthe⁸ vinicchitvā vadati. Asāhasenā ti amusāvādena,⁹ dhammenā ti vinicchayadhammena na¹⁰ chandādivasena, samena ti aparādhānurūpen' eva pare nayati¹¹ jayaṇ vā parājayaṇ vā phandayati,¹² dhammassa gutto ti so dhammagutto¹³ dhammakkhito¹⁴ dhammojapaññāya samannāgato vinicchaya-dhamme tṭhitattā dhammaṭṭho ti pavuccati.¹⁵

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.¹⁶

Vinicchayamahāmattānaṇ vaṭṭhu.¹⁷

2. CHABBAGGIYAVATTHU.

Na tena paṇḍito hoti ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Chabbaggiye bhikkhū¹⁸ ārabha kathesi.

Te kira vihāre pi gāme pi bhattagaṇ¹⁹ ākulaṇ²⁰

¹ K. B. a. kassaci.

² K. °ssa pi.

³ K. anattaṇaṇ.

⁴ B. eso.

⁵ B. °ñ ca.

⁶ K. vinicchayā. B. nicchiyā.

⁷ C. C°. om.

⁸ F. C. C°. °aṇ.

⁹ C. C°. mu°. S. na mu°.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. parighaṭati.

¹² C. °apati. S. °āpeti. K. B. pāpeti. F. pana vuccati.

¹³ S. gutto.

¹⁴ K. a. medhāvi ti.

¹⁵ B. a. ti attho.

¹⁶ K. yeva.

¹⁷ K. Vinicchayavatthūṇ. C. C°. S. °mahāmaccānaṇ va°.

(C. C°. vatthūṇ, al.). B. °mattava°, paṭhamaṇ.

¹⁸ K. B. om.

¹⁹ K. °gge pi bhattaṇ.

²⁰ C. C°. akālaṇ.

karontā¹ vicaranti. Ath' ekadivasaṇ² gāme bhattakiccaṇ
katvā āgate³ dahare ca⁴ sāmaṇere ca pucchisū⁵ 'kīdisaṇ⁶
āvuso bhattaggaṇ' ti. 'Bhante mā pucchatha, Chabbaggiyā
"mayam eva viyattā⁷ mayaṇ⁸ paṇḍitā ime paharivā⁹ sīse
kacavaraṇ¹⁰ okiritvā,¹¹ nīharissāmā"¹² ti vatvā¹³ amhe
piṭṭhiyaṇ gahetvā kacavaraṇ¹⁴ okiritvā¹⁵ bhattaggaṇ
ākulaṇ kariṇsū' ti. Bhikkhū Satthu santikaṇ gantvā
tam atthaṇ ārocesuṇ. Satthā 'nāhaṇ bhikkhave bahuṇ
bhāsivā¹⁶ pare¹⁷ viheṭhiyamānaṇ¹⁸ "paṇḍito" ti vadāmi,
kheminaṇ pana averinaṇ¹⁹ abhayam²⁰ eva paṇḍitaṇ²¹
vadāmi' ti vatvā imaṇ gātham āha :

258. 'Na tena paṇḍito hoti yāvatā²² bahu²³ bhāsati
khemī averī abhayo "paṇḍito" ti pavuccatī' ti.

Tattha yāvatā ti yattakena kāraṇena saṅghamajjhādisu
bahuṇ²⁴ katheti²⁵ na²⁶ tena paṇḍito nāma hoti, yo pana
sayāṇ khemī pañcannaṇ verānaṇ abhāvena²⁷ averī nib-

¹ K. °nto.

³ S. °tā.

⁵ B. pucchi.

⁷ K. om. C. C^a. sattā. S. santā.

⁸ B. a. eva.

¹⁰ K. kavacaraṇ.

¹² S. °mī.

¹³ C. C^a. om. three.

¹⁴ K. kavararaṇ caraṇ.

¹⁶ B. °etvā.

¹⁷ C. C^a. S. a. hi.

¹⁸ C. C^a °ne. S. °no.

²⁰ C. ayam.

²¹ K. °tā ti. B. °to ti.

²³ B. bahuṇ.

²⁵ B. °esi.

²⁷ B. om.

² B. °se.

⁴ B. om.

⁶ C. C^a. S. °so.

⁹ K. har°.

¹¹ K. B. āki°.

¹⁵ K. B. °rantā.

¹⁹ K. °raṇ.

²² K. yevatā.

²⁴ K. bahū.

²⁶ B. after nāma.

bhayo yaṇ vā¹ āgama mahājanassa bhayaṇ na hoti so paṇḍito nāma hoti² ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.³

Chabbaggiyānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.⁴

8. EKUDDĀNATTHEAVATTHU.

Na tāvatā⁵ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Ekuddānattheraṇ⁶ nāma khīṇāsavaṇ ārabha kathesi.

So kira ekako va ekasmiṇ vanasaṇḍe viharati, ekam ev' assa udānaṇ pagunaṇ :⁷

'Adhīcetaso appamajjato munino monapathesu⁸
sikkhato⁹

sokā na bhavanti tādino upasantassa sadā satī-
mato' ti.¹⁰

So¹¹ uposathadivasesu sayam eva dhammasavanaṇ ghoṣetvā imaṇ gāthaṇ vadati, paṭhaviudriyanasaddo¹² viya devatānaṇ sādhu-kārasaddo hoti. Ath' ekasmiṇ uposathadivase pañcappañcasataparivārā¹³ dve tepitaka-bhikkhū¹⁴ tassa vasanaṭṭhānaṇ agamaṇsu. So te disvā va tuṭṭhamānaso 'sādhu vo kataṇ idhāgacchantehi,¹⁵ ajja

¹ K. a. taṇ vā.

² K. nāmo for nā° ho°.

³ K. om.

⁴ K. Chabbaggavatthuṇ. B. °iyava°, dutiyaṇ.

⁵ K. a. dhammadharo.

⁶ K. Ekalakunḍadhāna°. C. °naṇ the°. B. Ekūḍāna°.

⁷ K. a. punappunaṇ vadati, āha.

⁸ B. °asu. C. C°. °assu.

⁹ K. B. °ito.

¹⁰ Ud., p. 48.

¹¹ B. a. kira.

¹² K. drayana°. B. undriyana°.

¹³ K. pañcasata°.

¹⁴ C. C°. B. ti°. B. °dharā bhi°. K. om: bhikkhū.

¹⁵ B. idha āg°.

mayañ¹ dhammañ sunissāmā² ti āha.³ 'Natthi panāvuso idha⁴ dhammañ sotāro⁴ ti. 'Atthi bhante, ayañ vana-
saṇḍo dhammasavanadivase devatānañ sādhukārasaddena ekaninnādo⁵ hoti⁶ ti. Tesu eko tepitakathero⁶ dhammañ osāresi,⁷ eko kathesi, ekā⁸ devatāpi sādhukārañ na adāsi.⁹
Te āhaṃsu: 'tvañ āvuso "dhammasavanadivase imasmiñ vanasaṇḍe¹⁰ devatā mahantena saddena sādhukārañ da-
dantī"¹¹ ti vadesi, kiñ nām¹² etan¹³ ti. 'Bhante aññesu divasesu nādo¹² evañ¹³ hoti, ajja pana na¹⁴ jānāmi kiñ etan¹⁵ ti. 'Tena hi āvuso tvañ¹⁵ tava¹⁶ dhammañ kathehi¹⁷ ti. So vijaniñ¹⁷ gahetvā āsane nisinno tam eva gāthañ¹⁸ vadesi. Devatā mahantena saddena sādhukāram adañsu. Atha nesañ parivārabhikkhū¹⁹ ujjhāyisū: 'imasmiñ pana²⁰ vanasaṇḍe devatā mukholokanabhikkhañ²¹ denti,²² tepitakabhikkhusu²³ ettakañ bhañantesu pi kiñci pasaṇ-
sanamattakam²⁴ pi avatvā ekena²⁵ mahallakattherena ekagāthāya kathitāya mahāsaddena²⁶ sādhukārañ dadantī²⁷ ti te²⁷ vihāram pi gantvā²⁸ Satthu tam atthañ ārocesuñ.

¹ B. a. tumhākañ. K. S. a. tu° santike.

² K. om.

³ K. idha na (?) atthi pana āv°. B. atthi pana āv°.

⁴ K. sotukāmo. B. sotukāmā. C. C°. so tāresi. S. so otāro. *Emendavi.*

⁵ K. °dañ.

⁶ K. B. C. C°. ti°. B. °dharo.

⁷ K. °ti.

⁸ B. eka°.

⁹ B. nādāsi.

¹⁰ K. a. va.

¹¹ K. denti.

¹² B. sādhukārasaddena ekaninnādo.

K. ninnādo.

¹³ B. eva.

¹⁴ B. na a° pa°.

¹⁵ K. tañ.

¹⁶ K. B. tāva.

¹⁷ K. vijiniñ.

¹⁸ K. a. uggahitvā.

¹⁹ B. °rā bhi°.

²⁰ B. om.

²¹ K. °lokena sādhukārañ.

²² K. B. dadanti.

²³ C. C°. B. ti°. B. °dhara°, a. ca.

²⁴ S. vacana°. K. B. °mattañ.

²⁵ B. ettakena.

²⁶ C. C°. °ddāya.

²⁷ K. a. puna Jetavane. B. a. pi.

²⁸ K. āg°.

Satthā¹ 'nāhaṇ² bhikkhave yo bahulaṇ³ uggaṇhāti vā bhāsati vā taṇ⁴ "dhammadharo"⁵ ti⁶ vadāmi, yo pana ekam pi gāthaṇ uggaṇhitvā⁷ saccāni paṭivijjhati⁸ ayaṇ dhammadharo nāmā⁹ ti vatvā imaṇ gātham āha :

259. 'Na tāvatā dhammadharo yāvatā bahu⁹ bhāsati,
yo ca appam¹⁰ pi sutvāna dhammaṇ¹¹ kāyena
passati
sa ve dhammadharo hoti yo dhammaṇ na-
ppamajjati¹² ti.

Tattha yāvatā ti yattakena uggaṇanadhāraṇavaśānādinā kāraṇena¹³ bahu¹³ bhāsati tāvatā¹⁴ dhammadharo na¹⁵ hoti, vaṇsānurakkhako¹⁶ pana pavenipālako nāma¹⁷ hoti,¹⁸ appam pi ti yo pana appamattakam pi sutvā dhammam anvāya¹⁹ dhammānudhammapaṭipanno hutvā nāma kāyena²⁰ dukkhādini pariṇānto²¹ catusaccadhammaṇ passati sa ve dhammadharo hoti²² yo dhammaṇ na-ppamajjati ti yo pi āradhaviṇiyo hutvā 'ajja ajj' evā²³ ti paṭivedhaṇ ākaṇkhanto dhammaṇ na-ppamajjati ayam pi dhammadharo yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.²³

Ekuddānakhināsavatttherassa vatthu.²⁴

¹ K. a. sutvā.

² B. bahuṇ. K. ca. bahū.

³ C. C^a. °aṇkaro.

⁴ C. C^a. ga°.

⁵ B. °uṇ.

⁶ B. °mma°.

⁷ K. °vācanādikār°. C. C^a. K. B. uggaṇha°.

⁸ B. °huṇ.

⁹ B. tr.

¹⁰ C^a. corr. a. na.

¹¹ S. a. attham anvāya.

¹² K. pati°.

¹³ K. °ti ti so dhammadharo.

¹⁴ K. Kaṇḍadānattheravatthūṇ. B. °rava°, tatiyaṇ.

¹⁵ C. C^a. na hi. S. om.

¹⁶ C. C^a. om.

¹⁷ S. a. na.

¹⁸ K. °bujjhitvā.

¹⁹ C. C^a. attham.

²⁰ B. tāvattakena.

²¹ K. °ito.

²² B. a. yo ca.

²³ K. kāya°.

²⁴ K. om.

4. LAKUṆṬAKABHADDIYATTHERAVATTḤU.

Na¹ tena therō hoti ti imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ Saṭṭhā Jetavane viharanto Lakuṇṭakabhaddiyattheraṇ² ārabba kathesi.

Ekadivasaṇaṃ hi³ tasmiṇ⁴ there Saṭṭhu upatṭhānaṇaṃ gantvā pakkamante⁵ tiṇsa⁶ ārañṇakā⁷ bhikkhū taṇ passantā eva⁸ āgantvā Saṭṭhāraṇaṃ vanditvā⁹ nisīdissa, Saṭṭhā tesāṃ arahattūpanissaṇaṃ disvā imaṃ pañhaṇaṃ pucchi: 'ito gataṇ ekaṇ therāṇaṃ passitthā'¹⁰ ti. 'Na passāma bhante' ti.¹¹ 'Na diṭṭho vo'¹² ti. 'Ekaṇ bhante sāmaṇeraṇaṃ passimhā' ti. 'Na so bhikkhave sāmaṇero, therō eso'¹³ ti. 'Ativīya¹⁴ khuddako bhante' ti.¹⁵ 'Nāhaṇaṃ bhikkhave mahallakabhāvena therāsaṇe nisinnamattakena¹⁶ "thero" ti vadāmi, yo pana saccāni paṭivijjhita mahājanassa ahiṇṣakabhāve¹⁷ ṭhito ayaṇa therō nāmā' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

260. 'Na tena therō¹⁸ hoti yen' assa phalitaṇ¹⁹ siro paripakko vayo tassa "moghajinna" ti vuccati.

261. Yamhi saccaṇ ca dhammo ca ahiṇṣā saññaṃ damo
sa ve vantaṃ dhiro²⁰ "thero" ti²¹ ppavuccati'
ti.

¹ K. om.
² B. ath' e° pi.
³ K. B. °ntamagge.
⁴ K. B. °ikā.
⁵ K. a. ekamantaṇaṃ.
¹¹ B. a. kiṇ.
¹³ K. tr.
¹⁵ K. om.
¹⁷ C. C°. °abbhāve.
¹⁹ K. pa°.
²¹ K. hoti. S. iti.

² K. Lakaṇḍaka°.
⁴ K. om.
⁶ K. B. °samattā.
⁸ K. evaṇ.
¹⁰ K. B. °athā.
¹² K. te.
¹⁴ K. a. so.
¹⁶ C. C°. °ke.
¹⁸ B. a. so.
²⁰ B. a. so.

Tattha paripakko ti pariṇṇavuddhibhāvappatto¹ ti attho, moghajiṇṇo ti anto therakaraṇānaṃ² dhammānaṃ abhāvena ca tucchajiṇṇo³ nāma.⁴ Saccañ cā ti yamhi pana puggale soḷasaḥ' ākārehi paṭividdhattā catubbidhaṃ saccaṃ ṇāṇena sacchikatattā navavidhalokuttaradhammo⁵ ca atthi, ahiṃsā ti ahiṃsābhāvena⁶ desanāmattam etaṃ,⁷ yamhi⁸ pana catubbidhāpi appamaññabhāvanā⁹ atthi ti attho, saṃyamo damo ti sīlañ c'eva indriyasamvaro ca,¹⁰ vantamalo ti maggañāṇena nīhaṭamalo, dhiro ti dhitisampanno, thero ti so imehi thirabhāvakarāṇehi¹¹ samannāgatattā "thero" ti pavuccatī¹² ti attho.

Desanāvasāne te¹³ bhikkhū arahatte paṭiṭṭhahiṃsū ti.¹⁴

Lakuṇṭakabhaddiyattherassa vatthu.¹⁵

5. SAMBAHULABHIKKHUVATTHU.

Na vākkaraṇamattenā¹⁶ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto sambahule bhikkhū ārabba kathesi.

Ekasmiṃ hi samaye dahare c'eva sāmaṇere ca attano dhammācariyānaṃ¹⁷ yeva cīvararajanādini veyyāvaccāni karonte disvā ekacce therā cintayiṃsu: 'mayam pi¹⁸ vyañjanasamaye kusalā, ambhākam eva kiñci natthi, yaṃ

¹ S. pariṇṇo vu°. K. B. pariṇato vu°.

² B. °kār°. S. C. C°. therakānaṃ. F. °therakāraṇaṃ (for °ṇa°?).

³ F. C. C°. tuttha°.

⁴ K. nām' esa.

⁵ K. navalo°. B. navavidho lo°.

⁶ B. °sana°.

⁷ K. ev' eti. C. C°. S. e ti.

⁸ C. C°. S. yaṃ.

⁹ K. B. °ññā°,

¹⁰ K. nāma.

¹¹ B. °kār°.

¹² B. vu°.

¹³ K. a. tisamatte. S. om.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. Kuṇḍatheravattḥuṃ. B. °rava°, catutthaṃ.

¹⁶ K. vākkarama°. B. vākkakarāṇa°, so infu.

¹⁷ B. °nam eva. S. °ni.

¹⁸ K. pana.

nūna¹ mayañ Satthāraṇ upasaṅkamitvā evañ vadeyyāma;
 “bhante mayañ vjañjanasamaye kusalā, “aññesaṇ santike
 dhammaṇ uggaṇhitvāpi² imesaṇ santike³ asodhetvā mā
 sajjhāyitthā ” ti daharasāmaṇere āṇāpethā ” ti,⁴ evañ hi⁵
 ambhākaṇ lābhasakkāro vaḍḍhissatī ’ ti. Te Satthāraṇ upa-
 saṅkamitvā tathā vadiṇsu. Satthā tesañ vacanaṇ sutvā
 ‘imasmiṇ sāsane paveṇivasen ’⁶ eva evañ vattuṇ labbhati,⁷
 ime pana lābhasannisitā ’⁸ ti ñatvā, “ahaṇ tumhe vākka-
 raṇamattena “sādhurūpa ”⁹ ti na vadāmi, yassa pana te¹⁰
 issādayo dhammā arahattamaggena samucchinā, esa¹¹
 eva¹² sādhurūpo ’ ti vatvā¹³ imā gāthā abhāsi :

262. ‘ Na vākkaraṇamattena vaṇṇapokkharatāya vā
 sādhurūpo naro hoti issukī maccharī saṭho,

263. Yassa c’ etaṇ samucchinnaṇ mūlaghaccaṇ¹⁴
 samūhataṇ,
 sa vantadoso medhāvī “sādhurūpo ” ti vuc-
 catī ’ ti.

Tattha na vākkaraṇamattenā ti vacīkaraṇamattena
 lakkhanaśampannavacanamattena,¹⁵ vaṇṇapokkharatā-
 tāya vā ti sarīravaṇṇassa manāpabbhāvena vā, naro¹⁶ ti
 ettaken ’ eva kāraṇena pana¹⁷ paralābhādisu¹⁸ issamā-
 nako¹⁹ pañcavidhena²⁰ maccherena²¹ samannāgato kerā-

¹ K. °añ.

² K. uggaṇhi pi.

³ S. a. dha° uggaṇhitvā im° sa°.

⁴ K. a. daharasāmaṇerā.

⁵ S. pi.

⁶ K. paveṇiya°.

⁷ C. C°. S. labhati.

⁸ K. lābhasakkāra°. B. °re nissitā.

⁹ K. C. C°. °rūpo.

¹⁰ K. B. pan’ ete.

¹¹ K. B. S. eso.

¹² K. evañ.

¹³ K. om.

¹⁴ B. °cchaṇ.

¹⁵ B. saddala°.

¹⁶ K. K°. a. hotī.

¹⁷ K. K°. om.

¹⁸ K. °lokā°. K°. C. C°. °lobhā°.

¹⁹ MSS. and edd. iseā°. S. °manako. B. °panako.

²⁰ C. C°. °dhe. S. °dha.

²¹ K°. macchar°.

ṭikapakkhabhajanena¹ saṭho naro sādthurūpo nāma² na hoti. Yassa c' etan ti yassa³ puggalass' etaṇ issādi-dosajātaṇ⁴ arahattamaggañāṇena samūlakaṇ⁵ chinnaṇ mūlaghātaṇ⁶ katvā samūhataṇ⁷ vantadoso dhammojapaññāya samannāgato "sādthurūpo" ti vuccatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiṭṭhalādīni pāpuṇṇesū ti.⁸

Sambahulānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.⁹

6. HATTHAKAVATTHU.

Na muṇḍakena samaṇo ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā¹⁰ Jetavane viharanto Hatthakaṇ¹¹ ārabba kathesi.

So kira vādakkhitto¹² 'tumhe asukavelāya asukaṭṭhānaṇ nāma āgaccheyyātha, vādaṇ¹³ karissāmā' ti vatvā puretaram eva tattha gantvā 'passatha titthiyā mama bhayena na¹⁴ āgatā, eso va¹⁵ nesaṇ¹⁶ parājayo' tiādīni vatvā¹⁷ vādakkhitto aññen'¹⁸ aññaṇ paṭicaranto¹⁹ vicarati. Satthā 'Hatthako kira evaṇ karotī' ti sutvā taṇ²⁰ pakkosāpetvā

¹ K. K¹. °iya. B. °kabhāvena. K. K¹. °bhajj°.

² B. om.

³ B. S. a. ca.

⁴ K. K¹. icchādi°.

⁵ K. °laṇ. K¹. samucchinnaṇ, om. chi°.

⁶ C°. °takaṇ. K¹. °takaṇ. K. mūlaṇ ghānaṇ.

⁷ K. K¹. a. so.

⁸ K. K¹. om.

⁹ K. K¹. °labhikkhuvatthuṇ. B. °labhikkhuva°, pañca-maṇ.

¹⁰ K. K¹. a. Sāvattihiyaṇ upanissāya (K. nissāya).

¹¹ C. C°. S. (cf. F.) Hatthassakaṇ. K. K¹. a. nāma bhikkhuṇ.

¹² K. K¹. ovāda°, a. parassa.

¹³ K. K¹. a. tumhākaṇ.

¹⁴ C. C°. S. om. B. nāgatā.

¹⁵ K. K¹. es' eva. B. pana.

¹⁶ S. tesāṇ.

¹⁷ K¹. a. so.

¹⁸ K. K¹. °na.

¹⁹ C. C°. pari°.

²⁰ S. naṇ.

'saccaṃ kira tvaṃ¹ evaṃ² karosī' ti pucchitvā, 'saccaṃ' ti vutte, 'kasmā evaṃ karosi,³ evarūpaṃ hi musāvādaṃ karonto sīsamunḍanādinā vicaraṇamatten'⁴ eva samaṇo nāma na hoti,⁵ yo pana aññi⁶ vā thūlāni vā pāpāni sametvā⁷ thito ayam eva samaṇo' ti vatvā imā gāthā abbhāsi:

264. 'Na munḍakena samaṇo abbato⁸ alikaṃ bhaṇaṃ, icchālobhasamāpanno⁹ samaṇo kiṃ bhavissati?

265. Yo ca sameti pāpāni aññuthūlāni sabbaso samitattā hi pāpānaṃ¹⁰ "samaṇo" ti pavuccatī' ti.

Tattha,¹¹ munḍakenā ti sīsamunḍanamattena,¹² abbato¹³ ti sīlavatena¹⁴ ca¹⁵ dhūtavatena ca virahito, alikaṃ bhaṇan ti musāvādaṃ bhaṇanto appamattesu ārammaṇesu icchāya pavattesu¹⁶ ca lobhena samannāgato samaṇo nāma kiṃ¹⁷ bhavissati? Sameti ti yo ca parittāni¹⁸ vā mahantāni vā¹⁹ pāpāni vūpasameti so tesāṃ samitattā "samaṇo" ti pavuccatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiṃsū ti.²⁰
Hatthakassa vatthu.²¹

¹ B. a. Hatthaka.

² K. K¹. om.

³ B. S. a. ti.

⁴ K. K¹. B. munḍanādima°.

⁵ C. C^a. a. ti.

⁶ B. aññ.

⁷ B. °itvā.

⁸ K. adhūto. K¹. abhūto. B. abbhuto. C. C^a. abbuto.

⁹ K. K¹. °lobho sa°.

¹⁰ K. °ni.

¹¹ K. a. na.

¹² K. K¹. °munḍamattena.

¹³ *Ut supra.* F. abbhuto (*corr.* abbuto. 'S. avṛta?' abbato = *Skt.* avrata).

¹⁴ K¹. °vattena. C. C^a. °varona.

¹⁵ K. om.

¹⁶ *So* K. K¹.; C. C^a. S. pattesu. B. mahattesu. S. (1) icchāsampannesu.

¹⁷ S. na. C. C^a. om.

¹⁸ K. K¹. a. pāpāni.

¹⁹ K. K¹. om.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ K¹. Hatthakabhikkhuva°. K. B. °kava°. B. a. chaṭṭhaṃ. C. C^a. Hatthassakavatthuṃ (*scribe's error for °akassa va°?*).

7. AÑÑATARABRĀHMAṆAVATTHU.

Na tena bhikkhu¹ hoti ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṃ brāhmaṇāṃ ārabha kathesi.

So kira bāhirasamaye pabbajitvā² bhikkhaṃ caranto cintesi : 'samaṇo Gotamo attano sāvake³ bhikkhāya⁴ carante⁵ "bhikkhū" ti vadati,⁶ mam⁷ pi "bhikkhū" ti vattuṃ vaṭṭati' ti. So Satthāraṃ upasaṅkamitvā⁸ 'bho Gotama aham pi bhikkhaṃ caritvā jīvāmi, mam⁹ pi "bhikkhū" ti vadehī' ti āha. Atha naṃ Satthā¹⁰ 'nāhaṃ brāhmaṇa bhikkhanamattena "bhikkhū" ti vadāmi, na hi vissaṃ¹¹ dhammaṃ samādāya vattanto¹² bhikkhu nāma hoti, yo pana sabbasaṅkhāre¹³ saṅkhāya carati¹⁴ so bhikkhu nāmā' ti vatvā imā gāthā abbhāsi :

266. 'Na tena bhikkhū¹⁵ hoti yāvatā bhikkhate pare, vissaṃ¹⁶ dhammaṃ samādāya bhikkhu hoti na tāvatā,

267. Yo 'dha puññaṃ ca pāpaṃ ca bāhitvā brahma-cariyavā,
saṅkhāya¹⁷ loke carati sa ve "bhikkhū" ti
vuccatī' ti.

¹ K. K¹. bhikkhuko. B. a. so.

² K. °ito.

³ K. K¹. a. hi.

⁴ K¹. bhikkhā.

⁵ S. caraṇena.

⁶ S. C. C^a. °eti.

⁷ C. C^a. mama.

⁸ K. K¹. a. vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi.

⁹ C. C^a. S. mayham.

¹⁰ K. a. āha.

¹¹ K¹. visama°.

¹² B. °ento.

¹³ B. °esu.

¹⁴ K. K¹. vicarati.

¹⁵ K. bhikkhuko. B. a. so.

¹⁶ K. K¹. vissaṃ.

¹⁷ K. °khāra°.

Tattha yāvatā ti yattakena,¹ pare bhikkhate tena² bhikkhanamattakena³ bhikkhu nāma na⁴ hoti, vissan ti⁵ visamaṇ,⁶ vissagandhaṇ⁷ vā kāyakammādikaṇ dhammaṇ⁸ samādāya⁹ caranto bhikkhu nāma na¹⁰ hoti. Yo 'dhā ti yo idha sāsane ubhayaṇ p' etaṇ puññaṇ ca pāpaṇ ca¹¹ maggabrahmacariyena¹² bāhitvā¹³ panuditvā¹⁴ brahmacariyavā¹⁵ hoti saṇkhāyā ti ñāṇena, loka¹⁶ ti khandhādiloka "ime ajjhattikā¹⁷ khandhā ime bāhirā'¹⁸ ti¹⁹ evaṇ sabbe pi dhamme jānitvā carati, so tena ñāṇena kilesānaṇ bhinnattā "bhikkhū" ti vuccatī ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇisū ti.²⁰

Aññatarabrāhmaṇassa vatthu.²¹

8. TITTHIYAVATTHU.

Na monenā²² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto titthiye ārabha kathesi.

Te kira bhuttatthānesu manussānaṇ²³ 'khemayaṇ hotu

¹ K. a. kāraṇena.

² C. C^a. ta for tena (*perh.* pare bhikkhanena). K¹. pare bhikkhamattena bhikkhū ti tena. K. bhikkhu ti tena.

³ K. K¹. bhikkhalābhanamattena. B. S. °mattena.

⁴ K. om.

⁵ K. K¹. a. vicintitaṇ.

⁶ K. K¹. a. dhammaṇ.

⁷ F. C. C^a. B. S. vissaṇ ga°. F. C. C^a. °gandha°. Cf. Sum, p. 9.

⁸ F. C. C^a. K. °mma.

⁹ K. sadāya.

¹⁰ C. C^a. om.

¹¹ K. om. two.

¹² B. a. vā ñāṇena.

¹³ K. K¹. vāh°. K¹. a. ti.

¹⁴ K. K¹. panudahitvā. F. C. C^a. puna disvā.

¹⁵ K¹. B. a. so.

¹⁶ K. om.

¹⁷ F. °ka°. C. C^a. °ttakā.

¹⁸ K. K¹. °rakhandhā.

¹⁹ K. K¹. iti.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ K. K¹. Brāhmaṇavatthuyaṇ. B. °ṇava°, sattamaṇ.

²² K. K¹. a. muni hotī.

²³ K¹. °esā. K. K¹. a. anumodanaṇ katvā.

sukhaṇ hotu¹ āyuñ ca² vaḍḍhatu, asukaṭṭhāne nāma kalalaṇ³ atthi, asukaṭṭhāne⁴ kaṇṭako,⁵ evarūpaṇ⁶ ṭhānaṇ gantuṇ na⁷ vaṭṭati' ti-ādinā nayaṇa maṇḍalaṇ vatvā pakkamanti. Bhikkhū pana⁸ paṭhamabodhiyaṇ anumodanaḍiṇaṇ ananuññātakāle bhattagge manussānaṇ anumodanaṇ⁹ akatvā va¹⁰ pakkamanti. Manussā 'mayaṇ¹¹ titthiyaṇaṇ santikā¹² maṇḍalaṇ suṇoma,¹³ bhadaṇtā¹⁴ pana tuṇhībhuṭā¹⁵ pakkamanti' ti ujjhāyiṇsu. Bhikkhū tam atthaṇ Satthu¹⁶ ārocesuṇ. Satthā 'bhikkhave ito paṭṭhāya bhattaggādisu yathāsukhaṇ anumodanaṇ karoṭha, upaṇisinnakathaṇ¹⁷ kathethā¹⁸ ti anujāni.¹⁹ Te tathā kariṇsu. Manussā anumodanaḍiṇi²⁰ suṇantā ussāhappattā bhikkhū nimantetvā sakkāraṇ karontā vicaranti. Titthiya²¹ 'mayaṇ munino²² monaṇ²³ karoma, samaṇassa Gotamassa sāvakā bhattaggādisu mahākathaṇ kathenti' ti²⁴ ujjhāyiṇsu. Satthā tam atthaṇ sutvā 'nāhaṇ bhikkhave tuṇhībhaṇvammattena "muni" ti vadāmi, ekacce hi aḍānantā²⁵

¹ K. *om. two.*² K. K¹. B. *om.*³ K¹. kaṇṭako. S. kallaṇ.⁴ K. B. a. nāma.⁵ K¹. *om. two.* B. a. atthi.⁶ B. a. nāma.⁷ S. *om.*⁸ C. *corr.* °naṇ na. C^a. °nā na. K. *om. pana.*⁹ K. ānu°.¹⁰ K. K¹. B. S. *om.*¹¹ B. *om.*¹² C. C^a. °akā.¹³ K. K¹. B. °ṇāma.¹⁴ K. K¹. B. bhadd°.¹⁵ K. K¹. S. a. va.¹⁶ C. C^a. S. *om.*¹⁷ K¹. °akaṇ dhammaka°. S. °nnānaṇ ka°. B. a. karōṭha dhammaṇ.¹⁸ K. a. dhammakathaṇ kathethā.¹⁹ K. °nāmi. K¹. °nāmi ti. B. °nāti.²⁰ K¹. °di.²¹ B. a. pana.²² K¹. muni.²³ K. anumodanaṇ.²⁴ C. C^a. *om.* K. K¹. B. °ntā vicaranti ti.²⁵ S. °nto.

na¹ kathenti,² ekacce³ avisāradatāya,⁴ ekacce “mā no⁵ imaṃ atisayatthaṃ⁶ aññe⁷ jāniṃsū” ti maccherena,⁸ tasmā na monamattena⁹ muni hoti, pāpavūpasamena¹⁰ pana muni¹¹ nāma hoti’ ti vatvā imā gāthā abhāsi :

268. ‘Na monena muni hoti mūlharūpo¹² aviddasu¹³
yo ca tulaṃ¹⁴ va paggayha varam ādāya paṇḍito

269. Pāpāni parivajjeti, sa¹⁵ muni tena so muni,
yo munāti ubho loka muni tena pavuccati’¹⁶ ti.

Tattha na monenā ti kāmāñ¹⁷ hi moneyyapaṭipadā-
saykhātena maggañāṇamonena¹⁸ muni nāma hoti, idha
pana tunhībhaṃ sandhāya “monenā” ti vuttaṃ, mūlha-
rūpo ti tuccharūpo, aviddasū¹⁹ ti aviññū, evarūpo hi
tunhībhūto pi²⁰ muni nāma na²¹ hoti ti,²² athavā monena
muni nāma²³ hoti, tucchasabhāvo ca²⁴ pana aññāṇi²⁵ ca
hoti ti attho, yo ca tulaṃ va paggayhā ti yathā hi²⁶
tulaṃ²⁷ gahetvā ṭhito atirekañ ce hoti harati unāñ²⁸ ce

¹ K. om.

² K. K¹. a. ekacce hi jānantā kathenti, ekacce jānantāpi
na kathenti.

³ K. K¹. a. hi.

⁴ K. K¹. a. jānantā kathenti (K. na°).

⁵ B. monena.

⁶ B. atiss°. K. atisayaṃ.

⁷ K¹. a. na.

⁸ K¹. a. na kathenti.

⁹ K¹. modana°. B. tr.

¹⁰ S. °anena.

¹¹ K. om. two.

¹² B. mulha°.

¹³ K. aviddiṃsu. K¹. avidisuy.

¹⁴ K¹. tullaṃ.

¹⁵ K. K¹. so.

¹⁶ K. K¹. vu°.

¹⁷ B. °aṇ. K¹. kāmā. K. kāmāṃ na. F. C. C°. kāmāññu.

¹⁸ B. °ṇena mo°.

¹⁹ F. C°. avijjasū. K. K¹. aviddhiṃsu.

²⁰ K. K¹. om.

²¹ F. om.

²² K. B. om.

²³ C. C°. S. na.

²⁴ B. om.

²⁵ K. °na. K¹. °ni. S. aviññū.

²⁶ K. K¹. om.

²⁷ K. K¹. °le.

²⁸ K. K¹. on°, so *infra*. K. a. °kaṇ.

hoti pakkhipati evam eva yo¹ atirekaṇ haranto viya
 pāpaṇ harati parivajjeti² ūnake³ pakkhipanto viya kusalaṇ
 paripūreti evaṇ ca pana karonto sīlasamādhipaṇṇāvimutti-
 vimuttiṇānadassanaṇkhātaṇ⁴ varaṇ uttamam⁵ eva ādāya
 pāpāni akusalakammāni parivajjeti⁶ sa⁷ muni⁸ so
 muni nāmā⁹ ti attho, tena so muni ti, kasmā¹⁰ pana
 so muni? ti:¹¹ yaṇ heṭṭhā vuttakāraṇaṇ¹² tena so muni
 ti attho, yo munāti ubho loka ti yo puggalo imasmiṇ
 khandhādiloka tulaṇ¹³ āropetvā minanto¹⁴ viya “ime
 ajjhattikā¹⁵ khandhā ime bābirā” ti-ādinā nayena ime
 ubho pi¹⁶ atthe¹⁷ mināti¹⁸ muni tena pavuccati¹⁹ ti
 tena²⁰ kāraṇena muni ti vuccati yevā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.²¹

Titthiyānaṇ vatthu.²²

9. ARIYABĀLISIKAVATTHU.

Na tena ariyo²³ hoti ti imaṇ dhammadesanaṇ
 Satthā Jetavane viharanto ekaṇ Ariyaṇ nāma bālisikaṇ²⁴
 ārabha kathesi.

¹ K. hoti.

² F. C. °ati. K. K¹. a. so muni.

³ C^a. vū°. C. C^a. a. ti.

⁴ F. K¹. B. om. one °vimutti°.

⁵ K. uttam'.

⁶ B. va°.

⁷ F. so.

⁸ K. K¹. a. ti. B. om. two.

⁹ C. C^a. nā.

¹⁰ S. tasmā.

¹¹ K. K¹. a. ce.

¹² K. K¹. °ppakā° (K. °ka°).

¹³ K. K¹. a. va.

¹⁴ F. ci°.

¹⁵ F. C. C^a. S. °ika°.

¹⁶ F. K. K¹. B. om.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K¹. B. mu°.

¹⁹ K. va°. K¹. vu°.

²⁰ K¹. a. pana.

²¹ K. K¹. om.

²² K. (K¹. first) °ye vatthūṇ. K¹. corr. °yava°. B. °yava°,
 aṭṭhamaṇ.

²³ K. °yā.

²⁴ K. bālikasikaṇ.

Ekadivasañ hi Satthā tassa¹ sotāpattimaggassa² upa-
nissayañ disvā Sāvattiyañ³ uttaradvāragāme⁴ piṇḍāya
caritvā bhikkhusaṅghaparivuto tato⁵ āgacchati. Tasmiṃ
khaṇe so bālisiko balisena macche gaṇhanto Buddha-
pamukhañ bhikkhusaṅghañ⁶ disvā balisayaṭṭhiñ⁷ chaḍ-
detvā aṭṭhāsi. Satthā tassa avidūre⁸ thāne nivattitvā
ṭhito⁹ 'tvañ kiṇṇāmo¹⁰ tvañ kiṇṇāmo'¹¹ ti¹² Sāriputta-
ttherādinañ¹³ nāmāni pucchi, te pi 'ahañ Sāriputto¹⁴
ahañ Moggallāno' ti attano attano¹⁵ nāmāni kathayiṃsu.¹⁶
Bālisiko cintesi: 'Satthā sabbesañ¹⁷ nāmāni pucchati,
mama¹⁸ pi nāmañ pucchissati¹⁹ maññe' ti. Satthā tassa
icchañ ṇatvā 'upāsaka tvañ konāmo'²⁰ ti pucchitvā, 'ahañ
bhante Ariyo nāmā' ti vutte,²¹ 'na upāsaka²² tādisā
pāṇātipātino ariyā nāma honti,²³ ariyā²⁴ pana mahājanassa
ahiṃsanabhāve²⁵ ṭhitā'²⁶ ti vatvā imaṃ gātham āha :

270. 'Na tena ariyo hoti yena pāṇāni hiṃsati,
ahiṃsā sabbapāṇānaṃ "ariyo" ti pavuccatī' ti.

¹ C. C^a. *om.*² B. °ssūp°.³ K. K¹. °iyā.⁴ K¹. °re gāme. C. C^a. S. °gāmadvāre.⁵ K. K¹. *om.*⁶ K¹. *a. samukhi.*⁷ C. C^a. bā°.⁸ S. °ra°.⁹ K¹. aṭṭhasi for ni° ṭhi°. K. *om. six.*¹⁰ K. K¹. *om. two.*¹¹ K¹. B. *a. 'sī.*¹² C^a. *a. pucchitvā.*¹³ C. C^a. K. °rānañ.¹⁴ C. C^a. *om. two.*¹⁵ K. K¹. B. *om.*¹⁶ K. K¹. *a. taṃ sutvā.*¹⁷ C. sabbe taṃ. C^a. sa° nañ.¹⁸ B. mamañ.¹⁹ B. °ati.²⁰ K. K¹. B. *a. 'sī.*²¹ K¹. vatvā.²² K. K¹. *tr.*²³ K. K¹. °so °pāto °yo nā° hoti.²⁴ K. K¹. °yo.²⁵ K. K¹. S. avihi°.²⁶ K. K¹. °to.

Tattha ahimsā ti ahimsanena,¹ idaṃ vuttaṃ hoti: yena² pāṇāni hiṃsati³ na tena⁴ kāraṇena ariyo hoti.⁵ yo pana sabbapāṇānaṃ pāṇiādihi ahiṃsanena⁶ mettādi-bhāvanāya patitṭhitattā⁷ himsato⁸ ārā va tṭhito⁹ ayaṃ “ariyo” ti pavuccati ti attho.

Desanāvasāne¹⁰ bālisiko sotāpattiphale patitṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā¹¹ ahosi ti.

Bālisikassa vatthu.¹²

10. SAMBAHULASĪLĀD SAMPANNABHIKKHUVATTHU.

Na sīlabbatamattenā ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetavane viharanto sambahule sīlādisampanne bhikkhū ārabha kathesi.

Tesu kira ekaccānaṃ evaṃ¹³ ahosi: ‘mayam pi¹⁴ sampannasīlā mayam dhūtaṅgadharā¹⁵ mayam bahussutā¹⁶ mayam pantasenāsanavāsino¹⁷ mayam jhānābhiññālābhino,¹⁸ na amhākaṃ arahattaṃ dullabhaṃ, icchitadivase¹⁹ yeva arahattaṃ pāpunissāmā’ ti. Ye pi tattha anāgāmino tesam pi etad ahosi: ‘na amhākaṃ idāni arahattaṃ dullabhaṃ’ ti. Te sabbe pi²⁰ ekadivasaṃ Satthāraṃ upasaṃ-

¹ K¹. °saṃ. B. °nabhāvena.

² K. K¹. B. a. hi.

³ K¹. vihi°.

⁴ K. n’ etena.

⁵ K¹. om.

⁶ K. K¹. avi°.

⁷ K. K¹. tṭhitattā.

⁸ S. °āto. B. ahiṃsako aparādhiko for hi °ā° va tṭhi°.

⁹ F. vaddhito C. āradhito. K. K¹. om. va.

¹⁰ K. a. so.

¹¹ K. K¹. dhammade°, a. jātā.

¹² K. K¹. B. Ariyabālisikavatthun (B. °tthu). B. a. navamaṃ.

¹³ K. K¹. etaṃ.

¹⁴ K. K¹. B. om. S. hi.

¹⁵ K. dhutaṅgavo.

¹⁶ K¹. bahūsutā.

¹⁷ K¹. sen°. B. santa°.

¹⁸ K. K¹. B. jhānalābhino (K. K¹. jhāṇa°).

¹⁹ C. C°. °ana°.

²⁰ C. C°. om.

kamitvā vanditvā¹ nisinnā 'api nu kho² bhikkhave pabbajitakiccaṃ matthakaṃ pattaṃ' ti Sattthārā puṭṭhā evaṃ āhaṃsu: 'bhante "mayaṃ³ evarūpā⁴ va tasmā no⁵ icchitakkhane⁶ yeva arahattaṃ pattuṃ samatth' amhā" ti cintetvā viharāmā' ti. Sattthā tesāṃ vacanaṃ sutvā 'bhikkhave bhikkhunā⁷ nāma parisuddhasīlādimattaken' eva⁸ anāgāmisukhappattamattaken' eva⁹ vā "appakaṃ no bhavaḍukkhaṇ" ti daṭṭhuṃ¹⁰ na vaṭṭati,¹¹ āsavakkhayaṃ pana appatvā¹² "sukhito homi"¹³ ti cittaṃ na uppādetabban' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

271. 'Na sīlabbatamattena bāhusaccena¹⁴ vā puna¹⁵
athavā samādhilābhena vivittasayanena¹⁶ vā

272. Phusāmi¹⁷ nekkhammasukhaṃ aputhujjana-
seviṭaṃ
bhikkhu viśāsa māpādi appatto āsavakkha-
yaṇ' ti.

Tattha¹⁸ sīlabbatamattena ti catupārisuddhisīla-
mattena¹⁹ vā terasadhūtaguṇamattena²⁰ vā, bāhusa-
saccena²¹ vā ti tinnāṃ piṭakānaṃ uggaṇhitamattena²² vā,
samādhilābhena ti aṭṭhasamāpattilābhena²³ vā nek-

¹ K. om.

² K. a. eva.

³ K. K¹. B. om.

⁷ K. bhikkhu.

⁹ S. °ttena. K. K¹. °en' e vā.

¹⁰ K¹. B. vattuṃ. K. da-vattuṃ.

¹¹ K. a. ti.

¹³ K. K¹. B. °mbhī.

¹⁵ K. K¹. B. pana.

¹⁷ K. K¹. phuss°.

¹⁹ K. K¹. °ddha°.

²¹ K. K¹. bahu°.

²² K. K¹. F. B. uggaḥita°.

²³ B. °iyā lā°. F. C. C°. S. °samādhi°.

² K. K¹. B. a. vo.

⁴ B. rep., ca for va.

⁶ B. icchiticchita°.

⁸ B. °na vā, so infra.

¹² S. appa°.

¹⁴ K¹. bahū°.

¹⁶ F. vivicca°.

¹⁸ B. a. na.

²⁰ K. K¹. °dhutaṅgama°.

khammasukhan ti anāgāmisukhaṇ¹ phusāmi² ti ettakamattena vā aputhujjanasevitan ti puthujjanehi asevitaṇ ariyasevitam³ eva, bhikkhū ti tesā aññatarāṇ ālapanto āha, vissāsa māpādi ti vissāsaṇ na⁴ āpajjeyya, idaṇ vuttaṇ hoti: bhikkhu⁵ iminā sampannasīlādibhāva-mattaken⁶ eva “mayhaṇ bhavo appako parittako” ti āsavakkhayaśaṅkhātāṇ arahattaṇ appatto⁷ hutvā bhikkhu nāma vissāsaṇ na āpajjeyya,⁸ yathā hi⁹ appamattako¹⁰ gūtho duggandho¹¹ eva, appamattako pi bhavo dukkho ti.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patitṭhahiṇsu, sam-pattānam pi¹² sātthikā desanā¹³ ahoṣi ti.

Sambahulānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.¹⁴

Dhammatṭhavaggaṇṇanā¹⁵ niṭṭhitā.

Ekūnavīsatiṃ vaggo.

¹ K¹. *corr.* B. a. tasmā anāgāmisukhaṇ (K¹. °ma°).

² K. phass°. K¹. phuss°. ³ K. K¹. °yehi se°.

⁴ C. C^a. S. om. F. māp°.

⁵ K¹. a. ti. S. a. nāma.

⁶ C. C^a. °bhāvana°. K. °mattena va.

⁷ K¹. B. apatto.

⁸ B. nāp°.

⁹ K¹. pi.

¹⁰ K. B. S. a. pi.

¹¹ B. a. hoti.

¹² K. om.

¹³ K¹. dhammade°. K. K¹. a. jātā.

¹⁴ K¹. Silādisampannavatthug. K. Silasampannabhikkhuva.°
B. Sambahulasīlādisampannabhikkhuva°, dasamaṇ.

¹⁵ K¹. Dhammava°.

XX. MAGGAVAGGO.

1. PAÑCASATABHIKKHUVATTHU.

Maggān' aṭṭhaṅgiko¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabba kathesi.

Te kira Satthari janapadacārikaṇ caritvā puna² Sāva-tthiṇ āgate upatṭhānasālāyaṇ³ nisīditvā⁴ 'asukagāmassa maggo samo asukagāmassa⁵ visamo sasakkharo⁶ asa-kkharo⁷ tiādinā⁸ nayena attano⁹ vicaritamaggaṇ¹⁰ ārabba maggakathaṇ kathesuṇ. Satthā tesu arahattassa upanissayaṇ¹¹ disvā taṇ ṭhānaṇ āgantvā¹² paññattāsane nisinno¹³ 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'bhikkhave ayaṇ¹⁴ bāhirakamaggo,¹⁵ bhikkhunā nāma ariyamagge kammaṇ kātuṇ vaṭṭati' ti,¹⁶ 'evaṇ hi karonto¹⁷ bhikkhu sabbadukkhā pamuccati'¹⁸ ti vatvā imaṇ gāthā abhāsi :

¹ K. °ako. K. K¹. a. seṭṭho.

² K. pana.

³ B. °ya.

⁴ K. K¹. a. asugāmato. B. a. asukagāmato.

⁵ B. a. maggo.

⁶ S. sakkharo.

⁷ K. K¹. a. maggo.

⁸ K. ādinādi.

⁹ K¹. °nā.

¹⁰ C. C^a. °rima°.

¹¹ B. °ssūp°.

¹² K¹. ga°.

¹³ K. K¹. a. va.

¹⁴ K¹. om.

¹⁵ K. K¹. a. vaṇnetuṇ na vaṭṭati.

¹⁶ K. K¹. om.

¹⁷ B. tr.

¹⁸ K. pamañca°. K¹. pamuñceti.

273. 'Maggān' atthaṅgiko seṭṭho, saccānaṃ caturo
padā,
virāgo seṭṭho dhammānaṃ, dipadānañ¹ ca
cakkhumā.
274. Es' eva² maggo, natth' añño dassanassa visu-
ddhiyā,
etaṃ hi tumhe paṭipajjatha, Mārass' etaṃ³
pamohanaṃ.
275. Etaṃ hi tumhe paṭipannā dukkhass' antaṃ⁴
karissatha,
akkhāto ve⁵ mayā maggo aññāya⁶ sallasan-
thanā.⁷
276. Tumhehi kiccaṃ ātappaṃ⁸ akkhātāro tathāgatā
paṭipannā pamokkhanti jhāyino Māraban-
dhanā' ti.

Tattha maggān' atthaṅgiko ti jaṅghamaggādayo vā
hontu dvāsaṭṭhidiṭṭhigatamaggā⁹ vā sabbesaṃ pi maggānaṃ
sammādiṭṭhiādihi atthahi aṅgehi¹⁰ micchādiṭṭhiādīnaṃ
atthannaṃ¹¹ pahānaṃ¹² karonto,¹³ nirodhaṃ ārammaṇaṃ
katvā catūsu pi saccesu¹⁴ dukkhaparijānanādikiccaṃ¹⁵
sādhayamāno¹⁶ atthaṅgiko¹⁷ maggo seṭṭho uttamo, saccā-
naṃ caturo padā¹⁸ ti "saccaṃ bhāṇe na kujjheyyā"¹⁹

¹ B. S. dvi°.

² S. eso va.

³ K. K¹. Mārāsena°. Sumaṅgala° on Satip. Sutta (Ran-
goon) Mārāsenappamaddanaṃ.

⁴ K. °ssa naṃ.

⁵ C. C°. te. B. me.

⁶ K¹. pa°.

⁷ K. K¹. °ṇṭh°. B. °kantanaṃ.

⁸ B. ātappaṃ.

⁹ S. dvāsaṭṭha°.

¹⁰ B. om.

¹¹ F. atthaṅgānaṃ.

¹² K. K¹. °na°.

¹³ F. C. °ntī. C°. °ntīhi. B. karoti. K. K¹. °karo.

¹⁴ F. sabbesu.

¹⁵ B. °aṇ pa°. K¹. °nādikaṃ ki°. K. °pajānanādikaṃ ki°.
F. C. C°. °ādisu ki°.

¹⁶ K. K¹. sāda°. B. sādhi°.

¹⁷ S. ariyo.

¹⁸ F. C. C°. pajā.

¹⁹ F. C. C°. °jjeyyan.

ti āgataṃ¹ vacisaccaṃ vā hotu, “sacco² brāhmaṇo sacco khattiyo” tiādibhedāṃ sammutisaccaṃ vā, “idam eva saccaṃ, mogham aññaṃ” ti diṭṭhisaccaṃ vā, “dukkhaṃ ariyasaccaṃ” tiādibhedāṃ paramatthasaccaṃ vā hotu sabbesam pi imesaṃ saccānaṃ parijānitabbatṭhena³ sacchikātabbatṭhena bhāvetabbatṭhena ekapaṭivedhatṭhena,⁴ tathāpaṭivedhatṭhena⁵ ca⁶ “dukkhaṃ ariyasaccaṃ” tiādayo caturō padā⁷ seṭṭhā nāma, virāgo seṭṭho⁸ dhammānaṃ ti “yāvata bhikkhave dhammā saṅkhatā⁹ vā asaṅkhatā vā virāgo tesāṃ dhammānaṃ aggamaṃ akkhāyati” ti vacanato¹⁰ sabbadhammānaṃ¹¹ nibbānaṃ saṅkhatō virāgo seṭṭho, dipadānañ¹² ca cakkhumā ti sabbesaṃ pi¹³ devamanussādi-bhedānaṃ dipadānaṃ¹⁴ pañcahi¹⁵ cakkhūhi¹⁶ cakkhumā¹⁷ tathāgato va¹⁸ seṭṭho.¹⁹ Dassanassa visuddhiyā ti maggaṃ phalaṃ dassanaṃ visuddhatthaṃ²⁰ yo mayā “seṭṭho” ti vutto es’ eva²¹ maggo natth’ añño, etaṃ hi ti²² tasmā tumhe²³ etam eva paṭipajjatha, ‘Mārassa’ etaṃ pamohanaṃ,²⁴ ti etaṃ²⁵ Māramohanaṃ Mārassa’ eva vañ-

¹ B. °ādi gataṃ.² K¹. K. sabbo.³ F. K. B. a. pahātabbatṭhena. K. pahānata°.⁴ F. K. B. °dhana°.⁵ F. K. B. °dhana°. S. tatha°.⁶ K. B. om.⁷ K. paṭṭhā.⁸ K. ase°.⁹ B. °ātā. K. °ārā.¹⁰ K. attho.¹¹ K. sabbe dha°.¹² B. S. dvi°, al.¹³ B. om.¹⁴ K¹. om S. a. ca.¹⁵ C. C°. ca hi.¹⁶ C. C°. bhikkhūhi.¹⁷ C°. bhikkhumā.¹⁸ K. K¹. ca.¹⁹ K. K¹. B. a. casaddo (K. pasetṭho) sampiṇḍanatto, arūpadhamme sampiṇḍayati (B. °eti), tasmā arūpadhammānaṃ (B. a. pi) Tathāgato seṭṭho uttamo.²⁰ K. K¹. B. °nassa vi°.²¹ B. eso.²² B. tumhehi. K. K¹. om.²³ K¹. a. aṭṭhahi.²⁴ K. K¹. Mārāsenaṃ.²⁵ K. K¹. a. hi.

canan¹ ti vuttaṇ.² Dukkha³ ti sakalassāpi⁴ vaṭṭa-
dukkha⁵ antaṇ paricchedaṇ karissathā ti attho,⁶ salla-
santhanana⁷ ti rāgasallādīnaṇ santhananaṇ⁸ nimmathananaṇ⁹
abbāhananaṇ¹⁰ etaṇ maggaṇ mayā vinā anussavādihi attā-
paccakkhato¹¹ ātva va ayaṇ maggo akkhāto, idāni tumhehi
kilesānaṇ ātapanena¹² ātappaṇ ti saṅkhaṇ gataṇ¹³ assa¹⁴
adhigamanatthāya¹⁵ sammappadhānaviriyakiccaṇ¹⁶ kara-
ṇiyaṇ, kevalaṇ hi akkhātāro va¹⁷ tathāgata¹⁸, tasmā tehi¹⁹
akkhātavasena²⁰ ye²¹ paṭipannā²² dvīhi jhānehi²³ jhāyino
te²⁴ tebhūmakavatta²⁵ saṅkhātā²⁶ Mārabandhana²⁷ mokkhanti²⁸
ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte paṭiṭṭhaṇsu, sam-
pattānaṇ pi²⁹ sātthikā desanā³⁰ aho³¹ ti.

Pañcasatānaṇ bhikkhūnaṇ vatthu.³²

¹ F. Mārasa^o. C. Mās e. C. C^a. canan. K¹. Mārava^o.
K. B. Mārabandhanan. S. Mārasivanan.

² K. K¹. B. vuccati. F. om.

³ B. S. °ss' antan (S. °ṇ).

⁴ B. °ssa pi.

⁵ B. a. aññāya.

⁶ B. °kantanan. K¹. °saṇṭhanan. K. °sannanan.

⁷ B. kanta^o. K. om.

⁸ F. nibbatanaṇ.

⁹ S. abbū^o. F. adāhananaṇ. C. atṭhaṇṇataṇ. C^a. atṭhañ-
gikānaṇ. K¹. nibbāpanaṇ. K. a. saṇṭhananaṇ nibbāpanaṇ.

¹⁰ K¹ °nto. B. attano pa^o.

¹¹ F. B. ātāp^o.

¹² K. saṅkhaga^o. F. saṅkhatanaṇ.

¹³ K. B. °tassa. K¹. gatassa for ga^o a^o.

¹⁴ B. S. adhigamatthāya.

¹⁵ K¹. sama^o. F. °naṇ vi^o. K. K¹. B. S. °yaṇ ki^o.

¹⁶ B. ca. K. K¹. om.

¹⁷ K. °to.

¹⁸ K. hi te. K¹. hi tehi.

¹⁹ K. K¹. °sehi.

²⁰ K. B. yeva. F. yo.

²¹ K. °nno.

²² F. thā^o.

²³ S. a. hi jhāyino.

²⁴ K. K¹. B. °ika^o. K. K. om. °vaṭṭa^o.

²⁵ K¹. B. pamo^o.

²⁶ K. om.

²⁷ K. K¹. dhammade^o jātā.

²⁸ K. K¹. Maggavaṇṇabhikkhuvatthuṇ. B. Pañcasata-
bhikkhuva^o, paṭhamanaṇ.

2. ANICCALAKKHAṄAVATTHU.

Sabbe saṅkhārā¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṇ gahetvā² araṇṇhe vāyamaṇtāpi arahattaṇ appattā³ 'viseṣetvā⁴ kammaṭṭhānaṇ uggaṇhissāmā' ti Satthu santikaṇ⁵ āgamaṇsu. Satthā 'kin nu kho imesaṇ sappāyaṇ' ti vīmaṇsanto,⁶ 'ime Kassapabuddhakāle vīṣati vassasahassāni'⁷ aniccalakkhaṇe⁸ anuyūñjiṇsu, tasmā aniccalakkhaṇeṇ⁹ eva tesā⁹ ekaṇ gāthaṇ deṣetuṇ vaṭṭati¹⁰ ti cintetvā 'bhikkhave kāmabhavādisu¹⁰ sabbe pi¹¹ saṅkhārā hutvā abhāvaṭṭhena¹² aniccā evā¹³ ti vatvā imaṇ gātham āha :

277. "Sabbe saṅkhārā aniccā" ti¹³ yadā paññāya passati

atha nibbindati dukkhe, esa maggo visuddhiyā¹⁴ ti.

Tattha sabbe saṅkhārā ti kāmabhavādisu uppannā khandhā tattha tatth' eva nirujjhantā¹⁴ aniccā ti, yadā vipassanāpaññāya¹⁵ passati atha imasmiṇ khandha-pariharaṇadukkhe nibbindati,¹⁶ nibbindato dukkha-parijānaṇādivasena saccāni paṭivijjhati, esa maggo visuddhiyā ti visuddhatthāya¹⁷ vodānatthāya esa¹⁸ maggo ti attho.

¹ K. K¹. B. a. aniccā.

² B. a. gantvā.

³ K. K¹. B. °tvā.

⁴ K. viṣeṣe. K¹. viṣeṣa katvā.

⁵ B om. two.

⁶ B. °ento.

⁷ K¹. °naṇ.

⁸ K. K¹. °aṇ yeva.

⁹ S. nesāṇ.

¹⁰ K. K¹. B. a. hi.

¹¹ B. om.

¹² K. K¹. asāraakatthēna.

¹³ K¹. om.

¹⁴ S. °nto. K. K¹. B. °anato.

¹⁵ F. vipassanā. K. K¹. paññāya. C. C^a. vipassanātipa°.

¹⁶ K¹. B. om.

¹⁷ K. K¹. °itthāya.

¹⁸ S. eso.

Desanāvasāne te¹ bhikkhū arahatte patitṭhahinsu, sampattaparisāya² pi sātthikā desanā³ ahoṣī ti.⁴

Pañcasatānaṃ bhikkhūnaṃ vatthu.⁵

8. DUKKHALAKKHAṆAVATTHU.

Dutiyagāthāya pi evarūpam eva vatthuṇ.

Tadā hi Bhagavā tesāṃ bhikkhūnaṃ dukkhalakkhaṇe katābhīyogabhāvaṇ⁶ űatvā ‘bhikkhave sabbe pi khandā patipīḷanaṭṭhena dukkhā evā’ ti vatvā imaṃ gātham āha :

278. “Sabbe saṅkhārā dukkhā” ti yadā paññāya passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visuddhiyā’ ti.

Tattha dukkhā⁷ ti patipīḷanaṭṭhena⁸ dukkhā,⁹ sesaṃ purimasadisam eva.¹⁰

4. ANATTALAKKHAṆAVATTHU:

Tatīyagāthāya pi es’ eva nayo. Kevalaṃ hi ettha Bhagavā tesāṃ bhikkhūnaṃ pubbe anattalakkhaṇe anuyuttabhāvaṃ űatvā ‘bhikkhave sabbe pi¹¹ khandhā avasavattanaṭṭhena anattā’¹² ti vatvā imaṃ gātham āha :

¹ S. om.

² B. °sānaṃ.

³ K. K¹. dhammade° jātā.

⁴ K. K¹. om.

⁵ K. K¹. no title. B. Aniccalakkhaṇava°, dutīyaṇ.

⁶ K. K. sampayuttabhāva (K¹. corr. del) katābhīnihārayoga° (K¹. corr. text).

⁷ C. C¹. dukkha°, om. ti.

⁸ K. K¹. piḷ°.

⁹ K. a. vā.

¹⁰ B. a. Dukkhalakkhaṇava°, tatīyaṇ.

¹¹ K. K¹. ca.

¹² B. a. evā.

279. “Sabbe dhammā anattā” ti yadā paññāya
passati
atha nibbindatī dukkhe, esa maggo visud-
dhiyā’ ti.

Tattha sabbe dhammā ti pañcakkhandhā va¹ adhip-
petā, anattā ti “mā jīyantu² mā mīyantu”³ ti vase
vattetuṇa na sakkā⁴ ti, avasavattanatṭhena anattā⁵ suññā
assāmikā⁶ anissarā ti attho, sesaṇ purimasadisam evā ti.⁷

5. PADHĀNAKAMMIKATISSATTHEAVATTHU.*

Uṭṭhānakālamhī⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Padhānakammikatissaṇ nāma⁹ ārabha
kathesi.

Sāvattvivāsino kira pañcasatā kulaputtā Satthu santike
pabbajitvā kammaṭṭhānaṇ¹⁰ gahetvā araññaṇ agamaṇsu.
Tesu eko tatth’ eva ohīyi, avasesā araññe samaṇadhammaṇ
karontā arahattaṇ patvā ‘paṭiladdhagunaṇ Satthu āroces-
sāmā’¹¹ ti puna Sāvattthiṇ agamaṇsu.¹² Te Sāvattthito
yojanamatte ekasmiṇ gāmake piṇḍāya carante disvā eko
upāsako yāgubhattādihi¹³ paṭimānetvā anumodanaṇ sutvā
punadivasatthāya¹⁴ pi¹⁵ nimantesi. Te tadah’ eva¹⁶

¹ K. K¹. om. B. eva.

² K. jirantu.

³ F. khi°.

⁴ F. K. K. B. sakko.

⁵ S. atta°. F. C. C°. a. ti.

⁶ K. B. asā°.

⁷ B. om. K. K¹. a. Pañcasatabhikkhuvatthuṇ. B. a.
Anattalakkhaṇavatthu catutthaṇ.

* F. J., I. 316 ff.

⁸ K. K¹. a. anuṭṭhahāno.

⁹ K. K¹. a. theraṇ. B. °ssatheraṇ, om. nāma.

¹⁰ K. a. Satthu santike.

¹¹ B. °mī.

¹² B. āg°.

¹³ K. K¹. °ḍini (K. yāgūḍini).

¹⁴ K¹. disase sandhāya.

¹⁵ K. K¹. B. om.

¹⁶ B. tadahe yeva.

Sāvatthiṅ¹ gantvā² pattacīvaraṅ³ paṭisāmetvā sāyanhasamaye Satthāraṅ upasaṅkamitvā vanditvā⁴ nisīdīṃsu. Satthā tehi saddhiṅ ativiya tuṭṭhiṅ pavedayamāno⁵ paṭisanthāraṅ akāsi. Atha nesāṅ tattha ohito⁶ sahāyabhikkhu⁷ cintesi: 'Satthu imehi saddhiṅ paṭisanthāraṅ karontassa mukhaṅ na-ppahoti, mayhaṅ pana magga-phalābhāvena mayā saddhiṅ na katheti,⁸ ajja⁹ arahattaṅ patvā Satthāraṅ upasaṅkamitvā¹⁰ mayā saddhiṅ kathāpessāmi' ti. Te pi bhikkhū¹¹ 'bhante mayaṅ āgamana-magge ekena upāsakena svātanāya nimantitā, pāto va tattha¹² gamissāmā' ti Satthāraṅ apalokesuṅ. Atha nesāṅ sahāyabhikkhu¹³ sabbarattīṅ caṅkamanto niddāya¹⁴ vasā¹⁵ caṅkamanakoṭiyaṅ ekasmiṅ pāsāpaphalake pati, ūratthi¹⁶ bhijji. So mahāsaddena viravi. Tassa te sahāyakā¹⁷ bhikkhū saddaṅ¹⁸ saṅjānitvā¹⁹ ito c' ito ca²⁰ upadhāvīṃsu.²¹ Tesāṅ²² dīpaṅ²³ jāletvā²⁴ tassa kattabba-kiccaṅ karontānaṅ yeva aruno uṭṭhahi,²⁵ taṅ gāmaṅ gantuṅ okāsaṅ na labhiṃsu. Atha ne Satthā āha: 'kiṅ bhikkhave bhikkhācāragāmaṅ²⁶ na gamitthā' ti. Te 'āma bhante' ti taṅ pavattīṅ ārocesuṅ. Satthā 'na bhikkhave

¹ C. °iyaṅ.³ K¹. a. ādāya.⁵ K. K¹. °iya°.⁶ C. C°. ohino. B. ohiya°. K. K. ohiyiko.⁷ B. S. °yaka°. K. K¹. a. nisinno.⁸ K. K¹. B. °si.¹⁰ K. K¹. B. om.¹² B. ta° pā° va.¹⁴ S. niddā°. K. K¹. niddāyana°.¹⁶ B. ūrūtthi. K. K¹. urukatthi.¹⁷ S. °ka°.¹⁹ S. jān°.²¹ K. udhāv°.²³ K¹. pad°.²⁵ K. K¹. a. te. B. tesāṅ, om. taṅ.²⁶ C. C°. °raṅ gā°.² K¹. patvā.⁴ B. a. ekamaṇṭaṅ.⁹ K. K¹. B. ajj' eva.¹¹ K¹. a. tassa.¹³ B. °ako bhi°.¹⁵ K. S. °vasena.¹⁸ C°. om.²⁰ K. K¹. va.²² K¹. om.²⁴ K. K¹. jal°.

esa idān' eva tumhākaṃ lābhantarāyaṃ karoti,¹ pubbe pi akāsi yevā' ti vatvā tehi yācito atītaṃ āharitvā :²

'Yo pubbe karaṇīyaṇi³ pacchā so kātum icchati,
varaṇakatṭhabhañño⁴ va sa⁵ pacchā-m-anutap-
patī'⁶ ti⁷

jātaṃ⁸ vitthāresi : 'tadā kira⁹ te¹⁰ bhikkhū pañcasatā māṇavakā¹¹ ahesuṃ, kusītamāṇavako ayaṃ bhikkhu ahosi, ācariyo pana¹² tathāgato va ahosi' ti.¹³ Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā, 'bhikkhave yo hi utthānakāle utthānaṃ na karoti avasannasaṃkappo¹⁵ hoti kusīto so jhānādi-bhedaṃ viśesaṃ nādhigacchatī' ti vatvā imaṃ gātham āha :

280. 'Utthānakālamhi anuṭṭhahāno
yuvā balī¹⁶ ālasiyā¹⁷ upeto
saṃsannasaṃkappamano¹⁸ kusīto
paññāya maggaṃ alaso na vindatī' ti.

Tattha anuṭṭhahāno ti anuṭṭhahanto avāyamanto yuvā balī ti paṭhamayobbane¹⁹ ṭhito balasampanno²⁰ pi

¹ B. akāsi.

² K¹. āhari. K. K¹. a. J., with i° gā° āha.

³ B. aka°. C. C°. katuka°.

⁴ K. B. varuṇa. K¹. °aṇ bha°.

⁵ K. K¹. so. B. pacchā so.

⁶ K¹. pacchānu°.

⁷ K. K¹. a. Satthā Varuṇa°.

⁸ F. J., i. 316-9. Varapaṇāṭaka.

⁹ B. om. two.

¹⁰ K. tr.

¹¹ B. °ikā.

¹² K. K¹. a. aham eva, om. va.

¹³ K. om.

¹⁴ K. K¹. B. dhammade°.

¹⁵ K. K¹. B. asampanna°. K. K¹. a. va.

¹⁶ C. C°. °liṇ.

¹⁷ K¹. B. S. °siyaṇ. K. ālassaṇ.

¹⁸ B. asampannasaṅk°. K. K¹. sampanna°. (So *infra*).

¹⁹ K. °yovane.

²⁰ C. C°. K. balava°.

hutvā¹ alasabhāvena² upeto hoti, bhutvā³ sayati, saṅ-
sannasaṅkappamano ti tīhi⁴ micchāvitakkehi suṭṭhu
avusannasammāsaṅkappacitto⁵ kusīto ti⁶ nibbiriyo,⁷
alaso ti⁸ mahāalaso, paññāya datṭhabbaṃ ariyamaḅgaṃ
apassanto na vindati na paṭilabhati⁹ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādāni pāpuṇṇisū ti.¹⁰

Padhānakammikatisattherassa vatthu.¹¹

6. SŪKARAPETAVATTHU.*

Vācānurakkhī¹² ti imaṃ dhāmmadesanaṃ Satthā
Veḷuvane viharanto sūkarapetaṃ ārabba kathesi.

Ekasmiṃ hi divase¹³ Mahāmoggaḷānatthero¹⁴ Lakkhaṇa-
ttherena saddhiṃ Gijjhakūṭā¹⁵ orohanto¹⁶ ekasmiṃ padese
sitāṃ katvā¹⁷ 'ko nu kho āvuso hetu sitassa pātukamme'¹⁸
ti Lakkhaṇattherena puṭṭho 'akālo¹⁹ āvuso imassa pañ-
hasaṃ. Satthu sātike maṃ²⁰ puccheyyāsī'²¹ ti vatvā

¹ K¹. a. ālasiyaṃ upeto ti. K. corr. a. ālassaṃ upeto ti.

² K. āl°. K. K¹. °bhāvaṃ.

³ B. hutvā. K¹. a. gatvā.

⁴ B. om.

⁵ K. om. avāsanna. K¹. corr. panna°. B. asampanna°.

⁶ B. om.

⁷ B. S. nibbī°. K. K¹. nivi°.

⁸ K. B. a. so.

⁹ K¹. la°.

¹⁰ K. K. om.

¹¹ K. Tīssabhikkhuvatthuṃ. K¹. Tīssava°. B. °rava°,
pañcamāṃ.

* Cf. Pūtimukhapetavatthuvaṇṇanā (Cy., pp. 12 ff).

¹² K. K¹. a. manasā susaṃvuto.

¹³ C. C^a. S. so kira ekadivasaṃ.

¹⁴ B. Mo°.

¹⁵ K¹. °ato.

¹⁶ K. a. Mahāmo° (so K¹, erased).

¹⁷ K. B. pūtvakāsi.

¹⁸ K¹. pākucāya. B. pātukammenā.

¹⁹ K. akāraṇe.

²⁰ C. C^a. tr.

²¹ B. °thā.

Lakkhanattherena saddhiṇ yeva Rājagahe piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṭikkanto¹ Veluvanaṇ² āgantvā³ Satthāraṇ vanditvā nisīdi. Atha naṇ Lakkhanatthero⁴ tam atthaṇ pucchi. So āha : ‘āvuso ahaṇ⁵ ekaṇ⁶ petaṇ addasaṇ, tassa tigāvutappamaṇaṇ⁷ sarīraṇ⁸ manussasarīrasadisāṇ, sīsaṇ pana⁹ sūkarassa¹⁰ viya tassa mukhe naṇḍuṭṭhaṇ¹¹ jātaṇ tato puḷavā¹² paggharanti, svāhaṇ¹³ “na¹⁴ me evarūpo satto diṭṭhapubbo” ti¹⁵ taṇ disvā sitaṇ pātvakāsin¹⁶ ti. Satthā ‘cakkhubhūtā vata bhikkhave mama¹⁷ sāvakā viharantī’ ti vatvā¹⁸ ‘aham p’¹⁹ etaṇ sattaṇ bodhimaṇḍe²⁰ yeva addasaṇ,²¹ “ye pana²² me na saddaheyyuṇ tesaṇ²³ ahitāya assā” ti paresaṇ anukampāya na kathesiṇ,²⁴ idāni me²⁵ Moggallānaṇ sakkhiṇ labhitvā²⁶ kathemi,²⁷ saccaṇ bhikkhave Moggallāno āhā’ ti. Taṇ sutvā bhikkhū Satthāraṇ pucchiṇsu : ‘kiṇ pana bhante tassa pubba-kammaṇ’ ti. Satthā ‘tena hi bhikkhave suṇāthā’ ti atītaṇ āharitvā tassa pubbakammaṇ kathesi :

‘Kassapabuddhakāle kira ekasmiṇ gāmakāvāse²⁸ dve therā samaggavāsaṇ²⁹ vasiṇsu. Tesu eko satṭhivasso eko

¹ K. K¹. piṇḍi°, *al.*

³ K. K¹. B. ga°.

⁵ K. *tr.*

⁷ S. °na°.

⁹ K. pan’ assa.

¹¹ K. nagudhaṇ. K¹. nagūthaṇ.

¹² K. K¹. B. puḷu°.

¹⁴ K. K¹. *after* satto.

¹⁶ K¹. pātuṇ kāsin.

¹⁸ K. *corr. del.* ti vatvā.

²⁰ B. maṇḍale.

²¹ K. K¹. *a.* api cāhaṇ na byākāsiṇ.

²² K¹. vacanaṇ.

²⁴ B. °sī (*freq. for* °siṇ).

²⁶ B. katvā.

²⁸ K¹. °ika°. K. °ika°. B. gāmaṇāsike.

²⁹ K. K¹. °saṇvās°.

² B. °ne.

⁴ K¹. °ṇo th°.

⁶ C. C°. S. *om.*

⁸ K. K¹. B. *a.* taṇ.

¹⁰ K¹. sūkarāsīsaṇ.

¹³ K¹. svāyaṇ.

¹⁵ K. K¹. B. *om.*

¹⁷ C. C°. S. *om.*

¹⁹ K¹. c’.

²³ K. *corr.* tesaṇ taṇ

²⁵ K. *om.*

²⁷ K. K¹. °siṇ.

ekūnasatṭhivasso. So¹ itarassa pattacīvaraṇ ādāya vicari,² sāmaṇero viya sabbāṇ³ vattapaṭivattaṇ akāsi. Tesāṇ eka-mātukucchiyaṇ vutthabhātūnaṇ⁴ viya samaggavāsaṇ⁵ vasantānaṇ⁶ vasanaṭṭhānaṇ eko dhammakathiko⁷ āgami. Tadā ca dhammasavaṇadivaso hoti.⁸ Therā taṇ⁹ saṅgan-hitvā 'dhammakathaṇ no¹⁰ kathehi sappurisā' ti āhaṇsu. So dhammakathaṇ kathesi. Therā 'dhammakathiko no laddho' ti tuṭṭhacittā punadivase taṇ ādāya dhuragāmaṇ piṇḍāya pavisitvā tattha katabhattakiccā 'āvuso hiyyo¹¹ tṭhitatṭhānato¹² thokaṇ dhammakathaṇ¹³ kathehī' ti manussānaṇ dhammaṇ kathāpesuṇ. Manussā¹⁴ dhammaṇ¹⁵ sutvā punadivasatṭhāya¹⁶ pi nimantayaṇsu. Evaṇ samantā bhikkhācāragāmesu dve dve divase taṇ ādāya piṇḍāya cariyaṇsu. Dhammakathiko cintesi: 'ime dve pi atimudukā,¹⁷ mayā ubho p' ete¹⁸ palāpetvā imasmiṇ vihāre vasitūṇ vattati' ti. So sāyaṇ therūpaṭṭhānaṇ gantvā bhikkhūnaṇ utṭhāya gatakāle nivattitvā¹⁹ mahātheraṇ upasaṅkamitvā, 'bhante kiñci vattabbaṇ atthī' ti vatvā, 'kathehi āvuso' ti vutte, thokaṇ cintetvā 'bhante kathā nāma²⁰ mahāsāvajjā' ti vatvā akathetvā va pakkāmi, anutherassa pi²¹ santikaṇ gantvā tath' eva akāsi. So dutiyadivase pi²² tath' eva katvā tatiyadivase pi²³ tesāṇ

¹ B. S ekūnasatṭhivasso.

² K. K¹. a. therō.

³ K¹. sabbakiccaṇ. K. sakkaccaṇ.

⁴ K¹. B. °īnaṇ. (K¹. °at°). K. °puttabhātikānaṇ.

⁵ K. K¹. °saṇvās°.

⁶ K¹. vasasant°. K. vasiṇsu tesāṇ.

⁷ K. K¹. dhammikatthero. K¹. corr. dhammaka°.

⁸ K. K¹. ahosi. K. K¹. a. te.

⁹ B. S. naṇ.

¹⁰ K¹. om.

¹¹ K. K¹. hiyo.

¹² K. K¹. B. kathita°. B. a. va.

¹³ B. dhammaṇ.

¹⁴ K. a. naṇ.

¹⁵ K. K¹. B. dhammaka°.

¹⁶ C. divassa.

¹⁷ K. °mulhakā.

¹⁸ K¹. te for p'etc.

¹⁹ B. °etvā.

²⁰ B. nām' esā.

²¹ K. K¹. B. °ssāpi.

²² B. om.

²³ K. K¹. B. om.

ativiya kotūhale uppanne mahātheraṇ upasaṅkamitvā.
 'bhante kiñci vattabbaṇ atthi, tumbhākaṇ pana santike
 vattuṇ na¹ visahāmī' ti vatvā² therena 'hotu āvuso
 kathehi' ti nippilīto āha:³ 'kiṇ pana bhante anuthero
 tumhehi saddhiṇ sambhogo'⁴ ti. 'Sappurisa kiṇ nām'
 etaṇ kathesi, mayaṇ ekamātukucchiyaṇ vutthaputtā viya,⁵
 amhesu ekena⁶ laddhaṇ itarenāpi laddham eva hoti, mayā
 etassa ettakaṇ kālaṇ aguṇo nāma⁷ diṭṭhapubbo⁸ natthi' ti.
 'Evaṇ bhante' ti. 'Āma āvuso'⁹ ti. 'Bhante maṇ anu-
 thero evam āha: "sappurisa tvaṇ kulapuṭṭo,¹⁰ mahāthero
 lajji¹¹ pesalo ti etena saddhiṇ sambhogaṇ karonto pari-
 kkhittvā¹² kareyyāsī" ti, evam esa¹³ maṇ āgatadivasato
 paṭṭhāya¹⁴ vadeti'¹⁵ ti. Mahāthero taṇ sutvā va kuddha-
 mānaso daṇḍābhihataṇ¹⁶ kulālabhājanaṇ viya bhijji.
 Itaro pi utṭhāya¹⁷ anutherassa santikaṇ gantvā tath' eva
 avaca,¹⁸ so pi¹⁹ tath' eva bhijji. Tesu kiñcāpi²⁰ ettakaṇ
 kālaṇ eko pi²¹ visuṇ piṇḍāya²² pavitṭhapubbo nāma natthi,
 punadivase²³ visuṇ piṇḍāya pavisitvā anuthero puretaṇ
 āgantvā upaṭṭhānasālāyaṇ²⁴ aṭṭhāsi, mahāthero pacchā
 āgamāsi.²⁵ Taṇ disvā anuthero cintesi: 'kin nu kho
 imassa pattacīvaraṇ paṭiggahetabbaṇ udāhu no' ti. So

¹ K¹. *tr.*² C. C^a. *a.* visahā vatvā.³ C. C^a. *tr.* S. *om.* āha.⁴ K. saṇvibhāgo (*corr. del. vi*). K¹. visabliāgo.⁵ K. K¹. *a.* ahumhā.⁶ B. S. *a.* yaṇ.⁷ B. *om.*⁸ S. na di^o, *om.* natthi.⁹ B āmāv^o.¹⁰ K. B. S. *a.* ayaṇ.¹¹ K. dosalajja^o. K¹. *first* alajji.¹² K. K¹. upari^o. B. upapari^o.¹³ K. eva. K¹. *a.* anuthero.¹⁴ K. *a.* so.¹⁵ B. °atī.¹⁶ C. C^a. °bhūtaṇ.¹⁷ K¹. upaṭṭh^o.¹⁸ K. K¹. B. avoca.¹⁹ K. *om.*²⁰ K. kiñcā.²¹ K¹. *om.*²² K. *om.*²³ K. K¹. B. *a.* pana.²⁴ B. °ya.²⁵ S. pacchāg^o.

‘na dāni¹ paṭiggahessāmī’² ti³ cintetvāpi⁴ ‘hotu na⁵ mayā evaṇ⁶ katapubbaṇ, mayā attano vattaṇ hāpetuṇ na vattatī’ ti cittaṇ muduṇ⁷ katvā therāṇ upasaṅkamtivā ‘bhante pattacīvaraṇ dethā’ ti āha. Itaro⁸ ‘gaccha dubbiniṭa, na tvaṇ mama pattacīvaraṇ paṭiggahetuṇ yutta-rūpo’ ti accharaṇ⁹ paharivā,¹⁰ ‘āma bhante aham pi “tumhākaṇ pattacīvaraṇ na¹¹ gaṇhissāmī”¹² ti cintesin’¹³ ti vutte, ‘āvuso navaka¹⁴ kiṇ¹⁵ cintesi, mama imasmiṇ vihāre koci saṅgo¹⁶ atthī’ ti āha.¹⁷ Itaro pi ‘tumhe pana bhante kim evaṇ maññatha, mama imasmiṇ vihāre koci saṅgo atthī’ ti, ‘eso te¹⁸ vihāro’ ti vatvā pattacīvaraṇ ādāva nikkhami. Itaro pi¹⁹ nikkhami.²⁰ Te ca²¹ eka-maggenāpi agantvā eko pacchimadvārena maggaṇ gaṇhi eko puratthimadvārena.²² Dhammakathiko²³ ‘mā evaṇ²⁴ karoṭhā’²⁵ ti vatvā ‘tiṭṭha āvuso’²⁶ ti vutte nivatti. So punadivase dhuragāmaṇ pavitṭho manussehi ‘bhante bhadantā kuhin’ ti vutte ‘āvuso mā paṭṭhapetha,²⁷ tum-

¹ B. idāni.² B. °iss°.³ K¹. a. taṇ.⁴ K. K¹. om. pi.⁵ K. K¹. om.⁶ K. K¹. B. evarūpaṇ.⁷ B. °ukay.⁸ K. K¹. mahāthero.⁹ C. C^a. °riṇ.¹⁰ K. K¹. B. a. tena. B. a. pi.¹¹ K. om.¹² B. paṭiggahaṇhāmī.¹³ B. °sī.¹⁴ B. a. bhikkhu.¹⁵ K. K¹. B. S. a. tvaṇ.¹⁶ K. saṅbhāgo. K¹. sambhogo, corr. text.¹⁷ C. C^a. om.¹⁸ C. C^a. S. om.¹⁹ K¹. om.²⁰ C. C^a. S. om. three.²¹ K. K¹. om. B. ubho pi.²² K. purimaṭṭhi°. B. a. ma° ga°.²³ K. K¹. B. S. a. bhante.²⁴ C. C^a. tr.²⁵ K. K¹. B. rep. three.²⁶ K. K¹. B. tiṭṭhāv°.²⁷ K. B. pucchatha. K¹. pucchittha.

hākaṇ kulūpagā¹ hiyyo kalahāṇ katvā nikkhamiṇsu, ahaṇ
yācanto² pi³ nivattetuṇ nāsakkhin' ti āha. Tesu bālā
tuṇhī ahesuṇ, paṇḍitā pana 'amhehi⁴ ettakaṇ kālaṇ
bhadantānaṇ kiñci kalahāṇ⁵ nāma na diṭṭhapubbaṇ, tesāṇ
bhayaṇ⁶ imaṇ nissāya uppannaṇ bhavissatī' te domanassa-
ppattā ahesuṇ. Te pi therā gatattṭhāne cittasukhaṇ
nāma na labhiṇsu. Mahāthero cintesi: 'aho navakassa
bhikkhuno⁷ bhāriyaṇ kammaṇ kataṇ,⁸ muhuttadiṭṭhaṇ⁹
nāma āgantukabhikkhuṇ āha: "mahātherena¹⁰ saddhiṇ
sambhogaṇ¹¹ mā¹² akāsī" ti. Itaro pi cintesi: 'aho
mahātherassa bhāriyaṇ kammaṇ kataṇ,¹³ muhuttadiṭṭhaṇ¹⁴
nāma āgantukabhikkhuṇ āha: 'iminā saddhiṇ sambho-
gaṇ¹⁵ mā akāsī' ti. Tesāṇ n' eva¹⁶ sajjhāyo na¹⁷ mana-
sikāro ahosi. Te vassasataccayena pacchimadisāya ekaṇ
vihāraṇ agamaṇsu, tesāṇ ekam eva senāsanaṇ pāpuṇi,
mahāthere¹⁸ pavisitvā mañcake nisinne¹⁹ itaro pi pāvisi.
Mahāthero taṇ disvā va saṇjānitvā assūni sandhāretuṇ²⁰
nāsakkhi,²¹ itaro pi mahātheraṇ²² saṇjānitvā assupuṇṇehi²³
nettehi 'kathemi nu kho mā²⁴ kathemi' ti cintetvā 'na
taṇ²⁵ saddheyyarūpan' ti therāṇ vanditvā āha:²⁶ 'bhaṇto

¹ K. K¹. B. °kā.

³ S. om.

⁵ K. K¹. B. khalitaṇ.

⁶ K. K¹. B. a. uppajjamānaṇ.

⁸ K. K¹. °n ti.

⁹ K. K¹. B. °ttaṇ di° (K. ma°).

¹¹ K. K¹. S. paribhogaṇ.

¹³ S. a. taṇ.

¹⁵ K¹. mā paribho°.

¹⁷ B. °yādini.

¹⁹ K. K¹. B. nippanne.

²¹ S. na sa°.

²² K. K¹. a. disvā va.

²⁴ B. mā na.

²⁵ S. tr. C. C^a. om. na. K¹. akathetuṇ ayuttarūpan. B.
°yyānurū°.

²⁶ B. ahaṇ.

² B. mayā yācito.

⁴ B. om.

⁷ K¹. °ussa.

¹⁰ K. anuthe°.

¹² K. om.

¹⁴ B. °ttaṇ di°.

¹⁶ S. na for n' eva.

¹⁸ S. °rena.

²⁰ K. K¹. saṇḍhā°.

²³ K. K¹. °paripu°.

ahaṇ¹ ettakaṇ kālaṇ tumhākaṇ pattacīvaraṇ gaheṭvā vicariṇ,² api nu³ me kāyadvārādisu tumhehi kiñci asāruppaṇ⁴ diṭṭhapubban' ti. 'Na diṭṭhapubbaṇ āvuso' ti. 'Atha kasmā⁵ dhammakathikaṇ avocuttha⁶: "mā etena saddhiṇ sambhogaṇ⁷ akāsi'" ti. 'Nāhaṇ āvuso evaṇ kathamī' ti,⁸ 'tayā kira mama antare⁹ evaṇ¹⁰ vuttan' ti. 'Aham pi bhante na vadāmī' ti. Te¹¹ tasmiṇ khaṇe 'tena amhe bhinditukāmena¹² evaṇ vuttaṇ bhavissatī' ti ṇatvā¹³ aññamaññaṇ accayaṇ desayiṇsu. Te vassasataṇ cittassādaṇ¹⁴ alābhantā taṇ divasaṇ samaggā hutvā 'āyāmaṇaṇ tato viharā nikkadḍhissāmā'¹⁵ ti pakkamitvā anupubbena taṇ vihāraṇ agamaṇsu. Dhammakathiko pi¹⁶ there disvā pattacīvaraṇ paṭiggahetuṇ¹⁷ upagañchi.¹⁸ Therā 'na tvaṇ¹⁹ imasmiṇ viharē vasituṇ yuttarūpo' ti accharaṇ pahariṇsu. So saṇṭhātuṇ²⁰ asakkonto tāvad eva nikkhamitvā palāyi. Atha naṇ²¹ vīsativassasahassāni katasamaṇadhammo sandhāretuṇ nāsakkhi, tato²² cavitvā Avicimhi nibbatto ekaṇ buddhaṇṭaraṇ paccitvā idāni Gijjhakūṭe vuttappakārena attabhāvena dukkhaṇ anubhoti.'²³

Satthā idaṇ²⁴ tassa pubbakammaṇ āharitvā, 'bhikkhave bhikkhunā nāma kāyādihi²⁵ upasantarūpena bhavitabban' ti vatvā imaṇ gātham āha :

¹ S. om.

³ K. K¹. B. a. kho.

⁴ K¹. āsā°, corr. āsātarūpaṇ.

⁵ K. K¹. a. taṇ.

⁶ B. avac°.

⁸ K. K¹. B. om.

¹⁰ S. om.

¹² K¹. chi°.

¹⁴ K. K¹. °pasādaṇ.

¹⁶ C. C^a. S. om.

¹⁸ K¹. B. °gacchi.

²⁰ K. K¹. saṇḍhāretuṇ.

²² K. ito.

²⁴ B. om.

² K¹. cariṇ.

⁷ K. K¹. paribho°.

⁹ K. °rā.

¹¹ K. om.

¹³ K. a. te dve.

¹⁵ K. °ess°.

¹⁷ K. K¹. °ituṇ.

¹⁹ K¹. om.

²¹ K¹. om.

²³ B. S. a. ti.

²⁵ K¹. kāyadvārādini.

281. 'Vācānurakkhī manasā sasaṅvuto
kāyena ca akusalaṇ na kayirā,
ete tayo kammapathe visodhaye
ārādhaye maggaṇ isippaveditan¹ ti.

Tass' attho : catunnaṇ² vacīduccaritānaṇ vajjanena³
vācānurakkhī abhijjhādīnaṇ anuppādanena⁴ manasā⁵
sutthū⁶ saṅvuto, pāṇātipātādayo pajahanto kāyena ca
akusalaṇ na kayirā,⁷ ete⁸ tayo kammapathe
visodhaye ti,⁹ evaṇ visodhento hi silakkhandhādīnaṇ¹⁰
esakehi¹¹ buddhādīhi isihi paveditaṇ atthaṅgikaṇ¹² maggaṇ
ārādheyyā ti.¹³

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti.¹⁴
Sūkarapetassa vatthu.¹⁵

7. POṬḤILATTHERĀVATTHU.

Yogā ve¹⁶ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Poṭhilaṇ¹⁷ nāma therāṇ ārabba kathesi.

So kira sattannaṇ pi¹⁸ buddhānaṇ sāsane tipīṭakadharo¹⁹
pañcannaṇ bhikkhusatānaṇ dhammaṇ vāceti. Satthā

¹ B. isipa°. K¹. isihi pa°.

² F. C. C^a. a. duccaritānaṇ.

³ S. pariva°. K. corr. anuppajjanena. S. a. ca.

⁴ C. C^a. S. anuppādena. K. anūpā.

⁵ B. a. ca.

⁶ K. su. K. suttha.

⁷ K. K¹. B. a. evaṇ.

⁸ K. te.

⁹ K. K¹. om. F. visodheti.

¹⁰ K. °inā.

¹¹ K. etehi. K. corr. esikehi. B. ettakehi.

¹² B. °ika°.

¹³ K¹. om. B. a. attho.

¹⁴ K. om.

¹⁵ K. °tavatthū. K¹. B. °tavatthu. B. a. chaṭṭhaṇ.

¹⁶ F. yogo ce. K. K¹. a. jā° bhū°.

¹⁷ F. B. Poṭṭhi°. K. K¹. Poṭṭhaliṇ.

¹⁸ B. om.

¹⁹ F. K. K¹. B. tepīṭako.

cintesi: 'imassa bhikkhuno "attano dukkhanissaranāṃ¹ karissāmī" ti cittaṃ² pi natthi, saṃvejessāmī nan' ti. Tato paṭṭhāya taṃ³ therāṃ attano upaṭṭhānaṃ āgatakāle 'ehi Tucchapoṭhila, vanda⁴ Tucchapoṭhila⁵ nisīda⁶ Tucchapoṭhila,⁷ yāhi Tucchapoṭhila' ti vadeti,⁸ utṭhāya gatakāle⁹ pi naṃ 'Tucchapoṭhilo¹⁰ gato'¹¹ ti vadesi.¹² So cintesi: 'ahaṃ sātṭhakathāni¹³ tūpi piṭakāni dhāremi, pañca¹⁴ bhikkhusatāni¹⁵ atṭhārassa mahāgaṇe¹⁶ dhammaṃ vācemi, atha ca¹⁷ pana¹⁸ maṃ¹⁹ Satthā abhikkhaṇaṃ²⁰ "Tucchapoṭhila" ti vadeti, addhā maṃ Satthā jhānādinaṃ abhāvena evaṃ vadeti' ti. So uppannasāṃvegō 'araññaṃ dāni²¹ pavisitvā samaṇadhammaṃ karissāmī' ti sāyaṃ yeva²² pattacīvaraṃ saṃvidahitvā paccūsakāle²³ sabba-pacchā dhammaṃ paggaṇhitvā²⁴ nikkhamantena bhikkhunā saddhiṃ nikkhami, pariveṇe nisīditvā sajjhāyanta²⁵ naṃ²⁶ 'ācariyo' ti na sallakkhesuṃ. So viśaṃ²⁷ yojanasataṃ²⁸ gantvā—ekasmiṃ araṇṇāvāse²⁹ tiṇsa bhikkhū vasanti—te upasaṃkamitvā saṃghatheraṃ vanditvā³⁰ 'bhante avassayo me hothā' ti āha. 'Āvuso tvaṃ dhammakathiko, amhehi

¹ F. dukkhaṃ nissāya sabbaṃ.

² F. C. C^a. cintā.

³ K¹. om.

⁴ K. gaccha. K¹. gacchatu (Po°).

⁵ B. om. two.

⁶ K. °ātu.

⁷ F. om. four.

⁸ B. °ati.

⁹ K. K. gamana°.

¹⁰ K. K¹. °poṭṭhali.

¹¹ K¹. a. 'sī.

¹² K. K¹. S. °ti.

¹³ K. corr. sākathāni.

¹⁴ K. K¹. B. pañcannaṃ.

¹⁵ K. K¹. B. °naṃ.

¹⁶ F. mahāmaṇḍaṇe.

¹⁷ B. om.

¹⁸ K. om.

¹⁹ K. mamaṃ.

²⁰ K. abhinhaṃ.

²¹ B. om.

²² K. B. sayam eva.

²³ K. °essa°.

²⁴ B. ugga°. K. uggahitvā.

²⁵ K¹. °yasattā.

²⁶ B. om.

²⁷ B. viśa°. K. viśati°.

²⁸ K. °satikaṃ. B. °satamaggaṃ.

²⁹ B. °āvāse.

³⁰ B. om.

nāma taṇ¹ nissāya kiñci jānitabbaṇ bhaveyya, kasmā evaṇ vadesī' ti. 'Mā² bhante evaṇ karoṭha, avassayo me hothā' ti. Te pana sabbe va³ khiṇāsavā va.⁴ Atha naṇ mahāthero 'imassa uggahaṇ nissāya māno atthi yevā' ti anutherassa santikaṇ pahiṇi. So pi taṇ tath' evāha. Iminā nihārena sabbe pi taṇ pesentā⁵ divātṭhāne nisīditvā sūcikkammaṇ karontassa sabbanavakassa sattavassika-sāmaṇerassa santikaṇ pahiṇiṇsu. Evam assa⁶ mānaṇ nihaṇiṇsu.⁷ So hi⁸ nihata māno sāmaṇerassa santike añjaliṇ paggaḥetvā 'avassayo me⁹ hohi¹⁰ sappurisa' ti āha.¹¹ 'Aho ācariya kiṇ nām' etaṇ kathetha,¹² tumhe mahallakā bahussutā,¹³ tumhākaṇ santike mayā¹⁴ kiñci kāraṇaṇ jānitabbaṇ bhaveyyā' ti. 'Mā evaṇ kari¹⁵ sappurisa,¹⁶ hohi¹⁷ eva¹⁸ me avassayo' ti.¹⁹ 'Bhante sace²⁰ ovādakkhamā bhavissatha, bhavissāmi vo avassayo' ti. 'Homi sappurisa,²¹ ahaṇ²² "aggiṇ²³ pavisa"²⁴ ti vutte pi²⁵ aggimhi²⁶ pavissāmi²⁷ evā' ti. Atha naṇ so avidūre ekaṇ saraṇ dassetvā 'bhante yathānivatthapārutā²⁸ va imaṇ saraṇ pavisaṭhā' ti āha. So hi²⁹ ssa mahagghānaṇ dupaṭṭacīvarānaṇ³⁰ nivatthapārutabhāvaṇ³¹ ñatvāpi

¹ F. C. Cā. nām' etaṇ.

³ K. pi. B. S. om.

⁵ K. °tvā.

⁷ K. māna nihāsu.

⁹ B. om.

¹¹ B. om.

¹³ K. bahūsutā.

¹⁵ K. karitha.

¹⁷ S. hotu. C. hoti. Cā. hīti.

¹⁹ C. hoti. Cā. om.

²¹ K. a. ti āha.

²³ B. aggimhi.

²⁵ K. B. om.

²⁷ F. K. pavissāmi. S. pavississ°.

²⁸ B. S. °to.

³⁰ K. duppaṭa°.

³¹ B. vattha°. K. °pārūpata°.

² K. om.

⁴ K. om.

⁶ K. °ṇ tassa.

⁸ K. B. om.

¹⁰ S. hotu.

¹² K. karoṭha.

¹⁴ C. Cā. om.

¹⁶ C. Cā. °so.

¹⁸ K. B. yeva.

²⁰ K. me.

²² K. om.

²⁴ K. °ssāhī.

²⁶ K. aggiṇ.

²⁹ K. pi.

‘ovādakkhamo nu kho’¹ ti vīmaṇsanto evaṃ āha. Thero pi ekavacanen’ eva udakaṇ² otari. Atha naṇ cīvara-kaṇṇānaṇ temanakāle³ ‘etha bhante’ ti vatvā ekavacanen’⁴ eva āgantvā ṭhitaṇ āha : ‘bhante ekasmiṇ vammike cha chiddāni, tatth’ ekena⁵ chiddena godhā anto pavitṭhā,⁶ naṇ⁷ gaṇhitukāmo itarāni pañca chiddāni thaketvā chaṭṭhaṇ hitvā⁸ pavitṭhachidden’ eva gaṇhati, evaṇ⁹ tumhe pi¹⁰ cha-dvārikesu ārammaṇesu sesāni pañca dvārāni pidhāya mano-dvāre kammaṇ paṭṭhapethā’¹¹ ti. Bahussutassa bhikkhuno ettaken’ eva dīpujjalanaṇ¹² viya ahosi. So ‘ettakam eva hotu sappurisā’ ti karajakāye ñānamattaṇ¹³ otāretvā samaṇadhammaṇ ārabhi.¹⁴ Satthā viṣaṇyojanasatama-tthake¹⁵ nisinno va taṇ bhikkhuṇ oloketvā ‘yath’ evāyaṇ¹⁶ bhikkhu bhūripaṇṇo, evaṃ eva¹⁷ tena¹⁸ attānaṇ patitṭhā-petuṇ vaṭṭatī’ ti cintetvā¹⁹ tena saddhiṇ kathento viya obhāsaṇ pharitvā imaṇ gātham āha :

282. ‘Yogā ve jāyati²⁰ bhūrī ayogā²¹ bhūrisaṅkhayo,²²
etaṇ²³ dvedhāpathaṇ²⁴ ñatvā bhavāya vibha-
vāya ca²⁵
tath’ attānaṇ niveseyya yathā bhūrī pavaddhati’
ti.

¹ K. a. no.

² K. B. temita°.

³ K. B. tattha e°.

⁴ K. B. taṇ.

⁵ S. a. pi.

⁶ K. patitṭh°. C. C°. °ṭhap°.

⁷ K. °sattaṇ. F. °mantāṇ. S. °manthaṇ. B. ñāṇaṇ.

⁸ K. ārabhi.

⁹ B. vīsa°. K. visati°.

¹⁰ B. evaṇ.

¹¹ B. anena. K. om.

¹² B. om.

¹³ K. om. two:

¹⁴ K. ettaṇ.

¹⁵ K. om.

² B. om.

⁴ K. vacan’.

⁶ K. a. puriso.

⁸ K. B. bhinditvā.

¹⁰ K. B. om.

¹² K. dipa°.

¹⁶ K. yathā vāyaṇ.

²⁰ K. °te.

²² K. °khāyo.

²⁴ K. dvi°.

Tattha yogā ti atṭhatingsāya ārammaṇesu yonisomana-sikāro,¹ bhūrī ti paṭhavisamāya vitthatāya² paññāy³ etaṇ nāmaṇ, saṅkhaṇ⁴ ti vināso, etaṇ⁴ dvedhāpathan ti etaṇ⁴ yogañ ca ayogañ ca, bhavāya vibhavāya cā ti vaddhiyā⁵ ca avaddhiyā⁶ ca, tathā⁷ ti yathā ayaṇ bhūri-saṅkhātā paññā⁸ vaddhati evaṇ attānaṇ niveseyyā⁹ ti attho.

Gāthāvasāne Poṭṭhalatthero arahatte patitṭhabī¹⁰ ti.

Poṭṭhalattherassa vatthu.¹¹

8. SAMBAHULAMAHALLAKABHIKKHUVATTHU.*

Vanaṇ chindathā¹² ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto sambahule¹³ mahallakabhikkhū¹⁴ ārabba kathesi.

Te kira gihikāle Sāvattṭhiyaṇ kuṭumbikā aḍḍhā¹⁵ mahaddhanā¹⁶ aññamaññaṇ¹⁷ sahāyakā ekato¹⁸ puññāni karontā Satthu dhammadesanaṇ sutvā ‘mayaṇ mahallakā, kiṇ no gharāvāsenā’¹⁹ ti Satthāraṇ pabbajjaṇ yācivā pabbajjisu. Mahallakabhāvena pana dhammaṇ pariyāpuṇiṭṭuṇ asakkontā²⁰ vihārapariyante paṇṇasālaṇ kāretvā²¹ ekato va²² vasiṇsu, piṇḍāya carantāpi²³ yebhuyyena²⁴ putta-

¹ K. °karā.

² K. °tā.

³ K. °yyo.

⁴ C. C°. evaṇ.

⁵ K. vulyiā.

⁶ K. B. avu° (K. ḍh).

⁷ K. athattā.

⁸ K. °āya °āya.

⁹ C. niseyyā. C°. nisedheyyā.

¹⁰ B. °ṭṭhatī.

¹¹ K. Poṭṭhalitheravatthuṇ. B. °rava°, sattamaṇ.

* Cf. F. J., I. 497.

¹² K. a. mā ru°.

¹³ C. C°. S. om.

¹⁴ K. °ke bhi°.

¹⁵ B. om.

¹⁶ K. a. mahābhogā.

¹⁷ B. °ññasa°.

¹⁸ J. a. hutvā.

¹⁹ K. khar°.

²⁰ K. °nto.

²¹ K. karontā.

²² B. om. J. °lā kār° °ko va.

²³ K. caritvā ca.

²⁴ J. a. attano.

dārass' eva gehaṇ gantvā bhuñjīsu.¹ Ekassa purāṇa-dutiyikā² Madhurapācikā³ nāma, sā tesāṇ sabbesaṇ pi upakārikā⁴ ahosi. Tasmā sabbe* pi attanā laddhaṇ āhāraṇ⁵ gahetvā⁶ tassā yeva⁷ gehe nisīditvā bhuñjanti, sāpi⁸ nesaṇ yathāsannihitaṇ sūpabyañjanaṇ⁹ deti. Sā aññatarena ābādhena¹⁰ phuṭṭhā kālam akāsi. Atha te mahallakattherā sahāyatherassa¹¹ paññasālāyaṇ sanni-patitvā aññāmaññaṇ gīvāsu gahetvā 'Madhurapācikā¹² upā-sikā kālakatā' ti vilapantā¹³ rodiṇsu, bhikkhūhi ca saman-tato upadhāvitvā 'kiṇ idaṇ āvuso' ti puṭṭhā, 'bhante sahāyakassa¹⁴ no¹⁵ purāṇadutiyikā¹⁶ kālakatā, sā¹⁷ ambhā-kaṇ ativiya¹⁸ upakārikā,¹⁹ idāni kuto²⁰ tathārūpaṇ²¹ labhis-sāma,²² iminā kāraṇena rodāmā'²³ ti āhaṇsu.²⁴ Bhikkhū dhammasabhāyaṇ kathaṇ samuṭṭhāpesuṇ. Satthā āgantvā 'kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave idān' eva pubbe p' ete²⁵ tassā²⁶ kākayoniyaṇ nibbattitvā²⁷ samuddatīre caramānāya²⁸ samuddaūmiyā²⁹ samuddaṇ

¹ K. B. J. a. tesu.² B. °iyakā.³ K. °pāvikā. C. yama°. J. C°. om.⁴ C. C°. °akā. J. °rā.

* J. sesā.

⁵ B. laddhāh°.⁶ B. om.⁷ B. eva. K. evaṇ.⁸ K. om. pi.⁹ K. suppabya°.¹⁰ B. °rāb°.¹¹ K. S. °aka°. B. °akassa th°.¹² So B. J. madhurahattharasā, so S. C. C°. °bhattarasā.

K. madhurasā.

¹³ B. °entā.¹⁴ K. sahākassa.¹⁵ K. om.¹⁶ K. por° °akā. J. ambhākaṇ °yassa pu°, a. ma°.¹⁷ J. om.¹⁸ B. om.¹⁹ K. °akā. J. °rā.²⁰ S. kuto dāni.²¹ S. °iṇ. K. a. āhāraṇ.²² B. a. ti.²³ J. °imhā.²⁴ C. C°. om.²⁵ B. pi. te.²⁶ C. C°. B. S. om.²⁷ B. °etvā.²⁸ C. C°. S. °nā. S. a. tassāṇ.²⁹ S. °ddūm°. C. C°. om.

pavesetvā mārītāya kākā¹ hutvā roditvā paridevitvā “taṇ²
nīharissāmā” ti mukhatundakehi mahāsamuddaṇ³ ussiñ-
cantā⁴ kilamigsū⁵ ti⁶ atītaṇ āharitvā:⁷

‘ Api nū⁸ hanukā santā mukhañ ca parisussati
oramāma na pārema pūrat’⁹ eva mahodadhī’¹⁰ ti

imaṇ¹¹ Kākajātakaṇ¹² vitthāretvā¹³ te bhikkhū āmantetvā
‘ bhikkhave rāgadosamohavanaṇ¹⁴ nissāya tumhe hi imaṇ¹⁵
dukkhaṇ pattā¹⁶ naṇ¹⁷ vanaṇ¹⁸ chindituṇ vaṭṭati,¹⁹ evaṇ
niddukkhā bhavissathā’²⁰ ti vatvā imā gāthā abhāsi:

283. ‘ Vanaṇ chindatha, mā rukkhaṇ, vanato jāyate
bhayaṇ,
chetvā vanañ ca vanathañ²¹ ca nibbanā²²
hotha bhikkhavo.

284. ‘ Yāvaṇ hi vanatho na chijjati
aṇumatto pi narassa nārisu
paṭibaddhamano va²³ tāva so
vaccho khīrapako va mātari’ ti.

¹ B. kākāya.

² S. naṇ.

³ K. °ddaudakaṇ.

⁴ B. osi°.

⁵ K. °su paṇḍite nissāya jīvitaṇ labhiṇsū.

⁶ K. a. vatvā tehi yācito.

⁷ K. °ri, a. J. with i° gā° āha.

⁸ C. C°. nu na ha° (C°. hā°).

⁹ C. C°. °ti va.

¹⁰ K. na pāre mah°.

¹¹ K. Satthā atītaṇ āharitvā.

¹² F. J., i. 497-9. B. jā°.

¹³ K. a. tesu evaṇ . . . aham evā ti Satthā.

¹⁴ B. °hānaṇ va°.

¹⁵ B. idaṇ.

¹⁶ K. B. °aṇ (with tumhehi).

¹⁷ B. taṇ.

¹⁸ K. kanaṇ.

¹⁹ B. a. ti.

²⁰ B. °atī.

²¹ K. °tthañ.

²² F. B. °ānā. K. °ānā.

²³ K. om.

Tāttha¹ mā rukkhan ti, Satthārā hi vanaṇ chindathā² ti vutte tesañ acirapabbajitānaṇ bhikkhūnaṇ³ 'Satthā amhe⁴ vāsiādini gahetvā vanaṇ⁵ chindāpetā⁶ ti rukkhe chinditukāmatā⁷ uppajji;⁸ atha ne 'mayā ragādikilesa vanaṇ sandhāy' etaṇ vuttaṇ, na rukkhe' ti paṭisedhento 'mā rukkhan' ti āha. Vanato ti yathā pākatikavanato sīhādibhayaṇ,⁹ evaṇ jātiādibhayam pi kilesavanato jāyati ti attho, vanañ ca vanathañ cā ti ettha mahantā rukkḥā vanaṇ nāma, khuddakā tasmiṇ vane¹⁰ thitattā vanathā¹¹ nāma; pubbuppattikarukkḥā vā vanaṇ nāma, aparāparuppattikā vanathā nāmā, evam evaṇ¹² mahanta-mahantā bhavākaḍḍhanakā¹³ kilesā vanaṇ¹⁴ nāma, pavattiyaṇ vipākaḍḍayakā vanathā¹⁵ nāma, pubbuppattikā¹⁶ vā¹⁷ vanaṇ¹⁸ nāma¹⁹ aparāparuppattikā vanathā nāma, taṇ pana²⁰ ubhayam pi²¹ catutthamaggañāṇena chinditabbaṇ, tenāha: chetvā vanañ ca vanathañ ca²² nibbanā²³ hotha²⁴ nikkilesā hothā ti. Yāvaṇ hi vanatho ti yāva esa aṇumatto pi kilesavanatho narassa nārisu na chijjati tāva so khīrapako vaccho mātari viya paṭibaddhamano²⁵ laggacitto va hoti ti attho.

¹ K. a. va° chi°.² B. om.³ S. amhehi.⁴ B. om.⁵ B. °atāya. K. B. a. cittaṇ.⁶ K. B. °ati.⁷ B. a. jāyati.⁸ C. C°. khaṇe.⁹ K. thitattā vanaṇ.¹⁰ K. B. eva.¹¹ F. vāva°. B. bhava°. K. bhavābhavanakanakā.¹² K. vanathan.¹³ K. a. rukkḥā tasmiṇ ye thitattā.¹⁴ K. B. om.¹⁵ K. vanathā.¹⁶ K. °aṇ, uppatikarukkḥā vā vanaṇ nāma.¹⁷ B. om.¹⁸ K. cā ti.¹⁹ F. K. B. °ānā.²⁰ K. S. a. ti. B. bhikkhavo ti nibbanā hothā ti nikkilesā hotha. S. om. ni° ho°. K. hotha.²¹ K. °vaddhamāno.

Desanāvasāne pañcasatā¹ mahallakattherā sotāpatti-phale paṭiṭṭhahinsu, sampattānam pi sātthikā desanā² ahosī ti.

Mahallakabhikkhūnaṃ³ vatthu.

9. SUVAṆṆAKĀRATTHEHAVATTHU.

Ucchindā⁴ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Jetāvaṇe viharanto Sāriputtattherassa saddhivihārikaṃ⁵ ārabha kathesi :

Eko kira suvaṇṇakāraputto⁶ abhirūpo Sāriputtattherassa⁷ santike pabbaji. Thero 'taruṇānaṃ rāgo ussanno⁸ hoti' ti cintetvā tassa rāgapatighātāya asubhakamma-ṭṭhānaṃ⁹ adāsi. Tassa pana taṃ¹⁰ asappāyaṃ, tasmā araṇṇaṃ pavisitvā, māsaṃ¹¹ vāyamanto cittekaggatā-mattam¹² pi alabbhitvā¹³ therassa santikaṃ¹⁴ āgantvā therena 'upaṭṭhitaṃ te āvuso kammaṭṭhānaṃ' ti vutte taṃ pavattiṃ ārocesi. Ath' assa thero "kammaṭṭhānaṃ na sampajjati" ti vośānaṃ¹⁵ āpajjituṃ na vaṭṭatī' ti vatvā puna tad¹⁶ eva kammaṭṭhānaṃ sādhuṃ kaṃ kathetvā adāsi. So dutiyavāre pi kiñci viśesaṃ nibbattetuṃ asakkonto āgantvā therassa ārocesi. Ath' assa¹⁷ thero¹⁸ sakāraṇaṃ

¹ K. te. B. pañca pi te.

² K. dhammade°, a. jā.

³ K. Mahallakavatthuṃ. B. Pañcamahallakatherava°, aṭṭhamāṇ.

⁴ K. a. si°.

⁵ K. a. bhikkhuṃ.

⁶ C. C°. °kāra°.

⁷ K. the°.

⁸ K. B. uppanno (K. upa°).

⁹ K. °akāṇ ka°.

¹⁰ B. om.

¹¹ K. corr. B. temāsaṃ.

¹² K. only. MSS. and edl. °ggama°.

¹³ K. B. S. a. puna.

¹⁴ B. °ike.

¹⁵ B. te vodānaṃ.

¹⁶ C. C°. punad.

¹⁷ K. B. om. tivo.

¹⁸ K. a. tatiyaṃ pi. B. a. pi.

saupamaṇ katvā tad eva kammaṭṭhānaṇ ācikkhi,¹ puna pi āgantvā kammaṭṭhānassa² asampajjanabhāvaṇ kathesi. Thero cintesi: 'kāraḁo bhikkhu attani vijjamāne kāma- cchandaḁayo "vijjamāne"³ avijjamāne "avijjamāne"⁴ ti pajānāti, ayaṇ cāpi⁵ bhikkhu kāraḁo no akāraḁo paṭipanno no apaṭipanno, ahaṇ pan' etassa ajjhāsayaṇ na jānāmi, buddhaveneyyo⁶ esa bhavissati' ti⁷ taṇ⁸ ādāya sāyaṇha- samaye Satthāraṇ upasaṇkamitvā 'ayaṇ bhante mama saddhivihāriko⁹ imassa mayā iminā kāraṇena idaṇ¹⁰ nāma kammaṭṭhānaṇ dinnan' ti sabbaṇ taṇ pavattiṇ ārocesi. Atha naṇ Satthā 'āsayānusayaṇānaṇ nām' etaṇ pāramiyo pūretvā dasasahassilokadhātun¹¹ unnādetvā¹² sabbaññutaṇ pattānaṇ buddhānaṇ yeva hoti' ti vatvā,¹³ 'katarakulā nu kho esa pabbajito' ti āvajjanto¹⁴ 'suvannakāraḁulā' ti ñatvā atīte attabhāve olokento tassa suvannakāraḁule yeva paṭipāṭiyā nibbattāni pañca attabhāvasatāni disvā, 'iminā daharena dīgharattaṇ suvannakāraḁakammaṇ karon- tena "kanikārapupphapadumapupphādini"¹⁵ karissāmi' ti rattasuvannaṇam eva samparivattitaṇ,¹⁶ imassa asubha- paṭikkulakammaṭṭhānaṇ¹⁷ na vaṭṭati' ti,¹⁸ 'manāpam ev' assa¹⁹ kammaṭṭhānaṇ sappāyan' ti cintetvā, 'Sāriputta tayā kammaṭṭhānaṇ datvā cattāro māse kilamitaṇ bhik- khun ajja pacchābhatte²⁰ yeva arahattaṇ²¹ pattaṇ passis- sasi, gaccha tvaṇ' ti therāṇ uyyojetvā iddhiyā cakka-

¹ K. B. a. so.³ K. B. °nā. C. C. a. pi⁵ B. °vin°.⁷ S. naṇ.⁹ K. imaṇ.¹¹ K. unṇ°.¹² B. yeva visayo ti kiṇ.¹⁴ K. kaṇṇi°.¹⁶ K. °patikulaṇ ka°. B. °paṭikūla°.¹⁷ K. B. S. om.¹⁹ K. °ttaṇ, corr °tte.²¹ S. tuvaṇ.² B. °naṇ.⁴ B. om.⁶ K. a. so.⁸ K. °iṇvi°.¹⁰ K. °ssa°.¹³ K. °ento.¹⁵ B. a. tasmā.¹⁸ B. eva.²⁰ S. °tta°.

mattaṇ suvaṇṇapadumaṇ māpetvā pattehi c' eva nālehi¹
 ca udabindūni² muccantaṇ³ viya katvā⁴ 'bhikkhu imaṇ⁵
 padumaṇ ādāya vihārapaccante vālukārāsīmhi⁶ ṭhapetvā
 sammukhaṭṭhāne pallaṅkena⁷ nisīditvā "lohitakaṇ lohi-
 takan" ti parikammaṇ karohī' ti adāsi. Tassa Satthu
 hatthato padumaṇ gaṇhantass' eva cittaṇ paṣīdi. So
 vihārapaccantaṇ gantvā vālukaṇ ussāpetvā tattha paduma-
 nālaṇ pavesetvā sammukhe pallaṅkena⁷ nisinno 'lohita-
 kan'⁸ ti parikammaṇ ārabhi. Ath' assa taṇkhaṇaṇ⁹ yeva
 nīvaraṇāni¹⁰ vikkhambhiṇsu,¹¹ upacārajjhānaṇ uppajji.
 Tadanantaraṇ paṭhamajjhānaṇ nibbattetvā pañcah' ākā-
 rehi vasībhāvaṇ pāpetvā yathānisinno va dutiyajjhānādīni
 pi,¹² vasībhūte catutthajjhāne¹³ jhānakīlaṇ¹⁴ kilanto¹⁵
 nisīdi. Satthā tassa-jjhānānaṇ¹⁶ uppannabhāvaṇ ṇatvā
 'sakkhissati nu kho esa attano dhammatāya uttariṇ¹⁷
 visesaṇ nibbattetun' ti olovento, 'na sakkhissatī' ti ṇatvā
 'taṇ¹⁸ padumaṇ milāyatū' ti adhiṭṭhahi.¹⁹ Taṇ hatthehi
 madditapadumaṇ²⁰ milāyantaṇ viya²¹ kālavaṇṇaṇ ahoṣi.
 So jhānā vuṭṭhāya taṇ oloketvā 'kin nu kho imaṇ padumaṇ
 jarāya pahaṭaṇ²² paññāyati, anupādinnaṇ²³ pi evaṇ
 jarāya abhibhuyyamāne²⁴ upādinnaṇ²⁵ kathā va²⁶ natthi,
 idam pi hi jarā²⁶ abhibhavissatī' ti aniccaḷakkhaṇaṇ²⁷

¹ K. nālena.

² B. S. mucc°.

³ S. idaṇ.

⁴ C. C°. °ke.

⁵ K. °ne.

⁶ B. nikkhamiṇsu.

⁷ B. °nena.

⁸ K. a. va.

⁹ B. °ri°.

¹⁰ K. °āhi. S. °āsi.

¹¹ K. tr.

¹² K. anupp°. B. °ṇṇ°.

¹³ K. nāma.

¹⁴ C. C°. °aṇ la°.

² K. B. udaka°. K. °vi°

⁴ K. a. handa.

⁶ K. bāluka°.

⁸ K. B. rep.

¹⁰ K. kilesanī°.

¹² K. a. patvā.

¹⁴ B. kilāṇ.

¹⁶ K. B. tassa jhānaṇ.

¹⁸ S. naṇ.

²⁰ K. °taṇ pa°.

²² K. °taṇ.

²⁴ K. °ūya°.

²⁶ B. a. °maranaṇ.

passi. Tasmiṇ pana diṭṭhe dukkhalakkhaṇaṇ ca¹ anatta-lakkhaṇaṇ ca diṭṭham eva hoti,² tassa tayo bhavā ādittā viya kaṇṭhe baddhakunapaṇ³ viya ca khāyinsu. Tasmiṇ khaṇe tassa avidūre kumārakā⁴ ekaṇ⁵ saraṇ otarivā kumudāni bhañjitvā⁶ thale rāsiṇ karonti, so jale ca⁷ thale ca kumudāni olokesi. Ath' assa jale kumudāni abhirūpāni udakaṇ⁸ paggharantāni viya upatṭhahiṇsu,⁹ itarāni aggaggesu¹⁰ parimilātāni. So 'anupādinnaṇ jarā¹¹ evaṇ paharati, upādinnaṇ¹² kiṇ pana¹³ na¹⁴ paharissati' ti sutṭhutarāṇ aniccalakkhaṇādāni addasa.¹⁵ Satthā 'pākaṭi-bhūtaṇ¹⁶ dāni¹⁷ imassa bhikkhuno kammaṭṭhānan' ti ñatvā Gandhakuṭiyaṇ nisinno¹⁸ va obhāsaṇ muñci.¹⁹ So tassa mukhaṇ pahari.²⁰ Ath' assa 'kin nu kho etan' ti olokontassa Satthā āgantvā sammukhe tṭhito viya ahosi. So utṭhāya añjaliṇ paggaṇhi. Ath' assa Satthā sappāyaṇ sallakkhetvā imaṇ gātham āha :

285. 'Ucchinda sineham attano
kumudaṇ sārādikaṇ va pāṇinā,
santimaggam eva brūhaya
nibbānaṇ Sugatena desitan' ti.

Tattha ucchindā ti arahattamaggena chinda,²¹ sārādikan ti saradākāle²² nibbattaṇ, santimaggan²³ ti

¹ K. om.

² S. °pā.

³ B. etaṇ.

⁴ C. C°. bhu°. K. bhijjitvā.

⁵ B. °ka°.

⁶ K. a. hi.

⁷ K. °kaṇkajarāya evaṇ paharati.

⁸ K. om.

⁹ K. adassa.

¹⁰ B. idāni. S. om.

¹¹ K. pamu°.

¹² B. ucch°. K. ucchindi.

¹³ K. °m evan.

¹⁴ B. a. ti.

¹⁵ K. °ikā.

¹⁶ C. C°. S. om.

¹⁷ C°. utṭha°.

¹⁸ K. ekaṇgajarāya.

¹⁹ C. C°. S. om.

²⁰ K. pākata°.

²¹ K. B. °ako.

²² K. phari.

²³ B. sā°.

nibbānagāmiṇṇaṃ aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ, brūhayaṃ ti¹ vaddhaya,² nibbānaṃ hi³ Sugatena desitaṃ,⁴ tasmā tassa maggaṃ bhāvehi ti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu arahatte patitṭhahī ti.⁵

Sāriputtattherassa saddhivihārikassa bhikkhussa vatthu.⁶

10. MAHĀDHANAVĀṆIJAVATTHU.

Idha vassan⁷ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jeta-vāne viharanto Mahādhanavāṇijaṃ⁸ nāma ārabha kathesi.

So kira Bārāṇasito kusumbharattānaṃ vatthānaṃ pañca sakataśatāni pūretvā vāpijjāya⁹ Sāvattthiyaṃ¹⁰ āgato¹¹ nadi-tīraṃ patvā 'sve nadiṃ uttarissāmi' ti tatth' eva sakatāni mocetvā vasi. Rattiṃ mahāmegho utṭhahitvā vassi, nadi¹² sattāhaṃ udakapūrā¹³ aṭṭhāsi, nāgarāpi sattāhaṃ¹⁴ nakkhattaṃ kilīṇsu, kusumbharattehi¹⁵ kiccaṃ¹⁶ niṭṭhitaṃ.¹⁷ Vāṇijo cintesi : 'ahaṃ dūraṃ āgato, sace puna gamissāmi,¹⁸ papañco bhavissati,¹⁹ idh' eva²⁰ vassaṃ²¹ ca hemantaṃ²² ca gimhaṃ

¹ S. om.

² C. C^a. S. vaddhehi. K. vadeyya. K. B. a. nibbānaṃ ti.

³ K. om.

⁴ K. vaṇṇitaṃ.

⁵ K. B. om.

⁶ K. Saddhivihārikavatthuṃ. B. Suvaṇṇakāratheravaṃ, navamaṃ.

⁷ K. a. vassāmi.

⁸ K. °bānija.

⁹ S. va°.

¹⁰ K. °tthī. B. °tthiṃ.

¹¹ K. B. a. so.

¹² C. naddiṃ. S. nadiṃ.

¹³ K. °raṃ. B. °akassa pū°.

¹⁴ C. C^a. S. om. four (with nadiṃ loc. ?).

¹⁵ B. °rattavatthehi.

¹⁶ B. a. na.

¹⁷ K. a. tato.

¹⁸ B. āg°.

¹⁹ K. om.

²⁰ K. idha va.

²¹ C. C^a. vasantaṃ.

²² C. C^a. hemaṃ.

ca¹ mama kammaṇ karonto vasitvā imāni vikkinissāmi² ti.³ Satthā nagare piṇḍāya caranto tassa cittaṇ ñatvā sitaṇ pātu⁴ karitvā Ānandattherena sitakāraṇaṇ puttḥo,⁵ 'dittḥo⁶ te Ānanda Mahādhanaṇḍavāṇijo' ti. 'Āma bhante' ti. 'So attano jīvitantarāyaṇ ajānitvā imaṇ saṇvaccharaṇ idh' eva vasitvā bhaṇḍaṇ⁷ vikketuṇ⁸ cittaṇ akāsi⁹ ti. So⁹ 'kim pan' assa¹⁰ bhante antarāyo bhavissati¹¹ ti. Satthā 'āma⁹ Ānanda, sattāham eva jīvitvā so⁹ maccumukhe patissati¹¹ ti vatvā imā¹² gāthā abhāsi :

'Ajj 'eva kiccaṇ ātappaṇ¹³ ko jaññā maraṇaṇ suve,
na hi no saṇgaran¹⁴ tena mahāsenena maccunā ?

Evayviharī ātāpī ahorattam atanditaṇ
so¹⁵ ve bhadd' ekaratto¹⁶ ti santo ācikkhate muni' ti.

'Gacchāmi 'ssa bhante ārocemi¹⁷ ti. 'Vissattho¹⁸ gaccha Ānandā¹⁹ ti. Thero sakaṭāvāraṇ²⁰ gantvā bhikkhāya cari. Vāṇijo therāṇ āhārena patimānesi. Atha naṇ thero āha : 'kittakaṇ kālaṇ idha vasissasi²¹ ti. 'Bhante ahaṇ dūrato āgato, sace puna gamissāmi papañco bhavissati, imaṇ saṇvaccharaṇ idha vasitvā bhaṇḍaṇ vikkiṇitvā gamissāmi²² ti. 'Upāsaka dujjāno jīvitantarāyo, appamādaṇ kātuṇ vaṭṭati²³ ti. 'Kiṇ pana bhante antarāyo bhavissati²⁴ ti. 'Āma upāsaka, sattāham eva²⁵ te jīvitaṇ²⁶

¹ K. om. two.

³ K. a. atha.

⁵ K. B. a. āha.

⁷ K. °akaṇ.

⁸ K. vikinituṇ. B. vikkiṇi°.

¹⁰ B. pana tassa.

¹² K. °aṇ.

¹⁴ B. °kar°.

¹⁵ K. B. taṇ. C. C°. se.

¹⁷ K. B. °cessāmi.

¹⁹ S. gacchān°.

²⁰ C. C°. °taṇ. K. B. °ṭatthānaṇ.

²² K. idh' eva.

² K. viki°.

⁴ K. °uṇ.

⁶ C. C°. om.

⁹ K. om.

¹¹ K. pavī°.

¹³ B. ātappaṇ.

¹⁶ B. °ttī. K. °ttin.

¹⁸ B. °ṭṭho.

²¹ C. C°. °ti.

²³ C. C°. S. om. two.

pavattissatī' ti. So saṇviggamānaso hutvā Buddhapamu-
khaṇ bhikkhusaṅghaṇ nimantetvā sattāhaṇ dānaṇ¹ datvā²
anumodanattāhaṇa pattaṇ gaṇhi. Ath' assa Satthā anumo-
danaṇ karonto³ 'upāsaka paṇḍitena nāma "idh' eva vassā-
dīni vasissāmi,⁴ idaṇ c' idaṇ ca kammaṇ payojessāmi"⁵ ti
cintetuṇ na vaṭṭati, attano pana jīvitantarāyam eva cin-
tetuṇ vaṭṭatī' ti vatvā imaṇ gātham āha :

286. "Idha⁶ vassaṇ vasissāmi idha hemantagimhisu"⁷
iti bālo vicinteti,⁸ antarāyaṇ na bujjaṭī' ti.

Tattha idha vassan ti 'imasmiṇ⁹ ṭhāne idaṇ c' idaṇ
ca karonto caturmāsāṇ vassaṇ vasissāmi,' hemantagim-
hisū ti hemantagimhesu pi 'cattāro māsē idaṇ ca idaṇ ca
karonto idh' eva vasissāmi' ti¹⁰ evaṇ diṭṭhadhammika-
sampaṇḍitaṇ atthaṇ ajānanto¹¹ bālo cinteti,¹² antarāyaṇ
ti 'asukasmiṇ nāma kāle vā dese¹³ vā vaye¹⁴ vā marissāmi
ti attano jīvitantarāyaṇ na bujjaṭī ti.

Desanāvasāne vāṇijo sotāpattiphale patitṭhahi, sam-
pattānaṇ pi sātthikā desanā¹⁵ ahoṣī ti.¹⁶

Vāṇijo pi Satthāraṇ anugantvā nivattitvā¹⁷ 'sisarogo viya
me uppanno' ti sayane nipajji, tathānipanno va kālaṇ
katvā Tusitabhavane¹⁸ nibbatti.¹⁹

Mahādhanavāṇijassa vatthu.²⁰

¹ K. B. mahādā°.

² K. dānāvasāne.

³ B. a. ehi.

⁴ B. vasissāmi, idāni vasissāmi.

⁵ B. °iss°. K. mayā jivissāmi.

⁶ K. idhe.

⁷ K. °esu.

⁸ K. B. °esi.

⁹ S. a. ca.

¹⁰ K. a. itīti.

¹¹ K. na jā°.

¹² B. vicintesi.

¹³ F. dose.

¹⁴ B. vasse.

¹⁵ K. dhammade°.

¹⁶ K. om.

¹⁷ B. °etvā.

¹⁸ K. B. °vimāne.

¹⁹ K. a. ti.

²⁰ K. Mahādhanavāṇijassa. B. °java°, dasamaṇ.

11. KISĀGOTAMĪVATTHU.

Taṇ puttāpasusammattaṇ¹ ti imaṇ dhammaḍesa-
naṇ Satthā Jetavane viharanto Kisāgotamiṇ ārabba
kathesi.

Vatthun² Sahassavagge:³

(114) 'Yo ca vassasataṇ jīve aṇṇaṇ amataṇ padaṇ
ekāhaṇ jīvitaṇ seyyo passaṇ amataṇ padaṇ' ti

gāthavaṇṇanāya vitthāretvā kathitaṇ. Tadā hi Satthā
'Kisāgotami laddhā te ekaccaḥaramattā⁴ siddhatthakā' ti
āha. 'Na⁵ laddhā⁶ bhante,⁷ sakalagāme jīvantehi⁸ ma-
takā eva bahutarā' ti. Atha naṇ Satthā 'tvam "mam"
eva⁹ putto mato' ti sallakkhesi, dhuvadhammo esa
sattānaṇ,¹⁰ maccurājā hi¹¹ sabbasatte aparipuṇṇajjhāsaye
eva¹² mahogho viya parikaḍḍhamāno yeva apāyasamudde
pakkhipatī' ti vatvā dhammaṇ desento imaṇ gātham āha:

287. 'Taṇ puttāpasusammattaṇ byāsattamānaṇ¹³
naraṇ
suttaṇ¹⁴ gāmaṇ mahogho vā¹⁵ maccu ādāya
gacchatī' ¹⁶ ti.

Tattha taṇ¹¹ puttāpasusammattaṇ' ti taṇ¹⁷ rūpa-
balādisampanne¹⁸ putte ca pasū ca¹⁹ labhitvā 'mama

¹ K. puttāpasuttaṇ mattan. B. °sampa°, *so infra*.

² B. S. °tthu. K. vuttaṇ.

³ C. C°. S. a. imaṇ gātham āha.

⁴ C. C°. °rā ma°. K. °raṇ ma°.

⁵ C. C°. S. om.

⁶ K. a. me.

⁷ B. a. ti.

⁸ B. a. kira.

⁹ B. tvam eva.

¹⁰ B. sabbasa°.

¹¹ K. om.

¹² K. va.

¹³ K. °santaraṇ (*for* °saṇ na°). S. vyā°.

¹⁴ K. satan.

¹⁵ K. B. S. va.

¹⁶ K. āg°.

¹⁷ K. a. pi.

¹⁸ F. °aṇ ba°. K. B. °vaṇṇādi°.

¹⁹ K. pasutaṇ.

puttā abhirūpā balasampannā paṇḍitā sabbakiccasamatthā,
 mama goṇo¹ abhirūpo arogo mahābhāravaho,² mama gāvi
 bahukhirā' ti³ evaṇ puttehi⁴ ca pasūhi⁵ ca⁶ sammattaṇ⁷
 naraṇ, byāsattamanasan⁸ ti hiraññasuvaṇṇādisu vā
 pattacīvarādisu vā kiñcid eva labhitvā tato uttaritarāṇ
 patthana⁹ tāya⁹ sattamānasā¹⁰ vā¹¹ cakkhuviññeyyādisu¹²
 ārammanesu vuttappakāresu¹³ vā parikkhāresu yaṇ yaṇ
 laddhaṇ hoti tattha tattha¹⁴ lagganatāya¹⁵ sattamānasā¹⁶
 vā,¹⁷ suttāṇ gāmaṇ ti niddaṇ upagataṇ¹⁸ satta¹⁹ kāyaṇ¹⁹
 mahogho vā²⁰ ti yathā evarūpaṇ gāmaṇ gambhīra-
 vitthato²¹ mahanto²² mahānadīnaṇ oggo antamaso suna-
 kham pi asesetvā sabbaṇ ādāya gacchati evaṇ vutta-
 ppakāraṇ²³ naraṇ maccu ādāya gacchati ti attho.

Desanāvasāṇe Kisāgotamī sotāpatti²⁴ phale²⁴ patitṭhahi,
 sampattānaṇ²⁵ pi²⁶ sātthikā²⁷ desanā²⁸ aho²⁸ si ti.

Kisāgotamiyā vatthu.²⁹

¹ B. S. goṇā °pā °gā °hā.

² F. mama bhārasaho. S. a. ca.

³ K. vā.

⁴ K. putte.

⁵ K. pasu.

⁶ K. a. labhitvā amattaṇ.

⁷ F. C. C^a. sampa°. B. sampatta°. S. sampannaṇ.
 K. sammasantaṇ.

⁸ B. a. naran.

⁹ C. S. patthana^aya. K. pattahamānāya. F. patthentāya.

¹⁰ B. āsatta°. K. sata°.

¹¹ B. a. tathā.

¹² B. a. vā.

¹³ S. utta°. F. C. C^a. S. °re.

¹⁴ K. B. tatth' eva.

¹⁵ F. °ntāya. K. lagganatānaya.

¹⁶ B. byāsatta°. ¹⁷ S. om.

¹⁸ K. C. C^a. °ta°.

¹⁹ K. °nikāyaṇ.

²⁰ K. om.

²¹ K. °raṇ vitṭhārato. B. °ravitṭhārato.

²² B. om.

²³ K. C. utta°. K. a. mahānubhāgo (°vo ?) taṇ.

²⁴ K. °laṇ.

²⁵ K. a. parisānaṇ.

²⁶ K. om.

²⁷ K. sa°.

²⁸ K. dhammade° jātā.

²⁹ K. °miva°. B. a. ekādasamaṇ.

12. PAṬĀCĀRAVATTHU.

Na santi puttā¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā
Jetavane viharanto Paṭācāraṃ² ārabha kathesi.

Vatthuṃ Sahassavagge :³

(119). 'Yo ca vassasataṃ jīve apassaṃ udayavyayaṃ⁴
ekāhaṃ jivitaṃ seyyo passato udayavyayaṃ' ti

gāthavaṇṇanāya⁵ vitthāretvā kathitaṃ.

Tadā pana Satthā Paṭācāraṃ tanubhūtasokaṃ ñatvā
'Paṭācāre puttādayo nāma paralokaṃ gacchantassa tānaṃ
vā saraṇaṃ vā⁶ lenaṃ vā⁷ bhavituṃ na sakkonti, tasmā
vijjamaṇāpi te na santi⁸ yeva, paṇḍitena pana⁹ sīlaṃ
visodhetvā attano nibbānagāmimaggam¹⁰ eva sodhetuṃ¹¹
vaṭṭatī' ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

288. 'Na santi puttā tānāya¹² na pitā na pi bandhavā
antakenādhīpannassa natthi ñātisu tānatā.

289. Etam atthavaṣaṃ ñatvā paṇḍito sīlasaṃvuto
nibbānagamaṇaṃ maggaṃ khippam eva viso-
dhaye' ti.

Tattha tānāya ti tānabhāvāya patitṭhānatthāya band-
havā ti putte ca pitaro¹³ ca ṭhapetvā avasesā ñātisuhajjā,
antakenādhīpannassā ti¹⁴ maraṇena abhibhūtasassa,
pavattiyaṃ hi puttādayo annapānādīdānena c'eva upanna-
kiccanittharanena¹⁵ ca tānaṃ¹⁶ hutvāpi maraṇakāle kenaci

¹ K. a. tānā.

² B. °riṇ. K. Paṭiccharaṃ, al.

³ C. C°. S. a. i° gā° āha.

⁵ K. C. C°. °yaṃ.

⁷ K. B. om. two. S. le° vā sa° vā.

⁸ K. nassanti (for na sa°).

¹⁰ C. C°. S. °gamanam.

¹² K. tānanāya.

¹⁴ K. a. sa.

¹⁶ B. S. °ṇā.

⁴ B. °bbayaṃ.

⁶ C. C°. om. two.

⁹ K. om.

¹¹ K. viso°.

¹³ K. mātāpi°.

¹⁵ K. C. C°. °aṃ ni°.

upāyena maraṇaṃ paṭibāhitaṃ asaṃmatthatāya tānatthāya¹
 lenatthāya² na santi nāma,¹ tena³ vuttaṃ⁴ natthi ñātīsu
 tānatā ti. Etam atthavaśaṃ ti etaṃ⁵ tesāṃ añña-
 aññaṃsa tānaṃ bhavitaṃ asaṃmatthabhāvaśaṃkhataṃ kāra-
 ñaṃ jānītvā paṇḍito catupārisuddhisīlena⁶ saṃvuto rak-
 khitagopito⁷ hutvā nibbānagamaṇaṃ atthaṅgikaṃ⁸
 maggaṃ sīghasīghaṃ⁹ visodheyyā ti attho.

Desanāvasāne Paṭācārā sotāpattiphale paṭiṭṭhahi, aññe
 pi bahū sotāpattiphalādini pāpuṇisū ti.

Paṭācārāya vatthu.¹⁰

Maggavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Visatimo vaggo.¹¹

¹ B. *om.*

² K. *om.*

³ K. *ten' eva.*

⁴ C. *uttaṃ.*

⁵ F. C. C^a. S. *evaṃ.*

⁶ K. *°ddha°.*

⁷ S. *saṃra°.* K. *°to go°.*

⁸ K. *°ika°.*

⁹ B. *sīghaṃ sī°.* K. *sīghaṃ sīṃ°.*

¹⁰ K. *Paṭiccharābhikkhuniva° sammattamaṃ.* B. *°riva°*,
dvādasamaṃ.

¹¹ K. *a. sammato (°tto) hoti.*

XXI. PAKINŃAKAVAGGO.

1. GAŃĠĀROHANAVATTHU.

MATTĀSUKHAPARIOCĀGĀ¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Veḷuvane viharanto attano pubbakammaṇ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye Vesālī² iddhā³ ahosi phitā bahujaṇā⁴ ākiṇṇamanussā, tattha hi vārena rajjaṇ karontānaṇ khattiyānaṇ yeva sattasatādhikāni sattasahassāni⁵ satta⁶ ca khattiyā⁷ ahesuṇ. Tesāṇ vasaṇatthāya⁸ tattakā yeva pāsādā⁹ tattakā yeva¹⁰ kūṭāgārāni uyyāne¹¹ viharanaṭthāya¹² tattakā yeva¹³ ārāmā ca pokkharāṇiyo ca ahesuṇ. Sā aparena samayena dubbhikkhā ahosi dussassa¹⁴, tattha¹⁵ chātakadosena¹⁶ paṭhamāṇ duggatamanussā kālam akaṇsu, tesāṇ¹⁷ tattha tattha chaḍḍitānaṇ kuṇapāṇaṇ gandhena¹⁸ amanussūpaddavena bahutarā¹⁹ kālam akaṇsu,

¹ K. °khaṇ pa°.

³ K. addhā.

⁵ K. tr.

⁷ K. °yāni.

⁸ K. °naṭṭhānaṭṭhāyaṇ.

¹⁰ K. °kān' eva.

¹² B. °hār°. K. S. vihāratthāya.

¹³ K. eva.

¹⁵ K. om.

¹⁶ K. chātado°. B. °bhayena.

¹⁸ K. B. a. amanussā nagaraṇ pavasiṇsu.

¹⁹ K. °hū°. B. bahujaṇā.

² K. °li.

⁴ K. bahū°.

⁶ K. satta ti.

⁹ K. a. ca.

¹¹ K. °na°.

¹⁴ K. B. dusa°.

¹⁷ C. C°. om. B. rep.

tesaṇ kuṇapagandhapatikkūlatāya sattānaṇ ahivātakarogo¹
 uppajji, evaṇ dubbhikkhabhayaṇ² amanussabhayaṇ roga-
 bhayaṇ ti tīni bhayāni³ uppajjiṇsu. Nagaravāsino sanni-
 patitvā rājānaṇ āhaṇsu: 'mahārāja imasmiṇ⁴ nagare tīni
 bhayāni uppannāni, ito pubbe yāva sattamā rājaparivattā⁵
 evarūpaṇ bhayaṇ nāma na uppannaṇ,⁶ pubbe⁷ dhammika-
 rājūnaṇ⁸ kāle evarūpaṇ bhayaṇ n' uppajjati' ti. Rājā
 santhāgāre sabbasannipātaṇ⁹ kāretvā¹⁰ 'sace me¹¹
 adhammikabhāvo atthi¹² vicinathā'¹³ ti āha.¹⁴ Vesāli-
 vāsino sabbappaveṇiṇ¹⁵ vicinantā rañño¹⁶ kiñci dosaṇ
 adisvā 'mahārāja natthi¹⁷ doso' ti vatvā 'kathaṇ nu kho¹⁸
 amhākaṇ bhayaṇ¹⁹ vūpasamaṇ gaccheyyā' ti samman-
 tayiṇsu.²⁰ Tattha¹⁹ ekacce²¹ 'balikammena āyācanāya²²
 maṇḍalakiriyāyā' ti vutte sabbam pi taṇ²³ vidhiṇ²⁴ katvā
 paṭibāhituṇ nāsakkhiṇsu.²⁵ Aññe evaṇ āhaṇsu: 'cha
 satthāro mahānubhāvā²⁶ tesu²⁷ idhāgatamattesu²⁸ bhayaṇ
 vūpasameyyā' ti. Apare 'Sammāsambuddho loka uppanno,
 so hi²⁹ Bhagavā sabbasattahitāya dhammaṇ deseti³⁰

¹ K. B. °tarogo.² B. °kkhā°.³ K. a. sattānaṇ.⁴ K. ismiṇ.⁵ K. B. °ttā.⁶ K. B. °a°.⁷ K. B. °pubbaṇ.⁸ S. °ikānaṇ rā°. K. °ānaṇ hi. B. adha°, with upp°.⁹ K. B. sabbesaṇ sa°.¹⁰ B. katvā.¹¹ K. no.¹² B. a. taṇ.¹³ K. avi°.¹⁴ K. ahaṇsu.¹⁵ B. °aṇ pa°. C. C°. S. sabbe pa°.¹⁶ K. rājūnaṇ.¹⁷ K. a. tumhākaṇ. B. a. te.¹⁸ K. B. a. idaṇ.¹⁹ B. om.²⁰ K. B. ma°.²¹ K. B. a. hi.²² B. °na°.²³ K. vijjaṇ.²⁴ K. vudhiṇ.²⁵ K. B. a. ath'.²⁶ K. B. °vo.²⁷ K. a. Puraṇakassapo Makkhali Gosā Kesakambalo Sañ-
 jayo Veladdhaputto.²⁸ C. C°. °tte. K. °gatesu.²⁹ K. om.³⁰ K. °si.

Tadā pana Satthā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya rañño Bimbisārassa paṭiññaṇaṃ datvā Veluvane viharati, tena ca⁶ samayena Bimbisārasamāgame⁷ Bimbisārena saddhiṃ sotā pattiphalan̐ patto Mahālī nāma Licchavi⁸ tayaṃ⁹ parisati¹⁰ nisinna hoti. Vesālīvāsino mahantaṃ paṇṇākaraṃ sajjetvā ‘rājānaṃ Bimbisāraṃ saññāpetvā Satthāraṃ idha ānethā’¹¹ ti Mahālī c’ eva¹² Licchavin̐ purohitaputtañ¹³ ca pahinissu. Te gantvā rañño paṇṇākaraṃ datvā taṃ pavattiṃ nivadetvā ‘mahārāja Satthāraṃ ambhākaṃ nagaraṃ pesethā’ ti yāciṃsu. Rājā¹⁴ ‘tumhe va jānathā’ ti na sampaticechi. Te¹⁵ Bhagavantaṃ upasaṅkamitvā vanditvā¹⁶ yāciṃsu : ‘bhante Vesālīyaṃ tīni bhayāni uppannāni, tāni¹⁷ tumhesu āgatesu¹⁸ vūpasamiṣanti,¹⁹ ettha bhante gacchāmā’²⁰ ti. Satthā tesan̐ vacanaṃ sutvā āvajjento²¹ ‘Vesālīyaṃ²² Ratanasutte²³ vutthe sarakkhā cakkavalānaṃ koṭisatasahassaṃ pharissati,²⁴ suddhapariyoṣāne²⁵ caturāsītīyā pānasahassānaṃ

²⁵ K. desanā°.

dhammābhisamayo bhavissati,¹ bhayāni vūpasamissanti² ti űatvā³ tesañ vacanañ sampaticchi. Rājā Bimbisāro 'Satthārā kira Vesāligamanañ sampaticchitan' ti sutvā nagare ghosanañ kāretvā Satthārañ upasaṅkamitvā 'kiṇ pana⁴ bhante Vesāligamanañ vo⁵ sampaticchitan' ti pucchitvā⁶ 'āma mahārājā' ti vutte 'tena hi bhante āgametha tāva maggañ paṭijaggissāmī'⁷ ti vatvā⁸ Rājagahassa ca Gaṅgāya ca antare⁹ pañcayojanabhūmiṇ samañ kāretvā¹⁰ yojane yojane vihārañ paṭiṭṭhāpetvā Satthu gamanakālañ¹¹ ārocesi.¹² Satthā pañcahi bhikkhusatehi saddhiṇ maggañ paṭipajji. Rājā yojanantare yojanantare¹³ jannumattena odhinā pañcavaṇṇāni pupphanī okirāpetvā dhajapatākakadaliādini¹⁴ ussāpetvā Bhagavato chattādhi-chattañ¹⁵ katvā dve setacchattāni, ekamekassa bhikkhuno ekamekañ¹⁶ setacchattañ¹⁷ upari dharāpetvā¹⁸ saparivāro pupphagandhādihi¹⁹ pūjañ karonto Satthārañ ekekaṣmiṇ vihāre va²⁰ vasāpetvā mahādānāni²¹ datvā pañcahi divasehi Gaṅgātirañ pāpetvā tattha nāvañ alaṅkaronto Vesālikānañ sāsanañ pahesi:²² 'maggañ paṭiyādetvā Satthu paccuggamanañ karontū' ti. Te²³ 'dviguṇaṇ²⁴ pūjañ karissāmā' ti Vesāliya ca Gaṅgāya ca antare tiyojana-

¹ K. B. a. tāni ca.³ K. a. iti vicāretvā.⁵ B. om.⁷ B. °yādessāmi. K. °yādeyyassāmī.⁸ K. om.¹⁰ K. kārāp°.¹² K. a. aṭha.¹⁴ K. °kādini kaddaliṇ. S. °paṭākā°.¹⁵ K. B. °āti°.¹⁷ C. setassa°.¹⁹ K. gandhapupphādihi.²⁰ B. S. om.²² S. pā°. K. pesesi, a. Vesālikā.²³ K. a. sāsanañ sutvā mayaṇ taṇ.²⁴ B. di°.² C. C°. °ess°.⁴ K. B. om.⁶ B. om.⁹ K. °rā.¹¹ B. āg°.¹³ C°. K. B. om.¹⁶ K. ekakaṇ.¹⁸ B. dhāretvā²¹ B. °nādini.

bhūmiṃ¹ samaṇ kāretvā Bhagavato catūhi,² ekamekassa³ bhikkhuno dvihi dvihi setacchattehi chāttādhichattāni⁴ sajjetvā pūjaṇ kurumānā⁵ āgantvā Gaṅgātīre⁶ atṭhaṇsu. Bimbisāro dve nāvā saṅghāṭetvā⁷ maṇḍapaṇ kāretvā pupphadāmādihi⁸ alaṅkarāpetvā sabbaratanamayaṇ buddha-saṇaṇ paññāpesi. Bhagavā tasmiṇ⁹ nisīdi,¹⁰ bhikkhū pi nāvaṇ abhirūhitvā¹¹ Bhagavantaṇ parivāretvā nisīdiṇsu. Rājā anugacchanto galappamāṇaṇ udakaṇ otaritvā 'yāva bhante Bhagavā āgacchati tāvāhaṇ idh' eva Gaṅgātīre vasissāmi' ti vatvā nāvaṇ uyyojetvā nivatti. Satthā yojanamattaṇ¹² addhānaṇ¹³ Gaṅgāya gantvā¹⁴ Vesālīyānaṇ¹⁵ sīmaṇ pāpuni. Licchavirājāno Satthāraṇ paccuggantvā¹⁶ galappamāṇaṇ udakaṇ pavisitvā¹⁷ nāvaṇ tīraṇ¹⁸ upanetvā Satthāraṇ nāvāto otārayiṇsu.¹⁹ Satthārā²⁰ otaritvā tīre akkantamatte yeva mahāmegho utṭhahitvā pokkharavassaṇ vassi, sabbattha jannuppamāṇaūruppamāṇakatippamāṇādīni²¹ udakāni sandantāni sabbakupaṇāni Gaṅgaṇ pavesayiṇsu,²² parisuddho bhūmibhāgo ahosi. Licchavirājāno Satthāraṇ yojane²³ yojane²³ vāsetvā²⁴ mahādānāni²⁵ datvā²⁶ diguṇaṇ²⁷ pūjaṇ karontā tihi diva-

¹ C. C^a. °naṇ bhū°.

³ K. ekek°.

⁵ K. kar°.

⁷ B. °yojetvā. K. a. tattha.

⁸ K. °dinihi.

¹⁰ B. °ati.

¹² K. ayo°.

¹⁴ K. patvā.

¹⁶ B. paccuggamaṇaṇ katvā.

¹⁸ B. a. pavesetvā nāvaṇ.

¹⁹ B. otariṇsu.

²¹ B. om. °ūruppamāṇa°. K. °diti.

²² B. pavisīṇsu.

²³ C. C^a. a. ca. K. om. one yo°.

²⁴ K. B. vāsāp°.

²⁶ K. a. mahāsakkārāni.

² K. B. a. setachattehi.

⁴ K. B. °āti°.

⁶ K. °āya tī°.

⁹ K. et°.

¹¹ K. °ruyho°.

¹³ K. om.

¹⁵ B. S. °kānaṇ.

¹⁷ B. otaritvā.

²⁰ K. °āri.

²⁵ K. B. °naṇ.

²⁷ K. dvi°.

sehi Vesāliṇ¹ nayiṇsu.² Sakko devarājā devagaṇapari-
vuto³ agamāsi, mahesakkānaṇ⁴ devānaṇ⁵ sannipātena⁶
amanussā yebhuyyena palāyiṇsu. Satthā sāyaṇ nagara-
dvāre thatvā Ānandattheraṇ āmantesi: 'imaṇ⁷ Ānanda⁸
Ratanasuttaṇ uggaṇhitvā Licchavikumārehi saddhiṇ vica-
ranto Vesāliyā tiṇṇaṇ pākārānaṇ antare parittaṇ karohi'
ti. Thero Satthārā dinnāṇ⁹ Ratanasuttaṇ uggaṇhitvā
Satthu selamayapattena udakaṇ ādāya nagaradvāre thito
paṇidhānato paṭṭhāya va¹⁰ Tathāgatassa dasa pāramiyo¹¹
pañca mahāpariccāge lokatthacariyā nātatthacariyā buddhi-
cariyā¹² ti tisso cariyā,¹³ pacchimabhavē gabbhāvakkantiṇ¹⁴
jātiṇ abhinikkhamaṇaṇ padhānacariyaṇ bodhipallaṇke
Māravijayaṇ sabbaññutaññānapaṭivedhaṇ¹⁵ nava lokuttara-
dhamme ti sabbe p' ime buddhagūṇe āvajjitvā¹⁶ nagaraṇ
pavisitvā tiyāmarattiṇ tīsu pākārantaṇsu parittaṇ karonto
vicari. Tena 'yaṇ kiñci'¹⁷ ti vuttamatte yeva uddha-
khittaṇ¹⁸ udakaṇ amanussānaṇ upari pati,¹⁹ tatiyagāthāto²⁰
paṭṭhāya rajatavaṭṭasakūni viya udabindū²¹ ākāse
uggantvā²² gilānāmanussānaṇ²³ upari patiṇsu, tāvad eva
upasantarogā²⁴ manussā utṭhāy'²⁵ utṭhāya therāṇ pari-

¹ K. °iyaṇ.² S. nesuṇ.³ K. °nehi pa°.⁴ B. °kkh°.⁵ K. °atānaṇ.⁶ K. santi°.⁷ B. om.⁸ K. tr.⁹ C. C°. °nna°.¹⁰ S. ca. K. B. om.¹¹ K. B. a. dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyo,
and B. a. ti samatiṇsapāramiyo.¹² K. B. buddhattha°.¹³ K. B. °yāyo. B. a. pūretvā.¹⁴ B. gabbhavo°.¹⁵ B. a. dhammacakkapavattanaṇ.¹⁶ B. °etvā. K. a. thero.¹⁷ K. a. vitaṇ, va. 3.¹⁸ B. uddhaṇ khitta°. K. uddhaṇ.¹⁹ K. patṭi ti. B. patati.²⁰ B. yānidha bhūtāni ti gāthākathanato.²¹ K. B. udaka°. K. °vi°.²² B. °ena gantvā.²³ K. gilānaṇ ma°.²⁴ B. vūpa°. K. rupasamantarogo.²⁵ K. om.

vārayiṇsu,¹ 'yaṇ kiñci'² ti vuttapadato paṭṭhāya udaka-
 phusitehi³ phutṭhā⁴ pubbe⁵ alātasañkāra-kūṭabhittipadesā-
 dinissitaamanussā⁶ tena tena dvārena palāyiṇsu,⁷ dvārāni
 anekasahassāni⁸ ahesuṇ, tesu⁹ okāsaṇ¹⁰ alabhantā pākā-
 raṇ¹¹ bhinditvā¹² palāyiṇsu. Mahājano nagaramajjhe
 santhāgāraṇ¹³ sabbagandhehi upalimpitvā¹⁴ upari suvaṇṇa-
 tārakādivicittaṇ¹⁵ vitānaṇ bandhitvā buddhāsaṇaṇ paññā-
 petvā Satthāraṇ ārocesi,¹⁶ nisīdi Satthā paññatte āsane,¹⁷
 bhikkhusaṅgho pi Licchavigaṇo pi Satthāraṇ parivāretvā
 nisīdi, Sakko pi¹⁸ devarājā devagaṇaparivuto patirūpe
 okāse atṭhāsi.¹⁹ Thero pi sakalanagaraṇ anuvicaritvā
 vūpasantarogena²⁰ mahājanena saddhiṇ āgantvā Satthāraṇ
 vanditvā nisīdi. Satthā parisāṇ²¹ oloketvā tad eva Rata-
 nasuttaṇ abhāsi, desanāvasāne caturāsītiyā pānasahassā-
 naṇ dhammābhisamayo ahosi, evaṇ punadivase pi ti²²
 sattāhaṇ tad eva suttaṇ²³ desetvā sabbabhayaṇaṇ vūpa-
 santabhāvaṇ²⁴ ñatvā Licchavigaṇaṇ āmantetvā Vesālito
 nikkhami. Licchavirājāno diguṇaṇ²⁵ sakkāraṇ karontā
 puna tīhi divasehi Satthāraṇ Gaṅgātīraṇ nayiṇsu. Gaṇ-
 gāya²⁶ nibbattanāgarājāno²⁷ cintayiṇsu: ²⁸ 'manussā Tathā-

¹ B. °resuṇ. K. °retaṇsu.² K. a. vattan.³ K. °phuss°.⁴ B. °aphutṭhā.⁵ B. sabbe.⁶ C. °dīni ni°. B. °sāni ni°. B. S. °itā am°. K. B. apa-
 lāyantā saṇ°.⁷ B. a. tāni.⁸ K. B. anokāsāni.⁹ B. te.¹⁰ K. om. three.¹¹ K. pāvāk°.¹² B. a. pi.¹³ K. °ṇṭh°.¹⁴ K. S. °etvā.¹⁵ C. C°. suvaṇṇavi°.¹⁶ K. B. ānesi; *lege* āropesi or ārohesi?¹⁷ K. B. Sa° pa° ā° ni°.¹⁸ B. om.¹⁹ K. a. atha.²⁰ K. vupasamanta°.²¹ B. therāṇ pi.²² K. pi punadivase pi. B. om pi ti.²³ K. B. ratanasu°.²⁴ K. °samanta°.²⁵ K. dvi°.²⁶ K. °yaṇ.²⁷ K. °ttā nā°.²⁸ K. S. °esuṇ.

gatassa sakkāraṇ karonti, mayaṇ kiṇ na¹ karomā' ti te suvaṇṇarajatamanimayā nāvāyo māpetvā suvaṇṇarajata-manimaye² pallaṅke paññāpetvā pañcavaṇṇapaduma-saṇchannaṇ udakaṇ karitvā 'bhante amhākam pi anugahaṇ karoṭhā' ti attano attano nāvaṇ abhirūhanatthāya³ Satthāraṇ yāciṇsu. 'Manussā ca nāgā ca Tathāgatassa pūjaṇ karonti,⁴ mayaṇ⁵ kiṇ na⁶ karomā' ti bhucma-tṭhakadeve⁷ pi ādiṇ katvā yāva akanitṭhabrahmalokā sabbadevatā⁸ sakkāraṇ kariṇsu. Tattha nāgā yojanikāni chattādhichattāni⁹ ukkhipiṇsu, evaṇ heṭṭhā nāgā, bhūmitale¹⁰ rukkhagacchapabbatādisu¹¹ bhummatṭhakā¹² devatā, antalikkhe ākāsaṭṭhā¹³ devā¹⁴ ti nāgabHAVANAṇ ādiṇ katvā¹⁵ cakkavālapariyantena¹⁶ yāva brahmalokā chattādhichattāni¹⁷ ussāpitāni ahesuṇ. Chattanta-resu dhajū, dhajanta-resu patākā,¹⁸ tesu¹⁹ antarantarā²⁰ pupphadūmavāsacupṇadhūpādīhi²¹ sakkāro ahosi. Sabbalaṇṅkārapaṭimaṇḍitā devaputtā²² chaṇavesaṇ²³ gahetvā ugghosayamānā²⁴ ākāse vicariṇsu. Tayo eva²⁵ kira samāgamā mahantā ahesuṇ — Yamakapāṭihāriyasamāgamō²⁶ Devorohanāsamāgamō ayaṇ Gaṅḍarohanāsamāgamō ti. Paratīre²⁷ Bimbisāro pi Licchavīhi katasakkārato diguṇaṇ²⁸ sakkāraṇ saj-

¹ K. nu kho.² K. a. va. B. a. ca.³ S. nāvābhi°. K. °yh°.⁴ K. °iṇsu.⁵ B. a. pana.⁶ K. nu kho.⁷ B. S. bhūma°. K. °devatā.⁸ K. sabbe de°. B. sabbe devā.⁹ B. °āti°. K. chattāni.¹⁰ K. C. C°. S. °la°.¹¹ K. rukke ga°.¹² K. °ka°.¹³ B. S. °tṭha°. K. °tṭhaka°.¹⁴ K. devatā.¹⁵ K. suka°.¹⁶ K. °ntā.¹⁷ K. chattāni chattāni. B. °āti°.¹⁸ C. C°. pat°. K. padhāṭakā.¹⁹ K. B. °saṇ.²⁰ B. antarā.²¹ K. °māla° for °vāsa°. B. °dhum°.²² B. a. ca.²³ K. channaṇ ve°.²⁴ K. abhiṭṭhavamānā.²⁵ K. evaṇ.²⁶ K. °hiriya°. ²⁷ C. C°. a. hi.²⁸ K. dvi°, al.

jetvā Bhagavato āgamanāṃ udikkhamāno aṭṭhāsi. Satthā Gaṅgāya ubhosu passesu rājūnaṃ mahantaṃ¹ paṇḍitānaṃ oloketvā nāgādīnaṃ ca ajjhāsayāṃ viditvā ekekaṇāyāya² pañcasatābhikkhuparivāraṃ³ ekekaṃ nimmitabuddhaṃ māpesi. So ekekassa setacchattassa c'eva⁴ kapparuḍḍhassa ca pupphadāmassa⁵ ca heṭṭhā nāgaganāparivuto⁶ nisinno hoti. Bhummatṭhakadevatādisu⁷ pi ekekasmīṃ okāse saparivāraṃ⁸ ekekaṃ nimmitabuddhaṃ māpesi. Evaṃ sakalacakkavālagabbhe⁹ ekussave ekacchaṇe¹⁰ viya¹¹ ca jāte¹² nāgānaṃ anuggahaṃ karonto ekaṃ¹³ ratanaṇāvaṃ abhirūhi, bhikkhusu pi ekeko ekekam¹⁴ eva nāvaṃ¹⁵ abhirūhi.¹⁶ Nāgarājāno¹⁷ Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nāgabhavanaṃ pavesetvā sabbarattīṃ Satthu santike dhammakathaṃ sutvā dutiyadivase dibbena khādānīyena bhojanīyena Buddhapamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ parivisiṃsu. Satthā anumodanaṃ katvā nāgabhavanā nikkhamitvā¹⁸ sakalacakkavāladēvatāhi¹⁹ pūjyamāno²⁰ pañcahi nāvāsatehi Gaṅgānadiṃ atikkami.²¹ Rājā paccuggantvā Satthāraṃ nāvāto otāretvā āgamanakāle Licchavīhi katasakkārato diguṇaṃ sakkāraṃ katvā purimanāyena²² eva pañcahi divasehi Rājagahaṃ ānesi.²²

¹ K. om.² K. B. °āya nā.³ B. pañcapañcabhikkhusata°.⁴ K. a. evarūpa°.⁵ K. B. mālāpu°.⁶ K. °rājaga°.⁷ K. bhūmmaka°. S. ca for pi.⁸ K. °rañ ca.⁹ B. a. ekālāṇkāre.¹⁰ K. °cchante.¹¹ B. yeva.¹² K. jāyate (om. ca). C. C°. °to. B. a. Satthā.¹³ K. eka°.¹⁴ K. ekam.¹⁵ K. B. om.¹⁶ C. C°. °yhi.¹⁷ K. °jā.¹⁸ K. °mi Satthā.¹⁹ C. C°. °le de°.²⁰ C. C°. °aya°.²¹ K. a. Bimbisāro.²² K. abhinesī, a. tenāhaṃsu :

Saddhādvigūṇasampanno sāsane yo narissaro
paccuggantvā mahāviraṃ sa rāja balabāhanā
pūjitvā dīpadhūpehi sasāṅghaṇekānāyakaṃ (°ṇ e°)
Gaṅgāto nayi Sambuddhaṃ pañcahi divasehi ca
patvā Veluvanārāmaṃ tattha vassī jīno varo ti.

Tasmīṃ Veluvanārāme viharante yeva.

Dutiyadivase bhikkhū piṇḍapāṭapaṭikkantā sāyaṇhasa-
maye dhammasabhāyaṇ¹ nisinnā² kathaṇ samutṭhāpesuṇ :
'aho buddhānaṇ ānubhāvo,³ aho Satthari devamanussānaṇ
pasādo. Gaṅgāya⁴ nāma orato ca⁵ parato⁶ ca atṭhayo-
janamagge⁷ Buddhagatena pasādena rājūhi samatalaṇ
bhūmiṇ katvā vālukā⁸ okinnā,⁹ jannumattena odhinā nānā-
vaṇṇāni pupphāni santhatāni, Gaṅgāya udakaṇ nāgānu-
bhāvena pañcavaṇṇehi padumehi saṇchannaṇ,¹⁰ yāva
akaṇiṭṭhabhavanantare¹¹ chattādhichattāni¹² ussāpitāni,¹³
sakalacakkavālagabbhaṇ ekālaṇkāraṇ ekussavaṇ viya ca¹⁴
jātan¹⁵ ti. Satthā āgantvā 'kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinnā' ti pucchitvā, 'imāya nāmā'
ti vutte, 'na hi¹⁶ bhikkhave esa pūjāsakkāro mayhaṇ
buddhānubhāvena nibbatto na nāgadevabrahmānubhāvena,
atīte pana appamattapariccāgānubhāvena¹⁷ nibbatto' ti
vatvā bhikkhūhi yācito tam atthaṇ pakāsetuṇ¹⁸ atītaṇ
āhari :

'Atīte pana¹⁹ Takkasilāyaṇ Saṅkho nāma brāhmaṇo
ahosi. Tassa putto Susīmo nāma māṇavo soḷasavassud-
desiko ekadivasaṇ²⁰ pitarāṇ upasaṅkamitvā²¹ 'icchām'
ahaṇ tāta Bārāṇasiṇ gantvā mante sajjhāyitun²² ti.
Atha naṇ pitā āha : 'tena hi tāta asuko²³ nāma brāhmaṇo

¹ K. °vaṇ.² K. B. sannī°.³ B. mahānu°. K. a. acchiriyo.⁴ K. °yaṇ.⁵ K. om.⁶ C. C°. pu°. K. pabarato.⁷ K. aḍḍhattha°. K. B. S. °ne ma°.⁸ K. bālū°.⁹ K. °kāki°.¹⁰ B. °nnā.¹¹ K. °nāni. B. °nā.¹² K. B. °āti°.¹³ K. °itā.¹⁴ B. om.¹⁵ K. jāyatan.¹⁶ K. om.¹⁷ S. °ttaka°. K. °ttakara°.¹⁸ B. om. three.¹⁹ K. B. om.²⁰ C. C°. a. hi.²¹ S. a. āha.²² B. ajjh°.²³ K. assako.

mama sahāyako, tassa santikaṇ gantvā adhiyassū¹ ti. So 'sādhū' ti paṭisunitvā² anupubbena Bārāpasiṇ patvā³ taṇ brāhmaṇaṇ⁴ upasaṇkamitvā pitarā pahitabhāvaṇ⁵ ācikkhi. Atha naṇ so 'sahāyakassa me putto' ti⁶ sam-
 paṭicchitvā paṭipassaddhadarathaṇ⁷ bhaddakena divasena
 mante vācetun ārabhi. So⁸ lahuṇ ca gaṇhanto⁹ bahuṇ
 ca¹⁰ gaṇhanto¹¹ gahitagahitaṇ ca suvaṇṇabhājane pak-
 khittasihatelaṇ¹² iva¹³ avinassamānaṇ dhārento na cirass'
 eva ācariyassa sammukhato¹⁴ uggaṇhitabbaṇ¹⁵ sabbaṇ¹⁶
 uggaṇhitvā sajjhāyaṇ¹⁷ karonto attano uggaṇhitasippassa¹⁸
 ādimajjham eva passati no pariyosānaṇ. So ācariyaṇ
 upasaṇkamitvā 'ahaṇ¹⁹ imassa sippassa ādimajjham eva
 passāmi, no pariyosānaṇ' ti vatvā ācariyena 'aham pi¹⁹
 tāta na passāmi' ti vutte, 'atha ko²⁰ ācariya pariyosānaṇ
 jānāti' ti pucchitvā, 'ime tāta Isipatane²¹ isayo²² viha-
 ranti, te jāneyyun, tesāṇ santikaṇ upasaṇkamitvā puc-
 chassū²³ ti²⁴ ācariyena vutte paccekabuddhe²⁵ upasaṇ-
 kamitvā pucchi: 'tumhe kira²⁶ pariyosānaṇ jānathā²⁷
 ti.²⁸ 'Āma jānāmā' ti. 'Tena hi me ācikkhathā' ti.
 'Na²⁹ mayaṇ pana apabbajitassa ācikkhāma, sace te³⁰

¹ K. B. adhi°.

² S. paṭissuṇito for four. K. a. pitarāṇ āpucchitvā.

³ K. supa°.

⁴ K. a. sa.

⁵ K. pahiṇita°.

⁶ K. a. taṇ.

⁷ B. °tho.

⁸ K. B. a. taṇ.

⁹ B. om. three.

¹⁰ K. om. two.

¹¹ B. ugg°, a. attano ug°, om. ca.

K. a. taṇ.

¹² K. om. °sīha°.

¹³ K. om.

¹⁴ K. mu°.

¹⁵ K. uggahi°.

¹⁶ B. om.

¹⁷ K. sajjhāsayāṇ.

¹⁸ B. °ahita°.

¹⁹ K. om

²⁰ S. kho, ko before jān°.

²¹ K. °pattane.

²² K. isiyo. B. tr.

²³ K. °issā.

²⁴ B. a. so.

²⁵ B. °ddhaṇ.

²⁶ K. a. tiṇaṇ.

²⁷ B. jānā°.

²⁸ C. C°. a. koci. S. a. keci.

²⁹ S. before āci°.

³⁰ S. om.

pariyosānen'¹ attho pabbajjassū'² ti. So 'sādhū' ti sampatiṇṇhitvā tesañ santike pabbaji. Ath' assa te³ 'idaṇ tava sikkhassū' ti vatvā 'evaṇ te⁴ nivāsetabbāṇ evaṇ pārūpitabban' ti-ādinā nayena ābhisamācārikaṇ⁵ ācikkhiṇsu. So tattha⁶ sikkhanto⁷ upanissayasampannattā⁸ na cirass' eva paccekasambodhiṇ⁹ abhisambujjhivā sakalaBārāṇasinagare¹⁰ gagaṇatale punṇacando viya pākato lābhaggayasaggappatto ahosi. So appāyukasāṇvattanikassa kammassa katattā na cirass' eva parinibbāyi. Ath' assa paccekabuddhā ca mahājano ca¹¹ sarirakiccaṇ katvā dhātuyo¹² gahetvā nagaradvāre thūpaṇ¹³ patitthāpesuṇ.¹⁴ Saṅkha¹⁵ brāhmaṇo 'putto me ciragato¹⁶ taṇ¹⁷ pavattim assa¹⁸ jānissāmi' ti taṇ datṭhukāmo Takkaṣilāto nikkhamitvā anupubbena Bārāṇasiṇ patvā mahājanakāyaṇ sannipatitaṇ disvā 'addhā imesu eko pi me¹⁹ puttassa pavattiṇ jānissatī' ti upasaṅkamitvā pucchi:²⁰ 'Susīmo nāma māṇavo idhāgami, api nu²¹ tassa pavattiṇ jānathā'²² ti. 'Āma brāhmaṇa jānāma, asukassa²³ nāma²⁴ brāhmaṇassa santike²⁵ tayo vede sajjhāyivā²⁶ pabbajitvā paccekasammāsambodhiṇ²⁷ sacchikatvā parinibbuto,²⁸ ayam assa thūpo patitthāpito' ti. So bhūmiṇ hatthena paharivā roditvā

¹ K. °ne.³ B. tesañ.⁵ C^a. K. B. abhi°.⁷ K. 'bhi°.⁹ K. °kabodhiṇ. B. °i.¹¹ K. om.¹³ S. a. katvā.¹⁵ K. °khāpi.¹⁷ B. om. K. gatā°.¹⁹ S. om.²⁰ S. °iṇsu. K. om.²¹ B. a. kho.²³ K. assa°.²⁵ C. C^a. om.²⁷ K. °kabo°. B. °kasambo°.² K. °issatī.⁴ K. om. two.⁶ B. tatth' eva.⁸ K. °sampaṭāya.¹⁰ K. Bā°.¹² B. a. ca.¹⁴ B. kāresuṇ.¹⁶ K. cirañ ga°.¹⁸ K. pi 'ssa.²² B. jānā°.²⁴ B. om.²⁶ K. a. tato nikkhami.²⁸ K. °bbāyissati.

kanditvā¹ taṃ cetiyaṅgaṇaṃ gantvā² tiṇāni uddharitvā uttarasātakena³ vālukaṃ āharitvā cetiyaṅgaṇe ākiritvā kamaṇḍaluto⁴ udakena⁵ paripphositvā vanapupphehi pūjaṃ katvā sātakena patākaṃ⁶ āropetvā thūpassa upari attano chattakaṃ⁷ bandhitvā pakkāmi.'

Satthā idaṃ atitaṃ āharitvā 'tadā bhikkhave ahaṃ Saṅkho nāma⁸ brāhmaṇo ahoṣiṃ, mayā Susīmassa paccekabuddhassa cetiyaṅgaṇe tiṇāni uddhatāni, tassa me⁹ nissandena atthayojanaṃ¹⁰ maggaṃ vigatakhāṇukaṇḍakaṃ¹¹ katvā suddhaṃ samatalaṃ kariṃsu¹²; mayā tattha vāluka okiṇṇā,¹³ tassa me nissandena atthayojanaṃ maggaṃ vālukaṃ okiriṃsu; mayā¹⁴ tattha vanakusumehi pūjā katā, tassa me¹⁵ nissandena atthayojane magge nānavaṇṇāni pupphāni okiṇṇāni¹⁶ ekayojanatthāne Gaṅgāya udakaṃ pañcavaṇṇehi padumehi sañchannaṃ; mayā tattha kamaṇḍalūdakena¹⁷ bhūmi paripphositā, tassa me¹ nissandena Vesāliyaṃ pokkharavassaṃ vassi; mayā tattha patākā¹⁸ āropitā chattaḥ ca baddhaṃ,¹⁹ tassa me nissandena yāva akaniṭṭhabhavanā dhaṃapatākā chattaḍḍhichattādihi²⁰ sakalacakkavālagabbhaṃ ekussavaṃ viya²¹ jātaṃ—iti kho bhikkhave esa pūjasakkāro mayhaṃ n' eva buddhānubhāvena nibbatta, na nāgadevabrahmaṇubhāvena,²² atīte pana appamattakapariccāgānubhāvenā' ti vatvā dhammaṃ desento imaṃ gātham āha :

¹ K. kaṇi°.

³ K. C. C^a. uttari°.

⁴ K. °lunā. C. C^a. S. °lato.

⁶ C. C^a. K. S. paṭ°.

⁸ B. om.

¹⁰ B. °na°, so *infra*.

¹¹ B. vik° °khāṇukakaṇḍakaṃ.

¹³ B. °āni °āni.

¹⁵ B. om.

¹⁷ B. °lu-ud°.

¹⁹ B. bandhaṃ (*freq.*).

²¹ C. C^a. om.

² K. a. tato.

⁵ K. °ka.

⁷ K. sātakaṃ.

⁹ B. a. kammaṣsa.

¹² B. har°.

¹⁴ B. om.

¹⁶ B. om. two.

¹⁸ B. °kāni.

²⁰ B. °āti°.

²² C. C^a. S. om. three.

290. 'Mattāsukhapariccāgā passe ce¹ vipulaṇ sukhaṇ
caje mattāsukhaṇ dhiro sampassaṇ vipulaṇ
sukhaṇ' ti.

Tattha² mattāsukhaṇ ti pamāṇasukhaṇ³ parittaka-
sukhaṇ vuccati, tassa pariccāgena, vipulaṇ sukhaṇ ti
udārasukhaṇ⁴ nibbānasukhaṇ ti vuccati, tañ ce passeyyā
ti attho, idaṇ vuttaṇ hoti: ekaṇ⁵ hi bhojanapātiṇ⁶ sajjā-
petvā bhuñjantassa mattāsukhaṇ nāma uppajjati, taṇ pana
paricajjitvā uposathaṇ vā karontassa dānaṇ vā dadantassa⁷
vipulaṇ ulāraṇ nibbānasukhaṇ nāma nibbattati, tasmā sace
evaṇ tassa mattāsukhassa pariccāgā vipulaṇ sukhaṇ passati,
ath' etaṇ vipulaṇ sukhaṇ sammā passanto paṇḍito taṇ
mattāsukhaṇ cajeyyā ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.
Gaṅḍārohanavattu.⁸

2. KUKKUṬAṆḌAKHĀDIKĀVATTHU.

Paradukkhūpadhānenā ti imaṇ dhammadesanaṇ
Satthā Jetavane viharanto ekaṇ kukkuṭaṇḍakhādikaṇ⁹
ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṇ kira avidūre Paṇḍupuraṇ¹⁰ nāma eko gāmo,
tath' eko kevaṭṭo vasati. So Sāvatthiṇ¹¹ gacchanto¹²
Aciravatiyā¹³ kacchapaṇḍāni¹⁴ disvā tāni ādāya Sāvatthiṇ
gantvā¹² ekasmiṇ gehe pacāpetvā khādanto tasmiṇ gehe

¹ C. C^a. passate. C. corr. passe te.

² F. a. mattāsukhapariccāgā ti. B. for mattāsukhaṇ ti.

³ B. pamāṇayuttakaṇ taṇ.

⁴ B. ulāraṇ su^o.

⁵ B. ekasmiṇ.

⁶ B. °iyaṇ.

⁷ C. C^a. dentassa.

⁸ B. Attano pubbakammava^o, paṭhamayaṇ.

⁹ B. °ṭa a^o.

¹⁰ B. Paṇḍuraṇ.

¹¹ C. C^a. °iyaṇ.

¹² B. āg^o.

¹³ B. °iyaṇ.

¹⁴ C. C^a. °ṇḍādīni. S. °paṇḍ^o, al.

kumārikāya pi ekaṇ aṇḍaṇ¹ adāsi. Sā taṇ khāditvā tato paṭṭhāya aññaṇ khādaṇiyaṇ nāma na icchati.² Ath' assā mātā kukkuṭiyā vijātaṭṭhānato ekaṇ aṇḍaṇ gahetvā adāsi. Sā taṇ khāditvā rasataṇhāya baddhā tato paṭṭhāya sayam eva kukkuṭiyā aṇḍāni gahetvā khādati, kukkuṭi³ vijāta-vijātakāle taṇ attano aṇḍāni gahetvā⁴ khādantiṇ⁵ disvā tāya upaddutā⁶ āghātaṇ bandhitvā 'ito dāni cutā yakkhini⁷ hutvā tava⁸ dārake khādituṇ samatthā hutvā nibbatteyyan' ti patthanayaṇ ṭhapetvā kālaṇ katvā tasmiṇ yeva gehe majjārī hutvā nibbatti. Itarāpi kālaṇ katvā tatth' eva kukkuṭi hutvā nibbattā kukkuṭaṇḍāni⁹ vijāyi. Majjārī āgantvā tāni khāditvā dutiyam pi tatiyam pi khādi yeva. Kukkuṭi 'tayo vāre mama aṇḍāni khāditvā idāni man pi khāditukāmā 'si, ito cutā saputtikaṇ taṇ¹⁰ khādituṇ labheyyan' ti patthanayaṇ katvā tato cutā dīpinī hutvā nibbatti. Itarāpi kālaṇ katvā migī hutvā nibbatti.¹¹ Tassā vijātakāle dīpinī āgantvā taṇ saddhiṇ puttakehi¹² khādi. Evaṇ khādantā pañcasu attabhāvasatesu añña-maññaassa dukkhaṇ uppādetvā avasāne ekā yakkhini hutvā nibbatti, ekā Sāvattiyaṇ kuladhītā hutvā nibbatti. Ito paraṇ 'na hi verena verāni' ti¹³ gāthāvannaṇāyā¹⁴ vuttanayen' eva veditabbaṇ. Idha pana Satthā 'veraṇ hi¹⁵ averena upasammati¹⁶ no verenā' ti vatvā ubhinnaṇ pi dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

291. 'Paradukkhūpadhānena¹⁷ yo¹⁵ attano¹⁸ sukham icchati,
verasaṇsaggasaṇsatṭho verā so na parimuc-
cati' ti.

¹ B. om.

² S. sā.

³ S. om. six.

⁷ C. C^a. yakkhi.

⁹ B. °tī a°.

¹¹ C. C^a. S. om. six.

¹³ Vs. 5.

¹⁵ S. om.

¹⁷ C^a. °dā°.

² B. icchi.

⁴ C. C^a. om. seven.

⁶ B. a. sā.

⁸ B. a. jātaṇ.

¹⁰ C. C^a. om.

¹² B. puttehi.

¹⁴ B. gāthāya.

¹⁶ S. vūp°.

¹⁸ B. attānaṇ.

Tattha parādukkhūpadhānena¹ ti parasmīṃ dukkhūpadhānena parādukkhūpadānā² ti attho, verasaṅsaggasasaṅsaṭṭho ti yo³ puggalo akkosanapaccakkosanapaharaṇapaṭipaharaṇādīnaṃ⁴ vasena aññaṃaññaṃ⁵ katena verasaṅsaggena saṅsaṭṭho verā so na parimuccati niccakālaṃ veravasena dukkham eva pāpuṇāti ti attho.

Desanāvasāne yakkhinī saraṇesu paṭiṭṭhāya pañcasīlāni samādiyitvā verato mucchi,⁶ itarāpi sotāpattiphale paṭiṭṭhahi, sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Kukkuṭaṇḍakhādikāya vatthu.⁷

3. BHADDIYABHIKKHUVATTHU.

Yaṃ hi kiccaṃ ti imaṃ dhammadeśanaṃ Satthā Bhaddiyaṃ nissāya Jātiyāvane viharanto Bhaddiya-bhikkhū⁸ ārabha kathesi.

Te kira pādūkamaṇḍane⁹ uyyuttā ahesuṃ, yathāha:¹⁰ ‘tena kho pana samayena Bhaddiyā bhikkhū anekavihiṭaṃ pādūkamaṇḍanānuyogam¹¹ anuyuttā viharanti tiṇapādukaṃ karonti pi kārāpenti pi muñjapādukaṃ karonti pi kārāpenti pi babbajapādukaṃ hintālapādukaṃ kamalapādukaṃ,¹² kambalapādukaṃ karonti pi kārāpenti pi, riñcanti¹³ uddeśaṃ paripucchāṃ adhisilaṃ adhicitthaṃ adhipaññaṃ¹⁴ ti. Bhikkhū tesāṃ tathākaraṇabhāvaṃ¹⁵ jānitvā¹⁶

¹ C^a. corr. °dā°.

² B. S. parassa du°. F. C. °dhā°. ³ B. so.

⁴ C. °pakko°. C^a. °paṭikko°. B. °paribhāsana° for °paccakkosana°. F. B. C. C^a. °paṭiharana°.

⁵ S. °ññaaka°. B. °ññave°. ⁶ B. muñci.

⁷ B. Ekākukkuṭaandakhādikāva°, dutiyaṃ.

⁸ B. °iye bhi°.

⁹ B. °nena.

¹⁰ Mahāvagga, v. 8.

¹¹ M. °kaṃ ma°

¹² B. om.

¹³ C. C^a. S. vicaranti.

¹⁴ B. °ññā.

¹⁵ B. °kār°.

¹⁶ B. om.

ujjhāyitvā Satthu ārocesuṇ. Satthā te bhikkhū garahitvā
'bhikkhave tumhe aññena kiccena āgantvā¹ aññasmīṇ
yeva kicce uyyuttā' ti vatvā dhammaṇ desento imā gāthā
abhāsi :

292. 'Yaṇ hi kiccaṇ tad² apaviddhaṇ akiccaṇ pana
kayirati,
unnalānaṇ³ pamattānaṇ tesāṇ vaḍḍhanti āsavā.

293. Yesañ ca susamāradhā niccaṇ kāyagatā sati,
akiccaṇ te na sevanti kicce sātaccakārino,
satānaṇ sampajānānaṇ atthaṇ gacchanti āsavā' ti..

Tattha yaṇ hi kiccaṇ ti bhikkhuno hi pabbajitakā-
lato paṭṭhāya aparimāṇasilakkhandhagopanaṇ araññavāso
dhūtaṅgapariharaṇaṇ bhāvanārāmatā ti evamādi⁴ kiccaṇ
nāma, imehi pana yaṇ attano kiccaṇ taṇ apaviddhaṇ
chaḍḍitaṇ, akiccaṇ ti bhikkhuno pana⁵ chattaṃaṇḍanaṇ⁶
upāhanapādukapattathālekadhammakarakakāyabandhana -
aṇsavattakamaṇḍanaṇ⁷ akiccaṇ nāma yehi⁸ taṇ kayirati
tesāṇ mānananaṇ⁹ ukkhipitvā caraṇena unnalānaṇ sati-
vossaggena pamattānaṇ cattāro pi¹⁰ āsavā vaḍḍhanti ti
attho. Susamāradhā ti supariggahitā,¹¹ kāyagatā
satī ti kāyānupassanā bhāvanā, akiccaṇ ti te evaṇ¹² ti
attho, kicce ti pabbajitakālato paṭṭhāya kattaḃbe aparimā-
ṇasilakkhandhagopanaṇādike karaṇīye, sātaccakārino
ti satatakārino atṭhitakārino, tesāṇ satiyā avippavāseṇa

¹ B. āgatā.

³ C. C. S. °l°.

⁵ B. om.

⁷ B. upāhanamaṇḍana°. B. °baddhaka°. F. °asaṇ-
vaddhana°.

⁸ B. mānanana°.

¹⁰ B. etaṇ.

¹² B. na kar° na sev°.

² B. om.

⁴ B. °ādini.

⁶ F. C. C. B. °na°.

⁹ B. supagga°.

¹¹ B. ki°.

satānaṃ sātthakasampajaññaṃ¹ sappāyasampajaññaṃ² go-
carasampajaññaṃ asammohasampajaññaṃ ti catūhi sam-
pajaññehi sampajānānaṃ cattāro pi āsavā atthaṃ gac-
chanti parikkhayaṃ abhāvaṃ³ gacchanti ti attho.

Desanāvasāne bhikkhū arahatte patitṭhahiṃsu, sam-
pattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Bhaddiyabhikkhūnaṃ vattu.⁴

4. LAKUṆṬAKABHADDIYATTHERAVATTHU.

Mātaran ti imaṃ dhammādesanaṃ Satthā Jetavane
viharanto Lakuṇṭakabhaddiyattheraṃ ārabba kathesi.

Ekadivasaṃ hi sambahulā āgantukā⁵ bhikkhū Satthāraṃ
divātṭhāne nisinnaṃ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ
nisiḍḍiṃsu. Tasmiṃ khaṇe Lakuṇṭakabhaddiyatthero
Bhagavato avidūre atikkamati. Satthā tesāṃ bhikkhūnaṃ
cittācāraṃ ñatvā oloketvā 'passatha bhikkhave ayaṃ
bhikkhu mātāpitaro hanitvā niddukkho⁶ hutvā yāti'⁷ ti
vatvā, tehi bhikkhūhi 'kin nu kho Satthā vadati' ti añña-
maññaṃ mukhāni oloketvā saṃsayapakkhantehi⁸ 'bhante
kiṃ nāma' etaṃ vadathā⁹ ti vutte¹⁰ tesāṃ dhammaṃ desento
imaṃ gātham āha :

294. 'Mātarāṃ pitarāṃ hantvā rājāno¹¹ dve ca khattiye
raṭṭhaṃ sānucarāṃ hantvā aniggho yāti brāh-
maṇo' ti.

¹ B. sa°.

² F. om.

³ B. °yabhā°.

⁴ B. °yava°, tatīyaṃ.

⁵ C. C°. om.

⁶ B. hantvā nidu°.

⁷ C. C°. yāvatī (= va yāti).

⁸ B. °dehi. D'Alwis °yāpannehi. F. C. C°. °pakkhanena
(= °nte?).

⁹ B. °ethā.

¹⁰ B. vatvā.

¹¹ C. C°. °naṃ, so *infra*.

Tattha sânuccaran ti âyasâdhakena âyuttakena sahitaṇ, ettha¹ hi 'taṇhâ janeti purisan' ti vacanato tîsu bhavesu sattânaṇ jananato taṇhâ mâtâ nâma; 'ahaṇ asukassa nâma rañño vâ rājamahāmattassa vâ putto' ti pitarāṇ nissāya asmimānassa² uppajjanato asmimāno pitā nâma; loko viya rājānaṇ yasmā sabbadiṭṭhigatāni³ dve sassa-
tucchedadiṭṭhiyo⁴ bhajanti,⁵ tasmā sassatucchedadiṭṭhiyo⁶ dve khattiyarājāno⁷ nâma; dvādasāyatanāni vitthaṭ-
atṭhena⁸ raṭṭhasadisattā raṭṭhaṇ nâma, âyasâdhako âyuttakapuriso viya taṇ nissito nandirāgo anucaro nâma, anīgho⁹ ti niddukkho, brāhmaṇo ti khīṇāsavo, etesaṇ taṇhādīnaṇ arahattamaggañānāsina hatattā khīṇāsavo niddukkho¹⁰ hutvā yāti ti ayam ettha¹¹ attho. Desanā-
vasāne te bhikkhū arahatte patitṭhahiṇsū ti.¹²

Dutiyagāthāya pi vatthuṇ purimasadisam eva. Tadāpi Sāthā Lakunṭakabhaddiyattheram¹³ eva ārabba kathesi. Tesāṇ dhammaṇ desento imaṇ gātham āha :

295. 'Mātarāṇ pitarāṇ hantvā rājāno dve ca sotthiye¹⁴
veyagghapaṇicamaṇ hantvā anīgho⁹ yāti brāh-
maṇo' ti.

Tattha dve ca sotthiye¹⁵ ti dve ca brāhmaṇe, imissā hi¹⁶ gāthāya Sāthā¹⁷ attano dhammissaratāya¹⁸ desanā-
vidhikusalatāya ca¹⁹ sassatucchedadiṭṭhiyo²⁰ dve brāh-

¹ C. C^a. etta.

² F. asani°. C. C^a. asmiṇ°.

³ K. sabbāni di°.

⁴ K. °cchediṭṭh°.

⁵ K. bhajj°. F. bhañj°.

⁶ K. °cchedidi°.

⁷ K. °rājā.

⁸ K. vitṭhat°. B. vitthāt°. S. vavattat°. F. pittat°.

C. C^a. pitattān°. D'Alw. 'pitattān°.

⁹ K. aniggho.

¹⁰ K. nidu°.

¹¹ B. etth'.

¹² K. B. om. K. a. Lakunṭabhaddiyattheravatthuṇ.

¹³ K. Lakunṭabha°.

¹⁴ C. C^a. K. (first) khattiye.

¹⁵ K. khattiye, corr. sottiye.

¹⁶ K. pi. B. om.

¹⁷ K. om.

¹⁸ K. a. dhammasāmitāya.

¹⁹ K. B. om.

²⁰ K. satu°. K. a. ca.

maṇarājāno¹ katvā kathesi, veyyagghapañcamaṇa ti
 ettha vyagghānucarito² sappatibhaya duppaṭipajjo³ maggo
 veyyaggho nāma, vicikicchānīvaraṇaṇa⁴ pi tēna sadisatāya
 veyyagghaṇa nāma, taṇ pañcamaṇa assā ti nīvaraṇapañcakaṇa
 veyyagghapañcamaṇa nāma, idaṇ ca veyyagghapañcamaṇa
 arahattañāṇāsina⁵ nissesaṇa hantvā⁶ anīgho⁷ yāti brāh-
 maṇo ti ayam ettha⁸ attho, sesaṇa purimasadisama evā ti.⁹

Lakuṇṭakabhaddiyattherassa vatthu.¹⁰

5. DĀRUSĀKĀṬIKAPUTTAVATTHU.

Suppabuddhaṇa¹¹ ti imaṇa dhammaḍesaṇaṇa Satthā
 Veluvane viharanto dārusakāṭikassa¹² puttaṇa ārabba
 kathesi.

Rājagahaṣṣiṇi¹³ sammādiṭṭhikaputto ca¹⁴ micchādiṭṭhika-
 putto cā¹⁴ ti dve dārakā abhikkhaṇaṇa gūḷakīḷaṇa¹⁵ kīḷanti.
 Tesu sammādiṭṭhikaputto gūḷaṇa khipamaṇo¹⁶ buddha-
 nussatiṇa āvajjitvā¹⁷ 'namo Buddhassa' ti vatvā gūḷaṇa
 khipati, itaro pi¹⁴ tiṭṭhiyāṇaṇa guṇe¹⁸ uddisitvā 'namo
 arahantāṇaṇa' ti vatvā khipati. Tesu sammādiṭṭhikassa
 putto jināti, itaro¹⁹ paraṇjati.²⁰ So tassa kiriyaṇa disvā²¹

¹ F. C. C^a. °ṇe rā°.

³ K. B. °panno.

⁵ K. B. °ttamagga°.

⁷ B. a. va.

⁹ K. om. K. a. desanāvasāṇe te bhikkhū arahatte paṭi-
 tṭhahīṇsu.

¹⁰ K. Bhaddiyattheravattthuṇa. B. °rava°, catutthaṇa.

¹¹ K. a. pa°.

¹³ K. B. a. hi.

¹⁵ K. gūḷaṇa.

¹⁷ B. °etvā.

¹⁹ K. a. pi. B. a. pana.

²¹ K. a. cintesi.

² K. B. bya°.

⁴ F. C. C^a. °ṇāṇaṇa.

⁶ B. katvā.

⁸ K. B. etth'.

¹² F. C. C^a. °sāṭi°.

¹⁴ B. om.

¹⁶ K. khipp°, al.

¹⁸ B. °yagūṇe.

²⁰ K. B. parāṇjati.

'ayaṇ evaṇ anussaritvā¹ evaṇ vatvā guḷaṇ khipanto maṇ² jināti, aham pi³ evarūpaṇ⁴ karissāmi' ti⁵ Buddhānussatiyaṇ paricayam⁶ akāsi. Ath' ekadivasaṇ tassa pitā⁷ sakaṭaṇ yojetvā dārūnaṇ atthāya gacchanto tam pi dāra-kaṇ ādāya⁸ gantvā aṭaviyaṇ dārūnaṇ sakaṭaṇ pūretvā āgacchanto bahinagare⁹ susānasāmante udakaphāsuka-ṭṭhāne goṇe¹⁰ mocetvā bhattavissaggam akāsi. Ath' assa te¹¹ gonā sāyaṇhasamaye nagaraṇ pavisantena gogaṇena¹² saddhiṇ nāgaram eva pavisiṇsu, sākaṭiko pi goṇe anubandhanto nagaraṇ pavisitvā sāyaṇ goṇe disvā ādāya nikkhamanto' dvāraṇ¹³ na sampāpuni, tasmiṇ hi appatte¹⁴ yeva dvāraṇ pihitaṇ.¹⁵ Ath' assa putto ekako va rattibhāge sakatassa hetthā nipajjitvā niddaṇ okkami.

Rājagahaṇ pana¹⁶ pakatiyāpi amanussabahulaṇ,¹⁷ ayaṇ ca susānasantike nipanno, tattha naṇ dve amanussā passiṇsu, eko sāsanaṇsa paṭikaṇṭako¹⁸ micchādittṭhiko, eko sammādittṭhiko. Tesu micchādittṭhiko āha: 'ayaṇ no bhakkho, imaṇ khādāmā'¹⁹ ti. Itaro 'alaṇ²⁰ mā te²¹ rucci'²² ti nivāresi. So²³ vāriyamāno²⁴ pi tassa vacanaṇ²⁵ anādiyitvā²⁶ dāraṇ pāde²⁷ gahetvā ākaḍḍhi. So²⁸

¹ K. *om. two.*² K. *om.*³ K. *a. so.*⁴ C. (C^a. *first*) *a. ya.*⁵ C. C^a. *om.*⁶ K. *om.*⁷ K. *nagaradv°.*⁸ K. *pidahitaṇ.*⁹ C. C^a. °ssā ba°. K. °ssā ca ba°. K. °lā, *corr.* °lay.¹⁰ B. °ṇḍ°.¹¹ C. C^a. khādāmū. B. °issāmā.¹² K. *a. taṇ.*¹³ K. *a. khāditaṇ.* B. *om.*¹⁴ K. B. S. *a. tena.*¹⁵ C. C^a. *om. two.*¹⁶ K. B. °esu.¹⁷ B. *mamaṇ.*¹⁸ C^a. *evaṇ.*¹⁹ K. °ccayaṇ.²⁰ K. *a. araṇṇaṇ.*²¹ C. C^a. °ṇā.²² C. C^a. B. *goṇena.*²³ B. *asampatte.*²⁴ C. C^a. S. *om.*²⁵ K. C. C^a. B. °atī.²⁶ K. B. *niv°.*²⁷ K. °day°.²⁸ K. *a. namo.*

Buddhānussatiparicittatā¹ tasmiṃ khaṇe 'namo Buddhassā' ti āha. Amanusso mahābhayabbhīto paṭikkamitvā aṭṭhāsi. Atha naṃ itaro 'amhehi² akiccaṃ kataṃ, daṇḍakammam assa³ karomā' ti vatvā tesāṃ sammādiṭṭhiko⁴ taṃ rakkhamāno aṭṭhāsi, micchādiṭṭhiko nagaraṃ pavisitvā rañño bhojanapātiṃ pūretvā⁵ bhojanaṃ āhari.⁶ Atha naṃ ubho pi tassa⁷ mātāpitaro viya hutvā⁸ uṭṭhāpetvā⁹ bhojetvā 'imāni akkharāni rājā¹⁰ passatu mā añño' ti taṃ pavattiṃ pakāsento¹¹ yakkhānubhāvena bhojanapātiyaṃ¹² akkharāni chinditvā¹³ pātiṃ dārusakaṭe pakkhipitvā sabbarattiṃ ārakkhaṃ katvā¹⁴ pakkamiṃsu.¹⁵ Punadivase 'rājakulato corehi bhojanabhaṇḍaṃ¹⁶ avahaṭaṇ' ti kolāhalaṃ karontā¹⁷ dvārāni pidahitvā oloketvā tattha apassantā¹⁸ nagarā nikkhamitvā ito c' ito ca¹⁹ oloketā²⁰ dārusakaṭe²¹ suvaṇṇapātiṃ disvā 'ayaṃ coro' ti dārakaṃ gahetvā rañño dassesuy. Rājā²² akkharāni disvā 'kiṃ etaṃ tātā' ti pucchitvā 'nāhaṃ deva jānāmi, mātāpitaro me āgantvā rattiṃ bhojetvā rakkhamānā aṭṭhaṃsu, ahaṃ pi "mātāpitaro me²³ rakkhanti" ti nibbhayo va²⁴ niddaṃ upagato,²⁵ ettakaṃ ahaṃ jānāmi' ti. Ath' assa mātāpitaro pi¹⁹ taṃ ṭhānaṃ āgamiṃsu.²⁶ Rājā taṃ pavattiṃ sutvā²⁷ te tayo pi²⁸ jane

¹ K. °cinnattā. C. Ca. °cinanto. K. C. Ca. °iṃ pa°. S. °iyā pa°.

² B. a. saddhiṃ.

³ B. tassa. C. Ca. °kam pi 'ssa.

⁵ K. om. two.

⁷ B. om.

⁹ K. taṃ pabodhetvā bhojanaṃ.

¹¹ K. °etvā.

¹³ B. chindiyisu.

¹⁵ K. gatā. B. om. seven.

¹⁷ B. °nto.

¹⁹ K. om.

²¹ B. dāruantare.

²³ K. B. maṃ.

²⁵ K. a. deva. C. Ca. a. ca.

²⁷ K. B. ñatvā.

⁴ K. B. om. two.

⁶ B. °ati.

⁸ B. a. taṃ.

¹⁰ B. a. va.

¹² C. Ca. °iṃ.

¹⁴ K. om. six.

¹⁶ B. bhājana°.

¹⁸ K. a. te.

²⁰ B. °etvā.

²² C. Ca. raññā.

²⁴ K. B. om.

²⁶ K. aggamaṃsu.

²⁸ B. om. K. tr.

ādāya Satthu santikaṇ gantvā sabbaṇ ārocetvā 'kin nu kho bhante Buddhānussati eva¹ rakkhā hoti udāhu dhammānussatiādayo'² ti pucchi. Ath' assa Satthā 'mahārāja na³ kevaḷaṇ Buddhānussati yeva rakkhā, yesaṇ pana chabbidhena cittaṇ subhāviṇaṇ tesāṇ aññena rakkhāvaranena vā mantosadhehi⁴ vā kiccaṇ natthi' ti vatvā chaṭṭhānāni dassento⁵ imā gāthā abhāsi :

296. 'Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ buddhagatā sati.⁶
297. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ dhammagato sati.
298. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ saṅghagatā sati.
299. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca niccaṇ kāyagatā sati.
300. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ⁷ divā ca ratto ca ahinsāya rato mano.
301. Suppabuddhaṇ pabujjhanti sadā Gotamasāvakaṃ yesaṇ divā ca ratto ca bhāvanāya rato mano' ti.

Tattha suppabuddhaṇ pabujjhanti ti buddhagatasatiṇ gahe tvā supantā⁸ gahe tvā yeva⁹ ca¹⁰ pabujjhantā¹¹ suppabuddhaṇ pabujjhanti nāma,¹² Gotamasāvakaṃ ti Gotamagottassa buddhassa savaṇante jātātāya¹³

¹ K. yeva.

² K. B. a. pi.

³ K. om.

⁴ K. mantasathena.

⁵ C. C^a. desento.

⁶ C. C^a. S. . . . ni° dha° sa°, . . . pe . . . ni° sa° sa° etc.

⁷ K. tesāṇ.

⁸ K. suttamattaṇ. B. om. two.

⁹ B. ye.

¹⁰ K. om.

¹¹ B. supantā.

¹² B. a. sadā.

¹³ C. C^a. S. jātāya. K. B. jātattā.

tass' eva¹ anusāsanisavaṇatāya² Gotamasavākā, buddha-gatā satī ti 'iti pi so Bhagavā' ti-ādippabhede³ buddhaguṇe ārabha uppajjamānā⁴ sati niccakāḷaṇ⁵ atthi te sadāpi suppbuddhaṇ pabujjhantī ti attho, tathā asak-kontā⁶ pana ekadivasaṇ tisu kālesu dvīsu kālesu⁷ ekasmiṇ pi⁸ kāle buddhānussatiṇ manasikarontā⁹ suppbuddhaṇ pabujjhanti eva¹⁰ nāma. Dhammagatā satī' ti 'svāk-khāto Bhagavatā dhammo' ti-ādippabhede dhammaguṇe ārabha uppajjamānā dhammānussati.¹¹ Saṅghagatā¹² ti 'supatipanno Bhagavato sāvakasaṅgho' ti-ādippabhede saṅghaguṇe ārabha uppajjamānā saṅghagatā sati.¹³ Kāyagatasatī ti dvattiṇsākārasena vā navasivathikāvasena¹⁴ vā catudhātuvavatthānavasena vā ajjhattanīlakaṣiṇādirūpajjhānavasena¹⁵ vā uppajjamānā¹⁶ sati. Ahin-sāya rato ti 'so karuṇāsahagatena cetasā ekaṇ disaṇ pharitvā viharatī' ti evaṇ vuttāya karuṇābhāvanāya¹⁷ rato. Bhāvanāya ti mettābhāvanāya,¹⁸ kiñcāpi hi¹⁹ heṭṭhā karuṇābhāvanāya²⁰ vuttattā²¹ idha sabbāpi avasesabhāvanā²² idha pana mettābhāvanā²³ ca²⁴ adhippetā, sesaṇ paṭhamagāthāya vuttanāyena eva veditabbaṇ.

Desanāvasāne so²⁴ dāraako saddhiṇ mātāpitūhi sotā-

¹ K. evānu°.

² S. °niyā so°.

³ B. °ādinā pa°.

⁴ K. a. buddhānussati.

⁵ C. C°. °aṇ kā°.

⁶ C. C°. asokk°, C. corr. asopp°.

⁷ K. om. two.

⁸ K. B. om.

⁹ B. manasi anussarantā.

¹⁰ K. B. yeva.

¹¹ K. a. nāma.

¹² K. a. satī.

¹³ K. saṅghānussati, for sa° sa°.

¹⁴ C. tarasīva°. K. °sivaddhikāya va°. Cf. Satip. Sutta.

¹⁵ K. ajjhattika°.

¹⁶ B. a. kāyagatā.

¹⁷ B. °nāya bhā°.

¹⁸ C. C°. a. ti.

¹⁹ B. om.

²⁰ K. °pānubh°.

²¹ C. C. a. idha sabbāpi avasesabhāvanāyo puttā.

²² K. a. ca. B. a. nāma. S. om. idha pana.

²³ K. °nāya.

²⁴ B om.

pattiphale patitṭhahi, pacchā pana¹ pabbajitvā sabbe pi arahattaṇ paṇuṇṇsu, sampattānam pi sātthikā desanā ahoṣi ti.

Dārusākaṭikassa vatthu.²

6. VAJJIPUTTAKABHIKKHUVATTHU.

Duppabbajjan³ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Vesāliṇ⁴ nissāya Mahāvane viharanto aññatarāṇ Vajjiputtakabhikkhuṇ⁵ ārabba kathesi, yaṇ⁶ sandhāya⁷ vuttaṇ:

Aññataro Vajjiputtako bhikkhu Vesāliyaṇ viharati aññatarasmiṇ vanasaṇḍe. Tena kho pana samayena Vesāliyaṇ sabbarattivāro⁸ hoti. Atha kho so bhikkhu⁹ Vesāliyaṇ turiyatālitaṇvāditanigghosasaḍḍaṇ¹⁰ sutvā paridevamāno tāyaṇ velāyaṇ¹¹ imaṇ gāthaṇ abhāsi:¹²

‘Ekakā¹³ mayaṇ araññe viharāma
apaviddhaṇ¹⁴ va vanasmiṇ dārukaṇ¹⁵
etādisikāya rattiyā
ko su¹⁶ dāni amhehi pāpiyo’ ti.

So kira Vajjirattṭhe rājaputto vārena sampattaṇ¹⁷ rājjaṇ pahāya pabbajito Vesāliyaṇ cātummahārājikehi¹⁸ saddhiṇ

¹ K. te pi sāsane.

² K. °kavatthuṇ. S. °kaputtassa va°. B. °kaputtava°, pañcamaṇ.

³ K. a. dura°.

⁴ C. C°. S. °liyaṇ.

⁵ K. B. °akaṇ.

⁶ B. taṇ.

⁷ K. a. Bhagavatā.

⁸ B. °chaṇo. K. corr. °vāditaṇ.

⁹ B. om. two.

¹⁰ B. tū°. C. C°. S. tūrita°. K. °tāla°.

¹¹ K. °ya °ya.

¹² F. B. āha. Saṇyutta, i. 202.

¹³ K. °ikā. B. °ako va.

¹⁴ K. °tthaṇ.

¹⁵ C. C°. °kā. F. °kaṇ.

¹⁶ F. tesu. C. C°. ko °si.

¹⁷ K. °tta°.

¹⁸ K. ca°.

ekābaddhaṇ katvā sakalanagare dhajapatākādihi paṭi-
maṇḍite¹ komudiyā punṇamāya sabbarattivāre² vattamāne
bheriyādīnaṇ turiyānaṇ tālitānaṇ nigghosaṇ³ viṇādīnañ
ca vāditānaṇ saddaṇ sutvā yāni Vesāliyaṇ satta rājasa-
hassāni satta ca⁴ rājasatāni satta ca⁵ rājāno tattakā⁶ eva⁷
ca nesaṇ yuvarājasenāpatiādayo⁸ tesu alaṇkatapaṭiyattesu
nakkhattakīlanatthāya vīthiṇ otiṇṇesu satthihattthe mahā-
caṅkame caṅkamamāno nabhamajjhe⁹ ṭhitaṇ candaṇ¹⁰
disvā caṅkamanakoṭiyaṇ¹¹ phalakaṇ nissāya ṭhito vetha-
nālaṇkāravirahitattā¹² vane chaḍḍitadārukaṇ viya atta-
bhāvaṇ oloketvā 'atthi nu kho añño amhehi lāmakataro'
ti cintento pakatiyā āraññakādiguṇayutto pi tasmiṇ khaṇe
anabhiratiyā pīlito evam āha. So¹³ tasmiṇ vanasaṇḍe
adhipatthāya devatāya 'imaṇ bhikkhuṇ¹⁴ saṇvejessāmī' ti
adhippāyena :¹⁵

'Ekako¹⁶ tvaṇ araññe viharasi¹⁷
apaviddhaṇ¹⁸ va¹⁹ vanasmiṇ dārukaṇ
tassa te bahukā pihayanti²⁰
nerayikā²¹ viya saggagāminan' ti

vuttaṇ²² imaṇ gāthaṇ sutvā punadivase Satthāraṇ upasaṇ-
kamitvā vanditvā nisīdi. Satthā taṇ pavattiṇ ṇatvā

¹ B. °ito.

² K. C. C. B. °ttiṇ. F. S. °cāre. B. chaṇacāre.

³ K. ghosanaṇ.

⁴ K. B. om.

⁵ B. om.

⁶ C. ettakā. C. sattakā.

⁷ K. yeva, om. ca.

⁸ K. B. uparāja°.

⁹ B. gagaṇama°.

¹⁰ B. punṇaca°.

¹¹ B. °mako°.

¹² K. veṭṭh°.

¹³ K. om.

¹⁴ B. om.

¹⁵ K. a. te cittaṇ niratthaṇ attano sukhaṇ.

¹⁶ C. eva ko. C. evaṇ ko.

¹⁷ C. C. °ti.

¹⁸ F. K. °ṭṭhaṇ.

¹⁹ B. pa°.

²⁰ F. piṇhanti.

²¹ K. °akā.

²² K. a. so.

gharāvāsassa dukkhatāṇ¹ pakāsetukāmo pañca dukkhāni
samodhānetvā imaṇ gātham āha :

302. 'Duppabbajjaṇ durabhiraṇaṇ durāvāsā gharā
dukkhā²

dukkho 'samānasajvāso dukkhānupatit' ad-
dhagū,

tasmā na c' addhagū siyā na ca dukkhānu-
patito siyā' ti.

Tattha duppabbajjaṇ ti appaṇ vā mahantaṇ vā
bhogakkhandhañ c' eva ñātīparivaṭṭaṇ³ ca pahāya imasmiṇ
sāsane uraṇ datvā pabbajjaṇ⁴ nāma dukkhaṇ, durabhira-
man ti evaṇ pabbajitenāpi⁵ bhikkācariyāya jīvitavuttiṇ
ghaṭantena⁶ aparimānasīlakkhandhagopanadhammānud-
hammapaṭipattipūranavasena⁷ abhiramituṇ dukkhaṇ,
durāvāsā ti yasmā pana gharāṇ āvasantena rājūnaṇ rāja-
kiccaṇ issarānaṇ issarakiccaṇ⁸ vahitabbaṇ parijana⁹ c' eva
dhammikā ca¹⁰ samanabrāhmaṇā¹¹ sangahetabbā¹² evaṇ
sante pi¹³ gharāvāso¹⁴ pi¹⁵ chiddaghaṭo viya¹⁶ mahāsa-
muddo viya ca duppūro,¹⁷ tasmā gharā¹⁸ nām' ete durāvāsā
dukkhā āvasituṇ ten' eva kāraṇena¹⁹ dukkhā²⁰ ti attho
dukkho 'samānasajvāso ti gihino vā²¹ hi²² ye²³ jāti-

¹ K. °ttaṇ.

³ K. ñāti. C. C^a. om. ñā° ca.

⁵ B. °ito pi.

⁶ S. °ent°. B. ghaṭtent°. C. C^a. S. a. vā.

⁷ K. °gopadh°.

⁹ K. °no. B. saparijano.

¹¹ B. a. ca.

¹³ S. om.

¹⁵ K. B. om.

¹⁷ B. °rā.

¹⁸ K. gharāvāso. B. °āvāsā.

²⁰ F. C. C^a. °o.

²³ K. B. om.

² K. dukkhā.

⁴ B. °jjā.

⁸ K. issariya°.

¹⁰ K. om.

¹² K. B. °itabbā.

¹⁴ B. °sā.

¹⁶ C. C^a. a. ca.

¹⁹ K. pakār°.

²¹ C. C^a. om.

²² B. om.

gottakulabhogehi¹ pabbajitā vā sīlācārabāhusaccādihi² samānāpi hutvā 'ko 'si tvaṇ ko³ ahan' tiādini vatvā adhi-karanapasutā honti te asamānā⁴ nāma tehi saddhiṇ saṇ-vāso nāma⁵ dukkho ti attho, dukkhānupatit' addhagū ti ye⁶ vaṭṭasaṅkhātāṇ addhānaṇ paṭipannattā addhagū te dukkhe⁷ anupatitā⁸ va, tasmā na c' addhagū siyā⁹ ti yasmā dukkhānupatitabhāvo pi¹⁰ dukkho addhagubhāvo pi,¹¹ tasmā vaṭṭasaṅkhātāṇ addhānaṇ gamanattāya¹² addhagū¹³ na ca¹⁴ bhaveyya vuttappakkārena dukkhena anupatito pi na bhaveyyā ti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu pañcasu ṭhānesu dassite¹⁵ dukkhe nibbindanto pañc' orambhāgiyāni¹⁶ saṇyojanāni padāletvā arahatte patiṭṭhahī ti.

Vajjiputtakabhikkhussa vatthu.¹⁷

7. CITTAGAHAPATIVATTHU.

Saddho¹⁸ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto Cittaṇ gahapatikaṇ¹⁹ ārabba kathesi.

Vatthuṇ Bālavagge 'asataṇ bhāvanam²⁰ iccheyyā'²¹

¹ F. C. C^a. °bhāg°.

² F. B. C. C^a. °bahu°.

³ F. ke. B. ti. F. C. C^a. a. si. S. a. siṇ.

⁴ K. sa°.

⁵ B. om. C. C^a. om. four.

⁶ B. yo.

⁷ B. tena dukkhena. K. °ena.

⁸ B. °ito. K. °itvā.

⁹ K. B. S. om.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. a. dukkho.

¹² K. °atāya. B. paṭipanno.

¹³ B. om.

¹⁴ K. B. om. F. nāma.

¹⁵ K. °ita°.

¹⁶ K. B. a. pañc' uddhambhāgiyāni (K. addh°).

¹⁷ K. Vajiputtavatthuṇ. B. °uva°, chaṭṭhaṇ.

¹⁸ K. a. si° sa°.

¹⁹ F. K. B. Cittagahapatiṇ.

²⁰ K. bhāvam.

²¹ Vs. 73.

ti gāthāvaṇṇanāya vitthāritāṇ, gāthāpi tatth' evāgatā,¹
vuttaṇ h' etaṇ tattha²: 'kiṇ pana bhante etassa tumbhākaṇ
santikaṇ³ āgacchantass' eva ayaṇ⁴ sakkāro⁵ uppajji udāhu
aññattha gacchantassāpi⁶ uppajjethā⁷ ti. 'Ānanda mama
santikaṇ āgacchantassāpi⁸ aññattha gacchantassāp'⁹ etassa
uppajjat' eva, ayaṇ hi upāsako saddho pasanno¹⁰ sam-
pannasilo, evarūpo yaṇ yaṇ disaṇ bhajati tattha tatth' ev'
assa¹¹ lābhasakkāro nibbattati¹² ti vatvā imaṇ gātham āha :

303. 'Saddho sīlena sampanno yasobhogasamappito
yaṇ yaṇ padesaṇ bhajati tattha tatth' eva
pūjito¹³ ti.

Tattha saddho ti lokiyalokuttarāya¹⁴ saddhāya sam-
annāgato, sīlenā ti agāriyasīlaṇ¹⁵ anagāriyasīlan ti duvid-
haṇ¹⁶ sīlaṇ tesu idha agāriyasīlaṇ adhippetāṇ tena sam-
annāgato ti attho, yasobhogasamappito ti yādiso
Anāthapiṇḍikādihi¹⁷ pañcaupāsakasataparivārasaṅkhāto¹⁸
agāriyayaṇ¹⁹ tādisen' eva²⁰ yasena dhaññādiko²¹ c' eva
sattavidhaariyadhanasaṅkhāto²² ca²³ duvidho²⁴ bhogo²⁵
tena tena²⁶ samannāgato ti²⁷ attho, yaṇ yaṇ²⁸ ti pur-

¹ Ca. eva gāthāya, a. vuttaṇ. C. a. vutta. B. eva vuttā.

² K. om.

³ B. °ike.

⁴ K. B. evāyaṇ.

⁵ B. S. lābhasa°.

⁶ C. C°. °ntāpi.

⁷ K. B. °eyyā.

⁸ F. S. °ssa pi.

⁹ F. °ssāpi. C. C°. °ssa p'. K. B. °ssa pi tassa.

¹⁰ K. om.

¹¹ K. eva.

¹² B. °ra°. -

¹³ K. B. āg°, al.

¹⁴ K. dubbidhaṇ.

¹⁵ B. S. °dinaṇ. K. °di.

¹⁶ B. om. °sata°.

¹⁷ B. here ag°.

¹⁸ S. °ena c'eva.

¹⁹ K. B. dhanadha°.

²⁰ C. C°. 'dhaṇ a°.

²¹ S. cāti.

²² K. dubbi°.

²³ C. C°. °ge.

²⁴ K. B. om. S. a. ca.

²⁵ K. ty.

²⁶ B. a. padesan.

atthimādisu disāsu¹ evarūpo kulaputto yaṇ yaṇ² padesaṇ
bhajati³ tattha tattha evarūpena lābhasakkārena pūjito⁴
hoti ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇṇisū ti.

Cittagahapatikassa vatthu.⁵

8. CŪLASUBHADDĀVATTHU.

Dūre santo⁶ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane
viharanto Anāthapiṇḍikassa dhītaṇ Cūlasubhaddaṇ⁷
nāma⁸ ārabha⁹ kathesi.

Anāthapiṇḍikassa kira¹⁰ daharakālato paṭṭhāya Ugga-
nagaravāsī Uggo nāma seṭṭhiputto sahāyako ahosi. Te
ekācariyakule sippaṇ uggaṇhantā aññamaññaṇ katikaṇ
kariṇsu: ‘amhākaṇ vayappattakāle puttadhītasu¹¹ jātāsu
yo puttassa¹² dhītaṇ vāreti tena tassa dhītā dātabbā¹³
ti te ubho pi¹⁴ vayappattā attano attano¹⁵ nagare seṭṭhi-
tṭhāne paṭiṭṭhahiṇsu. Ath’ ekasmiṇ samaye Uggasetṭhī
vāṇijjaṇ¹⁶ payojento pañcahi sakataṣatehi Sāvattiṇ¹⁷ aga-
māsi. Anāthapiṇḍiko attano dhītaṇ Cūlasubhaddaṇ
āmantetvā ‘amma pitā te Uggasetṭhī nāma āgato, tassa
kattabbakiccaṇ sabbaṇ tava bhāro’ ti āṇāpesi. Sā ‘sādhū’
ti paṭissunitvā tassa āgatadivasāto paṭṭhāya sahatthen¹⁸ eva
sūpavyañjanādini sampādeti¹⁹ mālāgandhavilepanādini

¹ B. om.

³ K. a. payirupāsati upagacchati.

⁵ K. °tivatthun. B. °tiva°, sattamaṇ.

⁶ K. a. pa°.

⁸ K. a. upāsikaṇ.

¹⁰ S. om.

¹² K. a. atthāya.

¹⁴ K. tr.

¹⁶ K. bā°. B. °jje.

¹⁸ C. C. ha°.

² C. C. om.

⁴ B. a. va.

⁷ C. C. °akaṇ.

⁹ C. C. om.

¹¹ K. °tarāsu.

¹³ B. °raṇ °bban.

¹⁵ K. om.

¹⁷ C. C. °iyaṇ.

¹⁹ K. °etvā.

abhisankharoti, bhojanakāle tassa nahānodakaṃ paṭiyādāpetvā¹ nahānakālato paṭṭhāya sabbakiccāni sādhuṃ karoti. Uggasetṭhi tassa ācārasampattiṃ disvā pasannacitto ekadivasaṃ² Anāthapiṇḍikena saddhiṃ sukhakathāya³ nisinno⁴ 'mayā daharakāle evaṃ nāma⁵ katikaṃ karimbā' ti sāretvā Cūlasubbhaddaṃ attano puttass' atthāya vāresi.⁶ So pana pakatiyā⁷ micchādīṭṭhiko,⁸ tasmā⁹ Dasabalassa taṃ atthaṃ ārocetvā Satthārā¹⁰ Uggasetṭhissa upanissayaṃ¹¹ disvā anuññāte¹² bhariyāya saddhiṃ mantetvā tassa vacanaṃ sampaṭicchitvā divasaṃ ṭhapetvā¹³ dhītaṃ Visākhāṃ datvā uyyojento Dhanañjayasetṭhi viya¹⁴ mahantaṃ sakkāraṃ karitvā¹⁵ Subhaddaṃ āmantetvā 'amma sasuralule¹⁶ vasantiyā nāma¹⁷ anto aggi bahi¹⁸ na nīharitabbo¹⁹ ti Dhanañjayasetṭhinā²⁰ Visākhāya dinnanayen' eva dasa²¹ ovāde datvā 'sace me gataṭṭhāne dhītu doso uppajjati tumhehi sodhetabbo' ti atṭha kuṭumbike pāṭibhoge²² gahetvā tassa²³ uyyojanadivase Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ datvā purimabhava dhītarā katānaṃ sucaritānaṃ phalavibhūtiṃ lokassa pākataṃ katvā dassento²⁴ viya mahantena sakkārena dhītaṃ uyyojesi. Tassa anupubbena Ugganagaraṃ pattakāle sasurakulena²⁵

¹ K. °detvā.² K. a. Uggasetṭhi.³ K. kathā.⁴ B. sannio. K. a. samma.⁵ B. kira.⁶ C. C°. °ti.⁷ S. a. va⁸ K. a. tassa taṃ so na saṃpaṭicchī.⁹ B. a. taṃ.¹⁰ C. C°. °raṇ¹¹ B. °ssūp°.¹² K. B. °to.¹³ K. B. vavatthap°. K. a. attano.¹⁴ Vs. 58.¹⁵ K. B. katvā.¹⁶ B. sassura°.¹⁷ K. a. itthiyā¹⁸ C. C°. om.¹⁹ K. a. ādinaṃ dasa anusāsanavase.²⁰ B. °no.²¹ K. om.²² B. paṭi°.²³ C. C°. B. tassa.²⁴ S. °anto.²⁵ B. Cūlasubbhaddassa sassurena.

saddhiṃ mahājano paccuggamaṇaṃ akāsi. Sāpi attano sirivibhavaṃ pākataṃ kātuṃ Visākhā¹ viya sakalanagarassa attānaṃ dassenti rathe t̥hatvā nagaṇaṃ pavisitvā nāgaṇehi² pesitapaṇṇākāraṃ³ gahe tvā anurūpavasena tesāṃ tesāṃ⁴ pesenti sakalanagaṇaṃ attano guṇehi ekābaddhaṃ akāsi. Maṅgaladivasādisu paṇ' assā sasuro acelakānaṃ sakkāraṃ karonto⁵ 'āgantvā amhākaṃ samaṇe⁶ vandatū' ti pesesi. Sā lajjāya nagge passituṃ asakkonti gantuṃ na icchati. So punappuna⁷ pesetvāpi tāya paṭikkhitto kujjhitvā⁸ 'nīharatha naṇ' ti āha. Sā 'na sakkā mama akāraṇena dosaṃ āropetun' ti⁹ kuṭumbike pakkosāpetvā tam atthaṃ¹⁰ ārocesi. Te tassā niddosabhāvaṃ ñatvā seṭṭhiṃ saññāpesuṃ.¹¹ So 'ayaṃ mama samaṇe "ahirikā" ti na vandatī' ti⁹ bhariyāya ārocesi. Sā 'kīdisā nu kho imissā samaṇā, ativiya ne¹² paṇaṇsatī' ti taṃ pakkosittvā¹³ āha :

'Kīdisā samaṇā tuyhaṃ bālhaṃ kho¹⁴ te¹⁵ paṇaṇsasi¹⁶ kiṇṣilā kiṇṣamācārā taṃ me akkhāhi pucchitā' ti.

Ath' assā¹⁷ Subhaddā¹⁸ buddhānaṃ c'eva buddhasāva-kānaṃ ca guṇe pakāsentī :

'Santindriyā saṇṭamānasā santaṃ tesāṃ gataṃ t̥hitaṃ okkhittacakkhū¹⁹ mitabhāṇī,²⁰ tādisā samaṇā mama.

Kāyakammaṃ suci tesāṃ vācākammaṃ anāvilāṇaṃ manokammaṃ suvisuddhaṃ,²¹ tādisā samaṇā mama.

¹ K. °āya.

³ B. °ite °re.

⁵ K. a. so tassā.

⁷ K. B. °naṃ.

⁹ B. om.

¹¹ K. ñāp°.

¹² C. C°. nesaṃ. S. B. tesāṃ.

¹³ K. B. °sāpetvā. K. a. pucchinti (°antī).

¹⁴ C. C°. om.

¹⁶ C. C°. °ti.

¹⁸ B. a. pana.

²⁰ K. mutta°.

² C. C°. nāṇṇ°.

⁴ K. om.

⁶ C. C°. °ṇe na.

⁸ K. °ito.

¹⁰ C. C°. om. two.

¹⁵ K. ne.

¹⁷ K. a. sā.

¹⁹ K. ukkhita°.

²¹ B. suci su°.

Vimalā saṅkhamuttābhā suddhā antarabāhirā
puṇṇā suddhehi dhammehi, tādisā samaṇā mama.

Lābhena unnato¹ loko alābhena ca onato,²
lābhālābhena ekaṭṭhā, tādisā samaṇā mama.

Yasena unnato loko ayasena ca onato,
yasāyasena ekaṭṭhā, tādisā samaṇā mama.

Paṣaṇsāya³ unnato loko nindāya pana⁴ onato,
samā nindāpaṣaṇsāsu, tādisā samaṇā mama.

Sukkena unnato loko dukkhena pana⁵ onato,
akampā sukhadukkhesu,⁶ tādisā samaṇā mamā⁷ ti,

evamādihi vacanehi sassuṇ⁸ tosesi. Atha naṇ⁹ 'sakkā
tava samaṇe amhākaṇ pi dassetun' ti vatvā 'sakkā'¹⁰ ti
vutte 'tena hi yathā mayañ¹¹ te passāma tathā karohi'
ti vutte, sā¹² 'sādhū' ti¹³ Buddhapamukhassa saṅghassa¹⁴
mahādānaṇ¹⁵ sajjetvā uparipāsādatale ṭhatvā Jetavanā-
bhimukhī¹⁶ sakkaccaṇ pañcapatitṭhitena vanditvā buddha-
guṇe āvajjitvā¹⁷ gandhavāsapupphadhūmehi¹⁸ pūjaṇ katvā
'bhante svātanāya Buddhapamukhaṇ bhikkhusaṅghaṇ
nimantemi, iminā¹⁹ saññāpēna Satthā nimantitabhāvaṇ

¹ K. B. unṇ°. .

² K. B. on .

³ B. °y'.

⁴ C. na ca. C°. B. S. ca.

⁵ B. c' api. C. C°. S. ca.

⁶ B. °ena.

⁷ K. a. sā. B. om.

⁸ K. sassuriṇ. B. °raṇ.

⁹ K. a. sassuri.

¹⁰ K. a. amma.

¹¹ S. a. yeva.

¹² K. om.

¹³ K. a. vatvā tasmiṇ khaṇe sā.

¹⁴ K. bhikkhusa°.

¹⁵ K. dāne.

¹⁶ B. °aṇ.

¹⁷ B. °etvā.

¹⁸ K. gandhamālāpu°. B. °dhu°. S. °dhūpehi.

¹⁹ K. a. me. B. imissā me saññāya.

jānātū' ti¹ sumanapupphānaṃ aṭṭha muṭṭhiyo ākāse khipi. Pupphāni gantvā catuparisamajjhe dhammaṃ desentassa Satthuno upari mālāvitānaṃ hutvā aṭṭhagṇu. Tasmiṃ khane Anāthapiṇḍiko pi² dhammakathaṃ sutvā svātanāya Satthāraṃ nimantesi. Satthā 'adhivutthaṃ mayā gahapati svātanāya bhattan' ti vatvā 'bhante mayā³ puretarāṃ āgato⁴ natthi, kassa⁵ vo adhvutthan' ti vutto,⁶ 'Cūḷasubhaddāya 'mhi⁷ gahapati nimantito' ti vatvā 'nanu bhante Cūḷasubhaddā dūre vasati, ito vīsati yojana-satamatthake'⁸ ti vutte, 'āma gahapati dūre vasantāpi⁹ sappurisā abhimukhe t̥hitā viya pakāsentī' ti vatvā imaṃ gātham āha :¹⁰

304. 'Dūre santo pakāsentī Himavanto va pabbato asant' ettha na dissanti¹¹ rattikhittā yathā sarā'¹² ti.

Tattha santo ti rāgādīnaṃ santatāya buddhādayo santā¹³ nāma, idha pana pubbabuddhesu¹⁴ katādhikārā¹⁵ ussanna-kusalamūlā bhāvitabhāvanā¹⁶ sattā¹⁷ santo ti adhippetā, pakāsentī ti dūre t̥hitāpi¹⁸ buddhānaṃ nānapathaṃ āgacchantā pākāṭā honti, Himavanto vā ti yathā hi tiyojanasahassavittatho¹⁹ pañcayojanasatubbedho caturā-

¹ K. a. vatvā gātham āha :

namo me sirasā pāde cakkalaṅkatale subhe
nāth' eko ca tuvaṃ bhante asammo 'paṭipuggalo,
anukampāya me bhante gaṇhatu me nimantanān ti

vatvā ca pana sā.

² B. om.

⁴ S. °tā.

⁶ B. S. vutte.

⁸ K. om. °sata°.

¹⁰ C. C. om. three.

¹² B. rattij khi° sarā yathā.

¹⁴ K. pubbe bu°.

¹⁶ C. C. °nāya.

¹⁸ K. t̥hitānaṃ pi. B. om. pi.

³ S. mayaṃ.

⁵ S. kassaci.

⁷ K. hi. B. om.

⁹ B. a. hi.

¹¹ B. nidissati.

¹³ K. santo.

¹⁵ C. C. °ra°.

¹⁷ S. om.

¹⁹ K. °vit̥thārato

sītiyā kūtasahasseehi paṭimaṇḍito Himavantapabbato dūre
 ʔhitānam pi abhimukhe ʔhito viya pakāseti, evaṇ pakā-
 senti ti¹ attho, asant' etthā ti diṭṭhadhammagarukā
 vitinṇaparalokā² āmisacakkhukā³ jīvanatthāya⁴ pabbajitā
 bālapuggalā asanto nāma, te⁵ ettha buddhānaṇ dakkhi-
 ṇassa jānumaṇḍalassa santike nisinnāpi na dissanti na
 paññāyanti, rattikhittā⁶ ti rattin caturaṅgasamannā-
 gate andhakāre khittasarā⁷ viya hi tathārūpaupanissaya-
 bhūtassa⁸ pubbahetuno abhāvena na paññāyanti⁹ ti¹⁰
 attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇsū ti.¹¹

Sakko devarājā 'Satthārā Cūlasubhaddāya¹² niman-
 taṇaṇ¹³ adhivāsitan' ti ñatvā Vissakammaṇ¹⁴ devaputtaṇ
 āṇāpesi: 'pañca kūṭāgārasatāni nimminivā¹⁵ sve Buddha-
 pamukhaṇ bhikkhusaṇḥaṇ Ugganagaraṇ nehi' ti.¹⁶ So
 punadivase pañca kūṭāgārasatāni¹⁷ nimminivā Jetava-
 nadvāre¹⁸ atthāsi. Satthā uccinitvā visuddhakhināsavānaṇ
 yeva pañca satāni ākāsenā ādāya saparivāro kūṭāgaresu
 nisīditvā¹⁹ Ugganagaraṇ agamāsi. Uggasetthi pi sapari-
 vāro Subhaddāya dinnanayen' eva²⁰ 'Tathāgatassa āga-
 manamaggaṇ²¹ olokento²² Satthāraṇ mahantena sirivi-

¹ K. ty.

² B. avi°.

³ K. āmissa°.

⁴ K. S. jivit°. B. °ikattāya.

⁵ C. C°. om.

⁶ B. °iṇ khi°.

⁷ K. khittā sa°.

⁸ S. °pā u°. C. °paṇ u°. K. B. °passa u°.

⁹ B. °atī.

¹⁰ K. ty.

¹¹ K. om., a. atha.

¹² B. Su°.

¹³ K. C. C°. °itaṇ.

¹⁴ B. Visu°. K. B. S. °mma°.

¹⁵ K. nimmitvā.

¹⁶ K. a. so sādhu ti sampañicchi.

¹⁷ B. pañcasatāni kūṭāgārāni.

¹⁸ B. °ṭhāne.

¹⁹ K. a. ākāsenā.

²⁰ K. °ye.

²¹ B. āgata°.

²² B. a. atthāsi.

bhavana āgacchantaṃ disvā pasannamānaso mālādīhi¹ sakkāraṃ karonto² sampaṭicchitvā vanditvā³ mahādānaṃ⁴ datvā punappunaṃ nimantetvā sattāhaṃ mahādānam adāsi. Satthāpi⁵ 'ssa sappāyaṃ sallakkhetvā dhammaṃ⁶ desesi. 'Taṃ ādiṃ katvā caturāsitiyā pānasahassānaṃ dhammābhisamayo ahosi. Satthā Subhaddāya⁷ anuggahena 'tvaṃ idh' eva hohi' ti Anuruddhattheraṃ nivattetvā⁸ Sāvattim eva agamāsi, tato paṭṭhāya taṃ nagaraṃ saddhaṃ pasannaṃ⁹ ahosi ti.

Cūlasubhaddāya vatthu.¹⁰

9. EKAVIHĀRITHTHERAVATTHU.

Ekāsaṇaṃ¹¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Ekavihārikattheraṃ¹² nāma ārabha kathesi.

So kira thero¹³ ekako¹⁴ va¹⁵ nisidati,¹⁶ ekako¹⁴ va caṅkamati, ekako va tiṭṭhatī ti catuparisantare¹⁷ pākaṇṇaṃ ahosi. Atha naṃ bhikkhū 'bhante evarūpo nāmāyaṃ thero' ti Tathāgatassa ārocesuṃ.¹⁸ Satthā 'sādhū sādhū'

¹ B. *a.* mahantaṃ.

² B. *a.* saparivāro.

³ K. *a.* nisidāpetvā bhaddādinānāvīdihāraṃ parivisitvā.

⁴ K. dānaṃ.

⁵ B. Satthārāpi.

⁶ K. anupubbikathaṃ.

⁷ B. Cūlasu°.

⁸ B. °ttāp°. K. *a.* sayāṃ.

⁹ K. B. saddhāsampannaṃ. C. C°. saddhā °nnā.

¹⁰ B. °āva°, aṭṭhamaṃ.

¹¹ K. *a.* eka°.

¹² B. °ritherāṃ.

¹³ K. *a.* aganiko.

¹⁴ K. eko.

¹⁵ B. *a.* seyyaṃ kappeti, ekako va.

¹⁶ K. °di.

¹⁷ K. °paribbhantare, corr. °parisabbha°.

¹⁸ K. *a.* Satthā taṃ pakkosāpetvā pucchi 'saccaṃ bhikkhū' ti, 'saccaṃ bhante' ti vutte.

ti tassa sādhu-kāraṇaṇ datvā¹ 'bhikkhunā nāma vivittena² bhavitabban' ti viveke ānisaṇṇaṇ³ kathetvā⁴ imaṇ gātham āha :

305. 'Ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ eko caram atandito
eko damayam attānaṇ vanante ramito siyā' ti.

Tattha ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ ti bhikkhusahassa-majjhe pi hi⁵ mūlakammaṭṭhānaṇ avijahitvā⁶ ten' eva manasikārena⁷ nisinnassa āsaṇaṇ⁸ ekāsaṇaṇ⁹ nāma,¹⁰ Lohapāsādasadise pi ca pāsāde bhikkhusahassamajjhe¹¹ paññatte vicittapaccattharanupadhāne¹² mahārahe sayane satīṇ upaṭṭhapetvā dakkhiṇena¹³ passena mūlakamma-ṭṭhānamanasikārena¹⁴ nipannassa¹⁵ bhikkhussa¹⁶ seyyā ekaseyyā¹⁷ nāma, evarūpaṇ ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ ca¹⁸ bhajethā ti attho, atandito ti jaṅghābalaṇ nissāya jīvita-kappanena akusīto hutvā sabbiriyāpathesu¹⁹ ekako²⁰ vicaranto²¹ ti attho, eko damayan ti rattitṭhānādisu kammaṭṭhānaṇ anuyuñjitvā maggaphalādhigamavasena²² eko va hutvā attānaṇ damento ti attho, vanante ramito siyā ti evaṇ attānaṇ damento itthipurisasaddādihi pavivitto²³ vanante²⁴ yeva abhirato²⁵ bhaveyya, na hi sakkā ākiṇṇavihārinā²⁶ evaṇ²⁴ attānaṇ dametun ti attho.

¹ K. a. bhikkhave.

² K. °kāni°.

³ B. om.

⁴ C. C°. °re va.

⁵ F. C. C°. om.

⁶ K. B. a. pi.

⁷ C. C°. a. pana. B. bhikkhusahassamajjhe pi for da° pa°.

⁸ K. °naṇ ma°.

⁹ K. °uno.

¹⁰ C. C°. °an ti.

¹¹ K. B. S. a. va.

¹² K. °gamana°.

¹³ K. om.

¹⁴ K. B. °ramito.

¹⁵ B. pavivi°.

¹⁶ K. a. ca pana.

¹⁷ F. C. C°. vija°.

¹⁸ B. nisinnās°.

¹⁹ C. C°. om.

²⁰ B. vicitra°.

²¹ B. nisinna°.

²² K. B. °yyo °yyo.

²³ S. caturir°.

²⁴ K. B. car°.

²⁵ B. °tte. K. vi°.

²⁶ K. B. °no.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇṇisū ti,
tato paṭṭhāya¹ ekavihārikam eva patthesi ti.

Ekavihārikattherassa vatthu.²

Pakiṇṇakavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekavīsatimo vaggo.³

¹ K. B. *a.* mahājano. S. *a.* ca.

² K. Ekavihāratheravatthuṃ. B. °ritherava°, navamaṃ.

³ K. *a.* samat(t)o.

XXII. NIRAYAVAGGO.

1. SUNDARIPARIBBĀJIKĀVATTHU.*

अवहृतवदि¹ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto Sundariparibbājikaṃ ārabha kathesi.

'Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato² hoti³ mānito pūjito' ti⁴ vatthun⁵ vitthārato Udāne⁶ āgatam eva,⁷ ayaṃ pan' ettha saṅkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṃghassa ca⁸ pañcannaṃ mahānadināṃ mahoghasadise⁹ lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā añña-titthiyā suriyuggamanakāle¹⁰ khajjopanakā¹¹ viya¹² nip-pabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayiṃsu: 'mayaṃ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no koci atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhiṃ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāram assa¹³ antaradhāpeyyāmā' ti. 'Atha nesāṃ etad ahosi: 'Sundariyā saddhiṃ ekato hutvā sakkuṇissāmā' ti. Te¹⁴ ekadivasaṃ Sundariy titthiyārāmaṃ pavisitvā vanditvā ṭhitāṃ nālapiyaṃsu. Sā punap-

* Cf. F. J., II. 415 ff.; Udāna, pp. 43-5. Andersen, 'Pāli Reader,' pp. 72-4.

¹ K. a. ni° u°.

² K. B. S. om.

³ B. S. °tthu.

⁴ C. C. S. om. four.

⁵ C. C. °sa°.

⁶ S. °tapāṇakā.

⁷ B. om.

⁸ K. guru°.

⁹ K. a. taṃ.

¹⁰ J. Khandhake.

¹¹ A. om.

¹² B. °ne kā°.

¹³ J. A. °kasadisā.

¹⁴ B. vatvā ete.

puna¹ sallapantī² pi paṭivacanaṃ alabbhivā 'api n'³ ayyā kenaci viheṭṭhit' atthā⁴ ti pucchi. 'Kiṃ⁵ bhagini, sama-
 ṇaṃ⁶ Gotamaṃ amhe⁷ viheṭṭhetvā hatalābhasakkāre katvā⁸
 vicarantaṃ na passaṃ' ti.⁹ 'Mayā ettha kiṃ kātuṃ
 vattatī' ti. 'Tvaṃ¹⁰ kho 'si¹¹ bhagini abhirūpā sobhagga-
 ppattā, samaṇassa Gotamassa ayaṃ āropetvā mahājanaṃ
 tava kathaṃ gāhāpetvā¹² hatalābhasakkāraṃ¹³ karohi' ti,
 sā¹⁴. 'sādhū' ti sampaticchitvā¹⁵ tato paṭṭhāya mālā-
 gandhavilepanakappūrakaṭukapphalādini gahetvā sāyaṃ
 mahājanassa Satthu dhammadesanaṃ sutvā nagaṃ pavi-
 sanakāle Jetavanābhimukhī¹⁶ gacchati¹⁷ 'kahaṃ gac-
 chasī'¹⁸ ti ca¹⁹ puṭṭhā 'samaṇassa Gotamassa santikaṃ,²⁰
 ahaṃ hi²¹ tena saddhiṃ ekagandhakuṭiyaṃ vasāmi' ti
 vatvā aññatarasmiṃ titthiyārāṇi vasitvā pāto va²² Jeta-
 vanamaggaṃ otaritvā nagaṃ abhimukhī gacchati, 'kiṃ²³
 Sundari kahaṃ gatāsi'²⁴ ti ca²⁵ puṭṭhā 'samaṇa Gota-
 mena saddhiṃ ekagandhakuṭiyaṃ vasitvā taṃ kilesaratiyā
 ramāpetvā āgat' amhī' ti vadati.²⁶ Atha te²⁷ katipāha-

¹ K. B. °naṃ.² B. °entī.³ A. nu. B. pan'. K. pana.⁴ C. vihetatatāthā. K. °dh°.⁵ A. om.⁶ K. °ṇa°.⁷ C. C°. a. hi.⁸ A. karitvā.⁹ A. a. sā evaṃ āha.¹⁰ K. a. nu.¹¹ B. om.¹² S. a. taṃ.¹³ K. a. taṃ.¹⁴ B. a. taṃ sutvā.¹⁵ K. B. a. pakkantā. A. a. vanditvā pakkantā.¹⁶ J. °mukhā.¹⁷ B. °ntī.¹⁸ C. °ahī. C°. °āhī.¹⁹ C. C°. K. B. om.²⁰ K. a. gacchāmi. B. a. gamissāmi.²¹ K. pi. C. C°. S. om.²² K. om.²³ B. om.²⁴ K. āg°. B. gacchasi.²⁵ K. B. om.²⁶ K. mahājano saddahaṃsu.²⁷ So K. S. Others naṃ. K. a. aññatitthiyā.

ccayena¹ dhuttānaṃ kahāpaṇe datvā 'gacchatha Sundariṃ māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakūṭisamipe² mālākacavarantare nikkhipitvā ethā' ti vadiṃsu. Te tathā akaṃsu.³ Tato titthiyā 'Sundariṃ na passāmā'⁴ ti kolāhalaṃ katvā rañño ārocetvā 'kahaṃ vo āsaṅkā' ti vuttā⁵ 'ime⁶ divase Jetavane vasati,⁷ tatr'⁸ assā pavattiṃ na jānāmā' ti vatvā 'tena hi gacchatha naṃ vicināthā' ti rañña anuññātā attano upatthāke⁹ gahetvā Jetavanaṃ gantvā vicināntā mālākacavarantare taṃ¹⁰ disvā mañcakaṃ āropetvā nagaraṃ pavesetvā¹¹ 'samaṇassa Gotamassa sāvaka' "Satthārā katapāpakammaṃ¹² paṭicchādessāmā" ti Sundariṃ māretvā mālākacavarantare¹³ nikkhipiṃsū' ti rañño ārocayiṃsu.¹⁴ Rājā 'tena hi gacchatha nagaraṃ āhiṇḍatha' ti āha. Te nagaravīthisu¹⁵ 'passatha samaṇānaṃ¹⁶ Sakyaputtiyānaṃ¹⁷ kamman' ti-ādini vatvā¹⁸ puna rañño nivesanadvāraṃ āgamiṃsu. Rājā Sundariyā sariraṃ āmakasusāne aṭṭakaṃ¹⁹ āropetvā rakkhāpesi. Sāvattivāsino tthapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena 'passatha samaṇānaṃ²⁰ Sakyaputtiyānaṃ kamman' ti-ādini vatvā antonagare pi²¹ bahinagare pi²² upavanaaraññesu²³ bhik-

¹ C. C^a. °ass' acc^o.

² B. °iyā sa^o.

³ K. kariṃsu.

⁴ B. °mī.

⁵ K. °tte. B. om.

⁶ B. imasmiṃ. S. imesu divasesu.

⁷ S. vasi. A. °naṃ gatā ti.

⁸ B. tatth'. S. na.

⁹ B. °ake.

¹⁰ A. B. om.

¹¹ B. pavisitvā.

¹² B. °taṃ pā^o.

¹³ C. C^a. om. from nikkhipitvā.

¹⁴ S. °esuṃ.

¹⁵ K. nagaraṃ pavisiṃsu.

¹⁶ K. °ṇa^o.

¹⁷ K. Sā^o.

¹⁸ J. A. viravitvā.

¹⁹ K. kaṇṭhakaṃ.

²⁰ B. om.

²¹ C. C^a. A. om. C. C^a. S. °raba^o.

²² A. om.

²³ So J. A. B. vanaar^o. K. araññesu. C. C^a. vasana-
aññesu. S. vasante aññe.

khū¹ akkosantā vicaranti. Bhikkhū taṃ pavattiy Tathāgatassa ārocesuṃ. Satthā 'tena hi tumhe pi² te manusse evaṃ³ paṭicodethā'⁴ ti vatvā imaṃ gātham āha.⁵

306. 'Abhūtavādī nirayaṃ upeti
yo vāpi⁶ katvā "na karomī" ti cāha,⁷
ubho pi te pecca samā bhavanti
nīhīnakammā manujā paratthā' ti.

Tattha abhūtavādī ti parassa dosaṃ adisvā va musāvāday katvā tucchena paraṃ abbhācikkhanto, katvā ti yo vā pana pāpakammaṃ katvā "nāhaṃ etaṃ⁸ karomī" ti āha, pecca samā bhavanti ti te⁹ ubho pi janā paralokaṃ gantvā nirayaṃ upagamanena gatiyā¹⁰ samā bhavanti, gati¹⁰ yeva nesaṃ paricchinna āyu pana nesaṃ na paricchinnaṃ,¹¹ bahuṃ¹² hi¹³ pāpakammaṃ¹⁴ katvā ciraṃ niraya¹⁵ paccanti,¹⁶ parittaṃ katvā appakam¹⁷ eva kālay,¹⁸ yasmā pana tesā¹⁹ ubhinnaṃ pi lāmakam eva kammaṃ²⁰ tena vuttaṃ: nīhīnakammā manujā, paratthā ti-padassa²¹ pana purato peccapadena²² sambandho, pecca paratthā²³ ca,²⁴ ito gantvā te nīhīnakammā paraloke samā bhavanti ti²⁵ attho.

¹ B. om.² A. om. C. C^a. hi. K. B. a. kho.³ K. a. na.⁴ K. patiheḍḍhathā. B. vadethā.⁵ A. i^o gā^o āha *after vs.*⁶ B. cāpi.⁷ B. karom' icc āha. A. °mi cāha.

K. vāha.

⁸ B. om.⁹ C. C^a. om.¹⁰ B. dugga^o.¹¹ C. C^a. S. om. *five.*¹² K. B. bahukaṃ.¹³ B. pi. K. om.¹⁴ K. pāpaṃ.¹⁵ C. C^a. ciraṇibbattaṃ.¹⁶ K. °ati.¹⁷ K. B. °mattakam.¹⁸ C. C^a. a. katvā.¹⁹ B. nesaṃ.²⁰ B. a. katvā.²¹ S. ti tassa pa^o. B. ti imassa.²² K. pacchima^o.²³ K. °tthā, *corr.* °tthaṃ.²⁴ K. B. om.²⁵ K. ty.

Desanāvasāne bahū bhikkhū sotāpattiṭṭhalādini pāpu-
ṇṇisū ti.¹

Rājā 'Sundariyā aññehi mārītābhāvaṇ jānāthā' ti purise
uyyoyesi.² Te³ dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṇ pivantā
aññamaññaṇ⁴ kalahāṇ kariṇsu.⁵ Eko ekaṇ⁶ āha: 'tvaṇ
Sundariṇ ekappahāren' eva māretvā mālākacavarantare
nikkhipitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṇ pivasi hotu⁷
hotū' ti. Rājapurisā⁸ te dhutte gahetvā rañño dassesuṇ.
Atha ne⁹ rājā 'tumhehi¹⁰ mārītā' ti pucchi. 'Āma devā'
ti. 'Kehi¹¹ mārāpitā' ti. 'Aññatitthiyehi devā ti. Rājā
titthiye pakkosāpetvā¹² 'gacchatha¹³ tumhe evaṇ vadantā
nagaraṇ āhiṇḍatha "ayaṇ Sundarī samaṇassa Gotamassa
avaṇṇaṇ āropetukāmehi¹⁴ amhehi¹⁵ mārāpitā n'eva sama-
ṇassa¹⁶ Gotamassa na Gotamasāvakānaṇ¹⁷ doso atthi,
amhākam eva¹⁸ doso¹⁹ ti. Te tathā kariṇsu,²⁰ bāla-
mahājano tadā saddahi.²¹ Titthiyāpi²² purisavadhadaṇḍaṇ
pāpuṇṇisū,²³ tato paṭṭhāya buddhānaṇ sakkāro mahā²⁴
ahosi.

Sundariparibbājikāvatthu.²⁵

¹ K. om.

² A. payo°. K. B. S. a. atha.

³ A. a. pi kho.

⁴ K. °ñña°.

⁵ A. karonti, a. tatth'.

⁶ A. evam.

⁷ K. corr. om.

⁸ K. a. taṇ sutvā.

⁹ K. om.

¹⁰ C. C°. he.

¹¹ C. C°. kena hi. K. kena.

¹² J. A. a. Sundariṇ ukkhipāpetvā. B. a. pucchi. Te
tath' eva vadiṇsu. 'Tena hi. K. a. 'tumhehi sā mārā-
pitā' ti pucchi. 'Āma devā' ti.

¹³ K. a. bhāṇe.

¹⁴ B. °itu°

¹⁵ K. titthiyehi.

¹⁶ K. °ṇa° A. om.

¹⁷ B. om. two.

¹⁸ A. om.

¹⁹ K. a. atthi.

²⁰ A. akaṇsu.

²¹ B. °ati. K. asa°, a. ariyasāvakā saddahanti.

²² K. sabbe dhuttāpi.

²³ A. °daṇḍena palibuddhā.

²⁴ A. mahantataro.

²⁵ B. a. paṭhamāṇ.

2. DUCCARITAPHALĀNUBHĀVASATTAVATTHU.*

Kāsāvakaṇṭhā¹ ti imay dhammadesanaṇ Satthā Veluvane viharanto duccaritaphalānubhāvena pīḷite satte ārabba kathesi.

Āyasmā hi Mahāmoggallāno² Lakkhaṇattherena saddhiṇ Gijjhakūṭapabbatā otaranto aṭṭhisāṅkhalikapetādīnaṇ³ attabhāve disvā sitaṇ karonto Lakkhaṇattherena sita-kāraṇaṇ puṭṭho 'akālo āvuso imassa pañhassa,⁴ Tathāgatassa maṇ santike⁵ puccheyyāsī' ti vatvā⁶ Tathāgatassa santike therena puṭṭho aṭṭhisāṅkhalikapetādīnaṇ diṭṭhabhāvaṇ ācikkhitvā 'idhāhaṇ āvuso Gijjhakūṭapabbatā⁷ orohanto addasaṇ⁸ bhikkhuṇ vehāsaṇ gacchantaṇ,⁹ tassa kāyo pi āditto hotī' ti-ādinā nayena saddhiṇ pattacīvara-kāyabandhanādihi¹⁰ ḍayhamāne pañca sahadhammike ārocesi. Satthā¹¹ Kassapadasabalassa sāsane pabbajitvā pabbajjāya anurūpaṇ kātuṇ asakkontānaṇ pāpabhāvaṇ ācikkhitvā tasmiṇ khaṇe tattha nisinnānaṇ bahunnaṇ¹² duccaritakammasa¹³ vipākaṇ dassento¹⁴ imay gātham āha :

307. 'Kāsāvakaṇṭhā bahavo pāpadhammā asaṇṇatā,¹⁵
pāpā pāpehi kammehi nirayaṇ¹⁶ te upapaj-
jare'¹⁷ ti.

* Cf. Pārājika, iv. 9, 2-3.

¹ K. a. ba°.

² B. Mo°.

³ K. aṭṭhika°. C. setaṇ nimmaṇsalohitaṇ aṭṭhisāṅkhātāṇ.

⁴ K. a. byākaraṇaṇ.

⁵ B. tr.

⁶ K. a. te Satthu santikaṇ gantvā.

⁷ K. °ṭā pa°.

⁸ K. adassaṇ.

⁹ K. āg°.

¹⁰ C. C°. °raṇ kā°.

¹¹ K. B. a. tesāṇ.

¹² K. B. °ūnaṇ, and a. pāpabhikkhūnaṇ.

¹³ B. °mma°.

¹⁴ S. °anto.

¹⁵ K. °itā.

¹⁶ K. niri°, al.

¹⁷ C. C°. upajjare.

Tattha kāsāvakaṇṭhā ti kāsāvena paliveṭhitakaṇṭhā¹
pāpadhammā ti lāmakadhammā asaṇṇatā ti kāyādi-
saṇyamarahitā tathārūpā pāpapuggalā attanā katehi²
akusalakammehi niraye upapajjanti,³ te tattha paccitvā
tato cutā vipākāvasesena petesu⁴ pi⁵ evaṇ paccantī ti⁶
attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpunisū ti.
Duccaritaphalānubhāvasattānaṇ vatthu.⁷

3. VAGGUMUDĀTĪRIYABHIKKHUVATTHU.

Seyyo ayogulo⁸ ti imaṇ dhammaḍḍesaṇaṇ Satthā
Vesāliṇ⁹ nissāya¹⁰ Mahāvane viharanto Vaggumudātīriye¹¹
bhikkhū ārabba kathesi.

Vatthuṇ¹² uttarimanussadhammapārājike¹³ āgataṃ eva.
Tadā¹⁴ Satthā te bhikkhū 'kiṇ pana tumhe¹⁵ bhikkhave
'udarass'¹⁶ atthāya gihīnaṇ aṇṇamaṇṇassa uttarimanussa-
dhammassa vaṇṇaṇ bhāsithā' ti vatvā, tehi 'āma bhante'
ti vutte te¹⁷ bhikkhū anekapariyāyena vigarahitvā¹⁸ imaṇ
gātham āha :

¹ K. °vedh°.

² B. a. pāpa°.

³ F. C. C°. uppa°.

⁴ So B. C°. pakkāvasesesu. F. C. °sese tesu. K °sena
tesu.

⁵ K. om.

⁶ K. ty.

⁷ K. Pāpabhikkhuvatthuṇ. B. °bhavanasattānaṇ va°,
dutiyaṇ.

⁸ K. a. bhutto.

⁹ F. C. C°. S. °iyaṇ.

¹⁰ B. upani°.

¹¹ K. Vaggasamudā°. C. C°. °tīre.

¹² B. S. °tthu.

¹³ Pārājika, iv 1

¹⁴ K. B. a. hi.

¹⁵ B. a. hi.

¹⁶ F. °ssa.

¹⁷ C. C°. om. F. a. hi.

¹⁸ B. C. C°. ga°

308. 'Seyyo ayogulo bhutto tatto aggisikhūpamo
yañ ce bhuñjeyya dussilo ratthapiṇḍaṇ asañ-
ñato' ti.

Tattha yañ ce bhuñjeyyā ti yaṇ dussilo nissila-
puggalo kāyādihi asaṇyato¹ ratthavāsīhi saddhāya dinnāṇ
ratthapiṇḍaṇ 'samaṇo 'mhī' ti paṭijānanto gahetvā
bhuñjeyya tatto² āditto aggivaṇṇo ayogulo³ bhutto
seyyo sundarataro ti,⁴ kiṇkāraṇā? tappaccayā hi eko⁵
va attabhāvo jhāyeyya,⁶ dussilo pana saddhādeyyaṇ bhuñ-
jitvā anekāni pi jātisatāni niraye pacceyyā⁷ ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādāni pāpuṇiṇsū ti.
Vaggumudātīre bhikkhūnaṇ vatthu.⁸

4. KHEMAVATTHU.

Cattāri ṭhānāni⁹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā
Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṇ Khemaṇ
nāma seṭṭhiputtaṇ ārabba kathesi.

So kira abhirūpo ahosi,¹⁰ yebhuyyena itthiyo taṇ disvā
rāgābhibhūtā¹¹ sakabhāvena saṇṭhātuṇ¹² nāsakkhiṇsu.
So pi parādārakammābhirato va¹³ ahosi. Atha naṇ rattin
rājapurisā gahetvā rañño dassesuṇ. Rājā¹⁴ 'mahāseṭṭhissa
lajjāmī' ti taṇ kiñci avatvā vissajjāpesi, so¹⁵ pana n'eva

¹ K. °ito, a. asaṇvuto.

² K. a. ti.

³ K. a. ca. B. a. va.

⁴ K. om.

⁵ K. ekako.

⁶ K. jhāp° (kṣai).

⁷ B. upapajjeyyā.

⁸ K. Pāpabhikkhuvatthuṇ. S. °tīriyabhi°. B. °tiriya-
bhikkhuva°, tatīyaṇ.

⁹ K. a. na° pa°.

¹⁰ C. C°. S. hoti.

¹¹ C. C°. °tāya.

¹² K. saṇḍhāretuṇ.

¹³ K. om.

¹⁴ K. corr. a. visajjāpetha.

¹⁵ K. a. ca.

virami. Atha naṇ dutiyam pi tatiyaṇ pi rājapurisā gahetvā rañño dassesuṇ; rājā vissajjāpesi yeva. Mahā-setṭhī taṇ pavattiṇ sutvā taṇ ādāya Satthu santikaṇ gantvā taṇ pavattiṇ ārocāpetvā¹ 'bhante imassa dhammaṇ dassethā'² ti āha. Satthā tassa saṇvegakathaṇ kathetvā³ parādārasevanāya dosaṇ dassento imā gāthā abhāsi :

809. 'Cattāri ṭhānāni naro pamatto
āpajjati parādārūpasevī :
apuññalābhaṇ na nikāmaseyyaṇ
nindaṇ tatiyaṇ nirayaṇ catutthaṇ.

310. Apuññalābho ca gati ca pāpikā
bhītassa bhītāya ratī ca⁴ thokikā
rājā ca daṇḍaṇ garukaṇ⁵ paṇeti,⁶
tasmā naro parādāraṇ na seve' ti.

Tattha ṭhānāni ti dukkhakāraṇāni, pamatto ti sati-vossaggena samannāgato āpajjati ti pāpuṇāti, parādārūpasevī ti parassa⁷ dāraṇ upasevanto uppathacārī⁸ apuññalābhaṇ ti akusalalābhaṇ, na nikāmaseyyaṇ⁹ ti yathā icchati evaṇ seyyaṇ alabhitvā aniechitaṇ parittakam eva kālaṇ seyyaṇ labhati. Apuññalābho cā ti evaṇ tassa ayaṇ ca apuññalābho tena ca apuññena niraya-saṅkhātā pāpikā¹⁰ gati¹¹ hotī ti,¹² ratī ca thokikā ti¹³ tassa bhītassa bhītāya itthiyā saddhiṇ rati sāpi thokikā parittā hoti, garukaṇ ti rājā ca hatthacchedanādivasena¹⁴ garukaṇ daṇḍaṇ paṇeti, tasmā ti yasmā parādāraṇ sevanto etāni apuññādāni pāpuṇāti tasmā parādāraṇ na seveyyā ti attho.

¹ K. °cetvā

³ K. katvā.

⁶ C. C^a. pha° (F.—B. phaṇehi).'

⁸ C. C^a. S. om.

¹⁰ C. C^a. parikāla°.

¹² K. B. S. om.

¹⁴ K. B. °chedādi°.

² B. desethā.

⁵ K. gu°.

⁷ B. °ra°.

⁹ C. C^a. nandi°.

¹¹ K. tr.

¹³ K. a. purisassa.

Desanāvasāne Khemako sotāpattiphale patitṭhahi, tato patṭhāya mahājano sukhaṃ vītināmesi.¹

Kiṃ pana tassa² pubbakamman? ti. So kira Kassapa-buddhakāle uttamamallo hutvā dve vaṇṇapaṭākā Dasa-balassa kañcanathūpe³ āropetvā patthanāṃ tṭhapesi 'tṭha-petvā ñātisālohititthiyo⁴ avasesā maṃ disvā rañjantū'⁵ ti idam assa pubbakamman ti. Tena taṃ⁶ nibbattanibbatta-tṭhāne⁷ disvā paresaṃ itthiyo sakabhāvena saṇṭhātuṃ⁸ nāsakkhiṃsū ti.

Khemassa vatthu.⁹

5. DUBBACABHIKKHUVATTHU.

Kuso yathā¹⁰ ti imaṃ dhammadesanaṃ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṃ dubbacabhikkhuṃ¹¹ ārabha katesi.

Eko kira bhikkhu asaṃcicca¹² ekaṃ tiṇaṃ chinditvā kukkuce uppanne ekaṃ¹³ bhikkhuṃ upasaṃkamitvā 'āvuso yo¹⁴ tiṇaṃ chindati tassa kiṃ hotī' ti taṃ¹⁵ attanā katabhāvaṃ¹⁶ ārocetvā āpucchi.¹⁷ Atha naṃ itaro 'tvaṃ "tiṇassa chinna-kāraṇā¹⁸ kiñci hotī" ti saññaṃ karosi, na ettha kiñci hoti desetvā pana¹⁹ muccati'²⁰ ti vatvā

¹ C. C^a. °ti.

³ C. C^a. thūpe.

⁵ K. B. rajj°. C. C^a. rāj°.

⁷ K. nibbattaṭṭh°.

⁹ K. Khemasetṭhiputtavatthuṃ. B. Anāthapiṇḍikabhā-gineyyakhemakasetṭhiputtava°, catutthaṃ.

¹⁰ K. a. du°.

¹² K. C^a. °aṇ. C. sa°.

¹⁴ C. C^a. om. K. a. asaṃciccaṃ (orig. ā° ti° chindantassa?).

¹⁵ K. B. om.

¹⁷ K. B. pu°.

¹⁹ K. āpattiṇ.

² K. pan' assa.

⁴ K. °ite i°.

⁶ B. om.

⁸ K. saṇḍhāretuṃ.

¹¹ K. °cca°. F. °ja°.

¹³ C. C^a. om.

¹⁶ K. a. tassa.

¹⁸ B. chinda°.

²⁰ K. °sī.

sayam pi ubho hi hatthehi tiṇaṇ luñcitvā aggahesi. Bhikkhū taṇ pavattiṇ Satthu ārocesuṇ. Satthā taṇ bhikkhuṇ aneka-pariyāyena vigarahitvā¹ dhammaṇ desento imā gāthā abhāsi:

311. 'Kuso yathā duggahito hattham evānukantati
sāmaññaṇ dupparāmaṭṭhaṇ nirayāya upa-
kaḍḍhati.²

312. Yaṇ kiñci sithilaṇ³ kammaṇ saṅkiliṭṭhaṇ ca
yaṇ vataṇ⁴
saṅkassaraṇ brahmacariyaṇ na taṇ hoti
mahapphalaṇ.

313. Kayiraṇ⁵ ce kayirath' enaṇ daḥham⁶ enaṇ
paraḥkame
saṭṭhilo⁷ hi pariḍbājo⁸ bhiyyo ākirate rājaṇ' ti.

Tattha ku'so ti yaṇ kiñci tikkhādhāraṇ⁹ tiṇaṇ¹⁰ anta-
maso tālapaṇṇam pi yathā so kuso yena duggahito¹¹ tassa
hatthaṇ anukantati phāleti evam evaṇ¹² samaṇadhamma-
saṅkhātaṇ sāmaññaṇ pi khaṇḍasīlādītāya¹³ dupparāma-
ṭṭhaṇ¹⁴ nirayāya upakaḍḍhati¹⁵ niraye nibbattāpeti
ti attho. Sithilaṇ¹⁶ ti oliyitvā¹⁷ karaṇena¹⁸ sithila-
gāhaṇ¹⁹ katvā kataṇ yaṇ kiñci²⁰ kammaṇ, saṅkiliṭṭhaṇ

¹ C^a. pi ga°.

² B. °yūpa°. K. °y' upa°. *So infra.*

³ K. sa°.

⁴ K. vattaṇ.

⁵ K. B. °rā. *So infra.*

⁶ B. °rātha da° enaṇ, *om. one enaṇ.*

⁷ C. C^a. saṭṭhilo.

⁸ B. °ajo.

⁹ K. tikkhaṇa°.

¹⁰ B. a. pi.

¹¹ B. °ito.

¹² K. evā. B. eva.

¹³ B. °silatādi°.

¹⁴ F. C. C^a. K. °a.

¹⁵ K. B. a. ti.

¹⁶ F. C. K. sa°.

¹⁷ C^a. °etvā. F. °setvā.

¹⁸ F. C. C^a. kār°.

¹⁹ C. C^a. saṭṭhi°. F. K. sa°.

²⁰ F. *om.*

ti vesiyādi¹ agocare² caraṇena³ saṅkiliṭṭhaṇ, saṅkas-
saran ti saṅkāhi⁴ saritabbaṇ uposathakiccādisu añña-
tarena⁵ kiccena sannipatitam pi saṅghaṇ disvā “addhā
ime mama cariyaṇ ñatvā maṇ ukkhipitukāmā va sanni-
patitā” ti evaṇ attano āsaṅkāhi saritaṇ ussaṅkitaṇ pari-
saṅkitaṇ, na taṇ hotī ti taṇ evarūpaṇ samaṇadhammaṇ
brahmacariyaṇ tassa puggalassa mahapphalaṇ na hoti,
tassa amahapphalabhāven⁶ eva bhikkhādāyakaṇam⁷ pi
'ssa na mahapphalaṇ hotī ti attho. Kayiraṇ ce ti tasmā
yaṇ kammaṇ kareyya⁸ taṇ kareyyāth⁹ eva, daḷham
enaṇ parakkame ti thirataṇam¹⁰ eva katvā avattasamā-
dāno¹¹ hutvā etaṇ¹² kayirā, paribbājo ti saṭṭhalabhāvena¹³
kato¹⁴ khaṇḍādibhāvappatto¹⁵ samaṇadhammo, bhiyyo¹⁶
ti abbhantare vijjamānaṇ rāgarajādiṇ¹⁷ evarūpo samaṇa-
dhammo apānetuṇ na sakkoti, atha kho tassa upari apāram
pi rāgarajādiṇ¹⁸ ākirati ti¹⁹ attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādini pāpuṇiṇsū ti.²⁰
So pi²⁰ bhikkhu saṇvare ṭhatvā²¹ arahattaṇ pāpunī ti.

Dubbacabhikkhussa vatthu.²²

¹ F. C. C^a. vesiyādi°.

² B. om.

³ F. agocaraṇena.

⁴ K. saṅkāhi. B. āya.

⁵ B. °ra°.

⁶ B. ma°.

⁷ C. C^a. °ik°.

⁸ F. C. C^a. °yyaṇ.

⁹ F. °yyam. K. kareth'. B. karot'.

¹⁰ C. C^a. B. S. thirakatam (C. °tham).

¹¹ K. anivattita°.

¹² B. evaṇ. F. C. C^a. ekaṇ.

¹³ B. si°. K. °gāhena.

¹⁴ F. tato.

¹⁵ B. a. va.

¹⁶ B. S. a. āk° ra°.

¹⁷ K. °di.

¹⁸ F. C. C^a. K. °di.

¹⁹ K. ty.

²⁰ K. om.

²¹ K. B. a. pacchā vipassanaṇ vipassitvā (B. vadḍhitvā).
S. a. pacchā vipassitvā.

²² K. °cca° °uṇ. B. °uva°, pañcamaṇ.

6. ISSĀPAKATAITTHIVATTHU.

Akatan¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto aññatarāṇ issāpakataṇ itthiṇ ārabba kathesi.

Tassā kira sāmiko ekāya gehadāsiyā saddhiṇ santhavam akāsi. Sā issāpakatā taṇ dasiṇ hatthapādesu bandhitvā tassā² kaṇṇanāsaṇ chinditvā ekasmiṇ gūlhagabbhe³ parikkhipitvā⁴ dvāraṇ pidahitvā tassa kammaṣsa attanā katabhāvaṇ paṭicchādetuṇ 'ehi ayya⁵ vihāraṇ gantvā dhammaṇ sunissāmā' ti sāmikaṇ ādāya vihāraṇ gantvā dhammaṇ sunantī nisīdi. Ath' assā āgantukaññatakā⁶ gehaṇ āgantvā⁷ dvāraṇ vivaritvā taṇ vippakāraṇ disvā dāsiṇ mocayisū. Sā⁸ vihāraṇ gantvā catuparisamajjhe⁹ tam atthaṇ Dasa-balassa ārocesi. Satthā tassā¹⁰ vacanaṇ sutvā "duccaritaṇ nāma idaṇ me¹¹ aññe¹² na jānanti"¹³ ti appamattakam pi na kātabbāṇ, aññasmiṇ ajānante pi sucaritam eva kātabbāṇ, paṭicchādetvā katam pi hi¹⁴ duccaritaṇ nāma pacchānutappaṇ¹⁵ karoti, sucaritaṇ pana¹⁶ pāmojjaṃ eva janeti' ti vatvā imaṇ gātham āha :

814. 'Akataṇ dukkataṇ¹⁷ seyyo, pacchā tapati¹⁸
dukkataṇ
katañ ca sukataṇ seyyo yaṇ katvā nānu-
tappati' ti.

Tattha dukkataṇ ti sāvajjaṇ apāyasaṇvattanikaṇ kammaṇ akatam eva seyyo varaṇ uttamaṇ pacchā tapati

¹ K. a. du° se°.

² B. gūla°. K. gūcha°.

³ C. C°. ayo. K. ayyaka.

⁴ K. S. °kā ñā°.

⁵ K. a. pi gehasāmikā.

⁶ K. catūsū °jjhesu t̥thitā.

⁷ K. kataṇ.

⁸ K. °āti.

⁹ K. °tappaṇ.

¹⁰ B. °taṇ, al.

¹¹ B. om.

¹² B. ukkhi°.

¹³ K. ga°.

¹⁴ C. C°. a. eva.

¹⁵ K. °o.

¹⁶ S. om.

¹⁷ K. only.

¹⁸ K. B. tapp°, al.

ti¹ taṇ hi anussaritānussarita-kāle tapati yeva, sukatan ti anavajjaṇ pana sukhadāyaṇ² sugatisaṇvattanikam eva kammaṇ kataṇ seyyo, yaṇ katvā ti yaṇ kammaṇ katvā pacchā anussaranakāle na tappati nānutappati³ somanassa-jāto va hoti taṇ kataṇ varan ti.

Desanāvasāne so⁴ upāsako ca sā ca itthi sotāpattiphale patitṭhahinsu, tañ ca pana⁵ dāsiṇ tatth' eva⁶ bhujissaṇ⁷ katvā dhammacāriṇiṇ⁸ kariṇsū ti.

Issāpakatitthiyā vatthu.⁹

7. SAMBAHULABHIKKHUVATTHU.

Nagaraṇ yathā¹⁰ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto sambahule āgantukabhikkhū¹¹ ārabba kathesi.

Te kir' ekasmiṇ paccante vassaṇ upagantvā paṭhamamāse¹² sukhaṇ vihariṇsu, majjhimamāse corā āgantvā tesāṇ gocaragāmaṇ paharivā karamare¹³ gahetvā agamaṇsu. Tato paṭṭhāya manussā corānaṇ paṭibāhanatthāya taṇ paccantanagaraṇ¹⁴ abhisankharontā te bhikkhū sakkaṇ upatṭhātun okāsaṇ na labhiṇsu. Te¹⁵ aphāsukaṇ vassaṇ vasitvā vutthavassā¹⁶ Satthu dassanatthāya¹⁷

¹ C. C^a. om.

² S. °kaṇ. K. °dāniyaṇ. B. sukhindriyaṇ.

³ K. a. ti.

⁴ B, om.

⁵ K. cāpi.

⁶ C. C^a. tasse. S. tass' eva.

⁷ B. bhū°. C. (C^a. first) bhuñj°.

⁸ B. °inī. K. °aṇī.

⁹ K. Issāitthivatthun. B. a. chaṭṭhaṇ.

¹⁰ K. a. pa°.

¹¹ B, °ke bhi°.

¹² K. °eṣu.

¹³ K. dhanasāre. Skt. karamarī = 'prisoner.'—M.W.

¹⁴ C. C^a. K. °ntaṇ na°.

¹⁵ S. om.,

¹⁶ K. vutṭha°.

¹⁷ K. B. dassanāya.

Sāvatthiṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdissa. Satthā tehi saddhiṃ katapaṭisanthāro 'kiṃ bhikkhave sukhaṃ vasitthā' ti pucchitvā, 'bhante mayaṃ paṭhamamāsaṃ eva¹ sukhaṃ vasimha,² majjhimamāse corā gāmaṃ pahariṃsu, tato paṭṭhāya manuseā nagaraṃ abhisankharonti sakkaccaṃ upaṭṭhātuṃ okāsaṃ na labhiṃsu, tasmā aphāsukaṃ³ vasimhā' ti vutte, 'alaṃ bhikkhave, mā cintayittha, phāsuvihāro⁴ nāma niccakālaṃ dullabho, bhikkhunā pana⁵ yathā te manussā nagaraṃ gopayiṃsu evaṃ attabhāvam eva gopayituṃ vaṭṭati' ti vatvā imaṃ gātham āha :

815. 'Nagaraṃ yathā paccantaṃ guttaṃ santarabāhiraṃ, evaṃ gopetha attānaṃ khaṇo ve⁶ mā upaccagā, khaṇātītā hi socanti nirayamhi samappitā' ti.

Tattha santarabāhiraṃ ti, bhikkhave yathā⁷ tehi manussehi taṃ⁸ paccantanagaraṃ⁹ dvārapākārādini thirāni¹⁰ karontehi saantaraṃ,¹¹ aṭṭālauddāmaparikkhādini¹² thirāni karontehi sabāhiraṃ ti¹³ santarabāhiraṃ¹⁴ guttaṃ¹⁵ kataṃ, evaṃ¹⁶ tumhe pi satiṃ upaṭṭhāpetvā ajjhattikāni cha dvārāni pidahitvā dvārarakkhikaṃ¹⁷ satiṃ avissaajjetvā¹⁸ yathā gayhamānāni bāhirāni cha¹⁹ āyatanāni ajjhattikānaṃ upaghatāya saṃvaṭṭanti²⁰ tathā agahanena tāni²¹ pi thirāni

¹ B. °māse.

² K. B. °mhā.

³ K. B. na phā°, a. vassaṃ.

⁴ K. °uka°.

⁵ B. nāma.

⁶ K. corr. vo. *So infra.*

⁷ S. tr.

⁸ K. om.

⁹ B. °aṇ na°.

¹⁰ B. om.

¹¹ F. C. C°. °ra°. S. saantaraṃ. B. aṭṭālaka°. F. K. addhāla°. K. B. om. °udd°. F. °uddāka°. B. °parikkhā°. K. parikkhārā°.

¹² F. C. C°. S. dvāra°.

¹³ S. om. F. C. C°. om. two.

¹⁴ S. om.

¹⁵ B. sugu°. K. a. tigutta.

¹⁶ K. °m eva.

¹⁷ K. B. °taṇ.

¹⁸ B. °itvā.

¹⁹ F. C. C°. S. ca.

²⁰ F. C. C°. B. °ati.

²¹ F. C. C°. aganhantā ti. S. agahitāni, for ag° ti.

katvā tesañ appavesāya¹ dvārarakkhikaṇ² satīṇ appahāya vicarantā³ attānaṇ gopethā ti attho, khaṇo ve mā upaccagā ti yo hi evaṇ attānaṇ na⁴ gopeti taṇ puggalaṇ ayaṇ buddhuppāḍakkhaṇo Majjhimadesse uppattikkhaṇo sammādiṭṭhiyā paṭiladdhakkhaṇo channaṇ āyatanānaṇ avekallakkhaṇo ti sabbo pi⁵ ayaṇ khaṇo atikkamati, so khaṇo tumhe⁶ mā⁷ atikkamatu, khaṇātītā ti ye hi taṇ khaṇaṇ atītā⁸ ye⁹ ca¹⁰ puggale so¹¹ khaṇo atīto te nir-ayamhi samappitā hutvā tattha nibbatitvā socanti ti attho.

Desanāvasāne te¹² bhikkhū uppannasañvegā arabatte patitṭhahinsū ti.

Sambahulānaṇ āgantukabhikkhūnaṇ vatthu.¹³

8. NIGAṆṬHĀNAṆ VATTHU.

Alajjitā ye¹⁴ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto nigaṇṭhe¹⁵ ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi¹⁶ divase bhikkhū nigaṇṭhe disvā kathaṇ samutṭhāpesuṇ: 'āvuso sabbaso apaticchannehi acelakehi ime nigaṇṭhā varatarā¹⁷ ye ekaṇ¹⁸ purimapassam pi tāva¹⁹ paṭicchāḍenti, sahirikā maññe ete²⁰ ti.²¹ Taṇ sutvā nigaṇṭhā 'na mayaṇ etena kāraṇena paṭicchāḍema, paṇsu-

¹ K. apa°.

³ K. vihar°.

⁵ K. hi.

⁷ C C°. na.

⁹ K. B. te.

¹¹ B. a. ca.

¹³ K. Āgantukabhikkhūvatthuṇ. B. °labhi° va°, sattamaṇ.

¹⁴ K. a. la°.

¹⁶ F. om.

¹⁷ K. a. yeva caranti.

¹⁸ F. C. C°. S. sesakaṇ (for ye sakaṇ?).

¹⁹ F. C. C°. purimasamappitā va.

²⁰ C. C°. etaṇ.

² K. °taṇ. B. °ta°.

⁴ F. C. C°. om.

⁶ K. a. hi.

⁸ F. C. C°. °taṇ.

¹⁰ F. vā.

¹² C. C°. om.

¹⁵ B. nigga°.

²¹ F. C. C°. hi.

rajaḍayo pi¹ pana puggalā eva² jīvitindriyapaṭibaddhā,³ evaṇ ca⁴ te no bhikkhābhājanesu mā paṭiṇsu,⁵ iminā kāraṇena paṭicchādemā⁶ 'ti vatvā tehi saddhiṃ vādaṭṭi-vādasena bahuṃ⁷ kathaṃ kathesuṃ.⁸ Bhikkhū Satthāraṃ upasaṅkamitvā nisinnakāle⁹ taṃ pavattiṃ ārocayiṃsu.¹⁰ Satthā 'bhikkhave alajjitabbe¹¹ lajjitvā lajjitabbe¹² alajjamānā¹³ nāma¹⁴ duggatiparāyanā¹⁵ honti¹⁶ 'ti vatvā dhammaṃ desento imā gāthā abhāsi :

816. 'Alajjitā ye lajjanti, lajjitā ye na¹⁷ lajjare micchādītṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiṃ.

817. 'Abhaye¹⁸ bhayadassino bhaye ca abhayadassino¹⁹ micchādītṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiṃ 'ti.

Tattha alajjitā ye ti alajjitabbe,¹⁸ bhikkhābhājanaṃ¹⁹ hi²⁰ alajjitabbaṃ²¹ nāma, te pana taṃ paṭicchādetvā vicarantā tena lajjanti nāma, lajjitā ye ti apaṭicchannena hirikopīnaṅgena lajjitabbaṃ,²² na²³ te pana taṃ apaṭicchādetvā vicarantā tena²⁴ lajjanti nāma,²⁵ tena tesam

¹ B. om.

² S. jīvinda.

³ B. eva, om. ca. S. evam etc.

⁴ S. °sū ti.

⁵ K. B. kariṇsu.

⁶ K. B. °cesuṃ.

⁷ B. °bbena. C. uppajji°.

⁸ C^a. om. fr. paṭicchādemā.

⁹ K. B. a. va.

¹⁰ S. a. ca.

¹¹ B. °bbena.

¹² C. C^a. pi.

¹³ B. °bbena.

¹⁴ MSS. and edd. lajjitāye na.

(For the C^r does lajjitāye = °tayye = °tavye?)

¹⁵ F. C. C^a. a. tena tesam taṃ alajjitaṃ ti nāma.

¹⁶ K. yeva.

¹⁷ K. bahū.

¹⁸ K. nisīdana°.

¹⁹ B. °bbena.

²⁰ K. ime.

²¹ K. om.

²² B. S. cā°.

²³ S. °nā.

²⁴ S. °bbā.

²⁵ B. S. om.

taṇ¹ alajjitabbe² lajjitaṇ³ lajjitabbe³ ca¹ alajjitaṇ³ tuccha-
gahaṇabhāvena ca⁴ aññathāgahaṇabhāvena⁵ ca micchā-
diṭṭhi⁶ hoti, taṇ samādiyivā⁷ vicarantā⁸ te micchādiṭṭhi-
samādānā sattā nirayādibhedāṇ duggatīṇ gacchantī ti⁹
attho. Abhaye ti bhikkhābhājanāṇ nissāya rāgadosa-
mohamānadiṭṭhikilesaduccaritabhayānaṇ¹⁰ anuppajjanato
bhikkhābhājanāṇ abhayaṇ nāma, bhayena¹¹ taṇ paṭicchā-
dento¹² pana abhaye¹³ bhayadassino¹⁴ nāma, hirikopī-
naṇ¹⁵ pana¹⁶ nissāya rāgādīnaṇ uppajjanato¹⁷ taṇ bhayaṇ
nāma, tassa apatiucchādanena¹⁸ bhaye¹⁹ ca²⁰ abhayadassino
tassa²¹ aññathāgahaṇassa²² samādinna²³ micchādiṭṭhi-
samādānā sattā gacchanti duggatī²⁴ ti attho.

Niganthā desanāvasāne²⁵ saṃviggamānasā pabbajīsu,
sampattānam pi²⁶ sātthikā desanā²⁷ ahoṃ ti.

Niganthānaṃ vatthu.²⁸

¹ B. om.

² F. B. C. C^a. °bbena.

³ F. B. C. C^a. K. °bbaṇ. C. C^a. om. la° ca al°.

⁴ S. c' eva.

⁵ K. aññattha°.

⁶ K. °ikā.

⁷ F. C. C^a. K. °day°.

⁸ K. °nti. B. a. pana.

⁹ K. ty.

¹⁰ F. C. C^a. S. °mohānaṇ di°. F. S. °māyānaṇ.

¹¹ F. yena.

¹² K. B. °ntā.

¹³ C. C^a. a. na.

¹⁴ C^a. da°.

¹⁵ K. °kopinaṇ.

¹⁶ K. a. taṇ. K¹. °kopinanaggamaṇaṇ.

¹⁷ C. C^a. uppanato.

¹⁸ K¹. °dantena.

¹⁹ K¹. om.

²⁰ S. om.

²¹ MSS. and edd., except K. K¹. a. taṇ. K¹. a. abhayā.

²² F. C. C^a. ayathāvaga°. B. abhayāvagahaṇassa.

²³ B. a. taṇ.

²⁴ K. K¹. B. tr.

²⁵ S. a. bahū. K. K¹. B. des° bahū ni°.

²⁶ K¹. om.

²⁷ K. K¹. dhammade°.

²⁸ K¹. om. ti ni° va°. K. °avatthū. B. a. atṭhamāṇ.

9. TITTHIYASĀVAKAVATTHU.

Avajje¹ ti imaṇ dhammadesanaṇ Satthā Jetavane viharanto titthiyasāvake ārabba kathesi.

Ekasmiṇ hi samaye aññatitthiyasāvakā² attano putte³ sammādiṭṭhikānaṇ upāsakānaṇ⁴ puttehi saddhiṇ sapaṇvāre⁵ kilāmāne⁶ disvā gehaṇ āgatakāle 'na vo samaṇā⁷ Sakyaputtiyā⁸ vanditabbā na pi⁹ tesāṇ vihāraṇ pavisitabban¹⁰ ti sapathaṇ kārayiṇsu. Te ca¹¹ ekadivasāṇ Jetavanavihārassa¹² bahi¹³ dvārakotṭhakasāmaṇte kilantā pipāsita¹⁴ ahesuṇ. Ath' ekaṇ upāsakadārakaṇ¹⁵ 'tvaṇ ettha¹⁶ pāṇiyaṇ pivitvā amhākam pi¹⁷ āharāhi' ti vihāraṇ¹⁸ pahiniṇsu.¹⁹ So vihāraṇ pavisitvā²⁰ Satthāraṇ vanditvā²¹ tam atthaṇ ārocesi. Atha naṇ Satthā 'tvam²² eva pāṇiyaṇ pivitvā gantvā itare pi pāṇiyaṇ²³ pivanatthāya idh' eva²⁴ pegehi²⁵ ti āha.²⁶ Te āgantvā²⁷ pāṇiyaṇ piviniṇsu. Satthā te pakkosāpetvā tesāṇ sappāyaṇ dhammakathaṇ²⁷ kathetvā te acalasaddhe katvā saraṇesu ca²⁸ silesu ca patitṭhāpesi.²⁹ Te sakāni gehāni gantvā tam atthaṇ mātāpitunnaṇ³⁰

¹ K. a. va°.² B. °ttā.³ K. K¹. pa°.⁴ K¹. °ṇassa.⁵ K. B. nāpi.⁶ K. K¹. B. om.⁷ C. bāhira°. K. bahira°.⁸ B. °ikā. C. C°. S. pi bahi ṭhitā. K. te pi°.⁹ K. K¹. °aṇ dā°.¹⁰ K¹. om.¹¹ C. C°. āha.¹² B. pāvisi. K¹. om. K. K¹. a. pāṇiyaṇ pivitvā.¹³ B. a. pāṇiyaṇ pivitvā.¹⁴ B. °ya°.¹⁵ K. K¹. a. so tathā akāsi.¹⁶ K¹. dhammaṇ.¹⁷ K. K¹. °ap°.¹⁸ B. °iyā sā°.¹⁹ K¹. om.²⁰ K¹. kilāyamāne.²¹ K. K¹. Sā°.²² K. °ro °bbo.²³ B. °ne vi°.²⁴ B. a. gantvā.²⁵ B. C. C°. om.²⁶ K¹. tam.²⁷ K. a. me.²⁸ C. C°. ānetvā²⁹ K. C. C°. om.³⁰ K. K¹. B. °ūnaṇ.

ārocesuṇ.¹ Atha nesaṇ mātāpitara 'puttakā no vipanna-
ditṭhikā jātā' ti² domanassappattā parideviṇsu. Atha
nesaṇ³ chekā⁴ paṭivissakā manussā āgantvā domanassaṇ⁵
vūpasamanatthāya⁶ dhammaṇ⁷ kathayiṇsu.⁸ Tesāṇ kathaṇ
sutvā⁹ 'ime dārake samaṇassa Gotamassa' eva¹⁰ niyā-
dessāmā' ti¹¹ mahantena ṇātiganena¹² vihāraṇ nayiṇsu.
Satthā tesāṇ āsayaṇ¹³ oloketvā dhammaṇ desento imā gathā
abbhāsi:¹⁴

318. 'Avajje vajjamatino¹⁵ vajje ca¹⁶ avajjadassino
micchāditṭhisamādānā sattā gacchanti duggatiṇ.

319. Vajjaṇ ca vajjato ṇatvā avajjaṇ ca avajjato
sammāditṭhisamādānā sattā gacchanti sugga-
tin'¹⁷ ti.

Tattha avajje ti dasavatthukāya sammāditṭhiyā tassā
upanissayabhūte¹⁸ dhamme ca, vajjamatino¹⁹ ti 'vajjaṇ
idan' ti uppannamatino,²⁰ dasavatthukamicchāditṭhisay-
khāte²¹ pana tassā upanissayadhammasaṇkhāte²² ca vajje²³
avajjadassino, etissā²⁴ avajjaṇ²⁵ vajjato vajjaṇ²⁶ ca avajjato

¹ B. °ayiṇsu.

³ B. tesāṇ.

⁵ K. S. °ssa°.

⁷ K. °akathaṇ. K¹. om.

⁹ K. a. vigatadomanassā te yaṇ icchanti taṇ karissāma.

¹⁰ K. °ssa evaṇ.

¹² K. K¹. a. saddhiṇ.

¹⁴ K¹. imaṇ gātham āha.

¹⁶ K¹. vā. B. om. S. cāv°.

¹⁸ K¹. °ssāya°.

¹⁹ K. °dassino. K¹. vajjavatino idan.

²⁰ K¹. upajjamānā.

²² S. dasavatthukāya °iyā tassā upanissayabhūte dhamme.

B. upanissayasa°.

²³ K¹. vajja. B. vajje ca. F. C. C^a. S. om.

²⁴ K¹. etasā.

² C. C^a. om.

⁴ B. a. sambahulā.

⁶ K¹. °samatthāya.

⁸ K. K¹. B. a. te.

¹¹ K. a. āhaṇsu te.

¹³ K¹. B. ajjhās°.

¹⁵ K. K¹. °dassino.

¹⁷ B. du°.

²¹ B. °tṭhisa°.

²⁵ B. °jje.

ñatvā¹ gahaṇasaṅkhātāya micchādiṭṭhiyā samādinnattā²
micchādiṭṭhisamādānā sattā duggatiṃ gacchantī ti attho.
Dutiyagāthāya vuttavipariyāyena³ attho veditabbo.

Desanāvasāne sabbe pi⁴ tisu saraṇesu patitṭhāya aparā-
paraṃ⁵ ca⁶ dhammaṃ suṇantā sotāpattiphale patitṭha-
hiṃsū ti.

Titthiyasāvakānaṃ vatthu.⁷
Nirayavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.
Dvāvisatimo⁸ vaggo.

¹ B. katvā.

² C. C^a. om. two.

³ K¹. vatthu°. F. C. C^a. vuttapa°.

⁴ K. B. a. te.

⁵ K. pa°.

⁶ K. K¹. B. om.

⁷ K¹. no title. K. °iyavatthuṃ. B. a. navamaṃ.

⁸ K¹. dvāvisamo.

INDICES

I. PROPER NAMES.

<p> AKANITTHA, 290
 Akaṇiṭṭhabrahmaloka, 443
 Akālarāvikukkuṭajātaka, 143
 Aggālava, 299
 Aggālavacetiya, 170
 Aggālavavihāra, 171
 Aggidatta, 124, 241
 Aggidattabrāhmaṇava°, 241-47
 Aṅkura, 219-22
 Aṅgamagadhā, 242, 247
 Aṅguttarāpā, 363
 Angulimāla, 169, 187
 Aṅgulimālatthera, 169, 185
 Aṅgulimālattherava°, 169-70
 Aciravatī, 449
 Ajagarapeta, 60
 Ajagarapetava°, 60-4
 Ajapālanigrodha, 195
 Ajātasattu, 66, 152, 259
 Añjanavana, 317
 Aññataraupāsakava°, 261-4
 Aññatarakuṭumbikava°, 276-8
 Aññatarakuladārikava°, 260-61
 Aññatarakulaputtava°, 348-51
 Aññataradaharabhikkhuva°, 161-3
 Aññatarabrāhmaṇava°, 284-86, 338-41, 392-3 </p> | <p> Aññatarabhikkhuva°, 299-302
 Atula, 325
 Atulaupāsakava°, 325-9
 Attadatthatthera, 158
 Attadatthattherava°, 158-60
 Attavagga, 134-60
 Attavaggavaṇṇanā, 160
 Anattalakkaṇava°, 406-7
 Anabhiratabhikkhuva°, 238-41
 Anamataggakathā, 176
 Anāgāmittherava°, 288-9
 Anāthapiṇḍika, 9, 54, 180, 189, 357, 464-5, 469, 481
 Anāthapiṇḍikaputtakālava°, 189-92
 Anāthapiṇḍikasetṭhiva°, 9-15
 Aniccalakkaṇava°, 405-6
 Aniṭṭhigandhakumāra, 281
 Aniṭṭhigandhakumārava°, 281-4
 Anutīracārī, 141
 Anubuddha, 237
 Anuruddha, 218, 295
 Anuruddhatthera, 221, 471
 Anotattadaha, 222
 Abhayarājakumāra, 166
 Abhayarājakumārava°, 166-67
 Abhidhamma, 219, 223 </p> |
|--|---|

Abhidhammapiṭaka, 216,
 218, 222-3
 Arati, 196, 199
 Ariya, 396
 Ariyabālisikava°, 396-8
 Avaroja, 364
 Avihā, 290
 Avīci, 47, 54, 64, 151, 181,
 189, 209, 225, 384, 416
 Asaṇṇataparikkhārabhik-
 khuva°, 15-16
 Asadisadānava°, 188-9
 Abicchatta, 242
 Ākāsaṅgā, 360
 Ānanda, 77, 125, 154, 203,
 330, 342, 430, 441, 464
 Ānandatthera, 27, 45, 79,
 84, 111, 127, 181, 186,
 176, 207, 236, 247, 323,
 326, 360, 378, 430, 441
 Ānandattherauposathapañ-
 hava°, 236-8
 Ānandattherapucchitapañ-
 hava°, 247-9
 Ānandattherassa Udānagā-
 thāva°, 127-9
 Ābhassaraloka, 258
 Ābhassarā, 258
 Ālavika, 299
 Ālavī, 170, 261
 Āsāhipunṇamā, 205, 308
 Indaka, 219-22
 Indasālaguhā, 270
 Isigili, 246
 Isipātana, 292, 446
 Isipātana mahāvihāra, 291
 Issāpakataitthiva°, 486-7
 Ugga, 465
 Ugganagara, 465, 470
 Uggasetthī, 465
 Ujjhānasaṇṇittherava°, 376-
 77
 Ujjhānasaṇṇī, 376

Uttara, 232
 Uttarakuru, 222
 Uttarā, 104, 302 ff.
 Uttarāupāsikāva°, 302-14
 Uttarittherī, 110
 Uttarittherīva°, 110-11
 Udāna, 474
 Udāyitthera, 345
 Udāyī, 346
 Udenacetiya, 246
 Upananda, 141
 Upanandasakyaputta, 139
 Upanandasakyaputtatthera-
 va°, 139-42
 Upavattana, 377
 Upālitthera, 145
 Uposathakula, 248
 Uppalavaṇṇattherī, 211
 Uraṅgajāta, 277
 Ekavihāritthera, 471
 Ekavihārittherava°, 471-3
 Ekasāta, 3
 Ekuddānatthera, 384
 Ekuddānattherava°, 384-6
 Erakapatta, 230
 Erakapattanāgarājava°, 230-
 36
 Kakusandha, 236
 Katāhākajāta, 358
 Katthavāhanarājā, 135
 Kanhausabhajāta, 213
 Kanthaka, 195
 Kapilapurā, 163
 Kapilavatthu, 254, 295
 Kassapa, 9, 146
 Kassapadasabala, 250, 479
 Kassapadasabalassa Suvan-
 nacetiya°, 250-3
 Kassapabuddha, 52, 61, 146,
 223, 315, 405, 411, 483
 Kassapasammāsambuddha,
 280
 Kākajāta, 423

Kāsigāmakā, 259
 Kāla (amacca), 186, 188
 Kāla (Anāthapiṇḍikassa put-
 ta), 189
 Kālā (upāsaka), 158
 Kālatthera, 155
 Kālattherava°, 155-6
 Kālasilā, 65-6
 Kālasilāṭṭavi, 66
 Kisāgotamī, 432
 Kisāgotamīva°, 432-3
 Kukkutaṇḍakhādikāva°,
 449-51
 Kukkutamitta, 24
 Kukkutaṇḍamittava°, 24-31
 Kuṇḍakasindhavapotakajā-
 taka, 325
 Kuṇḍadhāna, 54
 Kuṇḍadhānatthera, 52
 Kuṇḍadhānattherava°, 52-8
 Kumārakassapa, 146
 Kumārakassapatthera, 144
 Kumārakassapamātuttheri-
 va°, 144-9
 Kumbhajātaka, 103
 Kuruṅgamigajātaka, 152
 Kururāttha, 193, 242, 247
 Kusarājākālīka, 266
 Kusinārā, 377
 Kelāsa, 217
 Koka, 31
 Kokanada, 134
 Kokasunakhaluddakava°,
 31-4
 Kodhavagga, 104, 295-331
 Kodhavaggavaṇṇanā, 331
 Konāgamana, 236
 Koliyanagaravāsino, 254
 Koliyā, 254
 Kosalarājā, 180, 241, 259
 Kosalarāṇṇo parājayava°,
 259-60
 Khema, 487
 Khemaka, 483
 Khemava°, 481-3

Gaṅgā, 155, 199, 229-31,
 363, 439
 Gaṅgārohana, 443
 Gaṅgārohanava°, 436-49
 Gaṇḍa, 206-7
 Gaṇḍambarukkhā, 206
 Gandhakuṭī, 8, 8, 62, 98,
 112, 166, 179, 261-2, 364,
 428, 475
 Gandhakumāra, 87
 Gandhamādāna, 91, 98, 367,
 371
 Gandhasettihī, 87
 Gambhīracārī, 141
 Garulasakuna, 135
 Gijjhakūṭa, 60, 321, 410,
 416, 479
 Goghātakaputtava°, 392-8
 Gotama, 11, 65, 79, 101,
 247, 251, 374, 377, 392,
 394, 474, 476, 478
 Gotamagotta, 458
 Gotamacetiya, 246
 Gosīṅgasālavana, 246
 Ghaṭikārasuttanta, 251
 Gharanī, 209
 Candakumāra, 73
 Candapadumā, 363, 373
 Candimasuriyā, 97
 Ciñcamāṇavikava°, 178-83
 Ciñcamāṇavikā, 178
 Citta, 463
 Cittakūṭa, 217
 Cittagahapatiya°, 463-5
 Cintāmaṇi, 90
 Cīrasāmaṇerī, 211
 Cundasāmaṇera, 211
 Cullasāri, 351
 Cullasāriva°, 351-5
 Cullānāthapiṇḍika, 210, 218
 Cūlakālaupāsaka, 157
 Cūlakālaupāsakava°, 157-60
 Cūlasubhaddā, 465
 Cūlasubhaddāva°, 465-71

Cūlānāthapiṇḍika, 145
 Cūlekaśātakabrāhmaṇa, 1
 Cūlekaśātakabrāhmaṇava°, 1-5
 Chaddantakula, 248
 Channa, 195
 Chabbaggiyava°, 380-1, 382-84
 Chabbaggiyā, 48, 382
 Chabbaggiyānaṇ va°, 48-9, 49-50

Janapadakalyāṇī Rūpanan-
 dattherī, 113
 Janapadakalyāṇī Rūpanan-
 dattheriva°, 113-19
 Jambudīpa, 10, 66, 211, 364, 368, 370, 374
 Jambudīpavāsino, 232
 Jarāvagga, 100-33
 Jarāvaggavannanā, 133
 Jarāsutta, 320
 Jātiyāvana, 363
 Jivaka, 106, 108
 Jivakambavana, 246
 Junha, 186, 188-9
 Jeṭṭhamūlamāsa, 254
 Jetavana, 1, *passim*
 Jetavanagandhakutī, 301

Ñātikalahavūpasamanava°, 254-7

Takkasilā, 334, 445
 Taṇhā, 196, 199
 Tathāgata, 2, *passim*
 Tayojanava°, 38-44
 Tāvatiṇsa, 219
 Tāvatiṇsadevaloka, 8, 291
 Tāvatiṇsabhavana, 7, 52, 216, 218, 298
 Tāvatiṇsā, 280
 'Tiṇsabhikkhuva°, 176-7
 Titthiyava°, 393-6
 'Titthiyasāvaka°, 492-4

Tinnaṇ bhikkhūnaṇ va°, 273-6
 Tissa, 268
 Tissatthera, 268, 341
 Tissattherava°, 267-9, 341-4
 Tissadaharava°, 357-9
 Tucchapoṭhila, 417
 Tusita, 226
 Tusitabhavana, 121, 431
 Tusitavimāna, 173, 219, 342
 Todeyyagāma, 250

Dakkhinapatha, 248
 Daṇḍavagga, 48-99
 Daṇḍavaggavannanā, 99
 Dattā, 278
 Dabba Mallaputta, 321
 Dasabala, 104, 466, 486
 Dārusakāṭikaputtava°, 455-60
 Dighāyubuddha, 52
 Dīpaṅkara, 128
 Dukkhalakkhaṇava°, 406
 Duccaritaphalānubhavaśat-
 tava°, 479-80
 Dubbacabhikkhuva°, 483-5
 Devadatta, 145, 147-8, 152, 154
 Devadattapakkiyā, 145
 Devadattapurisā, 148
 Devadattava°, 152-3
 Devorohana, 443
 Dvattiṇsākāra, 168
 Dhanañjayasethī, 363, 466
 Dhammatthavagga, 380-400
 Dhammatthavaggavannanā, 400
 Dhuravihāra, 224, 332
 Naggāsamanakā, 67
 Nandā, 117-8
 Nandiya, 290
 Nandiyava°, 290-4
 Nandivīsālaṇḍāka, 213
 Nāthaputta, 200-1

Niganthānaṃ va°, 489-91
 Nigródhajātaṃ, 148
 Nigrodhārāma, 44, 168, 295
 Nirayavagga, 474-94
 Nirayavaggavaṇṇanā, 494

Pakinnakavagga, 436-73
 Pakinnakavaggavaṇṇanā, 473
 Paccekabuddha, 91, 237
 Pañcaupāsakava°, 360-3
 Pañcasataupāsakava°, 355-7
 Pañcasatadārakava°, 286-8
 Pañcasatabhikkhuva°, 401-4
 Pañcasatavipassakabhikkhuva°, 165-6
 Pañcasālā, 257
 Pañcasikha, 225, 270
 Paṭācārava°, 434-5
 Paṭācārā, 434
 Paṇḍukambalasilā, 217-9
 Paṇḍupura, 449
 Padūmuttarabuddha, 146
 Padhānakammikatisa, 407
 Padhānakammikatisattherava°, 407-10
 Padhānikatisatthera, 142
 Padhānikatisattherava°, 142-4
 Pasenadi, 78
 Pasenadi Kosala, 2, 34, 145, 206, 241, 264
 Pasenadikosalaṃ, 264-7
 Pāvavagga, 1-47
 Pāvavaggavaṇṇanā, 47
 Piṇḍolabhāradvāja, 201
 Pippaliguhā, 6
 Piyavagga, 273-94
 Piyavaggavaṇṇanā, 294
 Pilotikatthera, 84
 Pilotikattherava°, 84-7
 Punna, 302, 363
 Puñṇakasetthi, 104
 Puñṇā, 321
 Puñṇāya va°, 321-5

Pūrana, 208
 Pūranakassapa, 208
 Pesakāradhituva°, 170-6
 Poṭhila, 417
 Poṭhilattherava°, 417-21
 Bandhumatī, 81
 Bahudhanasetthi, 307
 Bahubhaṇḍikabhikkhuva°, 72-8
 Bārāṇasirājā, 73, 150
 Bārāṇasivāsī, 42, 68
 Bārāṇasisetthi, 87, 365
 Bārāṇasī, 40-1, 124, 129, 230, 290, 365, 429, 445
 Bālavagga, 463
 Bimbisāra, 204, 438, 443
 Bilālapādakasetthi, 17
 Bilālapādakasetthiva°, 17-20
 Buddha, 103
 Buddhagunā, 441
 Buddhadattika, 301
 Buddhapamukha, 17
 Buddhapitā, 81
 Buddhapūjā, 101
 Buddhavagga, 200-53
 Buddhavaggavaṇṇanā, 253
 Buddhavisaya, 228
 Beluvagāmaka, 269
 Bodhirājakumāra, 134
 Bodhirājakumārava°, 134-9
 Bodhisatta, 73, 181, 242
 Brahmaloṇa, 146, 215, 225, 244, 281, 310
 Brahmāṇo 258
 Brāhmaṇavagga, 187
 Bhagavā, 19
 Bhattabhatika, 90
 Bhaddiya (nagara), 363, 372, 451
 Bhaddiyabhikkhuva°, 451-3
 Bhaddiyabhikkhū, 451
 Bhāradvāja, 203
 Bhummatthakadevā, 443

- Maggavagga, 401-85
 Maggavaggavaṇṇanā, 485
 Majjhimadesa, 248, 489
 Majjhimanikāya, 251
 Maṇikāraḥkulūpagatissatthe-
 ra, 34
 Maṇikāraḥkulūpagatissatthe-
 rava°, 34-7
 Maddaratṭha, 281
 Madhurapācika, 422
 Mandhātā, 240
 Mandhātūjātaka, 240.
 Malavagga, 332-79
 Malavaggavaṇṇanā, 379
 Mallā, 377
 Mallikā, 184
 Mallikādevī, 119
 Mallikādevīvā°, 119-23
 Mahāekasātakabrāhmaṇa, 1
 Mahākassapa, 6
 Mahākassapatthera, 7, 287
 Mahākāla, 149
 Mahākālaupāsakava°, 149-
 52
 Mahākālavatthu, 157
 Mahākosala, 241
 Mahāgotamabuddha, 171
 Mahādhanavāṇija, 21, 429
 Mahādhanavāṇijava°, 21-4,
 429-31
 Mahādhanasetthiputta, 129
 Mahādhanasetthiputtava°,
 129-33
 Mahānāthapiṇḍika, 145
 Mahāpadumakumāra, 181
 Mahāpadumajātaka, 181
 Mahāparinibbānasutta, 251
 Mahābrahmā, 226
 Mahābrahmāno, 225
 Mahāmāyā, 223, 318
 Mahāmoggallāna, 201, 218,
 227, 291, 479
 Mahāmoggallānatthera, 60,
 65, 212, 224, 242, 314,
 410
 Mahāmoggallānatthera pañ-
 hava°, 314-17
 Mahāmoggallānattherava°,
 65-71
 Mahārājāno (cattāro), 12, 96
 Mahāli, 438
 Mahāvana, 246, 460, 480
 Mahiṇsāsakakumāra, 73
 Mahiṇsāsakumāra, 77
 Māgandiyabrāhmaṇa, 193
 Māgandiyava°, 193-9
 Māgandiyā, 193
 Mātali, 225
 Māra, 195, 257, 403
 Mārakāyikā devatā, 102
 Mārājāla, 175
 Māraddhitaro, 193
 Mārabala, 127
 Mārava°, 257-9
 Māravijaya, 441
 Mendakasettthiva°, 363-76
 Mendakasettthi, 363
 Moggallāna, 61, 202, 218,
 224, 242, 292, 345, 397,
 411
 Yama, 337
 Yamakappātiḥāriya, 443
 Yamakappātiḥāriyava°, 199-
 230
 Yamakapātiḥira, 213, 222
 Yugandhara, 216-17
 Ragā, 196, 199
 Ratanasutta, 123, 438, 441-2
 Rājagaha, 6, 30, 61, 104,
 144, 154, 286, 299, 302,
 411, 439, 444, 455-6
 Rājagahasetthi, 321
 Rāhulakumāra, 113
 Rūpanandā, 115
 Revatattthera, 168, 326.
 Revatī, 290
 Rohinī (nadī), 254

Rohiṇī, 295
Rohiṇikhattiyakaññāva°,
295-9

Lakunṭakabhaddiyatthera,
387, 453

Lakunṭakabhaddiyatthera-
va°, 387-8, 453-5

Lakkhanatthera, 60, 410,
479

Lājadevadhītā, 6

Lājadevadhītāva°, 6-9

Lāludāyitthera, 5, 123, 344

Lāludāyittherava°, 123-7,
344-8

Lāludāyī, 125, 346

Licchavi, 279-80, 438

Lokavagga, 161-92

Lokavaggavaṇṇanā, 192

Lohapāsāda, 472

Vaggumudātīriyabhikkhu-
va°, 480-1

Vaggumudātīriyā, 480

Vajirakumārī, 266

Vajjiputtaka, 460

Vajjiputtakabhikkhuva°,
460-3

Vajjirattha, 460

Valāhakassarājakula, 248

Vātavalāhaka, 208

Vāsava, 270

Vinicchayamahāmattava°,
380-2

Vimānavatthu, 252

Vipassidasabala, 1

Vipassibuddha, 81, 364

Vipassisammāsambuddha,
236

Visākhā, 54, 59, 100, 145,
161, 180, 278, 357, 363,
466

Visākhādīnaṇ Upāsikānaṇ
Uposathakammava°, 58-
60

Visākhāya Sahāyikānaṇ va°,
100-3

Visākhāva°, 278-9

Vissakamma, 470

Viranattambhaka, 124

Vepulla, 246

Vehhāra, 246

Verambhavātā, 185

Velāma, 10

Velāmasutta, 11

Veluvana, 24, 60, 65, 152,
154, 166, 246, 286, 302,
330, 348, 410, 436, 438,
455, 479

Vesālī, 267, 279, 436, 460,
480

Vessantarajātaka, 164

Vessabhū, 236

Vessavaṇa, 74

Sakka, 12, 13, 96, 180, 208
217, 225, 269, 298, 441,
470

Sakkā, 254

Sakkupatthānava°, 269-72

Sakyaputtiyā, 476

Saṅkassanagara, 199, 224-5
227

San̄kha, 445

Saṅghabhedaparisakkana-
va°, 154-5

Saṅjikāputta, 134

Sattarasavaggiyā, 48

Sattasirisakamūla, 230

Satthā, 1, *passim*

Santatimahāmatta, 78, 167

Santatimahāmattava°, 78-84

Samiddhi, 241

Sambahulaadhimaṇikabhik-
khūnaṇ va°, 111-12

Sambahulakumārava°, 50-1

Sambahulabhikkhuva°, 249-
50, 388-90, 487-9

Sambahulamahallakabhik-
khuva°, 421-5

Sambahulasīlādisampanna-
bhikkhuva°, 398-400
Sambuddha, 217-9
Sammāsambuddha, 18
Sammūñjanitthera, 168
Sammūñjanittherava°, 168-9
Sahassavagga, 432, 434
Sākiyā, 254 ff.
Sāketa, 317
Sāketabrāhmanava°, 317-21
Sāgalanagara, 281
Sāriputta, 77, 222, 226 ff.,
345, 397, 426
Sāriputtatthera, 94, 222,
226-7, 308, 326, 425
Sāvattvivāsino, 17, 113, 179
Sāvattthī, 1, 23, 51, 94, 242,
273, 281
Sikhī, 236
Siddhattha, 195
Sineru, 102-3, 211-12, 216,
224-5
Sirimā, 104, 308
Sirimāva°, 104-9
Sukhakumāra, 95
Sukhavagga, 254-72
Sukhavaggavaṇṇanā, 272
Sukhasāmaṇera, 87
Sukhasāmaṇerava°, 87-99
Sugata, 250, 428-9
Sudassana, 265
Suddhāvāsabhūmi, 336

Suddhāvāsā, 289
Suddhodana, 163, 318
Suddhodanava°, 163-5
Sundariparibbajikā, 474
Sundariparibbajikāva°, 474-
78
Sundari, 474
Suppabuddha, 45
Suppabuddhasakka, 44
Suppabuddhasakkava°, 44-7
Subhadda, 377
Subhaddaparibbājakava°,
377-9
Subhaddā, 467
Sumaṅgalasetthī, 61
Sumanadevī, 363
Sumanasetthī, 104, 302
Suyāma, 226
Suriyakumāra, 73
Suvaṇṇakārattherava°, 425-
29
Susīma, 445
Sūkarapetava°, 410-17
Seyyasakatthera, 5
Seyyasakattherava°, 5-6
Somadatta, 124-5

Hatthaka, 390
Hatthakava°, 390-1
Himavanta, 74, 135, 182,
222, 469-70

II. WORDS AND SUBJECTS.

Acelaka, 489
Acoharā, 8, 19
Attā, 488
Attakabhatta, 104
Attacammāvasesa, 43
Attisaṅkhalikapeta, 479
Attittha, 347
Atidhonaacāri, 344

Atipariccāga, 11
Attadattha, 159
Anagghāni (cattāri), 120, 186
Abbāhana, 404
Ariyasaccāni (cattāri), 246
Alāta (?), 442
Avaḍḍhi, 335
Avamaṅgala, 123

Asakkhara, 401
 Asadisadāna, 120
 Asubhakammatthāna, 425

Ājāniyā (catasso), 49
 Ādhāraka, 290
 Āpokasiṇa, 214
 Āḷhakathālikā, 370
 Āviñjanaṭṭhāna, 97, 98

Ukkhali, 371
 Uttarimanussadhammapārā-
 jika, 480
 Uttitthe, 165
 Uḍakakalaha, 256
 Uḍakarakkhasa, 74
 Uddāma, 488
 Uddhanapanti, 219
 Unnaṅgala, 10
 Uppandeti, 41
 Uppathacāra, 356
 Ussūra, 305

Ūkā, 342

Elāluka, 315

Opuñchati, 296

Kacavarachaddani, 7
 Kacchu, 297
 Kañcanathūpa, 483
 Kañājika, 10
 Kañṇikāmaṇḍala, 66
 Kattukamyatā, 289
 Kantati, 273
 Kappavināsaka (aggi), 362
 Kammantabherī, 100
 Karajakāya, 420
 Karaṇḍa, 18
 Karamara, 487
 Karala, 38
 Kali, 375
 Kaliṅgara, 315

Kākasūra, 352
 Kālakaṇṇī, 31, 38, 181
 Kitavā, 375
 Kuta, 18
 Kuṭhārī, 59
 Kuṇḍakaṅgārapūva, 324
 Kulassa aṅgārabhūtā, 350
 Kedāramariyādā, 6
 Kerāṭika, 390
 Kojava (cf. i. 177), 297
 Khaṭakhaṭasadda, 330
 Khandicca, 123
 Khāribhaṇḍa, 243
 Khīrapaka, 424

Gaṇḍāgaṇḍajāta, 297
 Gaṇḍuppāda, 361
 Guḷakīlā, 455
 Geṇḍukā, 364
 Gehappavesanamaṅgala, 307
 Ghosappamāṇika, 114

Catumahāpatha, 83
 Catusaccadhamma, 386
 Catussāla, 291
 Cittañ-pittaṇ, 15
 Cīvaravaṇṣa, 342
 Corapapāta, 182
 Chattamaṅgala, 307
 Chaviroga, 295

Janapadacārittaṇ, 365

Tatatatāyati, 328
 Tabbiparīta, 275
 Tambavammika, 208
 Talasattika, 50
 Tasara, 172
 Tālacchidda, 8
 Timbarūsaka, 315
 Tejokasiṇa, 214
 Temana, 419
 Thaddhamaccharī, 313
 Thullaphusitaka, 243

Dānaveyyāvatika, 19
 Dāruammaṇa, 870
 Dāsavya, 85
 Dibbapaṇṇākāra (dasavidha), 292
 Dupatta, 419
 Devadhammā, 74
 Dohaḷiṇī, 95
 Dvārabāha, 278
 Dhammakaraka, 290, 452
 Dhammaghosaka, 81
 Dhammapada, 190
 Dhammappamāṇika, 114
 Dhātucetiya, 29
 Dhuraḡāma, 414

 Nakkhattapāṭhaka, 361
 Nimmathana, 404
 Nivāpa, 308
 Nesāda, 24

 Pacchatovatti, 197
 Pacchāmmukhakarāṇa, 155
 Paṭakañcuka, 295
 Paṭikaṇṭaka, 456
 Paṭivijso, 304
 Paṭhamasaṅghādisesa k a m -
 ma, 5
 Padabhāna, 345
 Padara, 296
 Pabhaṅgubhāva, 71
 Paradārakamma, 481
 Paveṇipālaka, 386
 Pahāradānasikkhāpada, 48
 Pāṇātipātaveramaṇisik k h ā -
 pada, 355
 Pāpaninna, 4
 Piṅgalakapillaka, 206
 Picchilamagga, 4
 Piṭakāṇi (tīni), 262
 Pūbbavatti, 117
 Pulava, 411
 Pelā, 34
 Phandayati, 382
 Phārusaka, 316

Babbaja, 451
 Bilaṅgadutiya, 10
 Brahmapphotana, 210
 Bhadantā, 414
 Bhusa, 375
 Bhūtagāmasikkhāpada, 302

 Makaci, 68
 Matakabhatta, 25
 Madhupaṭala, 323
 Mantaṭṭhāyaka, 361
 Maricikammaṭṭhāna, 165
 Mahānasa, 309
 Māna (tividha), 252
 Mukhasaṅkocana, 270

 Yantanāli, 215
 Yugaggāhakathā, 57
 Yogāvacarabhikkhu, 241

 Randha, 876
 Rūpappamāṇika, 118

 Lūkhappamāṇika, 114

 Vaṇṣānurakkhaka, 386
 Vaddalikā, 339
 Vanatha, 424
 Varanakaṭṭhabhaṇṇa, 409
 Vassagga, 105
 Vādaḡkhitta, 390
 Vittha, 66
 Visattikā, 198
 Vissagandha, 393
 Vekalla, 22
 Vemakoti, 175
 Vemaṇika, 192
 Vesiyā, 275
 Vodāna, 405

 Saṇṭara, 488
 Saṅkā, 485
 Saṅgāmaḡheri, 298
 Satapākatela, 311
 Sattasuriyapātubhāva, 362

Satthāro (cha), 487
 Sanneti, 29
 Sabbacatukka, 3, 4
 Sabbatthaka, 3
 Sabbasolasaka, 3
 Samāgamā (tayo), 443
 Sampattiyo (tisso), 183
 Sampadā (catasso), 93
 Sammajjani, 7
 Saraka, 7
 Saratunda, 32
 Sasakkhara, 401

Sāgataṇ, 293
 Sālika, 33
 Sālisīsā, 6
 Sikharathūpī, 364
 Sikkhāpada, 16
 Sumanamakula, 371
 Surāsonḍa, 129
 Sūrakāka, 352
 Sevāla, 199
 Hintāla, 451

III. GĀTHĀS IN THE COMMENTARY.

Akkodhena jine kodhaṇ
 (228), 104
 Ajj' eva kiccaṇ ātappaṇ, 430
 Adhicitaso appamajjato, 384
 Anutīracārī naṅguṭthaṇ, 141
 Api nū hanukā santā, 423
 Appaṇ vata jivitaṇ idaṇ, 320
 Amātāpitari saṇvaddho, 143
 Ayaṇ so Indako yakkho, 220
 Asuci pūtilomo 'si, 346
 Āturaṇ asuciṇ pūtiṇ, 117
 Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ
 . . . jotiraso yathā, 92
 Icchitaṇ patthitaṇ tuyhaṇ
 . . . paṇṇarasī yathā, 92
 Ujjaṅgale yathā khette, 220
 Urago va tacaṇ jinnaṇ, 277
 Usabhaṇ pavaraṇ vīraṇ (428),
 187
 Ekakā mayaṇ araṇṇe viha-
 rāma, 460
 Ekako tvaṇ araṇṇe viharasi,
 461
 Evaṇvihārī ātāpī, 430

Oghena vuyhatī bālo, 233
 Oloketvāna Sambuddho, 220
 Kāyakammaṇ suci tesaṇ, 467
 Kiṇ su adhipatī rājā, 231
 Kīdisā samanā tuyhaṇ, 467
 Kena ssu vuyhatī bālo, 233
 Gaṅgāya vālukā khiye, 229
 Gato nu Cittakūṭaṇ vā, 217
 Catuppado ahaṇ samma, 346
 Codito bhāvitattena, 220
 Chadvārādhīpatī rājā, 233
 Dayhamāno na jānāti, 277
 Tath' eva silavantesu, 221
 Tāvatiṇse yadā Buddho, 219
 Tittante nibbuta cāpi, 253
 Tinadosāni khettāni icchā-
 dosā (357), 222
 Tinadosāni khettāni rāga-
 dosā (356), 221
 Tvaṇ ca kho maṇ vijānāsi,
 825

Dasasu lokadhātūsu, 219
 Disvāna Tanhaṇ Aratiṇ Ra-
 gañi ca, 199
 Dve me gonā mahārāja . . .
 gaṇha khattiya, 125
 Dve me gonā mahārāja . . .
 dehi khattiya, 125

Na koci devo vannena, 219
 Na me diṭṭho ito pubbe, 226
 Nādaṭṭhā parato dosaṇ, 181
 Nigrodham eva seveyya, 148

Paccati munino bhattaṇ, 37
 Parosahassam pi samāgatā-
 naṇ, 230
 Pavivekarato dhīro, 218
 Pasaṇsāya unnato loko, 468
 Puccha Vāsava maṇ pañhaṇ,
 270
 Pubbe va sannivāsena, 80,
 819
 Phalaṇ ve kadaliṇ hanti, 156

Bahum pi so vikattheyya,
 358
 Bhutvā tinaparighāsaṇ, 325
 Manāpam eva bhāseyya, 213
 Manujassa sadā satimato,
 265
 Mahādānaṇ tayā dinnāṇ, 220
 Middhī yadā hoti mahag-
 ghaso ca (325), 265

Yato yato garudhuraṇ, 213
 Yattha posaṇ na jānanti, 325

Yathā idaṇ tathā etaṇ, 117
 Yathā nadi ca pantho ca,
 349
 Yathāpi bhaddake khette,
 221
 Yaṇ pubbe taṇ visesehi, 80
 Yasena unnato loko, 468
 Yasmiṇ mano nivisati, 319
 Yāvata candimasuriyā pari-
 haranti, 240
 Ye ca saṅkhatadhammāse,
 228
 Yo ca pubbe pamajjitvā, 169
 Yo ca vassasataṇ jīve . . .
 amataṇ padaṇ (114), 492
 Yo ca vassasataṇ jīve . . .
 udayavyayaṇ (118), 434
 Yo pubbe karaṇiyāni, 409

Rattassa hi ukkuṭikaṇ padaṇ
 bhava, 195

Lābhena unnato loko, 468

Vicēyyadānaṇ dātabbaṇ, 221
 Vicēyyadānaṇ Sugatapappa-
 tthaṇ, 221
 Vimalā saṅkhamuttābhā, 468

Sukaraṇ sādhanā sādhu, 154
 Sukhindriyā sukhamaṇasā,
 467
 Sukhena unnato loko, 468

Hiriottappasampannā, 76

IV. GĀTHĀS IN VAGGAS IX.-XXII.

Akataṇ dukkataṇ seyyo, 314
 Akkodhena jine kodhaṇ, 223
 Acaritvā brahmacariyaṇ . . .
 anutthunaṇ, 156

Acaritvā brahmacariyaṇ . . .
 pallale, 155
 Atṭhīnaṇ nagaraṇ kataṇ, 150
 Attadatthaṇ paratthēna, 166

Attanā va katan paṇa . . .
mani, 161

Attanā va katan paṇa . . .
visodhaye, 165

Attānañ ce tathā kayirā, 159

Attānañ ce piyañ jaññā, 157

Attānam eva paṭhamañ, 141

Attā hi attano nātho, 160

Atha pāpāni kammāni, 136

Athav' assa agārāni, 140

Anupubbena medhāvī, 239

Anūpavādo anūpaghāto, 185

Anekajātisaṅsāraṇ, 158

Andhabhūto ayaṇ loko, 174

Api dibbesu kāmesu, 187

Apuññalābho ca gatī ca pā-
pikā, 310

Appassutāyaṇ puriso, 152

Abhaye bhayaḍassino, 317

Abhittharetha kalyāṇe, 116

Abhūtavādī nirayaṇ upeti,
306

Ayasā va malaṇ samutṭhi-
taṇ, 240

Ayoge yuñjaṇ attānaṇ, 209

Alaṅkato ce pi samañ carey-
ya, 142

Alajjitā ye lajjanti, 316

Avajje vajjamatino, 318

Asajjhāyamalā mantā, 241

Asāhasena dhammena, 257

Asso yathā bhadro kasāni-
vittho, 86

Ahiṅsakā ye munayo, 225

Ākāse padaṇ natthi . . . iñji-
taṇ, 255

Ākāse padaṇ natthi . . . ta-
thāgatā, 254

Ārogyaparamā lābhā, 204

Idha vassaṇ vasissāmi, 286

Ucchinda sineham attano,
285

Uṭṭhānakālamhi anuṭṭhahā-
no, 280

Uttitṭhe nappamajjeyya, 168

Udakaṇ hi nayanti nettikā,
145

Upanītavayo va dāni 'si, 237

Ekaṇ dhammaṇ atītassa, 176

Ekāsaṇaṇ ekaseyyaṇ, 305

Etaṇ hi tumhe paṭipannā,
275

Etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ,
192

Etam atthavaṣaṇ ñatvā, 289

Etha passath' imaṇ lokaṇ,
171

Evaṇ bho purisa jānāhi,
248

Es' eva maggo, natth' añño,
274

Kayirañ ce kayirath' enaṇ,
313

Kāmato jāyatī soko, 215

Kāyappakopaṇ rakkheyya,
231

Kāyena saṅvutā dhīrā, 234

Kāsāvakaṇṭhā bahavo, 307

Kiccho manussapaṭilābho,
182

Kuso yathā duggahito, 311

Kodhañ jahe vippajaheyya
mānaṇ, 221

Ko nu hāso kim ānando, 146

Khantī paramaṇ tapo titik-
khā, 184

Gabbham eke uppajjanti, 126

Gahakāraka diṭṭho 'si, 128

Cattāri tñānāni naro pa-
matto, 309

Cirappavāsiṇ purisaṇ, 219

Chandaḍāto anakkhāte, 218

Jayaṇ veraṇ pasavati, 201
 Jighacchā paramā rogā, 208
 Jiranti ve rājarathā sucittā,
 151

Taṇhāya jāyati soko, 216
 Tato malā malatarāṇ, 243
 Tath' eva katapuññam pi,
 220

Taṇ puttapaśusammattaṇ,
 287

Tamhi saccañ ca dhammo
 ca, 261

Tasmā piyaṇ na kayirātha,
 211

Tumhehi kiccaṇ ātappaṇ,
 276

Te tādise pūjayato, 196

Dadanti ye yathāsaddhaṇ,
 249

Dukkhaṇ dukkhasamuppā-
 daṇ, 191

Duppabbajjaṇ durabhira-
 maṇ, 302

Dullabho purisājañño, 193

Dūre santo pakāśenti, 304

Dhammañ care sucaritaṇ,
 169

Dhirañ ca puññañ ca bahus-
 utañ ca, 208

Na antalikkhe na samudda-
 majjhe . . . pāpakammā,
 127

Na antalikkhe na samudda-
 majjhe . . . maccu, 128

Na kahāpaṇavassena, 186

Nagaraṇ yathā paccantaṇ,
 815

Na cāhu na ca bhavissati,
 228

Na tāvatā dhammadharo, 259

Na tena ariyo hoti, 270

Na tena therō hoti, 260

Na tena paṇḍito hoti, 258

Na tena bhikkhu hoti, 266

Na tena hoti dhammattho,
 256

Natthi rāgasamo aggi . . .
 nadi, 251

Natthi rāgasamo aggi . . .
 sukhaṇ, 202

Na naggacariyā na jaṭā na
 pañkā, 141

Na muṇḍakena samaṇo, 264

Na monena muni hoti, 268

Na vākkaraṇamattena, 262

Na ve kadariyā devalokaṇ
 vajanti, 177

Na santi puttā tāṇāya, 288

Na silabbatamattena, 271

Nekkhaṇ jambonadasseva,
 290

N' etaṇ kho saraṇaṇ khemaṇ,
 189

Paṇḍupalāso va dāni 'si, 235

Pathavyā ekarajjena, 178

Paradukkhūpadhānena, 291

Paravajjānupassissā, 258

Parijinaṇ idaṇ rūpaṇ, 148

Pavivekaraṇaṇ pītvā, 205

Passa cittakataṇ bimbaṇ, 147

Pānimhi ce vaṇo nāssa, 124

Pāpañ ce puriso kayirā . . .
 pāpassa uccayo, 117

Pāpañ ce puriso kayirā . . .
 puññassa uccayo, 118

Pāpāni parivajjeti, 269

Pāpo pi passati bhadraṇ, 119

Piyato jāyati soko, 212

Pūjārahe pūjayato, 195

Pemato jāyati soko, 213

Porāṇam etaṇ Atula, 227

Phusāmi nekkhammasuk-
 haṇ, 272

Bahūṇ ve saraṇaṇ yanti,
 188

Bālasaṅgatacārī hi, 207
Bhadro pi passati pāpaṃ,
120

Maggān' aṭṭhaṅgiko seṭṭho,
278

Mattāsukhapariccāgā, 290
Manopakopaṇ rakkheyya,
233

Mal' itthiyā duccharitaṇ, 242
Mātaṇ pitaraṇ hantvā . . .
khattiye, 294

Mātaṇ pitaraṇ hantvā . . .
soṭṭhiye, 295

Mā piyehi samāgañchi, 210
Māppamaññetha pāpassa,
121

Māppamaññetha puññassa,
122

Mā voca pharusāṇ kañci,
188

Yaṇ hi kiccaṇ tad apavid-
dhaṇ, 292

Yaṇ kiñci sithilaṇ kammaṇ,
312

Yañ ce viññū pasasanti,
229

Yathā daṇḍena gopālo, 185

Yathā bubbulakaṇ passe, 170

Yassa accantadussīlyaṇ, 162

Yassa c'etaṇ samucchinnaṇ
. . . adhigacchati, 250

Yassa c'etaṇ samucchinnaṇ
. . . vuccati, 268

Yassa jālini visattikā, 180

Yassa jitaṇ nāvajiyati, 179

Yassa pāpaṇ kataṇ kammaṇ,
178

Yān' imāni apatthāni, 149

Yāvaṇ hi vanatho na chij-
jati, 284

Ye jhānapasutā dhīrā, 181

Yesañ ca susamāradhā, 293

Yo appadutthassa narassa
dussati, 125

Yogā ve jāyati bhūri, 282

Yo ca pubbe pamajjitvā, 172

Yo ca sameti pāpāni, 265

Yo ca buddhañ ca dhammañ
ca, 190

Yo daṇḍena adaṇḍesu, 137

Yo 'dha puññañ ca pāpañ
ca, 267

Yo pānam atimāpeti, 246

Yo ve uppatitaṇ kodhaṇ, 222

Yo sāsanaṇ arahataṇ, 164

Ratiyā jāyati soko, 214

Rājato va upassaggaṇ, 139

Vacīpakopaṇ rakkheyya, 282

Vajjañ ca vajjato ṇatvā, 819

Vanaṇ chindatha. mā ruk-
khaṇ, 283

Vācānurakkhī manasā susaṇ-
vuto, 281

Vānijo va bhayaṇ maggaṇ,
128

Vedanaṇ pharusāṇ jāniṇ, 188

Sace neresi attānaṇ, 184

Saccaṇ bhane na kujjheyya.
224

Sadā jāgaramānānaṇ, 226

Saddho silena sampanno,
808

Sabbapāpassa akaraṇaṇ, 163

Sabbe tasanti daṇḍassa sabbe
bhāyanti maccuno, 129

Sabbe tasanti daṇḍassa sab-
besaṇ jivitaṇ piyaṇ, 180

Sabbe dhammā anattā ti,
279

Sabbe saṅkhārā aniccā, 277

Sabbe saṅkhārā dukkhā ti,
278

Sādhu dassanaṇ ariyaṇaṇ,
206

Siladassanasampannaṃ, 217
 Sukarāṇi asādhūni, 163
 Sukhakāmāṇi bhūtāṇi yo
 dandena na hiṇṣati, 132
 Sukhakāmāṇi bhūtāṇi yo
 dandena vihiṇṣati, 131
 Sukho buddhānaṃ uppādo,
 194
 Sujivaṃ ahirikena, 244
 Sudaṣṣaṃ vajjaṃ aññesaṃ,
 252
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . ahiṇṣāya rato mano,
 300
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . kāyagatā sati, 299
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . dhammagatā sati, 297
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . buddhagatā sati, 296
 Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . bhāvanāya rato mano,
 301

Suppabuddhaṃ pabujjhanti
 . . . saṅghagatā sati, 298
 Surāmerayapāṇaṃ ca, 247
 Susukhaṃ vata jivāma . . .
 anāturā, 198
 Susukhaṃ vata jivāma . . .
 anussukā, 199
 Susukhaṃ vata jivāma . . .
 averino, 197
 Susukhaṃ vata jivāma . . .
 yathā, 200
 Seyyo ayogulo bhutto, 308
 So karohi dīpam attano . . .
 upehisi, 238
 So karohi dīpam attano . . .
 ehisi, 236
 Haṇṣā ādiccapathe yanti,
 175
 Hirinisedho puriso, 143
 Hirimatā ca dujjiṇṇaṃ, 245
 Hīnaṃ dhammaṃ na seveyya,
 167

V. QUOTATIONS FROM OTHER WORKS.

Udāna, p. 60, 154

Jātaka:

- „ Akālarāvikukkuṭa (I.
 436), 143
 „ Anabhirati (I. 302),
 349
 „ Uruga (III. 164), 277
 „ Kaṭāhaka (I. 454),
 358
 „ Kanhausabha (I.
 196), 213
 „ Kāka (I. 498), 423
 „ Kuṇāla (V. 446),
 349
 „ Kuṇḍakakucchisin -
 dhava (II. 289),
 325

- Jātaka Dabbapuppha (III.
 384), 141
 „ Devadhamma (I.
 129), 76
 „ Nandivisāla (I. 193),
 213
 „ Nigrodhamiga (I.
 152), 148
 „ Parosahassa (I. 407),
 230
 „ Mandhātu (II. 813),
 240
 „ Mahāpaduma (IV.
 192), 181
 „ Varana (I. 319), 409
 „ Sarabhamiga (IV.
 266), 228

Jātaka	Sāketa (I. 309), 319	Vinaya (Cullavagga, VII. 2, 5), 156
„	Sūkara (II. 10, 11), 846	Vimānavatthu , p. 44, 253
„	Somadatta (II. 165- 6), 125	Saṅyutta , I. 21, 221 „ I. 81, 265 „ I. 202, 460-1
Digha , II. 76-7, 250; II. 275, 270		Suttanipāta , 949 = 1098, 80. „ 804, 320

APPENDICES

Page 188 :—

K. a. Kasmā Bhagavā titthiyānaṃ labhati paribhāsanān ti. Idaṃ Bhagavatā pubbakammaṃ kataṃ : atīte kira bodhisatto apākājātiyaṃ (?) uppanno Munāli nāma dhutto hutvā dujjanasaṃsaggabalena Surabhiṃ nāma paccekasambuddhaṃ ‘dussilo pāpadhammo ayaṃ bhikkhū’ ti paribhāsam akāsi. So tena akusalena vadhi (vaddhita°?) kammena bahū vassasahassāni niraye paccitvā imasmiṃ pacchimattabhāve dasapāramitāsaṃsiddhabalavasena Bud-dho jāto lābhaggayasaggapatto ahosi. Tena vipākena titthiyā Ciñcamānavikaṃ avaṇṇaṃ uppādetuṃ vāyamiṃsanti heṭṭhā vuttanāyena’ eva diṭṭhaditṭhānaṃ (°atṭhāne?) akko-santi paribhāsanti. Vuttam pi c’etaṃ :

‘Munāli nāma’ ahaṃ dhutto pubbe aññāya jātiyā
paccekabuddhaṃ Surābhiṃ abbhācikkhiṃ adūsakaṃ.
Tena kammavipākena niraye paccati ciraṃ
bahūni vassasahassāni niraye sañcariṃ ahaṃ.
Manussalābhaṃ patvāhaṃ abbhakkhānaṃ bahū labhiṃ
tena kammavipākena Ciñcamānavikā mama
abbhācikkhi abhūtena janakāyassa āgatā’ ti.

Idaṃ pubbakammaṃ Satthuno.

Page 225 (a) :—

K¹. a. : evarūpaṃ sakaladasasahassacakkavāḷagabbhe
nirantaṃ devamanussehi katasakkārasammānaṃ disvā

sopāṇasīse t̥hito va devānaṃ majjhe anekappakāraṃ Yama-
kapāṭihiriyāṃ dassento va, tena dassento āha :

‘ Yamakapāṭiheraṇ ca ñāṇe t̥hatvā Tathāgato
akāsi buddhavisaya (°aṇ?) iddhinekappakāraka (°aṇ?).
Satthu kāyā samuggatā nilā pītā ca lohita
oddhā tapā mañjetthā ca pabhassaranāmakā.
Ādhāvanti vidhāvanti nippharanti parāparaṃ
jotayanti disvā (disā?) sabbā chabbannaraṇsiyo brahā.
Satthā tasmiṃ nabhe tiṭṭha (°aṇ?) nisinnaṃ (nisidaṇ?)
caṅkamaṃ sayāṃ
ubho candasuriyaṇ ca hatthenādhīparāmasiṃ.
Yato ca mocesi jalaṃ kāyā tato aggi pamocayi
uddhaṃ kāyā adho kāyā Satthā taṃ parivattayi.
Yato kāyā jalaṃ muñci tato aggi pamocesi
yato kāyā jalaṃ muñci tato jalaṃ pamocayi.
Lahu jalaṇ ca aggiṇ ca jāyanti yamakā viya
“ Yamakapāṭihiriyāṃ ” ti tena vuccanti paṇḍitā ’ ti.

Evāṃ Bhagavā—

Page 225 (b):—

K¹. a. : Tena dassento āha :

‘ Lokavivaraṇaṃ nāmaṃ pāṭiheraṃ akāsi so,
cakkavālasahassesu dasasu santi devatā.
Satthāraṃ dassanattāya sampatanti idhāgatā
chaṇavesadharā devā yakkhā gandhabbakinnarā,
Nāgā supaṇṇā asurā siddhivijjādhara ca ye
saṅgamā ekato sabbe anuyanti Tathāgataṃ.
Satthāraṃ vandanti thomenti pūjenti ca nīrantaraṃ.
Sinerumuddhani Buddhō t̥hito tattha mahāyaso
ke (loka°?) vivaraṇaṃ nāma pāṭiheraṃ akārayi.
Devā ca manusse passisun manussāpi ca devate.
Te aññamaññaṃ passitvā mahāpūjaṃ akārayuṃ :
aho abbhuto lokasmiṃ acchiriyāṃ lomahaṇsano.
Devā manussā aññamaññaṃ sampasannā savippam-
hayā (savimhayā?)

sudullabho hi lokasmiṃ buddhuppādo mahabbhuto,
labhivā dāni sambuddhaṃ etaṃ lābhānaṃ uttamaṃ.
So devorohaṇaṃ katvā pāṭiheraṃ mahabbhutaṃ
sakassanagare ramme otari lokanāyako ' ti.

Page 225 (c) :—

K¹. a.¹: satthu purato vādentō gacchati, tassā kira
sovaṇṇamayaṃ pokkharāṃ indaṇīlamayo daṇḍo² pabāla-
mayā vedhikā,³ vīṇā taṃ⁴ gāvuttaṃ⁵ upari daṇḍo⁶ tigā-
vuttappamāṇaṃ,⁷ iti so taṃ vīṇaṃ ādāya samapaññā
samuñcāni⁸ agganakhena⁹ paharivā tantassarena gīta-
saraṃ gītassarena tantassaṃ anuggamivā madhuragī-
tassaṃ nicchārento Nāradaṭṭimbarussa gandhabba (°ā?)
devatāpamukhāhi saddhiṃ otariṃsu. Santusitasuyāmā
ubho devarājā hi (°no?) saṃkhato (°a°?) khīraphalika-
rajjaṭṭavaṇṇaratanaṭṭhacittacārudaṇḍaṃ tigāvutappamāṇaṃ
dibbacāmarāṃ ādāya ubhosu passesu Bhagavato vijjamaṇā
otariṃsu. Mahābrahmā tiyojanapamāṇavimalacandavara-
sadisaṃ dibbasetachattaṃ Satthu upari dharayamāno otari.
Sakko devarājā satṭhisakatabhārābharaṇabhāritatato (?)
Satthu pattaṃ gaheṭvā suvaṇṇasopāṇena otari. Iti 'ito
Bhagavā ito Sugato' ti saḥavajirena pāṇinā maggadde-
sakaṃ (°udd°?) karumāno purato otari. Mātali saṃgāhako
dibbapupphitasuvaṇṇabhāritaṃ suvaṇṇacaṇḍakataṃ gahe-
tvā Satthu purato vippakiranto otari. Dasasahassacakka-
vālesu va devagaṇā yakkhasupannādayo chattadhajapaṭā-
kaṃ ādāya pathavitalato patthāya yāva bhavaggā ekaṅgaṇā
aheṃsu. Satthā maṇimayasopāṇamajjhe tṭhito acinteyyāya
buddhasiribhūtiyā sandassento maṇimayasopāṇena otari,

¹ Cf. Sumaṅgala on Sakkapañhasutta.

² Su. a. rajatamayā tantiyo.

³ Su. pavāla° vedha°.

⁴ Su. °pattakāyaṃ.

⁵ Su. a. tantibandhanaṭṭhānaṃ gāvutaṃ.

⁶ Su. °ako, a. gāvutaṃ ti.

⁷ Su. °ṇā vīṇā.

⁸ Su. samucchanaṃ mucchetvā.

⁹ Su. °hi.

balavapaccaso va sopānapādamūle silātale patitṭha-
pesi, taṇ Acalacetiyaṇ nāma jātaṇ. Tadā taṇ divasaṇ
buddhasiriṇ oloketvā devā manussā ca chattiya yojana-
parimaṇḍalā antamaso pi uddhakaṇṇikā pi sattā eko pi
buddhabhāvaṇ apatthento nāma nāhosi. Satthari tattha
sopānamūle ṭhite mahājano anekehi vividhappakārapūjā-
akraṇehi Bhagavantaṇ sahatthena sagāravena pūjento.

Page 229 (a) :—

K. a. : Kasmā ? Sāriputto Assajitherassa dhammaṇ
sutvā sotāpattiphalāṇ patto Satthu dhammadesanāya
sāvakaṇṇāmiṇṇāṇaṇ patvā saha arahattamaggena solasa-
ṇṇānāni paṭibujji : katilokapaṇṇo¹ (?) vadhipaṇṇo tama-
lapaṇṇo² (?) mahāpaṇṇo puthupaṇṇo vipullapaṇṇo gam-
bhīrapaṇṇo samantapaṇṇo³ bahulapaṇṇo bhūripaṇṇo
sīghaṇṇapaṇṇo lahupaṇṇo hāsanapaṇṇo javanapaṇṇo tikkha-
napaṇṇo nibbedhikapaṇṇo⁴ iti solasa-ṇṇāṇehi samannā-
gato Sāriputtathero.

Page 229 (b) :—

K. a. : Puna therassa paṇṇāya asadisabhāvam evaṇ
vuttaṇ :

‘ Lokanāthaṇ ṭhapetvāna ye paṇṇā atthi paṇino
Paṇṇāya Sāriputtassa kallaṇ (sic) nagghanti solasi(ṇ). ’

¹ Paṭilābha° ? ² Vepulla° ? ³ Asāmantā° ?

⁴ Cf. Aṅguttara, I. 45, II. 178 ; Saṃyutta, I. 63, 191.

